Heemkundige Kring Haaltert

Kerksken,
de wereld in een dorp

Bijdrage
tot de geschiedenis
van Kerksken

Willy De Loose
Joris De Kegel

Bijdrage
tot de geschiedenis van
Kerksken

pagina 2

Kerksken, de wereld in een dorp

Bijdrage

tot de geschiedenis van

Kerksken

Willy De Loose
Joris De Kegel

Heemkundige Kring Haaltert
D1999/3136/2

Zomaar een dorp. Of niet zomaar.
Ach wat. Een stip op de kaart.
Vanwaar bent u? Een bord langs de lintweg.
Ergens in Vlaanderen,
waar de gevels nog even stil zwijgen als vroeger.
Een school, een café, een biest en een fabriek.
Een kerksken
met geknakte vleugels.
Mensen als wuivende rietstengels.
Kanttekeningen in de tijd.
Kinderen worden grootouders.
Om dan opnieuw kind te worden.
Tussendoor, aan de kleine kronieken schrijvend.
Levens vol.
Seizoenen van herinnering. Waar was ik weer die dag?
Geheugen als een vergeelde krant. En wie bén ik,
achteloze voorbijganger?
Ben ik de jonge vrouw, die straalt
voor de jaren die nog moeten komen.
Of de molenwiekende nar,
die om een vleugje warmte bedelt?
Ben ik de eelt op een roestige hand,
de geur van het warme brood,
het bonken van het weefgetouw?
Dorp, mijn weemoed en chrisant,
mijn lente en jeneverbes.
Dorp gekneed in de tijd.
Beelden op een netvlies. Beelden in de ziel.
Zielig of zalig, niets gaat voorbij.
Tijd sluimert maar even,
zoals de wilg sluimert onder een laagje sneeuw.
Dorp van een lief en dorp van een leed.
Als een nest voor de dartelheid van een jeugd.
Als een vlucht in het donker, bij ademnood.
Dorp als een week van de arbeid.
Dorp als een onstuimige koers.
Dorp als een dolle kermis.
Dorp als een stille stoet.
Dorp van allen, dorp van niemand.

Rudi De Koker

Voorwoord

'Bijdrage tot de geschiedenis van Kerksken' is het derde deel van het drieluik 'Retro Kerksken': Tentoonstelling - Video - Monografie.

Maanden intens zoekwerk, samen met informatie van verscheidene Kerkskenaren lieten ons toe een beeld te schetsen van enkele facetten uit het dorpsleven.

Heel veel personen zijn wij dankbaar voor de spontane medewerking. Hun persoonlijke ervaringen en anekdotes maken het geheel aantrekkelijker.

Onze speciale waardering gaat naar Paul Temmerman - zijn onuitgegeven bundel 'Geschiedenis van Kerksken' heeft ons onschatbare diensten bewezen - en ook naar Julien De Vuyst, Marc De Moyer en Robert Welleman die ons belangrijke bijdragen bezorgden. Rudi De Koker hielp voor een vloeiende tekst en Herwig Agneessens speurde naar zet- en andere fouten.

Fotostudio's Marcel De Rijck en Robert De Cock, persfotografen William De Geyter (foto's cover), Hendrik De Schrijver, Patrick De Spiegelaere en de liefhebbers-fotografen danken wij oprecht voor het gebruik van hun beeldmateriaal.

Deze monografie is uiteraard niet volledig. Het was een eerlijke poging om belangrijke en minder spraakmakende gebeurtenissen te bundelen tot een boeiend geheel.

Als auteurs hebben wij ons werk ervaren als een interessante zoektocht door het verleden en wij hopen dat de lectuur van het boek bij velen de interesse voor het gemoedelijke Kerksken zal stimuleren. In elk geval wensen wij alle lezers en lezeressen een eveneens beklijvende speurtocht.

Willy De Loose

Joris De Kegel

INHOUD

Voorwoord

Kerksken in het feodale stelsel	7
Toponymie	22
Kerkelijke geschiedenis	60
▪ *De pastoors*	*61*
▪ *Pastoor Ferndinand Van Hoeymissen*	*70*
▪ *Het klooster*	*82*
▪ *Herrie om 'den Boekent'*	*84*
▪ *Genootschappen*	*102*
▪ *Het kerkgebouw*	*106*
▪ *De pastorie*	*112*
▪ *Het kerkhof*	*117*
▪ *Verering H. Godelieve*	*118*
▪ *Kapellen*	*120*
▪ *Priesters*	*124*
Politieke situatie	
▪ *Franse periode, 1795-1815*	*134*
▪ *Hollands bewind, 1815-1830*	*137*
▪ *Belgische onafhankelijkheid*	*138*
▪ *Gemeenteraadsverkiezingen tot 1899*	*139*
▪ *Gemeenteraadsverkiezingen tot 1976 (fusie)*	*165*
▪ *Kerksken na de fusie*	*201*
Sociaal en economische evolutie	
▪ *Periode vóór 1830*	*207*
▪ *Toestand 1830-1900*	*211*
▪ *Sociale strijd 19e eeuw*	*244*
▪ *Emigratie: het beloofde land*	*258*
▪ *'Den grooten oorlog'*	*268*
▪ *Handen uit de mouwen*	*273*
▪ *Wereldoorlog II*	*289*
Onderwijs	
▪ *Het gemeentelijk onderwijs*	*325*
▪ *'Het adultenonderwijs'*	*345*
▪ *Het vrij onderwijs*	*348*
Verenigingsleven	362
Merkwaardige figuren	425
Dorstig Kerksken	438
Bibliografie	445
Intekenlijst	448

KERKSKEN IN HET FEODALE STELSEL

De heerlijkheid Het land van Rotselaer

De geschiedenis van ons dorp in het feodale stelsel liep parallel met die van onze buur Haaltert. Beide entiteiten werden bestuurd door dezelfde machthebbers en waren gerechterlijk, administratief en kerkelijk één geheel.

In de 12de eeuw behoorden zij tot het gebied van het Graafschap Aalst dat de twee steden Geraardsbergen, Aalst en 150 gemeenten omvatte.

Feodaal was het land van Aalst verdeeld in vijf baronieën die afhankelijk waren van het hof van Aalst. Verder waren er een aantal 'diversche parochiën' toebehorende aan verschillende heren en nog een twintigtal andere die als ' 's Graven propre dorpen' aangeduid werden en waar de graaf zelf de heerlijke rechten uitoefende (o.a. Welle).

Het nog niet zelfstandige Kerksken was samen met Haaltert, Denderhoutem, Heldergem en nog enkele andere dorpen gerangschikt onder de 'diverse parochiën' en waren afhankelijk van een bijzondere heer.

Wij weten dat in 1279 Jan, heer van Rotselaer, de heerlijkheid schonk aan zijn oudste zoon Geeraard. De heerlijkheid bestond uit Aaigem, Denderhoutem, Haaltert, Heldergem, Kerksken en Vlekkem. Hun blazoen was: in zilver drie rode leeuwen, genageld en getongd met blauw (het huidige wapenschild van de fusiegemeente Haaltert).

De laatste heer van Rotselaer, gehuwd met een bastaarddochter van de Hertog van Brabant verkocht het goed aan Hendrik, zoon van Gwijde van Dampière en heer van Ninove. Via erfenis kwam de heerlijkheid in de 16de eeuw aan Keizer Karel.

In de loop van de 17de eeuw werden de eigendommen van het Land van Rotselaer in drie delen gesplitst en kregen drie eigenaars. Als laatste heer van Rotselaer treffen wij aan Lieven-Lodewijk du Bois of Van den Bosch, baron van Herdersem die in 1799 overleed. De familie Van den Bosch voerde in haar blazoen o.m. drie rode merletten. Het wapenschild van Kerksken werd er uit afgeleid en heeft naast

het kerkje, de drie rode merletten (een merlet is een merelachtige vogel zonder poten, veel gebruikt in de heraldiek)

Het huidige blazoen werd toegestaan door de Hoge Raad van Adel op 4 augustus 1818 en erkend door het KB van 12 augustus 1843. De beschrijving luidt: *"in goud een rode kerk, staande op een groene grond en van boven vergezeld van drie naast elkander geplaatste rode merletten"*.

De heer, of zijn plaatsvervanger , bezat grote macht. Hij oefende in de gemeenten alle graden van justitie uit, de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke. Daarvoor beschikte hij over een hoofdbaljuw en plaatsvervanger met griffie, en in elk der gemeenten was er een 'bank' van burgemeester en schepenen en een 'vierschaar'. De schepenbank was samengesteld uit een meyer en zeven schepenen, van wie twee van Kerksken. De vierschaar was belast met de rechtspraak. Voor Haaltert en Kerksken was er slechts één schepenbank en één vierschaar. Dat bestuursorgaan gebruikte reeds een merkwaardig zegel (14de eeuw), voorstellend de H. Gaugericus (patroon van de parochie Haaltert) tussen twee wapenschilden, dat van Gwijde van Dampierre en het wapen van Vlaanderen.

Sigillum scabinorum (schepenzegel) de Haeltert Kercxken

Het ambt van meyer was zeer belangrijk. Zijn aanzien was enorm bij de burgers omdat hij bij afwezigheid van de heer het gezag uitoefende. De laatse meyer was Philip Van den Bruele, overleden in 1786. De toestand duurde tot de Franse Omwenteling. Einde 18de eeuw, onder Napoleon, werd Kerksken een zelfstandige gemeente.

Het leenhof 'De Wauterinck'

Kerksken bezat een leenhof. In enkele oude bronnen is ons de naam ervan overgeleverd: "de Wauterinck". In een document uit 1626 wordt het vermeld als de heerlijkheid Kerksken.

Een leenhof was een soort rechtbank die recht sprak over de leenmannen van een heerlijkheid. Een heerlijkheid tijdens het oude regime was een gebied waarover en waarvan de eigenaar bepaalde rechten en inkomsten had. In het land Van Aalst alleen al lagen honderden heerlijkheden. De reden was dat deze streek geen sterk centraal gezag had. Ze behoorde tot de periferie van Lotharingen.

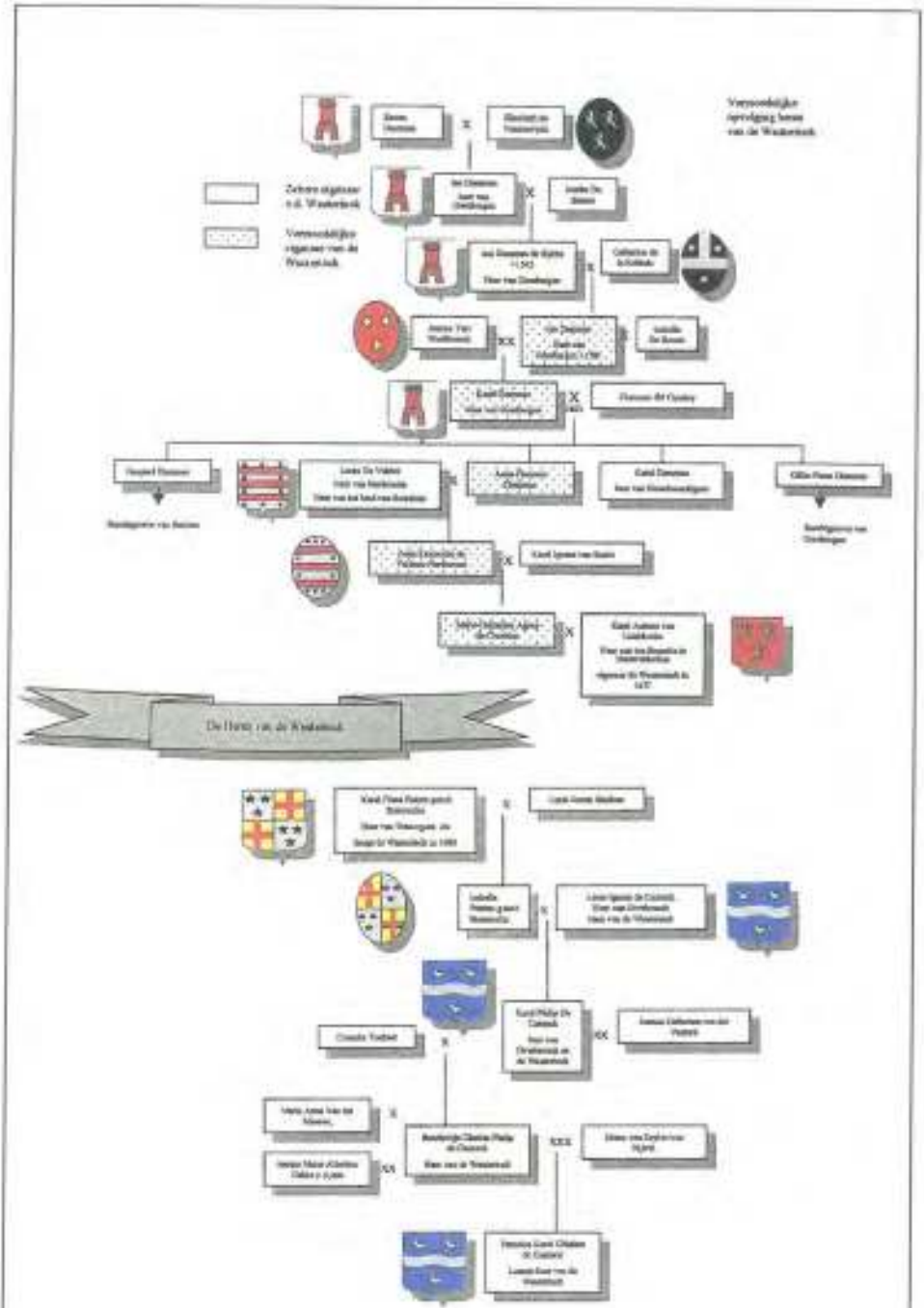
Daardoor werd het al vroeg ingepalmd door de Graaf van Vlaanderen. In Kerksken lag eveneens een kleine heerlijkheid met geringe macht. Ze lag gekneld tussen de grotere heerlijkheden Outer, Latem en vooral Haaltert.

Sommige heerlijkheden waren heel groot en de eigenaar kon vergaande rechten hebben over de bewoners (laten). In de 11de en 12de eeuw waren de laten in zeker opzicht bijna slaven van de heer. De heren brandmerkten hen om ontsnappen onmogelijk te maken. Baarde de vrouw van een lijfeigene een kind dan werd de nieuwgeborene automatisch lijfeigene. Ze hadden geen grond, mochten niet huwen of de heerlijkheid verlaten zonder toestemming. Bij overtreding werden ze berecht door de heer of door de meyer. Bij overlijden ging het beste deel van hun erfenis naar de heer. Ze bewerkten het land van de heer in ruil voor de helft van de oogst. De heer zorgde wel voor het zaaigoed. Ook in Kerksken waren er laten. Ze leefden als slaaf van de heer van Kerksken of die van Haaltert.

De heerlijkheden waren opgenomen in het feodale systeem. De heer die krijgslieden nodig had betaalde hen door zijn gronden in leen te geven. Iemand die grond in leen kreeg werd leenman genoemd. De leenmannen hadden het vruchtgebruik over die gronden. In ruil zweerden ze onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan de leenheer. Leengronden werden overerfbaar. De zoon die de leengrond erfde beloofde op zijn beurt eeuwige trouw aan zijn heer. Was er geen erfgenaam of voldeed de leenman niet aan zijn plichten dan kwam de eigendom terug in het bezit van de heer. Zo had de heer van Kerksen (laten we hem zo noemen) gronden in leen gegeven aan personen van wie hij zich de trouw wou verzekeren. Evenzo moest onze heer trouw zweren aan zijn hogere. We nemen aan dat dit de heer van Aalst moet zijn geweest. De veronderstelling funderen we enkel door het feit dat het leenhof in de 18de eeuw leenhulde bracht aan het leenhof te Aalst.

In de loop der eeuwen wijzigde de sociale structuur in de heerlijkheden. De heer verloor steeds meer macht ten opzichte van zijn leenmannen en laten. Laten mochten grond bezitten en bewerken in ruil voor cijns. Leenmannen en laten kregen steeds meer rechten. De laten werden berecht door schepenbanken, geleid door de meyer omringd door enkele laten met aanzien, de schepenen.

De heerlijkheid de Wauterinck onderging dezelfde evolutie. Er was een schepenbank om de laten te berechten. Maar ze functioneerde niet. Geen enkel document is van die schepenbank overgebleven. Waarschijnlijk werden de laten al vlug 'overgenomen' door de heerlijkheid Haaltert.

Samenstelling: Marc De Moyer

Leenmannen werden berecht door hun eigen rechtbank, het leenhof. Immers, een leenman mocht enkel berecht worden door mannen van zijn eigen status. Aan het hoofd van een leenhof stond de heer of zijn afgevaardigde, de baljuw. Hij was vergezeld van een aantal voorname leenmannen.

Een heerlijkheid was meestal zelf een leen van een andere heerlijkheid, graafschap of hertogdom. De meeste heerlijkheden in het land van Aalst waren verbonden aan het grote leenhof Ten Steene van het Land van Aalst. De eigenaar ervan was de graaf van Vlaanderen. In de loop van de tijden verloren heerlijkheden veel van hun rechten aan het centrale gezag. Ze werden een soort van pakket, dat bestond uit allerlei inkomsten: het innen van cijnsgeld, het heffen van boetes, het aanstellen van een meier, jachtrechten, ed.

De schepenbanken behielden hun lage juridische macht of fusioneerden met het leenhof. Ze hadden ook het recht om kopen , verkopen en erfenissen (staten van Goed) te akteren. Leenhoven akteerden eveneens verkopen van grond, maar dan enkel de leengronden. Zware misdrijven werden doorgezonden naar het leenhof te Aalst. Enkele leenhoven behielden echter het recht om recht te spreken over misdrijven van een hogere graad, zoals het leenhof de Schijvink te Haaltert.

Bij de inval van de Fransen in 1790 verdwenen de heerlijkheden en de leenhoven.

Bestaande bronnen

In verschillende archieven werden de documenten onderzocht betreffende de Wauterinck. Denombrement van het leen te Boechoute te Kerksken, met opsomming van de achterlenen en laten in 1532 (1)

Dat leen, groot één dagwand en een half, behoorde toe aan Jan Van Wattripond erfgenaam van Antonius Van Wattripond . Het leen lag te Boechoute met de zuidzijde tegen 'de Winkele binnen Kerksken'. De leenhouder was Jan den Amman.

Benoeming van Jacques Roelants tot baljuw van het leenhof van Kerksken in 1626 (2). Jacques Roelants fs Joos werd benoemd als baljuw en ontvanger van *"de hove en de vierschuere en de heerlijkhede van Kerksken"*.

Attestatie van verscheidene inwoners van Haaltert-Kerksken over het vermogen van het leenhof 1636. (3)

Denombrement ingedient op 1677 aan het grafelijk leenhof Ten Steene te Aalst. (4)

Jan Roelands fs Frans, ontvanger en baljuw van de heerlijkheid Ten Broucke binnen de Parochie van Nieuwerkerken verklaart dat Charles Anthonius van Liedekercke zoon van Antonius, baron, heer van Accren, burggraeve van Belle, Arkene etc houder is van twee "distincte leenen" een renteboek en twee leenboeken.

Het leenboek genaamd 'het leenboek Ten Broucke' bestaande uit 25 lenen elk met het volle relief van 10 pond of de beste vrome van 23 stuivers kamerlinkgeld. Voornamelijk gelegen binnen de prochie van Nieuwerkerken.

Een leenboek bestaande uit *"14 soo 15 bunders land, leengronden gelegen binnen de prochie van Haaltert Kerksken, met een wandelkoop van 5 pond en relief en wandelkoop en XX stuivers kamerlinggeld. Tevens het recht tot aanstellen van een baljuw, het houden van een hof ende vierschaere geseyt de Wauterinck; met het recht tot justice en te administreren".*

Voor het eerst bemerken we dat de heerlijkheden de Wauterinck en ten Broecke te Nieuwerkerken dezelfde eigenaars hadden

Wettelijke passeringen verleden voor de baljuw en laatschepenen van de heerlijkheid ten Broecke en de leenmannen van het leenhof de Wauterinck te Kerksken 1616-1750.(5)

Verkoopakten van leengronden en denombrementen, aanstellingen van baljuw en grifier.

De eigenaars

De eerste eigenaar die vermeld werd is Jan Damman in 1532. Damman is een Gentse familie, die generaties lang vele bezittingen verwierf. De Jan Damman bedoeld in bovenvermelde akte was Jan Damman II zoon van Jan I en Jacoba De Baenst. Hij huwde in 1517 Catherina de la Kethulle. Zijn bijnaam was 'de Rijke'. Hij erfde de heerlijkheid Oombergen, die door zijn vader was verworven. Tevens vinden we zijn naam terug in een document daterende van 5 juli 1532 (6) waarin Jan Damman een hoeve verhuurt te Kerksken met 13 dagwant aan Lieven De Wulf fs Gillis.

Dan zwijgen de bronnen over de Wauterinck. Erfde zijn zoon Jan III de Wauterinck?

Naar wie de heerlijkheid ging weten we niet zeker , maar we hebben wel een vermoeden.

We weten zeker dat Karel Antoon van Liedekerke burchtgraaf van Belle, heer van Akeren in 1677 eigenaar was van de Wauterinck. Hij was ook eigenaar van de Praterij van Nieuwerkerken en de heerlijk-

heid Ten Broecke. Nieuwerkerken met de heerlijkheid Ten Broucke was al sinds de 14de eeuw in familiebezit. Hij was gehuwd met Marie-Catharina Agnes de Chockier, barones van Surlet enige dochter van Karel Ignaas van Surlet en Anna Emerantia de Valdeze-Herdersem, vrouwe van 't land te Rotselaar.

Het is mogelijk dat Karel Antoon van Liedekerke de Wauterinck verwierf via zijn vrouw. Haar moeder, Anna Emerantia de Valdeze, was een dochter van Anna Florence Damman, waardoor de link is gelegd met de familie Damman.

In september 1686 werd de Wauterinck samen met de heerlijkheid Ten Broucke verkocht aan Karel Frans Pieters, heer van Westergem en Walhove. Hij was lid van de raad van Vlaanderen en was gehuwd met Lucia Josina Staelens. Zijn dochter huwde met Louis Ignace de Coninck. Zo kwam het gebied in handen van Karel-Philip de Coninck, hun enig kind. Hij was heer van Overbroeck en hoogbaljuw van 't land van Zottegem, de eerste maal gehuwd met Cornelia Toebast, dochter van Paul en van Catharina De Smet; de tweede maal met Joanna Catherina van der Vaerent.

De familie de Coninck was een oude Vlaamse familie met als één van hun stamvaders de bekende Pieter De Coninck omstreeks 1240 in Brugge geboren en één van de bezielers van de Guldensporenslag. Enkele van zijn rechtstreekse afstammelingen namelijk de broers Georges en Jacques de Coninck (°1542) worden door Ch. Poplimont in zijn La Belgique Heraldique reeds als heer van Nieuwerkerke en van Overbrouck betitteld.

Een afstammeling, Louis Ignace de Coninck, Ridder, heer van Overbrouck (1657-1684) was baljuw van Zottegem en huwde Isabella Peeters *'geseit Stommelinckx'* dochter van Charles Francois Peeters, wat ons meteen in verbinding bracht met de vorige eigenaars van het leenhof de Wauterinck

Boudewijn Charles Philip de Coninck, zoon van de voornoemde uit zijn eerste huwelijk werd de nieuwe eigenaar. Hij huwde met Maria Anna Van der Moesen, in 1764 met Jeanna Marie Albertine Delrio y Ayala en een derde maal in april 1770 met Maria van Zuylen van Nijvel.

Vijf maand na zijn huwelijk overleed Boudewijn de Coninck. Toen hij stierf op, 1 april 1770, liet hij postuum één zoon achter van zijn derde huwelijk, nl. Patricius Karel Ghislain de Coninck, een rechtsgeleerde en staatsman (Brugge °19 nov. 1770 †Brugge 22 mei 1827). Die werd bondgenoot van de Fransen en hij werd geadeld door Napoleon. Tijdens het Hollands Bewind werd hij Minister van Binnen-

landse Zaken en Minister van Staat. Hij huwde Francine Augustine van Outryve en was de laatste heer van de Wauterinck.

De Lenen

Het denombrement van 1677 vermeldde 14 tot 15 bunders land leengrond. We hebben er daarvan slechts een gering aantal terug gevonden.

Gronden en huizen aan de Plaats te Kerksken

Het leenboek beschrijft ons een hoeveelheid land gelegen aan de Plaats te Kerksken, ten noorden en ten zuiden van de Heerbaan. Door de onvolledigheid en eventuele verkaveling is het moeilijk na te gaan om hoeveel dagwant het gaat.

Hieronder een overzicht:

Oude eigenaar	*Nieuwe eigenaar*	*Aard*	*Plaats*
1623 Cornelius De Troyer	*Gillis Van den Steen*	*Huis*	*Zuid de Heerbaan*
1624 Cornelis De Troyer	*Adriaan Baeyens*	*Huis*	*West de straat*
1626 Adrian Baeyens	*Jan Corthals fs Lieven*	*Huisstede*	*Zuid de Herenstruet*
1626 Antonius Franckx	*Adriaan Van der Haeghen fs Jans*	*Hofstede*	
1627 Jan Van den Berghe fs Adriaan	*Jan Van de Perre*	*52 roe Huisstede*	*N de Straat Z den Heeruegho*
1725 Willem Mathijs Fl Jans x Anna D'Haene fa Pieter *1736 Engel Diericx* *1739 Theodoor Savijn*	*Engel Diericx fs Raes* *Theodoor Savijn* *Elisabeth de Coster* *Franc Thienpondt x Marie Sonck*	*24 roe Huis*	*N en O martinus straetjen N, W de heeruege*
1748 Adriaan Sonck als voogd over Theresia Sonck			
1736 Jan van den Steene fs Pitere *1746 Weduwe Joos Eeman*	*Schoonzone Judocus Eeman tot Denderhoutem* *Adriaan Buydens*	*Hofstede m. stallingen aan 22 roe met aan-*	*Zuid de Heerweg West het straatjen Hier stond een 'oude' herberge*
1755 Anton Laureys en Lieven Van den Snickte x Joanna Marie Matthijs	*Jan Van den Berge (31 roe) en Jacob Schoup fs Jan (26 roe)*	*grenzende partije van 36 roe*	*genaamd Sint-Martinus*

Leengronden te Haaltert op het Deeskesveld

1619 Peter De Smet fs Jan	*Adriaan De Schutter fs Jan*		
1625 Jan Lievens	*Joos Scheyens*		
1720 Jan Eeman fs Gillis	*Jasper Eeman fs Gilles*	*73.5 roe*	
1720 Frans Eeman fs Gillis	*Jasper Eeman*	*48 roe en 5 roet*	
1727 Louis Wijnant x Cath. Coppens	*Jan Van Londerzele*	*2 leven sam. 1 dagwant en een halve roe*	*Zuid den Beernaert*
1733 Pieter De Schrijver	*Gillis Van Londerzeel*	*1 dw juist*	*Oost den Beernaert en de straat*
1737 Eigenaars Marie en Judocus De Winne		*Zaailand aan 43 roe*	
1738 Jacob Van de Perre	*Peter Meganck*	*Zaailand*	
1750 Jn Bapt Wellekens	*Joos Steenhoudt*	*Partij land k: genaamd de wouter-scheppe*	
		50 roe	*N de straete*
1761 Jan De Nul x Marianne Sterck	*Corneel Roeland*	*Achterleen aan 90 roe nu hofstede*	

Overige Leengrond

1 dagwant en 2 roe aan de strate te Haaltert verkocht door Ferdinand Standaert aan Baeyens.

Op de Winkel 125 r., zuid: David Van Landuyt, oost: Adriaan Van der Heghen, noord: de kerke van Kerksken en west: Anton Smet.

Een leen van 1,5 dagwant te Kerksken, geheten den Bouchout. Eigenaar Jan van Watripond. Dat leen had verscheidene achterlenen.

De Baljuws

De Wauterinck had een baljuw. Hij maande het leenhof en zat het voor. De volgende namen zijn bekend.

1619 -1625 Merten De Walsche, meier van Haaltert - Kerksken

Van hem is bekend dat hij in 1620 een heerlijk leen erfde van zijn vader Bartel op het Meulevelt te Haaltert met 24 achterlenen die hij hield van de Schijvinck te Haaltert. Zijn zegel is bekend: een dwarsbalk met in het hoofd een opkomende arend en in de punt een lopende jachthond. Hij huwde eerst Margareta Kiekens fa Martinus en Josijne Schouppe, later Adriana Lievens (1617) fa Joos. Hij stierf op 1 nov. 1625.

Jacques Roelants, fs Joos, was brouwer en burgemeester van Haaltert van 1651-1655. Hij huwde in 1621 met Maria Callebaut te Nieuwerkerken.

1677 Jan Roelants fs Frans (leenhof Ten Broucke)

1700 -1730 Jacques Ignatius Willems, zoon van Josephus Andreas en Joanna Maria Van de Poele. Zijn vader was Griffier van het land van Rotselaer (de Schijvinck). Hij huwde Catharina Van den Bergh en was procureur en notaris van de Stad Aalst. Hij stierf te Haaltert op 12 jan 1738.

28 december 1738 werd Gabriel Josephus Willems tot baljuw benoemd van de Wauterinck en Ten Broucke na de dood van zijn vader. Gabriel was Griffier van de parochie en van de baronnie van Mere en in 1760 was hij nog steeds baljuw.

De leenmannen die zetelden in het leenhof
Iedere persoon die leengrond leende van de Wauterinck was leenman. De belangrijkste zetelden mee in het leenhof.

De volgende namen zijn bekend:

1619: Adriaan Vijverman, Marcus Matthijs en Jan D'Hondt
1627: Adriaan Van de Perre , Peter D'Hondt en Adriaan Vijverman
1700: Peter Buydens; Frans Van de Perre en Adriaan Van de Steene
1730: Jan Van De Perre, Jacobus Schouppe
1738: Gillis Peleman en Jacob van Londerzele
1760: Jacobus Schouppe en Corneel Scheerlinck

De Griffier

De griffier was een ambtenaar die in opdracht de dokumenten neerschreef. Eén naam is bekend: Egidius De Wolf legde de eed af als griffier op 24 oktober 1730.

De Vierschaer

De vierschaer sprak recht over de civiele gevallen van de laten der heerlijkheid. Uit het denombrement weten we dat de Wauterinck

het recht had op een vierschaer met een aantal schepenen. In de onderzochte bronnen werd er niets van teruggevonden.

Het foncier

Het foncier was de kern van de heerlijkheid. Het was de woonplaats van de heer. Oude Frankische nederzettingen ontstonden rond een centrale hoeve waarond de onvrije pachters woonden. Ze werden kernen van de latere heerlijkheden. Zulke kernen moeten er in de buurt geweest zijn te Erpe, Mere, Nieuwerkerken (Ten Broecke), Heldergem (Latem), Aaigem, Denderhoutem (Ginderachter) en Haaltert zelf. Erpe en Haaltert groeiden uit tot grote heerlijkheden die zich uitstrekten over diverse parochies. Het foncier van de Wauterinck moet ons inziens gevonden worden rond de kerk van Kerksken, met name de centrale vroomhoeve waarrond het dorp ontstond. Al vlug werd ze door de nabijheid van Haaltert volledig overvleugeld. De leengronden rond de kerk waren alles wat er in de 18de eeuw van over bleef.

De naam

De suffix 'ing' of 'ink' vinden we in onze taal veel terug in woorden en familienamen. Denk maar aan Scheerlink, Karoling, zwakkeling, boorling , Oosterling enz. Het wordt in de taalkunde omschreven als een patronymicum. Een persoonsnaam werd zo gevormd naar een zekere eigenschap+ de suffix 'ink'. Dat een leenhof gepersonaliseerd werd is geen alleenstaand feit. Het leenhof van Haaltert heette de Schijvink. Vermoedelijk moeten we dit in verband brengen met "schijden" en "geschil", dus de plaats waar geschillen werden beslecht.

Wauterink is dus iemand die de eigenschappen heeft van Wauter. Waarschijnlijk mogen we Wauter als een van de eerste eigenaars beschouwen. We kunnen enkel theorieen opbouwen daaromtrent. Daar de heerlijkheid het Land van Rotselaar, zijn naam te danken heeft aan zijn 13de eeuwse eigenaars, kunnen we aannemen dat dit ook het geval kan zijn voor de Wauterinck. We kennen ene Wouter van Latem, Wouter van Erpe en Wouter van (Dender)Houtem allen ridders uit de 12de eeuw. Maar wie de Wouter was die zijn naam heeft gegeven, is niet meer terug te vinden. Wouter, is poëtisch gezien, de mythische stamvader van Kerksken.

De filiatie

De filiatie is het leenhof aan wie de eigenaar van de heerlijkheid zijn leenmanschap moest erkennen. Uit het denombrement van 1677 waarbij de eigenaar verhef betaalde voor 3 zijner heerlijkheden

waaronder de Wauterinck weten we dat het een leen was van het leenhof ten Steene te Aalst. Toen Van Twembeke een lijst opmaakte van de heerlijkheden van het land van Aalst, zag hij de Wauterinck over het hoofd. De Wauterinck is zeker een heerlijkheid: ze had een baljuw, leenmannen en diverse leengronden.

De Schijvinck

Kerksken behoorde bijna volledig tot de heerlijkheid het Land van Rotselaar, genoemd naar de 14de eeuwse eigenaars de heren van Rotselaar. Alhoewel Kerksken een eigen heerlijkheid had, was de macht van "het Land van Rotselaer" veel uitgebreider. De eigenaar benoemde de meyer van Haaltert-Kerksken. Die meyer maakte de verkoopakten op van de gronden gelegen te Kerksken, althans indien ze geen leengronden waren van andere heerlijkheden. Ook de Staten van Goed van de overleden Kerkskenaren werden onder zijn leiding opgemaakt. Een dienst waarvoor hij uiteraard een vergoeding ontving.

Kerkskenaren die misdaden begingen werden berecht door het leenhof van heerlijkheid "de Schijvinck". Uit de processen-verbaal kennen we de aard van die processen. Het gaat van kleine vergrijpen zoals stropen, overspel, tot grotere, zoals diefstal en zelfs moord. De baljuw van de heerlijkheid zat het leenhof voor. Ook de verkopen en denombrementen van leengronden werden door het leenhof geakteerd. In Kerksken waren 28 dagwand leengrond gelegen. Enkele percelen daarvan hebben we kunnen reconstrueren op de Neuker.

Als straf kon de Schijvinck iemand verbannen uit het dorp. Ook boetes uitschrijven en goederen confisceren behoorden tot de straffen.

Tot de verdere rechten van de heer behoorde:

- Het innen van tol op de verkoop van dieren
- Het confisceren van verdwaald vee
- De erfenis van bastaards die geen erfgenamen hadden
- Het in bezit nemen van grond waarvan de eigenaar onbekend was
- Het beste deel van de erfenis van iedere overledene
- Eigendom van al het wild, vogels en vissen.

We kunnen dus de heren van Rotselaer als eigenaars beschouwen van het dorp Kerksken. Voor meer details verwijzen we naar het boek "Bijdrage tot de Geschiedenis van Heldergem". Merk wel op dat de Graven van Vlaanderen en hun opvolgers uit Bourgondië lange tijd in het bezit waren van de heerlijkheid.

Overige heerlijkheden

Heerlijkheid ter Elst

Ter Elst was een heerlijkheid gegroeid uit de gelijknamige hoeve te Teralfene. Het foncier bedroeg 18 bunder bossen, velden en landerijen. De eigenaar had ondermeer het recht op 1/3 van alle offeranden en kaarswas geofferd op O.L.V.-Lichtmis en op Allerzielen in de kerken van het schependom Aalst.

Het leenhof had vele lenen te Teralfene, Nieuwerkerken en Denderleeuw en enkele kleinere in diverse naburige dorpen. De heerlijkheid Vossevelde te Denderhoutem was een achterleen van ter Elst. Te Kerksken lag er een leen van 2 dw en 26 roeden.

De Heerlijkheid Latem en Lilaer

Deze heerlijkheid gelegen te Heldergem, bezat verscheidene percelen rentegrond te Heldergem, Aaigem en St. Antelinks. Op de Stockt te Kerksken (aan de grens met Heldergem) lagen eveneens enkele rentegronden. Ook lagen er ca 6 percelen leengrond in het centrum van Kerksken, ongeveer 9 dagwant groot.

De heerlijkheid is ontstaan uit het Hof te Latem, één van de oudste wooncentra van Heldergem.

De Heerlijkheid Ten Broucke

De Heerlijkheid Ten Broucke is ontstaan rond de hoeve Ten Broucke te Nieuwerkerken. Daar Karel Antoon Van Liedekerke eigenaar van Ten Broucke ook de Wauterinck in bezit kreeg, werden beide heerlijkheden min of meer verenigd. Nochthans bezat ook de heerlijkheid Ten Broucke een leen te Kerksken. In een denombrement uit 1744 lazen we dat Gillis van Londerzele wegens het overlijden van zijn vader Jasper, het verhef deed van een leen 73 roeden op den "Hootbroeck" (sic). De leenmannen die getuigden bij de akte waren Gillis en Joos Bayens. Judocus Simoens was de plaatsvervangende baljuw van het leenhof. Beide heerlijkheden hadden en behielden dus afzonderlijke baljuws en leenmannen, want voor de Wauterinck trad toen op als baljuw Gabriël Josephus Willems.

De Kerkelijke gronden

Verscheidene kerkelijke instellingen hadden gronden te Kerksken. Uit het landboek van Haaltert-Kerksken hebben we het volgende gedistilleerd:

Het kapittel van Haaltert.
Verscheidene dagwanden verpachtte grond vooral gelegen op het Kerkland en ten Berg.

De abdij van Affligem
Gronden op het Kerkland en de Plasschaert.

De Kerk van Kerksken
Kleinere stukken op het Kerkland. Het gehele Kerkland behoorde toe aan één eigenaar die zijn eigendom schonk aan verschillende kerkelijke instellingen.

Begijnen van Aalst
Perceel aan het Bogaertwegje.

Kapellerij van Haaltert
Tientallen dagwant op de Berg.

Quotidianen van Gent
Verspreide percelen ; ook te Heldergem lagen vele gronden behorende aan de quotidianen (o.a. waar nu het klooster van Heldergem staat).

Abdij ten Roosen te Aalst
Perceel op het groot Hofveld.

Het Roode klooster
Waarschijnlijk werd hier de priorij van St.-Genesius-Rode bedoeld. Zij bezat verscheidene bunder grond op de Wijmen.

De Claren te Gent
Perceel op de Dos of Boshaeghe te Landlede.

Overige
Verspreide stukken van de armen van Haaltert, Kerksken, Heldergem.

Merkwaardig genoeg hadden de abdijen van Ninove, Geraardsbergen en Anchin, nochthans grote grondbezitters in de streek, geen eigendommen te Kerksken.

Noten

1- Archief Land van Rotselaer, nr 115

2- Idem, nr 116

3- Idem, nr 117

4- Archief Land van Aalst, nr 13018

5- Idem, nr 13018

6- Stadsarchief Gent, Inventaris nr 2311

Leen en rentegronden te Kerksken

samenstelling: Marc De Moyer

TOPONYMIE

Inleiding

Prof. Dr. H. J. Van de Weyer van het Instituut voor Vlaamse toponymie schreef: "Het onderzoek van de plaatsnamen is een uiterst vruchtbaar arbeidsveld voor heemkundigen, omdat de plaatsnamen een essentieel bestanddeel zijn van het landschap en omdat zij kostbare geschiedkundige documenten zijn die ons in staat stellen het uitzicht van de streek in voorbije eeuwen te herstellen."

Jozef van Overstraeten, eveneens een eminent toponymist schreef in een bijdrage over de plaatsnamen in het Aalsterse: "De plaatsnamen vertellen ons alles over de mensen die ze hebben gebruikt en over de natuur waarin zij zijn ontstaan".

In het archief van wijlen E. H. Jozef De Brouwer ontdekten wij een bundel met talrijke gegevens over de toponymie van Kerksken. Het was zijn wens dat deze gegevens zouden aangevuld en verwerkt worden.

Wij willen hieraan voldoen en pogen een overzicht te geven van de verschillende toponiemen met eventueel een verklaring. Op enkele uitzonderingen na werden alle toponiemen op kaart gebracht. Het is normaal dat vele benamingen in de loop der jaren vooral onder invloed van het dialect gewijzigd werden en een verklaring zeer moeilijk, zo niet onmogelijk maakte.

Herkomst van de naam KERKSKEN.

Documenten geven ons verschillende schrijfwijzen van de gemeentenaam, o.a.:

- "Kerkescen" in een charter van de St.- Pietersabdij uit 1125
- "Kercine" in een charter van dezelfde abdij uit 1257
- "Kercskijne" lezen wij in een 'Gentse Wezenboek' uit 1351
- "Kercxken" staat in Schepenboeken van 1537 en in de 'Loper en Meetboek van Haeltert en Kerkxken' van 1732

Later werd het Kerkxken en hedendaags: Kerksken.

Prof. Carnoy geeft als verklaring van de huidige schrijfwijze: kerk+sken = kleine kerk.

Dr. Lindemans verklaart het 'als een oorspronkelijke kerk+hem met geromaniseerd suffix'.

De eerste verklaring stemt overeen met het feit dat Kerksken een afhankelijkheid was van Haaltert, zowel op gemeentelijk vlak (een schepenbank voor beide entiteiten) als op parochiaal vlak. Wellicht een kleine kerk (kapel) gebouwd in de nabijheid van een centrale hoeve (vroonhof). Ze vormde de kern van het latere dorp.

Geraadpleegde archiefstukken, bibliografie en afkortingen

Ab: Atlas des communications vicinales de la commune de Kerkxken, 1843 (Atlas buurtwegen)

Ag: Verpachting Armengoederen

Av Akten verpachting der thienden van Haeltert en Kerxken

Cb: Chynsboecxken van 't Capittel van Aelst

Cp: Cleyn penninck rente van de Heeren Cannonieken van Aelst tot Haeltert

Cr: Capoenrenten competerende aen... Cap. van de collegiale kercke van Ste Martens binnen Aelst

DP: De Potter en Broeckaert, Geschiedenis gemeente Kerksken

Gm: Grooten metingsboeck van Haeltert en Kerkxken dewelke gedaen is bij Mr Jan Van Ghyseghem

Informatiedienst Gemeentebestuur Haaltert

Kad: Kadasterkaarten

L: Landboek van Haeltert en Kerkxken van 1732

P: Plan parcellaire de la commune de Kerkxken par P. C. Popp, Brugge, einde 1800

PT: Nota's van Paul Temmerman

RvV: fonds Raad van Vlaanderen (RAG nr 31754)

Rb: Renteboeck van de H. Geest

Rk: Rekeninghe van den Capittele

SA: Status Animarum 1845

S: Schepenboeken van Haeltert en Kerkxken, 1442- 1609

Sk: Stafkaart

St.v.G.: Staten van Goed

VO: Studie van Jozef van Overstraeten

Vp: Vreemde pachters

Wb: Wezenboek, 1472 - 1510

r.: roeden

d.: dagwand

b.: bunder

gen.: genaamd

fn: familienaam

Enkele gegevens.

Kerksken is een deelgemeente van Haaltert met een oppervlakte van 312,68 ha en 2678 inwoners op 1 januari 1998. Het bezit een zacht golvend landschap met een hoogtevariatie van 30m langs de grens met Denderhoutem tot 70m op het gehucht Terlicht. De gemeente wordt gesplitst door de Rijksweg N460, Aalst-Geraardsbergen.

Het dorp bestaat uit een aantal gehuchten, eertijds 'afgelegen', nu door de lintbebouwing practisch aansluitend met het centrum, o.m.: Berg, Boekent, Terlicht en Landlede.

Vondsten uit de Romeinse tijd werden op Terlicht uitgegraven in 1948 bij de constructie van een woning, o.a.: dakpannen, aardewerk en een muntstuk. Deze vondsten tonen aan dat het grondgebied reeds bewoond was in die periode. Het merkwaardig muntstuk was een bronzen munt met langs één kant de beeltenis van Faustina, de vrouw van de Romeinse keizer Marcus Aurelius.

Uit de bijdrage van P.T.: "Het is opvallend dat er in de toponymie van de gemeente geen namen voorkomen met uitgang 'gem', wat ons zou kunnen doen besluiten dat er geen Frankische nederzetting bij ons was. Wij bezitten wel toponiemen van 'kouter' (=cultura, gronden die in cultuur gebracht werden). Twee toponiemen 'Moerkouter' en 'Selkouter' komen voor waar de Romeinse vondsten zich situeerden.

Uit deze gegevens mogen wij besluiten dat de gronden van de Moerkouter en de Selkouter reeds bebouwd waren voor de Frankische periode. De plaatsnaam 'Selkouter' biedt een andere hypothese en wel dat de Gallo-Romeinse nederzetting zou bewoond zijn door de Franken of dat er een Frankische nederzetting was. 'Sel' betekent 'Sele' (typische nederzettingsnaam (sele = woonhuis, stal). Wij mogen dus aannemen dat er op de Selkouter een Frankische nederzetting zal geweest zijn, waarschijnlijk als opvolger van de Romeinse woonsten".

Indeling van de plaatsnamen.

Plaatsnamen of toponiemen ontstaan uit 'natuurnamen' en 'cultuurnamen'.

- Uitzicht en toestand van de bodem kan een plaatsnaam geven: Bergstraat (hoogte); d' Helle (laagte); Hollestraat (uitholling); Mussenzele (moeras).
- Plaatsen worden als groter aangegeven t.o.v. een andere plaats: Groot Boekentveld, Klein Eekveldeken.
- Namen in verband met water: Beekmeers, Watervoor, Weeborre (borre=bron)
- Een gedeelte van de gronden bleef langere tijd in de oorspronkelijke toestand bewaard o.m. de bossen: Boekent, Haselerenbos
- Laagstammig hout: Groothaagweg.
- Geteelde gronden: Groten Lochting.
- Weinig kwalitatieve grond: Verloren kost, Droge meers.
- Namen samenhangend met grensscheidingen zijn later ontstaan dan de natuurnamen en getuigen van meer cultuurtoestand, vb bomen: Vlierpaal.
- Namen gevormd door persoonsnamen: Bogaertstraat, Callebautsveldeken.
- Namen in verband met eigendomsverhouding: Deken, Preterijhoek.

- Vorm en grootte van percelen: Eegdeken, Groot Boekentveld, Klein Hofveldeken.
- Namen van voor bebouwing geschikte gronden (kouters, velden, land): Zeelkouter, Boekentveld, Maaimeers.
- Afsluitingen en omheiningen: Kloosenslochting, Groot haag.
- Hofsteden, burchten, herbergen, molens: Spoelkensweg, Molenberg.

Toponiemen die hun ontstaan ontleenden aan beroepen, dieren, volksgebruiken, enz. zijn ons niet bekend.

Toponiemen.

Achtersten Boekent
Recent ontstane benaming bepaald door de ligging van het gedeelte van het Boekentveld (afstand gezien vanaf het centrum).

Beekmeers
" de Wed Heyndrick de Schrijver in pachte van Ste Clarengoet gen. den Bekemeersch,... west ende noort den cauter gen. d'Holbeke, groot 1 d. 41 3/4 r." L 1732.
Meers, genaamd naar de ligging in de nabijheid van een beek (mogelijk de Holbeek).

Beekstraat
Buurtweg van de N460 naar het gehucht Berg. Ab 1843.

Beenhouder
"up den Beenhouder, zuyt den dreve" S1607.
"Partije lants, eertijds meersch, gen. den Beenhoudere, gr. 80 r, oost 't Bellestraetken" S 1623.
"Beenhaudere" L 1732.

Beernhout
Beernhoutstraat-Beernaardstraat.
Buurtweg nr 7, van kruispunt St. Anna (Hollestraat) naar de Boekent. Vormt grensscheiding met Haaltert. Ab 1843.
(In de Atlas werd een deel van de Beernaardstraat aangeduid als Boekentstraat)
Zie ook Bernaardmeersen.

Beernhoutwegje
Voetweg van Beernaardstraat naar Plaatsstraat. Ab 1843.

Beernaardrede (Beernhoutrede)

Weg van het Deeskensveld naar de Hollestraat. Waarschijnlijk verschrijving van 'herekensveld' -het veld van de pachter eigenaar of heer- naar 'derekensveld' tot 'deeskensveld'. Ab 1843.
Rede (dialect 'ree') = toegang tot de velden (= losweg).

Beken
• Hoekbeek, ontspringt in de weiden van de Beernhout en vloeit naar de Wijngaard.
• Holbeek, vormt grens met Heldergem, mondt uit in de Molenbeek te Aaigem (Holbeek is afgeleid van 'dolle beek', wildstromend).
• Plasschaertbeek, ontspringt omgeving Terlicht, vangt de Holbeek op en vloeit verder naar Welle. (Mogelijk van de persoonsnaam Plasschaert).

Bellestraat
"den Beenhoudere, oost 't Bellestraetken" S 1623.
"op Smetsveldeken, west het Bellestraetken" S 1628.
"de Bellestraete" L 1732.
belle = balie, slagboom.

Bergstraat
"1 d. 38 r. meersch beneden 't Bouchoutvelt metter eender zijden neffens de clarettenbeke ende andere zijden aende Berchstraete" S 1573.

Bergemeersdreef
Weg van de Bergstraat naar de Bergmeersen.

Bergsenkerkweg
Weg van Beekstraat naar het Bergveld.
Eertijds gebruikt als kortste weg van de Berg naar de kerk, in de volksmond 'Slekkendries'.

Bergveld
"opt berchvelt" S 1603.
"op ten berghevelt" S 1639.
"op het berghevelt, west de hofstrate" Gm 1650.
"op berghenvelt.
"5 1/2 bunder op berrenghervelt" LvA, 1952, p. 167.
"up 't berchvelt" Wb 1491.
"op Dberghenvelt" S 1494.
"Berghvelt" L 1732.

Bergveldrede
Weg van het Bergveld naar de Hofstraat.

Bergveldweg
Veldweg in het bergveld.

Berveld
"aen het berveldt" S 1584.
"10 d. 78 r. landts dat men heet de stede ter Beken, metter eender syde het Bervelt" S 1618.
Ber, berre = beer, slijk = modderig veld.

Bernaardmeersen
"meersch geheeten den birnant" S 1500.
"den bernaert" Wb 1507.
"op het neerste kerckxkensvelt, noort den bernaerdt" S 1630.
"Beirnaert meersschen, oost ende suyd het kercxkenvelt, noord het deeskensvelt" L 1732.
Misschien een 'bernt', gebernd weiland, uitgebrand stuk, een woest stuk vruchtbaar maken door uitbranding, Mnl. bernen = branden.
Het suffix -aard vormde een personificering: 'het gebrandde perceel' (Lindemans). Eventueel genoemd naar een eigenaar Bernaerts?

Biestdreve
Weg van Wijngaardstraat naar het Wijngaardveld.

Biest
"op de biest... ende geghen den Zeelcoutere" S 1538.
"meersch in de biest" S 1570.
"op de biest aen de cruyskens, noort den herwech" S 1640.
"Hutsbrouck ende Biest, noort den Wijgaert" L 1732.
"Biest, oost de Seelcouter, suyd het gescheet van Denderhautem" L 1732.
Biest = een plaats waar biezen groeien of plein met biezenpoel.

Bijlkens
"up 1 d. 60 r. lants up Dbouchoutvelt ten Bijlkens" S 1494.
Stuk land in de vorm van een bijl (bijlstuk).

Blokt
"inde stede ten hove ghehecten inde bloct" Wb 1508.

Boekent
"Bouchout in Vlaenderen bij Kerxkene", Affligem 1434, 32 r.
"up Dbouchout" Wb 1489.
"te Bouchaute" S 1626.
"gehuchte ten Boekent" S 1637.
"hofsteden Bouckent, Kercxken" L 1732.

De oudste vorm is boek, 'beuk' + hout, 'bos'. Vandaar beukenbos. De overgang van hout naar ent is een gevolg van de verzwakking van de

klemtoon: boeket (dialectische uitspraak), soms met ingevoegde n. Boekent is een zeer verspreide plaatsnaam.

Boekentstraat
Buurtweg van de Beernaardstraat naar het gehucht Boekent en de N 460.
Volgens Popp begint Boekentstraat vanaf kruispunt Beernaardstraat-Watervoor.

Boekentveld
"upt boechoutsvelt" Wb 1489.
"up Dboechoutvelt" S 1494.
"Dbouchoutvelt" S 1573.
"binnen Kercxene, gheheeten op het bouckensvelt" Sch. 1637.
"Bouckensvelt op Kercxken" L 1732.

Boekentveldweg
Weg van Terlicht naar de Hollebeekmeersen.

Bogaert
"up dbouchoutvelt 1 D. lants, gheheeten den preetereyshouck, an de west zide onser Vrouwe capelrien landt van Haeltert en an de oost zide den Bogaertsbrouck" S 1511.
"meersch genaamt den bogaert" S 1570.
"op Bouckensvelt, 2 d. 38 r. lants zuyt den bogaertmeersch" S 1577.
"meersch gen. de bogaerden" Gm 1650.
"Joos Buyens (Bouckensvelt) in pachte van Affligem, oost de lochtinghen, suyt de meerschen gen. den bogaert, noort den heirwegh, west Jac. Roelants... 6 d. 95 r." L 1732.
"meerschen inden Bogaert" L 1732.

Bogaert (kad)
Vervorming van boomgaard (?) wat wijst op aanplantingen van fruitbomen.

Bogaertstraatje
Weg van Driehoek naar de Bogaert.

Bogaertweg
Weg van Berg naar het Dorp.

Boutensgraf
"de wed. Cornelis Van Londersele, oost het nederkercxkenvelt, gen. boutensgraf, 2 d., 22 r." L 1732 (in de volksmond: 'Bonten zijn graf', gesitueerd in de Beernaardstraat).

Bredestraat
"lant op de Wildebeke, noort de breedestraete" S 1636.

Bremtveldeken
"int bremptveldeken, oost den voetwech loopende naer Meere" S 1629.
"Bremptveldeken (in Boukentveld)" L 1732.
"Corn. De Troyer 1 d. lants op het boeckensvelt zuyt des einde strijckende tot aen den winckel ende het bremtveldeken" Akte 1620
Brempt: plaats waar bramen groeien.

Broekkensweg
Wegje in het klein Boekentveld.

Bukveld
"behuisde stede ten berghe, gr. 2 d.1/2 commende van de straete, achter jeghen het bueckvelt, aen deen zijde teghen het berchvelt" S 1626. Buke = buuc = loog.

Burgersweg
Weg van Hoek naar Berg (ook Kerkelandweg).

Buylsveld
"een onbehuisde stede, gr. 1 d. gheheeten ten berghe ande berchstraete ten ander ende noch 1 d. gheheeten het buysvelt ter eenere" S 1619.

Callebautsveldeken
"een besloten veldeken gen. callebauts veldeken, gr. 1 d. 43 r., oost het straetken, loopende naer het vijverken, zuyt den wech loopende naer het kercxkensvelt" S 1613.
Eigendom van de familie Callebaut.

Canoninckmeersch van Haelst
"de kerk van Kerksken beschikte over een rente van een halve dagwant landt, gelegen op het landtheerenveldt dat aan de canoninckmeersch van haelst paalde". RvV.

Claretten
"1 d. up Dboechout bij claretten" Wb 1489.
"Claretten" L 1732. Toponiem afgeleid van eigendommen van de Claren Van Gent.

Clarettenbeek
"1 d. 38 r. meersch beneden Dbouchoutvelt metter eender zijden neffens de clarettenbeke ende metter andere zijden aende berchstraete" S 1573.

Deeskensveld
Dit toponiem onderging veel wijzigingen in de schrijfvorm.
"up oeskensvelt" Rek 1390.
"doeskensvelt" Rek. 1443.
"thoeskinsvelt" Rek. 1635.
"Dieskensvelt" in 1765 en "Eeskensvelt" in 1789.
Komt waarschijnlijk van familienaam Hoese
(Jan van Hoese, Rek. 1390).

Deken
"partijghen meersch ghen. de deken belast met 10 st. ten proffijtte van 't capittel van Aelst, west noort de straete, suyt schoenarde" S 1629.
Deken en dekenij wijzen op eigendomsverhouding. De benaming herinnert aan het vroegere kapittel van kanunniken te Haaltert, in 1494 verplaatst naar Aalst. Aan het hoofd van het kapittel stond een deken.

Doren
"doren" Wb 1491.
Doorent
"op de moese aen doorent" S 1625.
Perceel gelegen naast een doornhaag, veelal als grensscheiding.

Doolage
"in de Dotshaeghe op den brouck" Wb 1509.
"1/2 d. lants up tcleen bouckensvelt oost de dreve loopende naer de Doolhaghe" S 1572.
"achter de Dolhage" Vp 1591.
"ter Cadsken op eenen bosch gen. de Doshaeghe, groot 1 d. 25 r" S 1629.
"te Kercxkene in de Doolaghe, west H. Geest van Kercxkene" S 1605
"50 r. elsbosch inde doorshaghe, oost het goet van St. Claren binnen Ghent, west de holbeke" S 1636.
"bosschen in Doshaeghe" L 1732.
Dolage = plaats waar de kwelm boven ligt, slijkpoel.
Doolage, eveneens familienaam.

Driehoekstraat
Deel van de N 460, eertijds de eerbaene of heirbaene.

Dries
"in hasselt, west den driesch" S 1630.
"een partije landt gen. d'Hasselt, oost de straete leedende van den herwegh naer den bouckent, suyt den cauter gen. den winckel ende den dries, west de meerschen gen. dhasselt" Gm 1650.

"Landele gen. de Wijmen ommekeer ende Driesch" L 1732.
Dries = dorps- of gehuchtplein. Ook schrale weide. Soms ook toegepast op weg die breder uitviel en plein vormde aan driesprong van wegen.

Drijhoekweg
Van de Watervoor naar het Kerkskenveld.

Drinkelinck
Waterrijke plaats.

Droge meers
"noord de bosschen gen. den drooghen meersch" L 1732.
Droog, genoemd naar de staat van de grond.

Duifhuislochting
"30 r. stede te Landelee geleghen, gheheeten den duyfhuys lochten" S 1532.

Eeckhoutwegje
Weg van de Groothaag naar Houtsbroek.

Eegdeken
"eenen meersch gr. 0,1 d. genaamd het eegdeken commende jeghen de straete, dander zijde jghen 't Schoonaerden en jeghen den Sterrenmeersch" S 1626.
"1 d. meersch gen. het deedeken, oost de Willemijnen van Aelst, noort de Schoonarden, suyt 'sherenstraete" S 1626
Naar de driehoekvorm van het land, egge, eegde, eg genoemd.

Eekveld
"up deeckvelt" Wb 1491.
"up bouckensvelt aen de wilge zuyt het eeckvelt" S 1623.
Eek = eik

Eeskensveld of (Deeskensveld ?)
Weg in het Deeskensveld.

Elsbroek
"de Quotidianisten tot Ghent op 3 d. lants dat men heet den welfbocht te Landelede, noort den Elsbrouck" Ag 1661.
Moerassige plaats met elzenbeplanting.

Erreweg
Deel van de N 460 op Terlicht. Erreweg = eiereweg (dialect) = aardeweg.

Fonteinweg
Wegje in het Smetsveldeken.

Galgeplaats
"Joos Antheunus fs Gijsbrecht, suyd den heerwegh, west 't gescheet van Helderghem scheedende op den noord west pickel vande galghe plaetse naest Helderghem, oost Pieter Standaert" L 1732.
Plaats waar in de middeleeuwen misdadigers werden terechtgesteld.

Ganshoren
"te landele een veldeken geheeten den ganshoren" Wb 1509.
Hore = modder. Vandaar moeras voor ganzen en/of eenden.

Geleeg
"van 't clooster van Afflighem pachte Jos Bayens, west hetzelfde goet, noort de cure van Kercxken, suyd de meersschen gen. t'geleghe, 2 d. 16 r." L 1732.

Gemene reet
"de Wed. Jan Meganck een weide, noord de voorgaende ende ghemeene reete, suyt Lieven De Pauw, oost de straete, 2 d. 15 r." L 1732.

Reet = reten of roten. Is een plaats waar het vlas te weken werd gelegd. Hier een gemeenschappelijke rootplaats.

Gillis Oomsstede
"hofstede gen. Gillis Ooms stede, liggende achter thof van Adriaan Baeyens, oost de straete" S 1626.

's Graven lochting
"partije hofstede binnen Kercxene int ghehuchte ten Boekent gen. 't Scraven lochtingh, oost 'sheerenstraete, west Jonckvrouw de vremde" S 1637.

Greef
"een besloten veldeken gr. 1 d. ghenoempt den Greve" S 1631.
"Jaspar eeman, suyd het landelevelt, oost Joos Sonck met zijne hofstede gen. den greve" L 1732.

Groeneweg
"up 't boekensvelt, noort den groenen wegh" S 1629.
Weg van de N460 door Winkelveld naar de Berg.
Wegel lopende over braakliggend (groen) land en jaarlijks verlegd over het gedeelte van de akker dat onbebouwd ligt (Lindemans).
In 1976 gewijzigd in Winkelveld.

Groot Boekenveld
"up 't groot bouchoutsvelt" S 1537.
"1 d. 1/2 r. gen. den hoeghaert, aen het bervelt, metter andere zijde aen 't groot bouchoutvelt" S 1584.

Groot Eekveld
"up 't groot eekvelt" L 1732.

Groot Haag
"op de groot haeghe" S 1627.
"op 90 r. thindelant liggende dhelft op Meere ende dander helft op Kercxkene, noort oost sheeren strate en zuyt west de groothaghe" S 1634.

"Groothaghe op Kercxken" L 1732.
Groothaagwegje
Weg in de Houtsbroek op grensscheiding met Haaltert.

Groot Hofveld
"Groot Hofvelt" L 1732.

Groot Landsheerenveld
"opt groot lanfsheerenvelt" S 1603.

Grote Lochting
"partije in den grooten lochtinck, gr. 9 r." S 1636.
Lochting = groentetuin aan woning.

Grote Lombaard
"den grooten lombaert" S 1618.

Grote Winkel
"grooten winckele" Wb 1482.
"up den grooten Winckele" S 1584.
Winkel = hoek.

Grote Zeelkouter
"op den groote Zeelcoutere" S 1607.

Haeren
Plaats in de buurt van de Holbeek (PT).
Vermeld als 'Den Haeren' en 'Van Haeren'.

Hagendoorn
(zie Doorent).
Ha(n)seleren bos.
"1/2 d. bosch gen. 's hanseleren bosch, oost Mev. van Beauprê, noort de beghijnen van Aelst" S 1635.
"25 r. bosch, ghenaampt shaseleren bosselken, noort 't beghijnengoet van Aelst" S 1635.
Bos met hazelnootstruiken.

Hasselsrede
voetweg in het Hasseltveld.

Hasselt
"den hasselt meersch" Wb 1491.
"in hasselt, west den driesch" S 1630.
"in de hassels" S 1633.
"partije landt ghen. d'Hasselt" Gm 1650.
"meersschen ghen. d'hasselt" L 1732.
"cauter ghen. d'hasselt" L 1732.
"bosch in d'hasselt" L 1732.
Hasselt = plaats waar hazelaars groeien.

Hasseltweg
Weg van landlede, via Winkelveld en Berg naar de Stichelen (Denderhoutem).

Heirweg-Heirbaan
"de erbane" S 1636.
"den heirwegh" L 1732.
"Kercxken, inden naaste van de kerke, jegens de heirbaene"
Heirweg = provinciebaan, hoofdweg.

Hekken
"upt boechoutvelt jeghen de heerstraete aen thecken".
"neffens den heerwech an thecken...".

Hellebosch
Bos op een helling (VO).
Hellemaarveld.
"up thellemaer velt" Wb 1492.

Helleweg
Weg in het Schoonaardveld naar d' Helle (Berg).
Helle=helling, diepte.

Hert.
"huyse gestaen binnen Kercxken, ghen. den hert" S 1572.

Heysputte
de kerk van Kerksken beschikte over inkomsten "voortspruitende uyt de stede ten eechkent van joos van londerzeel en uyt ene meersch te heysputte, twee oorden en twee stuyvers en twee oorden".

Hoebakkersrede
Weg van de Hofstraat naar Weeborre.

Hoebakkerweg
Weg in de Weeborre (Berg).

Hoekrede
Weg in het Wijngaardveld.

Hoekstraat
Buurtweg omheen de kerk. In 1976 gewijzigd naar Pastoor Ferdinand Van Hoeymissenstraat.
Hoek, hoeksken = gehucht aan de uitkant van het dorp.

Hoesekensweg
Weg van Boekent naar Landlede.

Hof den Greve
"hostede gen. den Greve" L 1732.

Hofland
"Strijckenbrouck meerschen, suyt het gescheet (grens) van Denderhautem, noort het vuylensvelt, west het hoflant" L 1732.

Hofmeersen
"op de Winckele, Lieven Van der Haeghen, noord de hofmeerschen en de gracht" L 1732.

Hofmeersendreef
Weg van de N 460 (Terlicht) naar de Hofmeersen.

Hofstraat
"meersch (kapelrijegoet) geleghen int quartier van de hofstrate, suyt het kercsvelt, noort het boeckensvelt" Gm 1650.
"Cleyn Eeckveldeken, in pachte van den arme van Helderghem, oost de hofstraete, noort den heirwegh" L 1732.
Buurtweg van de N 460 (Terlicht) naar het gehucht Berg.
Eertijds de weg van Terlicht naar hof ten Berge.

Hof ter Beke
Behoorde in 1392 toe aan Lonis Van de Moere en had een oppervlakte van 12 d. en 24 r. (DP).
"Hendrik Van de Storme, 10 d. 78r. landts dat men heet de stede ter Beke", metter eener syde het bervelt, met tweesyden an sheerenstraete" S 1573.

Hof ten Berge
"een onbehuysde stede gr. 1 d. gheheeten ten berghe ande berchstraete" S 1619.
"hofstede ten berghe" L 1732.
Hoeve op een hoog gelegen plaats gesitueerd, langs de Bergstraat.

Hof te Putte
Werd reeds vernoemd in een oorkonde uit de XVde eeuw.
Waarschijnlijk laag gelegen hoeve.

Hof te Storme
"upt thofvelt ten Storme" Wb 1489.
"hof te Storme" S 1496.
"up thofvelt voor thofgat van den goed ter Storme" S 1531.
"op de winckele 6 d. landts, west den voetwegh naer thof te Storme, oost de capelle" en "op een veldeken gr. 3 d. 60 r., oost thof te Storme, suyt sheeren straete" S 1579.
" 't Hof te Storme ghelegen binnen Kercxken, groot 40 bunder" S 1599.
In het jaar 1414 was de hoeve eigendom van Marten Boone en Frans Van de Moere en zij had een grootte van 15 1/2 b. en werd verpacht voor de jaarlijkse som van 7 p. 8 sch.
De eigenaars hadden het recht éénmaal per jaar op het hof geherbergd te worden op last van de pachter. (DP)
In 1571 was het goed (14 b) eigendom van jonker Philip du Bosch en werd in pacht gehouden door Pieter Van Raffelghem.

Hofveld
"upt thofvelt ten Storme" Wb 1489 en S 1486 en 1493.
"opt hofvelt" Vp 1591.

"op het hofveldeken" S 1605.
"op het hofvelt, zuyt de Reystraete" S 1631.
"Vuylensveldeken, suyd de meersschen ghen. den stryckenbrouck, west het hofveldeken" L 1732.
Land eigendom van het Hof ter Storme.

Hofveldrede
Weg van Bergveldstraat naar Schoonaardveld.

Holbeekstraat
Voetweg van de Hollebeek naar de Pennestraat.

Hollestraat
Buurtweg van Ekent (St. Anna) naar de N 460 (grensscheiding met Haaltert).
Normaal diep gelegen weg, veelal door water uitgehaald.

Hollestraatweg
Weg van de Hollestraat naar het Deeskensveld.

Hoog Kerkskenveld
"up den overste kercxkensvelt aen de heerstraete" Wb 1485.
" 'thoechste kercxkensvelt" Wb 1485.
"up doverste kercxkenvelt" S 1486.
"up thooghe kercxkenvelt" 1552.
"up dneerste kercxkenvelt, zuyt het hoogste kercxkenvelt" S 1573.
"op het hoechste kercxkenvelt" S 1624.

"upt houch kercxkensvelt" S 1630.
"Hooghkercxkensvelt" L 1732.

Houtemsen hoek
"op den Winckele inden houtemschen hoeck" S 1603.

Houtsbroek (Kad)

Houtsbroekweg
Wegje in de Houtsbroek naar de Boekent.

Houw
"in den meersch ten houwe ende up boeckhoutvelt" 1553.

Hove
"up dbouchoutvelt up de watervore achter den hove 42 r." Wb 1490
"ten hove" Wb 1488.
"meersch ghegheeten hove, gr. 1 d., west de quotidianen van Ghent" S 1636.
"1 d. meersch binnen Kercxken daerment noempt men hove, zuyt de hoevacker" S 1636.

Huizeken
"Joos Hoebeke sijn huysstede ghen. het hoeseken, oost en suyd het rijmensvelt, noort het cleyn bouckensvelt, gr. 9 3/4 r." L 1732.

IJsput
"partijken meerssche gheleghen anden helsputte, west den dreve" S 1636.
"Ten Berghe, Jan Van den Velde een meersch ghen. den ijsput, oost de wildebeke, noord de straete, suyd en de west 't gescheet van Denderhautem, 1 d. 33 r." L 1732.

Jonkhout
"1 d. 17 r. lants op de Willebeke, suyt mijnheer Bugne en een bosch ghenaampt 't Jonckhaut, noort de straete" S 1638
"op de Willebeke, noort de Reystraete, zuyt het Jonckhout" S 1640

Jonkhoutweg
Weg van de Bergstraat naar het Wildebeekveld

Kamveldeken
"cammersvelt" 1504.
"kamveldeken" L 1732.

Kerkelandweg
Weg van de Hoek naar de Berg.

Kerkland (Kad)

Kerkweg
Weg van de Beernaardstraat naar het Deeskensveld.

Kerkhofstraat
Verbinding van de Hoekstraat met het Papewegje.
Volgens Popp de straat omheen de kerk, nu F. Van Hoeymissenstraat. (idem Hoekstraat).
Kerkhof: ommuurde of door haag afgesloten ruimte omheen de kerk. De naam bleef nog bewaard, zelfs als de begraafplaats niet meer rond de kerk lag.

Kerkskenveldrede
Weg van de Plaatsstraat naar het Kerkskenveld.

Kerkskenveldweg
Van de N460 naar het Kerkskenveld.
Klein Boekentveld (zie Boekent).

Klein Eekveldeken
"cleyn Eeckveldeken" L 1732.

Klein Landsherenveld
"opt cleen Lansheerenvelt" S 1623 en 1629.

Klein Hofveldeken
"cleyn hofveldeken" L 1732.

Kleine lochting
"onbehuisde hofstede binnen Kercxkene inden cleynen lochtinck, gr. 21 r. noort de erbaene" S 1636.

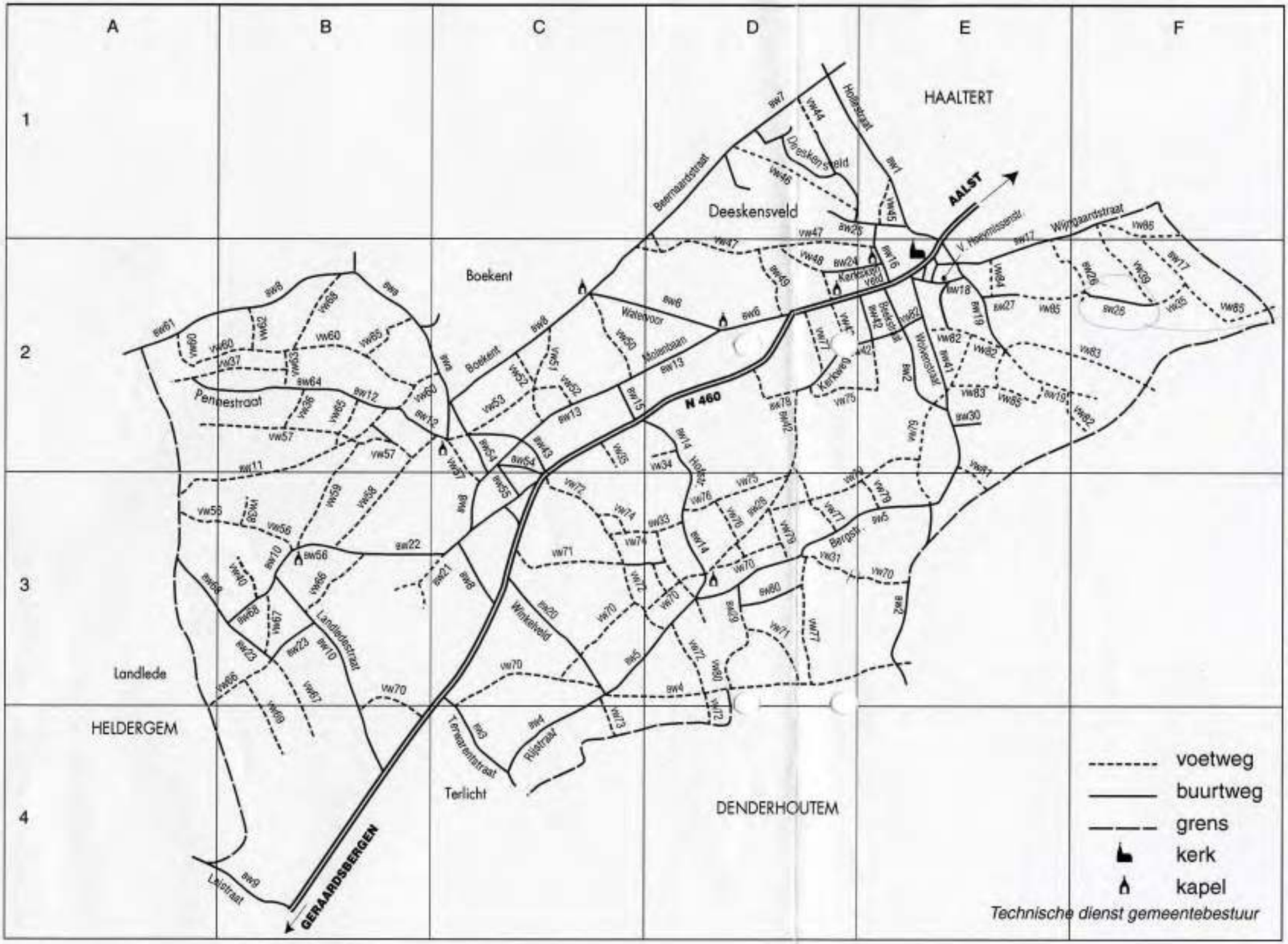
Kleine Lombaard
"den cleenen lombaert naest het caudevelt" S 1618.

Kleine Winkel
"cleenen winckele" Wb 1482.
"up den cleenen Winckele" S 1584.

Kloosen lochting
"1/2 d. lochting gheleghen neffens den maeymeersch (25 r.) gen. cloosenlochtinck, oost den maeymeersch, west den dreve, noort de pro nobis straete" S 1631.

Kloosterdreef
Weg in het Smetsveldeken.

Koedreef
"opt cleyn Eeckveldeken, suyd de meersschen, west de Coedreve, noort den heerwegh" L 1732.

A
B
C
D
E
F
1
2
3
4
HAALTERT
Deeskensveld
Boekent
Landlede
HELDERGEM
Terlicht
DENDERHOUTEM
AALST
GERAARDSBERGEN
N 460
Pennestraat
Beemaardstraat
Hofstraat
Kerkeveld
Wijngaardstraat
Wolvenstraat
Bergstr.
Winkelveld
Landledestraat
Tenaerentstraat
Rijstraat
Lijstraat
voetweg
buurtweg
grens
kerk
kapel
Technische dienst gemeentebestuur

Bijdrage
tot de geschiedenis van
Kerksken

pagina 41

Koegaard
"1 d. 1/2 ghenompt den koeghaert, aen het bervelt, met ten andere zijde aen groot bouchautvelt" S 1784.

Koninksveld
"opt veldeken geseyt Coninex veldeken, oost het lantsheerenvelt, 1 d. 10 r." S 1623.

Koudveld
"op ten berghevelt, meersch ghenaampt het caudeveldeken, oost sheerenstraete, gr. 1 d. 50 r." S 1603.
"den cleenen lombaert naest het caudevelt" S 1618.

Koutergat
"suyd het kerckenvelt, west het coutergat, 1 d. 78 r." L 1732.
"op den wijgaert, voor 't coutergat" RHG 1503.

Kriekelarenbroek
"Joos Van de Perre, eenen meersch genoempt den krieckeleirenbrouck, oost Christ. Doormont en Merten de Brauw, noort de groothaeghe, west het armengoet van Kercxken, 91 1/2 r." L 1732.

Kruiskens
"82 r. lants op de biest aende cruyskens, noort den herwech" S 1640.

Landlede en Landelede
"te Langhelede" Wb 1488.
"te Landele" Rb 1503, Wb 1503 en Cb 1623.
"ghehuchte ghen. te Landelee" S 1631.
"den wolfbocht gheleghen int gehuchte te Landelede" S 1635.
"Landele" L 1732.
Lede = oud nederlands 'letha' = water, beek, weg of voor.
Uitspraak: lanlee (dialect).
Zou kunnen betekenen: grond tussen bos en moeras of lange voor (lang stuk grond).

Landelebos
"bosch te Langelede" 1466.
"in Landleebosch" S 1540.
"inlandledebosch" S 1631.
"in den landelee bossche" S 1637.
"Landelebosch" L 1732.

Landelebosdreef
Wegje aan de Hollebeek in Landlede.

Landelestraat
"te Landele, aen de Landelestraete" Cr 1531.

"op de Mose, Jan Vanden Steene Fs Pieters, west Jan Van de Velde, suyt den heirwegh, oost de landelestraete, 71 1/2 r." L 1732.
Buurtweg van de N460 naar het gehucht Landele (nu: Landlede).

Landeleveld
"aen 't landeleeveld" S 1459.
"upt langhelede velt" Wb 1488.
"landelevelt" Rb 1503.
"landeleevelt" Rc 1550.
"up landelevelt" L 1732.

Landries
"te Landries op den bergh" S 1445.

Landsherenveld
" 't lansheerenvelt" Rb 1503.
"landsheerenvelt" Rk 1552.
"op 't lansheerenvelt, noort het wijghaert straetjen" S 1623.
"Lantsheerenvelt" L 1732.
"landtheerenvelt dat aan de canoninckmeersch van haelst paelt" RvV.

Lange meers
"Langhemeersch" L 1732.

Legenmaesweg
Voetweg in de Moerkouter (Landlede).

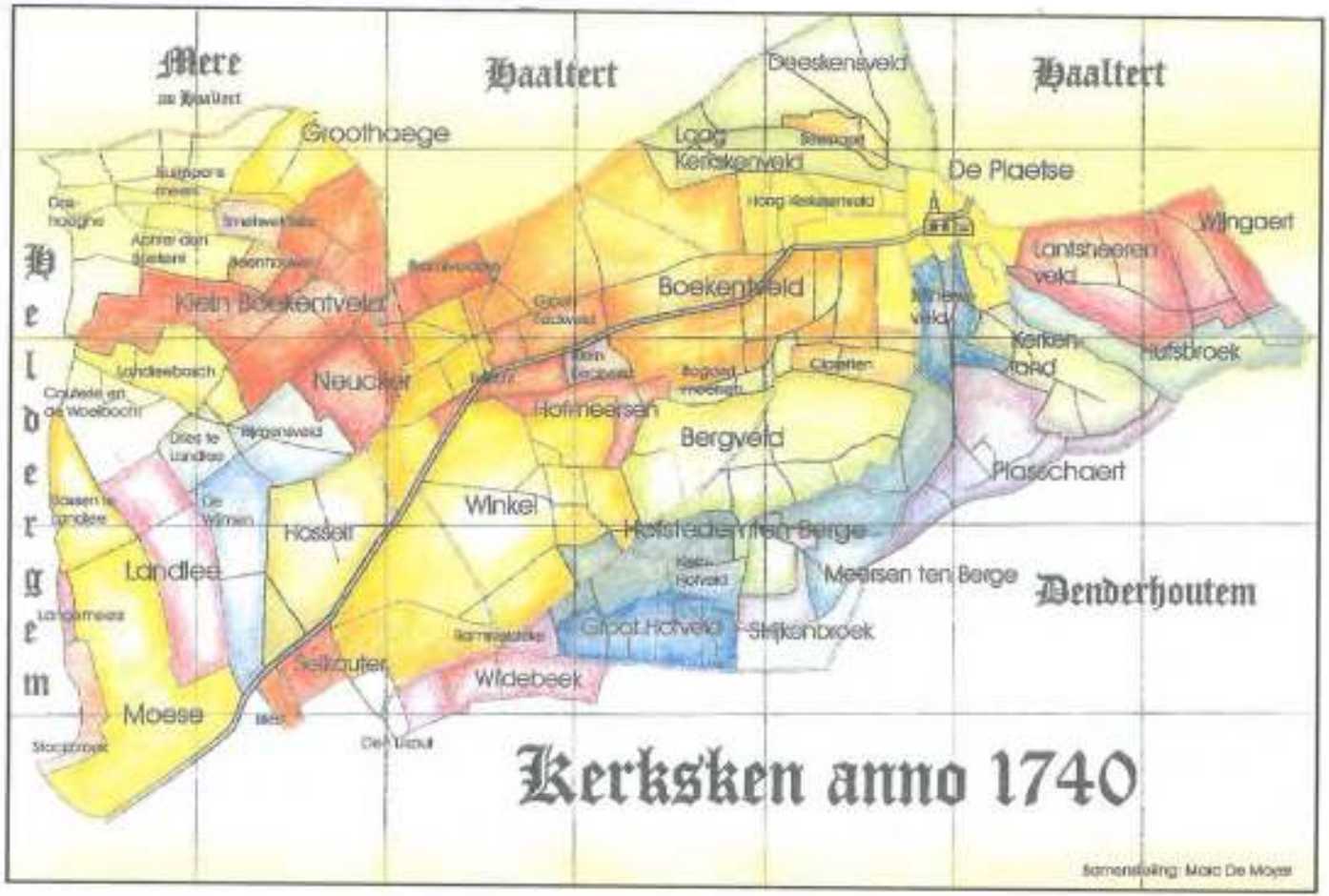
Lenen Marienmeers
"eenen meersche gheleghen tscoonaerden binnen de prochie van Kercxken gheheeten leenen marien meersch".
Marien = persoonsnaam.

Leynsputte (DP)

Lombaerd
"meersch ossenbrouck die men nompt den lombaert" S 1618.
"1 d. meersch inden lombaert, west de holbeke, noort 't goet van Sint Jan te Ghent" S 1635.
Lombaard = geldhandelaar.

Lombaerdweg
Voetweg in Landlede.

Maaimeers
"25 r. meersch int ghehuchte te Landelee ghenaempt de maey-meersch, oost landelebosch" S 1631.
Maaimeers: meers die gehooid werd, in tegenstelling met een weide waar het vee graasde.

Indat Toponymie met correctie 28-09-1999 21:51 Pagina 44

Maesweg
Voetweg in Landlede.

Martelarenbroek
"ten berghe, oost nevens maertelaerenbrouck" S 1511.

Minensveld
"pastorij, suyd het minensvelt" L 1732.

Mirabel
"op eenen meersch inden mirabel, noort de beke" S 1623.
Mirabel = pruimensoort.

Moerkouter (Kad)
Moer=moeras of ook plaats waar eertijds turf gestoken werd. (PT)

Molenberg
"op de winckel, Lieven de Schrijver, noort den heiwegh, gen. den meulenbergh, 55 r." L 1732.
Op de molenberg bouwde Passchier Meganck in 1761 een windmolen die functioneerde tot 1928.

Molenbergweg
Weg van de N 460 naar de Molenstraat (Molenbaan).

Molenstraat
Buurtweg van de Watervoor naar de Molen en Boekentstraat.

In 1976 gewijzigd naar Molenbaan.

Molenveldweg
Weg van Boekent naar Molenbaan.

Molenweg
Weg van Boekent naar Molenbaan.

Monikkenveld
"item tsmonicxmeersch omtrent 1 d." Wb 1490.

Mose
"op de mose te Kercxken, 1 d. zuur lant" Wb 1506.
"up de mose" S 1532.
"up den moese" Rk 1552.
"opde Moose" 1591.
"op de moese aen doorent" S 1625.
"Mose" S 1636 en L 1732.
Mose, moese = moeras, modderpoel.

Mussenzeelweg
Verlengde van de Hoekrede naar Mussenzele (Haaltert).

Zoals 'heem' is 'zele' een nederzettingsnaam. Betekende 'sali' = boerenhuis, germaans hallenhuis. Volgens J. Lindemans is musk = mosch = vochtig, nat. Het hof schonk zijn naam aan het geslacht van Musschenzele (Beatrix de Muschenzele). S 1295.

Naad
"up de naet" Wb 1492.
"opden naet" Vp 1591.
"veldeken aen den naet" Vp 1591.
"opt bouckensvelt aen de haud" S 1623.
"binnen Kercxken aen de haut, noort den kerckwegh" S 1625.
"onbehuysde stede binnen het gehuchte landelee, aen den haest" S 1629.
"4 d. lants aen den haudt" S 1630.
Nat, nad, bijvorm van 'naad' = verbindingslijn of scheidingslijn van twee samenliggende stukken. Vervorming: haet, haest, haudt.

Neder Kerkskenveld
"up nerste kercxkensvelt nevens thoechste kercxkensvelt" Wb 1485.
"up dneerste kercxkensvelt" Rc 1552.
"up dneerste kerxkensvelt, zuyt het hoogste kerxkensvelt" S 1573.
"2 d. lants opt nerste kerxkensvelt, suyt en west t bouchensvelt, noort den Aelstersche vaerwegh" S 1626.
"up het nerste kerxkensvelt" S 1630.
"Nederkercxkensvelt" S 1732.

Neder Landsherenveld
"up dneerste landsheerenvelt" S 1509.

Neder Zeelkouter
"op den neerzeelcoutere" S 1607.

Neder Eekveld
"opt neerste eeckvelt" S 1623.

Neuker
"neucker" L 1732.
"op het nokerveldeken, stuyckende jeghens het Reymersvelt" S 1528
Familienaam of neuker = noteboom (DB).
In de volksmond wordt deze plaats soms 'hekel' genoemd, wat van 'hegel' zou komen wat 'haag' betekent. Zou dus wijzen op kouterafsluiting (PT).

Neukerweg
Weg van de Neuker (Boekent) naar de Holbeekbaan.

Olsbroekdreef
Weg in het Smetsveldeken naar de Hollebeek.

Ommekeer
"Landele gen. de Wijmen Ommekeer ende driesch" L 1732.

Oodsebroek
"binnen kercxken aende hootsbrouck, noort dandsheerenvelt". S 1630.
"den heusbroek" S 1630.
"Lieven Scheerlinck, stede aen de plaetse, west de straete, oost ende suyd den hutsbrouck" L 1732. Oodsbroek vervorming van oordsbroek. Oord = plaats, hoek, grens, punt (J. Mansion). Oordsbroek, gelegen aan de grens, aan het uiterste punt (van de gemeente?).

Oordsebroekmeersen
"hutsbrouck meersschen" L 1732.

Opperste schoonaarde
"1/2 d. lants op duyterste schoenaerde ende noch 25 r. op dopperste schoenaerde" Rk 1553.

Ovenstraatje
Verbinding Wijngaardstraat en Hoekrede.

Paalwilg
"upt bouchoutsvelt aen de paelwilghe up de watervore" Wb 1489.
Wilg aangewend als grenspaal van een perceel.

Papenland
"upt reymersvelt gheheeten up tpapenland" Wb 1488.
Land eigendom van een paap of priester of familienaam De Paepe ?

Papeweg
Wegje in het Kerkland, van Beekstraat naar Hoek.

Pastorij
"d'onderschreven schepenen ende opsetenen der prochie van Kercxken verclaeren ende attesteren, dat de cure ofte pastorye alleenelyck en competeert tot vyfthien dachwant LVII roeden in grond van erven, daerinne begrepen het cappelrye goet van Onse Lieve Vrauwe aldaer" 1669 (DP).
"Ludovicus De Neef, pastoor cuere huysstede, suyd het minesvelt" L 1732.

Patrijssoepdreef
Van de Hofstraat naar de Hofmeersen.

Paukensbroek
"bosch gen. paukens brouck, gr. 22 r., west de holbeke" S 1629 en 1632.
"80 r. gen. paukensbrouck, west St Clarengoet van ghent" S 1660.

"Wed. Laureys De Pauwe, oost Joos Van Londersele, west Lieven De Pauwe, noort Lieven Coppens, gen. paukensbrouck, gr. 82 r. + 79 r." L 1732. Eigendom van familie De Pauw.

Pennestraat
Buurtweg in het gehucht Boekent, naar het Smetsveldeken.
In de Atlas uit 1843 staat: 'Pennestraat van de waal tot aan de beenhouwer'. Waal= put of vijver, ook walgracht. De waal lag destijds tegenover de kapel en diende als watervoorraad voor de dieren en bij eventueel bluswerk.

Perreveld
"upt perrevelt" Wb 1491.
Perre = afgesloten ruimte, omheining.

Perremanslochting
"Pieter Van den Steene fs Gillis een veldeken op de Winckele gen. perremans lochtinck, west Merten Van Vaerenbergh, suyd Merten De Brauwer, quotidianen goed, noord den heerwegh, oost de wed. Laureys Van Keymeulen met haer hofstede, 72 1/2 r." L 1732.
Perremans: familienaam.

Pijnijsveld
"lant upt pijnijsvelt" Wb 1490.

"op den winckel aen peetiens veldeken, 45 r." S 1623.

Plaetse
"aen de plaetsche" S 1539.
"aende Plaetse" S 1639 en L 1732.
Plaats: veelal het centrum van de gemeente (dorp).

Plaatsstraat
Buurtweg van Deeskensveld naar de N 460.

Plasschaard
"in den plasschaert, noort 't kerkeland" S 1623.
"suyd den plasschaert" L 1732.

Plasschaard meersen
"perzeel inden plasschaert" S 1603.
"partijcken meersch ghen. plaesschaert" S 1629.
"Plasschaert meersschen" L 1732.

Plasschaertrede
Veldweg van de Beekstraat naar de Plasschaertmeersen.

Polderweg
Weg in het Kerkland naar de Holbeek.

Polder = ingedijkt perceel, ook gebruikt voor aanduiding van laag gelegen, vochtige grond.

Potaardeweg
Voetweg in Landlede.

Preterijhoek
"1 d. lands up dbouchoutvelt gheleghen, geheeten den preeterijshouck, an de westzide onser Vrouwe capelrien landt van Haeltert ende an de oostzide den bogaertsbrouck" S 1511.
"besloten veldeken gen. den petrijshoeck" S 1602.
"bouchensvelt geseyt den pretreyshouck" L 1732.
Preterij = praterij. Preter = prater = veldwachter. De prater moest instaan voor de openbare orde en gebeurlijk de meyer vervangen. Aan het ambt was veelal een partij land verbonden, of verschrijving voor 'praterijs', soort erwt, gekweekt in het dorp (St.v.G. 1682).

Pro Nobisstraatje
"meersch binnen Haeltert, oost het pro nobis straetjen, zuyt de cotidianen van St. Jans, west den rooclooster" S 1623.
"1/2 d. lochting neffens den maeymeersch ghen. cloosenslochtinck, oost den maeymeersch, west den dreven, noort de pro nobis straete" S 1631.
"het pro nobis straetjen" 1635.

Put
"up Dbouchoutvelt an tpoetken" S 1494.
"inde stede ter putte, binnen kercxken gheleghen" Wb 1507.
"te putte" 1552.
" 49 r. opt gehuchte gen. ter lucht, oost den putte, suyt den herwegh, west den voetwegh loopende naer Aelst" S 1635.
"lant op den mose groot bevonden metten putte hiermede, 1 d. 70 r." S 1636.
"Pieter Lievens fs Joos pacht van kuere van Kercxken met eenen put daeraen gheleghen, noort den hulsbrouck, 1 d. 58 r." L 1732.

Puynaertsveld
"noort 't Puynaertsvelt, suyt 't schoonaertvelt" S 1625.

Ramveldeken

Reet
"wed. Jan Meganck eenen meerscg gen. de reete, suyd de gemeentereete, 99 r." L 1732.
Reet = root. Rote wijst op een vroegere vlasteelt en de plaats waar het vlas te week werd gelegd.

Reymeersrede
Weg van de Beekstraat naar Landlede.

Rijmenveld

Rijmersbeek
"lants opt Reymersvelt, west de reymersbeke" Sch. 1636.
"oost de rymersbeke" L 1732.

Rijmeersweg
Voetweg in Landlede.

Rijmersbroek
"up den reymersbrouc" Wb 1480.
"op den reymers brouck" Rb 1503.
Reye = gracht.
Reimers ook persoonsnaam.

Rijstraat
"op het hofvelt, zuyt de Reystraete" S 1631.
Buurtweg van de Terwaerentstraat naar de Bergstraat.

Ronde meers
"Cornelius laureys, west het lantsheerenvelt, gen. den ronnenmeersch, gr. 43 r." L 1732.

Ruillippens meers
"dhoirs Jan Smet fs Gillis eenen bosch ghen. 't ruyllippens meersch, suyd Smetsveldeken, noord Meire, 63 3/4 r." L 1732.

Scharborken
"behuysde stede die men heet scharborken, gr. 75 r., west sheerenstraete, zuyt 't straetken dat loopt naar Ghijsbrechte enden boschmaeymeersch" S 1567.

Schonenbaardmeers
Voetweg in het Boekentveld.

Schoonaardeweg (idem Hasseltweg)

Schoonaardemeers
"meersch gheleghen t scoonaerden binnen de prochie van kercxken gheheeten marien meersch" S 1513.
"meersch inde Schoonaertmeersch" S 1573.
"op schoenaerde" Vp 1591.
"eenen meersch gheheeten de schoonaert mersch, gr. 1/2 d., noort het puynaertvelt, suyt 't schoonaertvelt" S 1625.
Schoon + aarde = land.

Schoonaardeveld
"gheleghen up schoonaerde" Wb 1480.
"up tschoonaertvelt" S 1572.
"lants op het schoonaerden" S 1624.

"schoonaertvelt" L 1732.

Schutters lochting
"up 1 d. steden dat men heedt den scotteijen lochten" S 1492.
"85 r. lants opt Landevelt, west de Schuttije lochtinck" S 1635.
"Jacobus van Vaerenberghe eenen meersch ghen. Schuttersloch-tinck" L 1732.

Schuttersstraat (Schutijzerstraat)
"1 d. bosch gen. den Lombaert, oost de Schuttijsersstraete" S 1633.
"opt Landevelt, west de Schuttijestrate" S 1635.
"oost de Schuttersstraete" L 1732.
Selcouter (zie Zeelcouter).

Sint-Maarten
"behuysde stede binnen Kercxken ghenoempt Ste Merten, zuyt en west sheerenstrate" S 1624.

Slagmolen
"Lysebeth Callebaut fs Andries, We van Adr. Baeyens, op den winc-kele aen den Schlachmeulen, noort de straete, gr. 1 d." S 1623.
Slagwiel van watermolen.

Sletjenbosdreef
Wegje in Landlede.

Smetstede
"stede gheheeten tsmetsstede" S 1459.

Smetveldeken
"smetveldeken" L 1732.
Eigendom fam. De Smet.

Smidsveldekensweg
Veldweg in het Smetsveldeken naar Brantegem (Haaltert).

Spoelkensweg
Weg van de Molenbaan naar Terlicht waar de herberg 't Spoelken zich bevond.

Stede
"ten bouchoute inden stede" Wb 1488.

Sterremeers
"1 d. 25 r. meersch gheheeten sterremeersch, oost t schoonaerde-velt, west sheerenstraetje" S 1629.
Goed van de Willemieten of Sterheren van Aalst.

Stokt
"2 d. meersch daerment noempt den stockbrouck, noort het velt ghen. 't Stockt" S 1639.
Plaats van laagstammig hout.

Stoktbroeken
"2 d. meersch daerment noempt den stockbrouck" Sch. 1639.
"west de stockt broucken" L 1732.

Strijkenbroeken
"meersch, gr. 2 d. 80 r. gheheeten den Strijckerbrouck" S 1598.
"meerschen genoempt de strijckenbroucken" L 1732.
"Strijckenbrouckmeersschen" L 1732.

Strijpenbroeken (Kad)
Strijpenbroekweg
(Strijkenbroekweg).
Weg van Driehoek naar de Bergstraat.

Ten berghe
"te Kercxkine ten berghe" 1466.
"up den berch" Wb 1492.
"ten berghe" S 1493 en S 1532.
"meersschen ten Berhe" L 1732.

Ten bocht ter Lundeer.
"1/2 d. ghenoempt ten bocht ter Lundeer, oost de Landelebosch commende aent coutergat" S 1598.

Terlicht
"Ter lucht" S 1527.
"Gehuchte ter lucht" S 1635.
"hyussteden ter lucht" L 1732.
Ter lucht, later vervormd tot Terlicht (lucht=leukta=helder).

Terlichtweg
Weg van Terlicht naar de Molenbaan.

Terlichtsenkerkweg
Kerkweg van de Boekent naar Terlicht.

Terwarentstraat
Van de N 460 (Terlicht) naar Denderhoutem.

Tijsmeers
"60 r. meersch ghenaampt tijsmeersch, west den rooden clooster" S 1635.
"Pieter de nil fs Joos, suyd den Coedreve, noord het cleyn bouckensvelt, ghenoempt tijsmeersch, 1 d. 23 1/2 r." L 1732.

Tijsveldeken
"een veldeken ghenaampt Tijes veldeken, gr. 1 d." S 1630.

Tratstraat
't Ratstraat (volgens P), nu Leistraat.
Ontgonnen land, dat tot landbouwgrond werd herschapen draagt gewoonlijk een naam eindigend op 'rot'. Rotstraat zou een vervorming van Tratstraat kunnen zijn (PT).

Uiterste schoonaarde
"1/2 d. lants op duyterste schoenaerde ende noch 25 r. op dopperste schoenaerde" Rk 1553.

Van Conyckveld
"landt gheleghen opt Van Conyckvelt, zuyt het struyckenbrouck, gr. 87 r." S 1603.

Veldeken
"85 r. lant binnen Kercxken geheeten Veldeken" S 1640.

Veldekensweg
Weg van de Pennestraat naar het Boekentveld.

Verloren kost
"op een bosch bij landeleede geheeten den verloren cost, gr. 1 d. 25 r." S 1475.
"5 d. lants cleen bouchoutsvelt aen den verloren cost" S 1537.
Verloren kost = verloren werk, niet voltooid werk (J. Lindemans).
Volgens De Brouwer = verloren hoek, die niets (voedsel) oplevert.

Vier Heemskinderen
"stede te Kercxken huyse geheeten de vier hemskinderen" S 1490.
"hergerghe te Kercxken gheheeten de heemskinderen" Wb 1509.

Vlierenpaal
"up den Winckele neven den vlierenpael" S 1514.
Vlierstruik dienstdoende als grenspaal.

Vondelken
"Veundelken" L 1732.
"in het vondelken" S 1584.

Vondelveld
"upt vondelvelt" Wb 1488.
Vondel, vlonder = houten plank, brugje over gracht.

Vondelweg
Weg van de Beekstraat naar de Plasschaertmeersen en Denderhoutem.

Voorste eusel
"opt voerste eusel" S 1623.

Voorste Lansherenveld
"opt voerste lansheerenvelt" S 1623.
Vrambos. (PT)

Vuilbuikveld
"in schoonaerde lancx jeghen 't vuylbuyckvelt" S 1522.
"op den vuylbuyckvelt" S 1603.

Vuylensveld (Vuelensveldeke).
"Vuylensveldeken" L 1732.
"Vuylensvelt' L 1732.

Vuilhuis
"op Kercxken gheheeten neven tscoonaerden beneden kercxkene ten berghe, gr. 1 d. 30 r., metten west ende teghen den vuylhuyse, metten oost ende teghen tscoonaerden" S 1537.

Watervoor
"up boechoutsvelt aen de paelwilghe up de watervore" Wb 1489.
"up de watervore te Kercxken" S 1528.
"up de watervore, zuyt den boghaert" S 1584.
"binnen Kercxken daerment noempt up het bouckensvelt boven de watervore, zuyt en west den meengracht" S 1637.
Van de N 460 (Driehoek) naar de Beernhout en Boekent.
Watervoor = gracht, beek.

Weeborre (Kad)
Borre=bron, terwijl 'wee' van 'wedde' zou kunnen komen = drinkplaats voor het vee (PT).

Weeborreweg
Van de N 460 naar het Schoonaardeveld en Bergstraat.

Weghorre
"1/2 d. aen de weghborre, west het Godtshuys van St Jans binnen Ghent" S 1571.
Borre = bron.

Wijgaardstraatje
"Pieter Lievens, aen de plaetse, west den voetwegh ende Frans Van de Perre, noord het Wijgaert straetjen" L 1732.

Wijmen
"veldekens te landele ghen. de wijmen" L 1732.
"west den bosch ghen. de weymen" L 1732.
Wijmen = bos van teenwilgen.

Wijngaard
"op den Wingaert" R 1553.
"up de wijngaert" S 1570.
"hutsbrouck ende biest, noord den wijngaert" L 1732.
Zeer verspreide plaatsnaam, volgens DB wijzend op vroegere druiventeelt.
Volgens PT komt Wijngaard van Wijmengaard, dus plaats waar wijmen groeiden.

Wijngaardrede
Veldweg in het Wijngaardveld.

Wijngaardstraat
Van de N 460 naar de Biest.

Wijngaardstraatje
Voetwegje in het Wijngaardveld, grensscheiding met Haaltert.

Wildebeek
"op de wildebeke" R 1553.
"opde willebeecke" Vp 1591.
"op D'Willebekevelt" S 1626.
"lant op de wildebeke, noord de breedestraete" S 1636.
"Wildebeke" L 1732.

Wildebeekweg
Weg van de N 460 (Terlicht) naar het gehucht Berg en Denderhoutem.

Windmolen
"behuysde hofstede binnen Kercxken aende plaetse, gr. 40 r., oost tstraetken loopende naer den wintmolen, west sheeren straete" S 1639.

Wilg
"opt boukensvelt aende wilghe, zuyt het eeckvelt" S 1623.

Winkel
"ten winkele" R 1466.
"up den winckele" S 1573.
"cauter gen. den winckel" Gm 1650.
"bouckensvelt, suyd den wegh, west den winckel" L 1732.
Winkelweg (zie Hasseltweg).

Witborre
"op den winckele daerment noempt opden witburre, gr. 3 d., noort den witburre" S 1626.

Wolfsbocht (Woelboecht)
"2 d. 25 r. lants inden wolfsbocht" S 1544.
"eenen lochtinck ghen. den wolfbocht gheleghen int ghehuchte te Landelede, gr. 90 r., west St Jans goet binnen Ghent" S 1635.
"de Quotidianen tot Ghent op 3 d. lants dat men heet den wolfbocht te Landele, noort den elsbrouck" Ag 1661.
"oost het veldeken ghen. den woelboucht" L 1732.

Wolvenstraatje
Buurtweg van het Dorp naar de Beekstraat.

Wouterinck (Wauterinck)
Heerlijkheid de Wouterink te Bouchoute in Kerkxken, 1532.
Heerlijkheid in het Land van Rotselaere.

Ysabeel (DP)
abeel = zilverpopulier.

Zeelkouter (Selcouter),
"up den zeelcoutere" Wb 1490.
"seelcauter" L 1732.
"zaelcouter".

Zevenkantweg
Weg van de Pennestraat naar de Landledestraat.

Zevenroedreef
Weg in de Zevenroedemeersen.

Zijp
"oost het sijp" L 1732.
Zijp = veelal een kleine kunstmatige gracht.

Ziekhuismeersen
"Wed. Corn. Van Londersele (Wijgaertvelt) oost de Sieckhuysmeersschen, een deel van deze partije op Haeltert, tsamen wesende goet van schoonenberghe" L 1732.
Mogelijk bevond zich hier een ziek- of pesthuis van Haaltert en Kerksken. Waarschijnlijker is, dat deze plaats genoemd werd naar de eigenaar ervan, nl. het pesthuis van Denderleeuw (schepenbrief uit 1366).

Zwarte vaag
"in de zwarte vaghe" Wb 1492.
Vaag: woest, onbewerkt, wijst op gebruik van wisselbouw, waarbij het land gedurende een zekere tijd onbewerkt bleef.

Buurt- en Voetwegen

Hierna de lijst van de genummerde buurt- en voetwegen zoals vermeld in de 'Atlas des communications vicinales de la commune de Kerkxken- 1843'.

De oudere benamingen werden conform gemaakt aan de huidige schrijfwijze.

Nummer	*Benaming*	*Situering op kaart*
1	Hollestraat	E1
2	Beekstraat	E2
3	Terwarentstraat	C3
4	Rijstraat	C3
5	Bergstraat	C3
6	Watervoor	D2
7	Beernaardstraat	E1
8	Boekentstraat	C2
9	Tratstraat *(nu Latstraat)*	B4
10	Landledestraat	B3
11	Holbeekstraat	B2
12	Pennestraat	B2
13	Molenbaan	C2
14	Hofstraat	D2
15	Molenbergweg	C2
16	Plaatsstraat	E1
17	Wijngaardstraat	E1
18	Hoekstraat *(nu Ferdinand Van Hoeymissenstraat)*	E2
19	Kerkhofstraat	E2
20	Groeneweg *(nu Winkelveld)*	C3
21	Hasseltrede	C3
22	Rijmeersrede	B3
23	Potaardeweg	B3
24	Kerkskenveldrede	D2

25	Beernhoutrede	E1
26	Wijngaardrede	F2
27	Hoekrede	E2
28	Bergveldrede	D3
29	Hofveldrede	D3
30	Plasschaertrede	E2
31	Bergmeersrede	D3
32	Zevenroedreef	
33	Hoebakkerrede	D3
34	Patrijssoepdreef	D2
35	Hofmeersdreef	C2
36	Kloosterdreef	B2
37	Olsbroekdreef	B2
38	Landlededreef	B3
39	Biestdreef	F1
40	Sletjenbosdreef	B3
41	Wolvenstraat	E2
42	Bergsen kerkweg	D2
43	Terlichtsen kerkweg	C2
44	Kerkweg	D1
45	Hollestraatweg	E1
46	Deeskensveld	D1
47	Beernhoutwegje	D1
48	Kerkskenveldweg	D1
49	Driehoekweg	D2
50	Molenweg	C2
51	Schonen baardweg	C2
52	Molenveldweg	C2
53	Veldekensweg	C2
54	Terlichtweg	C2
55	Spoelkenweg	C2

56	Boekentweldweg	B3
57	Neukerweg	B2
58	Hoezekensweg	B2
59	Zevenkantweg	B2
60	Houtsbroekweg	B2
61	Groothaagwegje	A2
62	Eekentwegje	B2
63	Smidsveldekensweg	B2
64	Broekkens weg	B2
65	Fonteinweg	B2
66	Rijmeersweg	B3
67	Maesweg	B3
68	Lombaardweg	B3
69	Legenmaesweg	B3
70	Hasseltweg-Winkelweg-Schoonaardeweg	C3
71	Weeborreweg	C3
72	Wildebeekweg	C3
73	Jonkhoutweg	C3
74	Hoebakkerweg	C3
75	Bogaert wegje	D2
76	Bergveldweg	D3
77	Strijpenbroekweg	D3
78	Bogaert straatje	D2
79	Kerklandweg-Burgersweg	E2
80	Helleweg	D3
81	Vondelweg	E2
82	Papeweg	F2
83	Polderweg	F2
84	Ovenstraatje	E2
85	Mussezeelweg	E2
86	Wijngaardstraatje	F1

KERKELIJKE GESCHIEDENIS

De kerkelijke geschiedenis en het parochiale leven van Kerksken vinden hun oorsprong in Haaltert.

De oudste bronnen vermelden dat in 1046 een Collegiaal Kapittel (1) gesticht werd dat ook het zeggenschap had over de Sint-Martinusparochie te Kerksken.

Het was Engelbert, heer van Haaltert, die na de plunderingen de kerk en haar goederen (waaronder de tienden van Kerksken) terug schonk aan de bisschop van Kamerijk, het bisdom waaronder onze streek ressorteerde.

Zeker is dat het Kapittel de verdere ontwikkeling van de parochies Haaltert en Kerksken bevorderde. In 1495 werd dat kapittel *'gezien de onzekere toestand op den buiten'* binnen de muren van de stad Aalst naar de Sint-Martinuskerk overgebracht. Dat dit een drogreden was valt niet te ontkennen. De overbrenging bracht heel wat beroering en polemieken teweeg te Haaltert, *'dat nest van 1200 à 1300 zielen'*. De notabelen verdedigden zich met alle middelen. Een request werd tot de paus gericht en Philips de Schone verbood de deken in 1499 verdere onderzoeken te verrichten.

Steunend op toponymische gegevens, zou er vóór het ontstaan van de twee parochiekerken, ooit een kapel (of kerkje) gestaan hebben in Brantegem-Gotegem.

Ook in de Staten van Goed van Haaltert en Kerksken ontdekte E.H. Jozef De Brouwer dat bij het overlijden van Jan Van den Steene in 1672 bleek dat *"de overledene soude ghejondt hebben tot tmaecken van de capelle te Branteghem tot twee ponden grootten, soo wanneer deselve ghebaudt wordt sall men de belofte somme volcommen"*.

Het blijft een open vraag, wanneer onze parochie exact gesticht werd (waarschijnlijk 12de eeuw; in 1125 werd Kerksken reeds vermeld in een charter van de St.-Pietersabdij). Een feit is dat de deken van het Kapittel verantwoordelijk was voor het parochieleven, zoals de aanstelling van de pastoor en deservitors, de aanstelling van de kerkmeesters met beheer en onderhoud van de kerkelijke goederen. Wij mogen dus stellen dat het parochiale leven van Kerksken parallel liep met dat van de buurgemeente Haaltert.

De pastoors

Vóór 1392 was Willem Van Landuit hier pastoor en in 1429 werd Jan Passeris aangesteld.

In volgende perioden noteerden wij: Lieven Van den Hoerde in 1472 en Willem Alison in 1504.

In 1574 werden de dekenijen Aalst, Geraardsbergen en Ronse opgericht. De dekenij Aalst , de grootste in oppervlakte, telde 37 parochies in 1621 met ongeveer 20.000 inwoners. In deze dekenij treffen wij buiten Aalst, de grootste parochies aan nl.: Asse, Erembodegem, Haaltert-Kerksken, Lede, Merchtem en Opwijk. In 1650 telde ons dorp 380 inwoners.

Pastoor Joannes Lievens oefende het ambt uit van 1565 tot 1588 en ontving in 1574 een onderscheiding van de deken voor zijn priesterlijke taak.

In die periode had het Sint-Maartenskapittel recht op 2/3 van de grote tienden en de pastoor 1/3. Deze laatste had ook recht op de novale tienden, op de vlees- en vlastienden. De tienden waren een wettelijke verplichting voor de bewoners een deel van hun opbrengst af te staan, vb: de grote tienden werden geheven op graangewassen, zoals tarwe, rogge, gerst en haver. Kleine tienden betroffen de kleine tuinvruchten.

De kerk ontving een 'stichting' door Henricus Van den Storme van een wekelijkse mis t.e.v. het Allerheiligste en er was de stichting van een zondagslof t.e.v. het Allerheiligste en van O.L.Vrouw in 1565.

Het waren troebele tijden. Onze streken werden in de zg. godsdienstoorlogen geplunderd door gewapende benden. Het land van Aalst werd veroverd op de Orangisten. Haaltert en Kerksken werden geplunderd door soldaten, gelegerd te Moorsel in april 1581; de pastorie werd verwoest en de kerk in brand gestoken.

De heropbouw van de verwoeste kerken was uiteraard een groot probleem. In vele gevallen was de snelheid van heropbouw afhankelijk van het enthousiasme van de pastoor en de financiële middelen van kerk en bevolking. Kerksken was arm, zodat op kapitaalkrachtige inwoners weinig beroep kon gedaan worden. De deken noteerde in 1595: *"de kerk door de voorleden troublen gheheel verbrandt ende verdistrueert, nog weinig hersteld en alleen het koor is gedekt"*. In 1601 werd het schip heropgebouwd en met stro bedekt. Pas 20 jaar later verving men het stro gedeeltelijk door schaliën.

Luxe was er hoegenaamd niet. In plaats van de voorgeschreven gouden of zilveren kelk moest de zielenherder het stellen met een een-

voudige tinnen kelk. Jacobus Van der Smessen (Denderhoutem) was in die sombere periode hier pastoor van 1588 tot 1608. Die priester wou alleen mis lezen op zon- en feestdagen en dit bij gebrek aan priesters, wat soms gecontesteerd werd door de gelovigen. Hij moest het ook stellen zonder koster, wegens zijn geringe inkomsten. Er waren ook heel weinig paashouders. In 1574 waren er 194 en in 1613 telde men slechts 30 paashouders.

Van der Smessen kreeg weinig lovende kritiek van zijn deken. In het dekanaal verslag uit 1595 stond: *"de pastoor predikt weinig of niet omme de faute van stemme"* en later, in 1600 *"predikte hij weinig omwille van zijn onbekwaamheid terwijl hij eveneens lui is in de geestelijke bediening"* (2).

Als kerk- of armenmeester stelde het kapittel Livinus Ruyssinck aan in 1606.

Joannes Van (den) Braeckele, pastoor te Nieuwerkerken werd van 1608-1611 deservitor (waarnemend pastoor).

Deservitor frater Antonius Van Bavelgem, kloosterling van de Sint-Pietersabdij te Gent, verbleef hier van 1611 tot 1615.

Gedurende de godsdienstoorlogen , met een tekort aan geestelijken, werd de pastoor van Haaltert, Joannes Schepens deservitor van 1616 tot 1619.

Heel veel aanhangers van het protestantisme waren er in ons dorp niet. Van een zekere Egidius Van den Eynde, is gekend dat hij terugkwam uit Nederland en dat hij de ketterij afzwoer.

Petrus De Smet was parochieherder van 1618 tot 1621 en Magister Joannes Pardoens was pastoor in 1622.

Joannes de R(B?)uysschere vervulde het ambt van 1623 tot 1629. Volgens de regels van het 3de Provinciaal Concilie van Mechelen was het verplicht licht te maken voor het tabernakel. Dat onze pastoor het zuinig diende te doen bewees het feit dat *"slechts één kaars brandde onder de goddelijke diensten"*. Over zijn meid, die door de pastoor soms werd weggestuurd en steeds weerkeerde vertelde men in het dorp weinig goeds.

In 1629 staat Gullielmus Saeyens genoteerd en in 1632 Petrus Van Regere.

In 1630 waren er volgens de parochieherder drie (gekende) overspeligen. In 1632 ontving de kerk een schenking van drie kazuivels als boete opgelegd aan een overspelige, straf bepaald door de kerkelijke rechtbank.

De pastoor had soms af te rekenen met gelovigen die te diep in 't glas hadden gekeken. Hij werd door een dronkaard bedreigd omdat hij deze vermaande niet te drinken gedurende de vespers. Later vroeg de betrokkene vergiffenis aan de priester.

Pastoor Egidius Van Beersel , die bij zijn Haaltertse collega verbleef tegen de zin van zijn parochianen (1637), evenals zijn opvolger Bartholomeus Schellinex, pastoor van 1639 tot 1643 vielen in de smaak van de parochianen en kregen van de deken een prima beoordeling, evenals deservitor Gullielmus Saeyens en zijn opvolger Cornelius Smedt.

Fernandus De Hert, geboren te Nieuwerkerken op 7 mei 1619 werd priester gewijd te Brussel op 30 mei 1643. Hij stierf te Aaigem op 17 november 1690. Fernandus werd vermeld met de titel 'magister'. Hij bleef slechts één jaar te Kerksken, van 1643 tot 1644.

Judocus Van der Biest was pastoor van 1644 tot 1698 en had te kampen met een schrijnende sociale toestand door de oorlogsgebeurtenissen, de epidemieën en strenge winters. Kwam daarbij nog in de jaren 1630 enkele mislukte graanoogsten en een pestepidemie tussen 1634 en 1638. (3)

De priester moest het stellen met 2/3 van de offergangen op de vier hoogdagen en evenveel bij de begrafenissen. In 1666 ontving hij een hesp en een koppel hoenders en in die periode was er eveneens een jaarlijkse 'rondhaling' van eieren en boter.

Enkele voorvallen zullen waarschijnlijk het onderwerp bij alle babbels geweest zijn: voor een niet nader omschreven misdrijf werd Merten Van Vaerenbergh aangehouden en door de kerkelijke rechtbank veroordeeld. Op 19 september 1676 werd hij naar de parochiekerk geleid om er onder de hoogmis vergiffenis te vragen. (4)

In 1688 werd Martinus Van Vaerenbergh (dezelfde?) van Kerksken, die in concubinaat leefde met Elisabeth Lievens veroordeeld en in de gevangenis opgesloten.(5)

Het was de gelovigen geraden te leven volgens de voorschriften van de kerk, want beschuldigingen en straffen waren nooit ver af. Zo werden Elias Van de Velde, Melchior Schouppe, Cornelius Beeckman, Martinus Van Vaerenbergh en de vrouw van Jacobus Bellens, die hun pasen niet hielden en nooit de zondagsmis bijwoonden, verdacht van ketterij!

De oorlog van 1667-68, samen met een pestepidemie van 1667-69, brachten enorme armoede onder de bevolking. Het 'Resolutieboek van de Gedeputeerden van het Land van Aalst' uit 1674, liet geen

twijfels bestaan, want het Land van Aalst *"was ghedesoleert (bedroefd) ende van alle kanten gheabandonneert van de inwoonders, mits datter niet een dorp te vinden was dat niet en hadde ghepilleert (beroofd) ende gheravageert (verwoest) gheweest; selfs dat op den dag van gisteren alle de parochien rontom Aelst ghepilleert hadden gheweest met hunne kercken, ende dat bovendien alle de parochien voorder binnen den voornoemde lande met d'uytterste vreethuyt ghetracteert gheweest, soo verre datter niet een mensch thuys te vinden en was..."*

Uit hetzelfde boek bleek dat de toestand in 1675 niet rooskleuriger was geworden. Men noteerde dat *"de generuele ruine ende desolatie van, het lant van Aelst, hetwelck alsnu in soo uytterste armoede gecomen is datter vele principaele opsetenen die groot bedryf hadden ghehadt, daegelyckx van huyse tot huyse gaan vraegen hun broodt tot hunne subsistantie ende van hunne kinderen, ja sommige met troupen van thien ofte twintich by nachte eenige huysen forceeren, daer sy meynen noch iets te wesen om te hebben secours om te leven..."* (6). Het was dan ook niet verwonderlijk dat de deken een tekort vaststelde in de kerkrekeningen. Pastoor Van der Biest stierf op14 oktober 1696 en werd begraven in de kerk vóór het koor.

Petrus Clercqx, pastoor van 1698 tot 1709, lag in 1699 in de clinch met de griffier omdat deze te veel vroeg boven het vastgestelde tarief. Hij had ook weinig interesse voor de komst van de deken die met klokkengelui diende verwelkomd. In zijn verslag noteerde de deken dat pastoor Clercqx samen met de koster reeds acht dagen afwezig was. Bij de komst van de deken bracht de kosters vrouw de kerksleutel en begon de klok te luiden waarop enkele parochianen opdaagden.

Vermelden wij hier dat het benoemingsrecht van de koster viel onder de bevoegdheid van het Kapittel en dat hij om zijn inkomen te waarborgen, beroep moest doen op giften van de parochianen. Zo ontving hij met Pasen schoven, brood en eieren. De koster hielp gedurende de week de pastoor bij de eucharistieviering en moest samen met de priester op zon- en feestdagen de hoogmis en de vespers zingen. Ook de zorg om het kerkgewaad werd hem toevertrouwd.

In 'Statuta Ecclesiae Collegiatae Sanctorum Gaugerici et Martini' lazen wij de aanstellingsformule van de koster in 1673: *"Ick belove aen den Paus van Roomen, aen den Doorluchtigen en Hoochweerdigen Archbiscop van Mechelen, aen den Proost, Deken ende Capittel van Aelst, aen den pastoor alle gehoorsaemheyt ende ghetrauwighijdt, daarenboven dat ick mijn officie, ende verbintenisse in alles, soo in den*

Goddelycke diensten met sanck ende handersints, als inde administratie van de H. sacramenten met overock, licht ende belle, daer sulckx sal behooren te gheschieden volgens de synode van Mechelen, ghetrauwelyck ende neerstelyck sal volkomen, mitsgaders dat ick inde schole der jonckhijdt in de deucht, christelijcke leeringhe ende goede manieren sal trachte op te brenge en leeren lesen ende schrijven, daertoe ghebruyckende gheapprobeerde boecken, ende dat ick de goederen ende rechten van mijne ceusterije sal bewaren ende de ghene verloren sal sijn sal make soo veul in mij is te vinden ende weder te cryghen soo helpe mij Godt en alle seyne heyligheu".

In 1686 meldde de pastoor dat er slechts twee vrouwen waren die een kind hadden vóór het huwelijk.

In zijn testament voorzag de pastoor 37 gulden voor een zerksteen en 22 gulden voor de aankoop van een rund voor de uitvaart, 40 gulden dienden besteed aan 100 requiemmissen en hij voorzag 72 gulden voor de aankoop van een standaard voor de kerk.

De aankoop van het rund wees erop dat bij de uitvaart een flink maal werd opgediend. Naast een volle maaltijd was er ook wittebrood, mastellen, rijstpap en bier. Veelal werd er aan de armen eveneens een hoeveelheid voedsel bedeeld.

Op 11 maart 1702 noteerde men een stichting door Gillis Van Londersele, zoon van Cornelus en Anna Van den Steene, van een vroegmis op zon- en feestdagen.

In 1709 kwam pastoor Ludovicus de Neef, afkomstig uit Brussel, die in 1716 als beoordeling slechts een 'middelmatig' kreeg van de deken. Hij bleef gedurende 35 jaar op de parochie.

Hij diende af te rekenen met een rampzalige toestand ten gevolge van een epidemie, waarbij de kindersterfte dramatische gevolgen aannam. Zo stierven in 1715 op 30 overlijdens 15 kinderen en in 1730 op 30 overlijdens, 26 kinderen! Hij zegende in 1710 drie huwelijken in en negen in 1735 .

Pastoor de Neef had een merkwaardig mooi handschrift en gaf bij de overlijdens steeds nauwkeurig gegevens aan omtrent de identiteit van de overledene. Hij moest waarschijnlijk zeer goed onderlegd geweest zijn in het latijn, beter dan zijn voorgangers, want hij gebruikte steeds de juiste woorden om de identiteit van de dode aan te geven. Ook preciseert hij altijd de begraafplaats: 'in templo' in de kerk, 'in cemiterio' op het kerkhof. Vanaf 1742 begint zijn handschrift te verzwakken, hij schreef moeilijker en op 29 juni van dat jaar noteerde hij de laatste overlijdens in het register, Joannes, het kindje van Jan en Elisabeth De Schutter (7).

De pastoor overleed het jaar nadien op 9 augustus 1743 en werd begraven in de parochiekerk.

Gedurende zijn ambtstermijn bouwde men een nieuwe pastorie en op 20 juni 1720 bekwam de pastoor van de aartsbisschop de toelating een nieuwe schuur te bouwen, die zijn erfgenamen later mochten verkopen. Omwille van het onderhoud van het gebouw lag de pastoor in proces met het Sint-Maartenskapittel van Aalst, dat 200 gulden schonk voor de bouw van een nieuwe pastorie. Coadjutor F.C. Buydens verving de overledene.

In deze periode waren achtereenvolgens koster: Joannes (†1697), Erasmus (†1731), Ingelbertus (†1778) en Jacobus Diericx (†1791).

Vanaf 1744 vervulde Petrus Augustinus Van de Putte de pastoorsfunctie tot in 1767. Hij had pech in 1761 bij de aanstelling van zijn onderpastoor Cornelius De Bruijn die het werk niet aankon en terug naar zijn ouders mocht gaan. Ook die priester werd begraven in de kerk en had er zijn grafsteen.

P. Temmerman behandelde in 'Mededelingen Heemkundige Kring Haaltert', 1983, nr 4 de grafzerken in de vorige kerk. Bij de heropbouw (1995/96) werden de meeste niet meer herplaatst. Zeker is dat er 21 personen begraven werden in de kerk. Dat was natuurlijk het voorrecht van de begoede klasse. Jan modaal kon zich uiteraard de grote onkosten die hiermee gepaard gingen niet veroorloven. Jozef II schafte bij decreet van 26 juni 1784 het recht van begraving in de kerken af.

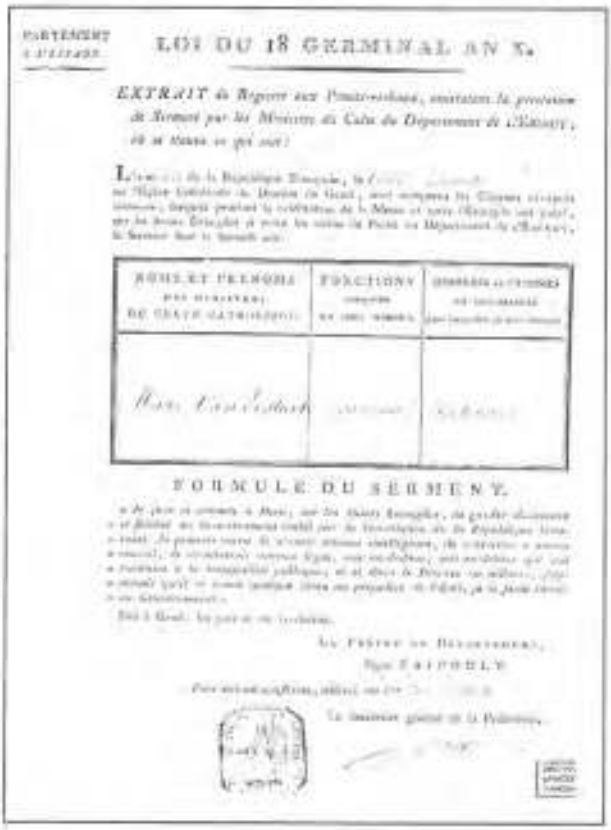
Carolus de Ghendt, pastoor in 1767 († 25 april 1775) tekende een merkwaardig feit op in het geboorteregister (vertaald uit het latijn): *"op 14 juli 1767 is door de vroedvrouw wegens noodzaak een kind gedoopt waarvan het geslacht twijfelachtig was. De ouders waren Joannes Baptist De Neve uit Denderhoutem en Maria Van den Berghe."*

Een stichting in 1774 voorzag in een wekelijks lof op zaterdag met een mis op O.L.V.-Hemelvaart en lof in het octaaf van Sakramentsdag en van Allerzielen, eveneens een plechtige mis op het feest van Sint-Hubertus en van Sint-Eloot.

In dezelfde periode was er een processie op O.L.V.-Hemelvaart en een maandelijkse 'kleine' processie rondom de kerk en kerkhof. Het beeld van Maria was rijkelijk in met goudbrokaat bewerkte klederen gestoken. Later vroeg de pastoor toelating voor een tweede processie op het feest van Sint-Maarten.

Marcus Stefanus Van Eesbeek (°Brussel 21 juni 1741) werd pastoor benoemd in 1775. Hij kwam omstreeks 1775 naar onze parochie, verbleef er 48 jaar en maakte een zeer rumoerige tijd mee. Hij werd aangesteld in het Acien Régime, maakte de Brabantse Omwenteling mee, de Franse Revolutie en de inlijving van onze gewesten bij Frankrijk met de daaraan verbonden godsdienstvervolging. Hij beleefde de komst van Napoleon en de Hollandse overheersing die tot het ontstaan van België in 1830 zou duren.

In 1786 werden door keizer Jozef II 'ordonnanties' uitgevaardigd met betrekking op het kerkelijk en pastoraal bezit. In werkelijkheid was dat een bevel aan alle godsdienstige instellingen om aangifte te doen van *"alle goederen van de Geestelyke 't zy weirelyke, 't zy reguliere"*. Dit betekende dat kerken, kloosters, abdijen, H. Geesttafels en pastoors van de onderscheiden parochies een *"Staet van Declaratie der Goederen, Renten, Actien, Obligatien en Inkomsten, soo als ook van alle ende iegelyke Lasten"* nauwgezet moesten opmaken. Wie de aangifte niet bezorgde binnen een termijn van twee maanden, kon zich aan een boete van 500 gulden verwachten.

LOI DU 18 GERMINAL AN X.

EXTRAIT

FORMULE DU SERMENT.

Als herder van een eerder arme parochie, slechts 150 gezinnen, zal de priester geen luxueus bestaan geleden hebben. Naast zijn vast inkomen van de tienden - opbrengst van dieren, veld- tuinvruchten - kon hij nog beroep doen op de gulheid van de parochianen die een jaarlijkse omhaling van eieren en boter organiseerden ten voordele van hun pastoor. Van de offergaven op de

hoogdagen ontving de pastoor 2/3 en het Sint-Maartenskapittel van Aalst 1/3.

De begrafeniskosten waren toendertijd 2 gulden voor de 2de categorie en 2 gulden en 8 stuivers voor de meergegoeden en het bijhorend klokkengelui met drie pozen kostte 30 stuivers. Een huwelijksinzegening was in de orde van 40 stuivers en voor een doopsel diende de gelovige 6 stuivers neer te tellen.

Om zijn levensstandaard enigzins te verbeteren beoefende de pastoor enkele nevenactiviteiten. Hij bewerkte 14 roeden land op het Boekentveld en 140 op 't Winkelveld. Hij bezat een paard dat hij nodig had *"ter verbeteringhe van de andere quade landgoederen"*. Hij beschreef eveneens zijn oncomfortabele woonsituatie: *"den curenlochting ofte pastoreelenhof waerop het pastoreel huys gebouwt van het capittel van Aelst en voorts van het selve onderhouden en is tesamen met hoecken en kanten groot 175 roeden...hebbe de pastoreele huysinghe veel te kleyn bevonden, seer reumatieck, sonder bovenkaemers, sonder houtschuer, backhuys en het capittel van Aelst synde de groote thiende heffers heeft my tot sekere vergrooting gegeven vijfhondert vyfendertigh gulden en hebbe aen de voorschreven noodtsaeckelykheden ten minste duijsent gulden besteedt..." Daerenboven ben genoodsaeckt geweest eene schuere met haeren grondt te coopen, eene poorte en eene stallinghe te maecken, dewelcke my oock komen tot vyfhondert gulden..."* Uit dit stukje i.v.m. de behuizing van de pastoor onthouden wij dat het niet alleen ging over het minder belasting betalen maar ook over het feit dat de pastoor naar verruiming en betere levensvoorwaarden streefde. Volgens de opgave van pastoor Van Eesbeek bedroeg het totaal inkomen 1024 gulden, 2 stuivers en 3 oorden. Vergeleken met andere parochies kon men vaststellen dat Kerksken een vrij goede 'cure' was, want de pastoor van Mere genoot slechts een inkomen van 1008 gulden en 13 stuivers. Pastoor Van Eesbeek beweerde 'nauwkeurig' de aangifte ingevuld te hebben, maar wegens de troebele omstandigheden waarin de kerk zich bevond, mag men toch enkele twijfels opperen. Veel lasten werden opgegeven zodat het bedrag onbeduidend laag krimpte en zelfs daalde tot een debet. Hij onderstreepte verder dat ondanks het vele vrijwilligerswerk behoefte had aan *"eenen helper voor den coster, die niet op het ocsael kan singen en aen den authaer de messe dienen; eenen medesanger; eenen wieroock werper; kandelaerdraegers en cruysdraegers etc."* De pastoor schreef nog dat de negatieve toestand niet te wijten was aan een wanbeheer en hij liet uitschijnen dat het tekort tot een overschot kon omgevormd worden. Voor het negatieve saldo vermeldde hij *"dat d'oorsaecke van groot nadeel der kercke is dat het scristey soo kleyn en vochtigh is dat daer het goedt der kerck al verstickt en verrot. De twee-*

de oorsaeck is dat de kercke veel te kleyn is dat daer soo kleyne plaets voor ieder persoon is, besonderlyck in de vroegmis, dat bynae alle gelyck moet opstaen en gelyckelyck nederknielen en nogh volck buyten de kerck moet verbleyven het welck naedeelich aen den omganck der schaele is." Zo liet de pastoor ons een beeld van de financiële toestand van de kerk op het einde van het Oostenrijks regime dat amper twee jaar later zou vervangen worden door de Franse bezetters en rampzalig zou worden voor de katholieke kerk

Op het einde van de 18de eeuw was ook Kerksken het toneel van soms dramatische toestanden door de godsdienstoorlogen. De inwoners verzetten zich tegen de anti-godsdienstwetten en de sluiting en plundering van de kerken. Niet zelden trokken horden soldaten door onze dorpen met plunderingen en brandstichtingen tot gevolg.

De Franse Revolutie bracht verstrekkende gevolgen voor onze levenswijze mee. De staatsstructuur en de werking van de administratie werden gewijzigd. Op parochiaal vlak werd de kerk afgescheiden van het Sint-Maartenskapittel van Aalst en als kerk met zelfstandig bestuur ingesteld. Kerksken, voorheen bestuurlijk samen met Haaltert, werd een zelfstandige gemeente.

Van Eesbeek werd verplicht, volgens de wet van 18 germinal jaar 10 (8 april 1802), de eed aan de République af te leggen in de Gentse kathedraal op 13 pluviose jaar 11 (2 februari 1803): *"Ik zweer en beloof aan God, op het H. Evangelie, gehoorzaamheid en getrouwheid aan de grondwet van de Franse Republiek. Ik beloof eveneens dat ik in de beste verstandhouding wil leven, geen enkele raad zal bijwonen, geen enkele liga te onderhouden, binnen of buiten die in tegenspraak zou zijn met de publieke rust, en moest er zich in het bisdom of daarbuiten een komplot voordoen in het nadeel van de staat, dan zal ik het ter kennis brengen."*

In 1802 was het onrustig in de parochiegemeenschap. Een aantal parochianen van buitenwijken, die deel uitmaakten van de parochie Haaltert eisten een (logische) aanhechting bij Kerksken. De 'maire' (burgemeester) J-B Van den Steene stuurde een petitie naar de Prefect van het Scheldedepartement met de eis *"que les hameaux soient reunir à la succursales de notre commune pour les raisons suivants: Kerksken-plaets (faisant partir de la commune d' Haeltert) is dichtbij onze kerk gelegen. Er zijn 90 zielen. Den Eeckent, met 200 zielen is dicht gelegen bij onze gemeente. Den Bouckent, met 100 zielen, behorend bij Haeltert, daar moeten de parochianen ons dorp voorbij gaan om zich naar Haeltert te begeven. Krekelendries behorend bij Haeltert heeft 60 zielen. Kaeyberg en Brantegem, ook nog behorend bij Haeltert*

met 100 zielen." Een halve eeuw later zou zich een identieke strijd herhalen om de aanhechting van de Boekent bij de parochie.

In maart 1823 vroeg de pastoor zijn ontslag aan het bisdom en schreef: *"Ik heb 56 jaar gewerkt in de wijngaard des Heren, waarvan 47 jaar als pastoor te Kerksken en 9 jaar als onderpastoor op O.L.V. over de Dijle te Mechelen. Vraagt mijn oude leeftijd geen rustig en stil bestaan? Want ik kan de last niet meer verder dragen wegens mijn gebrekkige en zwakke voeten en andere ongesteldheden. Daarom verlang ik en vraag nederig aan de zeer geleerde heren de toelating om terug te keren naar mijn geboortestreek Brussel..."* In juni 1823 ging pastoor Van Eesbeeck op rust naar Mechelen.(8)

Petrus Franciscus Van der Heyden (° 23 juni 1790 - † Gent, 1870) werd pastoor benoemd te Kerksken op 17 juni 1823. Hij nam ontslag op 6 januari 1828.

Ludovicus Spanogen (°Sint-Niklaas, 10 december 1793 en er overleden op 27 april 1839) kwam als pastoor op 21 februari 1828. Die pastoor zal wel een heuglijke dag meegemaakt hebben toen in 1830 niet minder dan 352 parochianen gevormd werden door bisschop J. Frans Van de Velde. In tegenstelling met de huidige jeugdige leeftijd van de vormelingen, werd het sacrament toen toegediend aan ouders en kinderen. In 1840 waren er nog 115 vormelingen. De eerste communie gebeurde gewoonlijk op de leeftijd van 11 à 12 jaar.

Jan-Baptiste Van Wijnendaele was koster en was volgens een huwelijksakte van 11 augustus 1827 *"assessor gedelegueerde ambtenaar van de Burgerlijke Stand"*.

Ferdinand van Hoeymissen

Die merkwaardige figuur werd geboren in Uitbergen op 24 maart 1796 in een periode dat de godsdienst heel wat te lijden had onder het régime van Napoleon. Hij stapte in het seminarie en werd op 4 december 1823 in Mechelen tot priester gewijd. Enkele maanden later begon hij zijn apostolaat in Sint-Niklaas als onderpastoor. Vervolgens verhuisde hij naar de Sint-Martinusparochie van Kortrijk waarna hij op 25 januari 1829 onderpastoor werd in Moerzeke. In het begin van de Belgische onafhankelijkheid werd hij pastoor benoemd te Kerksken op 11 november 1832. In Kerksken geïnstalleerd, begon hij onmiddellijk met het noteren van alle gebeurtenissen die plaats-

vonden in zijn parochie en stelde een Liber memoriales (dagboek) samen dat ons toelaat een duidelijk beeld te vormen van de schrijnende sociale toestanden in zijn parochie.

Hij begon zijn Liber als volgt: *"Ik kwam hiertoe op den feestdag van de H. Martinus, patroon der kerk. Vele van de parochianen stonden voor de deur van de kerk op het dorp. Ik groette hen vriendelijk en zij volgden al mijn voorbeeld.*

Ik ging dan den burgemeester in zijn huis groeten, hij werd genaamd Ludovicus Anselmus Hendrickx. Hij vroeg mij of zij mij zouden inhalen, ik zegde van neen, vermits het nog in oorlogstijd was. Maar dat ik hem verzogt twee of dry wagens te zenden om mijne meubels te halen welke hij mij toestond. Zij leedden eenige flesschen van mijnen wijn, doch op mijn verzoek brachten zij na eenige dagen mijne enige flesschen weder, dus alles ging wel tot dan."

Van Hoeymissen ontpopte zich tot verdediger van de armsten. Zijn hele leven spandde hij zich in om het lot van zijn parochianen te verbeteren, waarin hij grotendeels slaagde. Velen beschouwen hem nu als een tweede priester Daens, en terecht!

De parochieherder maakte kennis met uitzichtloze situaties en veelvuldige armoede. Weinigen werkten en de bedelarij tierde welig.

Zijn eerste taak was een klaar overzicht op te stellen van de sociale toestand. Er waren 222 huisgezinnen waarvan 102 *"op den Armboek"* stonden. Enkele sliepen op stroozakken en *"de anderen sliepen te samen in één of anderen hoek van hunne hutte op bladers "*. Voor een bepaalde familie noteerde hij: *"man blind, vrouw ziek, twee zoons wevers en vijf dochters, twee bedden drij hemdens voor 8 persoonen"* en voor een andere: *"B. werkman, vrouw ziek, vier zoons 16, 14, 9 en eenen van drij jaar, twee dochters van 13 en 5j, samen één bed en drij hemdens voor 7 persoonen."*

Ook de financiële toestand van de kerkfabriek was niet schitterend. Volgens de *"Rekeninge die doet Sieur N. Coppens tresorier der kerkfabriek van de gemeente Kerkxken van sijne ontvangsten en uytgaven gedurende het jaar 1800 drij en dertig"* was er slechts een overschot van 34fr en 1 centiem.

Ter informatie de opmaak van de begroting:

"Gewoone ontvangsten	
1.Batig slot van het voorgaende jaar 1832	30fr. 11cent.
2.Ontvangen van Jan Sonck over een jaer pagt in 1833 van eene partije land gelegen op d' Holbeeck	19fr. 04ct.
3.Opbrengst der stoelen van het jaer 1833	313fr. 83ct.
4.idem geldzamelingen en aelmoezen	18fr. 15ct.

5.idem offeranden gedaen aen de kerk	30fr. 00ct
6.idem van de rechten der kerkfabriek in de begraeveniskosten en Gods diensten	21fr. 76ct
Totaal	432fr. 89ct

Buitengewoone ontvangsten — daer bestaen er geene
Achterstallige ontvangsten — daer bestaen er geene

Gewoone uitgaeven

Den 24 Mey 1833 betaeld aen Adriaen De Rijck meester metser te Aygem over arbeyd gedaen aen de kerk	23.48
Den 30 Mey 1833 betaeld aen d' Heer F. Soack orgelmaeker te Dendermonde over repareren en luisschen der orgel	50.79
Den 30 xber 1833 betaeld aan B. De Smet over het wasschen en repareren van het kerke lijnwaed	21.76
Den 31 xber 1833 betaeld aen d' heer F. Ringoot te Aelst over leveringe van zwarte ornamenten aen de kerke 192. 25	
Den 30 December 1833 betaeld aen d' heer Pastor over leveringe van wijn aen de kerke	16.32
Den 30 december 1833 betaeld aen zichzelve over pennen, papier, inkt enz.	3.00
Den 30 december 1833 betaeld aen Marie D'Hauwe, begijntjen tot Gent, over verschot gedaen aen eenen troon en een beeld van Onze Lieve Vrouwe	91.28
Totael	398.88

Buytengewoone uytgaeven	daer bestaen er geene
Achterstallige uytgaeven	daer bestaen er geene
Algemeene recapitulatie Ontvangsten	432. 89
Uytgaeven	398. 88
Overschot	34. 01

Den tresorier: N. Coppens
De kerkmeesters: L. Hendrickx, N. Coppens, F. Van Loodersele, C. Van der Smessen en J-B. Duym. F.Van Hoeymissen, pastor. Kerkxken den 29sten Mey 1834 (9)

In 1835 vroeg de kerkfabriek aan de Minister van Binnenlandse Zaken een speciale toelage voor de herstelling van het kerkgebouw. Vooral de sacristie was dringend aan renovatie toe. Een bedrag van 1250fr. werd toegekend en bekrachtigd door een Koninklijk Besluit.

Een bron van inkomsten waren de ontvangsten n.a.v. de uitvaarten. De pastoor stuurde *"de tarif van het stoelrecht van de kerk"* naar het bisdom. Het is interessant even na te gaan welke posten er voorzien waren. Voor een begrafenis '1de klas' incasseerde de pastoor (in gulden):

"voor pastor, voor begrafenismis, uytvaert en naermis al te samen: 20
inhalen van 't lijk tot aen het huys indien het verzorgt wordt: 6
voor twee missen assisteren: 1
nog eene gezongen mis voor den gever der klok:1
eenen heer assisterende in begrafenis en uytvaert: 7
2den heer allenlijk assisterende in uytvaert: 3
voor den koster: 10
inhalen van 't lijk: 2
zes missen spelen: 3
spelen achter de baer tweemael: 1
mis voor J-Baptiste Schouppe gever der klok: 0
chooralen voor al te samen: 0
voor de kerk met de misse Schouppe: 3."

Voor een uitvaart '2de klas' rekende de pastoor 12 gulden en voor de eenvoudigste dienst moest men 6 gulden neertellen. Één jaar later werd steun gevraagd voor het meubilair van de parochiekerk en die vraag werd ondersteund door de bisschop van Gent die aan de Gouverneur schreef: *"...dans la plupart des communes les églises pauvres trouvent des ressources dans les habitants...mais à Kerkxken l'administration de l'église na saurait être secourcie par les habitants presque tous sont pauvres et les communes voisins ne sont pas en état d'aider Kerkxken, elles ont aussi des églises pauvres, et qui ont besoin d' être secouver."*

In 1855 verruimde men 'den Fabriekraed' (Kerkfabriek). Uit de stemming bleek dat Benedictus Van den Brouck niet gewenst was (genoot de simpathie van de liberalen volgens Van Hoeymissen). Hij behaalde slechts één stem, terwijl zijn collega's Charles D'Hondt, Jozef Perreman, Jan De Saedeleer en Donaat Van der Smissen verkozen werden met 4 stemmen. Het 'Bureel der kerkmeesters' bestond uit pastoor Van Hoeymissen, Donaat Van der Smissen, Charles D'Hondt en voorzitter Corneel Gees.

De kerk die nooit werd gebouwd

Midden 19de eeuw werd er jarenlang gebakkeleid over het al of niet grondig herstellen van de kerk en in de jaren 1864-65 opperde men zelfs het idee een nieuwe kerk te bouwen. Verschillende brieven van de kerkfabriek aan de Gouverneur staven dit feit: *"...de oude kerk is zo eng dat menigvuldige personen zodanig bij malkaar geperst zijn, dat zij zich, binst de goddelijke diensten in de onmogelijkheid bevinden, gebruik van bank of stoel te maken, terwijl er een groot getal blootgesteld is aan regen en wind welke onverdraaglijk is"* en *"dat het bouwen eener nieuwe kerk van eene allerdringenste noodzaak is voor de gezondheid der inwooners die tot heden toe gedwongen zijn, geperst*

tegen malkaar in de kerk te staen in vuilen geur vragen het bekomen van eene hulpsom van twee derden voor den staet en provincie tezamen." Op 23 oktober 1864 schreven zij opnieuw en drongen aan "dat de zaek zoveel mogelijk zou verhaest worden..." De kerkraad besloot met de volgende passus: *" dat al de goederen van onze kerk door het staetsbestuur verkocht en haer door gemeld ontnomen zijn, had dit niet plaetsgehad, met deszelfs inkomsten, zouden men alleen de nieuwe kerk kunnen bouwen hebben zonder iemands hulp, is het dan niet redelijk en regtveerdig dat haer als schadeloosstelling het staetsbestuer hierin op eene bijzondere wijze ter hulpe komt. Het is langs den steenweg van Aelst op Geeraerdsbergen bij de komende statie van den ijzeren weg van Denderleeuw op Audenaerde dat de kerk moet gebouwd worden. Nu, terwijl de Provincie 100.000fr geeft voor St Anna-kerk te Gent, waer zoovele rijke menschen woonen, omdat het een monument is zegt men. Mag hier dan niet het noodig zijn? Zijn fonds der provincie niet het bureel van weldadigheid om onderstand aen te bieden in de gemeente waer het meest noodig is? Moeten de gemeenten die zooveel betalen altijd geslagtoffert zijn aen de steden?..."* Dit document werd ondertekend door pastoor Van Hoeymissen, L. Meganck, B. Cooreman, D. Baeyens, J. Perreman en Ch. D'Hondt. (10)

Ook in die periode draaide de administratieve molen op laag toerental want in 1867 werd de aanvraag hernieuwd. Om de goede wil van de Kerkskenaren te staven werd een lijst bijgevoegd: *"Vrijwillige inschrijving tot bouwing eener nieuwe kerk dezer gemeente, wij ondergeteekende verklaren te betalen gedurende het verloop van drij jaren te beginnen van heden. Kerkxken, den 18 april 1867".* Op deze lijst zijn 230 inwoners vermeld met de respectievelijke bedragen. Er werd een niet onaardige som van 8720fr. verzameld met twee uitschieters van 500fr. giften van de pastoor en van de kinderen Coppens. Ieder gaf waarschijnlijk volgens eigen godsvrucht en vermogen, de minimum gift bedroeg 1fr en de bijdrage van Ferdinand Germanus bestond erin *"de horlogie van de kerk afdoen en ze op de nieuwe plaatsen"* terwijl de familie Meganck 200.000 stenen zou bezorgen. Secretaris L. Meganck besloot de brief als volgt: *"Dus, Mijnheeren, die van het volk gekozen zijt, als een Bureel van Weldadigheid, om in de grootste noodwendigheden te voorzien, wetende dat onze gemeente zonder eigen goederen is, en dat de goederen van onze Kerk, die rijk was, verkocht zijn voor de Fransche omwenteling en de nog overblijvende aangeslagen zij door de Bijloken van Gent, en wetende dat de inwooners van het opkomende gemeente van Kerkxken, hun uiterste best doen tot het opbouwen van hunne kerk, betrouwen zij dat zoo edelmoedig zult zijn, van hunne op eene bijzondere wijze ter hulp te komen..."*

Ondanks alle smeekbrieven en de grenzeloze inbreng van de parochianen werd het project nooit uitgevoerd. In het Bisschoppelijk Archief bevindt zich een ontwerp van architekt De Perre uit 1864 en in het kerkarchief van Kerksken is er een tweede ontwerp van architekt De Noyette, getekend in 1874. Twee mooie weergaven van *'de kerk die nooit werd gebouwd'* (enge visie van bepaalde beleidsmensen en/of onvoldoende financiële middelen?). Uit enkele geschriften kunnen wij besluiten dat de bevoegde commissie voorstander was van een nieuw bouwwerk. Plaatselijke toestanden verijdelden dit plan. Ruim 20 jaar later zou het te kleine kerkje grondig verbouwd worden.

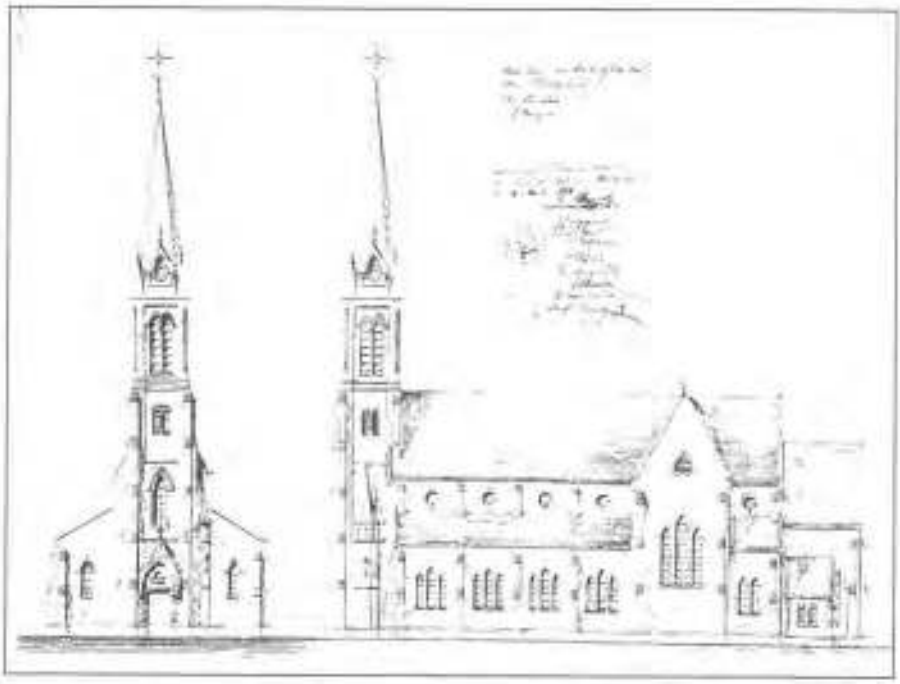
Het afwimpelen van het ontwerp van De Perre kreeg nog een staartje. De bouwmeester kreeg geen vergoeding voor zijn prestaties en kwam in aanvaring met de kerkfabriek. De zaak eindigde met een proces voor de rechtbank van Oudenaarde op 26 maart 1876. De kerkfabriek werd veroordeeld de som van 2200fr te betalen aan bouwkundige De Perre te Gent vermeerderd met 1037fr 74ct procesonkosten en intresten. De gemeenteraad weigerde enige tussenkomst, maar gaf wel de toelating eigendomfondsen te verkopen.

Naast de voortdurende waardering van zijn parochianen werd de bedrijvige parochieherder een paar maal extra in de bloemetjes gezet.

Kerksken vlagde in december 1873 bij de viering van zijn 50-jarig priesterschap want *"de inwoners onzer parochie wilden de herinnering der heilige gebeurtenis waarnemen om aen den jubilaris hun dankbaarheid en genegenheid te toonen, aen hem die gedurende 41 jaren hun herder is. De heer pastoor is de weldoener onzer gemeente onder zedelyk en stoffelyk belang: iedereen heeft aenspraak op zijn zorgen en liefde, en Kerksken, waar dankbaarheid en onverschilligheid onbekend zijn, heeft geen moeite gespaard om de jubilaris eene welverdiende hulde te schenken. De huizen waren zonder eenige uitzondering ten prachtigste versierd. Het pauselijk vaandel en de vaderlandsche drijkleurvaan wapperden op ieders woning, ja ook op het hoogste des torens als om onze dankbaarheid in de verte te verkondigen. Tallooze jaarschriften, met smaak opgesteld en met kunst bewerkt, gaven de huidige omstandigheid en de vreugdegevoelens te kennen. De kerk, alhoewel gansch ongeschikt tot eenige versiering, leverde een heerlijk schouwspel op, het was daar dat de plechtigheid aanvang moest nemen. De zangmaatschappij 'De Eendragt' verzorgde de plechtige mis, muziek van Weber. Na de kerkelijke plechtigheid werd aan familie en genodigden een feestmaal aangeboden in het klooster."* De burgemeester L. Meganck drukte de hoop uit dat, indien de jubilaris ooit

Herstellingswerken aan de kerk in 1892

Tweede plan, getekend door architect M. De Nogette in 1874, eveneens goedgekeurd door het Gemeentebestuur

zijn vijftigjarig verblijf in Kerksken zou vieren, dit in de nieuwe kerk zou gebeuren. Zijn eerste wens zou in vervulling gaan maar voor de tweede moest hij nog wachten tot 1892. Pas toen werd de kerk hersteld en vergroot.

De feestelijke dag werd besloten met *"een algemeene en schitterende verlichting en met een fakkeltocht ingericht door de bloeiende zangmaatschappij, die zoo veel bijbracht tot het ophelderen des feestes"*.

Negen jaar later, in oktober 1882, toonden de Kerkskenaren opnieuw hun dankbaarheid aan de kranige Van Hoeymissen die reeds 50 jaar onverdroten ijverde voor meer sociale rechtvaardigheid en een humaner bestaan voor iedereen.

Dat gebeurde in volle schoolstrijd, maar de viering stond in het teken van de verzoening: *"Alle inwoners hadden hunne woningen versierd tot zelfs de officiële onderwijzer toe. Dit jubelfeest overtrof al de andere in luister en eenparigheid."*

Na de kerkelijke plechtigheden *"trok men naar de welversierde meisjesschool waar het katholiek fanfarenkorps van Haeltert, dat zoo zeer het feest opluisterde, hare beste stukken speelde en de jubilaris eenen prachtigen bloemtuil aanbood"*.

De voorzitter van de fanfare, Lodewijk Baron de Sadeleer, beklemtoonde dat *"de Katholieke fanfarenmaatschappij benevens hare vreugdetonen met het toereiken van dezen bloementuil tonen dat zij in het geluk van de Kerkxkenaren mededeelt. Wij zijn gelukkig in deze dagen van dolle geuzerij en vuig liberalismus te mogen groeten een priester die, als pastoor zijner parochie, gedurende 50 jaren onverpoosd werkte voor het geluk der ziele...Onzen grooten wensch is leef lang Zeer Eerwaarde Jubilaris en dat God u nog een jubeljaar mag schenken, dan komen wij met meer vreugde onze feesttonen verenigen, dan spelen wij met meer klem en kracht: Waar kunnen wij nog beter zijn als bij onze beste vrienden."*
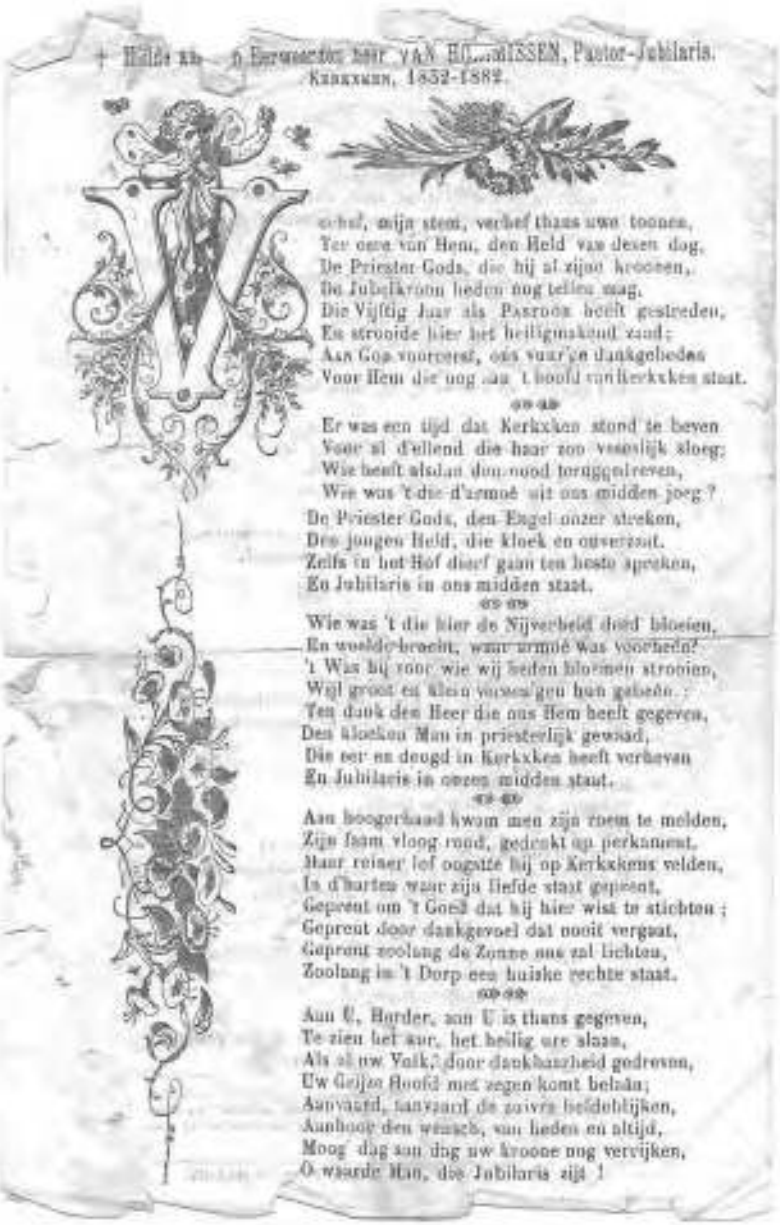
De feestelijkheden werden eens te meer spetterend beëindigd: *"...eene prachtige verlichting sloot dit feest, voor altijd in het geheugen der inwooners geprent."*

Ook 'De Werkman' spendeerde ruimte aan het feest.

"Kerkxken vierde Dijnsdag de gulden jubelfeest van den geliefden pastoor. Gulden feest, ja, opgeluisterd door alles wat de liefde kan uitpeizen...Rijk en arm, iedereen deed mee. Er waren arme huizen die schitterden als looverpaleisjes!"

Na het feest volgde het verslag: *"...de jubiléfeesten van Kerkxken zijn plechtig en hertroerend geweest...den helschen Satan wikt en trekt en slingert aan Belgenland, maar ons Vaderland zal gered worden omdat er veel heldhaftigen iever is en omdat de dienaars des Heeren, op de meeste plaatsen oprechtelijk geëerbiedigd worden...en om dit feest te besluiten gaat er zondag te Kerkxken een groot concert gegeven worden, voor de Vrije Katholieke School, ten vier uren. Men zal er zingen het huldegezang aan den pastor-jubilaris; men zal er vertoonen Jan Hoeimans en afgeven 't lied van de Moortelnest, tegen 't welk Peer Van Humbeeck* (liberale Minister van Onderwijs - liet de kruisbeelden verwijderen uit de klaslokalen) *zich al twee slagtanden kapot gebeten heeft, maar een ware Vlaming zwijgt daarvoor niet, ter contrarie, dit lied zal des te krachtiger weerklinken, ge zult dat hooren, menschen, te Kerkxken!"*

Een week later bracht 'De Werkman' een kort verslag over het huldeconcert. *"Een schoon concert, door Aalstenaars gegeven, is zondag ll. de jubelwiering komen sluiten. Veel volk, veel vreugd in eer en treffelijkheid, een rijke ontvangst door 't Vrij Katholiek Onderwijs. 't Concert had plaats in de groote zaal van 't klooster. De kinders des kantschool hadden een allerschoonst kantkleed geofferd en een bouquet, en de kinders der externe school, ook bouquet en gelukwensching. Hoogst aandoenlijk was 't, als het klooster zijn gelukwenschingen*

bracht en als o.a. de Kinders van Mr. den Burgemeester een lammeken offerden, geleid door 't manneken van 3 jaren gekleed in 't rood en de H. Joannes Baptista verbeeldende, en dat hij en zijn twee zusterkens een versje opzegden in name van al de kinderkens der parochie."

Pastoor Van Hoeymissen die inderdaad 'nog lang in het geheugen van de Kerkskenaren voort leefde', overleed op dinsdag 8 maart 1887, bijna 91 jaar, na ruim 54 jaar activiteit in zijn parochie die hem

beschouwde als een sociaal bewuste vechter voor een menswaardiger bestaan van zijn parochianen.

Het 'Land van Aelst' bracht ook nog een laatste groet aan de overledene en schreef: "... *de Pastoor, de oudste van ons Bisdom en waarschijnlijk van g'heel ons land, die Pastoor is ook naar d' Eeuwigheid vertrokken. Kerkxken is in rouw en droefheid, want te Kerkxken, als in een goed huishouden was de oude Pastoor met liefde en dankbaarheid omringd. Hij stond daar meer dan een halve eeuw! Het goed dat de priester op Kerkxken heeft gedaan, mag wel zeker onbeschrijflijk genoemd worden, niet alleen het goed van waakzame en ieverige Herder, van bezorgd te zijn met het zieleheil, van de opvoeding der kinderen te behertigen, van de jeugd te beschermen van met raad en daad den goeden vader te zijn maar ook veel goed onder stoffelijk opzicht voor handel en nijverheid. Hij ging zelfs naar Brussel bij den Minister en bij den koning voor de welvaart van Kerkxken te bepleiten. Kerkxken, het edelmoedige Kerkxken heeft veel gedaan om hun oude herder te bedanken. De feestvieringen en huldigingen maakten geruchten in 't Bisdom en zullen in de kronijken vermeld blijven. De dood is den langen levensloop komen afsnijden, doch wat onvergankelijk in 't geheugen blijft, wat niet zal uitgewischt of vergeten worden, dat is de eerbiedwaardige gedachtenis van dien vromen en manhaftigen Herder.*" (11)

Als wij de nog bestaande bronnen raadplegen kunnen wij ons niet van de indruk ontdoen dat pastoor Van Hoeymissen niet voor iedereen de steeds 'zaligmakende parochieherder' was. Waarschijnlijk besteedde hij al zijn energie aan zijn sociale projecten, maar kwam toch in botsing met de gevestigde waarden in het dorp. Wellicht duldde hij niet altijd inspraak. Hij lag overhoop met het bestuur van Haaltert. Van Hoeymissen haalde een 40-jaar oude zaak naar boven en vorderde een som van 600 gulden ten voordele van de kerkfabriek van Kerksken. Na talrijke brieven en veel geredetwist ontving hij van de gemeenteraad van Kerksken een 'Memorie' van 16 pagina's waarin de Haaltertse schepen Bernardus Schouppe met bewijs-

TER ZALIGE GEDACHTENIS
VAN DEN EERWEERDEN HEER
FERDINANDUS
VAN HOEYMISSEN,
BID VOOR ZIJNE ZIEL.
R. I. P.

materiaal aantoonde dat de eis ongegrond was. *"...waarom moet deze zaek blijven bestaen als oorzaek van twist en tweedragt tusschen beyde gemeenten...ik heb mij nogtans, aengeport door eene waze van redezugt, mij niet als schepen maer als inwooner van de gemeente Haeltert, gedwongen gevonden en mij veel moeyte gegeven om deze zaken te doorgronden en als het eenigszins mogelyk is van den vrede en eendragt tusschen Haeltert en Kerkxken te doen herleven en bestaen, zoals het behoort, oordeelende, dat het zeer ongelukkig is naer ziel en lichaam als twee gebuer gemeenten byzonderlyk in twist en tweedragt leven. De bytende en eerrovende gerugten die er op heeden nog loopen en uytgesproken worden: "dat de vergrooting van de kerk van Haeltert op heden gedaen gedraehgen werd door het geld van de kerk van Kerkxken en den armen...O, ongelukkige zeshonderd gulden die alreeds zoveele schoftwoorden, moeylykheden,verwytingen, twisten en tweedragt doet onstaen..."* (12)

In 1849 liep het mank met de verkiezing van leden van de Kerkraad. Burgemeester Hendrickx schreef naar de gouverneur en beschuldigde de pastoor van het niet naleven van de wettelijke voorschriften. Van Hoeymissen koos zelf zijn vertrouwensmensen en besliste zelfstandig over bepaalde kerkelijke aangelegenheden.

Op 14 april 1849 bracht de burgemeester de arrondissementscommissaris op de hoogte van de weinig ortodoxe wijze van handelen. Van Hoeymissen werkte nog met een paar vertrouwelingen. De kerkmeesters Nicocius Coppens, C. Van der Smessen en J-B Duym bedankten voor de eer en gaven hun ontslag. De burgemeester schreef *"dat er sinds verscheidene jaren geene enkele kiezing heeft plaets gehad, alleen de heren Van den Brouck en Gees zijn slechts daertoe geroepen..."* en stelde voor schepen K.L. Taeleman, raadslid J. Van Londersele, J. De Saedeleer en Corneel Gees te benoemen.

In augustus 1849 beweerde de pastoor in een brief aan de gouverneur dat er *"aucune illégalité nous etant connue dans la reorganisation de notre conseil de fabrique"*. In december schreef de burgemeester dat *"...een nieuwe raed diende over te gaen tot de verkiezing van voorzitter en secretaris en tot vorming van het bureel van kerkmeesters...tevergeefs verwachtten wij de uitnodiging...niettegenstaende begaven zich de heer burgemeester vergezeld van het lid Taleman ter pastorij alwaer zij na gebeld te hebben, niemand gewaer wierden en geloofden dat de gevraegde instelling geene plaets had. Sindsdien is er geen enkel woord van deze instelling gerept...niet te min zijn er belangrijke werken en uytgaeven verrigt aen de kerk zonder enige beraedslaging...Dezen staet van zaken Mijnheer de Gouverneur, kan niets dan aenleiding geven tot moeylijkheden..."* (13)

Hij had ook moeilijkheden met privé kantuitgevers (zie Kantschool) en het botste regelmatig tussen hem en burgemeester Hendrickx (zie Politieke situatie).

Op 30 april 1963 werd een gedenkplaat voor de parochieherder onthuld aan de gevel van het nieuwe Sint-Martinusheem, in de omgeving waar decennia geleden de eerste school werd opgericht. In 1976 werd de straat omheen de kerk naar hem genoemd, als blijvende herinnering aan die merkwaardige figuur.

Het klooster

In 1856 kocht Van Hoeymissen een woning (huidige herberg Korlick) voor de kantschool en voor het herbergen van vijf zusters van de orde der Penitenten die uit Opbrakel kwamen.

De kloosterlingen (Moeder Stanislas en E.Z. Henrica, Josephine, Pauline en Theresia) werden op 25 mei 1857 op Terlicht afgehaald *"en ze kwamen toe, zeer arm gesteld, een tafelken, zes stoelen en een kasken"*. De zusters werden belast met de organisatie van de bloeiende kantschool en met de opvoeding van de kinderen. De eerste overste van deze primitieve instelling was Moeder Stanislas (Joanna Verbraeken, *Zwijndrecht, 12 oktober 1924 - †Kerksken, 11 mei 1886).

Onmiddellijk deed de pastoor de nodige stappen voor de bouw van een klooster. Hij kon grond verwerven in de Beekstraat en op 30 juni 1862 werd de eerste steen geplaatst. Een perkament werd ingemetseld in de muur palende aan de refter met volgende tekst: *"Dank zij de Goddelijke Voorzienigheid en de tussenkomst van de Gelukzalige Maagd Maria, als Maria Hulp der Christenen, werd in het jaar 1862 op dertig juni een begin gemaakt met de bouw van het klooster van de zusters van de H. Franciscus van Assisi te Kerksken op de grond, dank zij de vrijgevigheid van mijnheer Jacobus Vanderstraeten in cijnspacht van 99 jaar, samen met andere voordelen afgestaan, zoals bij authentieke akte werd vastgesteld. Dank zij de zorg en ijver van Z.E. Heer Pastoor Van Hoeymissen en deels met zijn eigen geldmiddelen werd het klooster gebouwd opdat de zusters hier voor immer onderwijs en opvoeding zouden kunnen geven en andere goede werken doen, zulks in het éénendertigste jaar van zijn herderschap dezer parochie, alsmede met de ijverige medehulp van E. Zuster Stanislas Verbraeken, Overste. Vrede zij dit huis en aan al zijn bewoners. Ter nagedachtenis van een zo grote weldaad werd deze huls met haar inhoud als eerste steen in de muur gemetst, onder de regering van Leopold I, wanneer zijne Hoogwaardige Excellentie Mgr Ludovicus Delebecque, bisschop was van Gent, Z.E.H. Carolus De Blieck, deken van Aalst en E.H. P.*

De Witte, onderpastoor van deze parochie. Op dag en jaar zoals hierboven gezegd, hebben alle aanwezigen samen met de weldoeners dit stuk ter bevestiging genaamtekend"

In mei 1865 was het gebouw klaar en de zusters en de kantschool verhuisden naar de Beekstraat.

Naast vele parochianen die in de mate van het mogelijke materieel en financieel steunden kwamen er ook geldelijke bijdragen van buiten de gemeente en door het opvangen van 'kostgangers' (verbleven voor het leven in het klooster) werden de hoogste noden gelediged.

Eén van de belangrijkste weldoensters was Delphine Schouppe. Zij was gedurende 31 jaar prefecte van de Congregatie. Zij werd geboren te Kerksken op 23 maart 1824 en overleed er begin juni 1904. Tijdens haar leven was ze behulpzaam en milddadig en vooral tijdens de schoolstrijd vanaf 1879 steeds bereid financieel te steunen als het was om de belangen van godsdienst en christelijk onderwijs te vrijwaren. Vooral begaan met de armsten en hulpbehoevenden, liet ze zich niet onbetuigd bij de ontplooiing van de kloostergemeenschap. Zij was het *"die met geld en goed het klooster hielp te stichten, zij wilde moeder zijn der weezen en beschermer van den ouden kranken werkman".*(14)

Eén van de zusters, Henrika, drukte eveneens haar stempel op de ontwikkeling van het klooster en het onderwijs. Geprofest in 1851 kon zij 50 jaar ononderbroken haar taak uitoefenen. Kerksken organiseerde een uitbundige feestviering en voor die gelegenheid: *"was gansch het klooster prachtig versierd, overal jaarschriften en gelukwenschen, bloemen en kransen. Het Te Deum waarmee de H.Mis besloten werd, was een lofzang als dank voor de onuitsprekelijke weldaden aan de achtbare Jubilaris verleend. Zuster Henrica heeft zich gansch haar leven ijverig ingezet voor het kristelijk welzijn van de kinderen in Kerksken, waar zij samen met E.H. Van Hoeymissen het klooster moest stichten dat, van het begin tot heden toe, voor de parochie een bron is geweest van troost en zegen. Moge God haar nog lange jaren volle gezondheid bewaren tot den gedurigen bloei van het klooster, tot het welzijn van gansch de gemeente, waar zij door iedereen geacht en bemind wordt."*

In die tijd was het traditie dat bij dergelijke manifestaties een lofliied gemaakt werd waar de deugden en gaven van de persoon in kwestie dik in de verf gezet werden. Aan onze jubilaris werd volgend lied opgedragen.

Aan de Eerw. Zuster Henrica bij haar plechtig Jubelfeest 1851-1901

Wie kent het oord der schoone kunsten;
Het oord dat in ons land de krone spant?
O Kerkxken! God heeft zijne gunsten
Met eene milde hand gezaaid, geplant!

Heel Kerkxken viert nu feest op dezen blijden dag:
't Is voor des Heeren bruid die vijftig lange jaren,
In stille eenvoudigheid, des Heeren wil aanzag
En die tijd noch kracht voor 't goede wist te sparen!

O zuster Henrica, waar is de tijd verleden
Toen gij ons dorpje klein en zo verlaten vondt?
God weet Uw zwoegend werk, Uw vurige gebeden
Toen Gij met d'heer Pastoor hier nog alleene stondt!

Wat armoe, wat al nood, wat hertverscheurend lijden
Hebt Gij, eenvoudige maagd, met tranend oog aanzien!
Maar haast verscheen de tijd die d' herten kwam verblijden
Toen Gij als Engel gods mocht troost en hulpe bien.

Gij bracht de vrede in d' huisgezinnen
met welstand, vrucht van kunstig werk.
Uw school bewerkt een wondre linnen
't Versiert én Koningshuis én Kerk.

Ja, Zuster Henrica, God schenke U zijnen zegen
En schenk' hem U nog lang en loone U voor uw deugd!
Hij dauwe op Uw vroom werk zijn 'heilvol' frisschen regen
Die d' oogst eens rijpen zal in 's Hemels eeuwge vreugd! (15)

Herrie om 'den Boekent'

Van Hoeymissen maakte ook de vinnige strijd mee van enkele parochianen voor de aanhechting van 'den Haaltertsen Boekent' bij de parochie Kerksken. In 1848 gebeurde een gelijkaardige wijziging om 's Gravenkerselaar, die tot kerkelijk Mere behoorde, bij Haaltert te voegen. (16)

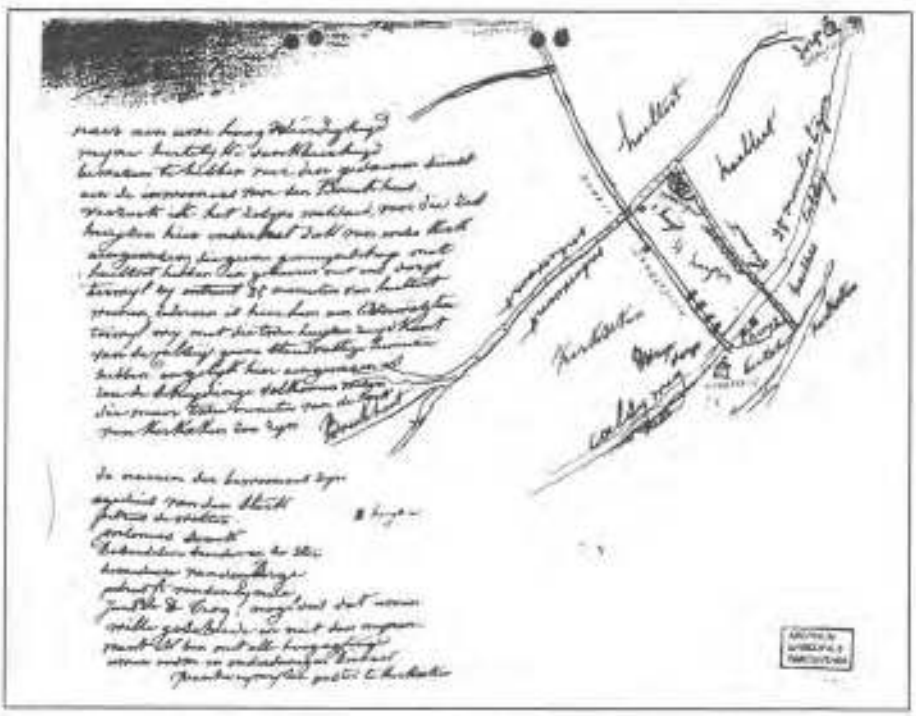
Na een reeks twisten tussen parochianen en geestelijkheid onderling kwam deze gevoelskwestie op de Haaltertse gemeenteraad. Op 6

maart 1840 stuurde de raad een brief naar het bisdom en uitte zijn ongerustheid *"omdat zij vernomen hadden dat er sedert eenige tijd verschijdene en menigvuldige poogingen gedaen zijn om het schoonste en beste deel der inwooners en der gemeente voor het geestelijke, aen de aenpaelende gemeente Kerkxken aen te leggen. Indien dit gebeuren moet, voorzien wij dat er tusschen Haeltert en Kerkxken, gedurigen twist, eeuwigen haet en tweedragt zal bestaen."* Van het bisdom kwam geen reactie.

Vijf jaar later, op 24 mei 1845 kwam de raad terug op de brief van maart 1840 en vermeldde dat de beslissing om de Boekent bij de parochie Kerksken te voegen *"eene uytzinnige verslaegenheuyd en een deel van de bevolking in staet van vuur en vlam bragt."*

Op 10 september 1845 ontving Monseigneur Delebeque een protestschrijven namens 135 gezinnen uit Eekent en Boekent waarin zij beweerden: *"niets anders te wenschen dan geesteleyk bij Haeltert geleyd te worden"* en *"dat alle andere oorblazingen verre benevens de waerheyd zyn."*

Op 7 januari 1848 las de pastoor een herderlijk schrijven voor op de kansel die onthaald werd op *"een algemeen geschreeuw"*. De tekst

Annexatie van enkele Haaltertse huisgezinnen bij de parochie Kerksken.

luidde als volgt: *"Wanneer wij over dry jaeren de parochiën Haeltert en Kerkxken bezochten, hebben wij bemerkt dat het gehucht met name Bouckhaut, onderhorig aen de kerk van Haeltert, van deze zo ver afgelegen is dat deszelfs bewoners zich doorgaens naer de diensten begeven in de kerk van Kerkxken, welke zy moeten voorby gaen om langs de steenweg van Geraerdsbergen naer Aelst, tot de kerk van Haeltert te komen. Van den anderen kant hebben wy gemerkt dat het gehucht 's Gravenkerselaer behorende tot de gemeente Haeltert schier op gelyke afstand is van de kerk van Haeltert en van die van Meire, waeraen het is vastgehecht en dat de bevolking van dees gehucht weinig minder is dan die van Bouckhaut.*

Deze toestand van zaken zoveel mogelyk willende verhelpen, en begerende aen de bewoners van Bouckhaut en 's Gravenkerselaer meer gemak te geven tot het volbrengen hunner godsdienstige plichten in hunne eigene parochiekerk, volgens de inzichten onzer Moeder de H. Kerk. Wy hebben besloten en besluyten:

Art.1. De parochie Meire wordt beperkt binnen de palen van het burgerlyk grondgebied der gemeenten van dezlfden naem; het deel der gemeente dat de andere omliggende parochiën behoord wordt vereenigd met de parochie Meire.

Art.2. De parochie Haeltert bestaat uyt het ganse grondgebied der gemeente van dezelfden naem, ter uytzondering van het gehucht Bouckhout. Het deel van Haeltert dat tot de parochie Meire behoorde wordt vastgehecht aen de parochie Haeltert.

Art.3. De parochie Kerkxken bestaet uyt de gansche burgerlyke gemeente van dezelden naem, en daerenboven uyt het gehucht Bouckhaut behoorende tot Haeltert. De wegen nr 3, nr 5 en nr 6 (op de Atlas der buurtwegen) dienen tot grenspalen tusschen deze twee parochiën, zoals aengeduyd is op het plan aen deze twee brieven gehecht.

Art.4. Deze schikkingen die verplichtend zullen wezen op de dag na derzelve afkondiging zullen voorgelezen worden op de predikstoel in de kerken van Meire, Haeltert en Kerkxken den zondag 9 january en worden overgeschreven op den pastoreelen register der voormelde kerken.

Gegeven te Gent den 7 january 1848. Get. Ludovicus"

De Haaltertse pastoor Van den Eynde, 90 jaar en zeer wankel van gezondheid, schreef in een laatste brief aan zijn onderpastoor: *"Ach Mijnheer, wat zal er na myn dood van myne parochie geworden? Ja, my dunkt, die ik nu al 38 jaren onder myne kudde heb gehad en gevoed ten beste het my mogelijk was met het woord Gods, hetwelk zy als raven uyt mijnen mond haalden, die zullen misschien na mijne dood*

verdeeld worden, waarvoor ik zoo veel onheylen vrees, ja het verkort myn leven want ik zie het altyd voor ogen".

De ongunstige situatie veroorzaakte steeds meer afzijdigheid van de kerk, de kinderen volgden geen zondagsschool meer, ze verzuimden de catechismuslessen en de parochianen verzuimden hun paasplicht, *"...en er zullen geen tien zyn die hunne Paesschen houden en wy kunnen by geen persoonen gaen welke ons gedurig beschimpen en wy kunnen niet leven onder het gebied van eenen herder die door alle leugens en bedrog onze wyk voor eigenbaet aen heeft weten aen zich te lokken".* Na lang treuzelen kwam ook de kerkraad tussenbeide en schreef: *"wij worden dagelyks aengevallen omdat wy ons tot zyn Hoogweerdigheyd niet wenden om de schrikkelyke gevolgen tegen te houden...Er wordt van de geestelykheyd met vloeken over gesproken dat wy er van sidderen en beven."*

KERKSKEN

Openbare Aanbesteding van Vergrooting en Herstellingswerken aen de Kerk van Kerkxken

Het bundel der Kerkmeesters van Kerkxken, zal op Maandag 29 Augustus 1892 om 3 ure namiddag, op het Gemeentehuis, overgaan tot de openbare aanbesteding van buitengewoone vergrooting en herstellingswerken aan de kerk begroot op 44.350 fr

De aanbesteding zal geschieden met aanbiedingsschriften aan den heer Karel D'Hondt, Voorzitter van de kerkfabriek toe te sturen, volgens voorschrif aangeduid in het bijzonder lastboek bij de plans gevoegd.

De aannemers welk deel willen nemen aan deze aanbesteding, zijn gehouden voorafgaandelijk eene som van 2.500 fr te storten, in handen van den heer Jos. Vandenbergh, schatbewaarder der Kerkfabriek.

De begrootingsstaat alsmede de plans en bijzondere voorwaarden zijn ter inzage der belanghebbenden heergelegd in het Gemeentehuis voornoemd, waar men er kennis kan van nemen alle dagen van 9 tot 12 ure 's voormiddags en van 2 tot 5 ure 's namiddags.

Voor verdere inlichtingen waendde men zich bij den heer JuliusDoethals, bouwkundige tesalst.

Voorzitter Karel D'Hondr
Schrijver: Jan Bapt. De Rijck

(In: Het Land van Aelst, 21 augustus 1892)

De bevolking van de Boekent deed een beroep op burgemeester L. de Sadeleer om zijn invloed te laten gelden bij de bisschop. Deze vroeg Monseigneur op zijn besluit terug te komen *"omdat er dagelyks demonstraties zyn en dat de intrekking van het besluit het eenige middel is teneinde de rust in de gemeente te herstellen."*

Ondanks het tumult volhardde het bisdom in de genomen beslissing. Een laatste poging werd ondernomen op 29 augustus 1848, met een ultieme smeekbede tot de bisschop: *"moeten wy misschien tot Kerkxken gaen? Neen, neen dat de dood daer stond wy gaen ze nog liever te gemoed als daer moeten toe te stemmen. Neen het is vrugteloos. Kan Mr de Pastor van Kerkxken niet bestaen, wy hebben geen de minste pligt hem te onderhouden"*.

Het werd de bisschop te veel en hij tikte pastoor Van Hoeymissen op de vingers en gaf hem de raad de netelige zaak zo vlug mogelijk op te lossen. Mgr. wou enkele toegevingen doen om de rust te herstellen, o.a. toelating aan de parochianen uit de Boekent hun paasplicht te houden in Haaltert; aanstelling van een tweede onderpastoor speciaal belast met de wijken Boekent, 's Gravenkerselaar en Eekent en oprichting van een kapel in de Boekent voor het uitoefenen van de eredienst. Dat plan werd nooit uitgevoerd en was waarschijnlijk bedoeld om de gemoederen te bedaren. Ondanks herhaalde protestbetuigingen, spotliedjes e.d. bleef alles zoals voorzien in de beslissing. Na verloop van tijd keerde de rust weer en iedereen vond het vanzelfsprekend te pratikeren in de parochie, waar ze sinds lang toe behoorden.

Pastoor Van Hoeymissen bedankte de bisschop voor zijn besluit en vroeg meteen in 1848 een supplementaire uitzondering om zes huisgezinnen uit de Ziekhuizen en Hollestraat te mogen annexeren bij zijn parochie. Voor alle duidelijkheid voegde hij er een situatieplan bij van de betrokken woningen.

In september 1846 kwam onderpastoor Jozef De Vos (°Sint-Niklaas 18 november 1820 - †Machelen 22 februari 1886) en in 1847 kreeg hij de hulp (tot september 1855) van onderpastoor Joannes Mertens (°Denderwindeke 29 september 1810 en er overleden op 20 juni 1879). In 1855 kwamen de onderpastoors Désiderius Van Bellingen (°Sint-Niklaas 27 juli 1858 † Oordegem 20 april 1909) en Jozef Van Wassenhove (°Aaigem 29 augustus - †Kalken 11 september 1906). In 1860 werd onderpastoor Petrus De Witte (°Asse 25 november 1807 - †Leuven 20 maart 1868) aangesteld in Kerksken; hij was ook nauw betrokken bij de bouw van het klooster in de Beekstraat.

Onderpastoor Joannes Cocquyt (°Meigem 5 januari 1843 - †Ouwegem 12 oktober 1910) vervulde deze functie in 1869 en Petrus Carolus Clerebaut (°Appelterre 29 december 1843 - †Moerbeke 17 april 1933) in 1872.

Ernest Pauwels (°Geraardsbergen 31 juli 1847 - † Gent 11 augustus 1909) volgde Van Hoeymissen op in 1877. Alle hoop op een nieuwe

Pastoor Ernest Pauwels

kerk werd opgegeven en pastoor Pauwels kon zich wijden aan de beslommeringen rond de verbouwingswerken en vergroting van de kerk. Bij de werken ontdekten de arbeiders een koffertje waarover de Denderbode berichtte: *"Toen den grooten autaar werd verplaatst vonden de werklieden een ijzeren koffertje door roest zeer beschadigd, 't welk een stuk bevatte waarvan het schrift bijna gansch was verdwenen. Pastoor Pauwels bezorgde het aan de bevoegde instanties."* (17) De inhuldiging van de verbouwde kerk gebeurde op 29 juni 1893 op de dag van het vormsel. Mgr. Stillemans vormde 77 meisjes en 86 jongens.

In 1890 waren er 22 meisjes en 20 jongens die hun eerste communie deden. Pastoor Pauwels kreeg Victor Van Wijnendaele als koster in opvolging van zijn vader. Hij was ook lid van de kerkraad in 1880 en lid van het Armenbureel in 1892. Samen met andere kerkmeesters: Karel D'Hondt, Dominique De Schepper, Jan-Baptist De Rijck en Jozef Van Vaerenbergh, 'allen solvabele personen' was hij bereid tot het betalen van de intresten op de som van 21.800fr die de gemeente zou moeten ontlenen als haar aandeel in de verbouwingswerken van de kerk.

Uit het aantal missen die 'besteld' werden bleek dat er heel wat godvruchtige zielen huisden in onze parochie, o.a. Petrus De Rijck bestelde 25 missen voor zijn overleden ouders; 30 missen voor Justina Van Londersele en vader; 40 missen voor Barbara De Vuyst; 20 diensten voor Eleonora Van Wassenhove en voor Petronella Van Vaerenbergh.

Petrus Van Kerckhove (°Zele 4 januari 1844 - †25 december 1931) werd onderpastoor in 1878 en Henry De Proost (°Laarne 27 maart 1870 - †Sint-Niklaas 4 augustus 1926) in 1895.

Een coadjutor August De Saedeleer (°Berlare 1 augustus 1859 - †Eke 26 april 1927) kwam helpen in 1884 en als onderpastoor fungeerde Petrus Joannnes Smet (°Sint-Pauwels 10 janauari 1860 - † Velzeke 1 januari 1921) in 1886. In 1887 maakt men melding van onderpastoor Amatus Uyttersprot (°Erwetegem 14 november 1858 en er overleden op 19 december 1898). Nadien kwam Ernest Nuttinck (°Steenhuize Wijnhuize 22 januari 1851 en er overleden op 25 januari 1927). Hij kwam in 1888 op 13 augustus en verliet onze parochie in 1895 voor zijn pastoorsbenoeming in Zonnegem.

Constant Pringels volgde E.H. Pauwels op in 1893. Deze priester stichtte 'De Sociëteit van de Barmhartige Vrouwen van Kerksken" die zich inzetten voor de minstbedeelden.

De rechtvaardige is altijd bereid tot de dood en hij sterft gerust: de dood verlost hem van de ellenden dezer wereld en doet hem de tegenwoordigheid des hemels binnentreden. H. Bern.

†

ZALIGE GEDACHTENIS

van den Eerwaarden Heer

Constantien Pringels

geboren te Waasmunster den 5 Juli 1867
achtereenvolgens onderpastoor te Aaltre en te Ninove
Pastoor te Reusegem
Pastoor benoemd te Kerkxken den 13 December 1893
alwaar hij in den Heer ontsliep den 18 December 1902

Hij was een voorbeeldige priester, vol ijver voor de glorie Gods en de zaligheid der zielen. Niets gaf hem meer vreugde dan de liefde tot God en tot den naasten in de harten zijner parochianen ontstoken te zien. Immer toonde hij zich bereid om zijne schapen, zooveel het hem mogelijk was, in al hunne noodwendigheden ter hulpe te komen.

Hoe zoet is het te sterven na eene gestadige godsvrucht gehouderd te hebben tot het Hart van Dezen die ons moet oordeelen. Mare. Maria.

Rust in vrede, waardige dienaar des Heeren: ontvang voor alle eeuwigheid de vergelding uwer deugden. Gij verlaat uit deze wereld gelijk eertijds de heilige man Moses, omringd door de zegeningen van uw volk. H. Ephrem.

Zoete Harten van Jesus en Maria, weest mijne zaligheid. (300 dagen aflaat).

Haelterl, Drukk. Gebr. Reyaert.

Dat bepaalde gelovigen enorm belang hechtten aan 'het bidden voor hun zielezaligheid' na het overlijden bewijst een nota van pastoor Pringels. Op 24 oktober 1894 noteerde hij: *"Voor 1250 gezongen missen voor Petrus, Joannes en Emanuel Van der Stock aan mij betaald de som van 5000fr door de klerk van Mr den Notaris De Geest."* Hij kocht 45 obligaties voor 4852fr en bewaarde die *"ten zijnen huize in een blauwen boek tusschen de gazetten van de XXe Siècle."* (18)

Voor de rondhalingen van Sint-Pieterspenning noteerde hij: Dorp, Hoeksken, Driehoek, des pastoors en Spoelken: 70,26fr (Het Spoelken was een herberg op Terlicht).

In 1895 noteerde pastoor Pringels een interessante passus in zijn dagboek: *"Op de zondag der groote processie van 't Allerh. Sacrament had ik pastoor, eenige muzikanten gevraagd, om gedurende de processie te spelen, daaruit is gevolgd drie weken later de instelling van het muziekkorps, ondersteund door milde giften en jaarlijkse bijdragen der ereleden. Dit muziek nauwelijks geboren, werd in stukken getrokken door den geest van partijschap, bijzonderlijk ter gelegenheid van de gemeenteverkiezingen waar er strijd bestond op persoonlijke grond tussen burgemeester L. Meganck en Frans Coppens, 1ste schepen die met den burgemeester niet meer wilde dienen, omdat deze, zegde hij, "hem gemankeerd had". Bij den sieur Coppens voegden zich welhaest de Daensgezinde, de liberalen en de halve socialisten, met het gevolgd dat er 5 katholieke werden gekozen en 4 ontevredenen. Deze veroorzaakten oneenigheden en 't muziek en een zekere Van der Haegen scheide zich met deze van 't muziekkorps af om een ander muziek te stichten; 't geen niet schijnt te lukken vermits Van der Haegen den 31 mei 1896 gevraagd heeft om met zijne mannen in 't katholiek muziek opnieuw aanvaard te worden."*

In 1897 was zijn pastorie in een erbarmelijke staat en graag wou hij een nieuwbouw, wat geweigerd werd door de gemeente. Hij ontving geen staatstoelage voor herstelling zodat de gemeente *"verplicht is geweest al de herstellingen uit haren eigen zak te betalen."*

Na de gemeenteraadsverkiezing van 1899 was hij minder gelukkig want *"de tegenpartij van den burgemeester heeft met eene stem meerderheid den zegepraal behaald. Deze hebben begonnen met de bijlagen van den onderpastoor voor 't zondags assisteren te bekibbelen en den E.H. pastoor Braeckman van zijn hulpgeld voor de zondagsassistentie te willen berooven en met aan 't muziek zijne jaarwedde van frs 50.00 af te trekken. Zij beweren dat zij noch socialisten, noch Daensisten, noch liberalen zijn: hunne handelswijze is zoveel te meer onverstaanbaar."*

In 1896 vermeldde de 'Staat van het personeel der fabriek van de kerk van St. Martinus te Kerkxken' volgende leden: de Frabrieksraad bestond uit voorzitter Domien De Schepper, schrijver J-B de Rijck, burgemeester Leander Meganck, Jozef van Vaerenbergh, Victor Van Wijnendaele, Alfons Schollaert en pastoor Constant Pringels. De leden van het bureel der kerkmeesters waren: voorzitter Domien de Schepper, schrijver Victor Van Wijnendaele, schatbewaarder Jozef Van Vaerenbergh en pastoor Pringels.

In januari 1900 kwam Arthur De Meulemeester (°Schorisse 18 april 1873 - † Antwerpen 10 maart 1929) hulp bieden als onderpastoor.

Petrus Van der Meulen (°Michelbeke 26 februari 1845 - †Kerksken 1 juli 1913) werd aangesteld als pastoor op 30 december 1902.

TER ZALIGER GEDACHTENIS

van den Eerweerden Heer

Petrus Franciscus VAN DER MEULEN

Geboren te Michelbeke den . . 26 Februari 1845
Priester gewijd te Gent den . . 24 December 1872
Opvolgendijk Coadjutor, Overslag, Nederzwalm,
Onderpastoor, Nukerke, Deftinge, Meldert,
Pastoor, Smeerebbe-Vloerzeghem en Kerksken
Aldaar godvruchtig overleden den . . 1 Juli 1913
Versterkt door de HH. Sakramenten.

Hij spendeerde veel energie en financiële middelen voor de verfraaiing van het kerkinterieur, o.m. door het plaatsen van glasramen, vervaardigd door de Duitse kunstenaars Hochreiter en Leyer. De zware uitgave kon gedaan worden dank zij de vrijgevigheid van Clementine Vander Smissen, kinderen Heyndrickx, Francisca Braeckman, Maria Heereman, huisvrouw koster Victor Van Wynendaele, Maria Van den Berghe (Haaltert) en Delphine De Neve, vroedvrouw.

De pastoor had interesse voor het plaatselijke politieke gebeuren.

Zijn eerste nota in de Liber was eerder triomfantelijk: *"...in october 1903 heeft de lijst van den burgemeester Leander Meganck, na eenen hevigen en kostelijken strijd, de partij van Frans Coppens eene zoo duchtige klopping gegeven (217 stemmen meerderheid) dat het hem de goesting zal benemen nog ooit in het strijdperk te treden."*

De volgende stembusgang in 1907 was noodlottig voor de bevriende partij van de parochieherder. Hij schreef: *"De kiezing is voor de katholieken noodlottig geweest. Door het effen van de opcentiemen (hoe gering en hoe rechtveerdig zij ook mochten wezen) heeft den helft der katholieke partijen den strijd verloren."*

Het jaar nadien kon hij opnieuw juichen daar een tussentijdse verkiezing voor twee overleden leden door de katholieke partij gewonnen werd. Zijn citaat liet geen twijfel na over zijn favoriete partij: *"...wat er door de Daensisten, om hunne kiezing te doen gelukken gelo-*

gen, gelasterd en geweld gebruikt is, onzeggelijk! Des te schooneren zegepraal. Hip, hip, hoera!!"

Een zending gepredikt door drie paters Passionisten in december 1909 kende een enorm succes. Er werden 5000 communiën uitgereikt op een bevolking van 2200 inwoners. Volgens de kranten werd het aantal gelovigen op zondag 12 december, de sluitingsdag, op meer dan 2000 'geschat' en *"het was een aangrijpend schouwspel, toen deze talrijke schare, als in een zegetocht het kruis door de parochie vergezelde. Aan alle huizen wapperde de vaderlandsche driekleur en uit aller harten steeg, in geestdriftig gezang de hulde van geloof en liefde: Glorie aan God! Eer aan het kruis! Leve Jezus, leve Zijn kruis!"* (19)

Leo Bouckaert (°Gent 19 februari 1833 - †Kluisbergen 14 februari 1969) en Henry Goedertier (°Lede 7 september 1874 en daar overleden op 19 december 1950) waren onderpastoor in 1908 en 1909.

Jozef Clinckaert (°Aalst, 27 oktober 1881) was onderpastoor vanaf 17 januari 1916. Hij stierf te Kerksken op 28 januari 1927.

Pastoor Remi Roman

Remi Roman (°Maarke 28 februari 1856 - †Haaltert 24 november 1935) priester gewijd in 1882, onderpastoor in Vrasene, Lotenhulle, Oostakker en Berlare. Pastoor in Sint-Margareta en in Kerksken vanaf 19 juli 1913. Hij nam ontslag op 7 april 1921.

Bij de aanstelling beleefde de priester een onvergetelijke dag. Door een organisatiecomité werd kosten noch moeite gespaard om een prachtige praalstoet te vormen. *"Er was door heel het volk een elektrische stroom gevaren, heel de parochie was een vlagging tot den hemel uitgestoken, geheel de parochie was een sprekende*

mond, een jubelend hert, een lieflijk zicht van kransen, floersen en zegebogen".

De pastoor werd door burgemeester Heereman verwelkomd en samen met vele parochianen konden zij de stoet bewonderen: *"er waren kreten van bewondering, toejuiching over samenstelling, afwisseling van puike klederdrachten, niets zo liefs voorwaar, niets zoo schoon als Sint-Martinus te peerd met gevolg, patroon der parochie, Als de H. Remigius met gevolg, de H. Elisabeth van Hongarië, de H.Godelieve, die groote reeks van koninginnen enz... enz... Prachtige bloemtuilen, zelfs door M.Meganck, de kloeke honderdjarige aangeboden gaven blijken van verkleefdheid. Nooit zag men te Kerkxken zoveel volk, nooit zag men deze parochie zoo sierlijk uitgedoscht, lang zal die schoone dag in de geheugenis blijven. Eere aan de inrichters, eere aan al de parochianen van kerkxken, die eens te meer getoond hebben dat zij hunne priesters beminnen en eerbiedigen. Mag de EH Roman er lange gelukkige jaren slijten, tot geestelijk en stoffelijk welzijn zijner geliefkoosde parocianen."* (20)

Karel Baert (°Velzeke 11 maart 1861 - †Zottegem 21 augustus 1941), gewijd in 1884 en onderpastoor te Melsele en Evergem. Pastoor te Bavegem en Kerksken sinds april 1921. Bij zijn inhaling verzamelde men 700fr die besteed werd *"aan ene kuisching van de kerk".*

In 1922 was hij de promotor van de grootse Godelievefeesten met een plechtig octaaf van 9 tot 16 juli en in 1923 liet hij de zes Godelievekapelletjes bouwen. Hij ging op rust in juli 1933.

Eén van zijn onderpastoors in 1927 was Charles Van Den Bossche (°Erembodegem 4 november 1898 - †Sint-Amandsberg 17 mei 1987).

Hendrik Arents (°Aalst 19 april 1874 - †Kerksken 5 oktober 1940), gewijd te Gent op 26 september 1898. Leraar te Deinze, onderpastoor te Ophasselt, Ursel en Mere. Pastoor te Nieuwenhove en sedert 29 april 1933 vervulde hij de pastoorsfunctie in Kerksken.

Zijn inhaling gebeurde pas in augustus 1933. Het werd een mooie bedoening, prachtig weer en een massa aan belangstellenden. De Volksstem bracht een paar dagen later een omstandig verslag van de feestelijkheden. *"Het lustige zonnetje verscherpte de geestdrift van de Kerkxkenaren. Er was een wedijver onder de parochianen om hun huizen om het mooist te versieren. De vlaggen hingen overal te wapperen en te klapperen, ook op den hoogen toren. Sommige huizen muntten waarlijk uit door hun luysterryken optooi. Melden wij vooral de kostelijke draperieversiering over het hekken van den burgemeester en die*

aan het huis van Mr Temmerman. Geheel de Dorpsstraat was herschapen in één bekoorlijke dreef. Langs beide zijden tot aan de kerk en pastorie sperreboompjes versierd met vlaggetjes."

Op Bouckent een mooie praalboog in rood fluweel doorzaaid met bloemen met als tekst: 'Gansch den Bouckent wenscht den nieuwen Herder proficiat!'.

Pastoor Hendrik Arents

Een weinig verder op den Driehoek ene ark, die een echt pronkstuk was met de tekst: 'Lieve Herder, gansch Driehoek juicht bij uw plechtige intrede!'.

Overal hingen jaarschriften, bij de burgemeester: *'Heil U, naarstig spitter veler velden, de Allerhoogste zal U zulks vergelden'.* Bij E.H. onderpastoor Van den Bossche: *'Dat de goede Jezus U vele vruchten heilvolle jaren schenkt'.* Het koddige was ook niet uitgesloten: *'In uw missen vlug zijn, op uwen preekstoel zacht, in uwen biechtstoel goed zijn en gierig in uw penetentie.'*

De nieuwe pastoor werd op Terlicht opgewacht door burgemeester Heereman, schepenen Van Londersele en Michiels, leden van de gemeenteraad, armen- en kerkraad en secretaris De Geyter. De pastoor dankte voor de mooie woorden van de burgemeester. Maagdekens lazen gedichten voor en er werden bloemen afgegeven namens de geburen.

De stoet was vol van luister en praal. Wij zagen de flinke vaandeldragers, talrijke ruiters en nog talrijker versierde rijwielen, den mooi opgesmukten wagen waar de beenhouwers aan 't kappen waren en aan 't draaien van saucissen! De koningin van de Rozenkrans, De H. Martinus, de wagen van den Bouckent, de meisjes van de meisjesschool die ambachten verbeelden, den bevalligen Jezus met St-Janneken, de groep

van de H. Godelieve, de kajotsters in groot getal, de boerinnetjes en de congregatie met haar prachtige vlag. De puike praalwagen van den Berg, de groep der beloften van het H.Hart waarachter de luisterrijken wagen van den Driehoek. Daar hebben wij de oud-strijders, de H.Barbara, de Xaverianen en den talrijken bond van het H.Hart. Nog een prachtigen wagen van den Bouckent verbeeldende het Rood Kruis. Werd opgemerkt, de H. Henricus, patroon van de pastoor. Volgen nu de leerlingen der jongensschool waarachter het muziek. De toneelbond vormde een schoone groep. Wat al maagdekens met mooie bloemenruikers. Een maagdeken, Rachel De Kegel draagt op een kussentje de sleutel der kerk. Nadien volgde de overheid. En zo kwam men aan de kerk. De ingang omkleed met draperijen met tekst: 'Doet door 't doopsel Christenen leven'.

Door de biecht voor 't kwaad vergeven
Door communie schooner leven
Hier 't geluk van 't huwelijk geven
Door 't oliesel, 't later leven

Onderpastoor Van den Bossche geeft den sleutel. Intusschen luiden de klokken maar altijd voort! Welkom!

In de volle kerk doet de pastoor zijn geloofsbelijdenis en deken Simoens van Herzele gaat over tot de kanonieke aanstelling. Pastoor Arents spreekt vanop den kansel een aandoenlijk sermoen uit. Na het Te Deum volgt het lof en den zegen aan de ingetogen gelovigen. Ad multos anos!" (21)

Camiel Michiels (°Woubrechtegem , 31 maart 1881 - † Belsele, 28 november 1981). Het landbouwersgezin waarin hij opgroeide telde 6 jongens en drie meisjes. Drie jongens werden priester. Vader Michiels was 60 jaar burgemeester van de landelijke gemeente, Woubrechtegem.

Pastoor Michiels, werd priester gewijd op 6 juni 1904. Hij gaf les in Ninove tot zijn aanstelling te Hofstade in 1915. Hij werd pastoor in Appels, Opstal en Vinkt . In Vinkt ontsnapte hij in 1940 als bij wonder aan het bloedbad waar 80 burgers, waaronder zijn onderpastoor en de koster, terechtgesteld werden als vergeldingsmaatregel. Op 15 oktober 1940 volgde zijn aanstelling in Kerksken, waar hij 24 jaar apostolaatswerk verrichtte.

Zijn laatste levensjaren bracht hij door in een rustoord te Belsele-Waas. Op 31 maart 1981 bereikte de priester de kaap van de honderd. Belsele organiseerde een warm feest in aanwezigheid van bisschop Van Peteghem, burgemeester De Vidts en talrijke inwoners uit Kerksken, vooral KAV-leden, die hun stichter en proost hun sym-

pathie kwamen betuigen. Senator Paula D'Hondt-Van Opdenbosch vertolkte in haar toespraak het idee van vele Kerkskenaren: *"... op het ogenblik dat de meeste arbeiders aan rusten denken zijt gij naar Kerksken gekomen en bleeft gij hier gedurende 24 jaar onze pastoor, onze priester en onze herder... Toch zijt gij in geest dicht bij ons gebleven. Dat voelden wij vooral op de dag van uw 100ste verjaardag, waar gij met een bijzondere hartelijkheid de mensen van Kerksken begroette. Als wij uw leven tussen ons zouden moeten omschrijven dan zouden wij zeggen: authentiek priester, sobere levenswandel, consequente naastenliefde."*

Uit de onuitgegeven dichtbundel met ruim 400 verzen van Kerkskenaar Prosper de Smet geven wij zijn visie i.v.m. het afscheid van pastoor Michiels.

Pastoors heengaan
Ge gaat niet weg zonder een woord
ten afscheid en tot ziens gesproken
Ge gaat niet weg zonder een hand
een vriendenhand U toegestoken
Ge gaat niet zonder dank van hier
om vijfentwintig priesterjaren
vol offerzin hier doorgebracht
ten dienste van Uw Kerkskenaren

Enkele maanden later overleed de kranige Camiel Michiels op 28 november 1981 en werd begraven te Kerksken, waar hij zo vele jaren zijn apostolaat uitoefende.

Deze priester kende zes bisschoppen gedurende zijn ambt: mgr. Bracq, Stillemans, Lambrecht, Segers, Callewaert, Coppieters en Van Peteghem. Een verslaggever typeerde hem als volgt: *"Houterig maar fier, met een kaarsrechte rug en met bonnet op het hoofd. De pijp gestopt met echte Appelterre. Elke rimpel in zijn oud gezicht omvat een oud verhaal vol scherpe geuren van herinneringen. Zijn levensrecept: eet niet te veel en leef matig"(22).* Pastoor Michiels begon zijn Liber als volgt: *"Mijn aanstelling is gedaan den zondag na het feest van Allerheiligen onder een plassende regen door Z.E.H. Deken Simoens in de tegenwoordigheid van de gemeentelijke overheid met den heer Wellekens Jan aan 't hoofd."*

Na de vermelding dat een gepland concert (voor de aankoop van een kerstkribbe) door de kajotters verboden werd door de bezetter, is de belangrijkste mededeling het weghalen van twee klokken door de bezetter op 11 juli 1943. De kleinste klok (300 kg) werd in de toren gelaten. De twee grootste, Rebecca, 500 kg en de klok van 750 kg

werden getransporteerd naar Hamburg voor gebruik in de oorlogsindustrie. In de marge noteerde de priester: *"De Duitsers hebben mij*

De weggehaalde klok Rebecca (ACL Brussel)

Pastoor Michiels en pastoor Aimé De Henau

maar een bewijs van 400 kilos gegeven voor de klok van 500 en van 600 kilos voor de klok van 750 ". Na de oorlog voerde hij nog briefwisseling met het ministerie voor rechtzetting, maar dit bleef zonder gevolg. Na de ontvangst van de schadevergoeding werden nieuwe klokken besteld.

De kleinste klok werd hergoten in 1959 door firma Sergeys van Leuven. Ze weegt 300kg, heeft een diameter van 87cm en een hoogte van 82cm. Ze draagt als versiering het beeld van de H. Camilius en heeft een sierband van bladeren en druiven. Peter is Robert Van der Smessen en meter Maria Van der Smessen. Verder zijn vermeld Pastoor Camiel Michiels en onderpastoor Richard Haers.

De tweede klok weegt ongeveer 400kg en heeft een diameter van 97cm en een hoogte van 92cm. Het beeld van de H. Moeder Gods, sierband en kruis met corpus en Mariabeeld siert de klok. Peter is Henri De Neve, meter: Maria Coppens.

De derde klok weegt 600kg, heeft een diameter van 109cm en een hoogte van 104cm. Zelfde sierband als de vorige en een beeltenis van de H. Martinus, patroon van de parochie. De peter is Hector Redant en de meter Mevr. H. Redant-D'Hondt.

Onderpastoor Raphaël De Cuyper (°Eine 12 november 1905 - †Zottegem 18 augustus 1980) hielp de pastoor in 1947.

Pastoor Petrus De Keukelaere

Petrus De Keukelaere (°Oostakker 14 november 1910- †Kerksken 9 mei 1967), gewijd op 25 juni 1935. Onderpastoor te Kieldrecht, Waarschoot en Sint-Niklaas. Pastoor te Smetlede en Kerksken waar hij feestelijk verwelkomd werd op zondag 24 oktober 1965. 's Anderendaags las men in de krant *"De parocianen hadden niets onverlet gelaten om de nieuwe herder op voortreffelijke wijze te verwelkomen. De steenweg, die naar de kerk leidde, was prachtig versierd. De pastoor werd aan de grensscheiding met Heldergem verwelkomd door burgemeester Van Cauter en het schepencollege. Een prachtige stoet werd gevormd door de ruiters, leerlingen van het klooster en de gemeenteschool, de Chiro, KAJ en VKAJ, de plaatselijke harmonie, oud-strijders, NCMV, KGB, KAV, KWB, ACV, CM en H.Hartbond. Voorzitter van de kerkfabriek, Hector Redant, overhandigde de kerksleutel. In een nokvolle kerk deed Deken Van Wilder van Herzele de aanstelling."* (23)

Zijn verblijf was er één van korte duur, want hij overleed onverwachts 18 maanden na zijn aanstelling. In die vrij korte periode verwezenlijkte hij een hele reeks vernieuwingen aan de kerk, o.a. elektrische installatie, schilderwerken en aankoop van 300 nieuwe stoelen.

Pastoor Aimé De Henau (°Sint-Antelinks 11 januari 1914 - †Aalst 18 april 1981) werd aangesteld op 18 juni 1967. De pastoor liet een nieuw orgel plaatsen dat vervaardigd werd in Diksmuide door de gebroeders Loncke. De aankoopsom van 208.600fr werd door de parochiegemeenschap verzameld. In 1970 startte hij belangrijke verbouwingswerken aan het kerkgebouw. Volgens hem *"de meest omvangrijke sinds de verbouwing van 1892"*. De architect was Albert Verdoodt van Erembodegem en aannemer Henry Moreels uit Mere klaarde de klus. Het bestek bedroeg ruim 2,5 miljoen fr.

Een paar maanden na de dood van pastoor De Henau stelde Mgr Van Peteghem Theo De Prins (°Moerzeke 1 december 1932), onderpas-

toor te Ninove-Centrum, aan als nieuwe zieleherder op 28 juni 1981 in aanwezigheid van burgemeester Georges Deleenheer en de voltallige gemeenteraad, talrijke prominenten en een massa belangstellenden. Hij kreeg hulp van de onderpastoors E.H. Torrekens (1980) en E.H. Geirnaert (zondagonderpastoor). Op 23 november 1984 noteerde de pastoor: *"het haantje van de toren kwam bijna beneden"* en op 30 april 1985 *"werd het kindje Jezus in het nieuw gezet"*.

In februari 1986 werd E.H. De Prins pastoor benoemd in Hofstade.

Paul Van Sande (°Aaigem 15 november 1938), gewijd op 8 juni 1963 en onderpastoor in Sint-Martens-Latem, in 1966 te Zulte, in 1972 te Rooigem en tot zijn aanstelling in Kerksken onderpastoor van Sint-Theresia te Gent. Hij werd op 9 juni 1986 verwelkomd in onze parochie door burgemeester Willy Michiels en voltallige gemeenteraad, alle verenigingen en heel wat belangstellenden. Hij ontving de kerksleutel van de heer Coppens, voorzitter van de Kerkraad. Hij paste zich heel vlug aan, getuige hiervan zijn rake visie: *"Hoewel de sfeer in dit dorp politiek geladen was, leerde ik de Kerkskenaren kennen als een zeer joviaal volk dat bij welke gelegenheid ook graag de bloemetjes buiten zet"*. In 1988 vierde de pastoor zijn 25-jarig pries-

Pastoor Van Sande met zijn misdienaars.
Staand v.l.n.r.: André De Neve, Lieven Welleman, Marc Van Der Eecken, Michaël Boonen, Willem Van Melkebeke, Chris Van Impe, Bart Gees, Jan Van Impe, Lieven Van Melkebeke, Chris Van Aelbrouck, Bart Bellemans, Koen Welleman, Pastoor Paul Van Sande, Mario Fleurinck, Bart Parduens, Dominique Van Den Eynde.
Gehurkt: Marc Lievens, Peter Cassiman, Mike Piens, Johan Janssens, Jo Verhoeyen, James De Meerleer, Marc De Bruecker, Nico Baeyens

terjubileum. Tijdens zijn apostolaat nam hij afscheid van zijn trouwe koster Florent Boonen, die om gezondheidsredenen en na 30 jaar voorbeeldig kosterswerk zijn ontslag nam. Jurgen Waeyenberg, een jonge twintiger met veel muzikaal talent volgde de koster op.

Op 25 april 1990 noteerde pastoor Van Sande: *"Verbijstering"! Om 4 uur in de morgen stort de toren van de kerk in. Een echte ravage alsof er een krachtige bom viel..."*

De volgende jaren van zijn herderschap diende hij te besteden aan de wederopbouw van een nieuwe parochiekerk. Hij kon de taak niet geheel voltooien want Mgr. Luysterman, bisschop van Gent, benoemde hem in 1993 tot pastoor-deken te Lede. Pastoor Van Sande nam afscheid van het gemoedelijke Kerksken met *"heel veel heimwee en een dankbaar hart"*.

Pastoor Paul De Wilde

Paul De Wilde (°Gent 17 maart 1953) werd aangesteld op 12 december 1993 als pastoor van Kerksken en Heldergem. Deze priester volgde eerst een opleiding aan het Koninklijk Muziekconservatorium te Gent en werd cellist bij het Nationaal Orkest van België. Op 26-jarige leeftijd begon hij de priesterstudies aan het seminarie te Gent. Zijn eerste benoeming was als onderpastoor in de aangrenzende parochie Haaltert op 7 juli 1984. In 1999 behaalde hij tevens in de Hogeschool voor Wetenschappen en Kunst te Leuven het licentiaatsdiploma 'Meester in Muziek".

Zijn voornaamste (en zware) taak was de voltooiing van het werk dat door zijn voorganger gestart was. De pastoor was waarschijnlijk een gelukkig man bij de inzegening van de fonkelnieuwe kerk die hij omschreef: *"Kerksken heeft nu een volwaardige kerk. Een sober maar stemmig gebouw, een mooie sacrale ruimte waarin oud en nieuw harmonisch verzoend zijn"*.

Genootschappen

Eertijds werden er Genootschappen of Confreriën opgericht ter ere van het H. Hart, O.L.Vrouw of een bepaalde heilige. De leden van het Genootschap verbonden zich er toe welomschreven godsdienstbeoefeningen te belijden. Ze betaalden maandelijks een kleine bijdrage die o.m. benut werd om de missen te bekostigen bij het afsterven van één van de leden. Enkele genootschappen wijdden zich eveneens aan het beoefenen van de toen zo noodzakelijke liefdadigheidsvormen. In 1731 werd er reeds een **Broederschap van het H. Sakrament** met biddag vernoemd. **Het Genootschap van het Heilig Hart** van Jezus werd opgericht in 1860 door pastoor Van Hoeymissen. Artikel 1 van de 'standregelen' luidde: *"de leden van 't genootschap van 't Heilig Herte van Jezus stellen hen voor van uit te boeten al de zonden gedaan tegen het liefderijk hert van Jezus door de verloochenaars van Jezus' Godheid en de slechte Christenen en van te herstellen de oneer Jezus' Goddelijk hert aangedaan."* Het aantal ingeschrevenen varieerde tussen 700 en 850. In elke wijk waren twee 'geldomhaalsters' die maandelijks 5 centiemen lidgeld inden.

In 1887 waren dat: Dorpsplaats: Therese Roelandt en Delphine Sonck; Driehoek: Anastasia Lauwereys en Delphine Roelandt; Boekent (boven): Mathilde De Smet en Hortense Roelandt; Boekent (onder): Delphine De Zwaef en Marie De Smet; Berg (boven): Elodie Meganck; Berg (onder): Melanie Sermant en Clementine De Pelsemaeker; Hoeksken: Eulalie Van den Berghe en Marie Schouppe. De 'ieveraarsters' haalden een bijdrage op in de wijken van 118,40fr. In 1889 werd een 'drapeau' besteld bij de firma Ballion-Versavel (kostprijs 427,81fr) en de inhuldiging gebeurde door Mgr Lambrechts op 26 juni 1889.

Op 27 november 1862 stichtte onderpastoor Petrus De Witte de **Sociëteit van de H. Elisabeth en de H. Familie**, ook vrouwen van barmhartigheid genoemd. Een 14-tal dames vergaderden om de 14 dagen en volgens de verslagen was het inzamelen en verspreiden van voedsel, giften en kledingstukken aan behoeftigen hun voornaamste opdracht.

Joanna Van den Berghe was voorzitster, Theresia De Cock ondervoorzitster, Serafina Van den Berghe secretaresse en Amalia De Winter schatbewaarster. De overige leden waren: Florentina Schouppe, Virginia De Graeve, Coleta Roelandt, Amalia Gees, Bernardine Sterck, Theresia Van den Steen, Martina Meganck, Maria De Wael, Maria Philips en Theresia De Nul. De uitgaven waren evenredig met de onkosten: *"...op 20 november 1864: belooning gegeven van 99,61fr in kleedingstukken aen 26 arme vrouwen der heilige familie: op 4*

december 1866 uitgegeven 99,57fr aen 22 arme vrouwen als belooning voor het oppassen van de zondagsche onderrigting; op 20 januari 1867: uitgegeven aan 22 arme vrouwen tot belooning voor het oppassen der zondagsche onderrigting, brood, vleesch en bier 25fr".

De belangrijkheid van dit genootschap kan gestaafd worden door de 'Bijzondere vergadering op 19 juli 1865' in aanwezigheid van Mgr Bracq, bisschop van Gent en de deken van Aalst. Wij lezen: *"Zijne Hoogweerdigheid heeft de Sociëteit eene schoone aanspraak gedaan waarna hij de vergadering heeft verlaten met het geroep van de leden: lang leve zijne Hoogweerdigheid!".* (24)

In 1881 was Theresia De Cock voorzitster, Coleta Roelandt ondervoorzitster en Virginie De Graeve was schatbewaarster.

Op 21 juni 1889 werd door het Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen een legaat aanvaard van pastoor Van Hoeymissen ten voordele van dit genootschap. In zijn testament stond: *"...geef ik een bankbriefje van duizend franken aan de voorzitster van het genootschap van de heilige Elisabeth, waarvan de interesten jaarlijks moet uitgedeeld worden aan arme vrouwen der parochie op voorwaarde dat het genootschap een gezongene mis jaarlijks zal laten celibreren in de kerk tot lafenis van mijne ziel..."*

Na onderpastoor De Witte nam pastoor Pringels het roer over. Na enkele tijd ontstonden er strubbelingen met de priester en die nuttige hulpgroep werd ontbonden.

In 1869 ontstond het **Genootschap van den H. Franciscus Xaverius** *"kanonicklijk ingerigt te Kerkcken den 3den Mei met ruim 600 mannelijke leden (Dorp 146, Berg 149, Boekent 210, Drijhoek en Errewijk 119)"*

Het genootschap werd gesticht te Brussel in 1854 door E.P. Louis Van Caloen S.J.; in ons bisdom vooral gepropagandeerd door Mgr. Bracq tijdens de periode van zijn episcopaat 1865-1886. Kerksken gaf heel vlug gehoor aan de oproep en was dra één van de bloeiendste afdelingen uit onze regio. Schepen Jan-Baptist Vijverman was 52 jaar 'hoofdman' van dat genootschap.

Tegen de achtergrond van het opkomend socialisme richtte het broederschap zich vooral tot de mannelijke bevolking om hen terug naar de misvieringen te brengen. (25)

In 1879 was de onderpastoor bestuurder. Assistent was Joseph Baeyens, geheimschrijver (secretaris) Leander Meganck en schatbewaarder was Donaat Baeyens.

Als 'Hoofdmannen-inzamelaars' fungeerden: Joseph Perreman, Joseph Van Vaerenbergh, Donaat Baeyens, Florent Philips, Karel D'Hont, Karel Fermont, Leo Van der Haegen, Constant De Rijck, Donaat Roelandt, Domien Desmet, Theofiel Schotte en Donaat De Troyer.

De leden betaalden een bijdrage van 0,20fr en kregen in ruil een gezongen mis bij hun overlijden.

In 1872 telde het genootschap 425 leden op een bevolking van 1700 zielen en n.a.v. een processie te Lede werd ook Kerksken gemobiliseerd en *"met 400 trokken zij, als dappere en getrouwe soldaten, den standaard van Franciscus aan 't hoofd, de medaille op de borst, luidop biddend en zingend naar Lede, alwaar zij ook iedereen stichtten door hun groot getal, hunne schoone en wel uitgevoerde gezangen en hunne vurigheid in het gebed. Te Kerksken weer aangekomen, zijn zij, onder het gelui der klokken de kerk binnengetreden om God te danken. De onvermoeibare zangers der societeit hebben tot slot nog een schoon lied ter eere van Pius IX gezongen, en daarna is iedereen naar huis gegaan, wel vermoeid, maar met het hart vol vreugde en geluk."*

Zij waren ook aanwezig op de 'Vaandelwijding' te Mere op zondag 7 mei 1905 waar zij samen met de genootschappen van omliggende gemeenten deelnamen aan een prachtige stoet *"...met meer dan 23 sociëteiten. Een ontzaglijke menigte van omtrent drij duizend man sterk doorkruiste het christelijke dorp..."*(26)

Banier van de Congregatie

In 1894 was er een Confrerie van de H. Franciscus van Sales en in 1898 een Confrerie van de H. Rozenkrans. Omstreeks de eeuwwisseling werd de Congregatie van O.L.Vrouw opgericht. In 1911 ontving zij een prachtig banier, dat (hoe onwaarschijnlijk ook) prijkt in een Aalsters praatcafé. Deze confrerie vierde op zondag 2 mei 1926 haar plechtig zilveren jubileum; er werd een nieuwe banier ingezegend ter ere van de H. Godelieve, Maagd en martelares van Vlaanderen. Er werd voor de gelegenheid een speciale autobusdienst naar Kerksken ingericht. De Volksstem besteedde een uitgebreid

verslag aan die gebeurtenis: *"Gedurende gansch de week had de bevolking voorbereidingen gemaakt, en op de dag zelf waren zij vanin de vroege morgen aan het werk om de straten te reinigen en hunne huizen te tooien. Talrijke triomfbogen en jaarschriften waren te bewonderen. De stoet van de congregatie werd voorafgegaan door de fanfare 'Moed en Volharding' van Denderhoutem. Kanunnik Coppens voerde het woord aan de kerk voor een toegestroomde menigte. Met eene luid klinkende stem en eene vloeiende taal, was hij gelukkig als een kind van de streek (afkomstig van Denderhoutem) zo sprak hij, die zee van menschen te aanschouwen en die van alle kanten van het Aalstersche in dichte drommen waren toegeloopen. Hij prees de menigte die het bewijs leverde van hunne diepe godsdienstzin en hunne kristelijke liefde voor de Moeder van God. Na het sermoen dat met de grootste aandacht door het volk gevolgd werd, men mag zeggen dat zij aan de lippen van*

Wijkmeesters van de H. Hartbond in 1958.
Zittend: Gustaaf De Rijck, Jozef Welleman, Frans Menschaert, Ernest Ottog en Herman De Waele. Staand: Karel Van Mulders, Alfons Herremans, Henry Ruyssinck, Cyriel Roelandt, Robert De Schutter, Jozef Coppens - Coadjutor van de bisschop, Mgr. Callewaert, onderpastoor Haers, Jozef Poelaert, Jan Fonck, Cyriel Van de Sype, Edmond Roelandt, Jan Gees, Prosper De Smet, Jan Roelandt en Robert De Schrijver.

de redenaar hing, werd het lof gezongen door de zangmaatschappij St. Gregoriusgilde onder leiding van de bestuurder J. Temmerman-Van Londersele. Deze zang genoot de bewondering van iedereen. Voorzeker zal de luisterrijke uitslag van dit feest eene ongekende voldoening geschonken hebben aan dezen die het feest hielpen voorbereiden en zich zoveel moeite en vermoeienissen tot het welgelukken getroosten." (27)

Processie: ' De negen koren der engelen'
V.l.n.r. : Denise De Backer, Rosa Raysstinck, Mariette Duym en Melanie Triest

In 1909 maakte men melding van een Confrerie van de Voortplanting des Geloofs waaraan de leden elk jaar een bijdrage betaalden.

In mei 1949 stichtte E.P. Berghmans O.P. het Broederschap van de H. Rozenkrans. Gestart met 439 leden groeide dit aantal tot 1007 in 1962.

De dragers van de flambouwen in de jaarlijkse processie in 1954 waren de 20 leden van de Confrerie van het H. Sacrament . De Bond van het H.Hart ontstond reeds vóór WO II. Elke maand was er een verplichte H.Eucharistieviering met communie. Op 6 juli 1958 was het een belangrijke dag voor de afdeling. Haar vaandel werd met grote luister ingewijd door Mgr. Callewaert, bisschop van Gent. In de 50-tiger jaren (bloeiperiode) waren er een twintigtal wijkmeesters actief die het ledenaantal trachtten op te drijven en die elke maand de afgestempelde aanwezigheidskaarten aan de leden terugbezorgden.

Het kerkgebouw

De Potter en Broeckaert beschreven onze kerk (voor de instorting in 1990) als volgt: *"De bidplaats van deze parochie is toegewijd aan den Aartsengel Michiel (sic); zij werd in 1892 hersteld, vergroot en verfraaid naar de eischen der kunst, zoveel dit mogelijk was; echter komt zij ons wat te lang en te smal te zijn. De stijl is zuiver gotisch. De toren is niet hoog, vierkant en voorzien met eene achthoekige spits. De kruisbeuk is ruim. Aan den rechterkant, bij den zijingang, is een klein rond*

torentje, ook met achthoekige spits en een trap, leidende naar den klokketoren. De buitenmuren van de beuken zijn met witten hardsteen gebouwd; het overige met baksteen."(28)

Oorspronkelijk was het een laatgotisch gebouw uit de 16de eeuw en in 1892 verbouwd en vergroot tot neogotische bouwwerk door de Aalsterse bouwmeester J. Goethals. De toren was vierkantig met een 11- meter hoge achthoekige torenspits.

ACL Brussel

Bij het binnenkomen van het dorp prijkte het stemmige kerkje, ingeplant op een heuvel tot de morgen van 4 april 1990 toen de toren en een gedeelte van het kerkschip en de noordelijke kruisbeuk instortte. De torenspits versperde de drukke gewestweg. Het bleef, hoe onwaarschijnlijk ook, alleen bij materiële schade. Als bij wonder werden de drie klokken ongeschonden van onder het puin gehaald.

Een sluitsteen van een boogvormige constructie met het jaartal 1636 werd in het puin teruggevonden en is een bewijs van de vroegere verbouwing of herstelling van de toren.

Van herstelling was geen sprake en heel vlug werd door de verantwoordelijke instanties de beslissing genomen een nieuwe kerk te bouwen met integratie van de nog veilige, resterende kerkgedeelten.

Stabiliteitsonderzoeken wezen uit, dat een aantal elementen meegespeeld hebben in deze ramp, o.m. daling grondwaterpeil, uitgravingen bij de verbreding van de rijksweg, trillingen door het zware wegverkeer en vooral dat men het bij de vorige verbouwingen niet zo nauw nam met de 'sterkteleerregels'!

Architectenbureau Van Severen uit Dendermonde adviseerde reeds in april 1991 het volgende: *"het oude kerkschip en de noordelijke kruisbeuk evenals de sakristie (gewelven vertoonden grote scheuren) zouden gesloopt worden".*

Het schip zou vervangen worden door een nieuwbouw met bewaring van het grondplan. Het nieuwe middenschip zou verbreed worden

met de zijbeuken als gangen. De constructie zou op 65 verankerde, ingeschroefde (13 en 17m diep) palen rusten.

De torenspits versperde de Rijksweg

Het nieuwe gebouw is opgevat volgens het zogenaamde 'Basilica-principe'. Het licht komt door de vensters die hoog geplaatst zijn in de muren van het schip. De kerk geeft een moderne indruk en toch is het beeld van de 'traditione kerk met toren' behouden.

Eén zijkoor en de vroegere sacristie werden verbouwd tot winterkapel en het tweede zijkoor werd sacristie.

De raming van de ruwbouw was ongeveer 40 miljoen en er werd begin oktober 1994 gestart door de firma NV Vandekerckhove uit Ingelmunster.

Begin juni 1995 werd, onder grote belangstelling, de vijf ton wegende torenspits zonder problemen op de toren gehesen en verankerd.

De resterende werken volgden elkaar snel op en de plechtige inwijding van het nieuwe gebouw gebeurde op zondag 4 februari 1996 door Mgr. Luysterman.

Relieken van de H. Martinus, de H. Godelieve en van de H. Pastoor van Ars werden in het zandstenen altaar ingemetseld.

Eén historische grafsteen uit de vorige kerk werd terug ingemetseld. Het betreft de grafsteen van pastoor De Neef (200x120cm). De arduinen steen is bovenaan versierd met een kelk en H.Hostie, een kruis

en twee krullen in S-vorm in reliëf uitgevoerd. Een latijnse tekst is ingebeiteld:

"D.O.M.

Hac pia memoria Rev. Adm. Domini
Ludocici De Neef hujus ecclesiae
Parocialis de Kerkxken pastoris
Qui gregem suam per annos 35
Pavit. Obiit anno Domini 1743"

(Ter vrome gedachtenis van Z.E.Heer Ludovicus De Neef pastoor van deze parochiekerk van Kerkxken, die gedurende 35 jaar zijn kudde heeft geweid. Hij stierf in het jaar onzes Heren 1743).

Op 15 augustus 1996 werd de nieuwe kruisweg ingewijd. Het is een bronzen kunstwerk van May Claerhout uit Malle. In hetzelfde jaar onderging het beschadigde orgel en het waardevolle 18de eeuws kunstwerk 'Ecce Homo' eveneens een grondige restauratiebeurt.

In april 1997 werden de heiligenbeelden uit de vorige kerk, deskundig gerestaureerd door de firma Haenecour uit Brussel, in de nieuwe kerkruimte geplaatst.

St. Antonius Abt (hout)
16de eeuws O-L-V.-beeld (hout)
St. Martinus (hout)
O-L-V.van Don Bosco (hout)
Heilige Godelieve (hout)
St. Antonius van Padua (gips)

Ecce Homo

Uit de studie van Paul Temmerman vermelden wij enkele interessante gegevens (29). De afmetingen van het doek bedragen 2,20 m x 1,90m. Hoe kwam Kerksken in het bezit van dat werk en wie schilderde het?

Op 29 september 1853 ontving de Kerkfabriek een brief van de Arrondissementscommissaris via het gemeentebestuur met volgende melding: *"In uwe kerk ontbreekt eene schilderij voor den hoogen Autaer en verscheydene voorname inwooners uwer gemeente hebben zich tot het gouvernement gewend om er een te verkrygen die 2 meters 12 centimeters hoogte op eene meter 74 centimeters breedt is hebbende. Er bevindt zich in het Koninklyk Museum van schilderyen eenen Ecce Homo, geschildert door Mr Julien van Luyck...Het gouvernement zou gaarne dit tafereel aen uwe kerk toevertrouwen indien het haer kan dienen..."*. De kerkfabriek stemde onmiddellijk in met het voorstel en 's anderendaags vertrok reeds een brief naar de Arrondissements-

commissaris: *"...dat zij met voldoening en dankbaerheyd den offer aenveerden der schilderij...doch zij zouden wenschen om alle onkosten te vermyden van ze zelf in het Koninklijk Muzeum te mogen afhalen door persoonen die ze met alle zorg ter haren beschikking zouden brengen."* Een paar dagen later hing het werk reeds in de parochiekerk

ACL Brussel

Uit briefwisseling van pastoor Van Hoeymissen weten wij dat hij zich geen moeite getroost heeft om dit schilderij voor zijn kerk te bekomen.

Over de maker ervan bestaat ook enige onduidelijkheid. Schilder Julien Van Luyck bleek nergens bekend. In 1967 echter, toen pastoor De Keukelaere het doek liet opfrissen in een atelier te Sint-Niklaas, zou daar ontdekt zijn dat de maker een zekere J. Paelinck was. Deze kunstschilder (° Oostakker 1771 - †Brussel 1839) was een leerling van de gekende kunstenaar Louis David die in Parijs het 'neoclassicisme' lanceerde.

Er kan gesteld worden dat het werk tot de school van het 'neoclassicisme' behoort. Dat blijkt onder meer uit zijn evenwichtige compositie, de ernstige, strenge en stichtelijke voorstelling, zoals genoemde stijl het wilde. Wij mogen vaststellen dat de maker van het schilderij in de kerk van Kerksken niet met zekerheid is gekend op dit ogenblik. Een grondig onderzoek, door specialisten uit te voeren, zou hierin wellicht opheldering kunnen brengen...De kerkfabriek zou hierin het initiatief kunnen nemen.

Glasramen

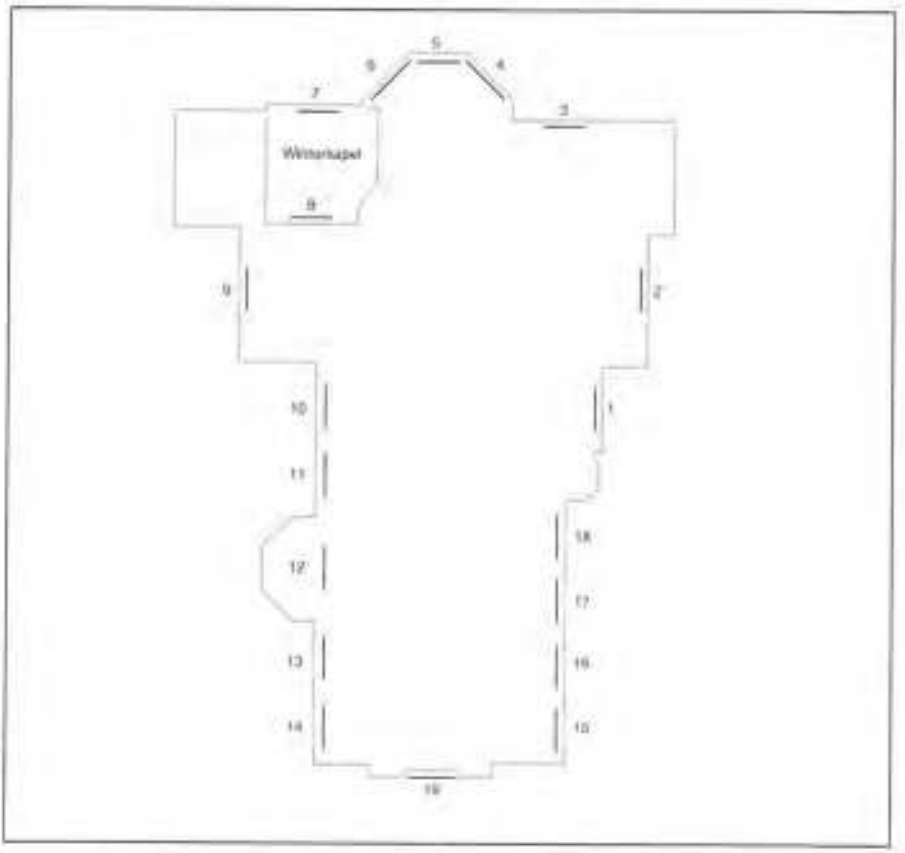
Na de heropbouw van de kerk werden in 1996 een aantal niet-beschadigde glasramen teruggeplaatst.

1. H. Jozef
2. H Godelieve
3. Sint-Martinus (patroon van de kerk)
4. H. Nicolaas van Tolentijn (Augustijner volkspredikant)
5. H. Hartverschijning van Margareta Maria Alacoque

6. O.L. V. van Lourdes en Bernadette
7. O.L. V. van de Rozenkrans en de H. Domenicus

In de winterkapel werd het gerecupereerd raam (nr. 8) geplaatst met de afbeelding van de H.Antonius. Kunstenares May Claerhout, die ook de kruisweg realiseerde, ontwierp een nieuw raam met de beeltenis van de H. Martinus. De overige nieuwe, eigentijds getinte glasramen werden vervaardigd door de Oudenaardse kunstenaar Luc Ranson. Hij inspireerde zich op de gekende evangelieparabels.

10. De goede herder (gift pastoor De Wilde)
11. De verloren zoon (gift familie Cyriel Van Den Eynde-Janssens)
12. De barmhartige samaritaan (gift familie De Bruyn-Verveerthrughen)
13. De zaaier (gift familie Raymond Welleman-Lievens)
14. De rijke en de arme Lazarus (gift KAV-KWB Kerksken)
15. De farizeeër en de tollenaar (anonieme gift)
16. Het huis op de rots (gift familie Willy Michiels - De Rijck)
17. De wijze en de dwaze maagden (gift familie Albert Lievens -Maesschalck)
18. De schat in de akker (gift burgemeester Valentine Boeykens-Tas)
19. Zonnemotief (het raam op het doksaal)

De nieuwe ramen werden op 6 december 1998 ingezegend. Ze stralen door hun eenvoud een intimistische sfeer uit, eigen aan het nieuwe kerkgebouw.

Wij mogen niet nalaten te vermelden dat naast de inspanningen van de geestelijke overheid, de Voorzitter en leden van de Kerkraad, Gemeentebestuur en Provinciale diensten, de Vlaamse Gemeenschap en het fonds 'Domus Dei' er eveneens vanwege de plaatselijke bevolking én verenigingen enorme inspanningen geleverd werden om fondsen te verzamelen voor de heropbouw. Het plaatselijk 'Comité voor heropbouw' verzamelde met allerhande initiatieven (o.m. een kunstveiling) een slordige 8 miljoen!

De pastorie

De in 1976 fraai gerestaureerde pastoorswoning staat vlak bij de kerk. Het gebouw werd in de huidige vorm opgetrokken en/of verbouwd in 1749 (muurankers in de voorgevel). Het is het oudste woonhuis van het dorp.

In 'Bouwen door de eeuwen heen' wordt het gebouw als volgt beschreven: *"Dubbel huis van vijf traveeën en twee verdiepingen onder een zadelvak (mechanische pannen) d.m.v. muurankers gedateerd 1749, doch tijdens de 19e eeuw gewijzigd en verhoogd met bovenverdieping. Recent gedecapeerde bakstenen voorgevel met opstand. Rechthoekige vensters beluikt op de begane grond, voorzien van arduinen lekdrempels. Bewaarde zandstenen negblokken aan het tweede venster, ook zandstenen negblokken tussen het vierde en vijfde benedenvenster, duidend op vroegere traditionele gevelindeling. Integraal XIX-bovenvensters in een geschilderde omlijsting. Aangepaste rechthoekige deur in geprofileerde omlijsting van zandsteen. Beraapte achtergevel, zandstenen deuromlijsting zichtbaar..."*. Dat was de toestand in 1976.

Op aanraden van de Provinciale Overheid werd het gebouw opnieuw bepleisterd met een cementlaag. Daarbij werd eveneens dezelfde sierlijst bovenaan de voorgevel gebracht. De bakstenen voorgevel was immers teveel geschonden om hem te

hervoegen en de eigenheid van het gebouw zou aan waarde verloren hebben. Er werd ook vastgesteld dat de voorgevel ter hoogte van de ingangsdeur in de loop der jaren enkele centimeters naar voren was gaan overhellen. Een bepleistering kon dit euvel gedeeltelijk verhelpen en meer stevigheid verlenen.

Op 9 juni 1976 werd dit werk toegewezen aan aannemer Albert De Leenheer van Kerksken. Over de hele lengte van de voorgevel werd een arduinen plint geplaatst en de gevel werd geschilderd. De voortuin was volledig afgesloten, rechts door een aanpalende woning, langs de straatzijde door een bakstenen en beraapte muur en een centraal poortgebouwtje met zadeldak. Uitsluitend via de grote dubbele houten ingangspoort van dat gebouwtje kon men de pastorie bereiken. Links, stond een groot bijgebouw dat haaks op het woonhuis stond en tot aan de straat de voortuin begrensde.

Na het vertrek van pastoor Michiels werden de bouwvallige bijgebouwen gesloopt teneinde parkeergelegenheid te scheppen. De bijgebouwen dateerden van vóór 1850, zij zijn vermeld op het plan Popp. Waarschijnlijk was het grootste bijgebouw wel oorspronkelijk de stalling waarvan pastoor Van Eesbeeck sprak in 1787: *"...ben genoodsaeckt geweest eene schuere met haeren grond te coopen, eene poort en eene stallinghe te maecken, soo dat dese mij ook komen tot 500 gulden..."*

Laten wij even de 'lijdensweg' van de pastorie belichten. Begin 18de eeuw werd een nieuwe pastorie gebouwd. Ruim 20 jaar later werd er opnieuw verbouwd. In 1775 beklaagde pastoor Van Eesbeeck zich: *"Ick hebbe de pastoreele huysinghen veel te kleyn bevonden, seer reumatieck, sonder bovenkaemers, sonder houtschuere, bakhuys...de schuere met haeren gront ende voorpoorte" waren publiek verkocht zodat de pastoor "eene neerlatighe ende armen inganck"* had gevonden.

Toen Van Hoeymissen in 1832 aankwam was de pastorie evenmin in een schitterende toestand, want hij noteerde: *"Als ik in het pastorieel huis den eersten nacht doorbracht in de groote kamer, zag ik, dat de regen op 18 plaatsen des blafon doordrongen had."* Hij beschreef de woning als volgt: *"het huis was met één statie (verdieping), had een vijnster in de spreekplaats met een kruis van arduin in het midden en kleine ruitjes. Zoo was het ook in de keuken, maar met een kruis van hout. Tusschen de twee keukens was maar een halve vijnster. In de voorkant van het gebouw boven de deur van de gang was een dakvijnster bekroond met eenen grooten mostaardpot..."*

Na enkele jaren verzocht de pastoor het gemeentebestuur (eigenaar) om aan de lamentabele toestand van het gebouw te verhelpen. Hij

kreeg geen gehoor en richtte zich rechtstreeks tot de Gouverneur. Dezelfde klacht werd twee jaar later herhaald. In 1841 werd ook nog een toelage gevraagd van 500fr die door een 'Arrête Royale' van 15 mei 1841 toegestaan werd.

Voor de herstellingswerken werd een prijsofferte gevraagd bij verscheidene vakmensen. Timmerman J. Schotte viel uit de boot bij de toewijzing en stuurde prompt een protest naar de Gouverneur. Hij *"achtte zich verpligt, zoo in het algemeen als in mijn bezonder belang u eenige onderrigtingen te geven omtrent de verwaerloozing van de stellige bepalingen waaronder het bestuer der gemeente Kerkxken ongeveer drij maanden overgegaen is tot de openbare aenbesteding der nieuween herstellingswerken aen het pastoreel huis."* Schotte somde al de tekortkomingen op van de werken die niet conform waren aan de offerte, vooral gebruik van minderwaardige houtsoorten. Hij vervolgde: *"Trouwens op den voet als de vooringevoerde werken thans zijn voltrokken, zou den ondergeteekende zelve, t' allen tijde gaen aennemen voor 1200fr, daer nogtans 1600fr, som waervoor ze zijn aenbesteed geworden, hem veel te weinig scheen, als men namenlijk zich aen de voorwaerden des aenbesteeding zoo als 't behoort gedroeg. Het is derhalve als iets zonderlinge op te merken, Mijnheeren, dat het gemeentebestuer van Kerkxken, ondanks al de geroerde bedriegingen, nog altoos zoo wonderwel met den ondernemer overeenkomt en onverschillig op dit alles de oogen luikt. De ondergeteekende durft niet te min verhopen, dat u zich van al het voorschreven nader overtuigd hebbende daeromtrent zoodanige maetregels zal gelieven te nemen als den aerd der zake en omstandigheden het vereischen. In dit vertrouwen, heb ik de eer met de meeste hoogachting te zijn. Uw ootmoedigen en gehoorzamen dienaar, J. Schotte"* (30)

Aangezien de werken reeds beëindigd waren kon de Bestendige Deputatie weinig ondernemen. Wij weten niet of de gemeente op de vingers getikt werd. Later schreef de gemeente aan de Arrondissementscommissaris op 25 januari 1849 *"dat de pastorie over enige jaren hersteld is maar méér dan wat er is besteed kan de gemeente niet opbrengen. Er zouden grotere lasten aan de bevolking moeten opgelegd worden en dit was onverantwoord in deze moeilijke tijden."* In 1846 zou de gemeente een som van 49fr besteed hebben voor onderhoud en in de vorige jaren van 100 tot 150fr.

Op 26 mei 1851 besloot de gemeente samen met de kerkraad een hulpsom van 551,39fr te vragen aan de provincieraad om dringende herstellingen uit te voeren aan pastorie en kerktoren. De provincie keurde een toelage goed van 150fr, maar ondertussen waren de herstellingskosten reeds opgelopen tot 988fr. In een brief van 28 april

1852 aan de Gouverneur drong de pastoor aan op een hogere tussenkomst, *"de geringe inkomsten der kerk zijn niet genoegzaem...het gemeentebestuer reeds overbelast, zegt niet te konnen bijbrengen om de noodzakelijke werken aan den toren en het pastoreel huys te voltrekken. Mij dunkt Mijnheer de Gouverneur, naar maete dat den nood groot is, dat de hulpmiddels in evenredigheyd zouden moeten zijn, en men bevind het tegenstreveg! Is het omdat gansch ons gemeente gestemd heeft voor de leden die reeds in de Kamer te Brussel zijn? Of is in tegendeel om het valsch geruchte welke u is ingedient wegens de leste kiezinge? Ondertusschen om dat wij in vriendelijke onderhandelingen waren, is het hier door niet geweest, dat vreemde persoonen eenen brief gedagteekent hebben uyt dit gemeente, tegen uw gedrag?"* De pastoor voegde er nog aan toe: *"boven de aengehaelde werken in ons bestek bepaeld, zal men nog de helft van het pastoreel huys in pannen en latten moeten vernieuwen, en een nieuw kerkhof koopen, vermits de onverteerde lichaemen in het maken der graeven, eenen onverdraaglijken stank uytwaessemen, welke bekwaem is om kwaede ziekten te veroorzaken."* In augustus volgt terug een brief om de *"dringende noodzakelijkheid aengezien om groote gevaren te voorkommen van den toren en van de kerkzolder waervan vele ribben en al de planken verrot zijn van den regen die door het dak in de kerk stroomt."* Aangezien offertes vragen te veel tijd in beslag nam werden werkzaamheden door plaatselijke ambachtslui uitgevoerd. De kerkfabriek meldde op 24 september: *"dat wij gedwongen de hand moesten aen het werk slagen om groote gevaren en schade te voorkomen...wij hebben de voldoening te kunnen aenkondigen dat weinig nog maer te doen staet...de aanbesteding was ons volstrekt onmogelijk zoo wel door gebrek aen penningen als van tijd. Wij durven ons vleijen Mijheeren dat de rondborstigheid van onzen handel U zal aengenaem zijn..."*

Om de onkosten te delgen opende de kerkfabriek een *"Inschrijvingslijst van vrijwillige giften door inwooners der gemeente Kerkxken voor het helpen dekken der kosten van noodig geachte herstellingswerken aen den kerktoren en het pastoreel huys dier gemeente."* De pastoor, voorzitter Corneel Gees, penningmeester Benoit Van den Brouck en secretaris J. Leander Roelandt openden de lijst met respectievelijk 75, 50, 29 en 30fr. Als 5e gift stond aangegeven: *"uit den budjet der kerk voor 1853: 150fr"*. (29)

Ook de volgende jaren belde de pastoor steeds aan om de noodzaak van dringende herstellingen aan te klagen. Een anekdote: de pastoor wilde voor de som van 1300fr de bouw van een verdieping laten uitvoeren. Het gemeentebestuur lag dwars. *"Zij kwamen dan met een zeekeren persoon (dik en vet), hetzelfde zo goedkoop mogelyk te voltrekken onder schyn van aenbesteeding. Dit kwam zoover, dat zy de*

pannen streeken met kleem en het terzelfder tyd overwitten met kalk. In plaats noorwegschen deel (noorse den) 't was met witten inlandschen deel, dat zy de planché legden. De vynsterramen van de bovenste statie met vurig hout (vurenhout= hout van mindere kwaliteit). Vrugteloos protesteerde ik tegen al hunne slegte werken. Den onderneemer was dan nog zo ongeschaafd (onbeschoft) dat hy op de muuren van de kamers dierf schryven in verscheydene rymen: 'Die zich bemoeit met een anders zaken, zal nog wel in 't palot geraken'
Dan schreef ik daaronder:
'Als uit een lomp stuk vleesch reist
hoogmoed in den kop
schryft hy zyn dwasigheden in alle plaatsen op.'
Daarmee was het schryven gedaen." En de pastoor besloot: *"Het gemeentebestuur heeft in al dat ik deed ten allen tyde tegengewerkt."*

Zelfs na zijn dood beschuldigde de raad hem nog maar eens dat hij de pastorie verwaarloosd had.

In 1895 werd een begrotingsstaat opgemaakt voor buitengewone herstellingen aan het gebouw voor de som van 2005,26fr De bouwmeester was dhr. Couck uit Denderleeuw. In 1952 werden nog dakwerken uitgevoerd door aannemer Leopold Van Nieuwenborgh uit Aalst voor de som van 90.323fr. (31)

Het kerkhof

Werden tot de 19de eeuw de afgestorvenen begraven op het eerste kerkhof omheen de kerk, sinds 1870 gebeurde de teraardebestelling op het nieuwe kerkhof, op het grondgebied Haaltert, op de Hoek. Die wijziging liep niet gesmeerd en door allerlei oorzaken (o.m. persoonlijke belangen, politieke kortzichtigheid, tegendraadse houding van Van Hoeymissen) duurde de zaak ruim 15 jaar.

In 1854 vroeg de kerkraad de steun van de gemeenteraad voor het bekomen van een toelage van 1500fr van Staat en Provincie. Het oude is *"waerlijk niet voldoende meer om de lichamen te begraeven" en "omdat welligt gevaer zou kunnen bestaen voor de gezondheyd der inwooners, de gemeente geene penningen bezittende om hier iets te kunnen bydragen steunt het rekwest van den Kerkraed."* De gemeente stelde voor grond aan te kopen van wed. Coppens. De percelen lagen naast de tuin van de pastoor en die was niet happig om dit te aanvaarden, *"hij protesteerde uit al zyne kracht tegen de plaets van het nieuwe kerkhof alsook tegen de verbreding van den weg"*. Hij gebruikte ook de kansel om *"hatelijke aantijdingen nopens den slechten toestand van den grond uit te roepen."* De kerkraad stelde voor het kerkhof aan te leggen op de plaats van het oude schoolhuis. Omdat *"deze grond bijna te midden des dorps ligt"* en niet strookte met de opvattingen van de raadsleden werd het project naar de prullemand verwezen. In 1864 kwam er een nieuw voorstel, het kerkhof zou aangelegd worden op het grondgebied Haaltert langs de steenweg, op een perceel eigendom van het Bureel van Weldadigheid.

Ook Haaltert praatte hierover een woordje mee; tot 25 februari 1866 mochten de inwoners van de buurgemeente *"die eenige bedenkingen daarentegen te doen hebben"* dat melden op het gemeentehuis. Het plan werd uiteindelijk goedgekeurd en uitgevoerd, *"niettegenstaende alle tegenwerpingen van Haeltert"*. Op 16 maart 1870 werd door de gemeenteraad beslist het voorstel aangenomen het oude kerkhof definitief te sluiten en de nieuwe begraafplaats te gebruiken. In 1890 werd het kerkhof vergroot en een laatste uitbreiding dateert van 1980. Een tweede ingang werd via de Wijngaardstraat gemaakt.

De kapel met kalvaar en grafkelder kwam er in 1870. (32)
Pastoor Michiels liet de bouwvallige kapel afbreken en de kalvaar plaatste men tegen de rechterzijde van de kerk (omstreeks 1950). Na enkele jaren verdwenen de, door regen en wind beschadigde, beelden uit het straatbeeld.

Verering van de Heilige Godelieve

Deze heilige is wellicht de meest gevierde volksheilige in Vlaanderen. Zij werd geboren in het kasteel van Londefort bij Boulogne (Frans-Vlaanderen) in de lente van 1046. Samen met haar twee zussen werd ze 'in alle deugden onderwezen' maar de legende verhaalt dat Godelieve een droevig lot heeft ondergaan. In de nacht van 6 juli 1070 werd Godelieve op het landgoed te Gistel op bevel van haar echtgenoot Berthold gewurgd en *"zij dompelden het hoofd van de vermoorde in een slijkput. Het uitvloeiende bloed versteende en kreeg een helderwitte kleur, het slijkwater werd helder en aangenaam van smaak en ontving een mirakuleuze kracht"*.

Kort na de dood van Godelieve deed het landgoed dienst als klooster dank zij Berthold's dochter uit zijn tweede huwelijk, Edith. Het kind was blind geboren maar na het drinken van het water uit de put kreeg zij haar zicht terug en liet op het goed een Benedictijnerklooster oprichten. Later kreeg het klooster de status van abdij, die door talloze pelgrims bezocht werd tot in 1577, bij de vernieling van de gebouwen tijdens de godsdienstoorlog. De zusters vluchtten voor de geuzen en vestigden zich in het veiliger Brugge. Zij keerden in 1623 terug om er het huidige complex te bouwen. De abdij ontsnapte aan de terreur tijdens de Franse Revolutie maar werd als 'zwart goed' verkocht aan M. Bortier. In 1890 werd door bemiddeling van de familie de Bethune het klooster aangekocht en hervatte een twaalftal zusters de religieuze activiteiten. Vandaag de dag wordt de abdij nog druk bezocht en is de H.Godelieve-verering er nog actueel. In een fraai museum herbergt men talrijke herinneringen aan het leven van de Heilige o.m. het vaandel uit 1926 dat door de Kerkfabriek van Kerksken in bewaring werd gegeven.

De verering in Kerksken was eertijds einde en verre bekend en elk jaar tijdens het octaaf van Godelieve's feest, van 10 tot 17 juli, kwa-

men honderden gelovigen naar ons dorp. De heilige werd aanroepen tegen keel- en oogziekten.

In 1862 ontving pastoor Van Hoeymissen van de pastoor van het klein begijnhof te Gent een relikwie van de martelares. Hij ontwikkelde een verering die met de jaren grote bekendheid verwierf in onze regio.

Pastoor Jozef Baert liet in 1923 zes kapelletjes rondom de kerk bouwen. Hij betaalde er 5000fr voor. In elk kapelletje wordt een belangrijke gebeurtenis uit het leven van de heilige weergegeven: haar godsvrucht, haar liefdadigheid voor de armen, kraaiwacht en mirakel der kraaien, haar marteldood, haar lijk dat naar de put gebracht en de genezing van Bertholfs dochtertje. De gelovigen hielden *"den ommegang ter eere van de Heilige Godelieve, Maagd en martelares van Vlaanderen, vereerd in de parochiale kerk van Kerkxken"*.

Pastoor Baert staat gekend als een Godelieve-bewonderaar en bouwde de vieringen verder uit. Zondag 2 mei 1926 organiseerde hij grote Godelievefeesten in het kader van het zilveren jubileum van de 'Congregatie O.L.V. Onbevlekt Ontvangen." Een grote menigte zakte af naar Kerksken en luisterde naar *'de treffende aanspraak over Gods lieve Heilige'* van de Aalsterse deken E.H. Coppens. Ze kwamen uit alle dorpen uit de omgeving. Een feestelijke optocht met 'de fanfarenmaatschappij Moed en Volharding' uit Denderhoutem en 'de zangmaatschappij van de Sint- Gregoriusgilde' beelde het leven van de heilige uit en een nieuwe banier werd gewijd en het geheel werd afgerond met een speciaal feestlied. Dank zij milde giften kon de kerkfabriek eveneens een fraai glasraam laten vervaardigen met een episode uit het leven van de martelares.

In de Aalsterse Volksstem lazen wij: *"De inwoners van Kerkxken zien met vreugde de dagen der plechtige octaaf ter eere van Ste. Godelieve, maagd en martelares, te gemoet. Deze begint morgen en eindigt Zondag daarop volgende. Zonder twijfel zal zij veel bijval genieten, dewijl men gezorgd heeft voor eene prachtige versiering van het beeld van de Heilige Godelieve, als ook dat de Eerwaarde Pater Van Hoeymissen van 't klooster der Eerwaarde Paters Redemptoristen van St. Pieters-Jette, gedurende acht dagen er zijn machtig en welsprekend woord zal laten hooren. Ook verwacht men bedevaarten uit Velsicque(!), Oombergen, St.-Lievens-Essche, St. Lievens-Hautem, St.-Antelinks, Aspelaere, Aaigem, Heldergem, Ternath (Brabant), Leeheke, Erpe, Meire, Nieuwerkerken, Welle, Erembodegem, Burst, Okegem, Ottergem, Haeltert enz."* (33)

Kapellen

Zoals elders in het Vlaamse landschap sieren (of sierden) ook in Kerksken talrijke kapelletjes het landschap. In elke wijk stonden er één of meer bedehuisjes, veelal gebouwd en onderhouden door de buurtgemeenschap. In die tijd toen de christelijke gedachte nog primeerde, kon het nauwelijks anders of dit moest zich uiten in tastbare en zichtbare zaken. Tot dat fenomeen behoorden de talrijke buurt- en veldkapelletjes in onze landelijke dorpen. Helaas, de moderne tijd eiste ook hier zijn tol en vele getuigenissen van vroegere godsdienstbelijding zijn verdwenen of staan er verwaarloosd bij.

Kapel van O.L.V. ter Nood (Driehoek)

De belangrijkste kapel, op historisch, architecturaal en folkloristisch gebied, is de kapel van O.L.V. ter Nood aan de Driehoekstraat. Het is een neoclassicistisch bouwwerk met zadeldak en 19de eeuwse klokkenruiter. Ze werd opgericht in 1852 ter vervanging van een kapelletje dat in 1790 *"afgebroken wierd door het fransch gespuis"*. In het begin van deze eeuw stond de kapel op eigendom van burgemeester Heereman. De erfgenamen verkochten het goed in 1946 aan de familie H. De Bruyn- Vereertbruggen. Enkele decennia geleden kwam men 'beewegen' tegen het zogenaamde katrienewiel (huiduitslag). Een drievoudige rondgang rond de kapel behoorde tot de geplogendheden.

Het gebouwtje werd bij KB van 15 februari 1985, samen met de onmiddellijke omgeving, als dorpsgezicht beschermd.

Het altaar kocht pastoor Van Hoeymissen in Hofstade. Het sierde vroeger de kapel van het kasteel 'te Wachene'. Volgens sommige bronnen een zeer bekend bedevaartsoord. Het beeld van O.L.V. en de Christusfiguur werden uit hout vervaardigd door de Aalsterse kunstenaar Van Cauwenbergh.

De pastoor vermeldde ook in zijn Liber de mirakuleuze genezing van een meisje uit de Boekent die de laatste dag van de novene plots genezen werd en haar krukken achterliet.

Kapel van O.L.V. van Lourdes (Watervoor)

Het kan niet ontkend worden dat aan O.L.V. meer aandacht besteed werd dan aan welke andere heilige ook. Zij werd vereerd in alle aspecten, maar in de hoedanigheid van O.L.V. van Lourdes was zij bijzonder populair. Het was geen wonder dat ook Kerksken zijn heiligdom moest hebben waar men de hulp van O.L.V. van Lourdes kon afsmeken.

De pastoor schreef: *"Joannes P. Van den Stock en zijne zuster Henriette hebben den grond afgestaen aen de parochie van Kerkxken om daer eene capelle te bouwen ter eere van Onze Lieve Vrouwe van Lourdes en is door de giften der inwooners betaeld, ik heb voor mijn aendeel de beelden en de grille gegeven...de bouw heeft haer beginsel genomen, aen de tafel in het Pastoreel huys. Waeren aen de tafel de Heeren Cocquit, mijnen gewezen onderpastoor, E. Scheerlinck, J-B Roelandt en zijnen broeder Domien, ik en mijnen onderpastoor Petrus Clerebaut. Dit bracht reeds eene somme op van 500frs. Den onderpastoor stelde zich met iever aen het werk om hiertoe de middels te verzamelen."*

Een paar jaar voor de turbulente schoolstrijd werd de kapel ingehuldigd. Op sacramentsdag van 1876 had de plechtigheid plaats. Voor de buren was het een feestelijke dag, *"op alle huizen wapperden vlaggen, meer dan 20 praalbogen, met kunst en smaak opgewerkt, stonden in de straten langs waar de stoet henen moest, terwijl hier en daar welgepaste jaarschriften het voorwerp van het huidige feest te kennen gaven."*

Niet alleen de Kerkskense parochiegemeenschap werd betrokken bij het gebeuren, ook van buiten de gemeente kwamen belangstellenden naar hier, *"kort na de middag kwamen honderden gelovigen naar Kerksken om het gebeuren mee te maken. Iddergem met zijn harmoniekorps aan 't hoofd, Haaltert ook met het katholiek fanfarengenootschap, Denderhoutem met meer dan 600 biddende Xaverianen, ziedaar zovele parochiën die kwamen getuigen dat het nieuw opgerichte heiligdom het voorwerp hunner begeerte en de toekomende verwezenlijking hunner hoop was."* Naast de verschillende genootschappen stapte ook *"een keurige groep van maagdekens met schilden met de uitgesprokene*

woorden van O.L.Vrouw van Lourdes. Zij werden gevolgd door de kinderen van de school van het klooster, het plaatselijk genootschap van de H. Franciscus Xaverius. Aan de kapel gekomen, werd het beeld door pastoor Van Hoeymissen ingewijd en daarna in de nagebootste rots gesteld. Voor de dorpsherder, die toen reeds 44 jaar in Kerksken verbleef, was dit een zeer emotioneel moment, want hij kon zijn tranen niet bedwingen. Het feest werd afgesloten in de kerk waar E.H. E. Scheerlinck, een Kerkskenaar, de talrijke menigte toesprak."

Het vlotte verloop van deze gebeurtenis schreef men toe aan onderpastoor Clerebaut *"die geen moeite spaarde om Kerksken met deze kapel te verrijken, en gansch verheugd zeggen wij aan ieder lijdend hert hetgeen in de kapel in gouden letters staat te lezen: Voor Dit zaLIg beLD zULt gIJ nooIt VrUChte-Loos neDerknIeLen".* (34)

Kapel t.e.v. de Moeder Gods

Is gebouwd in het midden van de 19de eeuw in de Boekentstraat. Zij was destijds eigendom van gemeentesecretaris Gustaaf Van Meldert. Het beeld werd aangekocht door twee begijntjes in Gent. De kapel is nu eigendom van familie Jozef Boeykens-De Neve.

Kapel t.e.v. O.L.V. Onbevlekt Ontvangen

Gebouwd in de Hofstraat omstreeks 1850. Is eigendom van de familie Van de Sijpe-Gees. Een gebouwtje dat door herstellingswerken niet bepaald fraaier werd.

Van Hoeymissen schreef: *"Marie Joanna Van Landuyt heeft hiertoe de eerste stappen gedaen en deed de ronde in gansch de gemeente, verzoekende van elk volgens zijn vermogen mede te helpen om daer*

eene capel te bouwen, de ronde gedaen zijnde keerde zij met grooten ijver weder het hert vol vreugd zeggende dat God haren arbeid gezegend had, ik heb zestig franc zijde zij, het was tog bijna genoeg om de deur en vensters te doen maeken, maar het geld was hier min te vinden dan heden."

Kapel Terlicht

Kapel Landlede

Kapel t.e.v. de H. Donaat

Op de wijk Terlicht, langs de Geraardbergsesteenweg, staat de kapel van de H. Donatus. Zij werd opgericht door een voorvader, eigenaar van de verdwenen windmolen, van de huidige eigenaars fam. Lievens-Van der Smessen omstreeks 1830. Het huidige gebouwtje dateert van 1928. Waarschijnlijk werd het kapelletje gebouwd door de molenaar om bescherming te bekomen voor zijn windmolen tegen storm en onweder. De molen werd tussen 1760-65 gebouwd en gesloopt in 1926. Het was ook één van de stopplaatsen voor de processie en bij het afsterven van een buur kwamen de wijkbewoners er de rozenkrans bidden voor de zielerust van de overledene, iets wat trouwens in elke kapel gebeurde.

In Landlede staat een tweede kapel gebouwd t.e.v. O.L. V. van Lourdes. Zij dateert van 1904 en is eigendom van de familie De Ryck-Van Lul.

Kapel t.e.v. de H. Lucia en de H. Antonius

In de Plaatsstraat staat dit charmeloos kapelletje, gebouwd omstreeks 1930. Het is nu eigendom van de familie Janssens-Van der Eecken.

Priesters

Dominicus De Saedeleer, °11 augustus 1858 in de Boekent. Was de oudste uit het landbouwersgezin Franciscus De Saedeleer-Joanna Gees. Er kwamen 13 kinderen. Hij werd priester gewijd op 26 augustus 1882 en surveillant benoemd in Dendermonde. Werd coadjutor in Nederename in 1884; onderpastoor in Baarle (1885); in Overboelare (1886); in Kieldrecht (1888); in Doornzeledries (1892); in Denderbelle (1899); in Nukerke (1904). Werd proost in Bareldonk in 1909, nam ontslag in 1910. De priester overleed in Antwerpen op 9 november 1940.

Donatus Gheysels, °21 april 1816 op de Plaats. Het landbouwersgezin Andreas Gheysels-Anna Sonck telde 10 kinderen. Donaat, de tweede jongste, volgde het seminarie en werd priester gewijd op 25 mei 1844. Onderpastoor aangesteld te Meldert (1844); te Mater (1846), in Assenede (1850) en te Mere (1850). Pastoor benoemd in Impe (1863) en in Opbrakel (1873) waar hij overleed op 6 november 1882.

Pater Roger Lievens. Roger Lievens, het vierde kind in het gezin van veearts Jozef Lievens en Madeleine Van der Smissen, werd geboren te Kerksken (Terlicht) op 1 januari 1926. Hij liep lagere school te Kerksken bij meester Richard. Zijn humaniora-studies deed hij bij de Jezuieten in Aalst. Nadien studeerde hij bij de Paters Oblaten in Gijzegem. Op 24 februari 1952 werd hij priester gewijd te Gijzegem en op 14 april celebreerde hij zijn eremis in zijn geboortedorp.

In 1950 werd hij naar het toenmalig Belgisch Congo gestuurd om te werken in de missiepost in Ipamu, Kikwit (Kwango). Hij werd er Provinciaal. Wegens gezondsheidsredenen keerde hij in 1998 terug naar zijn geboortedorp. Hij is nog actief in het stedelijk ziekenhuis te Aalst en in het rustoord St.-Job.

Joannes Baptista Roelandt, °27 maart 1841 op Terlicht. Jan-Baptist was de oudste van vier kinderen uit het gezin Petrus Roelandt-Xaveria Van der Linden. Hij was eerst leraar in Deinze en werd priester gewijd op 21 september 1867. Werd leraar in Eeklo (1870) en onderpastoor te Oostakker (1877). In 1881 directeur benoemd aan het O.L.V. Presentatie-instituut te Beveren-Waas. Hij stierf er op 5 mei 1907.

Michel Moerenhout werd geboren op 24 maart 1959. Zijn priesteropleiding genoot hij in het seminarie te Gent. Op 2 juli 1983 werd hij gewijd en op 3 juli 1983 celebreerde hij zijn eremis in de parochiekerk. Hij werd onderpastoor in Grembergen.

Emilius Scheerlinck, °22 augustus 1840. Over deze merkwaardige figuur willen wij meer kwijt. Emilius was de oudste uit het gezin van 11 kinderen van Constantinus en Joanna Van den Berghe. Constantinus was tapper, organist en winkelier en woonde op de Dorpsplaats. Zijn vijfde zoon, Eduard, huwde met Julie Redant, vestigde zich te Haaltert en werd er gemeentesecretaris. Hun eerste zoon, Emilius, koos de opleiding voor priester. Hij werd gewijd op 11 juni 1865 te Gent en aangesteld als onderpastoor in Ooike (1866), Meerdonk (1868), Oostakker (1870) en Gent (1884).

Pastoor Emilius Scheerlinck

In 1885 aanvaardde hij het pastoorsschap in Kleit (Maldegem), op 24 februari 1892 te Zelzate waar hij overleed op 21 mei 1899. Naast zijn parochiale activiteiten ontpopte hij zich als een cultureel bezige bij en publiceerde heel wat bijdragen in godsdienstige tijdschriften. Een aantal studies bewijzen zijn intellectuele en geestelijke bagage, o.a. Het leven van den H. Henricus II, hertog van Beieren, Gent 1874; Het 'Vlaamse Lourdes' te Oostakker, Gent 1875 en 1879; Leering der Internationale, door eenen boerenjongen, Oostakker 1879; Levensschetsen der HH. Benedictus, Jozef Labre, Clara van Montefalco, Joannes-Baptista de Rossi en Laurentius van Brindisi, Gent 1882; Eenige dagen in Zwitserland, Tyrol, Beieren en Duitsland, Maldegem 1890; Studie over Galilei, Gent 1891 en Catechismus der Encycliek Rerum Novarum, Gent 1892.

In Gent, op de parochie H.Kerst stichtte hij 'Den Katholieken Werkmanskring' en wijdde hij zich vol enthousiasme aan de 'verkristelijking' van deze volkswijk.

Zijn bijdragen in het letterkundig tijdschrift 'Belfort' werden zeer geappreciëerd en zijn bestrijding van de 'Vooruit-trawanten' getuigden van grote krachtdadigheid en *"stelden hem ver boven de soms zeer gemene pogingen van de roode zendelingen"*.

Mede door zijn publicaties en de inrichting van verschillende bedevaarten naar Lourdes bracht hij een zeer belangrijke uitbreiding van het bedevaartsoord teweeg.

De geschiedkundige studie over Galilei genoot veel belangstelling in wetenschappelijke kringen. Voor de bijdrage over O.L.V. van Lourdes ontving hij felicitaties van de 'Association Catholique de Paris' en van de Mgr. Deschamps, Aartsbisschop van Mechelen. De Kerkskenaar mocht ook van de jubilerende pastoor Van Hoeymissen een felicitatiebrief ontvangen.

De laatste opdracht in Zelzate maakte hem eveneens geliefd bij zijn parochianen. Zijn vroege dood, slechts 57 jaar, kwam als een schok voor zijn parochiegemeenschap. De kranten wijdden belangrijke bijdragen aan de priester en zijn begrafenis werd bijgewoond door een talrijke menigte.

In oktober 1875 pende de priester een verhaal neer handelend over de 'wonderbaarlijke genezing' van zijn zus Hortensia. Jammer, de hoofding van het schrijven ontbreekt, zodat wij alleen maar kunnen gissen aan wie hij dit schrijven richtte. De pastoor en de onderpastoor van Kerksken en familieleden tekenden dit schrijven 'voor echt en waar gebeurd'.

"...de hik was nu de nieuwe kwaal die zich van het lichaam mijner zuster meester maekte. In den beginne kwam den hik alleenlijk met de middag en den avond op, de maag weigerde alle voedsel. Die toestand bleef gedurende vier weken duren, maer dan, eilaes! kwam de kwael aen het noodlottigste tijdperk. De hik nam zo geweldig toe dat hij 's morgens vroeg begon en tot 's avonds voortduurde. Hij putte hare alreeds verminderde krachten uit en Hortensia viel van den eenen aenval in den anderen.

Met moeite kon zij spreken, hare stem was heesch en het was haer volstrekt onmogelijk een woord van drij of vier lettergrepen uit te spreken. De hik bracht de bitterste jammerklachten voort, die het versteenste hert bewogen. De geburen hoorden ze tot in hunne huizen.

Toen Hortense krachten genoeg had om op straet de frissche lucht te gaen inademen, dan verkortten de menschen hunnen weg om voorbij haer niet te moeten gaen: niemand kon inderdaed die hertscheurende kreeten verdraegen of de wreede samentrekkingen van het lichaem zien. De geneesheer Van Londersele putte zich uit in zorgen en in hulp, legde trekplaesters op de borst en op den ring der ziekte, en nogtans mocht de jeugdige martelares op geen de minste beternis aenspraek maeken. Het was alreeds veertien dagen dat zij eenig voedsel genomen had.

De droefheid kwam dan voorgoed in mijns vadershuis zetelen: vreugde en moed werden er uit gebannen. Vader en moeder waren rade-

loos, weenden en zuchtten. Voor hun stond een kind, wier foltering men niet kon ledigen en in het verschiet zag men alreeds de dood loeren om die jeugdige bloem van haren stengel te rukken. Gedurende acht dagen had de hik nog geen drei uren opgehouden, tenzij des nachts, dank aen eenen slaepdrank die de geneesheer voorschreef om aen het gemartelde lichaem ten minste eenige rust te doen genieten.

Men was van de menschen verlaten, maer wat zij niet vermogen, kan toch de almogende God. De gansche familie besloot dan haren toevlucht tot O.L.V. van Lourdes te nemen om Haer die genezing der jongste van het huisgezin af te smeeken. Met moeders feestdag had ik als uitdrukking mijner ware kinderliefde een beeld van O.L.V. van Lourdes ten geschenke aengeboden. Dit beeld als een troostengel het huishouden ingetreden, werd met blijdschap ontvangen en deed in het hert mijner familie het besluit oprijzen eene novene te onderhouden ter eere van de maegd onbevlekt ontvangen. Hun betrouwen werd aengeprikkeld door het verhael der uitstekene weldaden van Maria, die zij uit mijnen mond vernomen hadden.

Ik wist wel dat Hortensia lijdend was, maer hare eige toestand was mij gansch onbekend. Oordeel dus over mijne gesteltenis, Achtbare Lezer, toen ik op Dijnsdag 8 Maart de volgende tijding ontving: "De staet van Hortensia is wanhoopend en wij hebben geene andere hoop meer van beternis, dan in Gods almacht en in Maria's goedheid. Het is onmogelijk van onze zuster dit nog lang uit te staen. Wij hebben dus besloten eene novene ter eere van O.L.V. van Lourdes te beginnen. Zend alle dagen iemand tot de rots van Slootendries, aengezien het ons onmogelijk is tot daer te komen, zullen wij onze meening bij deze des bezoekers voegen. Als die tijding was voor mij als eenen donderslag! Verwijderd van hun die zoveel moesten lijden, en onvermogend hun eenige hulp of troost aen te bieden!!! Ik begaf mij zonder vertoeven naer de rots van het Vlaemsche Lourdes en schreef aenstonds eenen brief naer huis, latende weten dat ik pleger der novene en het negendaegsch bezoek op mij nam, erbij voegende dat voorwaer niemand beter voor Hortensia kon bidden dan een broeder die, aen hare beproevingen deelnemende beter wist dan een vremdeling wat hij aen de troosteres der bedrukten vragen moest.

Ik vraeg om verschooning, Achtbare Lezer, mijn persoon vooruit te stellen, het is niet uit hoogmoed, want ik ben ter innigste over mijne nietigheid overtuigd, maer de echtheid des verhaels vergt het.

Hetgeen wij aen Maria nu vroegen was eene groote weldaed. Het gold niet alleenlijk de gezondheid van Hortensia, maer het geluk van

gansch eene familie. Wij besloten dus de novene te houden en eene bedevaert te doen naar de kapel van O.L.V. te Aaigem.

Het plechtig beslissing's uur was geslagen. De meisjes die mijne zieke zuster ter bedevaert moesten vergezellen traden in huis. Welk oogenblik! De zieke naderde tot vader en moeder hun den zegen vraegende: men weende bitterlijk en aen de zuchten der aenwezigen kwamen zich huilend de jammerkreten van den hik vervoegen. De stoet ging henen, het was juist alsof men een lijk uit het huis droeg. Een stem riep: "wij keeren niet terug vooraleer Hortensia genezen is."

Vader en moeder, diep bewogen, gingen zich knielend voor het Mariabeeld nederwerpen en God alleen weet welke vragen en gebeden het ouderhert op dit beslissend oogenblik Hem toestuurden.

De bedevaerders wilden eerst in de kapel der VII weeën bidden, onstaken er waslicht en gingen biddend henen terwijl Hortensia in het rijtuig stapte. Toen zegde de Heer E. Meganck: "Hortensia zal nooit levendig te Aaigem komen." Een andere persoon riep de bedevaerders toe: "Bid wel opdat O.L.V. u zoude aenhoren en Hortensia genezen, zooniet vraegt dat zij deze wereld zoude mogen verlaeten, want het is niet meer te verdraegen of zienlijk."

De reis in het rijtuig was pijnlijk en de goede gezellin die Hortensia ter zijde stond, meende dikwijls dat het laetste levensoogenblik der zieke gekomen was.

Eindelijk mochten zij het lang gewenschte doelwit hunner reis bereiken. De kapel van Aaigem rees voor hen op. De andere bedevaarders waren nog niet toegekomen. Hortensia met haren broeder en gezellin stapte uit het rijtuig en ging Maria het zalig weesgegroet toespreken. In afwachting der aenkomst der andere pelgrims, ging Hortensia een weinig in een naburig huys rusten, en hare kwael nam opnieuw toe. Ondertusschen was de biddende stoet aengekomen en men trad de kapel binnen. De staet van Hortensia was zeer verergerd, niemand had den moed meer te bidden, men zoude voorwaer de gebeden der stervenden moeten opzeggen hebben. De kapel dreunde door de jammerklachten der lijdende, wier hoofd met geweld achterover getrokken werd, terwijl gansch het lichaem in opschudding was. Sterven voor de voeten van het beeld der vleklooze Maegd, welke weldaed! maer neen, Maria had besloten een nieuw bewijs harer goedheid en macht te geven. Op een teeken der zieke begon men onder het snikken en weenen te bidden en ontstak het waslicht. Eene zekere verandering veropenbaerde zich op het gelaet van Hortensia. Zij werd bleek, mijne andere zuster neigde zich tot haer om

hulp te bieden. Bij het tweede tientje van den Roozenkrans gevoelde de zieke zich als van eenen zwaeren last verlost: een diepe zucht ontsprong hare borst en juichend riep Hortensia uit: *"Ik ben genezen!"* Zalig oogenblik door de dankende traenen begroet. Men moest de gebeden staken, de blijdschap was te groot, maer ook de hik had opgehouden en Hortensia stond gansch genezen voor hare medegezellinnen. Men stelde zich weldra aen het bidden, men las den Roozenkrans, de litanie van O.L.V. en de 18 meisjes spraken eenen akt van toewijding uit en de dankende plechtigheid werd in de kapel van Aaigem door een kruisgebed gesloten.

Ondertusschen was de achtbare geestelijkheid, pastoor en onderpastoor van Aaigem toegeloopen en waren uitermate verheugd over deze groote weldaed aen een lijdend meisje door Maria op den grond van Aaigem geschonken. De klok der kapel kondigde weldra de weldaed aen en de bedevaerders, na beloofd te hebben met eene offrande terug te keeren, sloegen biddend den weg naer Kerkxken in.

De genezene stapte in het rijtuig en wachtte den stoet af in de kapel der zeven Weeën. Daer werden de vurigste bedankingen hernieuwd en Hortensia ijlde spoedig naer haer huis, waer zij lijdend om 1 uur vertrokken was en nu alreeds om 4uur1/2 gansch genezen terugstond. Zij liep het huis binnen, roepende: "waer is vader? waer is moeder?" en zij vond vader en moeder nog geknield voor het beeld van O.L.V. van Lourdes. Hortensia wetende wat zij voor haere verpleging gedaen hadden riep troostend uit: " Ik ben genezen, O.L.V. van Lourdes heeft mij genezen!" Zalig oogenblik die nog vermeerderd werd door de liefdesbetuigingen der toegekomene bedevaerders. Gansch het huishouden weende en niet wonder! Maria had een einde gesteld aen de lijdensweg van Hortensia en zij at met smaek, wat zij in drij weken niet had gedaen. De litanie werd voor het beeld gelezen en iedereen vertrok gansch verheugd, wetende medegewerkt te hebben aen deze genezing.

Mijne andere zuster ging volgens overeenkomst bij den heer Doctoor, die bij hare aenkomst aenstonds de geneesmiddelen wilde bereiden. "Mijnheer Doctoor", riep mijne zuster uit, "het is niet meer nodig, Hortensia is genezen". "Hoe genezen? Wat is dat?" Toen vertelde zij het gebeuren en de geneesheer diep bewogen, zegde: "Ik zeg niet dat het een mirakuleuze genezing is, maer beken dat het wonderbaer is. Ik zal uwe zuster en uwe familie zelf komen geluk wenschen en bij de eerste gelegenheid O.L.V. in hare kapel gaen bedanken." Eenige dagen nadien kwam de geneesheer zijne belofte volbrengen. "Gij geniet eene goede gezondheid, ik wensch u geluk" zegde hij tot Hortensia, na haer onderzocht te hebben.

De goede gezondheidsstaet van Hortensia blijft sedert den 17den Maart voortduren. Zij is de vreugde des huizes en met volle overtuiging schrijft zij hare genezing toe aen O.L.V. van Lourdes.

Ik, ondergetekende, verklaer dit verslag opgesteld te hebben volgens de gegevene inlichtingen der genezene en van andere kennissen.

Oostakker, 23 April 1875 - Get.: Emiel Scheerlinck.

Verklaring van Hortensia.

"Ik beken de echtheid der bovengemelde omstandigheden en schrijf mijne genezing aen niets anders toe dan aen de goedheid van O.L.V. van Lourdes.

Kerkxken, den 28sten April 1875 -Get. Hortensia Scheerlinck"

Verklaring van het gezin en familie.

"Wij, ouders, broeders en zusters van Hortensia Scheerlinck, alsook wij die de bedevaart tot het bekomen van hare genezing ondernomen hebben, getuigen dat het ons voorgelezen verslag der genezing van de echtste waerheid gesteund is.

Kerkxken, den 29sten April 1875 -Get.:

J. Scheerlinck	J. Van den Berghe	M.R. Scheerlinck
E. Scheerlinck	E. Scheerlinck	D. Scheerlinck
M. Roelandt	C. Tavernier	M. Van Vaerenbergh
C. Roelandt	D. Meganck	M.J. Schotte
Z. Schotte	F. Roelandt	D. De Pauw
L. Tavernier	J. Scheerlinck	C. Schotte
C. Tavernier	L. Meganck	S. Ringoot
R. Ringoot"		

Verklaring van de parochieoverheid

"Wij, ondergetekenden, Pastoor en Onderpastoor der parochie Kerkxken bekennen:

1-Dat wij Hortensia gekend hebben als zijnde in den staet waervan het hier bijgevoegd relaes spreekt.

2-Dat zij inderdaed lijdend naar Aaigem tot de kapel van O.L.V. van Lourdes is gegaen en van daer gansch genezen terug gebracht is.

3-Dat zij tot hiertoe aen hare vroegere kwalen nog niet onderhevig is geweest.

Get.: F. Van Hoeymissen, pastoor en Clerebaut, onderpastoor

Kerkxken, den 29sten April 1875."

In het door ons geraadpleegde archief vonden wij geen verdere informatie meer over deze interessante gebeurtenis. (35)

Alfons Schouppe, °14 juli 1887 op Terlicht. Hij was de eerstgeborene van vijf kinderen in het gezin van landbouwer-hergergier Dominicus Schouppe-Clementia De Winter. Priester gewijd op 21 december 1912. Werd leraar aan het O.L.V. van Deinsbeke-instituut te Zottegem in 1915 en in 1918 in het Sint-Antoniuscollege te Ronse waar hij ontslag nam in 1933. Na zijn lerarenloopbaan maakte hij zich nuttig in het kerkelijk gebeuren van zijn geboortedorp waar hij overleed op 4 juli 1961.

Engelbertus Van den Storm, °Kerksken 15 april 1829 Terlicht. Hij was de eenige zoon van Cornelius Van den Storme-Coleta De Pauw. Hij werd priester gewijd op 10 juni 1854. Onderpastoor benoemd in 1855 te Winkel en enkele maanden later in Overboelare. Pastoor aangesteld te Beerlegem in 1874. Hij overleed er op 22 februari 1908.

Emile Van Landuyt, °26 november 1846-Dorpsplaats. Zijn vader, Charles, was 'schoolonderwijzer-grondeigenaar' en zijn moeder, Seraphina Van den Berghe was 'schoolonderwijster-tapster-bijzondere'. Het gezin telde 7 kinderen. Na zijn studies werd Emilius priester gewijd op 30 mei 1874. In 1874 coadjutor te Hemelveerdegem en in 1875 onderpastoor in Zarlardinge. Hij nam reeds ontslag in 1876 en overleed 10 dagen later op vrij jonge leeftijd te Kerksken op 10 mei 1876.

Petrus Albert Van Londersele (Pater Andreas), °Haaltert, Boekent (parochie Kerksken) 26 augustus 1910. Geprofest (Passionist) in Kruishoutem in 1929. Priester gewijd op 24 augustus 1937; celebreerde zijn eremis te Kerksken op 8 september 1937. Professor in Kortrijk (1938), Directeur bij de Passionisten in Doornik (1939). Pastoor in Wezembeek-Oppem in 1955.

Zondag 6 september 1987 vierde Kerksken zijn 50-jarig priesterjubileum. In het Parochieblad stond: *"Hij was een mooie priester, devoot en consequent. Hij was met al zijn vezels nog verbonden met Kerksken, hij leefde nog mee met het wel en wee van zijn dorp. In de bewaarschool zat hij bij zuster Methodia, vandaar naar het 'soepkot' en daarna naar de 'grote' school op de steenweg bij meester De Geest en bij hoofdmeester Van den Steen. De tocht ging van 'Moortgattenshof' aan de hand van Malvina Herremans langs het 'Keskeveld'. In 1921 vertrok Albert naar ' 't Klein College' en daarna in ' 't Groot College' te Aalst. In 1926 trad hij binnen bij de paters Passionisten voor zijn priesterstudie."*

Pater Andreas ging op rust in 1975 en overleed te Leuven op 14 december 1996.

(Wij vermelden Pater Andreas, alhoewel op grongebied Haaltert geboren, omdat hij school liep in Kerksken en steeds aanzien werd als rasecht Kerkskenaar);

Noten

1. *DE BROUWER J., Het Kollegiaal Kapittel te Haaltert, 1046-1495, Hofstade, 1952, p. 25*
2. *DE BROUWER J., Godsdienstig leven en kerkelijke instellingen in het land van Aalst, 1550-1621, Aalst, 1961, p. 158, p. 189*
3. *DE BROUWER J. Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het Land van Aalst tussen 1621 en 1796. Dendermonde, deel I*
4. *DE BROUWER J., De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bis dommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795. Tielt, 1971/72, deel II, p. 733*
5. *Idem, deel I*
6. *DE BROUWER J. Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het Land van Aalst tussen 1621 en 1796. Dendermonde, deel I*
7. *TEMMERMAN P., Onuitgegeven bundel met gegevens over de geschiedenis van Kerksken*
8. *idem, Pastoor Van Eesbeek, 47 jaar pastoor te Kerksken, Med. Heemk. Kring Haaltert, nr1, 1988, p. 12*
9. *RAG, Provinciaal Bestuur 1830-1850, nr. 2541/2*
10. *Idem, 1850-1870, nr. 1784/11*
11. *Land van Aelst, 3 maart 1887*
12. *BAG, bundel Kerksken, memorie 8 juni 1842*
13. *Idem, brieven 23 augustus en 19 december*
14. *Godsdienstige week in Vlaanderen, 10 mei 1904*
15. *Idem, 18 oktober 1901*
16. *BAG, bundels Kerksken en Haaltert*
17. *Denderbode, 15 september 1892*
18. *LIEVENS R., Waar verstopte de pastoor zijn geld? In Med. HK Haaltert, nr 2 1985*
19. *Godsdienstige week in Vlaanderen, 24 december 1909*
20. *Idem, 14 augustus 1913 en De Volksstem, 17 augustus 1913*
21. *De Volksstem, 28 augustus 1933*
22. *MW in Het Volk, 29 en 30 november 1980*

23. Idem, 25 oktober 1965
24. VAN CROMPHAUT O., Liefdadigheidsvormen te Kerksken, in Med HK, nr. 2 1982
25. BAVAY L. Med HK Mere, nr 2 1998
26. Godsdienstige week in Vlaanderen, 21 juni 1872
27. De Volksstem, 5 mei 1926
28. DE POTTER en BROUCKAERT, Geschiedenis der gemeenten, Kerksken, Gent 1895
29. TEMMERMAN P. , Med HK Haaltert, ner. 2 1981
30. RAG, Prov. Bestuur 1830-1850, nr. 2541/2
31. TEMMERMAN P., Med HK Haaltert, nr 4, 1989 en RAG, Prov. Bestuur 1850-1870, nr 1784/10
32. TEMMERMAN P., Med HK Haaltert, nr. 3, 1982 en nrs. 1 en 2, 1983
33. De Volksstem, 10 juli 1927
34. Godsdienstige week in Vlaanderen, 23 juni 1876
35. Archief Familie Scheerlinck, Haaltert

POLITIEKE SITUATIE

(de plaatselijke besturen)

Franse periode (1795-1815)

Op het einde van de 18de eeuw overheersten de Franse legers Vlaanderen. Ingevolge een reorganisatie werd Kerksken, voorheen samengevoegd met Haaltert, een zelfstandige gemeente.

Op 24 pluviôse jaar IV (13 februari 1796) werden onze gewesten ingedeeld in negen departementen. De kleinere gemeenten werden samengevoegd tot kantons. Kerksken behoorde samen met Haaltert, Heldergem en nog een tiental omliggende dorpen tot het kanton Herzele .

De kantonnale overheid kreeg administratieve bevoegdheden, ondermeer het innen van de grondbelastingen; het regelen van de vorderingen voor het onderhoud van de Franse troepen; de controle op de gemeenten die deel uitmaakten van het kanton; het opstellen van politiereglementen; het aanstellen van repartiteurs (verdeelden de belastingen); het vaststellen van de schade aangericht door de brigands (Boerenkrijg), e.a.

Met de staatsgreep van Napoleon op 18 brumaire jaar VIII (09 november 1799) werd een nieuwe grondwet afgekondigd. De kantonnale besturen verdwenen en de gemeentelijke autonomie werd ingesteld. Elke gemeente werd nu bestuurd door een 'maire' (burgemeester). De maire kreeg politiezaken, financiën en burgerlijke stand onder zijn bevoegdheid. Hij werd bijgestaan door een 'adjoint' (schepen). Kerksken kreeg een adjoint en "een conseil communale" van 10 leden.

De gemeenteraad had een adviserende functie:

-bij het verslag van de rekeningen
-voor het innen van de belastingen
-voor de wegeniswerken
-voor het toewijzen van houtkap in beboste gebieden.

Volgens de grondwet van 5 fructidor jaar III (22 augustus 1795) werden de gemeenteraadsleden verkozen door de burgers. Het kiesrecht bekwam men op basis van inkomen, bekwaamheid en een minimum leeftijd van 21 jaar.

De bestuurslieden hadden het niet gemakkelijk onder het vreemde bewind. Ze werden verplicht maatregelen te treffen met betrekking tot de kerkelijke aangelegenheden, uiteraard in het katholieke Vlaanderen een zeer gevoelige materie. Verordeningen die voor-

schreven dat de priesters het priesterkleed niet mochten dragen en dat zij de eed van trouw moesten zweren aan de Franse Republiek droegen niet het enthousiasme weg van de bevolking. Klokken werden uit de torens gehaald om wapens te vervaardigen.

Ook de conscriptiewetten van september 1798 wekten ergernis en woede op. Deze wetten verplichtten jongelingen tussen 20 en 25 jaar dienstplicht te vervullen in het Franse leger.

De militaire verplichting ving aan op 1 vendémiaire (22 september) volgende op de 20ste verjaardag en eindigde op 1 vendémiaire na de 25ste verjaardag. De dienstplichtigen (conscrits) werden ingedeeld in klassen volgens leeftijd en per jaar. Het was de onprettige taak van onze bestuurslieden de lijsten op te stellen van de kandidaat-militairen en ze over te maken aan de administratie. In 1798 werden op die wijze ruim 200.000 jonge mannen onder de wapens geroepen. Dat was één van de redenen voor het ontstaan van de Boerenkrijg op 12 oktober 1798 in Overmere. Sinds 1806 werden er vervroegde oproepingen ingevoerd vanaf 19 jaar.

Uit het doornemen van de registers van de Burgerlijke Stand weten wij dat er ook jonge mannen waren uit ons dorp, die hun leven gaven in dienst van Napoleon.

Petrus Franciscus Lepage (° Kerksken 4 maart 1784) overleden op 12 september 1807 in het hospitaal van Worms (D) aan de gevolgen van koorts.

Benoit Sterck (° Kerksken 8 juni 1781) fuselier in het 112de regiment, 2de bataljon, 7de compagnie overleden in het militair hospitaal van Alexandria (Italië) op 27 augustus 1807.

Judocus "Sciau" (Deciau) (° Kerksken 13 november 1786) en overleden ten gevolge van koorts in het hospitaal van Alexandria op 8 november 1807. Hij was grenadier bij het 56ste linieregiment 4de bataljon.

Josse Ringot (° Kerksken 9 februari 1785) overleden op 8 januari 1808 in Niort bij Poitiers (Frankrijk) "par diarrhée ancienne". Hij diende in het 66ste infanterieregiment.

Gerard Van den Eynde (° Kerksken 6 november 1790) en gestorven in het militair hospitaal van Braunau (Oostenrijk) aan de gevolgen van koorts. Hij was fuselier bij het 100ste regiment lichte infanterie 4de bataljon, 2de compagnie.

Cornelius Vijverman (° Kerksken 5 januari 1790) en overleden in Kassel (Duitsland) "par suite d'hydrothorax"(water op de longen). De jonge man was klein van gestalte en werd daarom ingedeeld bij de

'voltigeurs' (zeer beweeglijke troepen met soldaten van kleine gestalte).

Die lijst zal zeker onvolledig zijn, waarschijnlijk kwamen de 'extraits mortuaires' nooit ter bestemming en/of waren er eveneens vermiste slachtoffers.

Over de toen samengestelde gemeenteraden bestaan nog weinig archiefstukken. De Potter en Brouckaert vermelden in die periode twee burgemeesters: Van der Steene in 1800 en K.-J. de Ruddere in 1808. In 'Gezinsreconstructie van Kerksken' vonden wij Joannes Baptist Van den Steene (° Mere 26-01-1764 en + Kerksken, Plaats 18-08-1816) als 'agent municipal-burgemeester'. Hij huwde te Kerksken op 13-02-1786 met Joanna Maria Wijnant (° Iddergem 06-01-1763) en kreeg 11 kinderen.

In 1802 had die burgemeester af te rekenen met een groeiende misnoegdheid van enkele inwoners van de gemeente. Het betrof dan nog een zuiver kerkelijke zaak, n.l. de indeling van de parochiegrenzen. Een aantal gelovigen verkoos bij Kerksken te behoren in plaats van Haaltert, vooral omdat er onnodige verplaatsingen mee gemoeid waren. De problemen ontstonden naar aanleiding van een keizerlijk decreet van 11 prairial jaar XII (31 mei 1804) betreffende 'la circonserigation succursales'. Een petitie werd bezorgd aan de bisschop en de Prefect van het Scheldedepartement. (Meer daarover in 'Kerkelijke geschiedenis')

De bijgevoegde motivatie werd mede ondertekend door de andere leden van de 'Conseil municipale': De Bruyne, J-B Van Wijnendaele, Coppens, A. De Pelsemaeker, Van Yper (?), Van Londersele, De Schrijver, Lamotte en Moens.

Handtekening en stempel van de maire J-B Van den Steene

Door het overlijden van de 'adjoint' Laurent Blaton, benoemde de prefect citoyen Pierre Joseph Van de Kerkhove als nieuwe adjoint op 28 ventose jaar XI (19 maart 1803).

Na Van de Kerkhove kwam 'adjoint' J-B Coppens die zijn ontslag aanbood op 11 april 1815 omwille van gezondheidsredenen. Hij stelde zijn zoon voor als opvolger. Uiteindelijk werden er drie kandidaten vooropgesteld door de 'Sous-Intendent' o.a. Nicoise Coppens, 30 j., particulier en vrijgezel;

Joseph Praet, 28 j., 'cultiviteur' en Pierre De Saedeleer, 25 j., cultivateur. De eerstgenoemde werd adjoint benoemd op 3 juli 1815.

In 1807 benoemde de prefect van het Scheldedepartement J-B De Saedeleer tot burgemeester; die liet echter weten dat hij 'de nooit gevraagde functie van maire van Kerkxken' weigerde. Enkele dagen later werd Mathias de Ruddere aangesteld als burgemeester. (1)

Die de Ruddere was waarschijnlijk een populair ambtenaar. Voor de kantonnale verkiezingen in 1807 behaalde hij als tweede best gerangschikte kandidaat 764 stemmen, een 100-tal minder dan de eerste verkozene. Merkwaardig genoeg, stelden wij vast dat Haaltert en Kerksken beschouwd werden als één gemeente die ingedeeld werd in twee secties: 'Haeltert nord' (kiesbureau herberg De Zwaan) en 'Haeltert sud' (kiesbureau herberg Het Kanton). In Kerksken werd er ook gestemd in de herberg Sint-Maarten.

Hollandse periode (1815-1830)

Koning Willem van Oranje kwam op 08-05-1815 in het bezit van onze gewesten. In eerste instantie ondergingen de bestuurswetten geen indringende veranderingen en de administraties met hun personeel bleven voorlopig in functie. Het cijnskiesstelsel bleef bestaan en de gemeenteraad werd benoemd door een kiezerscollege dat was samengesteld uit een aantal meerderjarige kiesgerechtigden die reeds twee jaar in de gemeente woonden en minsten 20 gulden belasting betaalden.

Uit die periode ontdekten wij volledige bestuurssituaties. De hoogste gezagsdragers waren, hoe merkwaardig ook, niet van eigen bodem. Het waren afstammelingen van de adellijke familie de Ruddere de Ter Lokeren die het burgemeesterschap uitoefenden in enkele gemeenten in het Aalsterse. Die familie kwam oorspronkelijk uit Oudenaarde en verbleef geruime tijd in Aalst. Hun genealogie klimt op tot 1491. Michel-François was stadhouder van Aalst en verongelukte op 16 augustus 1784 op hun jachtgebied te Haaltert. Jean de Ruddere was burgemeester van Aaigem en Nieuwerkerken; zijn vader Charles droeg de sjerp in Aalst in 1814. Alexander-Jean was burgemeester in Herdersem omstreeks 1800. Heldergem had een de Ruddere aan het hoofd van de gemeente in 1808 (Mathias); Charles-Jean in 1812 en Mathieu van 1822 tot 1828. Haaltert werd bestuurd door Charles van 1806 tot 1819 en Mathieu volgde hem op en bleef burgervader tot 1829.

In 1807 oefende Mathias-Constant-Amand-Marie de Ruddere de Ter Lokeren ook het ambt uit te Kerksken. Hij werd geboren op 6 december 1787 en was vice-president van de commissie "de la

maion de détention militaire à Alost". Hij werd in de adelstand verheven bij koninklijk besluit van Willem I op 1 augsutus 1830. Zijn echtgenote Emilie-Zoé de Ghelcke kwam uit het Ieperse. Ze kregen twee kinderen, Zoë-Marie-Colette (*1837) en Aline-Marie-Alexandrine (*1844). Hij was ook lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. In 1860 verbleef hij in Sint-Jans-Molenbeek. In 1860 toonde hij zich bijzonder genereus want hij schonk een belangrijk perceel grond aan de kerkfabriek van Heldergem voor de bouw van de nieuwe kerk en de aanleg van het nieuw kerkhof.

In 1819 ontving de burgemeester een brief van de Minister van Binnenlandse zaken met betrekking tot het 'Gesticht van liefdadigheid' waarbij dat in het bezit gesteld werd van vijf percelen land.

De aanhef van de brief was als volgt: *"Wij Willem, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz. Dan volgde de opsomming van de gronden: 1- een stuk lands, groot 54 ares 25 centiares gelegen te Kerkxken, afkomstig van het voormalig kapittel van Sint-Martin te Aalst, belendende ten zuiden aan de gemeente van Heldergem enten westen de weg en verder nog vier percelen gelegen te Pamel en afkomstig van het "Benefice van Sacristain van Ledeberg".* (2)

Voor 1822, onze gemeente telde toen 1022 zielen, noteerden wij uit het register *"Personel de l'administration de la commune de Kerkxken"*: Mathieu de Ruddere, burgemeester benoemd 11 mei 1822; Nicasius Coppens en J-B Van Wijnendaele, schepenen benoemd 5 september 1822 en de raadsleden Anselmus Hendrickx, Jos Van den Eynde, Pieter Scheerlinck, Pieter-Frans Roelandt, Frans Van Londersele, Martin Van Ypre allen benoemd op 11 juni. Jan-Baptiste Troch werd aangesteld als secretaris op 5 september 1822.

In een 'Extract uit het beraadslagingsboek der gemeente Kerkxken' van 15 september 1828 lazen wij dat de toenmalige gemeenteraad samengesteld was als volgt: burgemeester Mathias de Ruddere, Nicasius Coppens en Jan-Baptiste Van Wijnendaele, assessoren (schepenen), Franciscus Van Londersele, Adriaen Franciscus Temmerman, Pieter Scheerlinck en Lodewijk Anselmus Hendrickx. Onderwijs, aanleg en verbeteren van de wegen en openbare onderstand waren de primordiale taken van het Bestuur.

Belgische onafhankelijkheid

Bij de oprichting van de staat België in 1830 telde Kerksken ongeveer 1100 inwoners en had recht op 9 raadsleden, waaronder de burgemeester en twee schepenen. De verkiezingen hadden om de 6 jaar

plaats met evenwel tussentijdse verkiezingen voor ongeveer de helft van de raadsleden die ook een benoeming van 6 jaar kregen.

Door de kieswet van 3 maart 1831 werd het 'cijnskiesrecht' ingevoerd. Dit kiesrecht steunde op het vermogen van de burger, zodat het grootste deel van de inwoners uitgeschakeld werd. De ingeschreven kiezers moesten hun kiesrecht aantonen door een bewijs van betaalde belasting. De stemming was niet verplicht. Ter illustratie: in 1872 telde Kerksken een bevolking van ongeveer 1800 zielen en slechts 90 inwoners waren kiesgerechtigd

Naast de 'cijnskiezers' waren er ook de 'capaciteitskiezers'. Het waren burgers die kiesrecht bekwamen op basis van hun diploma en/of beroep (vrije beroepen).

Door de 'Voorlopige regering van Belgenland' werd op 8 oktober 1830 beslist de bestaande gemeenteraden te hervormen.

Gemeenteraadsverkiezing van 27 oktober 1830

Op 27 oktober organiseerde men de eerste 'nieuwe' verkiezing. Anselmus Hendrickx werd gekozen tot burgemeester met een wedde van 85 gulden. Hendrickx was reeds raadslid sinds 1812. Zijn morele evaluatie luidde: *"Opinions politiques: bonnes, a peu de talents, assez actif, bonne conduite, aimé par ses administrés, liberal très dévoué."*

Lodewijk Anselmus Hendrickx was landbouwer en werd geboren te Okegem op 30 december 1784 en overleed te Kerksken op 17 oktober 1876. Op 17 augustus 1809 huwde hij een eerste maal met Joanna Maria De Neve, spinster en geboren te Kerksken op 16 juni 1792. Zij kregen zes kinderen. Hij huwde een tweede maal op 7 mei 1835 met Bernardine Sterck (°Kerksken 16 november 1793). Zijn kleinkind Maria Joanna Leonia huwde met de latere burgemeester Heereman op 7 februari 1905.

Landbouwer Louis Praet (° Kerksken 25 maart 1784) werd schepen met een wedde van 21 gulden. Zijn beoordeling: *"conduite privé et politique bonne, capable et zélé (ijverig)."* Als tweede schepen werd Bernardus Roelandt (° Kerksken 2 augustus 1779) gekozen; hij was 'accoucheur' (vroedmeester). De overige leden waren: Constant Van der Smissen, Frans Van Londersele, Corneille De Pelsemaeker en Augubert Van den Storme.

Désiré Milo werd aangesteld als gemeentesecretaris op 23 november 1830 met een wedde van 170 gulden. Donatus Van der Smessen (herbergier op de Driehoek) werd ontvanger benoemd op 29 december 1830 en ontving een vergoeding van 50 à 80 gulden. Hij had een

"opinion politique bonne, peu de talent, assez actif, bonne conduite, connait la comptabilité". (3) Voor de openbare ordehandhaving zorgde de veldwachter Pieter Stockman.

Op 2 mei 1834 werd schepen Bernardus Roelandt vervangen door Jan Stefaan Roelandt en op 7 december 1835 werd secretaris Milo vervangen door Gustaaf Van Meldert, de latere burgemeester van Haaltert.

In een zitting van 26 maart 1835 werd gedebatteerd over de aanbesteding van *"ermaeking van eenige vensters en opbouwen van eene nieuwe sakristij waarbij de afbraakwerken door verschijdene inwooners gratuitelijk zal gedaen worden"*. Er zetelden naast de burgemeester en assesoren, de raadsleden F. Van Londersele en Engelbert Van den Storme.

Gemeenteraadsverkiezing van 14 juli 1836

Een wet van 1833 gaf aan koning Leopold I de macht om burgemeesters en schepenen zelf te benoemen. In het parlement keurden de liberalen en de katholieke conservatieven de wet goed. Die beslissing werd fel becritiseerd door de democraten die de gemeentelijke autonomie verdedigden. Uiteindelijk werden de burgemeester en schepenen door de raad voorgesteld en door de koning benoemd.

De gemeente telde 1289 inwoners en had recht op 9 raadsleden. Zij vergaderden in de herberg bij Judocus Eeman op de Dorpsplaats. Zijn zoon Casimir werd veldwachter. Enkele decennia geleden bestond deze herberg nog: 'In 't oud gemeentehuis' bij Henry Eeman (later werd het 'bij sjampetters').

Lodewijk Anselmus Hendrickx bleef burgemeester. De overige leden waren: landbouwer Petrus Scheerlinck, handelaar Nicasius Coppens, koster Jan-Baptist Wijnendael, accoucheur Jan-Baptist Ringoot, molenaar Constant Van der Smissen, Egidius De Graeve, Martin Taeleman en Jan-Baptist Roelandt. Gustaaf Van Meldert was secretaris en Donaat Van der Smissen ontvanger.

Op de dagorde van de zitting van 18 september 1843 stond één punt vermeld: aanstelling van onderwijzer voor de gemeenteschool.

Gemeenteraadsverkiezing van 1844

Door het Koninklijk Besluit (KB) van 30-06-1842 werd aan de koning de macht gegeven een burgemeester te benoemen buiten de gemeenteraad. De kandidaat moest kiesgerechtigd zijn en minstens 25 jaar oud. De kieslijsten werden samengesteld door de gemeenteraad die soms naliet een grondige controle op de aangegeven cijnsen uit te oefenen. Regelmatig doken klachten op en werd de zaak uitvoerig

uitgesponnen op de zittingen. Van 1843 afwerden de lijsten samengesteld door het schepencollege en werden alleen de werkelijk betaalde belastingen in acht genomen.

Burgemeester Hendrickx stond nog steeds in de gunst van de kiezer en aanvaardde een nieuwe ambtstermijn. Zijn schepenen waren Ferdinand D'Hondt en Constant Van der Smessen. Als raadsleden noteerden wij J-B De Pauw, G. Van Melkebeke, E. Van den Storm, J. Gees, D. Lievens, N. Coppens en J-S Roelandt.

Gustaaf Van Meldert was secretaris, Donaat Van der Smessen, ontvanger en Pieter Stockman, veldwachter, later vervangen door Casimir Eeman.

Van Meldert vervulde ook de secretarisfunctie in Heldergem en Haaltert, was agent van de 'Belgische Maatschappij van Algemeene Assurantiën tegen gevaren van brand en tegen de losbarsting van de gaz', lid van, én rechter bij de 'Kamer van Koophandel van Aalst'. Samen met zijn zus Pélagie runde hij een 'Fabrique de toiles' te Haaltert. Van Meldert behoorde tot de liberale strekking en was praktiserend katholiek. Het was geweten dat hij veelvuldig omging met de sterke liberale groep in Haaltert, dat hij er aasde op het leiderschap en op de burgemeesterssjerp, wat hem enkele jaren later lukte. Het werd hem waarschijnlijk een ietsje te veel en op 25 december 1845 stuurde hij zijn ontslagbrief als secretaris naar de gouverneur.

In de zitting van 6 februari 1846 koos de gemeenteraad in geheime stemming ('bij gesloten stembriefjes') een nieuwe secretaris.

De uittredende secretaris ontving de kandidatuur van Jan De Saedeleer, Judocus Leander Roelandt en van Leander Roelandt. De Saedeleer haalde het met 5 stemmen tegen elk 2 stemmen voor de andere kandidaten.

Het is geweten dat burgemeester Hendrickx en zijn ploeg weinig geliefd waren bij de kerkelijke instanties; dat bewijzen o.m. de 'vertrouwelijke brieven' van Hendrickx naar de gouverneur i.v.m. de kantschool van pastoor Van Hoeymissen.

De vroegere vriendschap pastoor-burgemeester verwaterde in erge mate. Een brief van 26 februari 1842 van de pastoor loog er niet om. Enkele passusen hieruit: *"tot over een jaer heb ik altijd gemeent dat wij goede vrienden waren...maar sedert eenige tijd schrijft gij mij altijd tegenstrevig...ik betrouwde mij altijd op uwe woorden, op uwe goedwilligheyd en rechtveerdigheyd en dus vind ik mij heden te leur gesteld en bedrogen!!! Waarom hebt gij mij belet van Meganck iets op rekening te ontvangen als ik in nood was?* Twee maand later schreef de pastoor

(voor die tijd) heel sterke taal: *"Het is mijne pligt mij tot u te keeren als president van het Armbesteur om te weten of er reeds maatregelen genomen zijn om mijn geld weer te geven. Ik ben de laatste van allemaal die zijn geld nog niet bekomen heeft. Ik bemerk nog geene maetregels van voldoening, noch in het kleyn, noch in het groot, moet ik u pryzen dat het kwaedwilligheyd is, en dan zou ik niet mogen voortgaen in u de Heilige Sakramenten te bedienen..."* In een volgende brief van 9 juni 1842 somde Van Hoeymissen een aantal onrechtvaardigheden op i.v.m. te weinig betaalde huurpacht ten nadele van 'den armen' en *"indien de leden van het Armbestuur allemaal pachters zijn van armgoederen en de leden dezelfde blijven en wekelijks elk een potje bier drinken op de kap van den armen, moeten zij hierover restitutie doen?"* Hij verweet burgemeester Hendrickx eveneens van belastingontduiking! *"Indien den burgemeester verzogt van de controleur om een dertigtal huyzen over te geven, die onrechtveerdiglyk in de schatting gebragt zijn, dezelfde in een algemeen overzicht uyt de schatting te laten, waerdoor de onrechtveerdigheyd blijft voort duren. Is hij hierover verantwoordelijk?"*

Op de kansel trok hij ook van leer tegen de gezagsdragers. De leden van de raad stuurden een verwittiging naar de bisschop dat er meer onheilen zouden komen door de preken van de pastoor. *"Op 26 juni predikte hij met veel geweld en zelf met buytengewoon extravagantie dat de gemeente het voorbeeld zoude geweest hebben van geheel belgenland voor spinning van vlas te geeven aen de arme maer dat den Duyvel er tusschen gekomen was"*.

Niet alleen pastoor Van Hoeymissen leverde enorme inspanningen om de nood te lenigen van de hulpbehoevende klasse ook het gemeentebestuur liet zich niet onbetuigd. In de zitting van 19 oktober 1847 stelden zij vast *"overwegende dat niettegenstaende den graenoogst dit jaer eenen voordeeligen opbrengst heeft opgeleverd, men ziet dat door den invloed der laatste twee rampspoedige jaren de armoede thans niet te min zien op de schouders der werkende klas komt drukken en gevolgenslijk heylzame maetregelen moeten genomen worden om dezelfde te verzachten...overwegende dat op eene bevolking van 1200 inwooners ruym 400 behoeftigen telt die alhoewel bezield met den geest van nijverheyd en genegen tot het werk, door de slechte tijdsomstandigheden in hunnen huyshoudelyken toestand gekrenkt en van alles ontbloot zijnde geene middelen meer bezitten om hun eenig werk aenteschaffen en vervolgens in de uyterste armoede gedompeld liggen."* Ook de middelen van het Bureel van Weldadigheid waren uitgeput en het Nijverheidscomité kon zonder financiële hulp niets verrichten. De raad besloot: *"in voordeel der ongelukkige inwooners eene hulpsom van 1000 fr af te smeeken overtuygd zynde dat het bestuer*

zyne milddadige hand zal uytryken, om werk te kunnen verschaffen aen de betreurenswaerdige ingezetenen onzer gemeente waer steeds alleen arbeyd tot nijverheyd strekt."

Ook de pastoor ontving felicitaties voor zijn inspanningen en wel naar aanleiding van een inspectiebezoek. De Minister van Binnenlandse Zaken schreef: *"Mr Kindt m'a rendu compte des soins que vous preniez pour rendre vos paroissiens appliqués au travail, et pour formé parmi eux de bons et habiles ouvriers. Je me plaisa vous en exprimer ma vive satisfaction."*

Gemeenteraadsverkiezing 20 maart 1848

Een tussentijdse verkiezing greep plaats om twee leden te vervangen, Jan Stefaan Roelandt verliet de gemeente en Domien Lievens diende zijn ontslag in. Jan Baptist Stockman en Pieter Jan D'Hondt namen hun plaats in. Over Stockman schreef men: *"Quelqu' un d'une bonne conduite morale et politique".*

Gemeenteraadsverkiezing van 22 augustus 1848

Door een grondige wijziging van de gemeentewet besliste de ministerraad een volledige hernieuwing van de gemeenteraden door te voeren en werden de burgers naar de stembus geroepen op 22 augustus. Een belangrijke wijziging was eveneens dat de koning de burgemeester moest benoemen uit de gekozen raadsleden.

Dus werden de Kerkskenaren voor de tweede maal naar de stembus geroepen, maar nu om de volledige raad te kiezen. Er kwamen weinig verrassingen. Hendrickx bleef burgemeester geflankeerd door zijn schepenen C. Taeleman (*peu instruit, mais de bonne conduite*) en N. Coppens (*landbouwer koopman in houillekolen, liberal*). De overige zitjes werden ingenomen door Jan-Baptist Stockman, Jozef van Londersele (*ongehuwd, liberal très moderne*) Donaat Van der Smissen, Judocus Eeman (*herbergier, politiques douteux*), Benedictus Van den Brouck (*politiques douteux*) en Domien Ghijsels.

De problemen met niet-Kerkskenaren zoals bedelaars, landlopers e.d. stapelden zich op en de raad vaardigde een reglement uit voor 'de vreemdelingen' *"overwegende dat zij zich dikwijls heymelyk in de gemeente zouden kunnen ophouden."* Het was verboden 'een vreemdeling' te herbergen zonder aangifte te doen bij de politie.

In oktober 1849 kon de burgemeester in positieve zin antwoorden op een vraag van de arrondissementscommissaris betreffende de 'gesteldheyd der gemeente'. Hij schreef *"dat er sedert het voorleden jaer eene vatbare verbetering heeft doen zien in den staet van zaken in het algemeen en in dien der werkende klas in het bezonder; de verbete-*

ring heeft zich voornamenlijk opgedaen in de min schaerscheyd en duurte der levensmiddelen, de herneming der werkingen in de kantwerkschool en andere nijverheydstakken. Dank zij de uytgaven van het armbestuer is er een merkelyke vermindering der bedelary. Verbetering bekomt de werkende klas ook van de alhier aenwezige fabrikanten en andere begoede inwoners die wanneer het hun niet te veel schade valt en hunne eigene belangen niet krenkt niets verwaarlozen om hunne noodlydende broeders ter hulp te komen." Hij voegde er nog aan toe: "dat het vorig aengehaelde voornamenlyk loopt op de werkende klas en dat de gemeentegelden zich niettemin in eenen zeer bekrompen staet bevinden en niet toelaten te betalen de onderhoudskosten van zieke behoeftige in onderscheydene hospitalen die reeds de 400 franken te bovengaen."

In het midden van de 19de eeuw ging veel aandacht (en middelen) naar de modernisering van de aarden buurtwegen. De voornaamste verbindingswegen met het dorpscentrum, die in de winter herschapen werden tot modderpoelen, kregen een kasseibedekking.

De Bergstraat was één van de eerste projecten. Op 8 oktober 1850 keurde de raad een begrotingsstaat goed.

"Begrootingsstaet der begrootingswerken, welke men zich voorstelt te doen verrigten aen den weg genaemd Bergstraet lijdende van den eenen kant naer Denderhautem en van den anderen kant naer de baen van 2de klas van Aelst naer Geeraerdsbergen.

Aenkoop van 21.000 steenen van 10 à 12 cm, daeronder begrepen de geëvenredigde boordsteenen, te nemen uyt de groeven van Lessen, voor het leggen van 100 meters lengte op 2m80 breedte à 25 fr de 1000 is 525 fr.

Scheepsvracht tot Erembodegem 140 fr
Aankoop zavel 30 fr
Leggen 25 fr
Vervoer van den steen, zavel en berijden van den grond 180 fr.
Totaal 900 fr

Get. Burgemeester Hendrickx en secretaris De Saedeleer." (4)

Om de kosten te dekken vroeg de raad de toelating een deel van de werken in daguren te mogen uitvoeren. Veel landbouwers hielpen onbezoldigd bij het afhalen van stenen en zavel.

Bij het opstellen van de begroting voor 1847 waren de bestuursleden verplicht de belastingen te verhogen, *"de hoofdelijken aanslag hoe drukkende het nogtans voor de inwooners zal vallen is moeten vermeer-*

derd worden met eene som van 200fr." De begroting sloot met een batig saldo van 62fr 29ct bij 2511fr 89ct aan ontvangsten.

Op 19 oktober 1851 gaf raadslid Van Londersele zijn ontslag.

Gemeenteraadsverkiezing van 28 oktober 1852

Vier leden werden zonder problemen herkozen: Benedictus Van den Brouck, Donaat Van der Smissen, Jan Baptist Wellekens en schepen Nicosias Coppens.

Op één van de laatste zittingen van deze legislatuur werd er beraadslaagd over de oprichting van een 'commissie voor het bestuur van het liefdadigheidsgesticht'. Dat gebeurde naar aanleiding van een vraag van pastoor Van Hoeymissen voor toelating van een tombola. De opbrengst zou integraal *"dienen tegelijkertijd voor werkhuis der kantwerksters, schuilplaats voor behoeftige ouderlingen en wezen en voor hospitaal."* In de commissie zetelden de pastoor, Taeleman, D'Hondt en Donaat Van der Smissen. Het resultaat van de tombola bleef ondermaats zodat de gelden alleen besteed werden aan de kantschool. In verband met dat laatste was er opnieuw onenigheid met het bestuur dat liet weten aan de overheid: *"Het gemeentebestuur heeft zijne manier van handelen opzigtelijk deze kwestie nooit goedgekeurd...noch aen de commissie noch aen het gemeentebestuur gemeld heeft wat gebruik hij van de opbrengst zou gemaekt hebben..."*.

Wat openbare werken betrof werden Hoekstraat, Beekstraat, Bergstraat en Watervoor op de voorrangslijst geplaatst voor dringende renovatie.

Gemeenteraadsverkiezing van 31 oktober 1855

In deze tussentijdse verkiezing werden vier leden gekozen: Karel Lodewijk Taeleman (schepen), Jan-Baptist Stockman, Jan Stefaan Roelandt en Jan Pieter Meganck.

Op 14 januari 1866 werd Van der Smissen schepen ter vervanging van de overleden N. Coppens.

Gemeenteraadsverkiezing van 27 oktober 1858

Werden gekozen: Jan Frans Coppens (werd schepen), Benedictus Van den Brouck en Jan Baptist Wellekens.

Op 1 april 1861 werd Judocus Leander Roelandt aangesteld als gemeentesecretaris in opvolging van De Saedeleer, overleden.

In de legislatuur werd er duchtig geredetwist over het al of niet vergroten en/of bouwen van een nieuwe kerk en over de aankoop van gronden voor de aanleg van een nieuw kerkhof.

Op de zitting van 23 april 1862 waren slechts aanwezig: burgemeester Hendrickx en de schepenen Coppens en Taeleman. Op de agenda stond één punt: vergroting van de kerk en aanleg nieuw kerkhof. Secretaris Roelandt noteerde: *"Alhoewel er noodzakelijkheid is en poogingen gedaen werden om nieuw kerkhof te bekomen en met het bestuur der kerk niet in woord vallende voor den aan te koopen grond, hebben wij nodig gevonden dit ontwerp te verschuiven."* (meer over het kerkhof: zie Kerkelijke Geschiedenis)

De gemeenteraad was niet enthousiast met de plannen van de kerkfabriek voor de nieuwe kerk. De leden vreesden dat die plannen uitzonderlijke uitgaven zouden vergen. Ondertussen werd er op hoger niveau onderhandeld. Zo schreef de arrondissementscommissaris op 29 april aan de gouverneur: *"Na vertrouwelijke inlichtingen heb ik vernomen dat de gemeenteraad het project wil verschuiven en de voorkeur wil geven aan het verbeteren van de buurtwegen, het bouwen eener school en een nieuw kerkhof aanleggen."* Toch stemde een fel uitgedunde gemeenteraad in haar zitting van 26 mei 1862 volgende motie: *"De raad stemt toe in de noodzakelijke vergrooting van de kerk, dat de Kerkraad eene partij land moge verkoopen, doch dat de gemeente geen beschikbare fondsen bezit welke de nood tot dit ontwerp kunnen toesteunen. Get.: burgemeester Hendrickx, Coppens en Taeleman schepenen, Scheerlinck en Wellekens leden."* De overige leden Stockman, Van der Smessen, Eeman en Van den Brouck bleven afwezig.

Financieel zat Kerksken aan de grond. Om een beslissing van de gouverneur te kunnen inwilligen, waarin deze een tussenkomst van 1600fr eiste van de gemeentekas voor de uitvoering van de *"kalseidewerken"*, verzamelden onze beleidsmensen *"een persoonlijke vrijwillige inschrijving"*, zodoende werden de inwoners niet zwaarder belast.

Hierna het resultaat van hun vrijgevigheid:

Lodewijk Hendrickx 400fr
Karel Taeleman, Frans Coppens, Jan Meganck en Benoit Van den Broeck 175fr
Jaak Scheerlinck, Frans Callebaut, Jan Baptist Wellekens en Jan Stefaan Roelandt elk 150fr.

In het laatste jaar van de bestuursperiode nam de gemeenteraad de beslissing voor het bouwen van een nieuw schoollokaal en een lokaal voor de gemeenteadministratie. Voor de eerste maal is er sprake van *"eene plaets ter beveiliging der gemeentearchieven"*. Door allerlei gekibbel en vooral wegens gebrek aan financiële middelen werd het project pas 10 jaar later uitgevoerd op de plaats van de huidige gebouwen.

Op 24 april 1862 vraagt de kerkfabriek aan het gemeentebestuur een subsidie voor het vergroten van de kerk. De burgemeester antwoordde *"dat het beter is nog eenige jaren te wachten, uit hoofde dat ons bestuur op den oogenblik zoo veel publieke werken ten ontwerp heeft, waartoe groote subsidieën vereischt zijn en de kerkvergrooting minder noodzakelijk is dan de kalseidewerken, heropbouwing der school als ook het kerkhof."*

Maanden werd er geredetwist en een commissie bestudeerde de voorstellen. Na informatie besliste de raad *"dat het bouwen eener nieuwe kerk meer dan de vergrooting der oude kerk verkiezelijker zou wezen, doch dat zij op het oogenblik moeilijk over de bijdrage kan beschikken en dat het kerkbestuer van geenen uitstel wilde hooren. Het is uit dien hoofde dat de meerderheid der raadsleden tegen dit onderwerp hebben gestemd."*

Gemeenteraadsverkiezingen van 27 oktober 1863

J.-B. Wellekens, Frans Callebaut en Domien Van Londersele werden gekozen. Begin 1864 was er hevige discussie rond de aanstelling van een nieuwe gemeentontvanger. Domien Van der Smissen gaf zijn ontslag en er waren twee gegadigden Karel Van Landuyt en Donaat Baeyens. Beide kandidaten hadden evenveel 'supporters' in de raad, die bij afwezigheid van burgemeester Hendrickx uit 8 leden bestond. Een eerste stemming gaf 4 tegen 4 en na ballotering was het terug 4 tegen 4! Uiteindelijk besliste dienstdoende burgemeester Coppens, de oudste kandidaat Van Landuyt aan te stellen.

In januari 1864 benoemde de raad B. Van den Brouck tot schepen ter vervanging van Karel Lodewijk Taeleman.

Burgemeester Hendrickx gaf zijn ontslag en op 23 april 1864 kreeg onze gemeente een nieuwe burgervader Benedictus Van den Brouck en meteen een nieuwe schepen Frans Callebaut.

Op de eerste raadsvergadering werd een welkomstwoord gericht aan de nieuwe titularis.

"Eerwaerde Heer Burgemeester

Nu het ontslag van den achtbaeren heer Hendrickx welke ruim dertig jaeren onze gemeente als welbeminde burgemeester bestuurd had in de voogdij van dit bestuer gehandhaafd geworden door den schepen den heer François Coppens ondanks alle moeijlijkheden welke gedurende deze korte tijdruimte zich voordeden met zoveel beradenheid als manhaftigheid het bestuer op eene lofwaerdige wijze heeft voortgezet.

Het staetsbestuer van zijne Majesteit onzen koning heeft niet langer gedoogd dat onze gemeente zonder Burgemeester zou blijven. Thans

zien wij met vergenoegen dat die keus op Mijnheer Van den Brouck is gevallen. Ik acht mij gelukkig in naem des gemeentenaers u geluk te wenschen over het Magistraetschap tot het welk zijne Majesteit u verheven heeft. Ja ik acht mij gelukkig het orgaen te zijn van de ingezetenen bij welke de heilwenschen welke ik de eer heb u te sturen eenen zoo snel mogelijk klinkenden weerklank vinden.

Gij weet het Mijnheer de Burgemeester dat op het pad van eer tot het welk men u verheven heeft ook dooms te brengen zijn, moeijlijkheden welke noch door doorzichtigheid noch beradenheid niet te voorkomen zijn, doch vrees niet, die wel doet heeft niet te vreezen. Tracht als een goede huisvader de belangen des gemeente op eene onwankelbare en rechtvaerdige wijs te verdedigen. Tracht ook de eenheid welke men in deze gemeente op zoo hoogen prijs geschat en behouden heeft door uwe met geprezen bedaerdheid in stand te behouden dat van België eendraght maekt. Mogt ook de raad (?) van Kerksken waer dezelve verdeeld is, haer eendraght bewaeren. Neem kloekmoedig de teugels in handen geef God wat God toekomt, geef de kiezer wat den kiezer toekomt dat de zorgheid der armen bij u moge gewaerborgd zijn, dat de traenen der bedrukten door uwe raedgevingen en vertroosting en mogen gedoogd worden immers dat elk in geluk moge ontvangen wat hem toekomt opdat naer vele jaren wanneer u de teugels van het bestuer zult nederleggen moge zeggen: Onze bewaerde Burgemeester is zijnen eede getrouw gebleven, hij heeft alles wel gedaen. Lang leve onzen Burgemeester."

Benedictus Van den Brouck werd geboren te Mere op 12 augustus 1816 en overleed te Kerksken op 26 september 1865. Hij oefende het beroep van wever uit en huwde op 23 augustus 1838 met Lucia Roelandt, spinster, landbouwster en kreeg 7 kinderen. Na de dood van zijn vrouw in 1854 huwde hij een tweede maal met herbergierster Virginia De Graeve (° Haaltert 22 november 1827). Vijf kinderen zagen nog het levenslicht.

In 1864 werden er nog steeds verscheidene samenkomsten, zowel van de kerkfabriek als de gemeenteraad, gewijd aan het al of niet bouwen van een nieuwe kerk of de vergroting van het bestaande gebouw. Beliep het eerste bestek ongeveer 45 à 50.000fr, dra liepen de kosten op tot ruim 60.000fr. In 1864 werd een ontwerp (raming 67.775fr) gemaakt voor een nieuwbouw. De gemeenteraad, in zitting van 19 oktober, nam kennis van de beslissing van de Provinciale Raad die een toelage goedkeurde van 12.000fr. De meerderheid (7 leden) verwierpen het plan en wilden zich slechts engageren bij een bestek van maximum 60.000fr. De raad liet noteren: *"overwegende de groote noodzakelijkheid eener te bouwen nieuwe kerk verklaren dat*

niettegenstaande het kleine vermogen der ingezetenen welke in hunnen lasten maer alte veel bezwaard zijn, verklaren voor op de gevoeglijkste wijs aen hunne verplighte bijdrage te zullen volkommen met de vaste hoop dat de staet en de provincie dezelve aen het minimum gelieve te stellen." De raad was akkoord indien de kerkfabriek 1/6 en staat en provincie elk voor 1/3 bijdroegen en *" het maximum van den devis 60.000fr is en dat de bouwmaterialen der oude kerk zullen gebruikt of verkocht worden"*. De vergadering werd voorgezeten door schepen Coppens. Op 29 maart 1864 werd de opdracht gegeven aan bouwmeester De Perre *"om vlug"* een bestek op te maken, rekening houdend met een oppervlakte één maal groter dan de huidige kerk en een maximum bedrag van 60.000fr.

Op 22 mei 1865 stelde burgemeester Van den Brouck voor, af te zien van een nieuwe kerk en toch te opteren voor een grondige renovatie want *"hij vindt het goed om de oude kerk op de best mogelijke wijze te vergroten met de zijdealtaren op te schuiven en den toren aan den tegenwoordigen voorgevel te plaatsen."* Waren verder aanwezig: de schepenen Coppens en Callebaut en de raadsleden Hendrickx, Roelandt, Scheerlinck en Van Londersele. De secretaris was L. Roelandt. Ondanks een tweede ontwerp van architekt De Noyette, tien jaar later, opteerde men uiteindelijk voor het renovatieontwerp van de Aalsterse bouwmeester Goethals en in 1893 huldigde de bisschop van Gent het vernieuwde kerkgebouw in.

Het afwimpelen van het ontwerp van De Perre kreeg nog een staartje. De bouwmeester eiste een vergoeding voor zijn prestaties en kwam in aanvaring met de kerkfabriek. De zaak eindigde met een proces voor de rechtbank van Oudenaarde op 26 maart 1876. De kerkfabriek werd veroordeeld de som van 2200fr te betalen aan bouwkundige De Perre te Gent vermeerderd met 1037fr 74ct procesonkosten en intresten. De gemeenteraad weigerde enige financiële tussenkomst, maar gaf wel de toelating eigendomfondsen te verkopen.

Wij moeten hier vermelden dat het klimaat tussen kerkfabriek (lees Van Hoeymissen) en gemeenteraad vertroebeld was. De burgemeester bekloeg er zich over bij de arrondissementscommissaris dat de pastoor 'onwettige' financiële verslagen van de kerkfabriek binnen stuurde *"alleen door hem getekend en volgens de wettelijke voorschriften moet ook de president tekenen."*

In enkele zittingen in 1865 en in 1866 zat schepen Coppens de vergadering voor als dienstdoende burgemeester. In 1867 tekende F. Callebaut de verslagen als voorzitter-burgemeester.

Onder deze legislatuur besliste de raad na 15 jaar redetwisten over de hoogst noodzakelijke verplaatsing en/of vergroting van de begraafplaats. Uiteindelijk vonden de overledenen hun laatste rustplaats op Haaltertse grond. (zie: Kerkelijke Geschiedenis)

Aan de brandbeveiliging werd aandacht besteed. Bij brand waren het meestal de buren zelf die het nodige deden om groter onheil te voorkomen. In elke wijk was er 'een depot' waar het essentiële materiaal bewaard werd. Zo beslisten de raadslieden de volgende verdeling: *"Ten wijk Boeckent, (bij Van Melkebeke) 10 hakers en eene ladder.*
Ten wijk Bergstraet (bij de gebroeders Taeleman) 10 hakers en eene ladder.
Ten wijk Driehoek (bij Van den Brouck) 10 hakers en een brandhaak.
Op de Dorpsplaats (bij Jeanne Meganck) 10 hakers en een brandhaak."

Burgerwacht

Voor het eerst duiken er gegevens op i.v.m. de gemeentelijke burgerwacht. In 1815 besloot koning Willem van Oranje een burgerwacht uit te bouwen, maar het was pas in 1827 dat er een wet van kracht werd om een burgerwacht op te richten in de grote gemeenten. Zij stonden in voor de ordehandhaving, samen met de politie, hielpen bij grote rampen en konden worden ingezet tegen vijandelijke aanvallen in oorlogstijd. In september 1832 werd deze para-militaire organisatie als Belgische instelling opgericht. Waren het in de beginperiode vooral vrijwilligers, enkele maanden later was de gemeente verplicht een burgerwacht samen te stellen uit burgers tussen 21 en 50 jaar. In 1914 werd die hulporganisatie ontbonden.

De structuur was identiek aan die van het leger en men sprak van legioenen, bataljons, compagnieën en pelotons onder de leiding van commandanten, majoors, kapiteins, luitenanten enz. In 1864 besteedde de raad ruime aandacht aan de benoeming en/of bevordering van enkele burgers in de burgerwacht.

Domien Van den Brouck legde de eed af als majoor van het 33ste bataljon. Petrus Van den Steen werd kapitein en Karel Van den Eynde en Egidius Wellekens ontvingen de graad van 1ste luitenant bij de 2de compagnie. K.L. Roelandt, Fr. Van Londersele en Fr. De Wael werden genoemd tot onder-luitenant. Domien Van Vaerenbergh, wever, kreeg de graad van kapitein bij de 5de compagnie van het 33ste bataljon.

In 1892 sprak men van de 'onwerkzame burgerwacht'. Op 18 september was er een eedaflegging van enkele officieren, o.m.: Frans Van den Storme, kapitein; Albert Schotte, luitenant; Camiel Van den

Berghe en Frans Lievens onder-luitenanten. Ze behoorden allen tot de 42ste compagnie van het 8ste bataljon. In de laatste periode van hun bestaan werd de burgerwacht of 'garde civique' in de volksmond de 'garde comique' genoemd. In een latere periode (1913) vonden wij een volledige toestand der 'Werkdadige burgerwacht'.

Ingerichte eenheid 56
Getalsterkte zonder officieren 31
Kapitein 1
Luitenant 1
Onderluitenant 2
Sergeanten 6
Korporalen 12
Officier van gezondheid 0
Sergeant-majoor 1
Sergeant-foerier 1
Tamboer 0

Gemeenteraadsverkiezing van 1 juli 1872

Het KB van 03-06-1872 ontbond alle bestaande gemeenteraden. De gemeenten werden verplicht nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

Op maandag 1 juli 1872 greep onder voorzitterschap van François Coppens de verkiezing plaats. De stemopnemers waren: Leopold De Smet, Jan-Baptist De Luyck, Henry De Vuyst en Henry Van den Broeck.

De uittredende raad bestond uit: Leander Meganck, Francois Coppens, Egide Wellekens, Donaat Van der Smissen, Jan Stephaan Roelandt, Louis Anselmus Hendrickx, Jan-Baptist Taeleman, Ambrosius Van Melckebeke en Jaak Scheerlinck.

Voor die verkiezing was er slechts één lijst en er waren 85 kiezers opgekomen. Werden met volstrekte meerderheid gekozen: Florent Philips 80 stemmen, Leander Meganck en Egidius Wellekens 78 stemmen, François Coppens, Donaat Van der Smissen en Jan Stephaan Roelandt 74 stemmen, Ambrosius Van Melckebeke 69, Jaak Scheerlinck 53 en L. Roelandt 50 stemmen.

Leander Meganck aanvaardde de burgemeesterssjerp. Leander Meganck werd geboren te Kerksken op 3 april 1840 en overleed er op 9 maart 1908. Hij huwde met Maria Clementina Linthoudt uit Essene. Zij kregen 4 kinderen.

Gemeenteraadsverkiezing van 29 oktober 1878

Een nieuwe wet (Wet Malou) van 23-05-1878 bracht belangrijke wijzigingen aan in de kieswet. De kieslijsten werden jaarlijks aangepast; de veretste leeftijd was 21 jaar en de rechtstreekse belasting die de kiezer betaalde moest minimum 10fr bedragen. Vooral belangrijk was de gewijzigde vorm van de stembrief. Waar voorheen de namen zelf dienden geschreven te worden, werden de namen nu voorgedrukt op de stembrieven. De kiezer maakte het bolletje zwart achter de naam van de kandidaat of bovenaan de lijst.

Om de lijst duidelijk herkenbaar te maken mocht er een teken geplaatst worden boven aan de lijst, b.v.: ster, cirkel of vierkant. Stemmen op verscheidene kandidaten van verschillende lijsten (panacheren) werd toegestaan.

Vijf leden waren aan vervanging toe: L. Meganck, J.-S. Roelandt, A. Van Melckebeke, J. Scheerlinck en E. Wellekens.

De 92 kiezers hadden de keuze uit zeven kandidaten: Meganck, Roelandt, Scheerlinck, Van Melckebeke, Wellekens, Callebaut en D'Hondt. De volstrekte meerderheid was 46 stemmen en de laatste twee vielen uit de boot met respectievelijk 17 en 38 stemmen.

Gemeenteraadsverkiezing van 25 oktober 1881

De kiezers werden opgeroepen vijf nieuwe leden te kiezen ter vervanging van Coppens, Philips, L. Roelandt, Van der Smissen, allen uittredend op 31 oktober en Alfons Scheerlinck overleden.

Leander Meganck was voorzitter van het kiesbureau en werd bijgestaan door vier stemopnemers: Donaat Baeyens, Dominicus De Smet, Henry De Vuyst en Egidius Wellekens. De secretaris was Alfons De Neve.

Van de 79 stembrieven waren er 5 ongeldige zodat de volstrekte meerderheid 37 stemmen bedroeg. Philips behaalde 64 stemmen, Stefaan Roelandt 59, Theofile Roelandt 56, Victor Van Wijnendaele 46 en Coppens 43 stemmen.

Gemeenteraadverkiezing van 19 oktober 1884

Door een aangepaste kieswet werd het kiezerskorps uitgebreid. Voor gediplomeerden van het lager- en middelbaar onderwijs was de kiescijns niet meer nodig. Ook een aantal vrije beroepen verwierven automatisch het kiesrecht.

In oktober 1884 was voorzitter Frans Coppens verantwoordelijk voor de goede gang van zaken voor de verkiezing van 5 nieuwe leden ter vervanging van: Leander Meganck en Victor Van Wijnendaele (Lijst 1)

Gemeente Kirkxken.

Kiezing van den 11.en October 1861

Oproepingslijst.

Nummer	Namen	Voornamen	Ouderdom	Beroep	Woning	Aanmerkingen
1	Baeyens	Renaat Ja	67 jaren	Landbouwer	Kerkxken	
2	Baeyens	Joseph Ja	69 jaren	id	id	
3	Blom	Jacobus Alphonse Ja	39 jaren	Gemeente ontvanger	id	
4	Bogaert	Jan Baptist Ja	57 "	Wagenmaker	id	
5	Bogaert	Ludovicus Ja	30 "	id	id	
6	Buyse	Joseph Ja	39 "	Klaermaker	id	
7	Bruyl	Victor Jan Jo	56 jaren	Cappor	id	
8	Callebaut	Albert	31 jaren	Landbouwer	id	
9	Callebaut	Jan Ja	68 jaren	id	id	
10	Clotman	Domen Ja	37 jaren	Schoenmaker	id	
11	Colbaert	Jude Joseph	45 jaren	Landbouwer	id	
12	Comeyt	Jan Ja	28 jaren	id	id	
13	Coppens	Jan Jan Ja	49 jaren	id	id	
14	Coppens	Jude Dominicus Ja	54 jaren	id	id	
15	De Luyck	Jan Baptist Ja	40 jaren	id	id	
16	De Luyck	Joseph Ja	46 jaren	Cappor	id	
17	De Meulder	Dominicus	34 jaren	Landbouwer	id	
18	De Meulder	Victor Ja	39 jaren	id	id	
19	De Vos	Alphonse Ja	36 jaren	Gemeente bode	id	
20	De Vos	Renaat Ja	40 jaren	Fabrikant	id	
21	De Vos	Leo Renaat Ja	21 jaren	id	id	
22	De Pauw	Renaat Ja	57 jaren	Landbouwer	id	
23	De Pauw	Joseph Ja	27 jaren	Cooper		

Ey- De Pelsmaeker Cornelius 66j Landbouwer

25	De Pekmacker	Pieter Jan	Ja	51 jaren	Handelaar	Katholiek
26	De Pekmacker	Hendrik Eugène	Ja	23 jaren	landbouwer	id
27	De Pril	Joseph	Ja	29 jaren	id	id
28	De Rijck	Hendrik Frans	Ja	38 jaren	Tapper	id
29	De Ryck	Karel	Ja	58 jaren	landbouwer	id
30	De Saedeleir	Pieter	Ja	51 jaren	id	id
31	De Schipper	Domien	Ja	34 jaren	Fabrikant	id
32	De Schryver	Frans	Ja	62 jaren	landbouwer	id
33	De Schryver	Jan		56 jaren	id	id
34	De Schryver	Leopold	Ja	29 jaren	id	id
35	De Schryver	Louis	Ja	67 jaren	id	id
36	De Schryver	Pieter Frans		76 jaren	id	id
37	De Smet	Domien	Ja	65 jaren	id	id
38	De Vuyst	Jan Henri	Ja	31 jaren	Pakker	id
39	De Vuyst	Frans	Ja	48 jaren	Herbergier	id
40	D'hondt	Karel	Ja	60 jaren	landbouwer	id
41	D'hondt	Pieter Jan	Ja	34 jaren	id	id
42	Duyon	Jonathas	Ja	62 jaren	id	id
43	Eeman	Casimir	Ja	51 jaren	id	id
44	Eyo	Domien	Ja	68 jaren	id	id
45	Eyo-Ruydens	Domien	Ja	54 jaren	id	id
46	Eyo	Stephaan	Ja	30 jaren	id	id
47	Eyo	Pieter Jans	Ja	68 jaren	id	id
48	Ghyselo	Camiel	Ja	56 jaren	id	id
49	Hendrickx	Louis Eugène	Ja	27 jaren	id	id
50	Vanwevegen	Casimier	Ja	54 jaren	id	id
51	Verminnen	Marcellin	Ja	40 jaren	Schilderaar	id
52	Weyenberg	Domien	Ja	28 jaren	Fabrikant	id
53	Weyenberg	Domien	Ja	67 jaren	landbouwer	id
54	Weyenberg	Donat	Ja	64 jaren	landbouwer	id
55	Weyenberg	Frans	Ja	44 jaren	id	id
56	Weyenberg	Jan Baptist	Ja	56 jaren	Tapper	id
57	Weyenberg	Victor	Ja	49 jaren	Burgemeester	id
58	Weyenberg	Pieter Jan	Ja	52 jaren	landbouwer	id
59	Weyenberg	Jan De Heer	Ja	45 jaren	Negotiant	id
60	Woeck	Donat		60 jaren	landbouwer	id
61	Woeck	Leonard	Ja	56 jaren	id	id

62	Verreman Jan	Ja	47 jarig	Landbouwer	Katholiek
63	Verreman Jan Baptist	Ja	69 jaren	id	id
64	Philipot Henri	Ja	71 jaren	id	id
65	Roelandt Donatus	Ja	70 jarig	id	id
66	Roelandt Dehyot Hans	Ja	48 jarig	id	id
67	Roelandt Jan Baptist	Ja	69 jarig	id	id
68	Roelandt Jan Stephan	Ja	59 jarig	fabrikant	id
69	Roelandt Judo	Ja	61 jarig	Landbrikwer	id
70	Roelandt Louis	Ja	41 jarig	id	id
71	Roelandt Martien	Ja	52 jaren	id	id
72	Roelandt Pieter Jan	Ja	63 jarig	fabrikant	id
73	Scheerlinck Jan Hyacinth	Ja	62 jarig	Aardbakker	id
74	Scheerlinck Jacobus	Ja	54 jarig	Landbouwer	id
75	Scheerlinck Jacobus	Ja	72 jarig	Negociant	id
76	Scheerlinck de Vos Jan Bte	Ja	61 jaren	Landbouwer	id
77	Scheerlinck Dionel	Ja	41 jaren	id	id
78	Schotte Jan Baptist	Ja	74 jarig	id	id
79	Schotte Theophiel	Ja	39 jarig	Herbergier	id
80	Schruppe Hans	Ja	65 jaren	Landbouwer	id
81	Simaert de Backer Hanry	Ja	58 jarig	Handelaar	id
82	Taelman Donat		71 jarig	Landbouwer	id
83	Taelman Jan Baptist		68 jarig	id	id
84	Taelman Victor	Ja	35 jarig	Kapper	id
85	Van den Eynde Jacobus	Ja	59 jarig	Landbouwer	id
86	Van den Eynde Martien	Ja	54 jarig	id	id
87	Van der Heyden Hans	Ja	53 jarig	Timmerman	id
88	Van den Heuvel Charles	Ja	40 jaren	Landbouwer	id
89	Van den Hoeve Augustus	Ja	49 jarig	Kapper	id
90	Van den Hoeve Jan Bte	Ja	72 jaren	Landbouwer	id
91	Van der Haegen Amandus	Ja	42 jarig	id	id
92	Van der Heyden Victor	Ja	42 jarig	id	id
93	Van Hoeymissen Ferdinand		100 jarig	Gebrek	id
94	Van Kerkhove Athanase	Ja	60 jarig	Koopman	id
95	Van Langendonck Victor	Ja	59 jarig	Landbouwer	id
96	Van Vondercle Joseph		53 jarig	id	id
97	Van Vondercle Jules	Ja	51 jarig	id	id
98	Van Welkeberge Ambroos	Ja	69 jarig	id	id

Volgnummer	Namen & Voornamen.	Ouderdom	Beroep	Woon
99	Van Onderbergh Jan Joseph Ja	59 jaar	Landbouwer	Kort
100	Van Vaerenbergh Joseph Ja	48 jaar	id	id
101	Van Wynendaele Victor Ja	48 jaar	Koker	id
102	Voorbek Jacob	61 jaar	Landbouwer	id
103	Vyverman Charles Ja	51 jaar	id	id
104	Vyverman Jan Baptist Ja	42 jaar	id	id
105	Wellekens Désiré Ja	51 jaar	id	id
106	Wellekens Egidius Ja	41 jaar	id	id
107	Willemen Bernard	60 jaren	Landbouwer	id

De Kerkkoy den 19 Mei 187

H. Coppens

H. Devos

Burgt

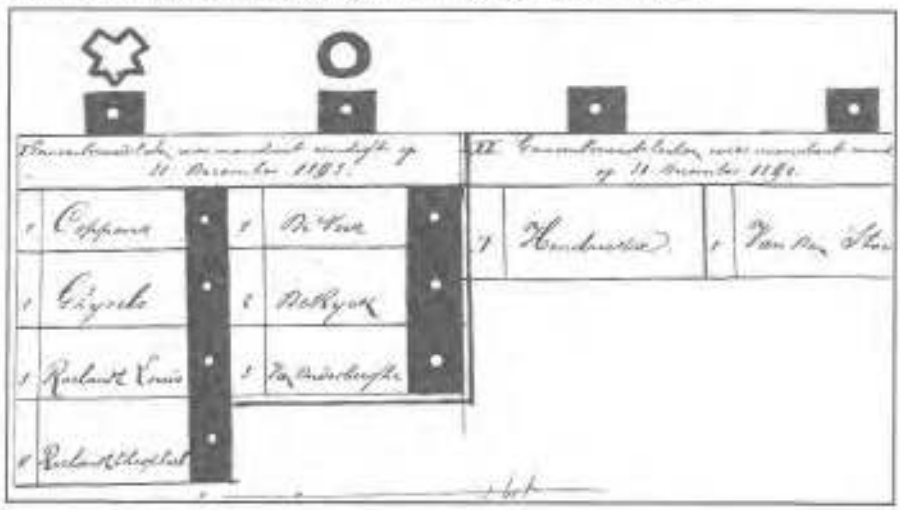
en Stefaan Roelandt, Ambrosius Van Melkebeke en Egidius Wellekens (Lijst 2).

Een "oproepingslijst" maakte melding van 107 kiesplichtigen op een totaal van 1592 inwoners. Uiteindelijk namen 92 kiezers deel aan het gebeuren. Twee stemden ongeldig zodat de volstrekte meerderheid 46 bedroeg.

Het was een weinig ophefmakende bedoening want de 5 leden behaalden opnieuw de volstrekte meerderheid en werden opgenomen in de gemeenteraad.

Bij het overlopen van de "oproepingslijst" stelden wij vast dat het overgrote deel van de kiezers landbouwers waren (71), verder 8 tappers, 5 fabrikanten en 2 'negociants'. Als ambachten kwamen voor: 1 kleermaker, 2 wagenmakers, 1 schoenmaker, 1 bakker, 1 kloetkapper, 1 schaliedekker en 1 beenhouwer. Ook de pastoor, de onderpastoor en de koster, 1 onderwijzer, de gemeentesecretaris en de gemeenteontvanger kwamen voor op de lijst.

Gemeenteraadsverkiezing van 16 oktober 1887

Ontwerp kiesbrief 16 oktober 1887

Vier uittredende leden J-Frans Coppens, Florent Philips, Louis Roelandt en Theofiel Roelandt - hun ambtstermijn verviel op 31 december - en ontslagnemend lid Jan Stefaan Roelandt (mandaat eindigde op 31 december 1890) dienden vervangen.

Het kiesbureau werd voorgezeten door Leander Meganck en secretaris Alfons De Neve. Het kiezersaantal bedroeg 127 en men telde

4 ongeldige briefjes. De volstrekte meerderheid was 62. Werden rechtstreeks verkozen: J-F. Coppens (85), Theofiel Roelandt en Ivo De Neve (78) en August Hendrickx (81). Voor de 5de plaats organiseerde de voorzitter een 'ballotage' op 23 oktober tussen Louis Roelandt die één stem te kort had en J-B De Rijck die 6 stemmen ontbrak. Roelandt werd gekozen met 71 stemmen tegen 48 voor De Rijck.

Gemeenteraadsverkiezing van 19 oktober 1890

Op 31 december 1890 verliep de termijn van 5 raadsleden: August Hendrickx, Leander Meganck, Ambrosius Van Melkebeke, Victor Van Wijnendaele en Egide Wellekens.

Voorzitter Coppens telde van de 101 kiesbriefjes 14 ongeldige. Vijf kandidaten haalden de volstrekte meerderheid: Leander Meganck (fabrikant) 76 stemmen, August Hendrickx (landbouwer) 64, Egide Wellekens (landbouwer) 63, Victor Van Wijnendaele (koster) 55 en Constant Van der Smissen (mulder) 53 stemmen.

Om de degelijkheid van de Openbare Onderstand-werking te onderstrepen kwam in juli 1892 de vooraanstaande Baron de Bethune een (politieke) causerie verzorgen, vooral om de kritiek van de socialistische Vooruit te ontzenuwen. *"Zijn voordracht was welgelukt, maar de socialisten zijn ertussen gesprongen om er hunne goddelooze gazetjes uit te deelen. Ze waren niet gevraagd! Waarom moesten zij dan storen? Die socialisten zijn gelijk alle ketters, roepen vrijheid, vrijheid en als ze meester zijn: een echte dwingelandij! Onder de werklieden van Vooruit: hoeveel gaan er nog naar de mis? Zou er eenen zijn?*

Over de zaak van Kerkxken moeten wij melden dat Vooruit en de liberale gazetten liegen. Liegen gelijk de vogels vliegen! Liegen tegen de Pastoor en tegen Mr den Burgemeester. Schrijven dat de socialisten mishandeld, geslagen wierden is valsche leugentaal. De waarheid is dat die heeren 300 meter vooruit gingen en feestelijk het Dorp afgeleid werden. Zo zijn voor de liberale gazetten alle wapens goed om hun slechte leerstelsels door te drijven." (5)

De opkomende socialistische partij benutte de werkstakingen om leden te winnen. De katholieke zuil vocht tegen *"het goddeloos socialisme"*. Hun kranten verwittigden regelmatig de lezers: *"onze Vlaamschen buiten schijnen ze kost wat kost te willen innemen. Ook te Kerkxken en te Haeltert is het vaandel der werkstakingen kunnen geheven worden, zij het van korte duur."* Een correspondent haalde scherp uit naar hun gedachtengang en wilde dat er na hun "woordkramerij" een antwoord kwam om hen te ontmaskeren, want *"de toehoorders, brave en onwetende lieden in politieke zaken nemen de*

leugens en drogredenen allengskens als klinkende munt aan. Het socialistisch bootje dat nog wachelend naar de haven van den buiten voortgedreven wordt en er wil landen, te doen omkantelen en de gedachte van oproer, vernieling en goddeloosheid in de afgronden der vergetelheid te doen verdwijnen." (6)

In mei 1894 werkten de raadsleden aan een uitgebreid reglement i.v.m. de openbare gezondheid en bouwverplichtingen. Negentien artikelen zorgden ervoor dat de inwoners een ietsje hygiënischer en comfortabeler zouden gehuisvest zijn. Het was verplicht bij het bouwen *"de verdiepingen tenminste drie meter hoog te maken en de vloeren zullen moeten gelegd worden met tichels of cimentstenen"* en *"alle woningen moeten voorzien zijn van een heimelijk gemak, de drekputten mogen niet in de woongebouwen gemaakt worden en moeten gereinigd worden". Er was eveneens een verbod op het houden "binnen de woonhuizen van zwijnen, konijnen, hoenders, ganzen, eendvogels, duiven en ander welkdanig gevogelte."*

Een woning die van een commissie een negatieve beoordeling kreeg *"zal geheel moeten geruimd zijn en er zal een opschrift houdende deze woorden 'Verboden huis uit hoofde van ongezondheid' op den voorgevel van het huis geplaatst worden."*

Gemeenteraadsverkiezing van 17 november 1895

De gewijzigde kieswetten van 11-04 en 12-09-1894 brachten belangrijke wijzigingen aan. Het principe van het 'meervoudig stemrecht' werd ingevoerd. De belangrijkste wijzigingen waren: afschaffing van het cijnsrecht; elke mannelijke burger was kiesgerechtigd mits hij minimum 30 jaar was en de gemeente reeds drie jaar bewoonde; een bijkomende stem werd gegeven aan een gezinshoofd vanaf 35 jaar die minstens 5fr belasting betaalde; een bijkomende stem kreeg ook de bezitter van een onroerend goed met een kadastraal inkomen van minimum 150fr. Elke kiezer kon maximaal 4 stembriefjes ontvangen. Door dit systeem steeg het aantal stembrieven tot ruim 500. De raadsleden werden gekozen voor een periode van 8 jaar. Ze waren herkiesbaar en om de 4 jaar waren er tussentijdse verkiezingen om de raad te vernieuwen. De stemming werd verplicht en de kandidaten werden verkozen op basis van het 'meerderheidsprincipe', nl. alle kandidaten waren verkozen op de lijst die het grootste aantal stemmen behaalden.

De verkiezing van 17 november was vrij belangrijk aangezien de voltallige raad herkozen werd. Er kwam eveneens sterkere oppositie door de opkomst (én het succes) van de Christelijke Democratische Volkspartij van Priester Daens. Eerst werd getracht de katholieke

partij van binnenuit te vernieuwen en te democratiseren, o.a. door het invoeren van een poll om de kandidaten door het volk te laten kiezen. Toen dat mislukte werd in 1893 te Okegem, samen met de Roelanders uit Ninove, een nieuwe partij gesticht, in de volksmond de 'Groene Democraten' genoemd. In december 1894 deed Priester Daens zijn intrede in het parlement waar hij de handschoen opnam tegen de twee vooraanstaande katholieke vertegenwoordigers uit ons arrondissement Charles Woeste en Lodewijk de Sadeleer uit Haaltert.

De voorzitter van het kiesbureau August Van Overstraeten kreeg als bijzitters: J-B. Meganck, J-B. Stevens, Egide Cooreman en Jozef De Rijck. Het totaal aantal geldige stemmen bedroeg 516 en 64 kiezers mochten hun voorkeur geven aan kandidaten op verschillende lijsten, het zogenaamde "panacheren".

In de eerste serie waren de kandidaten op Lijst 1 (katholieken): Baptiste De Rijck (269), Theofiel Redant (257), Constant Van der Smissen (255) en Egide Wellekens (282). Lijst 2 (Groene Democraten-Daensisten): Callebaut (219), Lodewijk Roelandt (253), Van Melkebeke (215) en J-B Vijverman (238).

In de tweede serie, Lijst 1: De Smet (232), August Hendrickx (267), Camiel Meganck (252), Leander Meganck (282) en Van Wijnendaele (246). Lijst 2: Coppens (259), De Vuyst (208), Egide Van Buggenhout (238), Van den Eynde (256) en Van der Haegen (229).

De katholieken behaalden 6 zetels (August Hendrickx, Camiel Meganck, Leander Meganck, J-Baptiste De Rijck, Theofiel Roelandt en Egide Wellekens). De democraten (Daensisten) stuurden Jan-Frans Coppens, Philemon Van den Eynde en Lodewijk Roelandt naar de raad. Ondanks een intense campagne behaalden de democraten dus slechts 3 zetels tegen 6 voor de katholieke lijst.

De verkiezing gaf aanleiding tot een paar klachten. Op 21 november schreef Constant Van der Smissen *"...geloofd te moeten reclameren tegen de proclamering der gekozenen..."* omdat hij meer *"ongemengde"* stemmen behaalde dan zijn tegenstrever. Een tweede klacht kwam van Egide Van Buggenhout op 1 december die *"vernomen had dat er 11 stembrieven onzer partij afgekeurd en daardoor zouden kunnen brieven bij zijn die geldig zijn en waardoor den uitslag als nog der kiezing geheel zouden veranderen en ook in het evenredig stelsel is er eene misgreep..."* Beide klachten werden door het Provinciaal Bestuur onontvankelijk verklaard.

De katholieke lijst leverde de burgemeester, Leander Meganck en de beide schepenen Egide Wellekens en August Hendrickx.

Slechts een paar maanden na de installatie van de nieuwe gemeenteraad organiseerde de oppositie reeds een meeting. Klokke Roeland schreef: *"dat er op de meeting van democraat advocaat De Backer wel 2000 man was!"* Op dat bericht reageerde J. Vérité, correspondent van de Denderbode: *"...er was een nul te veel! Er waren misschien 200 mensen aanwezig, maar daar moet gij nog de kinderen en de vrouwpersonen afrekenen (de vrouwen waren niet interessant, aangezien zij nog geen stemrecht hadden) alsook de nieuwsgierige personen die kwamen luisteren naar de woordkramerij van dien kwakzalver. Die aanhangers dier scheurmakers vormen een mengsel van liberalen, socialisten, daensisten, misnoegden, valsche profeten, pharizeërs enz..."* (7)

Enkele decennia geleden waren de plaatselijke muziekmaatschappijen ijverige vertegenwoordigers van de partijen waarvoor zij stonden. In het nabije Denderhoutem bij voorbeeld, concurreerde het 'Katholieke muziek' met de 'Daensistische fanfare'. In Haaltert was er eveneens een schuchtere poging om naast de sterke katholieke fanfare een daensistische maatschappij op te richten. Ze kwam echter niet van de grond. In Kerksken bestond de 'Katholieke fanfarenmaatschappij Vrede en Eendracht'. Het was de enige cultuurverspreider in het dorp en het was begrijpelijk dat de politieke partijen *"ieverden"* om de fanfare onder hun kleuren te laten marcheren. De Groene Democraten hadden wel kritiek op de samenstelling ervan. Volgens hen was de onafhankelijkheid niet gewaarborgd. Vrede bracht de fanfare niet. De daensist Van der Haegen probeerde met enkele muzikanten een eigen fanfare op te starten, maar faalde. Enkele maanden later sloten zij terug aan bij de gevestigde maatschappij.

Een katholiek geïnspireerde correspondent die zich J. Vérité noemde, volgde de politieke strijd in onze gemeenten. Zijn 'groene' tegenstander spuwde zijn gal uit in het blad van de Roelanders (Klokke Roeland), 'Vodde Roeland' gedoopt door de katholieke'tegenpartij ('Klokke Roeland' was tot 1905 samen met "Het Land van Aelst" en "De Werkman" een Daensistisch blad. Na 1905 werd het katholiek).

De katholieke Denderbode haalde een citaat aan door een Roelander geschreven : *"... de Roelanders zelf krijgen compassie, als ze hun laatste stuiptrekkingen in 't één of ander vuilblikske gevalliglijk te zien krijgen. En in waarheid, 't is toch om deernis mee te hebben, hier nog als steunpilaren willen aanzien worden en voorbij de Ziekhuizen een blauw mombakske moeten opzetten..."*. De correspondent commentarieerde verder: *"... 't dom jongsken zal niet verwacht hebben dat bij het schrijven van dat kramerslatijn is, dat hij zelf komt te bekennen dat hij en zijne kliek Roelanders zijn. Zie, Denderbode, daarover ben ik*

waarlijk tevreden... en wat zal die oude grijze koppigaard nu zeggen van alzoo door zijne bondgenooten onmeedoogend ontmaskerd te worden?... Hij durft ook beweren dat onze partij (katholieken) den berg afrijst, maar ja, dit gezegde komt van een jongeling die aan grootheidswaanzin lijdt en door zijnen groenen bril niets anders ziet dan groene socialisten, ofte volksfoppers. Onze mannen dragen geen mombaksken, zij zijn katholiek en zullen katholiek sterven. Zij verachten mannen die zich als christen uitgeven en den godsdienst als een middel aanzien, om de lichtgeloovige menschen om den tuin te leiden en deftige katholieke families hatelijk te maken..." (8)

Het laatste decennium van de 19de eeuw gaf wel een grote portie animositeit te zien. Geregeld werden er meetings gehouden door de strijdende partijen. Die hadden veelal plaats aan de splitsing van de steenweg en de Watervoor, in 'den Berg' en aan ' 't zaagsken' in de Boekent. Einde mei 1897 was het de beurt aan de Democratische Christelijke Volkspartij van Priester Daens. De Denderbode publiceerde een ironisch artikel waarin men kon lezen: *"Zondag heeft alhier de aangekondigde grrrroote meeting der dommekraten plaats gehad! Het was schoon dat dapper geslacht van Roelanders, er waren er toch wel 4 à 500, vrouwen en kinderen begrepen. Hier en daar trof men eenen leider der dommekraten aan, die door zijn venijnige woorden het volk trachtte te misleiden... Wij zijn nieuwsgierig Klokke Roeland van zondag eens te lezen, want met bazuingeschal zal ze toch weer schrijven dat de betooging wonderwel gelukt is, dat er oneindig veel volk was en dat er in plaats van 17, toch wel diep in de 20 verschillende groepen bijwaren, enz., enz. Jammer dat de schaapjes van Kerkxken zoo tam niet zijn als de gewone schapen en zich zo gemakkelijk niet laten verleiden door valsche profeten wiens rijk bijna uit is; die dwaze beloften hebben te valsch in de ooren der Kerkxkenaren geklonken.*" (9)

Een paar maanden later manifesteerden de katholieken in het dorp en hun manifestatie werd in de Denderbode omschreven door *"een katholiek boerken van Denderhoutem"* als *"een ware victorie. Alle huizen waren bevlagd. Vanaf drij uren was er veel volk op den Drijhoek en op het Dorp. Acht maatschappijen, waaronder de Katholieke fanfare van Denderhoutem gevolgd van meer dan 300 man namen deel aan de stoet. Een drom van Katholieken doorkruisten de straten van de gemeente. Slechts hier en daar trof men een Daensgezicht aan. De groene bende was vol droefheid en wee, toen zij zagen dat hunne flauwe betooging door die van de Woestisten (*Woeste was de katholieke volksvertegenwoordiger*) volledig in een donker daglicht werd gesteld. Uit goede bron vernamen wij dat eenige haantjes vooruit der Roelanderpartij, met eenige Roelanderessen twee of drij eerwaarde priesters*

op het Dorp hebben bespot. Hoe is het toch mogelijk dat die mannen zich nog durven uitgeven voor christenen! Alle eergevoel hebben zij verloren en ze behouden nog slechts die naam om onnoozele lieden tot hen te trekken, want christelijk gevoel is er niet meer, neen, liberalen, socialisten en priesterhaters zijn hunne beste vrienden. Doch gedenk volks foppers dat uwe kleine macht van dag tot dag vermindert, en dat het plechtig uur zal aanbreken waarop gij door de stemmen der katholieken voor eeuwig zult verpletterd worden. Gaat voort in uwen strijd, katholieke vrienden van Kerkxken, tegen die misnoegde volksfoppers, aan u is de zegepraal, aan u de victorie!" (10)

Een paar weken later was het een hoogdag voor de groene democraten. Niemand minder dan Priester Daens, advocaat De Backer van Denderhoutem, smid Lambrechts en Van Schuylenberg kwamen de Kerkskenaren warm maken voor de partij. Voor- en tegenstanders daagden op. Een correspondent van de tegenpartij schreef: *"Paster Daens vergezeld van zijn schoenpoetser en den baas uit de gebroken ruit kwamen in een rijtuig aan. Op 't Dorp was er niemand om de groene helden te bekijken of te ontvangen. Men reed dan naar de Molenberg. Hier was een soort van triomfboog opgericht, er werd een welkomgroet voorgelezen en aan den merteleer (Priester Daens) werd een bloementuil overhandigd. De meeting werd gehouden op een meerschken, slechts 350 toehoorders waren opgekomen in groote meerderheid vrouwen jongelingen en kinderen. Weinig Kerkxkenaren, bijna al de mannen waren katholieken van Haeltert en elders...Ook deed De Backer aan den merteleer opmerken dat men moest voorzichtig zijn in 't spreken want dat hunne tegenstrevers in de meerderheid waren...Onze merteleer begon met te zeggen hoe veel deugd het hem deed als iemand riep: "Vivan paster Donche". (Eene vrouwenstem: weg met paster Donche! Vivan Woeste!). Onze merteleer en De Backer zagen er erg boos uit. Ze zouden de vermetele willen straffen, maar ze durfden zich niet roeren, ze vreesden de mannen van Haeltert. Onze merteleer herhaalde de doodgezaagde zeevering, de schoenpoetser sprak, maar niemand begreep wat hij zeggen wilde...ook De Backer herkende openlijk dat het een armzalig fiasco was... 't Keersken is te Kerkxken opgebrand. Eindelijk keerde men naar Aalst terug. In Haeltert stapte men nog een af bij Van Gyseghem, waar de merteleer een rondeken gaf omdat een wijf hem met een "Vivan paster Donche" vereerde."* (11)

In de Daensistische krant tapte men natuurlijk uit een ander vaatje. De verslaggever schreef: *"Wat moet het daar hertelijk en schoon geweest zijn. Wij horen het alom verkonden. Eene kristelijke gelukkige meeting. Een zee van volk! De grootste zaal der steden zou te klein geweest zijn. Men heeft op den boogaard moeten spreken. En al dat*

volk aangekomen door eigene beweging in zuivere zelfopoffering! Dat moedig volk van Kerkxken. Pastoor Van Hoeymissen zaliger onze hertelijke vriend zegde het zoo dikwijls: mijn Kerkxken, mijn ieverig manhaftig rechtzinnig volk. Er stond een schoon ark. Priester Daens werd er verwillekomd met bloementuilen en aanspraken. De propagandisten hebben tot de menigte gesproken, benedicamus, laat ons God bedanken voor die strooming, een strooming die gelijk Schelde en Maas een nieuw frisch leven met kloek gezond bloed voor 't hert in 't Vaderland zal jagen." (12)

Zondag 11 juli werden de democratische leden uitgenodigd voor een bijeenkomst van 'den Onderlingen Bijstand' bij Domien Schouppe, lokaal van de 'Weversbond der Christene Partij'. Als spreker werd De Pelsemaeker aangekondigd. Smalend werd aangehaald dat de vergadering der Bewaarders (de katholieke tegenpartij) weinig volk lokte. *"Op 't feest der Woestisten stak een Demokraat-kiezer een vlag uit met ne groene strik en hij had meer volk, elk wilde daar zijn."* De steller gaf nog een duwtje: *"Vervolging lijden voor de verdediging van het volk is geen affront, maar een eer... geen victorie zonder strijd! Voor alle volkszaken moet er geleden worden... Een volksstrijd heeft opoffering nodig."* (13)

Gemeenteraadsverkiezing van 15 oktober 1899

In een tussentijdse verkiezing werden vier leden vervangen en/of herkozen. De te vervangen raadsleden waren: Jan-Baptist De Rijck, Louis Roelandt, Jan-Baptist Vijverman en Egidius Wellekens.

Lijst nr1 (Katholieken): J-B. De Rijck 278, August Eeman 252, Theofile Roelandt 261 en Egidius Wellekens 287 stemmen.

Lijst nr 2 (Daensisten): Louis Roelandt 304, Emile Van Buggenhout 270, J-B. Vijverman 300 en Jozef Welleman 298 stemmen.

De secretaris van het kiesbureau noteerde:

volledige stembrieven nr 1:	238
volledige stembrieven nr 2:	254
afgekeurde brieven nr 1:	12
afgekeurde brieven nr 2:	30
gepanacheerde brieven	55
witte brieven	26
totaal aantal stembrieven	615

Lijst nr 1 behaalde 1 zetel (E. Wellekens) en lijst 2 behaalde 3 zetels (L. Roelandt, J-B. Vijverman en J. Welleman).

Ook bij deze verkiezing kwam er een protest van de winnende partij. Aan de *'Edelheid den heer Gouverneur'* werd door de vier kandidaten

op 18 oktober gevraagd *"een onderzoek te doen in de stembrieven, van beide kanten der lijsten... aangezien er verschilligheden zich hebben voor gedaan, waarop het bestuur geen aandacht heeft willen vestigen."*

Op 25 oktober ontving de gouverneur een meer gedetailleerde klachtenbrief van J. Van Vaerenbergh en F. Lievens waarin zij meldden dat: *" Van der Haegen en C. Meganck van Kerkxken, P. Buyle voor de kiezing zooveel bier en jenever doen drinken dat het hem onmogelijk was te stemmen, bij zoover dat het stembureeltje bijna omviel toen hij er achter stond. 2: Toen A. Moock de trappen wilde opgaan om te stemmen heeft J. Callebaut hem bij de schouder gegrepen en terug naar de herberg gesleurd om hem te doen drinken en aldus te beletten zijne stem uit te brengen. 3: Kandidaat L. Roelandt heeft ten herberg van L. Van der haegen twee honderd pinten bier gegeven, en dit tijdens de stemming... wij mogen rechtuit bekennen dat meer dan vijftig kiezers in dronken toestand zijn komen stemmen."*

Zelfs na die brieven bleven de resultaten onveranderd.

Gemeenteraadsverkiezing van 18 oktober 1903

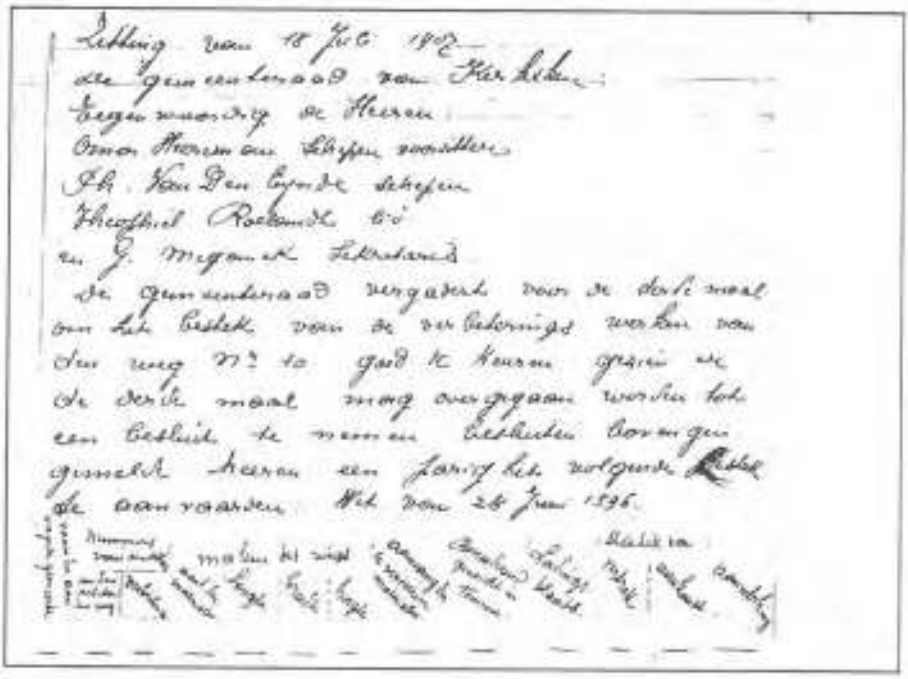
Er waren vijf plaatsen beschikbaar. Twee lijsten dongen naar de gunst van de kiezer: Lijst 1 (Katholieken) met Omer Heereman, August Hendrickx, Leander Meganck, Philemon Van den Eynde en Ferdinand Van Lul. Lijst 2 (Daensisten) met Frans Cobbaut, Frans Coppens, Camiel Meganck, Jozef Meganck en Cyriel Van Londersele.

Alle kandidaten van Lijst 1 behaalden de volstrekte meerderheid en verkozen. Omer Heereman scoorde het hoogst met 424 stemmen (aantal stembrieven: 646).

De katholieke pers jubelde: *"Te Kerkxken is de Daensistenpartij verpletterd. Al de catholieke kandidaten met den Heer burgemeester L. Meganck aan 't hoofd zijn gekozen. Ziehier den officiëlen uitslag: Catholieken Meganck 423, Heereman 424, Hendrickx 417, Van den Eynde 398, Van Lul 411. Daensisten, liberalen en socialisten Cobbaut 190, Coppens 207, Meganck Camiel 219, Meganck Jos 192, Van Londersele 189."*

Een heet hangijzer voor het nieuwe bestuur waren de renovatiewerken van de Landledestraat. Niemand kon ontkennen dat de weg naar dit afgelegen gehucht, vooral 's winters in een onhebbelijke staat verkeerde. Blijkbaar was niet iedereen het eens met de noodzakelijke werken. De raadsleden kwamen tot geen akkoord en telkens werd de vergadering geschorst omdat er onvoldoende leden aanwezig waren. Op 17 juli 1907 werd een beslissing aanvaard om de Landledestraat te verbeteren, na twee vergaderingen en met slechts 3 leden aanwezig.

Een 'bestek' werd aan de bevoegde overheid bezorgd.
Het openbaar vervoer werkte in onze streek op een laag pitje. Haaltert kon wel prat gaan op het tweede station in Ede, maar Kerksken, Denderhoutem, Heldergem en omliggende dorpen werden aan hun

Bestek Landledestraat

lot overgelaten. Toch bestonden er vage plannen om een tramlijn in te richten die Aalst en Ninove zou verbinden. Twee ontwerpen werden 'gelanceerd'. Een eerste lijn liep van Aalst- Terjoden- Haaltert (Zwarthaar, Ninovestraat) langs Denderhoutem naar Ninove. Een tweede tracé was gunstiger voor ons dorp: van uit Aalst, via Haaltert naar Kerksken (Hofstraat, Bergstraat) en verder naar Denderhoutem en Ninove. Het waren vooral Aalst, Denderhoutem en Ninove die aandrongen op de realisatie. Haaltert en Kerksken toonden weinig interesse voor het project. De katholieken pakten uit met het nieuws dat hun *"kandidaten voor de aanstaande kiezing onze bevolking met het grootste genoegen de verklaring heeft gedaan in naam onzer Deputatie door de achtbare heren de Sadeleer en de Bethune aangaande den tram die van groot nut zal wezen voor onze gemeente. Onze kiezers zullen hunne bijzondere dankbaarheid weten te toonen aan diegenen die de ware volksvrienden zijn."* Ze gebruikten de 'tramlijn' als verkiezingsslogan voor de komende parlementsverkiezingen. *"Wees gerust, onze dappere catholieke volksvertegenwoordigers zullen, in de tram-*

zaak even als voor al onze openbare werken, de belangen dezer bevolking warm ondersteunen. Zij alleen hebben macht en invloed genoeg. Het zijn niet de vijanden der catholieke regering die niets anders gedaan hebben dan met de rooden en radicalen samen te spannen om het catholiek ministerie omver te werpen die macht hebben." (14)

Gemeenteraadsverkiezing van 20 oktober 1907

Er werden twee lijsten ingediend. Voor de eerste reeks (mandaat eindigend op 1 januari 1912) ging het tussen handelaar Victor Van der Haegen (Lijst 1-Daensisten) en Jozef De Rijck (landbouwer), Lijst 2. Voor de tweede reeks (mandaten eindigend op 1 januari 1916) was lijst 1 samengesteld uit René Coppens (landbouwer), Camiel Meganck (landbouwer), L. Roelandt (landbouwer) en Jan-Baptiste Vijverman (landbouwer) en de katholieke lijst met Petrus De Rijck (handelaar), Alfons Germanes (handelaar), Theofiel Roelandt (landbouwer) en Jan Wellekens (landbouwer). De vier daensistische kandidaten behaalden de volstrekte meerderheid en zetelden in de nieuwe raad.

Na de bekendmaking van de resultaten ontving de gouverneur een klacht van de verliezende partij. De woordvoerders Jan Wellekens en Theofiel Roelandt vertrouwden de zaak niet en lieten opmerken dat *"de heeren Louis Roelandt en J-B Vijverman slechts twee stemmen boven de volstrekte meerderheid bekomen hebben en dat men ons verklaart dat er in de afgescheurde brieven geldige brieven zijn...wij nemen de eerbiedige vrijheid aan den Heer Gouverneur te vragen de stemopneming te herzien... "*. De klacht werd door de Bestendige Deputatie afgewezen.

Gemeenteraadsverkiezing van 20 december 1908

Op 9 maart 1908 overleed burgemeester Leander Meganck en op 16 juni stierf oppositielid Louis Roelandt. Er bleven 3 katholieke raadsleden en 4 Daensisten. De katholieken hadden de meerderheid in het schepencollege en de Daenspartij had de meerderheid in de raad. Het was logisch, van besturen was hier geen sprake. De arrondissementscommissaris adviseerde de gouverneur op 3 juli 1908 het kiezerskorps bijeen te roepen om een einde te stellen aan de *"waarlijke schandelijke toestand"* voor de belangen der gemeente. De raad kreeg opdracht een tussentijdse verkiezing te houden voor vervanging van de overleden collega's op 20 december 1908.

Reeds vóór de verkiezing gebeurden er onregelmatigheden, er werd gelogen, gelasterd en zelfs geweld gebruikt. Volksvertegenwoordiger Priester Daens schreef op de frontpagina van het "Land van Aelst": *"Kerkxken is nu ook beroemd door een wonderbare kiezing. Een oud*

Ter Zalige Gedachtenis

VAN DEN HEER

LEANDER MEGANCK,

MAKELAAR VAN BEROEPE

MARIA CLEMENTIA LINTHOUDT

HUISVROUW VAN GENOEMDE HEERE,

[illegible]

vervallen en vadsig bestuur is daer vervangen door jonge kloeke mannen. De raad was 5 nieuwe tegen 4 oude. Een lid der oude sterft (de burgemeester) en een lid der nieuwe sterft. Men voorziet eene kiezing voor twee leden en wat gebeurt er? In plaats van de kiezing af te wachten voor 't benoemen van eenen burgemeester en 't kiezen van eenen schepenen wordt er te Aalst gekonkelafonkeld, de burgemeester wordt benoemd in de minderheid en men laat de meerderheid niet toe eene schepen te kiezen. Ik klaag in de Kamer dien akt van krommenelleboog aan, de Minister sluit de oogen, er is geen recht te verkrijgen en ondertussen is de kiezing vastgesteld op 20 december. Kerkxken, wat zullen wij zeggen? Aan de bewooners der parochie van te raadplegen, te oordeelen en te vonnisssen. Ze zijn ter plaats en hebben het oude bestuur aan het werk gezien; ze kennen de mannen die zich voorstellen. Een zaak zouden wij betreuren: dat de geestelijkheid er zou tusschen komen: E.H. Pastoor, E.H. Onderpastoor of iemand der kerk. De kandidaten der twee partijen zijn immers goede kristene menschen, van niemand is iets te vreezen tegen Kerk of godsdienst. Welk nadeel voor het Kerkelijk gezag daar tusschen te komen" (15)

Zondag 20 december bij het doorsijpelen van de resultaten begon de heisa en schermutselingen bleven niet uit. Heetgebakerde katholieken en daensisten gingen met elkaar op de vuist. De Kerkskense 'champetter' kon het geweld niet bedaren en burgemeester Heereman riep de hulp in van de rijkswacht.

Dat de verkiezingsrellen destijds opspraak gemaakt hebben bewees niet alleen de tussenkomst van Daens in de Kamer maar het nieuws haalde ook de voorpagina van de nationale pers. Het Laatste Nieuws berichtte: *"Een woelige gemeentekiezing te Kerkxken-bij-Aalst. Erge toestanden-revolverschoten. Zondag had te Kerkxken eene gedeeltelijke verkiezing plaats in vervanging van twee raadsleden onlangs gestorven. De gemeenteraad was samengesteld uit vier christen-democraten en drie katholieken: iedere partij had een mandataris verloren. Voor eenigen tijd had het gouvernement een katholieken burgemeester*

benoemd in de minderheid, maar weigerde tot eene verkiezing te doen overgaan voor een schepen door de meerderheid. Van daar de redenen der woelingen die wij nu te betreuren hebben. De twee klerikalen zijn verkozen verklaard met 150 stemmen meerderheid. Men spreekt er van zedelijke drukking op arbeiders en van erge feiten welke bij de bestendige deputatie zullen worden aangeklaagd. Zoohaast de uitslagen bekend werden hadden erge woelingen plaats in verscheidene herbergen. Des avonds ontmoetten benden manifestanten elkaar, gewapend met messen en revolvers. Er zijn vele gekwetsten geweest. De burgemeester heeft de hulp van de gendarmen ingeroepen en de herbergen werden gesloten om 9 uren. Revolverschoten zijn gelost geweest op vele plaatsen. De gendarmerie was gedurende den ganschen dag Maandag gekonsigneerd; de geesten zijn nog altijd ten ergste opgewonden." (16)

Na de verkiezing las men in de daensistische krant: *"Tegen alle verwachtingen in heeft de oude partij de meerderheid behaald met een klein aantal stemmen. Maar 't is een kiezingske geweest uit den ouden bak: hebben is hebben en krijgen is de kunst. Een sterk beroep* gestaafd *op onloochenbare feiten is naar de Deputatie gezonden. De Bewaarders (de katholieken) van Kerkcken zijn om les gekomen naar Aalst. Men spreekt van 40 getekende briefkes."* (17)

Voor de eerste reeks (mandaat eindigend op 1 januari 1912) was de kandidaat van Lijst 1 (Katholieken) fabrikant Domien De Schepper en Emiel Van Buggenhout voor Lijst 2 (Daensisten).

De tweede reeks (mandaat eindigend op 1 januari 1916), Lijst 1: Jan Wellekens en Lijst 2: Pieter De Meerleer.

De katholieke kandidaten Domien De Schepper (404 stemmen) en Jan Wellekens (394 stemmen) werden verkozen. De daensisten Emiel Van Buggenhout en Pieter De Meerleer behaalden respectievelijk 253 en 233 stemmen.

De verliezers trachtten nog een vernietiging van de uitslag te bekomen en zonden nog een klachtenbrief naar de gouverneur. Beiden hadden identieke argumenten: *"er zou een verschil van kiesbrieven bestaan tusschen de optelling voor en na de kiezing... de stembussen bevatten 668 en 670 brieven in plaats van 666...volgens getuige Victor Van der Haegen zijn een groot aantal stembrieven uitgekomen, voortspruitende uit dwang, die op de vrijheid en overtuiging van den kiezer is gedrukt en dit volgens getuigen Petrus De Wetter, Camiel de Cock, Serafien De Kegel, Theofiel De Cock, Frans De Pelsemaeker enz... verscheidene getuigen melden ons dat bijzitter Ivo Charles De Meulemeester de brieven uit de handen van de kiezers nam en ze naar het licht*

hield om te doorschijnen, onderandere van Camiel Baetens, De Wetter enz. wat eene groote opschudding teweeg bracht..."

Burgemeester Omer Heereman

Niets mocht baten, de resultaten werden goedgekeurd, de katholieke lijst behaalde terug de volstrekte meerderheid en de procedure om de schepenen aan te stellen kon aangevat worden.

Burgemeester Omer Heereman werd geboren te Appelterre-Eichem op 7 juni 1875. Na de dood van zijn ouders kwam hij naar Kerksken inwonen bij een ongehuwde tante. Hij huwde met Leonie Hendrickx, de kleindochter van burgemeester Leander Hendrickx. In 1907 werd hij schepen en in 1908 burgemeester benoemd ter vervanging van de overleden L. Hendrickx. Heereman bleef aan het hoofd van de gemeente tot aan zijn dood op 18 maart 1937. Hij bouwde zijn woning naast de kapel van O.L.V. ter Nood aan de Driehoekstraat.

Naar aanleiding van zijn aanstelling dichtte een partijgenoot M.F. volgend "'Liedeken voor den burgemeester".

Pas hebben wij ontvangen
Van ons goede partij
Omer naar ons verlangen
Zal burgemeester zijn.
Of als ons vreugdekreten
Weergalmen in het rond
Nooit zullen wij hem vergeten
Dezen aangenamen stond.

Refrein: Leve de vriend der Kerkskenaren
En dat hoort men nu overal!
Moge God hem lang bewaren
Dat zijn de wenschen van ons al.

Bij al zijn overheden
Was hij zeer wel bekent
Ja door zijn goed verleden
Dat hij is de ware vent
Om ons dorp te bestieren

Met ijver en met vlijt
Laat ons maar feest vieren
En zingen wij zeer verblijd

Door 't volk zelf uitgekozen
Zag men steeds aan 't werk
Nooit heeft men hem zien blozen
Voor godsdienst of voor kerk
Hiervan de ware hoeder
Is hij den echten man
Den helper en den broeder
Van den armen werkman.

Terwijl men onze kleinen
Ontrekt aan 't onderwijs
Wil hij dat doen verdwijnen
Hiervan heeft men bewijs
Aan onze priesters zijde

Doet hij al wat hij kan

En zal hij blijven strijden
Voor 't welzijn van alleman.

Dus vrienden kameraden
Laat u in korten tijd
Nu niet meer overpraten
Dat er moet blijven strijd
En doen wij zonder beven
Ophouden onze twist
Met onze stem te geven
Aan de mannen van de rust.

De rust in het landelijke Kerksken was nog niet helemaal hersteld. Het bleef niet alleen bij bekvechten in de herbergen maar ook de eigendommen van de tegenstanders bleven niet gespaard. Zo maakte De Volksgazet melding van de vernieling van het bietenveld van de burgemeester en...ter plaatse vond men een gebedenboekje en een pijp. Kwatongen beweerden dat de gegevens die in het boekje stonden verwezen naar geen al te goede vriend van de burgemeester. (18)

Een beschadigd pamflet van een gemeenteraadszitting van 7 juli 1909 maakt ons diets dat de oppositie bij monde van Van der Haegen (de katholieken noemden hem later: *"den hoeveerdigen man met zijn bussen"*) alles in het werk stelde om de bevolking te informeren over het doen en laten van de beleidsmensen. Een soort info-blad

avant la lettre. Op die bewuste gemeenteraad waren aanwezig: burgemeester O. Heereman, schepen Ph. Van den Eynde en raadsleden Ferdinand Van Lul, Victor Van der Haegen, Camiel Meganck, Domien De Schepper en Jan Wellekens. Er werd nogal hevig gediscussieerd over de erkenning van maatschappijen van oud-wapenbroeders en over de goedkeuring van de armenrekeningen van 1908 (uitgaven *"over uitdeeling van kleergoed aan de armen"*).

Van der Haegen kreeg er duchtig van langs in een katholiek pamflet waarin werd aangespoord op nr 2 te stemmen.

Gemeenteraadsverkiezing van 15 oktober 1911

De katholieke kiescampagne was vooral gericht tegen liberalen en socialisten die het niet zo nauw namen met de gevestigde christelijke principes. De katholieke pers waarschuwde voor de goddeloze partijen. De slogans *"Ze zullen haar niet hebben de schone ziel van 't kind". Weg met de kloosters, zo huilen de goddelozen, liberalen en socialisten. De gevangenissen dat zijn de kloosters van de goddelozen! De liberalen, de socialisten, de daensisten geven het op! Het werkvolk keert hen den rug toe! Zij vallen op de knieën en vragen de kiezer om ontferming"* waren niet uit de lucht. Zij bloktetterden: *"De strijdklok luidt, stem katholiek, van boven op de kop! Voor een christelijke gemeente, voor uwen godsdienst, voor uwe geestelijkheden, voor uwe kloosterzusters, voor de ziel van 't kind en ten strijde tegen: de geuzerij, het noodlottige socialismus, het daensismus en de blauwe schoolpolitiek!"* (19)

Zoals in de buurgemeenten Haaltert, Heldergem en Denderhoutem boekten de katholieken ook winst in Kerksken, de democraten-daensisten verloren er één zetel. De Volkstem triomfeerde: *"In Kerkxken hebben de daensisten of socialisten eene duchtige rammeling gekregen. Heel de katholieke lijst is gekozen met overgroote meerderheid. Van is morgens voor de hoogmis waren de liberale Heeren van Haeltert komen zien, maar in den namidday trokken zij al drupneuzend naar huis. Leve de katholieke partij!"* (20)

In het voorjaar van 1912 hield de katholieke propagandistenbond van Aalst een meeting te Kerkxken. Om 10 uur waren de pastoor, de onderpastoor, burgemeester Heereman en de schepenen, samen met 200 man aanwezig in het schoollokaal. *"M.Heereman opent de meeting met een warm woord. Leo Crick spreekt over de drij tegenpartijen. A. Bauwens over de Congoleugens van Daens en over de Vlaamsche Hoogeschool. Adv. De Clercq over schoolpolitiek en landbouwbescherming. De drij redenaars spraken puik en bekwamen veel, veel bijval en gedurige juichingen! De strijdliederen wierden schitterend uitgevoerd*

door een groep ferme zangers, gedrild door den E.H. Onderpastoor. Brave mannen, ge hebt er eer van!"(21)

De Grote Oorlog 1914-18

De grootste bekommernis bestond erin het bevoorradingssysteem zo vlot mogelijk uit te bouwen. Er was immers geen overvloed aan voedsel. Op regelmatige tijdstippen werd door de Duitse Commandatur informatie gevraagd over wie wat teelde. Landbouwers waren verplicht een gedeelte van hun opbrengst in te leveren.

Op 14 maart 1916 werd aan de Commandatur een lijst bezorgd van gemeentelijke ambtenaren voor het bekomen van een paspoort. Voor de gemeente: burgemeester Omer Heereman, secretaris Gustave Meganck en hulpveldwachter Frans De Mol. Voor het hulpcomiteit: Hector Meganck, Henry De Schepper en Gustaaf Van Melkebeke. Voor de voermannen van het hulpcomiteit: Livien Van Melkebeke en Romain De Kegel.

De burgemeester was eveneens verplicht alle informatie te verstrekken over de inwoners en hun beroep. Op 14 maart 1916 noteerde secretaris Gustaaf Meganck het aantal veehandelaars of slachters: Jozef Welleman, Denis Welleman en Petrus Buyl (Berg); Alfons Droesbeke en Camille Rottiers op Terlicht; Alfons Herreman, Victor Schouppe en Gustaaf Schouppe op het Dorp. Hij voegde er nog aan toe dat er op het dorp geen klompenmakers waren.

In juni 1920 was de secretaris aan een rustperiode toe. Op bevel van Dr Van Ongevalle liet hij het secretariaatswerk over aan Henry De Schepper die aangesteld werd bij geheime zitting van 20 november 1919.

Gemeenteraadsverkiezing van 24 april 1921

Deze verkiezing was zeer belangrijk omdat voor de eerste maal het algemeen stemrecht - één man, één stem- toegepast werd en anderzijds omdat ook het stemrecht voor vrouwen ingevoerd werd, weliswaar alléén voor de gemeenteraadsverkiezingen. Voor de wetgevende verkiezingen dienden zij nog te wachten tot 1948.

Er werden twee lijsten ingediend, een katholieke met Omer Heereman als lijsttrekker en een tweede lijst die een combinatie was van diverse politieke strekkingen.

Lijst 1: O. Heereman, Vijverman, Van Londersele, Jozef Meganck, Van den Stock, Michiels, Welleman, Frans Roelandt en Van Lul.

Theofiel Roelandt was de lijstaanvoerder van Lijst 2, gevolgd door Van der Haegen, Van Melkebeke, Van Buggenhout, Alfons Meganck, Wellekens, Herremans, Heyman en De Schutter.

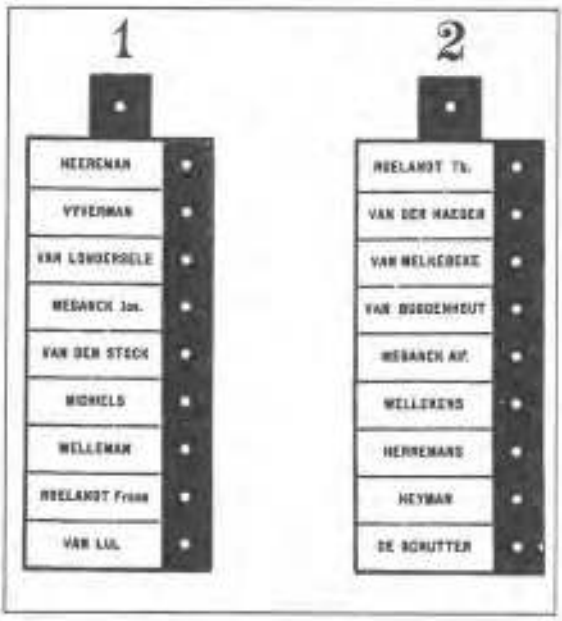
Voorzitter August Van den Steen werd bijgestaan door secretaris Jozef De Pauw om de werkzaamheden te leiden.

Het werd een overwinning voor de katholieke lijst met 6 verkozenen. Omer Heereman (eigenaar) behaalde een mooi resultaat met 154 naamstemmen. Zijn collega's waren: J.B. Vijverman (landbouwer), Cyriel Van Londersele (landbouwer), Jozef Meganck (landbouwer), Stefaan Van den Stockt (landbouwer) en August Michiels (kleermaker).

Op Lijst 2 werden gekozen: Theofiel Roelandt (landbouwer), Alfons Van der Haegen (wever) en Livien Van Melkebeke (landbouwer).

Op 31 december 1921 verving Frans Roelandt (kanthandelaar) Jozef Meganck (+) en op 17 februari 1922 nam Alfons Welleman (slachter) de plaats in van Vijverman (+).

In de twintiger jaren kwam er ook structuur in de socialistische beweging. Het begon met de oprichting van syndicaat en ziekenbond, gevolgd door de oprichting van een zelfstandige afdeling van de Belgische Socialistische Partij (BSP). In 1923 was er reeds een socialistisch feest bij Van den Storme. De socialistische pers was enthousiast: *"Ons feest had alle verwachtingen overtroffen, het stroomde er! De ruime café was te klein, er stond nog een massa buiten die niet binnen kon. De mannen van Ninove verzorgden met hunne puike zang de avond. Pol Van den Steen boeide de menigte met zijn stichtend woord over de socialistische propaganda. Vooruit mannen van Kerkxken, vooruit op den weg van het socialisme, vooruit voor ons*

Verkiezing van 9 raadsleden, 24 april 1924

ideaal!" (22) Een zangfeest in 1925 was welgelukt en *"Ja, ja wat Kabas er ook moge over zeggen, den buiten ontwaakt en wordt rood!"* De aanwezigen zongen zegezeker het overwinningslied 'Naar d'overwinning'

Voor enkele jaren was 't in de partij
Der rijke bezitters hoogtij
Vrome klerikalen ter stee en te land
Liepen met den geus hand in hand
't Was om te bekampen het proletariaat
dat vlak hen dierf zien in het gelaat
En nimmer gedwee nederbuigt lijk een riet
Als eenen magnaat gebiedt.

Refr.: Broodrooverij en heerschappij
van 't paapsch gebroed zijn voorbij
Hunne macht werd aan banden geleid
Dank aan onze hardnekkige strijd
'k Weet inderdaad dat 't slechts wel gaat
met socialistische staat
daar ons leden al optreden
voor recht en vrijheid.

Slechts eene soort zorgt aanstaand
Voor 't werkvolk met daad en woord
't Is de socialistische partij
die bedrog bekampt en knoeierij
Het wordt hoog tijd dat wij wat vlijt
Met recht voortzetten den strijd
En wij halen zonder falen
d' overwinning bij.

Enkele maanden voor de gemeenteraadsverkiezingen verscheen een oproep om een socialistische lijst te vormen in onze gemeente. *"...op vele plaatsen gaan de socialisten voor de eerste maal hun kandidatuur stellen: Welle, Iddergem, Haeltert. Er zijn daar durvers gevonden die zich los gewerkt hebben van de versleten Daensistische partij om nu voor het rode ideaal te kampen. In andere gemeenten zou er moeten op aangedrongen worden om kandidaten te vinden vb in Kerkxken en in Denderhoutem...De opkomst der socialisten is de dood der groenen, in alle gewesten moet het woord der socialisten klinken."* (23)

Gemeenteraadsverkiezing van 24 april 1926

Ondanks de gestructureerde werking van de socialisten -de ziekenbond functioneerde flink- kwam er geen rode lijst. Er werden twee lijsten ingediend; Lijst 1 met Gustaaf Meganck als kopman en een katholieke Lijst (nr 2) met Omer Heereman als vertrouwde pion. Clement Van Gutte werd aangeduid als voorzitter van kiesbureau 1 en onderwijzer Florent De Geest was voorzitter van kiesbureau 2. Er waren 1219 stembrieven waarvan 11 ongeldige. Bij de telling bleken er 61 'bonte' stembrieven d.w.z. brieven die naamstemmen bevatten op verschillende lijsten.

Lijst 1 had 3 verkozenen: Gustaaf Meganck, Jozef Temmerman en Jan Wellekens. Lijst 2 stuurde Omer Heereman (rentenier), Cyriel Van Londersele, Sylvain Van den Stockt, Alfons Van der Haegen, Jozef Lievens (veearts) en Alfons Welleman (handelaar) naar de raad.

Sylvain Van den Stockt aanvaarde het schepenambt op 11 februari 1927.

August Michiels kwam in de plaats van Alfons Van der Haegen (vervallen verklaard op 21 maart 1930 wegens verhuis naar de buurgemeente Haaltert) en Frans Roelandt volgde Van der Stockt op (18 januari 1930).

De rode krant schreef: *"in de verkiezingen* (bedoeld werd de parlementsverkiezingen) *gaf Kerkxken aan de socialisten een prachtige uitslag. Voorwaar de arbeiders in ons dorp weten maar al te goed wie hun verdedigers zijn. Het moet dat in 1932 voor de 1ste maal een socialistische jongen op 't gemeentehuis zijn intrede doet."* (24)

Voor het eerst roerden ook de liberalen zich. Op Tweede Paasdag 1932 hielden zij een meeting met als sprekers provincieraadslid O. De Winter uit Mere en een Aalsterse propagandist, De Loose. Hun samenkomst werd echter in de war gestuurd door *"een drie-tal socialisten"*. Enkele weken nadien hadden zij meer succes, er was meer volk en er waren geen rustverstoorders. *"Oscar De Winter hield een strenge rede tegen de socialisten en makker De Loose toonde de groote principepen onzer partij aan"* Bij M. Van Melkebeke kon men terecht voor aansluiting bij de partij en/of de vakbond. (25)

Wat de Commissie van Openbare Onderstand (COO) betrof: in 1931 waren o.a. lid: de landbouwers Jozef De Rijck, Denis Welleman, Louis Welleman en de handelaar Frans Duym.

Gemeenteraadsverkiezing van 9 oktober 1932

Voor de samenstelling van de gemeenteraad mochten de kiezers putten uit drie lijsten. De socialisten hielden woord en vormden een onvolledige lijst met 4 BSP-kandidaten: Buyl, De Cock, Impens en De Pril. Lijst 2 (katholieken) met lijstrekker Omer Heereman, Cyriel Van Londersele, August Michiels, Alfons Welleman, Cyriel Van Melkebeke, Camiel De Ryck, Aloïs Van der Hoeven, Frans Reynaert en Gustaaf Goossens. Op lijst 3 (Daensisten) stonden 3 kandidaten: Victor Van der Haegen, J-B. De Pelsmaeker en Albert De Schrijver. Een liberale lijst kwam nog niet aan bod.

Voorzitters Herman De Geest en August Van den Steen en secretaris J. De Pauw zorgden voor het vlotte verloop van de kiesverrichtingen.

De BSP (Lijst 1) kon geen zetel bemachtigen, de kandidaten behaalden samen nauwelijks 45 naamstemmen. Blijkbaar was het socialisme nog onvoldoende doorgedrongen in Kerksken. De katholieken stuurden zes leden naar de raad: Heereman (193 naamstemmen), Van Londersele (61), Michiels (105), Goossens (85), Van Melkebeke (52) en De Ryck (81). De daensisten triomfeerden want hun drie kandidaten (Van der Haegen, De Pelsmaeker en De Schrijver) werden verkozen met 162, 61 en 12 naamstemmen. De Liberaal schreef smalend: *"De fronters schreeuwen victorie met de overwinning van 3 kandidaten van hun lijst. Er stonden er maar drie op voor negen plaatsen. Maar het schoonste van heel de historie is dat de 1ste kandidaat een fronter is en de 2 andere werkloozen zijn die gesyndikeerd zijn bij de socialisten. Of anders gezegd een partij van haken en ogen."* (26)

Donaat Cyrille Van Londersele was de tweede uit een gezin van 11 kinderen. Hij werd geboren op de Driehoek op 14 augustus 1887. Zijn vader Camille, gehuwd met Maria Goossens, was herbergier op het Dorp.

Op 7 februari 1933 legden de schepenen August Michiels en Cyriel Van Londersele de eed af

Enkele maanden voor het einde van de legislatuur overleed burgemeester Heereman op 18 maart 1937. Op de volgende raadsvergadering stelde schepen Michiels voor, eerste schepen Van Londersele voor te dragen als burgemeester. Op 28 augustus werd deze benoemd. Gustaaf Goossens nam voor de resterende maanden de vrij gekomen schepenzetel in.

Ondanks het minder goede verkiezingsresultaat bouwde de BSP voort aan de plaatselijke afdeling. Ze stichtten een propagandaclub die o.m. zorgde voor de verspreiding van hun blad 'Voor Allen'.

De vooruitgang van het rode gedachtengoed viel niet in goede aarde bij pastoor Arents. Van op de kansel gaf hij te kennen dat er maar één goede vakbond, één efficiënt ziekenfonds was, natuurlijk de organisatie met een "K" in de naam. De perscorrespondent antwoordde in niet mis verstane bewoordingen: *"Onze biechtvader is een prachtmodel van haat. Hij, die geroepen is vrede te brengen onder de menschen, is een voorbeeld van socialistenhater... Hij grijpt elke gelegenheid om misbruik te maken van den stoel der waarheid... hij is politieker, de katholieke bonden zijn de beste... Een wijze raad: bekommer u niet om politiek en om de socialisten, maar kuisch uwen hof, het is een plek waar onkruid staat"* (27)

Gemeentekiezing van Kerkxken

N° 2

De aanvallen op de socialisten werden niet in dank afgenomen en zelfs het bisdom werd ervan verwittigd. De correspondent schreef: *"Na al de aanvallen op de socialisten waarop hij zijn haat bot vierde, na hen te hebben afgeschilderd als de gemeenste, verachterlijkste mensen, is het zoo ver dat zijne moeilijkheden groot zijn... wij zullen hem niet volgen op den weg van laster, bij den grooten Meester in Gent zal men het verhoor doen... Maar of er voor de ooren van de*

Kerkschenaaren wel iets zal bestemd zijn, dat gelooven wij niet. Bij Mijnheer lekt er niet veel uit." (28)

De liberalen probeerden ook vaste voet aan wal te krijgen. Op zondag 4 augustus 1935 hielden zij een grote meeting waar *"provincie raadslid Van Cauter en propagandist De Loose meer dan een uur onderhielden over den socialen en politieken nood en dat het liberalisme in Kerkxken vele aanhangers telt, bewees het handgeklap. Het was een grote dag voor het liberalisme, één van die vreugdevolle dagen waarop wij mogen zeggen dat het ons gelukt is vele gedachten voor onze party te winnen."* (29)

Midden februari verschenen de kranten met een rouwband. Koning Albert I - vond de dood - te Marche-les-Dames op 18 februari 1934.

Kerkelijke en Burgerlijke Overheden drongen aan op plaatselijke rouwdiensten. De beleidsmensen van Kerksken gaven ook gevolg aan de oproep. Op maandag 26 februari was een rouwdienst gepland in de parochiekerk. De lijkbaar stond opgesteld in het koor. *"Er was een grote menigte opgekomen samen met de officiële besturen en er was een lange offergang. Het gruwelijk ongeval heeft ook hier een diep gevoel van ontzetting en medelijden doen ontstaan."* (30)

Gemeenteraadsverkiezing van 9 oktober 1938

Drie kiesburelen werden opgericht om de kiezers de gelegenheid te geven een nieuw gemeentebestuur te kiezen ter vervanging van: Cyriel van Londersele, Victor Van der Haegen, Jean De Pelsmaeker, Albert De Schrijver, Gustaaf Goossens, August Michiels, Frans Reynaert en Alfons Welleman.

Op drie volledige lijsten brachten de kiezers hun stem uit. Lijst nr 1 (katholieken) met lijstrekker Van Londersele (181 stemmen), Michiels, Goossens (Hollestraat), Welleman, Reynaert, Van der Eecken, Mertens, D'Hondt en A. Janssens. Lijst 2 (socialisten) met Muylaert, Seminck, Schandevijl, Buyl (kreeg het hoogste aantal stemmen van de lijst: 46), Petrus De Neve, Goossens (Hoek), De Mulder, Daghuyt en De Pril. Een anekdote: Daghuyt had geen enkele stem, dus hij stemde niet voor zichzelf en was daarbij kwaad omdat zijn vrouw hem eveneens geen stem gunde!.

Lijst nr 3 (Groene Democraten-Daensisten en onafhankelijken): Van der Haegen (164 stemmen), Jan Wellekens, Jan De Pelsmaeker, Frans De Kegel, Alfons Herremans, Van der Hoeven, Gustaaf Janssens, De Schrijver en Henry De Neve.

Om hun eisen kracht bij te zetten, kwamen enkele 'Landledenaars' met een versierde wagen, getrokken door de brabanders van boer

Van Buggenhout, naar het centrum. De wagen was versierd maar langs buiten bestreken met modder, om aan te tonen hoe lamentabel de verbinding met het dorp was. Helaas, de zon scheen en het moddereffect ging verloren.

Ondanks hun kiespamflet met *'Nr 1 behaalt zondag voor de zooveelste maal de verdiende zege!'* was de uitslag in het voordeel van de democraten (daensisten). De katholieken behaalden 632 stemmen, de BSP-lijst: 180 en de democraten triomfeerden met 762 stemmen.

Onregelmatigheden waren opnieuw troef. Enerzijds was er een grove misrekening bij het toekennen van de overdrachtstemmen en anderzijds was er sprake van omkoperij. Het eerste werd 's anderendaags reeds ontdekt door voorzitter A. Van den Steen, waardoor Herremans werd verkozen en niet De Pelsmaeker. Over het omkoopschandaal werd nog ernstig nagekaart tussen gemeente, de gouverneur en de betrokkenen. Lijsttrekker en uittredend burgemeester Cyriel Van Londersele (Katholiek) legde klacht neer bij de gouverneur. Op 21 oktober schreef hij: *"... zoo heeft de leider der lijst nr 3, lijst Van der Haegen Victor, nat. Vlaamsch gezind, zich veroorloofd niet alleenlijk de dagen die de kiezing voorafgingen stemmen af te koopen, maar zulks heeft ook plaats gehad den dag der kiezing, zelfs voor de stemburelen. Tot staving van mijn gezegde, zie verklaringen des aangaande hiernevens."* De zaak werd ernstig genomen en de arrondissementscommissaris gaf opdracht aan de politie een onderzoek in te stellen en verklaringen van benaderden te verzamelen. Hun verklaringen gaan van *"ik kan geen feiten van omkooperij aanhalen... ik ben van mening dat VdH niet over de geldmiddelen beschikt om zulke uitgaven te doen... algemeen is bekend dat de partij VdH meer geld heeft verteerd dan de andere partijen"* en *"... ik kan geen bijzondere feiten aanhalen dat VdH zou gedaan hebben, om door omkooperij stemmen "* tot *"...ik heb hooren zeggen en dat is in Kerksken algemeen bekend dat VdH veel geld gegeven heeft aan de kiezers"*. Van de acht ondervraagden bevestigden er vier dat ze respectievelijk 8,5fr, 10fr, 5fr en 10 fr ontvangen hadden. De beschuldigde reageerde ook en liet de gouverneur weten: *"... in onze gemeente Kerksken zijn door misnoegden, alle laster en leugens tegen mijn persoon verspreid en ongegronde en valsche klachten van omkooperij tegen mij gericht. Door deze drijverij, gekrenkt en beledigd in mijn teederst eergevoel, bid ik de Hr Gouverneur, mij de namen der aanklagers te willen overmaken, ten einde het gerecht rekening te laten houden met deze zaak..."*

In zitting van 23 november besliste de Bestendige Deputatie dat de klacht van burgemeester Van Londersele ongegrond was en dat de verkiezingsuitslag werd aanvaard omdat: *"de geringheid der aangebo-*

den sommen er op wijst dat hier geen omkooperij op groote schaal is gebeurd. De commissaris laat de drinkgelagen van kant omdat deze in algemeenen regel voorkomen bij elke verkiezing en door alle partijen in de buitengemeenten worden ingericht."

Er waren negen verkozenen: Cyriel Van Londersele, August Michiels en Alfons Janssens voor de katholieke lijst; Muylaert als enige BSP-er en Victor Van der Haegen, Jan Wellekens, Frans De Kegel, Alfons Herremans en Henry De Neve voor een alliantie van daensisten en onafhankelijken die de volstrekte meerderheid hadden.

AAN DE KIEZERS EN KIEZERESSEN VAN KERKSKEN

Iedereen is nu zeker in 't bezit van onze kandidatenlijst.

De eerste kandidaat

CYRIEL VAN LONDERSELE: Burgemeester. De eenvoudige landbouwer, het hart op de rechte plaats, de ontwikkelde man, die 17 jaar het ambt van schepene waardig heeft uitgeoefend. Een die meer kennis van zaken heeft dan veler wetticht meenen. **De burgemeester bij wien aere en rijk even welkom zijn, 't zij in de week, 't zij 's Zondags, 't zij in de straat of op den akker.**

De man die geen glorie wil, maar alleen zijn volk wil dienen.

MICHIELS AUGUST: De man die nie teert stapt den zijn overtuigheid te dienen en alles te beijveren voor 't welzijn der gemeente. **'n Man uit één stuk.**

GOOSSENS GUSTAAF: De vrij talentvolle volksvertreder, die voor ons jaar zijn schitterende wijze verdiend werd. **Een die weet wat verbaan is en die dus ook best de belangen der werkende klas kan verdedigen.**

WELLEMAN ALFONS: Een eerlijk hoofd man, die ook door zijn werk gehuwden. Hij was de hoogst van heuvelen van alle soorten. **Een die reeds lang op de brec staat, wanneer er moet gehandeld worden in 't belang der gemeente.**

REYNAERT FRANS: De nederige landbouwer en gemeenteraadslid, volksvriend. Een die bewezen heeft dat hij in den gemeenteraad op zijn plaats is.

VAN DER EECKEN KAMIEL: Een eerlijk, rechtvaardig man, met rustbemiddeling, weere verhalen voor hare zaken.

MERTENS JOZEF: De moedige vrouw, propagandiste van het CHRISTEN WERKLIEDENVERBOND. **Een flink afgevaardigde, die onvermoeibaar een zachtjes strijd voert voor de zoo loofbare belangen van den werkman.**

DYNOMDT ALBERT: De nederige landbouwer die gewis met zijn goed karakter en edele inborst als raadslid kan gelukt worden.

JANSSENS ALFONS: Een jonge werkman, vol moed en toewijdingsgeest, wenscht het goed van zijn evenmensch te helpen. **Een die er niet voor teruggedeinst den strijd te voeren voor het welzijn der gemeente.**

KERKSKENAREN, U mooge vertrouwen schenken aan de lijst nr **1**

De kandidaten zijn allen Christen Vlamingen, brave volkmenschen, bij wien iedereen, ja iedereen, altijd mag gaan aanklooppen en indien het noodig mocht zijn, zelfs rekenschap vragen.

't Zijn strijders voor het welzijn der gemeente!

't Zijn strijders voor de vrijheid en den vrede!

't Zijn strijders voor de belangen van iedereen! 't Zij werkman, boer of burger.

Nr 1 behaalt Zondag voor de zooveelste maal een verdiende zege!

Stemt nr EEN! Ja, op dien lijst alleen!

Jan Wellekens werd voorgedragen als burgemeester en benoemd op 22 februari 1939. Victor Van der Haegen en Henry De Neve legden de eed af als schepenen.

Deze meerderheid moest het waar maken, onder dreigende oorlogswolken.

Jan Baptist Wellekens, geboren te Kerksken (Dorp) op 21 december 1879 huwde met Alice Roelandt op 21 juli 1925. Zijn vader, Egidius, was op het einde van de vorige eeuw schepen van de gemeente.

De inhuldiging van de nieuwe burgervader moest groots worden. Op de gemeenteraad van 29 juli 1939 werden de feestelijkheden voorbereid. Niet minder dan 24 groepen zouden deelnemen aan de praalstoet en het feest zou aangekondigd worden door "kanongebulder" en beëindigd door een prachtig vuurwerk.

een beetje achter aan!

GEMEENTE KERKSKEN

Heer JAN WELLEKENS

ALS BURGEMEESTER, OP ZONDAG 20 AUGUSTUS 1939

Programma:

ORDE VAN DEN STOET:

WEGHUIZER VAN DEN STOET:

FEESTELIJKHEDEN:

3. Feestrede door het Feestkomiteit.

4. Om 9 uur : enorme PRACHTIG VUURWERK

HET FEESTCOMITEIT.

De dag na de viering kon men in de krant lezen: *"Haast algemeen waren bevlagging en deelneming der bevolking bij de inhuldiging van den nieuwen burgemeester. Om 3 uren trok een typische stoet door de straten door talrijke kijklustigen aanschouwd. Voorop de verenigingen en groepen stapten de katholieke fanfaren van Haaltert en Denderhoutem. Op verscheidene plaatsen werd stil gehouden om de inwooners de gelegenheid te geven door huldebrieven en bloemen hun genegenheid te toonen aan den Heer Wellekens. Na de stoet was er een ontvangst op het gemeentehuis. Muzikale uitvoeringen, vuurwerk en...amusementspartijtjes waren de sluitstenen van deze heuglijke dag."* (31) Blijkbaar lieten de Kerkskenaren de oorlogsdreiging niet aan hun hart komen. Enkele maanden later barstte het oorlogsgeweld los over onze contreien en vier jaren van ellende en ontbering stonden voor de boeg.

Inhaling burgemeester Wellekens 1939
In de koets v.l.n.r : Jan Wellekens, Henry De Neve, Cyrille Van den Broeck, en secretaris De Geyter. Achter de koets : Louis Van Der Hoeven. Op de voorgrond : veldwachter Jozef De Pauw. Dame met witte schort : 'Madeleine uit 't zuugsken'.

Wereldoorlog II

Tijdens de bezettingsperiode waren de gemeenteraden ontbonden; er bleef alleen een college van burgemeester en schepenen in functie, bijgestaan door de gemeentesecretaris. Een zware opdracht was het organiseren van de ravitailleringsdienst.

Op 15 maart 1941 was er een laatste (min of meer) normale gemeenteraad met schepen Van der Haegen als voorzitter, schepen H. De Neve, leden Van Londersele, H. Muylaert en A. Herremans. Secretaris Jos De Geyter gaf lezing van een beslissing van de Secretaris-generaal bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, de hr Romsée: *"H. Wellekens wordt uit zijn ambt van burgemeester ontslagen omdat hij zich tegen de uitvoering van de beschikkingen door de hogere overheid in zake ravitaillering getroffen, verzet heeft en in erge mate aan zijn ambtsverplichtingen is tekort gebleven."*

Bij de bezetting werden alle normaal verkozen burgemeesters ontslagen en de Secretaris-generaal duidde de zogenaamde 'oorlogsburgemeesters' aan. Het waren uiteraard personen die niet on-sympathiek stonden tegenover de ideeën van het VNV (Vlaams Nationaal Verbond). Frans De Kegel werd aangesteld tot nieuwe burgemeestr van Kerksken. In de aanstellingsbrief van de nieuwe burgemeester werd nog vermeld: *"...dat u deze taak zult opnemen met zin voor orde en verantwoordelijkheid, in den dienst der geheele bevolking. Heel bizonder vestig ik uwe aandacht op uw zware ambtsplichten ter zake de stipte uitvoering van alle besluiten die verband houden met de bevoorrading: op dit gebied vooral zal ik geen enkele tekortkoming dulden..."* Op 6 januari ondertekende de nieuw aangestelde burgervader Frans De Kegel het verslag van de gemeenteraad met slechts één punt op de dagorde (een beslissing i.v.m. de COO). Hij werd bijgestaan door de vroeger benoemde schepenen Victor Van der Haegen en Henri De Neve en door secretaris De Geyter. Tot augustus 1944 hielden ze regelmatig samenkomsten om op een zo sereen mogelijke wijze het gemeentebeleid te verzekeren in deze turbulente periode.

'Oorlogsburgemeester' Frans De Kegel (Kerksken 7 januari 1901 en er overleden op 7 augustus 1973). Huwde met Octavie Meganck.*

Hoewel de Burgemeester, blijkens getuigenissen achteraf, geen daden had gesteld tegen de bevol-

king, werd hij politiek fout bevonden. Als VNV-er, was hij de "Nieuwe Orde" genegen. Bij de dood van VNV-leider Staf De Clerck, in oktober 1942, stuurde hij een rouwtelegram in naam van de gemeente Kerksken. Gelukwensen volgden voor Elias, wanneer die tot nieuwe leider van het VNV werd aangesteld. En de gemeente kreeg een "Tollenaerestraat" (Bergstraat) genoemd naar de in Rusland gesneuvelde vrijwilliger van het Vlaams Legioen. Dat feit werd zelfs vermeld op de Duitse radio.

De bevoorradingsdienst vóór de bevrijding werd georganiseerd door A. Van der Haegen en Remi Goessens. Na 10 mei 1944 werden het Aimé Van Keymeulen en Alfons Coppens.

Na de droeve oorlogsjaren begon een nieuw tijdperk van wederopbouw.

De zitting van 20 november 1944 werd opnieuw voorgezeten door burgemeester Jan Wellekens. Waren eveneens aanwezig schepen H. De Neve, C. Van Londersele, A. Herremans en secretaris De Geyter. Hun eerste beslissing was het aanpassen van de gemeentelijke opcentiemen.

Op 24 november kwamen Gustaaf Goossens en Jan Seminck in de raad ter vevanging van Michiels en F. Muylaert beiden overleden. Door de ingezette 'zuiveringsoperatie' nam Aloïs Van der Hoeven de plaats in van Van der Haegen, vervallen verklaard in april 1945, samen met A. De Schrijver en J. De Pelsemaeker. Ex-burgemeester De Kegel onderging hetzelfde lot op 24 juli 1945.

In augustus 1945 noteerden wij De Neve en Herremans als 1ste en 2de schepen. A. Van der Hoeven kwam eveneens in de raad.

Op de laatste samenkomst van het college vóór de komende verkiezingen stelde de secretaris het jaarverslag op. De raad vergaderde 10 maal, het wegennet verbeterde gevoelig, het aantal inwoners steeg met 16 eenheden, het aantal werklozen verminderde van 160 tot 30 en de ravitailleringsdienst werkte vlot. De geldelijke toestand was minder rooskleurig te wijten aan de *"ontoereikendheid van de COO-inkomsten + tusschenkomst voor de steunuitkeeringen. Zolang deze uitgaven niet verminderen, zullen de gemeentefinanciën schipbreuk lyden."*

Gemeenteraadsverkiezing van 24 november 1946

Na de oorlog werd nationaal de Christelijke Volkspartij (CVP) opgericht. Ook bij ons dacht een groep 'nieuwe katholiek geïnspireerden'- dat met de oprichting van een lokale CVP-afdeling de eendracht tussen de vorige katholieke lijsten (groep Van Londersele en groep

Wellekens) kon worden verwezenlijkt. Er werd een 'geheime" samenkomst gehouden ten huize van Rem De Neve. De promotors waren: Henry De Neve, Paul D'Hondt, Jozef Lievens en Gustaaf Meganck. Hoe goed de bedoelingen ook waren, er kwam geen oplossing uit de bus, Van Londersele kwam over de brug, maar Wellekens weigerde, met als gevolg dat twee lijsten met dezelfde ideologische overtuiging elkaar bekampten.

Voor een zitje in de gemeenteraad kregen de Kerkskenaren een overvloed aan kandidaten. Een nieuwe generatie moest het waar maken in deze moeilijke tijden.

Drie volledige lijsten (Onafhankelijken, Katholieken (lijst Wellekens) en CVP) en een vierde lijst (SP) met één kandidaat. Dat was in tegenstrijd met de plaatselijke werking van hun SP-propagandisten die volgens hun persorgaan *"uitstekend werk verrichten. De kameraden behoren tot de rijke schaar propagandisten die te Kerksken onverschrokken de zaden van het geloof in een betere maatschappij met kwistige hand weten rond te dragen. Zij zijn de bouwers van de socialistische organisaties. Zij zijn de stuwkracht voor iedereen, hun werkkracht is te Kerksken niet vruchteloos geweest."* (32)

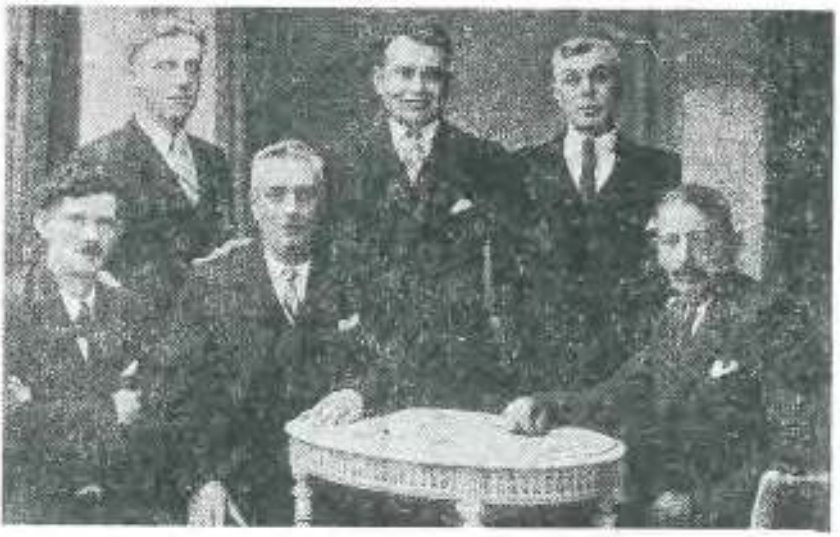
Langs onafhankelijke zijde werden Gustaaf Janssens (256) en Gustaaf De Pril (17) verkozen.

De traditionele katholieke lijst (nr 2) leverde Jan Wellekens (141), Alois Van der Hoeven (48) en Jan De Schrijver (30).

Een 'nieuwe' CVP-lijst (nr 3) kreeg 4 verkozenen: Jan Taeleman (72), Marcel Meganck (73), Henry De Neve (109) en Arthur Van Opdenbosch (69) die Van den Eynde verving wegens familiale banden met Van der Hoeven. Jan Wellekens omgordde de burgemeestersjerp met de steun van de onafhankelijken.

Op 9 januari 1947 legden Gustaaf Janssens (eerste schepen) en Aloïs Van der Hoeven (tweede schepen) de eed af in de handen van burgemeester.

Wellekens kreeg tegenwind wegens gesjoemel met de ravitailleringsreglementering en zijn benoeming werd vernietigd door de gouver-

Propagandisten Belgische Socialistische Partij in 1943
Zitten e.l.n.r.: Petrus De Neve, Domien Bugl, Philemon Muylaert
Staande: Marcel Schandevijl, Jan-Baptist Seminck en Gustaaf De Pril.

neur. Voor de resterende periode werd Gustaaf Janssens aangesteld als burgemeester bij Regentbesluit van 17 november 1947. Voor de vervanging van Janssens als schepen waren er drie stembeurten nodig. Uiteindelijk haalde Henry De Neve het van De Schrijver en De Pril.

Schepen A. Van der Hoeven overleed op 3 januari 1948 en werd in de raad vervangen door Alfons Herremans. Voor het vrijgekomen schepenambt waren er drie kandidaten: Arthur Van Opdenbosch, Jos De Schrijver en Gustaaf de Pril. Bij een eerste stemronde behaalde Van Opdenbosch 4 stemmen, De Schrijver 3 en De Pril 2 stemmen. Bij

een tweede stembeurt haalde Jos De Schrijver het met 5 tegen 4 stemmen voor Arthur Van Opdenbosch.

In 1950 werd het rumoerig naar aanleiding van de koningskwestie. Onder druk van de socialisten en de Waalse parlementariërs kwam er een volksraadpleging op 12 maart. De burger moest antwoordenmet 'Ja' of 'Neen' op de vraag: *"Zijt U de mening toegedaan dat Koning Leopold III de uitoefening van zijn grondwettelijke machten zou hernemen?"* Een (vooral Vlaamse) meerderheid stemde "Ja". De CVP stuurde aan op verkiezingen die er kwamen op 4 juni. Hun doel was de volstrekte meerderheid behalen en het "Ja" van het referendum in de praktijk omzetten. Ondanks de CVP-meerderheid kon de eis niet uitgevoerd worden. Na onlusten, ondermeer met drie doden in Grâce-Berleur, deed Leopold III op 1 augustus 1950 afstand van de troon. Zijn zoon Boudewijn volgde hem op. De verhitte debatten en de woelige manifestaties in de grootsteden raakten het landelijke Kerksken niet, het bleef er rustig.

Gemeenteraadsverkiezing van 12 oktober 1952

De politieke molen draaide op volle toeren in onze gemeente. Vier volledige lijsten werden ingediend. Bij de samenstelling van het kiesbureau duidde men Florent De Geest, Maurice Ghijsels en Remi Van Keymeulen aan als voorzitters. Albert Eeman zetelde als secretaris.

Burgemeester Gustaaf Janssens en schepen Henri De Neve (derde v.r.n.l.) in 1952 bij het 65-jarig huwelijksjubileum van Albien Baetens en Leontine Boumont. Burgemeester Janssens werd geboren te Kerksken op 20 mei 1901 en overleed er op 6 april 1968

Van de lijst Gemeentebelangen werden verkozen: Gaston Van Cauter (114 naamstemmen), Alfons Janssens (208) en Albert D'Haeseleer (76).

De BSP-lijst moest het stellen zonder raadslid.

Lijst 3 stuurde Gustaaf De Pril en Alfons Callebaut naar het gemeentehuis. Callebaut kreeg de plaats omdat Gustaaf Janssens niet kon zetelen wegens familiebanden met Alfons Janssens.

Voor de CVP werden Henri De Neve (65), Paula Van Opdenbosch (169), Edmond Van Herzele (112) en Cyriel Van Londersele (99) verkozen. Van Londersele overleed op 9 augsustus 1957 en werd vervangen door Marcel Meganck. Na enig gehakketak en met de steun van de CVP, stelde de raad Gaston Van Cauter voor als burgemeester.

Gemeente Kerksken

Verkiezing voor 9 Gemeenteraadsleden

De 12 October 1952.

1	2	3	4
JANSSENS ALFONS	VAN DEN STORME	JANSSENS GUSTAAF	DE NEVE
VAN CAUTER	BUYL	DE PRIL	MEGANCK
D'HAESELEER	DE SPIEGELEER ALBERT	CALLEBAUT ALFONS	TAELEMAN
BOTTERS	DE VUYCK	DE TROYER	VAN LONDERSELE
HEYMAN	GOOSSENS	VONCK	DEVEEMAN
DE RIJCK	TIJSBEET	RUYSSINCK	DE COCK
VAN RUSSELBROECK	VAN HAVE	DE SCHUTTER	VAN HERZELE
CALLEBAUT GASTON	DE SPIEGELEER JAN	GEEWE	WILLEMAN
CORNELIS	DE BRUYN	BROEMAN	VAN OPDENBOSCH

Hier moet aan toe gevoegd worden dat de hogere CVP-leiding oordeelde: *"dat de kandidatuur van Van Cauter kon aanvaard worden binnen het Christen democratisch gedachtengoed en dit ten nadele van de gebroeders Janssens."* Gaston Van Cauter stamde uit een landbouwgezin en werd geboren te Heldergem (Oom) op 6 januari 1901. Hij was de oudste van 3 kinderen. Zijn broer, Aimé, werd eveneens burgemeester in Heldergem. Gaston Van Cauter huwde met Eveline Roelandt en vestigde zich in de Berg (Sanders Hof). Deze joviale

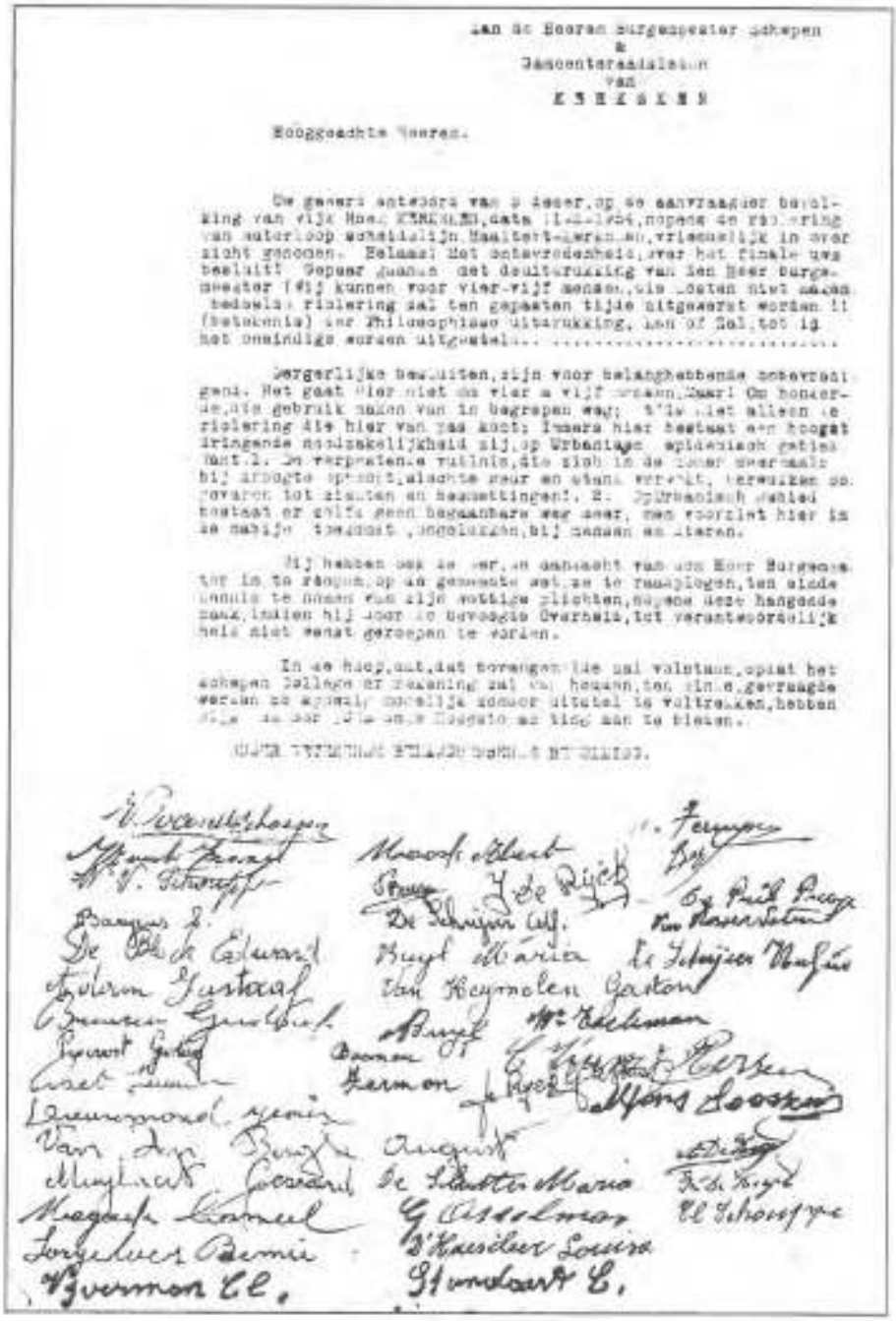
Kerkskenaar genoot de sympathie van vele dorpelingen want hij oefende het ambt gedurende 3 decennia uit. Op 11 februari 1981 overleed hij in het O.L.V.-ziekenhuis te Aalst.

Van Londersele en De Pril bekleedden de schepenambten. In augustus 1957 werd Henry De Neve schepen ter vervanging van C. Van Londersele.

Vanuit socialistische hoek kwam er bij deze stembusgang protest over de houding van de gebroeders Janssens. Volgens de verslaggever in zijn artikel *"Wat nu liberalen?"* waren ze wel op de hoogte dat slechts één van de twee kon zetelen. Het is *"een politiek spel zo oud als de straat en veel gemeen met de gekende jezuïetenstreken. Ze hebben hun kiezers bedrogen. Wij socialisten doen een krachtige oproep om aan te sluiten bij de BSP en een einde te stellen aan het politiek geknoei."* (33)

Na de verkiezing was de BSP niet ongelukkig met 182 stemmen. Kritiek werd niet gespaard, vooral de liberalen kregen er van langs: *"De strijd rond de burgemeesterszetel is in alle hevigheid ontbrand. Wie zal het halen? Zullen de liberalen een overeenkomst sluiten met de verkozenen van de burgemeester? Er zijn reeds onderhandelingen aan de gang. Wie is er in dit complot gefopt? De liberale kiezer! Wat wil ze op de gemeente verwezenlijken? Gaat zij de persoonlijke politiek van haar kopman volgen? Een politiek van hebben is hebben! Liberalen opgepast: kijk naar zijn vroegere kleur en het oordeel over uw vroegere kopman is rap geveld. Wij hebben nog geen programma van die heren gezien! De enige uitweg: de BSP"* (34)

Het was ook in die periode dat de provinciale baan Aalst-Geraardsbergen werd vernieuwd. Naast een petitie van enkele buurtbewonersuit het 'grensgebied Haaltert-Kerksken' ontvingen de inwoners van de aanliggende gemeenten Erembodegem, Haaltert, Kerksken, Heldergem, Aspelare en Nederhasselt een pamflet: 'De waarheid heeft zijn rechten'. Daarin werden de Liberalen en BSP-ers die samen in de Commissie van Openbare werken zaten, beschuldigd het dossier te vertragen en de Hr D'Haeseleer werd ervan beschuldigd alle eer naar zich toe te trekken i.v.m. de uitvoering van de werken... *" waarbij de liberale wonderdokter de vruchten kwam plukken van andermans werk"*. Volgens de ondertekenaars (de CVP-burgemeesters van genoemde gemeenten) stelde Minister Moriau alles in het werk om een spoedige uitvoering te bekomen. In 1957 zou het vak Haaltert-Kerksken hersteld worden. Het manifest eindigde als volgt: *"Van de leugen naar de waarheid. De ondergetekende burgemeesters hebben er aan gehouden de bevolking in te lichten over de ware toedracht van de zaak. Het is een schande dat Mr D'Haeseleer daar een*

Aan de Heeren Burgemeester Schepen
&
Raadsvergadering
van
[illegible]

Hooggeachte Heeren.

Uw geeerd antwoord van 9 deser, op de aanvraag der bevolking van Vijf Huis [illegible], dato 11-8-1864, nopens de riolering van waterloop schuilsloijn Haalbert-Lieven, vriendelijk in overzicht gekomen. Helaas! Met ontevredenheid, over het finale uwe besluit! Gepeer daaruit dat deuitvoering van den Heer Burgemeester [illegible] kunnen voor vier-vijf menschen, die daaten niet aan bedoelde riolering zal ten gepaasten tijde uitgevoerd worden. U (betekenis) der Philosophische uitvoerkking, een of Zal tot ig het onmiddige worden uitgevoerd... .....

Vergelijke beraadslagen, zijn voor belanghebbende ontevredenheid. Het gaat hier niet om vier a vijf menschen. Maar! Om honderde, die gebruik maken van in begrepen weg; t'Is niet alleen de riolering die hier van pas komt; Immers hier bestaat een hoogst dringende noodzakelijkheid tot opheffing van epidemisch gevaar. De verpesterende putlucht, die zich in de lucht verspreid bij drogte opkomt, slechte geur en stank verwekt, verwekken ongevaren tot ziekten en besmettingen!. Bijvoorbeeld gehad bestaat er zelfs geen bezwaarbare weg meer, men voorziet hier in de nabije toekomst, ongelukken, bij nachten en staren.

Wij hebben ons de eer, in aanmerking van uw Hoor Burgemeester in te roepen, op uw gemoed wel ze te raadplegen, ten einde kennis te nemen van zijn wettige plichten, opgenomen deze hangende zaak, indien hij door de bevoegde Overheid, tot verantwoordelijk heid niet wenst geroepen te worden.

In de hoop, dat bovengenoemde uw volstaan, opdat het schepen College er beraading zal van hebben, tot zijn gevraagde werken te spoedig, doordien zonder uitstel te voltrekken, hebben wij de eer U de [illegible] te blijven.

[illegible]

Petitie van bewoners van de Hoek in verband met rioleringsproblemen

persoonlijk succes wil van maken, terwijl het hier om een zaak van algemeen nut gaat, waar geen persoonlijke kwestie bij te pas komen. De liberalen hebben de gewoonte riemen te snijden uit andermans leer.

maar de waarheid heeft zijn rechten." Voor Heldergem tekende Aimé Van Cauter, voor Haaltert Baron de Sadeleer en voor Kerksken Gaston Van Cauter. (35)

Secretaris Jos De Geyter werd pensioengerechtigd met ingang van 1 november 1958. Drie nieuwe kandidaten voor de openstaande betrekking dienden zich aan: Paul Temmerman, Etienne Van Londersele en Maurice Hereman. Eerstgenoemde genoot de voorkeur en nam van zijn voorganger de taak over die hij vervulde tot aan de fusie. In de nieuwe fusiegemeente Haaltert werd hij eerst diensthoofd afdeling Openbare Werken en vanaf 1/1/85 secretaris van de Openbare Commissie voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW).

Veldwachter Charles De Pauw gaf zijn ontslag in december 1954 en werd vervangen door Robert De Neve.

Gemeenteraadsverkiezing van 12 oktober 1958

Gemeentebelangen (Lijst 1) en CVP (Lijst 2) kwamen met een volledige lijst terwijl de BSP (Lijst 3) het moest stellen met 8 kandidaten op haar lijst. De Liberalen (Lijst 4) dienden een lijst in met slechts vier kandidaten.

Paul D'Hondt en Jozef Coppens waren de voorzitters bij de kiesverrichtingen.

In drie bureaus werden 1713 stembrieven geteld waarvan 13 ongeldige en/of blanco. Een aantal kiezers (48) brachten hun stem uit op

meerdere lijsten, de zgn. "bonte brieven". Bij de verkiezingen in 1970 werd dat systeem afgeschaft.

Volksvertegenwoordiger D'Haeseleer schreef de Kerkskenaren aan om hen uit te nodigen te stemmen op de 4 kandidaten van Lijst nr 4 omdat *"U steeds in het verleden op mijn tussenkomst kon rekenen..."*. Dat parlementslid had inderdaad een stevig uitgebouwd dienstbetoon in het Aalsterse. Met afgunst werd er soms uitgekeken naar het 'succes' van de liberale volksvertegenwoordiger. Hij stond bekend als de man die 'iedereen hielp- onafgezien stand of kleur- en die alles kon'. Bij de nationale verkiezingen scoorde hij dan ook zeer hoog in onze contreien. Zijn aanbevelingen werden niet opgevolgd want de liberalen behaalden geen zetel.

Gemeentebelangen (nr 1) kreeg 3 verkozenen: Gustaaf Janssens (240 naamstemmen), Alfons Janssens (95-kon niet zetelen wegens verwantschap en ruimde de plaats voor Jozef De Troyer -21) en Frans De Meerleer (52). De CVP leverde de overige zes raadsleden: Gaston Van Cauter (267), Edmond Van Herzele (218), Paula Van Opdenbosch (224), Germaine Vijverman (165), Jozef Buydens (110) en Robert De Schutter (113).

Wim Verleysen, gouverneur De Kinder, eerste schepen Jozef Buydens en burgemeester Gaston Van Cauter.

Van de verliezende partijen behaalde Suenaert (BSP) 34 en D'Haeseleer (Lib.) 113 naamstemmen. Gaston Van Cauter kon de sjerp opnieuw omgorden voor 6 jaar. De schepenverkiezing stelde geen

onoverkomelijke moeilijkheden en de ambten werden toegewezen aan Jozef Buydens en Robert De Schutter

Gemeenteraadsverkiezing van 11 oktober 1964

Elke partij had voldoende kandidaten om volledige lijsten in te dienen. Het werden er vier. Op de BSP-lijst (nr 1) stonden vier vrouwelijke kandidaten, wat niet vanzelfsprekend was. CVP-lijst (nr 2) met Van Cauter als lijsttrekker en stemmentrekster Paula Van Opdenbosch hadden een sterke ploeg en hoopten op een ruime meerderheid.

GEMEENTE KERKSKEN

Verkiezing voor negen Gemeenteraadsleden

DE 11 OKTOBER 1964

1 B.S.P.	2 C.V.P.	3 P.V.V.	4 VOLKSBE
Suissaert R.	Van Cauter G. G.	Wallebaers R.	Janssens G.
Bagi A.	Van Herzele E.	D'Hesselaer Ph. A.	Van Landersele E.
De Sweef J.	Braeckman P.	Roos A.	De Meerleer P.
De Vegst J.	Vijverman G.	De Pelsmaeker H.	De Treper J.
Gossye J.	Roelandt G.	Van De Velde J. A.	Van Der Eecken A.
Verbeken I.	Vanck A.	Vijverman O.	Baltiens E.
De Pelsmaeker E.	De Schutter R.	Van Buggenhout E.	Reyseinck H.
Spitaels S.	Buydens A. C. J.	Chevalier L.	Noerlecks J.
Van Landuyt A.	Van Opdenbosch P.	Van Melkebeke M.	Van Parrel A.

De CVP kon opnieuw triomferen: met 6 verkozen leden behaalden zij de volstrekte meerderheid. Uittredend burgemeester Gaston Van Cauter (277 naamstemmen) kon voor de derde maal de touwtjes in handen nemen, samen met Paula Van Opdenbosch (221), Edmond Van Herzele (173), Germaine Vijverman (168), Jozef Buydens (227) en Robert De Schutter (143). Paula Van Opdenbosch en Jozef Buydens werden de schepenen.

De liberale lijst leverde Albert Raes (105) en Marcel Van Melkebeke (87) en voor de Volksbelangen zetelde Gustaaf Janssens (96).

Roger Wellekens die een mooi resultaat behaalde (206 stemmen) kon niet zetelen wegens familiebanden met Gaston Van Cauter. Hij ruilde zijn zetel met de 1ste opvolger Marcel Van Melkebeke. Op 6 april 1968 overleed Gustaaf Janssens. Ter vervanging kwam de nieuwkomer Etienne Van Londersele.

Gemeenteraadsverkiezing van 11 oktober 1970

Door een wijziging in het kiessysteem had onze gemeente recht op 11 raadsleden i.p.v. 9.

Om tegen de volstrekte meerderheid van de CVP op te tornen beslisten de overige politieke fracties hun krachten samen te bundelen en een kartel te vormen onder de naam 'Volksbelangen.' Hun redenering was logisch: *"in 1964 behaalde de CVP de meerderheid met 6 zetels tegenover 3 en dat met minder dan de helft van de uitgebrachte stemmen (93 minder dan het kartel). Is dat democratisch verantwoord? Bij kartelvorming in 1964 zou de uitslag als volgt geweest zijn: Kartel 5 zetels en CVP 4 zetels..."* waarop de CVP prompt antwoordde: *"Het zogenaamde kartel samengesteld uit BSP, PVV en Gemeente-*

belangen zou 843 stemmen bekomen hebben in 1964 tegen over de CVP 750. Men vergeet echter mee te delen dat die 843 stemmen uitgebracht werden op naam van 27 kandidaten (3 lijsten elk met 9) en dat de 750 stemmen van de CVP de som waren der stemmen van 9 kandidaten! Als de kiezer nu even wil rekenen, zal hij vaststellen dat bij de verdeling van de 843 stemmen onder 27 kandidaten, dit slechts een gemiddelde van 31 per kandidaat betekent. Bij de CVP echter behaalden de 9 kandidaten samen 750 stemmen, dat is een gemiddelde van 83 stemmen per persoon. Dat is de waarheid!"

Lijst nr 1, Volksbelangen (VB) speelde Marcel Van Melkebeke (Partij voor Vrijheid en Vooruitgang - PVV) als lijsttrekker uit. Zijn partijgenoten waren: Gustaaf Kiekens, Adolf Drieghe en Albert D'Haeseleer. De kandidaten van VU-strekking: Etienne Van Londersele, Margriet Cannoot, Jan Roelandt en Alfons Janssens. BSP-ers waren Robert Suenaert, Jan Gosseye en Jozef De Swaef.

Lijst nr 2, CVP ging onder het motto 'Jeugd en ervaring'. Uittredend burgemeester Van Cauter was lijsttrekker en enkele CVP-prominenten (ook van buiten de gemeente) haalden een nieuwkomer én stemmentrekker in de politieke arena: Willy Michiels. De samenstelling van de lijst zag er als volgt uit: drie dames: Helene Janssens, Paula Van Opdenbosch en Germaine Vijverman; vier vertegenwoordigers van de jeugd: Robert Baetens, Eli De Troyer, Willy Michiels en Willy Lievens. Edmond Van Herzele, Georges Roelandt en Alexis De

Een nepbankje van 1000 als kiespropaganda. Tekst op achterkant: Stem CVP, stem jong, stem Vlaams, stem Willy Michiels

Waegneer vervolledigden de lijst.

De Kerkskenaren kregen naast het originele nep-bankje van 1000fr enkele pamfletten in de bus, één 'om over na te denken' van de CVP en één 'om diep over na te denken' van VB. Daarnaast presenteerden ze beiden hun programma voor de komende zes jaar. De CVP legde de nadruk op Openbare werken (Molenbaan laten uitgroeien tot aantrekkelijk woonmilieu met middenstandsvestigingen en wijkschool), onderwijs, cultuur en jeugd; sport (oprichting van zwembad in intercommunaal verband) en vrije tijd, volksgezondheid, hygiëne en huisvesting, sociale voorzorg. Volksbelangen beklemtoonde jeugd en veiligheid (o.a. oprichting van een kleuterschool met kinderkribbe op de Molenbaan), urbanisatie, esthetiek (verlicht uurwerk op de kerk), opruimings- en reinigingsdienst, sociaal dienstbetoon, elektriciteitsvoorziening.

De CVP-ploeg anno 1970.
Zittend v.l.n.r: ~~Robert~~ Paridaens, Helène Janssens, Gaston Van Cauter, Germaine Vijverman, Edmond Van Herzele.
Staand v.l.n.r: Georges Roelandt, Alex Waegeneer, Piet Braeckman, Willy Michiels, Paula Van Opdenbosch, Willy Lievens, Frans Menschaert, Robert Baetens, Eli De Troyer.

Het werd een kalme verkiezingsstrijd. De vooropgestelde rekensom van de kartellijst klopte niet en de CVP behaalde opnieuw de volstrekte meerderheid met 7 zetels.

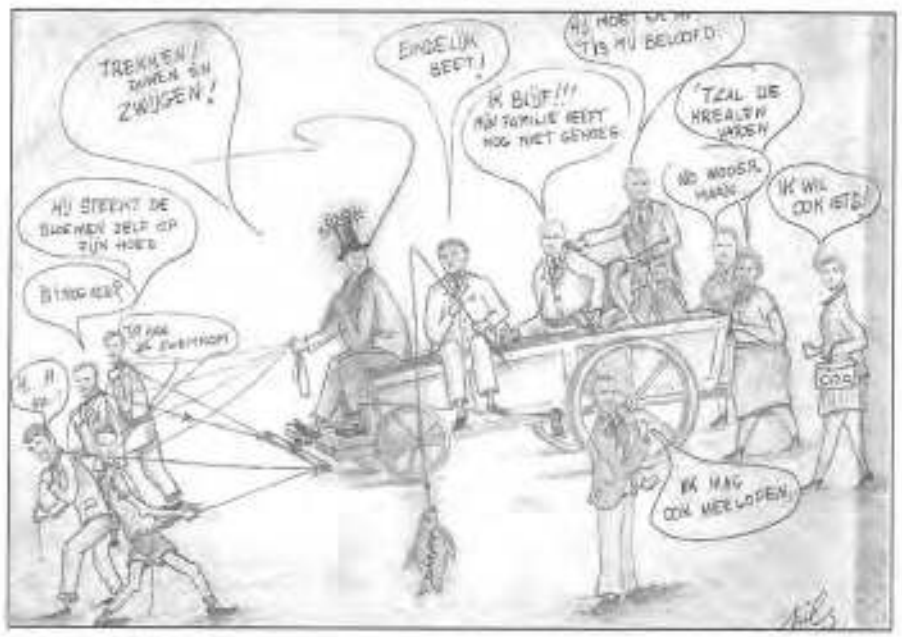
Paula Van Opdenbosch glunderde met een opmerkelijke score van 469 naamstemmen. De overige CVP-mandatarissen behaalden: Gaston Van Cauter (397), Germaine Vijverman (309), Willy Michiels (346), Edmond Van Herzele (233), Georges Roelandt (144) en Helène Janssens (129).

De vier zetels van Volksbelangen waren voor Marcel Van Melkebeke (286), Etienne Van Londersele (240), Robert Suenaert (180) en Gustaaf Kickens (168).

Door bloedverwantschap tussen Van Cauter en Roelandt kon die laatste niet toegelaten worden tot de eedaflegging en werd zijn plaats ingenomen door de eerste plaatsvervanger Robert Baetens.

Het was de taak van deze 11 gekozenen de laatste legislatuur tot een goed einde te brengen vooraleer Kerksken opgeslorpt werd in de nakende fusie.

In zitting van 28 januari 1971 werden Paula Van Opdenbosch en Edmond Van Herzele verkozen tot eerste en tweede schepen. De raadsleden stelden zich akkoord om Willy Michiels voor te dragen voor de burgemeesterszetel. Hij legde de eed af bij de arrondisse-

Verkiezingen 1970.
Het karikaturale in de dorpspolitiek.

mentscommissaris op 1 februari 1971 en op 15 augustus werd de nieuwe burgemeester feestelijk ingehuldigd. Twee mandatarissen van de CVP zouden enkele jaren later nog een belangrijke rol spelen in de politiek. Michiels maakte furore in de gemeentepolitiek en Paula Van Opdenbosch klom op tot de in de hoogste politieke kringen en drukte haar stempel op het beleid van ons land.

Het vast gemeentepersoneel bestond uit secretaris Paul Temmerman, veldwachter Robert De Neve en grafdelver Willy Van Durme. Vijf leden van het OCMW (Albert Paridaens, Piet Braeckman, Georges Roelandt, Joris De Kegel en Marcel Van Melkebeke) werkten onder het voorzitterschap van Piet Braeckman.

Het OCMW-bestuur. Zittend v.l.n.r.: Georges Roelandt, Adolf Drieghe, Piet Braeckman, en Alice De Neve. Staand: Paul Temmerman, Joris De Kegel en Albert Paridaens.

Op 28 juni 1976 overleed Marcel Van Melkebeke. Adolf Drieghe nam zijn plaats in

Twee fracties vierden feest in die legislatuur. De VU herdacht het 20-jarig bestaan in de gemeente. Het was een enthousiaste Edward De Kegel die in 1954 na het eerste VU-congres te Gent enkele medestanders bezielde om een plaatselijke afdeling te stichten, de eerste in het arrondissement Aalst. In 1967 bestond een uitgebreid bestuur uit voorzitter Etienne Van Londersele, secretaris Joris De Kegel, penningmeester Remy Goessens en leden Edmond Piro, Edward De

Karikatuur uit de verkiezingstrijd Groot-Haaltert.

Kegel, Paul De Pelsmaeker, Roger Lievens, Maurice Ruyssinck en Roger De Vuyst. In 1975 werd het 100ste lid aangeworven.

De CVP vierde haar zilveren jubileum op 13 oktober 1972. Dank zij de goede vriendschapsbanden van Paula Van Opdenbosch met o.a. Wilfried Martens kon ze toppolitici naar het kleine Kerksken halen. Geregeld organiseerde de CVP-afdeling vormingsavonden met prominente sprekers zoals Leo Tindemans, Gaston Geens, Wilfried Martens en de Aalsterse politicus Ludovicus Moyersoen.

De bestuursploeg onder voorzittersschap van Paul D'Hondt, secretaris Albert Paridaens en penningmeester Georges Roelandt werkte samen met Piet Braeckman, Roger De Neve, Willy De Pelsmaeker, Eli De Troyer, Willy Lievens, Frans Menschaert, Gaston Piens, Laurent Roelant, Jan Van Cauwenbergh, Roger Van Keymeulen, Marcel Van Sande, Alex Waegeneer en hun zes raadsleden. CVP-Kerksken telde ruim 250 leden. In die periode ontwikkelde zich een nieuw verschijnsel: de 'informatie aan de burger'. Het gemeentebestuur (lees CVP) informeerde slechts éénmaal per jaar, samen met de nieuwjaarswensen van de burgemeester. De Volksunie verspreidde periodiek een informatieblad 'WIJ Kerksken'. Informatiebladen van de liberale en socialistische fracties zijn ons niet bekend. Vermelde het gemeentelijk informatieblad veelal algemene informatie en de opsomming van gerealiseerde werken, dan hamerde het VU-blad

vooral op de niet-gerealiseerde beloften. Regelmatig verschenen ook verslagen van de gemeenteraden.

Het dossier 'Molenbaan' dat ruim 20 jaar aansleepte en nooit een weergave werd van het vooropgestelde was een doorn in het oog van vele Kerkskenaren. (De Molenbaan bezat het statuut van 'Uitbreidingsgebied' waarvoor men nooit het noodzakelijke BPA heeft gemaakt! Tot heden is er nog steeds geen definitieve oplossing).

De oppositie spon ook garen uit het feit dat de verstandhouding ver zoek was tussen de bestuursleden. Het was een publiek geheim dat de verstandhouding (om principiële redenen) tussen Paula Van Opdenbosch en Willy Michiels op zijn zachtst uitgedrukt ver zoek was zodat samenwerking een ijdel woord was. Burgemeester Michiels 'lonkte' eveneens naar andere politieke vrienden voor de volgende verkiezingen, wat niet in goede aarde viel bij zijn CVP-collega's. Het was soms een hele klus om voldoende leden bij elkaar te krijgen voor het stemmen van belangrijke aangelegenheden. In 1976 (in volle fusie-voorbereiding), waren er drie samenroepingen nodig om uiteindelijk te kunnen stemmen over het toch zeer belangrijke 'Ontwerp BPA' en 'Gewestplan-advies'. De adviezen werden goedgekeurd door de burgemeester en de drie oppositieleden en bij onthouding van de CVP-ploeg.

De nakende fusieplannen van Minister Michel werden ook druk becommentarieerd in de plaatselijke politieke middens. De gemeente diende vóór 10 mei 1975 een advies in te dienen. Er volgden studies, voorontwerpen, ontwerpen en ettelijke discussies. Uiteindelijk volgden er twee voorstellen. Het eerste voorstel (dat uiteindelijk aanvaard werd) verenigde Haaltert, Denderhoutem, Heldergem, Kerksken en het gedeelte van Erembodegem ten zuiden van de spoorlijn Denderleeuw-Kortrijk. Een tweede voorstel verenigde Haaltert, Heldergem, Kerksken, Vondelen en Anderenbroek en het gedeelte van Erembodegem. Weinig dorpelingen gaven hun voorkeur te kennen via een aangeboden formulier.

Een informatievergadering met senator Wim Verleysen (dromer van een super-Groot-Aalst) en met de burgemeesters van de betrokken gemeenten (uitgezonderd Heldergem) bracht weinig aarde aan de dijk. De aanwezige burgervaders pleitten voor behoud van kleine landelijke kernen. Kerksken en Haaltert stelden hun kandidatuur als pilootgemeente. De geanimeerde vergadering besloot met een oproep van Paul D'Hondt tot burgemeester De Leenheer, als vertegenwoordiger van de grootste deelgemeente, *"om samen met de andere partners te werken aan een klimaat van vertrouwen om een*

weldoordacht plan uit te werken dat ten goede komt aan alle inwoners van de nieuwe gemeente."

De laatste gemeenteraad van het zelfstandige Kerksken had plaats op 27 december 1975. Het laatste agendapunt waarover de verkozenen zich dienden uit te spreken was de verhoging van de fietsvergoeding voor de veldwachter van 1000 naar 1800fr/jaar. Geen afscheidsnota, alleen de handtekening van de secretaris en van de burgemeester, sierden de laatste bladzijde van het notulenboek. Op 1 januari 1976 verdween het zelfstandige Kerksken van de kaart en werd een deel van het grote Haaltert, de nieuwe gemeente met ruim 16000 inwoners.

Kerksken na de fusie

Gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1976

De verkiezingsstrijd voor een zitje in de Groot-Haaltertse gemeenteraad kondigde zich aan. Zoals voorspeld verliet burgemeester Michiels de CVP en vormde een Centrumlijst (CL). Dat schoot in het verkeerde keelgat van zijn vroegere partijgenoten, vooral na een manifest van Michiels. Er kwam een scherp antwoord van de CVP-voorzitter Paul D'Hondt aan zijn adres ('Open brief aan de Heer W.Michiels namens de CVP-raad en de CVP-gemeenteraadsleden').

BurgemeesterWilly Michiels hoopte op een ruime CL-meerderheid.

Voor sommige partijen was het een hele klus vijfentwintig valabele kandidaten te vinden om voor de kiezer te verschijnen. Vier lijsten werden ingediend. Bij de lijstvorming ontbrak een belangrijke politieke fractie: de PVV, traditioneel zeer sterk in de buurgemeente Denderhoutem. Enkele 'Atomse' PVV-ers werden aangezocht voor de CL-lijst, zodat die een blauw tintje kreeg.

Kerkskenaren bij de Volksunie (nr1): Etienne Van Londersele, Jaak Van den Bussche en Margriet Michiels-Cannoot, bij de CVP (nr 4): Edmond Van

Herzele, Germaine Vijverman, Jules Verhoeyen, Georges Piens, Roger Van Keymeulen, Robert Baetens en lijstduwer Paul D'Hondt en bij de BSP Jozef De Swaef en Simone Spitaels. De nieuw gevormde Centrumlijst (nr 11) kon volgende Kerkskenaren overtuigen: Willy Michiels (lijsttrekker), Staf Van Melkebeke, Gustaaf Kiekens, Robert De Schutter en Herman Impens.

Nooit eerder kregen de dorpelingen meer pamfletten in de bus met de allermooiste beloften voor de toekomst van het nieuwe Haaltert. Opvallend was het professionele karakter van de campagne. Een verzorgde en steeds terugkerende lay-out van de pamfletten waren de kiezers niet gewend. Vooral Georges Deleenheer, Willy Van de Bruelle en Willy Michiels streden met mooi ogende drukwerken. Ook enkele karikaturen tuimelden in de brievenbussen.

Met belangstelling werd uitgekeken naar de resultaten en vele prognoses sneuvelden naarmate de avond vorderde en de resultaten binnensijpelden. De CVP kreeg 11 zitjes, de CL 8, de VU 4 en de BSP 2. De komende zes jaar werden de Kerkskenaren vertegenwoordigd door Germaine Vijverman, Roger Van Keymeulen, Paul D'Hondt, Willy Michiels, Staf Van Melkebeke en Robert De Schutter. CVP en SP vormden de bestuursploeg met een nipte meerderheid van 1 zetel. De prijs was voor sommigen de constructie van de Sporthal te Denderhoutem. Het voorzittersschap van het OCMW werd waargenomen door Paul D'Hondt (tot 1980) en door Roger Van Keymeulen tot 1982.

Gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1982

Bij de verkiezingen kwamen de vier nationale formaties en de gemeentelijke Centrumlijst voor het voetlicht. De voorbije legislatuur was er flink gesleuteld aan de CL-lijst en volgens 'kenners' was de CVP-lijst nooit zo sterk. Het werd een nek-aan-nek-race met een nooit geziene hoeveelheid piekfijn verzorgde verkiezingsdrukwerken.

Voor de CVP fungeerden Roger Van Keymeulen, Germaine Vijverman, Jules Verhoeyen, Bernadette Goubert, Linda De Neve, Eli De Troyer, Albert Paridaens en Senator-Staatssecretaris PTT Paula Van Opdenbosch. De VU selecteerde 5 Kerkskenaren: Etienne Van Londersele, Edmond Piro, Jaak Van den Bussche, Albert Jacobs en Jean-Pierre Van Impe. De CL plaatste Willy Michiels, Marcel Van Sande, Arthur Buyl, Richard Buyl, Marie-Louise Van Audenhove en Etienne Van Buggenhout. Voor de PVV waren het Gustaaf Kiekens, Julien Meert, Marina Jacobs en Erik Van der Eecken. De Socialisti-

sche Partij (SP) plaatste onze dorpsgenoten Magda De Pelsemaeker, Jozef De Swaef en Marcel De Pelsemaeker op hun lijst.

De CL behaalde 10 zetels, de CVP 9, de SP 3, de VU 2 en de PVV 1 zetel.Van de kandidaten uit Kerksken werden verkozen Roger Van Keymeulen (CVP), Paula Van Opdenbosch (tijdens de legislatuur vervangen door Bernadette Goubert-CVP), Marie-Louise Van Audenhove (CL) en Willy Michiels (CL) met een monsterscore van 3704 naamstemmen.

Na de onderhandelingen vormden CL en CVP de bestuursploeg. Willy Michiels werd voorgedragen als burgemeester. Roger Van Keymeulen werd schepen. Door het overlijden van OCMW-voorzitter Désiré Allaer (oktober 1983) werd de functie uitgeoefend door Roger Sterck tot 31/12/83 en door Albert Paridaens van 1 januari 1984 tot 31 april 1984. Bij de installatie van het OCMW kreeg Frans Van Der Gucht het voorzitterschap in handen (van 1/4/84 tot 31/3/95).

In juni 1983 werden de burgers uitgenodigd via een fraaie kleurenfolder de inhuldigingsfeesten mee te maken. Zondag 23 juni schitterde Haaltert onder een milde zomerzon en een massa belangstellenden begroetten hun nieuwe burgervader.

Aangezien de oppositie quasi onbestaande was (slechts 6 zetels) haalde de coalitie het einde van de bestuursperiode zonder moeilijkheden.

Gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1988

De vijf zelfde partijen boden zich aan voor de gemeenteraadsverkiezingen met volgende Kerkskenaren: uittredend CVP-schepen Roger Van Keymeulen kreeg de 2de plaats; verder waren er op de CVP-lijst Bernadette Goubert, Linda De Neve, Antoine De Rouck en Willy De Pelsmaeker; slechts twee dorpsgenoten op de PVV-lijst: Jozef Matthijs en Gustaaf Kiekens; op de VU-lijst vinden wij Edmond Piron, Hilde Michiels, Peter Baetens, Trees Stevens en Jan Van Eetvelde. De SP-lijst plaatste Christine Buyl en J. De Spiegeleer en bij de CL: Willy Michiels, Marie-Louise Van Audenhove, Roger Coppens en Robert De Neve. In al zijn verkiezingsbladen voorspelde Michiels de volstrekte meerderheid voor de CL, helaas de kiezer besliste het anders, ondanks de enorme barnumreklame. De CL behaalde 10 zetels, de CVP 9, PVV, VU en SP ieder 2 zetels. De twee grootste groepen sloten opnieuw een overeenkomst voor 6 jaar en de uittredende burgemeester werd voorgedragen voor de voortzetting van zijn ambt.

De burgemeester was echter verwikkeld geraakt in een gerechtelijke procedure. De Minister van Binnenlandse zaken weigerde hem te

benoemen, zelfs na herhaalde voordrachten. Begin januari 1989 kon men lezen in de kranten: *"Michiels grijpt naast burgemeesterssjerp, Minister Toback weigert benoeming"*. Zo werd partijgenote Valentine Boeykens-Tas onverwachts burgemeester. De voormalige onderwijzeres uit Heldergem, heeft zich op een voortreffelijke wijze geprofileerd als 'burgermoeder'.

Gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994

In 1994 veranderde de CL-lijst van visie en werd opgeslorpt in de VLD-familie. De CVP, de VU en de SP bleven; een afgescheurde SP-lijst ANDERS en een éénmanslijst KLEIN zorgden voor variatie op het politieke front.

Volgende Kerkskenaren mengden zich in de verkiezingsstrijd: voor de CVP: Roger Van Keymeulen (lijsttrekker), Bernadette Goubert, Antoine De Rouck, Eli De Troyer en Phaedra Van Keymeulen, voor de VLD: Willy Michiels, Chris Van Aelbrouck, Katrien Van Melkebeke en Roger Coppens, voor de VU: Jan Van Eetvelde, Hilde Michiels en Trees Stevens en voor de SP: Karel De Spiegeleer, Christophe Payne, Hilde Lagrin en Christine Buyl.

Voor ANDERS: Daisy Van der Eecken, Patrick De Bundel, Willy Ascoop en Edgard Moerenhout.

"Michiels-Tas overdonderen de rest" kon men lezen na de verkiezingsdag. De VLD behaalde 14 zetels, de CVP 8, de SP 2 en de VU 1 zetel. De coalitie VLD-CVP werd voortgezet met Valentine Tas aan het hoofd. Naast schepen Michiels zetelden nog enkele Kerkskenaren: Schepen Roger Van Keymeulen, Antoine De Rouck, Chris Van Aelbrouck en Roger Coppens, die het OCMW-voorzittersschap toegewezen kreeg.

Wij mogen stellen dat van de Kerkskense politieke figuren vooral Paul D'Hondt, Paula Van Opdenbosch, Willy Michiels (burgemeester en schepen) en Roger Van Keymeulen (schepen) een belangrijke rol speelden in het gemeentebeleid na de fusie

Als ode aan de vele enthousiaste dorpelingen die gepoogd hebben via 'de politiek' een bijdrage te leveren om 'hun' Kerksken mooier en beter te maken, dit stukje proza.

"In de dorpspolitiek gaan...

Hun namen zijn verschillend, hun vrouwen meestal ook, maar één ding hebben zij gemeen, ze 'doen' aan politiek!

Meestal gaat het om brave mensen, die op zekere dag vurige tongen zien verschijnen, de roeping aanvaarden en zich in de politiek schieten.

Mag in het weekend, de partner nog mee genieten, de avonden in de week zijn voor hem en zijn vergaderingen. Vergaderingen waar hij zich oefent in nietszeggende opmerkingen, holle parafrasen en waar eigenlijke beslissingen na veel palaveren dan toch getroffen worden aan de toog tussen pot en pint.

Spoedig merkt hij dat de grote stukken van de taart weeral naar dezelfden gaan. Zo begon het, en zo gaat het verder. Eénmaal geproefd kan men het niet meer laten. De vergaderingen breiden zich uit, gemeenteraad, commissie, subcommissie, fractie enz. En dit alles, niet omdat er véél te verdienen valt, dat laat hij over aan anderen, de dorpspolitieker, maar omdat het hem éénmaal in zijn greep heeft.

Vermakelijk toch, denk ik, al wordt er wel eens smalend over hem gesproken.

In elk geval, voor mij hebben zij hun charmes, de dorpspolitiekers." (36)

Noten

1. RAG, Scheldedepartement nrs 2033/32; 2039/43 en 4683/3
2. RAG, Provinciaal Archief, Hollandse periode, nrs 902/12 en 902/18
3. RAB, GMA Kerksken, nr R/66/1
4. RAG, Provinciaal Bestuur, 1830-1850, nr 3378
5. Land van Aelst 17/7/1892
6. Denderbode 14/4/1895
7. Idem, 16/2/1896
8. Idem, 1/3/1896
9. Idem, 30/5/1897
10. Idem, 4/7/1897
11. Idem, 1/8/189712.
12. Land van Aelst, 1/8/1897
13. Idem, 11/7/1897
14. Denderbode, 8 en 13/5/1904
15. Land van Aelst, 13/12/1908
16. Het Laatste Nieuws, 22/12/1908
17. Land van Aelst, 27/12/1908
18. Volksgazet, 13/8/1911
19. Idem, 10/10/1911.
20. Volksgazet, 17/10/1911
21. Idem, 30/4/1912
22. Recht en Vrijheid, 2/12/1923
23. Idem, 4/4/1923

24. Idem, 30/6/1929
25. De Liberaal, 3 /4 en 29/5/1932
26. Idem, 23/10/1932
27. Voor Allen, 11/8/1935
28 Idem, 17/11/1935
29. De Liberaal, 11/8/1935
30. De Volksstem, 28/2/1934
31. Idem, 21/8/19
32. Voor Allen, 3/6/1962
33. Idem, 21/8/1953
34. Idem, 2/11 en 30/11/1952
35. Ongedateerd pamflet, Van De Putte Aalst
36. RV in "Onze Zeg", CVP Haaltert nr. 4, 1981

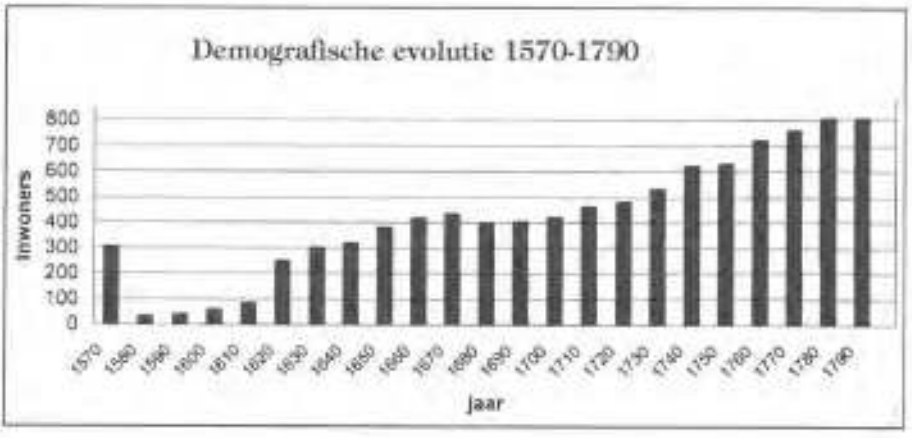
SOCIALE EN ECONOMISCHE EVOLUTIE

De periode vóór 1830

De Denderstreek heeft taaie tradities. Ingebed in de Vlaamse expansie van de 15de eeuw, ontwikkelt zich in het Denderbekken een belangrijke vlaskultuur. De fabricatie van lijnwaad is in volle bloei. Die nijverheid is in hoofdzaak een rurale activiteit. Tot in de helft van de 16de eeuw bloeien de markten. De uitvoer naar Frankrijk, Engeland, Spanje en Portugal, stijgt aanzienlijk. Maar de 16de eeuw kent haar troebelen. En niet van de minste. Besmettelijke ziekten, economische crisis, sociale en religieuze conflicten, slaan diepe wonden in het land. De beeldenstorm, de hergroepering van de provincies in Noord en Zuid: de 16de eeuw blijft één der meest bewogen tijdperken uit onze geschiedenis.

Kerksken zweet zich dood

De bevolking bedraagt in de 13de eeuw ongeveer 100 inwoners. In de 16de eeuw wordt die sterk uitgedund door de epidemieën.. *"Item gegeven den twee graefmaeckers van der stede (Aalst) die duerende den voorseiden tyt de doode lichamen ghestorven van der peste ter eerde ghedraghen ende begraven hebben zesse weken lanc..."* Het is slechts één voorbeeld uit de archiefstukken, die het verloop van de besmettelijke ziekte weergeven, die in 1529 de Dendervallei treft. Ninove, Aalst, Geraardsbergen, ze ontsnappen niet aan de *"haestege ziecte"*, of *"pestilencie"* of *"peste"*. Een andere ziekte die toeslaat, staat in de geschiedenis bekend als *"sudor anglicus"*. In het Frans spreekt men van *"suette anglaise"*.

Ze openbaart zich immers voor het eerst in Engeland in het jaar 1428. Handelsbetrekkingen zorgen ervoor dat ze ook onze contreien teistert. Hoge koorts, overvloedig zweten, hartstoornissen, kortom een ziekte die veel gelijkenis vertoont met influenza. Maar dan een zeer gevaarlijke vorm ervan. Veel kruid is er niet tegen gewassen. Net zomin als tegen de pest. Men probeert de ziekte in te perken door de toegang tot de steden af te sluiten. En door processies te houden. Elke week na de hoogmis. *"Ende omme dieswille datter gheen beter remedie en es dan god te vreesene ende hem te dienen"*. Ook Kerksken zweet zich bijna dood, letterlijk dan. Van de ruim 300 inwoners blijven er in 1580 haast geen meer over. (1) Na de daling in de 16de eeuw door epidemieën (1575: 305 en in 1.600: 80) stijgt het aantal gestadig tot ongeveer 900 in 1800. In 1725 zijn er 513 inwoners, verdeeld, over 113 gezinnen en er zijn 313 paasplichtigen. In 1829 zijn er 1221 Kerkskenaren die in 200 huizen wonen, 21 wisselen het heden voor de toekomst en 44 zien het eerste levenslicht.

Landbouw effent het terrein

Het land kruipt langzaam uit zijn ellende. De komst van de hertogen (1598) betekent ook de herneming van de economische activiteit. De handelsbetrekkingen met het buitenland nemen toe. Het is in deze periode dat de lijnwaadmarkten van Aalst en Geraardsbergen hun volle opgang kennen. Ook de opkomst van de kantnijverheid is in die context te situeren. Jammer genoeg zorgen de prestigeoorlogen van Lodewijk XIV ervoor dat de economische activiteit terugplooit. Al speelt de toenemende concurrentie uit het buitenland hier ook een beslissende rol.

Het zal tot midden van de 18de eeuw duren vooraleer de voorspoed in onze provincies terugkeert. Vreemde reizigers die Vlaanderen bezoeken, spreken met enthousiasme over de materiële welstand van de landbouwbevolking. De 18de eeuw is trouwens de grote eeuw van de landbouw. Het gebruik van meststoffen is ontwikkeld, de Brabantse ploeg klieft door het braakland, terwijl de lange Vlaamse spaden diep in de grond delven. De kultuur van graangewassen kent een forse ontwikkeling, maar ook de teelt van vlas en hop wint aan belang.

Vlas, hop, aardappelen.

De streek van Haaltert en Kerksken biedt een grote verscheidenheid aan veldvruchten. De akkers leveren alle soorten graan : tarwe, rogge, masteluin, haver, gerst en spelt. Ook peulvruchten zijn in trek : vooral bonen (*"romsche"* of *"ronsche"*) en erwten (*"roomsche"*, *"praterijs"*, of *"blauwe"*). Ook boekweit is geen onbekend gewas, even-

als de wouw (verfplant). De aanplanting van sloren voor het koolzaad neemt uitbreiding in de 17de eeuw. In mindere mate treft men ook de pastinaak en de *"door"*, of dodderzaad, gekweekt zowel om de vrucht (*"dodderolie"*) als om de "doorbesems". Als veevoeder kent men naast het hooi en de toemaat, de klaveren, de rapen, de vitsen en de paardebonen. Bij de bezaaiing houden de landbouwers er rekening mee dat er voldoende afwisseling der vruchten is. Zoniet spreekt men van *"verandzamen"*.

De vlasnijverheid bloeit als nooit tevoren. Vooral in de eerste helft van de 18de eeuw. De grote verspreiding te Haaltert en Kerksken ligt aan de oorsprong van de *"Vlasmis"*, ter ere van de H. Laurentius, aangeroepen tegen *"brand"* aan het vlas (derde zondag van mei). De vlasbewerking heeft ook zijn eigen vocabularium : de leem (stengel), boken en bookhamer (breken), de strepe (het werktuig), het zwingelen, de zwingelbank...

Maar ook de teelt van hop neemt toe. De stijgende vraag naar bier door de steden is hier wellicht niet vreemd aan. De hopteelt organiseert zich trouwens en steden zoals Aalst beschikken over een monopolie, dat bijna een eeuw stand houdt. In Kerksken evenwel is de hopteelt op het einde van de 18de eeuw zo goed als verdwenen.Dat is de periode dat de aardappelen een grote verspreiding kennen. Aardappelen komen in Kerksken de eerste maal voor in 1714 bij Livinus Van Der Haegen, als een plant in de groententuin. De *"patotters"*, *"aertappels"*, *"aerdt appels"*, *"heerappelen"*, enz. worden geleidelijk aan het dagelijkse voedsel toegevoegd. Op het einde van de 18de eeuw kent men reeds diverse soorten. Zo zijn er o.m. *"tursche patttatters"*, *"witte pattatters"*, en *"bergsche"*. In die periode komt ook het gebruik van de eetvork in zwang. De *"fourquetten"*, *"forcetten"*, of *"frisetten"* zijn meestal van ijzer. Tabak kent een matige verspreiding in de streek. De teelt ervan gebeurt quasi uitsluitend voor eigen gebruik.Aangezien de meeste landbouwbedrijven klein zijn, hebben de grote gezinnen moeite om behoorlijk te leven. Vrouwen vinden een bijverdienste in het spinnen, mannen in het weven. Vele gezinnen hebben, naast de landbouw, nog een ander hoofd- of bijberoep : molenaar, bakker, brouwer, herbergier, kruidenier, of slachter. (2)

Koren op de molen

Passchier Meganck (°11 februari 1722) bouwt in 1759 een korenwindmolen te Kerksken. Hij komt er zich als mulder vestigen na zijn huwelijk met Anna D'Hondt. Aan zijn proefstuk is hij niet, want voordien heeft hij reeds te Aaigem een molen opgericht. Na zijn dood neemt schoonzoon Joannes Van Der Smissen de taak over.

's Mulders molen,
eens de trots van de Molenbaan

Constant Van Der Smissen, tevens schepen en kerkmeester, beheert de molen tot aan zijn overlijden in 1859. Donaat, zijn zoon, zet de stiel verder. Hij overlijdt in 1883 en wordt opgevolgd door zijn oudste zoon Constant, die gehuwd is met Maria De Wint. Na de dood van Donaat, in 1902, tracht zoon Robert, samen met enkele knechten de zaak draaiende te houden, maar tegen de technische vooruitgang is geen molenwiek opgewassen. De windmolen sneuvelt in 1928. Enkel een prentbriefkaart en de toponiemen Molenbaan en Molenveld roepen nog enige herinnering op aan wat eens de trots was van Kerksken.

Bij de invoering van het kadaster in 1850, is de windmolen het enige belaste nijverheidsgoed, waarde 228fr. (3)

Tussen welstand en armendis

Van de bevolking op het einde van de 18e eeuw kent 10 tot 15 percent geen weelde, maar leeft op de rand van de armoede. De armendis (huidig OCMW) speelt een sociale rol. Sommige families moeten bij overlijden van een verwant terugbetaling doen van hetgeen de betrokkene van de armendis profiteerde. Het gebeurt immers vaak dat mensen zich aan de zorgen van de armendis toevertrouwen. Aldus overkomt het de nabestaanden van Adriaen Lievens († Kerksken 16.3.1760) die meer dan 100 gulden aan de armendis moeten ophoesten.. De welstand van vele anderen vertaalt zich in de schenkingen die ze doen aan de kerk of aan de armendis, evenals aan de uitvaartviering. Zo betalen de erfgenamen bij het overlijden van Ferdinandus de Saedeleir († 11.3.1660) voor drie tonnen bier *"dienende tot de ugtvaert 18 guldens 9 stuivers"*, voor het *"verbacken van des doenders tarwe tot acht vueten in de uijtvaerden 1 pond 17 schellingen 8 groten"*. Pieternelle Roelandt († K. 1783) schenkt bij testament aan de kerk 30 gulden en aan de armendis van Kerksken 12 gulden + 75

gezongen missen in de kerk van Kerksken + 25 gezongen missen voor haar ouders + 25 gelezen missen. (2)

En hebt gij meubelen...

Hoe leven onze voorzaten? Een boerenerf bestaat meestal uit een woonhuis met één grote kamer, de woonplaats. Verder een keuken en een voorvloer. Het is pas in het midden van de 18de eeuw dat gebouwen in baksteen geleidelijk aan de lemen woningen vervangen. Bij het woonhuis hoort de koestal, de schuur met dorsvloer, en een varkenshok. Soms ook een wagenhuis, al treft men dat enkel aan bij de grotere bedrijven. Ook het landbouwmaterieel staat in verhouding met de grootte van het bedrijf. Met een *"horde"* effent men de grond, terwijl een *"sledde"* dient om het alaam naar het veld te brengen. Verder behoren de wanmolen, het snypeert (werktuig om stro kort te snijden), de scudde (gaffel) en de *"coordewagen"* (kruiwagen), naast het overige gereedschap, tot de klassieke werktuigen.. Binnenshuis is er een variëteit aan inboedel. Stoelen bestaan in alle vormen en maten : *"drijpikkels"*, *"wijmen"* en *"stroogen"* stoelen, *"leirestoelen"* en in de vele gezinnen zelfs zetels. Naast de *"huillestoof met coolback"*, is er o.m. plaats voor de *"trezoor"* (bergplaats voor kostbaarheden), de *"regbank"* (muurrek) en de "garderobe" (oorspronkelijk een kist voor linnen). Een *"komfoor"* is een metalen pot om vuur in te maken met behulp van houtskool. Telloren zijn doorgaans van tin of van hout, al is er in 1625 al sprake van een *"dosijne roeye talloren"*, wat misschien verwijst naar koper. Tobbens treft men in de meeste gezinnen, ook een wafelijzer of *"toertpanne"* en zelfs *"eender mostaert meulen"*. De koffiepot duikt voor het eerst op in een inboedel van 1751. Ook de *"treckpot"* voor thee is in dezelfde periode in gebruik. Turf komt voor vanaf het begin van de 18de eeuw. Geleidelijk wint hij aan belang en dat heeft te maken met de turfwinning, vooral in Denderhoutem. De vroegste vermelding van kolen treft men aan in 1727. Goud en zilver wijzen op een bepaalde welstand, terwijl het bezit van boeken, eerder uitzondering dan regel is. Zo treft men in de nalatenschap van ene Jan-Baptist de Bruecker (†1729) *"de Costume van den lande Aelst, de Costume van Gendt, het Oudt Testament ende noch eenighe andere slechte boecken"*. (2)

Toestand 1830 -1900

De trein is vertrokken

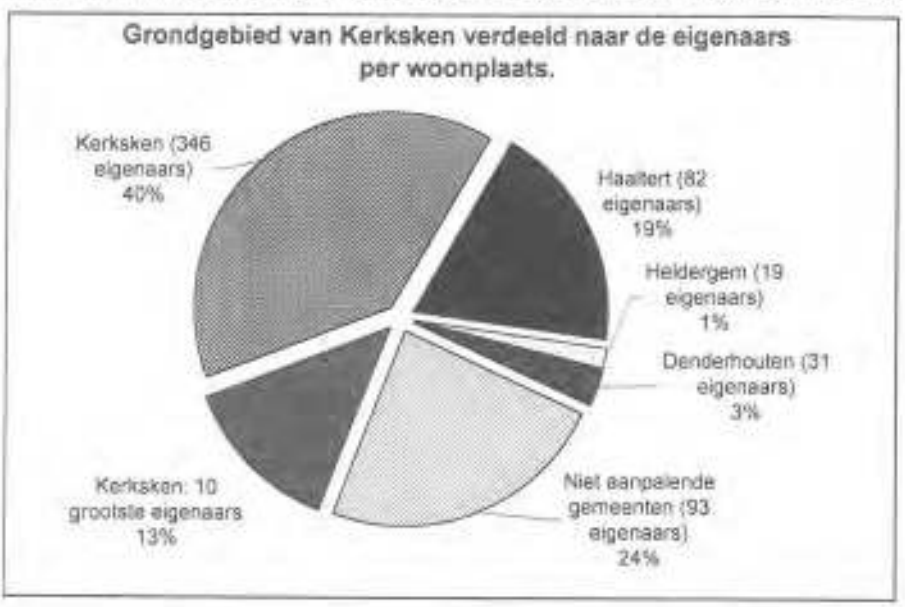
Het einde van de 18de eeuw betekent economisch ook het einde van het eeuwenoude productiesysteem dat gebaseerd was op ambachten en huisnijverheid. Vanuit Groot-Brittannië verspreidt de industriële revolutie zich immers in enkele decennia over onze contreien. Ze

neemt vaak een aanvang in de katoennijverheid. De invoering van de stoommachine zorgt immers voor een ware explosie. Begin van de jaren 1800 zijn de fabrieken een feit. Weldra zal de maatschappij uit twee klassen bestaan: de rijke industriëlen en het arbeidersproletariaat. De sociale onlusten die daaruit voortvloeien zullen de maatschappij grondig door elkaar schudden. De trein is voorgoed vertrokken. Wie zal hem nog stoppen?

Versnippering en armoede

In Kerksken, in het jaar 1845, op een bevolking van 1274 inwoners, werkt ruim één derde in de landbouw. De beschikbare percelen grond of arealen voor landbouwuitbating zijn echter zodanig versnipperd dat ze onvoldoende opbrengst leveren. Rond 1830 volstaan twee hectaren landbouwgrond om een gezin (gemiddeld 6,6 personen) te onderhouden. In 1845 zijn er in Kerksken 228 boerderijen. Daarvan zijn er 110 kleiner dan 50 are. Bijna de helft van de boerenbevolking heeft dus niet genoeg opbrengst om te overleven.. Slechts 43 van de 110 keuterboeren zijn zelf eigenaar van hun grond. De overigen moeten noodgedwongen pachten. Om te overleven moeten de vrouwen spinnen, de mannen weven of elders knecht spelen. Een dagloon voor de man bedraagt 54 c. De vrouwen moeten het met nog minder stellen. Vee is ook al schaars: het dorp telt 24 paarden, 3 ezels, 198 koeien (waarvan enkele als trekdier gebruikt worden), 170 varkens en 106 geiten (de koe van de arme man).

De gronden van het dorp zijn grotendeels eigendom van het armenbestuur: 7 ha 45 a 60 ca, verdeeld over 29 percelen. Het zijn niet de

behoeftigen die de gronden ter beschikking krijgen, integendeel. Ze worden - onder de prijs - verpacht aan de burgemeester, aan de grote landbouwers, ja zelfs aan landbouwers buiten de gemeente. Enkele grootgrondbezitters uit Aalst en Gent bezitten zelfs 20 % van de gronden.. In die context is het sociale klimaat dan ook verre van ideaal. Daarvan is een man als pastoor Van Hoeymissen zich terdege bewust.

Pastoor Van Hoeymissen

Meer dan een halve eeuw zal pastoor Ferdinandus Van Hoeymissen zijn stempel drukken op het sociaal en economisch leven van Kerksken. Op 11 november 1832 wordt hij pastoor te Kerksken. Zijn dynamiek is grenzeloos. Hij sticht werkhuizen en offert geld en goed om ze te doen bloeien. Wanneer zijn eigen krachten te kort schieten, wendt hij zich tot vrienden en kennissen. De armoede van de dorpelingen is hem meer dan een doorn in het oog. Van de 222 huisgezinnen, zo stelt hij vast, staan er 102 in het armenboek. De pastoor neemt contact met het Bureel van Weldadigheid, het latere OCMW. Hij wil dat er maatregelen genomen worden tegen de toestand. Hij vangt bot. Bovendien wil burgemeester Hendrickx een aantal potjes liever gedekt houden en beletten dat de pastoor inzicht krijgt in het Armenbestuur. Verscheidene leden van dat bestuur huren immers onwettelijk gronden tegen minder dan de helft van de prijs. Hendrickx is ook voorzitter van het Armenbestuur. De pastoor stelt die onregelmatigheden aan de kaak en speelt ze door naar de hogere overheid.

"De antwoord was neen, degene zegden zij die wij kunnen wegkrijgen, zeggende dat er niets in de kas, dit doen wij. Maar die ons bedrijgen of vloeken totdat dat ze krijgen die moeten wij geven, dus antwoord ik: eenen prijs voor u te bedrijgen, eenen voor het vloeken en eene straf voor de gehoorzaamheid. Doch zij vonden nog genoeg in de kas om in hunne vergadering elke week een literken bier te drenken als verdienden loon. De straat was vervuld van Bedelaars, degenen die nog werkten gingen naar de mert om enige ponden vlach te koopen, of zij bekwamen het hier bij eenen uitverkoper. Zij gingen dan met hun bundelken garen naar de mert. Maar gelijk dit door verschillige handen gesponnen was, de garen waren niet gelijk, dus wierd onder de prijs verkocht, en de spinsters en spinners verloren veel tijd en konden niet altijd hunne garens verkopen dan waren zij zonder geld en zonder werk. Ik stelde hun voor van met honderd steenvlasch gelijk te koopen, het zelve te doen ekelen, spinnen, de garens te sorteren, fijn bij fijn, grof bij grof, om de lijnwaden van gelijke draad en het zelve koleur te hebben, om niet gestreept te zijn, en die voor vijfde el te laten weven.

Dit wierd goed gekeurd door al die tegenwoordig waren uitgenomen, eenen die 14 dagen wilde hebben om zich te beraden; dus zeg ik wordt mijnen voorstel aangenomen, neem er act van, laten wij hem den tijd zegt de burgemeester en dan zullen wij het doen. Hoe groot was mijne verwondering toen ik twee dagen na onze vergadering vernam, dat na mijne afwezigheid door de leden, eenen anderen voorstel gedaan wierd, die met toezegging aangenomen was, te weten, van aan de pastoor te vragen, of hij alleen, gedurende een jaar den armen wilde bedienen, voorafgaande den staat van den armen te maken, notarielen act te passeren, was er min in kas, dat hij zich verplichte het zelve op te leggen. Ik vernam dat alles door een van de leden. Ik zeg dan aan de Burgemeester wat ik vernomen had. Ja zeg hij het is zoo. Zeer wel zeg ik, en hij heeft er bijgevoegd dat ik aan de arme mensgen zou willen kleren kopen om naar de kerk te kunnen gaan, en dus dat ik er nooit zou kunnen komen? Maar staat mij toe dat ik dit ambt gedurende zes jaar uitoefene en notarielen act passeren, dat ik dan aan den armen opleg dat zijnen staat verlies gedaan heeft, maar ik zijnen staat verbeterd, dat de leden van den armen dit opleggen. Zij vergaderen wederom in mijne afwezigheid, en dien voorstel wordt hun gedaan. Deze gehoord hebbende, slaan zij de armen open, met verwondering uitroepende, wat peist hij dan, dat zullen wij niet doen om ons te renueren! Hij zou op dien tijd tot vijf à zesduizend francs kunnen verbeterd zijn, dus tot heden toe geen stappen genaderd, ziende dat ik met hun geen werk konde maken, ik besloot den staat der armen te onderzoeken". (4)

De burgemeester zelf pacht een aantal gronden, *"de kerkxken meerschen van den armen"*. Hij doet dit via een stroman en ver beneden de werkelijke pachtprijs (59fr i.p.v. 100fr). Daarnaast huurt hij nog twee dagwanden op het Kerke-land tegen de prijs van 26fr per jaar. De bakker-winkelier Fernandus Lombaert, daarentegen betaalt 24,80fr voor 80 aanpalende roeden. Omgerekend betekent dat een voordeel voor de burgemeester van 36fr per jaar. In zijn brief aan de Gouverneur van 9 juni 1842 schrijft Van Hoeymissen dan ook :

"maer hier staet te bermerken dat den pagter Fernandis Lombart geen armmeester is, en dat hij het zijn in het openbaer heeft moeten pagten, terwijl dit van de armmeester van hun zelf geschat, of bepaeld word in prijs, zonder dat het ooyt gebeurt in het openbaer .....is een staeljen der onrechtveerdigheden, van den Burgemeester... dit alles bemerkende, moet men niet verwonderen dat die persoonen altijd armmeester wenschen te blijven, terwijl men in andere gemeenten moeyte heeft om iemand tot die beslissing te krijgen ". (5)

De pastoor laat het er niet bij. De gronden worden collectief beheerd en de opbrengst wordt onder de armen van het dorp verdeeld.

"Ondertusschen tijd, had ik van den Gouverneur der Provincie de bemagting bekomen, om aan al de arme huizekens of die naast de arme waren voor de verpagting der armen goederen eenige weienland aan te leggen, om aardappelen te planten in evenredigheid van hun huisgezin". (4)

Het wantrouwen tussen gemeentebestuur en kerkbestuur blijft bestaan tot aan de dood van Van Hoeymissen, al poogt burgemeester Hendrickx, net vóór de hemelpoort, nog met zichzelf in het reine te komen : *"Den Heer Anselmus Hendrickx, gewezen Burgemeester ziende dat zijn einde met grootste treden naderenden begonst wroeging te krijgen, overal het geen gebeurt was onder zijn bestuur, kwam mij zeggen dat hij ook zoo geeren naar den Hemel zou gegaan hebben als hij stierf. Ik heb het hem gezegs; wat hem te doen stond en ik ben in zijn huis onboden, en hij heeft zelf duizend frank uit zijnen koffer gehaald en tusschen mijne handen gesteld, welke ik voor de helft aan het bureel van weldadigheid gegeven heb, de andere helft aan de kerk".* (4)

'Vennootschap' II. Vincentius à Paulo

Van het Bureel van Weldadigheid moet Van Hoeymissen niet veel heil verwachten. Gebrek aan medewerking èn gebrek aan geld doen de pastoor naar andere middelen grijpen. Hij sticht het genootschap van de heilige Vincentius à Paulo. De bedoeling is duidelijk : de armoede en de bedelarij bestrijden en de inwoners door werk een menswaardig bestaan verschaffen.. Hij vraagt aan het Bureel van Weldadigheid om geen onderstand meer te verlenen, maar de gelden ter beschikking te stellen van het genootschap. Zelf brengt hij 600fr in. Van een arm gezin dat 4000fr erft krijgt hij 1000 fr ter beschikking. Hij noteert in zijn Liber:

Weefgetouw voor lijnwaad midden 19de eeuw

"Ik noemde dan eenige ieverige jongelingen tot mijne hulp, ik verzocht dan aan de parochianen van aan ons genootschap de helft te willen geven, van hetgeen zij wekelijks aan de deur gaven, dat men de bedelarij zou afschaffen in de gemeente voor vreemdelingen en inwoners. Dien voorstel maakte veel geruchte en wierd als onmogelijk aanzien zoowel in dit dan in de omliggende gemeenten. De arme zullen niet werken zegden zij, en bede-

len ze hier niet, zij zullen elders gaan. Ik verzocht dan aan het Bureel van Weldadigheid geenen onderstand meer te verleenen, maar het geen zijn hiertoe beschikbaar hadden, tussen onze handen te stellen. Elk lid van ons genootschap ging de aalmoezen dan wekelijks rondhalen op zijnen wijk, dit bracht weinig op, zeer weinig waren er die konden geven. Twee van de onzen gingen dan alle acht of veertien dagen naar Aat om een grote menigte gezwingelt vlasch koopen. Elken armen mensch wierd dan werkstellig gemaakt, de vrouwen ekelenden en spinden, de manspersonen weefden voor de vijfde el, zij hadden dan belang om met iever en nauwkeurig te werken, geenen tijd wierd verloren. Zij moesten niet meer naar de mert gaan, zoo haast hunnen bundel afgesponnen was, zij bekwamen hunnen loon en kregen wederom vlasch; de garens wierden gesorteerd en wij hadden schoone lijmwaaden, zonder gestreept te zijn en van gelijken draad."(4)

Het genootschap, dat wekelijkse vergaderingen houdt in de pastorie, stelt 150 gezinnen te werk. Een deel van het opzet slaagt: in 1839 is de bedelarij grotendeels uitgeroeid.

Crisis en hongersnood

De opkomst van de mechanische vlasspinnerijen en linnenweverijen zorgen in 1845 voor een zware crisis. De Denderstreek wordt bijzonder erg getroffen. Handgeweven lijnwaad kan niet langer concurreren met het veel fijnere werk dat de machines produceren. De linnenweverij stort in elkaar. Ook de prijzen en de lonen tuimelen naar beneden. Lijnwaad dat in 1830 nog 4fr de meter kost, is in 1845 nog slechts 2fr waard. Wevers verdienen amper de helft (0.20fr per meter) van wat ze tien jaar eerder verdienden (0.45fr per meter) of worden werkloos. Ambachtslui zien zich verplicht om een lapje grond te cultiveren, tenminste indien ze de huur ervan kunnen betalen. De versnippering in kleine loten, zorgt immers voor een forse stijging van de pachtgelden. Ook de onderlinge concurrentie tussen de huurders drijft de prijzen omhoog. Tegelijk doet het overaanbod aan werkkrachten ook de lonen in de landbouw fors dalen. De slechte oogsten van 1845 en 1846 geven tenslotte de genadeslag.

Rogge en aardappelen zijn het hoofdbestanddeel van de voeding. De zeer strenge winter van 1844-1845 zorgt ervoor dat het grootste deel van het koolzaad verloren gaat. Ook de rogge moet er grotendeels aan geloven. Door een plaag gaat bovendien de aardappeloogst verloren. Ook de komende jaren zal de hongersnood aanslepen. En er vallen slachtoffers .

"In een ledig varkenskot van Domien Van den Steen, wijk Berg, dood gevonden is een kind van 11 jaar oud, blijkt uit de verklaring van de

heer Lippens, geneesheer te Aaigem, dat de jongen aldaar door koude en ellende is bezweken". (4)

In het land breken ook epidemieën los; in 1846 de typhus. De ondervoede bevolking is een gemakkelijke prooi.

Hulp en wegenbelasting

De hongersnood woedt van 1845 tot 1848. De regering tracht de toestand zoveel mogelijk te verhelpen door de invoer van voedingswaren in België te stimuleren en de uitvoer te beperken. De gemeenten ontvangen subsidies om de bevolking te helpen en aan het werk te houden.

In 1847 ontvangt de gemeente Kerksken van de provincie een toelage van 1.300fr voor de behoeftigen. Die wordt als volgt verdeeld :

"overwegende dat men thans gekomen zijnde in de strengste van het jaargetijde er noodzakelijker wijze eenige beveilingen van levensmiddelen moeten gedaen worden ten einde de ongelukkigen reeds van krachten uitgeput, des te beter tegen de koude te versterken en hun naar het werk te schikken ontvangt het Nijverheidscomité 400 fr - voor uytdeling van levensmiddelen 600fr - voor verbeteringswerken van de wegen 300fr." (6)

De crisistoestand in de linnennijverheid zorgt voor een grote werkloosheid. In 1848 telt het dorp 250 werkloze wevers. Het Nijverheidscomité moet voor maatregelen zorgen. Leden van dat comité zijn : M. Coppens, Jan De Pauw, Jozef Gees, Korneel De Pelsmaecker.

De dorpswegen worden gekasseid. De werklieden krijgen hun loon in natura. Het onderhoud van de wegen wordt gefinancierd met een wegenbelasting, het zg. *"causeyegelt"*.

In 1848 komt er hulp van buitenuit. De pastoor en de burgemeester ontvangen van de "Provinciale Commissie voor Onderstand aan behoeftigen der twee Vlaanderen" een lading kledij ten behoeve van de armsten : *18 katoenen manshemden, 18 vrouwhemden, 18 broeken, 18 neusdoeken, 18 jupons, 6 paillasses (stromatras) en 6 traversins (peluw) in lijnwaad.*

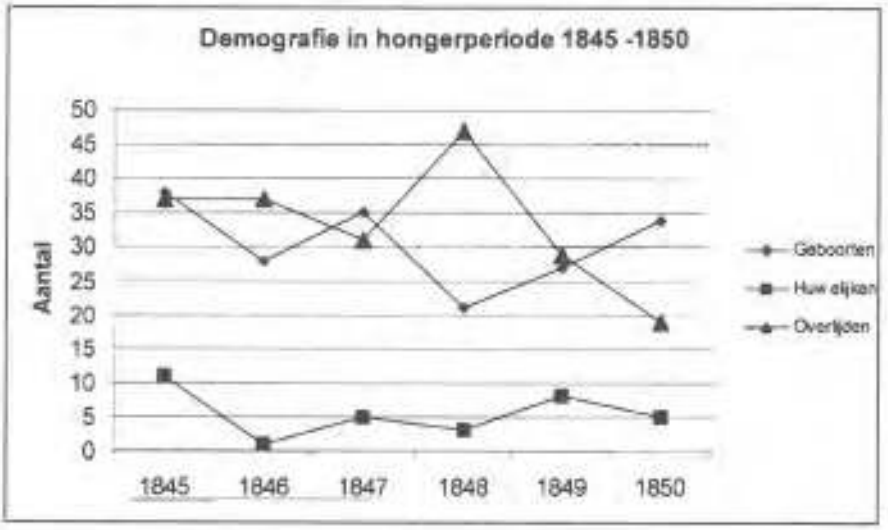
Later komt nog een gelijkaardige zending.

'Diefte van eten'

De hongersnood heeft ook zijn sociale gevolgen. In de periode 1845-1850 overtreft het gemiddelde sterftecijfer het aantal geboortes. In 1846 kent Kerksken welgeteld één huwelijk.

Wie geen eten heeft, is op stelen aangewezen. En wie betrapt wordt gaat de gevangenis in :

"16 juli 1846 Schandevijl Angeline veroordeelt 5 dagen gevang voor Diefte van Erwten en bonen ten nadeele van Domien Van Eynde

9 december 1846 M. Buyl 3 dagen gevang voor Diefte van een afgevlogen boom

25 december 1846 Schandevijl Angelina 14 dagen gevang voor diefte van rapen ten nadele van Domien van den Steen

23 april 1847 Van Landuyt C. 2 dagen gevang voor Diefte van Brood ten nadele van Jan De Smet

29 juni 1847 Moreels Isabella 10 dagen gevang en 6fr boete voor Diefte van Koornaren ten nadele van Ferdinand D'Hondt te Kerksken." (7)

Pastoor Van Hoeymissen is intussen bankroet. Hij richt zich tot de burgemeester met het verzoek om het geld terug te krijgen dat hij aan het Armenbestuur ter beschikking heeft gesteld. Al wil hij wel wat water in de wijn doen :

"Mits ik den laetsten ben, van al degene die geld verschoten hebben, die zijne penningen nog niet bekomen heeft, gij weet dat de somme beliepe gelijk zij opgenomen is, en erkent bij Judocus Eeman, door al degene er tegenwoordig waren, op 858 fr, doch om de betaling te vergemakkelijken zal ik maer zeshonderd francs effen rekenen en het overige laten vallen." (5)

Overzicht zelfstandigen in Kerksken 1845

Wijk	Beroep	Naam
Dorp	Kleermaker	Buydens Josephus
Driehoek	Kleermaker	Buydens Petrus
Berg	Winkelier	Coppens Henricus
Berg	Molenmaker	Cornelis Carolus
Dorp	Bakker	De Lombaert Ferdinandus
Berg	Timmerman	De Pelsmaeker Egidius
Berg	Herbergier	De Pelsmaker Nicolas
Berg	Timmerman	De Troch Dominicus
Berg	Timmerman	De Troch Joseph
Berg	Onderwijzer	De Wael Bernardus
Dorp	Smid	De Winter Joannes
Boekent	Bakker	Eeckhout Joannes
Dorp	Herbergier	Eeman Judocus
Driehoek	Winkelier	Gees Constantinus
Driehoek	Fabrikant	Gees Cornelius
Dorp	Kolenverkoper	Ghijsels Dominicus
Dorp	Herbergier	Gisseme Dominicus
Dorp	Heelmeester	Ringot Joannes
Berg	Slachter	Scheerlinck Dominicus
Berg	Slachter	Scheerlinck Erasmus
Dorp	Schrijwerker	Schotte Joannes
Dorp	Fabrikant	Stockman Joannes
Dorp	Veldwachter	Stockman Petrus
Dorp	Naaister	Tavenier Maria
Berg	Kloppenmaker	Temmerman Dominicus
Boekent	Timmerman	Temmerman Joseph
Driehoek	Kuiper	Van Den Neuker Joannes
Driehoek	Herbergier	Van Der Haegen Joannes
Driehoek	Winkelier	Van Der Haegen Joannes
Driehoek	Herbergier	Van der Smessen Donatus
Driehoek	Herbergier	Van Der Stock Joannes
Dorp	Schoenmaker	Van Keymeulen Leonardus
Dorp	Onderwijzer	Van Landuyt
Dorp	Kleermaker	Van Landuyt Petrus
Landlede	Klompenmaker	Van Melkebeke Gerardus
Dorp	Bakker	Van Vaerenbergh Damien
Dorp	Koster	Van Wijnendale Joannes

Driehoek	Fabrikant	Vanden Broeck Dominicus
Dorp	Kuiper	Vander Donck Constantinus
Driehoek	Molenaar	Vander Smessen Constantinus (8)

Zelfstandigen met inwonend dienstpersoneel 1845

Wijk	Beroep	Naam	Aantal	Aard
Dorp	Handelaar	Coppens Xicasius	2	Dienstmeid en knecht
Berg	Landbouwer	De Goedt Joseph	1	Dienstknecht
Driehoek	Landbouwer	De Pauw Coleta	1	Dienstknecht
Bockent	Landbouwer	De Pauw Joannes	1	Dienstknecht
Landlede	Landbouwer	De Pauw Petrus	2	Dienstmeid en knecht
Berg	Landbouwer	De Rijck Joanes	1	Dienstmeid
Dorp	Smid	De Winter Joannes	1	Dienstknecht
Driehoek	Fabrikant	Gees Cornelius	3	Dienstmeid en 2 knechten
Berg	Burgemeester	Hendricks Ludovicus	3	Dienstmeid en 2 knechten
Bockent	Landbouwer	Lievens Donatus	1	Dienstknecht
Dorp	Fabrikant	Meganck Ehgius	4	Wevers
Driehoek	Landbouwer	Moens Contantinus	1	Dienstknecht
Driehoek	Landbouwer	Roelandt Petrus	2	Dienstmeid en knecht
Dorp	Landbouwer	Ruyssinck	1	Dienstknecht
Bockent	Landbouwer	Scheerlinck Petrus	2	Dienstmeid en knecht
Dorp	Schrijnwerker	Schotte Joannes	1	Dienstknecht
Berg	Landbouwer	Van Den Steen Dominicus	1	Dienstknecht
Berg	Landbouwer	Van den Storme Engelbertus	2	Dienstmeid en knecht
Driehoek	Winkelier	Van Der Hargen Joannes	1	Dienstknecht
Driehoek	Herbergier	Van der Smessen Donatus	1	Dienstmeid
Dorp	Pastoor	Van Hoeymissen	1	Dienstmeid
Driehoek	Fabrikant	Vanden Broeck Benedictus	2	Wevers
Driehoek	Molenaar	Vander Smessens Constantinus	1	Dienstknecht
Driehoek	Landbouwer	Vander Stockt	1	Dienstknecht
Berg	Landbouwer	Verbeeren Carolus	1	Dienstmeid
Driehoek	Fabrikant	Vijverman Martinus	1	Dienstknecht
Dorp	Landbouwer	Wellekens Egidius	1	Dienstknecht
Berg	Landbouwer	Welleman Joannes	1	Dienstknecht
Driehoek	Landbouwer	Wijnant Jacobus	1	Dienstmeid (8)

Een dienstmeid verdient 36 centiemen per dag en een dienstknecht ontvangt 54 centiemen per dag, eten en overnachting niet inbegrepen.

Een goede wever, gedurende 12 uur aan zijn getouw, kan tot 1fr per dag verdienen.

Jacquard : door God verlicht

Van Hoeymissen beseft dat er met het weven van lijnwaad niets meer te verdienen valt. Bovendien is mechanische productie in Kerksken onmogelijk : er zijn immers geen stoommachines voor de aandrijving. De pastoor gaat dus op zoek naar nieuwe tewerkstelling voor de wevers. Hij brengt het Jacquardweven naar de gemeente.

Het zijn de gebroeders Meganck die in de Beekstraat de eerste weverij oprichten. Elisius, Joannes, Josephus, Ludovicus en Dominicus, zonen van weduwe Jan Baptist Meganck, zorgen in 1845 voor de eerste tewerkstelling in de Jacquardweverij. Vooral Elisius, de oudste zoon, is de drijfkracht achter de nieuwe techniek. Hij is opgeleid door een meestergast, bezoekt andere werkhuizen en geeft zijn ogen de kost. "Door God verlicht", getuigt Van Hoeymissen :

"*Elisius den oudsten der kinders werd door God op eene bezondere wijze verlicht om de samenstelling van de mecanissen te verstaan, verbetering bij te brengen, het getal van cartons te verminderen door bijvoegsel van cammen, gespaarzaamheid en gemak in de bewerkingen. Zelfs maakte hij alreeds schoone dessins voor gemeene servetten, als dan kwam Van Den Broeck, Roelandt en andere om aldaar hunne stiel te leeren in de fabricatie. Ik zou volgeeren die Kunst voor mijne parochie Kerksken voor eenige tijd jaren bewaart hebben met een verbond te maken tusschen Meesters en Werklieden, van elders niet gaan te werken. Maar ik konde dit niet volhouden want zij verspreiden zich door beloften van meer te winnen*". (4)

De inspanningen van de pastoor om de jongelingen ertoe aan te zetten de nieuwe weeftechnieken te leren, werpen hun vruchten af. Enkele jaren later telt het dorp reeds zes zelfstandige fabrikanten : Domien Van Londerzele, bobijnder en wevers Jozef Bayens, Francois Callebaut, de gebroeders Meganck, de familie Roelandt en Henri Van Den Broeck. De grote garenleverancier is Eliaert-Cools uit de Pontweg 10 in Aalst. Zij stellen in 1855 reeds 300 personen tewerk.

De wever-fabrikant controleert het hele productieproces. Hij koopt de grondstof en laat die verwerken in loondienst door atelierwevers of door thuiswerkers.

Succesrijk in elk geval is wever Benedictus Van Den Broeck. Bij het overlijden van zijn echtgenote Lucia Roelandt, op 2 juli 1854, heeft hij reeds een aardig fortuin bijeengesprokkeld : een behuisde hofstede en fabriek, een twintigtal percelen land en weiden (totaal 3 ha) en voorts een aanzienlijke inboedel, waarvoor notaris Sebastiaen Joseph Devuyst zes uur nodig had om hem te inventariseren. Na aftrek van

de kosten bedraagt het bezit van die "begoede burger" meer dan 33.600 fr.

Bezittingen van een begoede burger midden 19de eeuw.

De "Indices op de staten van goed van Haaltert en Kerksken"door J. De Brouwer is belangwekkend omdat het een inventaris is van alle goederen van de overledene of in de huwelijksgemeenschap. Alle goederen in bezit worden nauwkeurig omschreven en geprezen. Volgende staat van goed kan een handleiding zijn om zich de levenswijze ruim 150 jaar geleden in te denken. Het gaat hier wel om een welstellend gezin, in tegenstelling tot vele andere gezinnen in die tijd. De inventaris is opgemaakt ten sterfhuize van Lucia Roelandt, overleden op 2 juli 1854; gehuwd met Benedictus Van Broeck op 23 augustus 1838. Voor de lijst van bezittingen wordt er in dit officieel stuk op gewezen dat het echtpaar geen onroerend goed bezat bij hun huwelijk en dat het geen erfenis kreeg.

Onroerende goederen

1. Behuysde hofstede en fabriek	Terlicht C nrs 603a en 604a	8a 10ca
2. Land en meersch	Plasschaertmeerschen B nrs 673 674	11a 70ca
3. Meersch	Blest B nr 836	8a 99ca
4. Meersch	Hofmeerschen B nr 390	19a 37ca
5. Land	Boekentveld C nr 648	23a 06ca
6. Land	Wijngaert B nrs 853 856	9a 60ca
7. Land	Watervoor Cnrs 726a 641	32a
8. Land	Kerkxkenveld C nr 613a	16a 14ca
9. Huis en Hofstede	Kerkxkenveld C nrs 608a 607a 607b	6a 15ca
10.Land	Boekentveld C nrs 535 bis	534a 32a
11. Land	Kerkxkenveld C nrs 787b 787c	17a 13ca
12. Lochting en boomgaerd	Drijhoek B nr 411	9a 22ca
13 .Meers	Beemaert C nrs 864a 864b	12a 40ca
14. Land	Kerkxkenveld C br 790	20a 60ca
15 .Meersch	Plasschaert B nr 614	14a 60ca
16. Bos	Landslede C nr 194	7a 38ca
17. Land	Strijkenbosch B nr 158	15a 38ca
18. Land te Denderhoutem Schoonaerd		21a 83ca
19. Land te Denderhoutem Schoonaerd		6a 46ca
20. Land te Haeltert op dhullebeke		9a 70ca

(Een totaal van iets meer dan 3 ha, versnipperd over 20 percelen)

Roerende goederen in gemeenschap	Geprijsd
1. Meststoffen en vruchten op de akkers	970-62
1. Meubels, voorwerpen, koopwaren,getouwen gereedschap	
a. In de fabriek: 12 jacquaerts getouwen met looden kaartons, desseins, scheermolen, 2 banken, 500 bobijntuiten, een stoof met buizen, bascul	6.087-00

b. In de kleine keuken van het woonhuis:
42 witte geleyerde tellooren, jagt confoor, ijzeren koolbak,
kleerborstel, 3 ijzeren kommen, schoenborstels, ijzeren moor,
koperen lantern, quinquet, koffy molen, aerd en geleyerwerk,
2 bikken dozen, kapbert en kapmes, kasken, vuerhael en
ketting, 12 kilos verkensvleesch, prondelingen
en kleinigheden 92-65
c. In remise achter de voorschreven keuken:
Brandhout, houtlekolen, zaeg en hames 78-00
d. In de Kelder:
26 flessen liqueuren, 69 flacons wijn, vleeschkuip, eene ton bier,
200 ijdele flesschen en flacons, 19 flessen uitzet bier,
3 steene tobben, 5 melkteilen 211-00
e. In het schotelhuis:
melkkuip, botervat, 3 kopere marmitten, 3 kopere kaffepotten,
2 kopere mooren, een blikke kaffepot, eene kopere sauspan,
ijzere sauspan, 24 geleye tellooren, 2 blikke bakers, 10 houte
lepels, vloerborstel 92-75
f. Op de kelderkamer:
eene mouild, kas eene korf, eene mande met prondeling,
eenen bedstoel met bedde en slaepgoed 44-00
g. In de keuken van het woonhuis:
13 stoelen, eene stoof met toebehoorten, 6 tellooren,
2 kopere kandelaars, eene tafel, eene horlogie met kas,
2 printen, 2 strijkijzers. 108-75
h. In de beste kamer nevens de keuken:
12 stoelen met zetel en ronde tafel, een tapijt, een crusifix, een
vergulde spiegel, 2 lijsten van printen, 2 cabarets, 12 wijnrumers,
eene karaf, wit porceleijne koffystelsel, een half ditto wit blauw,
2 bocaels met kunstbloemen, 2 blompotten in porcelain, 2 zilvere
vergulde kandelaers, een lieve vrouw beeld in bocael, eene
kommode, een secretaire, 3 porceleine beeldjes 418-30
i. In een kamerken ten zuiden,
een lesssenaer met loketten, een kommode, koperen lamp,
2 lijnwaedmanden 51-50
j. In de poort:
een aental bert, 2 pikken met haken aergetouw en hamer,
een eegdeken, 2 rieken, mesthaek, ijzeren riek, gaffel, 2 ladders,
3 bracken, 2 kortewagens, houtbijl 120-00
k. In den koeistal:
2 waskuipen, een drankbeemer, 6 ijdele Vaetjens, een waterbeemer,
2 melkkoeyen, eenige prondelingen 527-00
l. In een verkenskot:
manden, ijdele vaten, ijdele tonnen, wan, een oude

koperen ketel	10-00
m.. In een tweede verkenskot: een verken	63-00
n..Op den hof: al het mest en de aele in de putten	45-00
o. In de schuer: een wannolen met ziften	
en toebehoorten	30-00
p. In een kamer op de tweede verdieping:	
tafel en loket	9-00
q. lessenaer, een fusik, kleerkast,pistool, 3 beddestoelen	
met beddegoed, matrassen, onderdekens, hoofdpeulems, flawijnen,	
oorkussens, spaense en katoene sargien, slaeplakens en andere	
toebehoorten voor slaping, eene goude ketting, broche en oorbellen,	
de kleederen der overledene	842-80
r. Op den zolder:	
sluitmane, 4 koffers, vogelmuit, al het graan, 2 beddestoelen	
met slaepgoed, luifzift, 4 zakken,	
een houten flesch, versijp	113-00

Getouwen en gereedschappen voor wevers buiten huize gebruikt:

a. bij de kinderen Domien Coppens te Haeltert	95-00
b. bij Jean Basptiste De Cooman te Kerkoken	11-80
c. bij Charles Van De Storm te Kerkoken	16-00
d. bij de weduwe Scheerlinck te Kerkoken	96-00
f. bij Jean De Mol te Kerkoken	65-00
bij onderscheidene wevers: veertien smalle kammen met	
de verdere toebehoorten	126-00
h. eens nieuwe kamlaei en andere toebehoorten	19-00

Nog in voordeel den goedvind overgeleverde	
waren en koopmanschappen, naer afrekening	
van de schulden	23.313-33

Schulden:

1. aan de pastoor en de koster voor begravingskosten	
en uitvaert	153-54
2.over successie regten	54-65
Totaal in voordeel :	33.650fr.29 cent.

De akte vermeldt verder ook nog hoe lang notaris Sebastiaen Joseph De Vuyst aan deze inventaris werkte: "Tot al het gone voorschreven is er gewerkt geworden van 7 uren voor tot 1 uur naer middag bij dobbele vaccatie" (9)

En toch is Van Hoeymissen niet tevreden. Wat hem dwars blijft zitten is het feit dat hij er niet in slaagt de rijkdom van het weven over de hele bevolking te verspreiden. Bij het overlijden van Lucia Roe-

landt waarschuwt hij dan ook tegen "*eene verveerlijk beest*" dat hij rond zich ziet opdoemen :

"*Nadat hij met zijne Lucie achttien jaren geleefd en gewerkt had kwam zij te sterven, den staat wierd dan gemaakt en de fortuin van Mijnheer Benoit beliep voor zeventig duizend francs. Dit wetende zegde ik hem, eene geveerlijk Beest verwacht u. tracht die te vermeinen en gij zult gelukkig zijn. Welk is die zegde hij. De Hoeveerdigheid zegde ik: want het spreekwoord zegt. Die van niet komt tot iet, en kent zich zelven niet en dit is gemeenlijk waar. Indien gij u in de ootmoedigheid blijft. God zal voortdurend uwen aarbeid zegenen en zult verheven worden, het tegendeel zal plaats hebben indien gij u zelven wilt verheffen, want God zelf zegt, die zich vernederd zal verheven worden, en die zich verheft zal vernedert worden*". (4)

Anderzijds gaan kerk en kapitaal vaak hand in hand. Ondermeer door schenkingen weten rijkelui zich regelmatig in de gunst van de Kerk te plaatsen. Zo wordt Corneille Eliaert van de garenfabriek peter van de grote klok :

"*Zij wierden hier nevens den voorhof van het pastoreel Huis gegoten. Ik noemde dan Mijnheer Eliaert van Aelst, die grooten leverancier was van garens in het Gemeente Peter van de groote klok, die veel storte. Hij was het die hier door zijne groote leverantie gedeeltelijk zijn eigen fortuin maakte en door het Crediet dat hij gaf,...Lucia wierd Meter benoemt met mijnheer Eliaert van de Groote Klok*". (4)

Benedictus Van Den Broeck is de enige zelfstandige fabrikant van Kerksken die blijft bestaan tot begin 1940. De belangrijkste activiteit is het weven van tafellinnen voor hotels. De weverij wordt later voortgezet door Henri De Schepper. Door huwelijk worden de weverijen Van Den Broeck en Meganck samengevoegd.

Van Hoeymissen zoekt alternatieven

Aangezien ze geen werk vinden bij de plaatselijke fabrikanten, zoekt de pastoor werk voor de thuiswevers en voor de kleine landbouwers die in de winter weven. Hij sluit een akkoord met de grote garenfabrikant Corneille Eliaert uit Aalst. Ook met Impens-Broucant, die een zijdefabriek runnen in de militaire gevangenis van Aalst, bereikt Van Hoeymissen een overeenkomst. Het vroegere klooster van de Zwarte Zusters, opgeheven tijdens de Franse periode, was ingericht als productiecentrum. De gevangenen werken er aan een minimumloon. Wanneer plannen gemaakt worden om de gevangenis om te vormen tot een cavaleriekazerne (1845), zoekt Impens een uitwijkmogelijkheid, waar de lonen eveneens laag zijn. De pastoor

stelt in Kerksken een werkplaats ter beschikking. Het zijn vooral jonge mannen die er tot zijdewevers worden opgeleid :

"ik bezorgde hun een werkhuis, en bragt hun leerlingen bij van 16-17 jaren oud, die ik de verstandigste vond, en tot dien tijd noch winst noch bezigheid hadden, welke op korte tijd al enige winst bijbracht en verbeterde naarmate zij zich oefenden in hunne werking." (4)

De zaken draaien goed. Men is zelfs aan uitbreiding toe. Maar Impens noch zijn vennoot Broucant zijn kapitaalkrachtig. Via subsidies trachten ze een zijdeweverij te bouwen en de gereedschappen van de plaatselijke wevers te verbeteren. Doch de lokale fabrikanten en het gemeentebestuur verzetten zich daartegen. Zij zien de subsidies liever in eigen zak terechtkomen.

"In antwoord op dien brief hebben wij de eer U te vermelden dat wij de tusschenkomst van de heer Devidts geensinds kunnen aannemen voor dan eene reden en onder andere omdat er zich in deze gemeente verscheyde ingezetenen bevinden die met het uitgeven van garens en laten weven van lijnwaden bestaan, en dat wanneer er vreemden die zelfs naar gaat beginnen door subsidien van het Gouvernement begunstigd en die het ongetwijfeld niet doet dan uyt persoonlijken intrest, onze eygene inwoners die zoo veel iever toonen door die begunstiging met hem niet zouden kunnen mededingen, alzoo zouden lijden een in hunne

Eerste weverij gebouwd door Leclonnois in 1853

eygene werkzaamheden benadeeligd worden of hunne handel zien te niet gaan. En daer het onze plicht is niet alleen de wevers maer ook de werkbazen onzer gemeente voortestaen die reeds zoveel blijken van vernufdheyd in goeden wil getoond hebben, gaen wij trachten en wij moeten er in gelukken eenen onzer inwooneers of de werkbazen onzer gemeente te zamen." (10)

Op 24 februari 1848 wordt een voorstel ingediend om de subsidie toe te kennen aan *"de heer Stockman Jan Baptist in deze gemeente in maatschappij met drij fabrikanten."* Met de medewerking van garenfabrikant Eliaert-Cools is de familie Charles Levionnois-Dekens, uit de Lange Zoutstraat in Aalst, bereid te investeren in de zijdefabriek van Kerksken. In 1853 wordt een nieuwe fabriek gebouwd langs de steenweg. Twee jaar later zijn er, naast de tientallen thuiswerkers, reeds 50 à 60 wevers tewerkgesteld. Met het binnenhalen van de familie Levionnois realiseert pastoor Van Hoeymissen een dubbelslag : naast de zijdeweverij is er de eerste sociale woningbouw. De familie Levionnois investeert immers vooral in die sector. In de Hoogstraat te Aalst bestaat nog steeds de ingang Levionnois. De werknemers van de zijdeweverij krijgen in 1860 in de Hofstraat hun sociale woningen, later gekend onder de naam *"huizekens"*.

Steenbakkerij niet voor vandaag

Naast de thuiswevers kent Kerksken een groot aantal landbouwarbeiders. Daarin zijn twee categorieën : dienstknechten en dagloners. De dienstknechten hebben een klein salaris, maar ze krijgen voedsel en verblijf op de hoeve. In 1846 stellen 16 landbouwers een twintigtal knechten te werk. Het loon van een man bedraagt 0,54fr per dag. Een vrouw verdient 0,36fr. Dagloners ontvangen een salaris van ten hoogste 0,80fr. Ze zorgen zelf voor hun levensonderhoud. De crisis in de weefnijverheid zorgt voor een overaanbod aan dagloners. De lonen in de landbouw dalen en volstaan niet meer om te overleven.

Pastoor Van Hoeymissen ziet een mogelijke oplossing in het oprichten van een fabriek voor het bakken van stenen, dakpannen, potten en kunstvormen. De vettige klei-ondergrond van de gemeente lijkt hem meer dan geschikt. De heer Jacques Vanderstraeten, rentenier uit Gent en grootste grondbezitter van het dorp (meer dan 20 ha), stelt gronden ter beschikking.

Ingenieur Lemmens bezoekt in juni 1848, in opdracht van de overheid, de voorgestelde terreinen, samen met schepen Coppens. Hij onderzoekt de plannen voor de oprichting van een fabriek.

Door de slechte ligging van de terreinen en de gebrekkige verbindingswegen, is het advies over de hele lijn negatief. Toekomst ziet

men evenmin : op de buiten is men immers gewoon om met stro te dekken.Voor de pottenbakkerij zijn de marktprijzen slecht en kunstvormen, zo is het oordeel, dienen gemaakt door artiesten en niet door bedelaars.

Ingenieur Mertens besluit zijn advies als volgt :

Stille getuige van eens bloeiende nijverheid.

"D'ou je conclus que les vues de M. le Curé d'ailleurs fort honorables, auraient peu de succès et ne pourraient se réaliser qu'au détriment de trésor, sans être d'une grande utilité au pays, d'ailleurs, ses sortes d'etablissements, si on les jugeait nécessaires, pourraient être erigés dans les localités infinement plus convenables". (11)

Dit negatief advies kan evenwel niet beletten dat Kerksken toch een belangrijke tewerkstelling zal kennen in de kareelsteenovens.

Kant in Kerksken

Kanttekening vooraf

Kant is een fijn licht weefsel van linnen garen, zijde, ook goud- of zilverdraad, met opengewerkte patronen en opgelegde tekeningen, dat tot versiering van randen en boorden en als tussenzetsel dient. Kant is gegroeid uit een modeverschijnsel : de boorden van het linnen ondergoed zichtbaar te laten en luchtiger te laten. Kloskant zou op het einde van de 15de eeuw uit passementwerk ontstaan zijn. Venetië en Vlaanderen mogen zowat als de bakermat worden beschouwd. Aanvankelijk geproduceerd in kloosters en door hooggeplaatste dames, wordt kant vanaf 1550 ook op commerciële basis geproduceerd. In de 17de eeuw is de kantindustrie van de Lage Landen wereldberoemd. Met de Franse revolutie en de uitschakeling van de rijkdom en de invloed van de adel, heeft ook de kant geen afzet meer. Napoleon zorgt echter voor een heropbloei. Na 1815 volgt opnieuw een dieptepunt door de mechanisatie en het gebruik van katoendraad i.p.v. vlasdraad. De industriële revolutie drijft vele kantwerksters naar de fabrieken, waar de lonen hoger liggen. Het absolute laagtepunt ligt rond 1840. Er is een verschrikkelijke armoede en bedelarij. In die periode zijn het vooral de dorpspastoors en kloostergemeenschappen die kantlessen inrichten, waaruit een heropbloei volgt. In 1870 heeft België 150.000 kantwerksters. Met de

invoering van de leerplicht in 1914 loopt het aantal kantleerlingen fel terug, al is de kantnijverheid na de oorlog nog relatief groot, vooral in de streek van Aalst. Met de crisis van de jaren dertig gaan de overzese afzetgebieden verloren. De kantnijverheid schiet er haar bevoorrechte plaats bij in.

Met spinnen valt niets te winnen

Met dat motto voor ogen tracht pastoor Van Hoeymissen de bedreigde broodwinning der armen veilig te stellen en gaat hij op zoek naar nieuwe mogelijkheden voor tewerkstelling. Met de opkomst van de mechanisch gesponnen draad verdwijnt immers het werk van de vrouwelijke spinsters. Begin 1845 telt het dorp dan ook reeds 100 werkloze families. In dit jaar trekt hij naar Brussel met Jean Meganck *"om eene meesteresse te bekomen, om de kinders te leren kantwerken en om een bureau te hebben om voor te werken"*.

In Brussel vraagt men hem welk soort kant hij zou laten maken, *"met het kussen of met de naillie (naald)"*. Hij opteert voor de naald. Een meesteres krijgen is echter niet zo makkelijk. De pastoor moet haar 2fr per dag betalen, bovendien zorgen voor kost en inwoon. De stad geeft maar node haar vaardigheden prijs. De pastoor huurt een lokaal op de verdieping van de woning van Jean Schotte-Meganck op het dorp: de kantschool is geboren. Zeven maanden later hebben de leerlingen het werk onder de knie. Het bureau dat de kant ophaalt, betaalt hen elke 14 dagen. Er wordt zelfs al met enige winst gewerkt. De pastoor schrijft hierover : *"...de kinders begonnen alsdan eenige winsten te bekomen. Naar het verloop van elke veertien dagen betaalde ik de kinders, maar wij moesten altijd de betaling doen omtrent den noen of avond, want onmogelijk was het, van hen naar de betaling op de school te houden. Aanstonds liepen zij naar huis, bovenal, toen zij een stuk van 5 franken konden mede dragen, welke zij misschien nooit in hun huis gezien hadden, als zij eenen tijd geloopen hadden, openden zij de hand, om het te bezien, en dan wederom aan het loopen, tot zij dat aan hunne ouders konden toonen en dus de vreugd in huis bragten..."* (4)

Enkele maanden later kan Seraphina Van der Sype het werk van *"de meesteresse uit Brussel"* overnemen. Ze neemt haar intrek bij de pastoor en oefent haar functie uit tot kort vóór haar dood in 1885.

De ene kant is de andere niet

Het succes van de kantschool zorgt voor enige afgunst, al zien particuliere fabrikanten wel brood in de oprichting van dergelijke instellingen. De familie De Wolf-Portemont start begin 1848 met een kantschool vlakbij die van pastoor Van Hoeymissen. De leerlingen

werken er aan betere voorwaarden en er ontstaat dan ook een flinke concurrentie. Sommige kinderen verlaten de kantschool van de pastoor om in dienst te treden bij De Wolf. Van Hoeymissen weigert hen het verschuldigde loon uit te betalen. Die fel bekritiseerde situatie belandt op het bureau van de Minister van Binnenlandse Zaken. Er komt een onderzoek. Burgemeester Hendrickx, niet bepaald de beste vriend van de pastoor, schrijft een vertrouwelijke brief naar de Gouverneur. Daarin stelt hij :

"dat na zijn onderzoek den ganschen inhoud voor echt mag beschouwd worden... ik wil ook enkele woorden reppen over de handelswijze van Heer Van Hoeymissen ten mijnen opzigte heeft gehouden, door zijn onophoudende lasteringen van de waarheid ontbloot... hij wil mij in eene soort van verachting doen verkeeren... en waarin hij, ik moet het met hartzeer bekennen door zijne aanhoudende valsche aantijdingen bij een klein getal alhoewel zeer lage personen heeft weten te gebruiken... niettegenstaande dusdanige beweegredenen die ik herhaalde malen voor de oogen heb gelegd van zijne hoogweerdigheid den Bisschop van Gent, hoe gegrond ze hem mogen voorkomen steeds ongehoord of zonder vrucht gebleven... indien ik uwe gunst mag afsmeken, vraag ik het hoger bestuur te willen verzoeken voor tussenkomst van zijne hoogweerdigheid den Bisschop den Heer van Hoeymissen te willen uitnodigen van aan de kinderen die er gewerkt hebben het verdiende loon uit te betalen. Maar hoezeer ik overtuigd ben dat hij mij de minste gelegenheid in de strik zou helpen zou ik nogthans ongaarn zien dat hij moest vervolgd worden. Doch om voortaan voor de gemeente alswaar hij reeds te veel miskend word om er nog eenig goed te kunnen verrichten alle moeilijkheden te vermijden ware het wenselijk dat de hogere overheid bij de Bisschop voor den heer eene verplaatsing verkreeg..." (12)

De Gouverneur stuurt een brief naar de minister, met een petitie *"au nom de plussieurs habitants de la commune de Kerkrken"*, die er zich over beklagen dat de pastoor de achterstallige lonen niet betaalde aan de leerlingen die overliepen naar de school van De Wolf-Portemont. Ze vragen tevens de overplaatsing van de pastoor. Eind 1848 stopt de kantschool van De Wolf. De leerlingen keren terug en de Gouverneur adviseert de minister geen verder gevolg meer te geven aan de zaak. En de kantschool bloeit verder. Na vier jaar verdienen de leerlingen de niet onaardige som van 33.000fr. In 1873 is dat reeds 48.000fr.

Alles lijkt dus vlot te verlopen. Maar *"den duivel en zijn aanhangers zijn jaloers van dit geluk"*. Van Hoeymissen krijgt bezoek uit Brussel. De overheid wil de school patent doen betalen. De pastoor die nog

een soort supervisie over de bedrijvigheid uitoefent en de *"correspondentie"* verzorgt, wordt samen met Seraphina op het gemeentehuis ontboden. In tegenwoordigheid van burgemeester Hendrickx worden ze door een controleur (in het Frans) ondervraagd. Hoewel Seraphina verklaart zelf *"werkende"* te zijn en slechts 1 frank per dag te verdienen, wordt ze als *"verkoopster in garen"* en *"fabrikant in kanten"* aangezien. Haar wordt een patent van 80fr opgelegd.

De pastoor neemt dat niet en hij zendt een protestbrief naar de koning. Zonder gevolg evenwel, waaruit hij concludeert dat *"de tribunalen van 't zelfde slach waren van liberaal"*.

Internationaal en in hoge kringen

De school wordt enorm geapprecieerd door de kantliefhebbers. Dank zij de ijver van de plaatselijke werksters, gaat hun werk over de grenzen. Voor een tentoonstelling in Parijs maken ze een kostelijke sjaal en behaalt *"onzen bureau La Compagnie des Indes den eersten prijs, eene gouden medalie en weird van het legion d'honneur benoemt"*. Voor een expositie in Wenen vervaardigen de werksters drie kledingstukken.

In 1896 valt Kerksken een grote eer te beurt. Het kantatelier krijgt de opdracht mee te werken aan het bruidskleed van Prinses Hendrika, de kleindochter van Leopold I, die in het huwelijk treedt met Prins Emmanuel d'Orleans. Hierover ontstaat een kleine persrel. Het tijdschrift "De Huisvriend" durft immers in zijn nummer van 12 februari 1896 schrijven dat het bruidskleed in Lotenhulle is vervaardigd. Prompt volgt een tegenspraak en via "De Denderbode" dienen de kantwerksters hun collega's van Lotenhulle van antwoord. Misschien heeft Lotenhulle wel aan het bruidskleed gewerkt, maar de

Kantwerksters bij het maken van een tafelband. (circa 1910)
v.l.n.r. Katrien Fermon; Rosa Massé; Anna Fermon; Delfine Lievens; (,?) Marie Roelandt; Gudula Roelandt en Josefina Fermon (met fiets)

pronkstukken, de sluier en de *"volants"* zijn in Kerksken vervaardigd.

De krant bericht : *"de sluier werd gemaakt onder het bestuur van Juffrouw Catharina Fermon op voorstel van Juffrouw Nathalie Fermon woonachtig te Brussel. De volants of belegsels zijn vervaardigd in het klooster te Kerkxken, onder het bestuur der Eerwaarde Zusters op voorstel van Mijnheer Sacré, van Brussel. Meer dan 225 kantwerksters uit de gemeente hebben er aan gewerkt."*

Als blijk van waardering voor het kunstig kantwerk biedt de Gravin van Vlaanderen op 22 februari 1896 een feestmaal aan in de feestzaal van het gemeentehuis. Op het menu staan hesp, pistolets, sinaasappelen en bier. Om 13 uur begroet burgemeester Meganck enkele adellijke dames aan het station van Haaltert : de gravinnen d' Oultremont, De Smet-De Nayer, Mme Braun en gravin de Mérode de Westerlo. Hij begeleidt hen naar het bevlagde Kerksken.

"In de ruime zaal van het gemeentehuis waren 260 kantwerksters verenigd waar voor hen een lekker feestmaal werd opgediend. Juffrouw Marie Meganck, de dochter des burgemeester heeft in eene prachtige rede doen uitschijnen hoe zeer de inwoners van Kerkxken de Koninklijke familie genegen en dankbaar zijn voor de eer hun aangedaan. Trouwens, evenals nu, bij het huwelijk van prinses Hendrika, hebben de kantwerksters van Kerkxken het bruidskleed van prinses Josefine mogen vervaardigen, wat met uitbundige toejuichingen begroet werd." Een kantwerkster dankt namens de collega's de familie Fermon en brengt een heildronk uit op het voorname gezelschap. Ook de pastoor en de Gravin de Mérode spreken een dankwoordje uit. Het feest eindigt met *"eenige Vlaamsche liederen"* terwijl de fanfare "Vrede en Eendracht" enkele stukken ten beste geeft. De krant besluit :*"Dit genoeglijk feestje, zoo wel gelukt, zal nooit uit het geheugen der inwoners van Kerkxken gewischt worden"* (13)

Daens haalt uit

De kantschool evolueert in gunstige zin. Ze levert kwaliteit af. De firma Sacré uit Brussel brengt de werkstukken in heel België aan de man. Op nationaal vlak ontstaan reglementen en wetteksten om deze nijverheid in goede banen te leiden. En dat is nodig. In de socialistische krant "Le Peuple" schiet een lezer uit Neerpelt met scherp naar het klooster. Hij heeft het over *"la scandaleuse exploitation dont les dentellières sont victimes"*. Een Aalsterse familie verneemt van de kloosteroverste een nogal bizar verhaal (elle raconte la chose sans se douter la monstruosité du fait qu'elle révélait). Het huis Sacré ontvangt van de stad Brussel 80.000fr voor de realisatie van twee sluiers

in kant voor het Koninklijk Hof. De heer Sacré onderhandelt met de kantschool van Kerksken en betaalt 25.000fr. De werksters ontvangen 3.500fr. De schrijver stelt de vraag :

"Wat denkt u van dit stuk van 80.000fr dat 55.000fr opbrengt aan het huis Sacré als tussenpersoon en die meer dan 20.000fr opbrengt aan het klooster en nauwelijks iets opbrengt voor de kantwerksters, genoeg om niet te sterven van de honger. Is het niet schandalig". Enkele dagen later schrijft dezelfde krant : *"M.L. Sacré, directeur kantfabriek, Bériotstraat 27 weerlegt de aangehaalde feiten. Een sluier was bedoeld voor de koningin naar aanleiding van haar zilveren bruiloft en kostte 12.000fr, de andere was bestemd voor aartshertogin Stephanie voor haar huwelijk en kostte 25.000fr. Beide sluiers zijn volledig gemaakt te Brussel, uitgezonderd enkele bloemen".*

De krant voegt er nog aan toe dat ze het werkloon van de kantwerksters van Kerksken niet kan achterhalen.

Pieter Daens, de uitgever van de Werkman, grijpt deze beschuldigingen aan om het klooster, zeker geen sympathisanten van zijn partij, te hekelen. In zijn blad van 5 april 1901 beschuldigt hij Zuster Colomba, overste van het klooster en van de kantschool, van oneerlijke praktijken en uitbuiterij. Zuster Colomba reageert in een open brief :

"Uw doel is gekend. Sedert ettelijke jaren houdt gij u onledig met de werkende klasse tegen de patronen op te hitsen, den klassestrijd aan te vuren, de godsdienstige gevoelens in de herten der werklieden uit te dooven, en hen aldus ongelukkig te maken, om hier uwe verheffing te bewerken. Welke ellendige rol! Mochte God u de gratie geven om tot inkeer te komen en voor het goede te strijden, in plaats van dit verachtelijke werk te verrichten." (14)

Hoe onwaarschijnlijk ook, Daens krijgt ruimte in het blad van zijn aartsvijanden en dient Colomba van antwoord :

"De zaak van den sluier is mondsgemeen 't gansche land door, wij spreken ervan uiterst gematigd in het voordeel van Kerkxken. Moeder overste verwijt ons het werkvolk op te hitsen. Wij worden overal uitgedreven, gebroodroofd, gestooten tot op den grond bij 't armste werkvolk en gelijkheid van stem vragen, elke man één stem is dat ophitsing? Gij zult God hidden opdat de Christene Volkspartij overal mag gekend wezen... ." De Denderbode voegde er nog aan toe: *"Gij hebt de lasteringen en beleedigingen afgekondigd die eene godsdiensthatende drukpers tegen de E. Zusters van Kerkxken de wereld heeft ingezonden. Maar wat is het? Geus en socialist zijn uwe bondgenooten, de vervolgers van priesters en kloosterlingen."* (14)

De kantschool is niet louter een school : van zodra de meisjes en de vrouwen het vak kennen, krijgen ze ook een vergoeding. De invoering van de algemene leerplicht in 1914 betekent echter het einde van de kantschool. Vanaf dan zijn het de moeders die het vak aan hun dochters leren. Rond 1900 verdient een goede kantwerkster, die 13 uur werkt, 1,35fr. Ter vergelijking : een brood van 2 kg kost op dat moment 0,45fr. Het is de tussenpersoon die het loon van de werksters bepaalt. Hierbij speelt de concurrentie tussen deze "facteurs", die ook winst maken op het garen, zeker een voorname rol. Het loon dat ze uitbetalen is vaak op het randje van de uitbuiting. Zowel handelaars, fabrikanten als tussenpersonen moeten over kapitaal beschikken want vooral aan bekwame werksters die aan tijdrovende stukken bezig zijn moeten voorschotten betaald worden.

Kloosters verdienen 10 tot 15 %. Bij de "facteurs"loopt dit percentage op tot 25 à 35 %. De handelaars gaan met de grote winsten lopen, soms tot 450 %.

In 1889 vestigt zich in Haaltert-Ekent het gerenommeerde huis Minne-Dansaert uit Brussel. De firma werft alle bekwame werksters aan van Haaltert, Kerksken en Heldergem en schakelt de tussenpersonen zoveel mogelijk uit. Tot 1000 thuiswerkende kantwerksters worden tewerkgesteld. Als aanmoediging betaalt de firma wekenlang een bijkomende vergoeding, tot 1fr per dag. Vooral de werksters uit Kerksken zijn zeer gegeerd, wegens hun opleiding in de plaatselijke kantschool. Het klooster van Kerksken werkt nauw samen met

Kantwerksters 1925. V.l.n.r. Rosine Van Keymolen; Alice De Meerleer; Julia en Adeline De Rouck; J. Vijverman; Germaine en Delfine Schouppe en staande de bazin Octavie Fermon.

Minne-Dansaert. Na een conflict over privéstoelen vooraan in de kerk te Haaltert, besluit Jenny Minne voortaan de missen in Kerksken te volgen. De pastoor vindt een goudstuk in de schaal en prompt krijgen Jenny en haar dienstpersoneel een hele rij voorbehouden. Jenny Minne richt in de wijk Ekent de Sint-Annakantschool op. In de school, gespecialiseerd in werk met fijne kantnaalden, functioneert tevens een tekenafdeling, waar onder haar leiding tal van nieuwe ontwerpen tot stand komen. Na haar dood in 1909 nemen verschillende fabrikanten uit Haaltert en Kerksken de activiteiten over. Tot de eerste wereldoorlog is de kantnijverheid een bloeiende activiteit. Vooral in Kerksken, waar ze voor 80 % van de vrouwen een inkomen garandeert.

Tot in de jaren dertig blijven de kloosterzusters actief in het uitgeven van kant. Daarnaast heeft Kerksken nog een zevental zelfstandige fabrikanten. In den Berg zijn dat de families Camille Meganck -Hermina Roelandt, Joseph Welleman - Marie De Braekeleer, Alfons Germanes - Maria De Cooman en Stephanus Luyck - Cordula Hutse. In den Boekent noteert men Petrus De Rijck - Maria Leontine De Smet. Op de Driehoek Camille Bayens - Leonia De Rijck en het meest gekend van allen, Vitor Roelandt - Catherina Fermont, in de volksmond gekend onder de naam *"Monges Trien"*. Ondanks haar handicap, (ze liep met behulp van krukken), reist ze per trein naar Brussel en Parijs. Ze drijft haar handel samen met haar nichten Maria Josephine en Anna Fermon.

Monges Trientje fabriceert niet alleen 'nappen' maar ook de kledij voor de uitzet van prinses Clementine. Wekelijks komen de hofdames het werk inspecteren. Vaak drinken ze koffie bij burgemeester Leander Meganck. Met paard en koets worden de dames afgehaald en teruggebracht naar het station. Na de dood van Trientje zet haar nicht Marie Fermon, echtgenote Cyriel Ghijsels, nog enkele jaren het werk verder. Ze laat een schat aan tekeningen en overdrukken achter, evenals aanwijzigingen voor haar werksters. Brieven van handelaars uit Brussel, Parijs en Berlijn zijn geschonken aan het museum voor Volkskunde in Gent.

Het belang van de kantnijverheid in die periode blijkt uit een schrijven van het Gemeentebestuur op 22 juni 1915 aan de Arrondissementscommissaris. In 1914 zijn 500 kantwerksters actief, waarvan 325 boven de 21 jaar. De oorlog vermindert dat aantal tot 375.

Na de oorlog (1914-1918) volgt een nieuwe bloeiperiode. Nieuwe fabrikanten zijn Victor Van Der Haegen-Droesbeke Alice (tot 1927), Gustaaf Meganck-Lauwereys(Driehoek) en Florent De Geest-De Cooman Celestine (Terlicht). Die laatste maakt ondermeer stukken

van de bruidsluier van prinses Marie-Josée, zuster van koning Leopold III. Florent De Geest is de enige kantfabrikant uit Kerksken, naast 12 uit Haaltert, die tijdens WO II vraagt om garen of zijde aan te kopen bij de textielcentrale. Daardoor blijven ze binnen de wet. Anderen vertrouwen uitsluitend op de zwarte markt.

Na de tweede wereldoorlog verdwijnt het naaldkantwerk geleidelijk. Steeds minder kantwerksters beheersen de techniek en bovendien is het quasi onmogelijk dat traag vorderend werk behoorlijk te vergoeden. Vandaar de overschakeling op lantkant (lacet) en strikwerk (princessekant). Eind van de jaren vijftig verdwijnt met de laatste twee kantfabrikanten, Celestine De Cooman en Gustaaf Meganck, een huisnijverheid die gedurende meer dan honderd jaar voor vele gezinnen een bron van inkomsten is geweest.

'Venizekant' gemaakt voor de trouw van Prinses Marie-José en Prins Umberto. Het werd uitgegeven door Celestine Cooman en gemaakt door Mathilde en Leontine Welleman en Emilie Gees.

Textiel: van TAS naar TIS

Ook in Kerksken bloeit de textielnijverheid. In 1870 zijn er een zestal fabrikanten. In de Beekstraat Jozef Baeyens, in den Berg François Callebaut, op het Dorp de families Meganck, Roelandt en Van Den Broeck en op Terlicht de handweverij van de Aalstenaar Charles Levionnois. Verder is er in de Pennestraat de bobijnderij van Domien Van Londersele.

In 1873 koopt de Brusselaar Adriën Smits de handweverij van Levionnais. Op dat ogenblik werken er 50 zijdewevers. Smits stelt zijn thuiswerkers moderne handweefgetouwen ter beschikking. Hij betaalt ook een hoger loon. Met hun verouderd materiaal en het gebrek aan kwaliteit moeten de plaatselijke fabrikanten passen. Enkel Van Den Broeck en Meganck - later De Schepper - overleven de opslorping door over te schakelen op andere producten, zoals damast (eenkleurig weefsel met figuren) en tafellinnen. Ook passen ze nieuwe weeftechnieken toe, vooral jacquart (toestel aan een weefgetouw voor het weven van patronen, genoemd naar de Franse uitvinder)

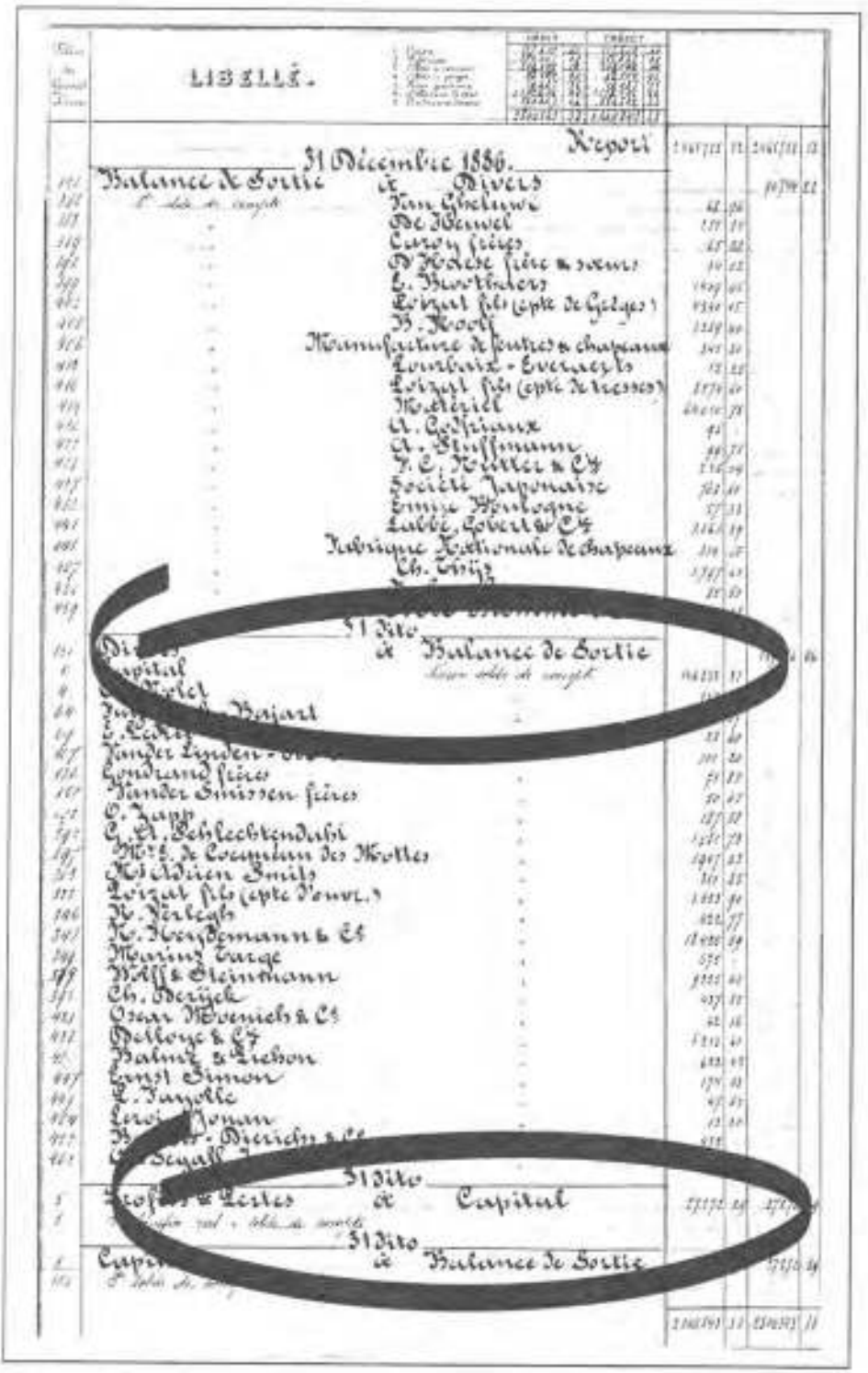
Omstreeks 1890 heeft Adriën Smits werk voor 150 wevers. Zesendertig onder hen werken in de fabriek, de overige thuis. Meestergast is Petrus De Saedeleer uit Kerksken, eveneens verantwoordelijk voor de thuiswevers. Smits volgt zijn thuiswevers op : ze krijgen wekelijks bezoek en ontvangen een voorschot naargelang de geweven meters. Thuiswevers werken ongeveer een maand aan een weefstuk. Ze leveren dat per kruiwagen af aan de fabriek.

De wevers van Kerksken, door L.P. Boon in het boek "Pieter Daens" als *"vernuftig en werkzaam"* omschreven, zijn een flinke bron van inkomsten voor Smits. In 1886 bedraagt de productie 553.007fr. Met een kapitaal van 146.853fr, beloopt de nettowinst 27.272 fr, wat een rendement betekent van 18,6 %. Ter vergelijking : een goede zijdewever die 15 uur per dag aan de slag is, verdient met moeite 2 fr per dag. De waarde van de gebouwen en de inboedel bedraagt 11.738fr. De goederen in bewerking belopen 105.467fr.

Meestergast Petrus De Saedeleer is verantwoordelijk voor de werkverdeling in de fabrieken en de kwaliteitscontrole van de thuiswevers.

In 1887 reeds is een groot gedeelte van de productie voor de export bestemd. Voornamelijk Frankrijk, Engeland en Nederland zijn grote afnemers. Met Italië en Oostenrijk zijn er ook contracten en er zijn zelfs klanten in Roemenië en Japan. Omstreeks 1890 verhuist de familie Smits van Brussel naar Aalst en vestigt zich op de Koolmarkt. Daar worden de geweven stukken verzameld, gewassen en klaar gemaakt voor verzending per spoor.

Eind van de negentiende eeuw verkeert de weefnijverheid in een crisis. De tewerkstelling loopt terug; op 31 oktober 1896 werken er nog 97 personen. Dagelijks, van 6 uur 's morgens tot negen à tien uur

Eindbalans Firma Smits 1886

Voorzijde

Achterzijde

Werk uitgevoerd in zijde, op Jacquart-weefmachine, in de werkplaatsen te Kerksken 1898 ter gelegenheid van de troonsbestijging van Koningin Wilhelmina van Nederland.

Werk uitgevoerd in 1893 ter gelegenheid van het veertigjarig huwelijk van Koning Leopold II en Koningin Marie-Henriette, Aartshertogin van Oostenrijk.

's avonds, zijn 83 zijdewevers en 13 bobijnsters aan de slag. Ze worden gecontroleerd door 2 meestergasten. Zijde wordt in België op twee plaatsen geweven; naast Kerksken stelt Deinze 166 zijdewevers te werk. In 1897 krijgt Smits te maken met een werkstaking, die Kerksken gedurende een paar weken beroert. Rond de eeuwwisseling keert Smits terug naar Brussel. Magazijnen en werkplaatsen verhuizen van Aalst naar Vorst.

In 1904 worden in Kerksken de eerste *"mekaniken"* (automatische weefgetouwen) geplaatst. Een stoommachine wordt geïnstalleerd met een drijfkracht van 18 pk. De vreemde werktuigen zorgen voor heel wat technische moeilijkheden. Ferdinand Van Lul is de man die, samen met een Duitse technicus , de nieuwe tuigen moet installeren. Maar de producten die ze afleveren halen niet de kwaliteit van de handweverij. Uiteindelijk belanden de mechanische weefgetouwen in Vorst, waar de Duitser productiechef wordt. Te Kerksken loopt daardoor de tewerkstelling in de fabriek terug tot 54 werknemers. Tijdens de eerste wereldoorlog wordt de fabriek ontmanteld. Het Duitse leger neemt zijn intrek in de gebouwen en gebruikt de werkplaats als paardenstal.

Eind 1918 komt de productie opnieuw op gang. Dat gebeurt onder de leiding van Emma De Luyck, de echtgenote van Jozef Meganck. Benoit Gees is de rechterhand van Adriën Smits, die wekelijks met paard en kar op bezoek komt. Gees wordt benoemd tot bestuurder terwijl de productie in handen is van Gustaaf Troch, die vanaf 1920 de fabriek in Vorst helpt reorganiseren.

In 1926 breidt de fabriek in Kerksken uit : er komen 136 mechanische weefgetouwen. Van 1930 af is de handweverij zo goed als verdwenen. De laatste twee thuiswevers, Jozef Meganck en Edmond Schouppe, leveren hun laatste stuk af in 1935.

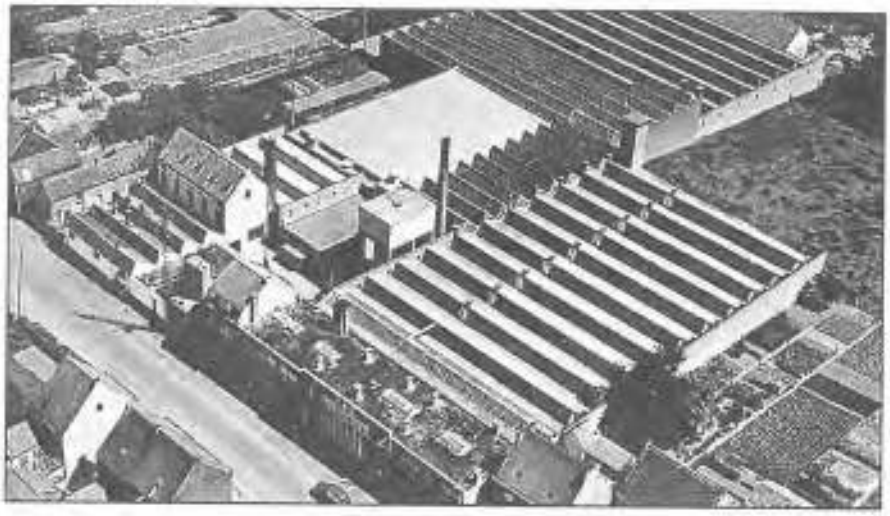
De moderne weefgetouwen verwerken katoen in plaats van zijde. Smits is intussen marktleider in voering voor de kledingindustrie. Eind 1932 komen er nog eens 120 weefgetouwen bij. Het ploegensysteem doet zijn intrede. Eén wever krijgt de verantwoordelijkheid voor twee, vier of zes getouwen.

In 1937 wordt het familiebedrijf Smits omgevormd tot de NV TAS. (Les Tissages et Apprets de Soieries). De maatschappelijke zetel blijft in Vorst, Zijdeweverijstraat, 120/130. Die beslissing heeft tot gevolg dat een gedeelte van de belastingen aan Brussel ten goede komt.

Een aangekondigde loonsvermindering zorgt in 1938 voor een stakingsdreiging. Het opdrijven van de productie en het ploegenstelsel kunnen de staking vermijden.

Tijdens de tweede wereldoorlog gaat de productie achteruit, slechts een veertigtal werknemers blijven in dienst. Nadien komt de activiteit opnieuw op gang en worden een reeks uitbreidingen gepland. De weverij wordt verder gemoderniseerd. Bij de viering van het 75-jarig bestaan van de firma TAS in 1948, zijn de spinnerij en de weverij tot één geheel geïntegreerd en verwerkt men ruwe katoen tot afgewerkt product. Bij de viering komt de familie Smits de fabriek bezoeken en alle werklui krijgen een extra vakantiedag. Eind '47 stelt *"het fabriek"* 303 personen te werk : 294 werklieden, waarvan 135 vrouwen en 9 bedienden.

De weverij te Vorst wordt stilgelegd en overgebracht naar Kerksken, waar inmiddels 720 weefgetouwen draaien. Om verder te rationaliseren wordt ook de afwerking in Kerksken gepland. Het ontbreken van kalkvrij water dwarsboomt echter de plannen. Vorst wordt uitgerust

De fabriek te Kerksken in 1965

met ultramodern materiaal om voor de afwerking te zorgen. Driehonderd automatische weefmachines draaien in een drieploegenstelsel. De productie schakelt over naar synthetische vezels, vooral nylon, dat in 1961 reeds meer dan de helft van de productie inneemt. Stoffen als Nyltas en Resitas worden onder de merknaam Fabelnyl op de markt gebracht. Nylon betekent evenwel de doodsteek van de katoenspinnerij. De mechanisering, d.i. een grotere bezetting per

weefmachine, betekent ook een achteruitgang voor de tewerkstelling : slechts 179 werknemers in 1961.

In maart 1967 wordt Tas-Seneffe opgericht. De teloorgang van de Waalse staalindustrie betekent een hoge werkloosheid voor Henegouwen. Jacques Smits wil met de hulp van de Waalse streekeconomie een textielimperium uitbouwen. In Seneffe wordt voor meer dan 300 miljoen fr geïnvesteerd in een nieuwe fabriek. Met de hulp van wevers uit Kerksken start men in '68 de fabriek op. Na 4 jaar echter is de groep virtueel failliet. Een rampzalig reddingsplan, van de Luikse professor Herman, om de vestiging te Seneffe te kunnen behouden ten koste van de locaties in Kerksken en Ieper, stuit op fel verzet. Minister D'Hoore van streekeconomie krijgt af te rekenen met flink wat syndicale en politieke druk.

Op 3 october 1974 gaat het Ministrieel Comité voor Economische en Sociale Coördinatie akkoord met een herstructureringsplan. TAS komt onder de controle van de NV Concordia. In een brief aan volksvertegenwoordiger Georgette De Kegel stelt Minister D'Hoore :" *In dit plan is o.m. voorzien dat Tas onder het Management control van de NV Concordia komt te staan. Na een periode van twee jaar is een fusie tussen Concordia en TAS mogelijk. Tijdens deze periode zal getracht worden het maximum aan waarborgen te bekomen wat de tewerkstelling betreft. Er zal nochtans niet kunnen belet worden dat op dit stuk bepaalde rationalisatiemaatregelen zullen genomen worden in de zetels van Seneffe en van Kerksken.*" (15)

Van de 157 werkplaatsen eind 1976 gaan er een 40-tal verloren met een aanvaardbaar sociaal plan. Na een jaar managementcontrole staat het einde van TAS vast. In september 1977 wijzen alle tekens erop dat het herstructureringsplan van TAS en de managementcontrole van Concordia niet de vereiste verwachtingen inlossen. Een faillissement hangt in de lucht. De werknemers kunnen het niet geloven, zo een bloeiende weverij sluiten. Het kan niet!

Cyriel Van Den Eynde gaat te rade bij senator Paula D'Hondt-Van Opdenbosch. Een eenvoudige brief geïnspireerd op de 10 geboden wordt opgesteld. Per gebod wordt in vraag en antwoord de leefbaarheid van "*'t Fabriek*" aangetoond. Cyriel Van Den Eynde overhandigt dat document aan Staatssecretaris Eyskens bij een werkbezoek aan de Amylum te Aalst. Als CVP-er is Minister Eyskens onder de indruk van de "*10 geboden van 't fabriek van Kerksken*". Verscheidene vergaderingen op het kabinet met de afgevaardigden van Kerksken, geruggensteund door Paula Van Opdenbosch en Georges De Leeneer leveren resultaat op. Op 17 oktober 1977 gaat N.V. TAS in vereffening en wordt overgenomen door haar dochtermaatschappij N.V. TIS.

In de textielsector wordt de dochter - moeder operatie als een doodgeboren kind bekeken met een maximum leefbaarheid van 4 jaar. Het resultaat is wel degelijk anders. Door een goed management van het trio Gaby Claeys, directeur verkoop, Cyriel Van Den Eynde, directeur weverij en Rudi Van Oostende, directeur afwerking, wordt TIS een niet graag geziene concurrent op de wereldmarkt

Directie en personeel Tas op bezoek aan Texttrama te Brussel in 1961
v.l.n.r 1sterij: Maria De Vuyst; Odette Heylens; Godelieve Coppens;
Cyriel Van Den Eynde; Hélène Janssens ; Hector De Koster; Mevr. De Coster;
Germaine Lievens; Alfons Van De Velde; Theofiel Van Leuven; Ida Ruyssinck;
Remy Impens; Marie Muylaert; Simone De Leeneer; Roger Van Liedekerke;
Emiel Van Liedekerke; Roger Hespeels; Leopold Fermont;
Robert Smits en Jean-Pierre Smits.
2de rij: Maria Van Der Haegen; Frans Van Den Eynde; Irene De Kock;
Theofiel De Schrijver; Madeleine De Spiegeleer; Marcel De Pelsmaeker; Willy Moock;
Roger Van Durme; Marcel Meganck; Maria Van Keymeulen; Marcel Impens;
Hermine Heyman; Mariette D'Hondt; Simonne Savatte; Godelieve Gees;
Pierre D'Hondt;
3de rij : Marcel De Pelsmaecker;Desiré Anckaer;Cyriel Roeland;Paul Lievens;
Valantine D'Haeseleer; Emiel D'Haeseleer; Jan Quityn; Gustaaf Roeland;
Victor Taeleman; Callebaut Ida;Gustaaf De Kegel; Emiel Baeyens; Chauffeur Bus;
Maria Depot;Gustaaf Baeyens; Roger Van Durme;Eduard De Kegel;
Albien De Pelsmaecker; Domien Baetens; Maria De Leeneer; Alfons Ruyssinck;
Anna Peresterij; Willy Bockstal; Agnes Bisback; Willy D'Haeseleer

NV TIS (Textile International Sales), De Nationale Investeringsmaatschappij (NIM), de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen (GIMV) en de privégroep Wittock-Van Landegem zijn de voornaamste aandeelouders. Het nieuwe bedrijf, met een personeelsbestand van 35 werknemers, gaat zich specialiseren in het weven van

zeildoek (weverij Tisnautic) en dekzeil (Tiscover). In 1993 zijn er 91 personeelsleden, waarvan 66 werklieden. De omzet van het bedrijf schommelt rond de 800 miljoen.

Eind augustus 1998 duiken de eerste krantenberichten op over een mogelijke overname van het bedrijf door Sioen Industries. In october is het zover : de Raad van Bestuur keurt de overname goed.

Sociale strijd eind 19de eeuw

De context

Van 1875 af laten de gevolgen van de economische crisis zich scherp voelen. De arbeiders verkeren in penibele omstandigheden : loonsvermindering, verhoging van de arbeidsduur en werkloosheid treffen een groot deel van de gezinnen, zowel in de landbouw als in de industrie. De politieke gezagsdragers, liberalen en katholieken, zijn zo ingenomen met hun eigen onderlinge strijd, dat ze het ontstaan van de "Sociale Kwestie" volkomen negeren of op zijn minst onderschatten. In die context vindt het opkomende socialisme een gretige voedingsbodem. In 1885 wordt in Antwerpen de Belgische Werkliedenpartij (B.W.P.) opgericht. In 1886 trekken de werklieden een spoor van vernieling door het Luikse industriële patrimonium. De harde beteugeling eist slachtoffers : er vallen talrijke doden en gewonden. De publieke opinie is geschokt. De ogen gaan open. Socialisten pleiten voor algemeen stemrecht, een doelstelling die als hefboom voor sociale en politieke emancipatie wordt vooropgesteld. Zowel bij liberalen als bij katholieken groeit het besef dat er iets moet gebeuren. De Luikse sociale congressen van 1886, 1887 en 1890 zijn de eerste uitingen van een behoedzame kentering. In Gent ontstaan in 1886 reeds de eerste vormen van syndicalisme onder de katholieke arbeiders. Tussen 1887 en 1894 komen een aantal sociale wetten tot stand. Zo verschijnt de wet op de vrouwen- en kinderarbeid in 1889 en de oprichting van Nijverheids- en Arbeidsraden wordt vastgelegd in 1887. Ook inzake de uitbetaling van arbeiderslonen worden maatregelen genomen : betalingen in natura worden afgeschaft en de uitbetaling van het loon in herbergen wordt verboden. Onder druk van de omstandigheden ontstaan na 1890 binnen de gelovige gemeenschap drie strekkingen : de christen-democratie, het sociaal-katholicisme en het conservatisme.

De baron spreekt: socialisten de zaal uit

De eerste sociale confrontatie te Kerksken vindt plaats in 1892. In juli van dat jaar geeft Baron de Bethune in de gemeente een voordracht over de doelstelling en de voordelen van de "Maatschappij van Onderlingen Bijstand". Die vorm van "zelfhulp" onder de wer-

kende klasse biedt financiële steun aan zieke, gewonde en werkloze leden en aan weduwen en wezen. De bedoeling is om de werkende klasse los te maken van de burelen der weldadigheid. Traditioneel is het sociaal denken van de gelovigen bijna uitsluitend gesteund op paternalistische en vrome liefdadigheid. Die moet de ergste gevolgen van de armoede wegwerken. Daarbij blijft echter het klassenvoordeel in stand gehouden; men stelt dat de mens zich moet schikken in het lot dat hij door God krijgt toebedeeld.

De socialisten grijpen de voordracht van de baron aan om hun eigen gedachtengoed naar voren te brengen. Ze worden evenwel hardhandig afgevoerd. Twee kranten berichten over de feiten : de Vooruit en het Land van Aalst. De respectieve citaten spreken voor zich. Te noteren : de burgemeester van dienst is de heer Leander Meganck, pastoor is de heer C. Pringels.

In het socialistich orgaan De Vooruit van 12 juli 1892 lezen wij:

Aalst: Zaterdag in de namiddag vernamen wij dat de baron de Bethune te Kerkxken eene voordracht ging houden en spoedig waren eenige mannen gereed om aldaar propaganda voor ons beginsel te gaan maken. Zondagmorgen van 4 1/2 ure trokken twee onzer gezellen daarheen en verspreiden over twee dorpen een 800 tal exemplaren eener circulaire aan de wevers gericht. 's Namiddags gingen wij met een tiental om er het blad Vooruit en de brochure "De Volkswil" te verkopen. Spoedig was door het dorp geweten dat de socialisten daar waren en dat bracht ook nog talrijke toehoorders naar de vergaderzaal. De voordracht van den baron ving aan en die heer handelde over Onderlinge Bijstand kassen. Zette standregelen eener maatschappij uiteen en hoopte vele nieuwe leden te winnen. Een onzer vrienden deelde in de zaal het blad Vooruit rond, dat door velen zeer goed werd aanvaard. Een katholiek overhandigde ons blad aan de pastoor, die voorzitter der vergadering was, en daar komt eensklaps de dikken burgemeester toegeschoten, die onzen vriend met brutaal geweld de deur uitzette. Wij verlaten met eenigen de zaal om te zien of er hem geen kwaad geschiedde. Het volk was voor het lokaal intusschen tijd toegestroomd en wij vonden het nodig voorts onze bladen te verspreiden. Door dit feit was ons klein groepje in twee gescheiden. Wij zagen reeds halfdronken personen heen en weer lopen en nu en dan de burgemeester de straat op komen. Direkt ondervonden wij dat er onderduimsche ophitsingen tegen ons gedaan werden en wij raadden in ons groepje de kalmte en vastberadenheid aan. Het tweede groepje verliet met het publiek de zaal en op de straat deden zij hun best om onze bladeren aan den man te brengen. De Burgemeester, Pastoor en Baron de Bethune ergerden zich daaraan en trokken enige stappen verder, gevolgd door enige boe-

ren. Wij vervolgden onzen weg en daar beginnen de boeren onze mannen te stampen en uit te dagen. Al discuteerend vervolgen wij onzen weg en de hoop met baldadigen groeide onophoudend aan. Men riep en schreeuwde als bezetenen, wij werden geslagen, onder het oog van den pastoor en Baron de Bethune en geen van beiden sprak een woord om die brutale, opgehitste menschen te bedaren. De heren lieten hem begaan en op hun gezicht stond zelfvoldoening te lezen. Wat wreedaards en afschuwelijk karakter moeten die mannen toch hebben, niet waar!Met een enkel woord konden die menheren gans dat beraamd spel doen eindigen, maar de zelfvoldoening heeft hun beheerscht en zij hoopten misschien heimelijk dat zij ons doodsloegen. "Nu zijn de socialisten goed geleverd! Smijt op! Sla met steenen... steenen! riepen de boeren onophoudelijk. Maar onze vrienden verdedigden zich dapper en zoo geraakten wij al vechtende tot aan het dorp Haeltert, waar de boeren ons eindelijk verlieten. Enfin ondanks dit erg gevecht beklagen wij onze reis niet. Veel propaganda is er gemaakt en onze bladeren en brochuren zullen bij de honderden wevers en boereknechten die te Kerkxken voor zeer kleine lonen werken, na aandachtige overlezing, andere gedachten brengen. 't is juist daarom dat al die rijke heeren de socialisten zoo vrezen en de onwetende werklieden tegen ons opruien. Tot die werkers zeggen wij: gij zult wel ondervinden dat die heeren luiaards uw bloed uitzuigen en u en uwe kinderen al werkende toe verhongeren en tot al die volksverleiders en volksverdrukkers als de Bethune en anderen, tot de tijd van hun lui en vadsig leven bijna voorbij is en dat al de werklieden wel zullen zorgen daar eensgezind voor op te treden. Wij sluiten met te zeggen; heeft men ons nu in Kerkxken geslagen, dat men ons de tweede maal wel beter zal aanvaarden en wij bovendien wel zullen zorgen om dit te voorkomen, want een op voorhand verwittigd man is er twee waard. En nu gezellen van Aalst, laat ons voorts werken, meer propaganda maken en altijd op zijn, waar de noodzakkelijkheid het verwacht. L.H.

Vrienden van Aalst! Bravo voor uwe propaganda en vooruit! Meer meetings gegeven, meer geschriften enz verspreid, dat blijkt ten volle uit uw verslag. Daar op los dus om alle volksvijanden ter verpletteren. Red.(16)

De tegenpartij reageert enkele dagen later en schrijft:

"de socialisten zijn er tussengesprongen om er hun goddeloze gazetjes uit te deelen. Ze waren niet gevraagd, waarom moesten zij dat stooren? De socialisten zijn gelijk alle ketters, roepen, vrijheid, vrijheid en als ze meester zijn een echte dwingelandij. Onder de werklieden van Vooruit: hoeveel gaan er nog naar de mis? Zou er nog eenen zijn? Dat is hunne Vrijheid, menschen! dat is de Vrijheid der Kerkhaters; de

Vrijheid der kinderen Gods is iets anders. Over de zaak van Kerkxken moeten wij aanmerken dat Vooruit liegt als eenen peerdendief; och kunnen de liberale gazetten niets anders?

LIEGEN, gelijk de Vogels vliegen; liegen tegen Mr den Pastoor en tegen Mr den Burgemeester; afschuwelijk liegen; schrijven dat de Socialisten mishandeld, geslagen wierden en dat die Heeren het met genoegen zagen; Valschheid en leugen! die Heeren waren 300 meters vooruit; de Socialisten zijn feestelijk het Dorp afgeleid, dat is alles en al wat Voorruit schrijft is VALSCHE LEUGENTAAL. Over veel jaren , de Katholieken werden te Mechelen aangerand, aan de Statie stonden liberalen die met messen staken, verradelijk, en de liberale gazet stak alles op de Katholieken. Na den slag van Oostakker, de Franciskanen waren d'aanranders geweest: na die Verraderij van 7 September, volgens de Liberale gazetten waren 't de Katholieken die 't gespuis van Brussel hadden aangerand. Liegen, liegen, stout liegen, om 't Volk te bedriegen. En waarom zouden ze niet liegen? gelijk Ravachol zegde dat alle middels goed zijn om aan geld te geraken, zoo zijn voor de liberale gazetten alle wapens goed om hun slechte leerstelsels door te drijven". (17)

Welke berichtgeving uiteindelijk de meest exacte weergave is, zullen geen ooggetuigen nog vertellen. Feit is evenwel dat er na het gebeuren, te Kerksken een eerste harde kern van overtuigde socialisten ontstaat.

In september van hetzelfde jaar grijpt de verkiezing plaats van de Werk- en Nijverheidsraad van het gebied Aalst. Liberalen en socialisten sluiten een verbond tegen de katholieken. De kiezers van Kerksken trekken in groep naar Aalst. Beide partijen hengelen immers naar hun stem. In Haaltert staan de liberale vertegenwoordigers klaar om hen op te vangen en in Aalst gaat het gezelschap pinten drinken in "De Vier Winden". Dat de brave Kerkskenaren zoiets durven te doen is natuurlijk de fout van de socialisten, zo heeft de volksmond het begrepen. Het gebeuren krijgt zelfs persaandacht :

"Eenige leden van den Katholieken Werkmanskring, die zich aan de ingang langs de Korte Zoutstraat bevonden, poogden te beletten dat de Kerkxkenaren in de "Vier Winden" zouden trekken en hieruit ontstond eene woeling die tot moeilijkheden zou hebben kunnen leiden. Gelukkig bepaalde het zich hierbij. De Kerkxkenaren verlieten de Vier Winden, verscheurden de liberale stembriefjes en de liberalen waren er voor 't gelag aan gezien. Hadden enige Katholieken de Kerkxkenaren te gemoet gegaan dat zou niet voorgevallen zijn".(18)

Christene Volkspartij

Op 15 april 1893 wordt te Okegem de "Christene Volkspartij" gesticht. Boegbeeld is priester Daens. Het sociale programma van de partij voorziet o.m. steun aan de landbouw, wettelijke erkenning van de vakverenigingen, regeling van de arbeidsduur voor vrouwen en kinderen, verplicht en gesubsidieerd lager onderwijs. Voor een aantal Kerkskenaren klinkt dat vertrouwd. De geschiedenis van hun eigen pastoor Van Hoeymissen ligt nog vers in het geheugen.

De nieuwe beweging krijgt een groot deel van de bevolking achter zich. De groene socialisten worden onder de naam "De Roelanders" in Kerksken zeer actief. Het zijn de gebroeders Callebaut (Albien, Jozef en Emiel), die samen met de jonge Victor Van Der Haegen, de beweging belichamen. Laatstgenoemde is plaatselijk medewerker van het Ninoofse weekblad "Klokke Roeland", dat vanaf 1891 door Aloïs De Backer wordt uitgegeven.

Behoudsgezind als hij is, komt pastoor Pringels meteen in conflict met de Daensistische beweging. De volgende tien jaar staan katholieken en daensisten regelrecht tegenover elkaar. In die strijd worden geen middelen geschuwd : verdachtmakerijen, pesterij en broodroof zijn schering en inslag. Politiek behalen beide partijen afwisselend een nipte meerderheid.

De groene strik

Op 14 october 1894 vinden de eerste algemene verkiezingen plaats op basis van het algemeen meervoudig stemrecht. Vooral in het arrondissement Aalst kent de strijd tussen de conservatief Charles Woeste en de Christene Volkspartij van priester Daens een zeer woelig verloop. De conservatieven behalen een volstrekte meerderheid. Hoewel achteraf blijkt dat er bij de telling fouten zijn gebeurd, worden de verkiezingen niet ongeldig verklaard. Enkel voor de kandidaten die geen volstrekte meerderheid hebben, grijpt een herverkiezing of ballotage plaats. Dat is het geval voor Woeste en voor Van Wambeke. Bij de herverkiezing lijdt Woeste een morele nederlaag : zelf ziet hij zich verkozen met 27.524 stemmen, maar zijn medekandidaat Van Wambeke moet het afleggen tegen Daens die 26.853 stemmen achter zijn naam krijgt. Daarmee zijn de kiemen gelegd van wat later het drama Daens zal worden.

Daens wordt naar Rome ontboden in de lente van 1895. Voor hemzelf en voor zijn volgelingen een gebeurtenis waarop ze grote verwachtingen bouwen : eindelijk aan de paus kunnen uitleggen hoe rechtvaardig de arbeidersstrijd wel is. Het pakt anders uit. Daens krijgt de paus niet eens te zien en "durft" dat niet meedelen aan zijn

groote Meeting voor Alg. Stemrecht te Brussel door Lorand, Van de Velde, Furnemont en Priester Daens. De groote vraag werd nu : Zal Priester Daens in Mei 1902 te Brussel gestemd worden ?

HET LIED
van den

Groenen Strik

1.
Kom, lieve Vrienden, wil ons hier omringen,
Zet u wat neer bij ons, op uw gemak,
Tot ons verzet zullen wij samen zingen
Waarom wij dragen een groen lint op onze frak.
Als eene vrucht begint te bloeien
Dan is zij jeugdig en toch zoo groen,
Ons nieuwe partij moet alzoo aangroeien,
Daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen. (bis.

2.
Het vrouwvolk mag er ook een striksken dragen
Van schoon groen lint, al op hun beste kleed,
De andere staan niet in ons behagen.
Want zij en worden van ons ook niet geëerd ;
Zij mogen hier met ons niet mede wandelen
Langs bosch en velden, al in het jeugdig groen,
Zoo zingen wij al met malkanderen,
Daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen. (bis.

3.
Naar Aspelaer zullen wij promeneeren
Bij de muzikantjes zoo proper en zoo net.
Naar Oultre zullen wij gaan marcheeren,
Al te samen bij onzen braven Smid,
Die ons met liefde zal ontvangen
En ons zal groeten met eerbied en fatsoen,
Naar hem zijn toch al ons verlangen
Daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen. (bis.

4.
Er zijn er ook die niet en doen als liegen,
Tot bij den Paus te Rome, in die Stad,
Zij zouden geerne onzen Paus bedriegen,
Maar zij die kregen daar ferm op hun frak.
De Paus heeft alles ondervonden,
Dat zij komen liegen gelijk een kapoen,
Ons nieuw' partij blijft ongeschonden,
Daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen. (bis.

5.
Ziet Priester Daens, hij kan zooveel verdragen
Voor 't geen hij strijdt en voor eenieders dank.
Zij zullen het later wel beklagen
Die affronteeren zoo eenen braven man.
En laat ons al te samen zingen:
Vivat Pastoor Daens ! met eerbied en fatsoen.
En laat ons al te samen dansen, springen,
Daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen. (bis.

(Uit Kerkxken.)

Uit het boek geschreven in 1909 door Pieter Daens over zijn broeder onder de titel : "Priester Daens, volksvertegenwoordiger voor Aalst en Brussel, zijn leven, zijn strijden, zijn lijden, zijne dood en verheerlijking"

enthousiaste volgelingen. In de euforie na het pausbezoek en in het naïeve geloof dat alles beter wordt, schrijft Franciscus De Rouck uit de Boekent het lied 'De Groene Strik'. Beter wordt het niet meteen, dat blijkt weinige maanden later vrij duidelijk, tijdens de werksta-

king bij Smits, vooral door de acties van de tegenstrevers.De groene strik verdwijnt echter nooit in de vergetelheid. Als lijflied van de daensisten blijft het generaties lang voortleven.

In 1896 stichten de 'groene socialisten' - daensisten van Kerksken - *"Den Onderlingen Bijstand"*. Lokaalhouder is Domien Schouppe op Terlicht. De initiatiefnemers zijn advocaat Alois De Backer, Prosper De Pelsmaecker, Camille Meganck, de gebroeders Callebaut uit den Berg en Victor Van Der Haegen, woordvoerder en correspondent van 'Klokke Roeland'.

Over de meeting van Alois De Backer op 2 februari 1896 schrijft Klokke Roeland dat er wel 2000 aanwezigen zijn. Volgens de Denderbode van 16 februari zijn er amper 200, *"inbegrepen de nieuwsgierigen die de woordenkramerij van de kwakzalver eens willen horen."*

Zowel de katholieken als de daensisten willen maar al te graag de grijze eminentie Dominicus Meganck, vader van burgemeester Leander Meganck voor hun kar spannen.

De Denderbode is niet mals voor Victor Van Der Haegen en voor de aanhangers van de 'groene socialisten' :

"Er waren misschien wel 200 menschen aanwezig: maar daar moet ge nog de kinderen en de vrouwen personen afrekenen, alsook de toehoorders die daar enkel uit nieuwsgierigheid stonden om de woordenkramerij van den kwakzalver eens te hooren. Daar moet ge nu ook den ouden koppigaard afrekenen , die uit vrees van met den naam van 'roelander'-bestempeld te worden door zijn afwezigheid schitterde, maar niettemin den zondag daarna zijn traktement gaf aan de roelanders en roelanderessen, en thans door de daenisten bewierookt wordt". (19)

"De aanhangers dier scheurmakers vormen een mengsel liberalen, socialisten, daensisten, misnoegden, valsche profeten, pharizeers enz. En daar loopt een manneken tusschen dat denkt alle verstand alleen te bezitten. Van den morgen tot den avond studeert hij om te weten op welke wijze hij best de deftige menschen kan bespotten, beklappen en beknibbelen. O dat profeetje verdient een kruis van 1 kilo, want had hij macht genoeg, de heeren pastoor, onderpastoor, schoolmeester, champetter, garde chasse hun matten oprollen en naar den Congo vertrekken; daar zou voorzeker geen einde aankomen; en nu pakt 't jongsken druppels van den vroegen morgen tot den laten avond, want hij kan zijne mislukte bakte niet verteren." (20)

De staking van 1897

Zoals zovele arbeiders, krijgen ook de wevers van Kerksken een loonsvermindering te slikken. Op 8 februari 1897 breekt in de

weverij Smits een werkstaking uit. De groene socialisten voeren een maandenlange strijd in het dorp. Op maandag 8 februari trekken de afgevaardigden van de zijdewevers naar Deinze. In 1896 wordt in België enkel in Kerksken (96 zijdewevers) en Deinze (146 zijdewevers) zijde geweven. Ze willen er hun loon vergelijken met dat van hun collega's. Het resultaat stemt hen bitter, want de volgende dag legt een gedeelte van hen het werk neer. De fabriek wordt bezet, de meestergast krijgt een paar klappen te verwerken en de werkwilligen worden van het getouw gehaald. 's Anderendaags is de staking algemeen. Een groep van 180 wevers, in hoofdzaak lid van de recent opgerichte daensistische vereniging voor "Onderlingen Bijstand", zakt af naar Aalst. Daar krijgen ze versterking van de socialisten. Met spanborden en luid geschreeuw trekken ze in stoet naar de woning van Adriaan Smits op de Koolmarkt. Smits ontvangt een delegatie, die na afloop van het gesprek verklaart dat de loonsvermindering een idee is geweest van pastoor Pringels en burgemeester Meganck. De weversoptocht gaat verder naar de woning van Pieter Daens die hen toespreekt. Bij hun terugkeer in Kerksken zijn de woede en het getier in alle herbergen te horen.

De Denderbode van 21 februari 1897 bericht hierover als volgt :

"Kerkxken. Maandag 8 februari kwam voor de derde maal te Kerkxken de tijding toe dat het loon der zijdewevers verminderd was. De algemeene werkstaking wierd uitgeroepen. Dien dag trokken twee wevers naar Deinze om de loontarieven aldaar in voege te kennen. 's Anderdaags doorwandelde de werklieden de straten der gemeente, en besloten dan naar Aalst te gaan om met mijnheer te onderhandelen. Na eene kleine onderhandeling werd het oud loon weer toegestaan.

In de namiddag keerden de wevers terug; zij waren opgewonden, om zoo te zeggen razend, en zongen gedurig: '"wij jagen de judassen hier weg"Niemand begreep de handelswijze; maar eindelijk zegden zij allen luidop roepende en tierende, dat mijnheer gezegd had, 't is de schuld van den Burgemeester en den Pastoor. De burgemeester verontwaardigd over die valsche beschuldiging ging den volgende dag mijnheer persoonlijk spreken, en vroeg hem welke redenen hij dierf zeggen dat hij, Burgemeester, oorzaak was der werkstaking. Zonder aarzelen deed mijnheer de volgende schriftelijke verklaring: '"ik, ondergetekende Adrien Smits, fabrikant in zijde stoffen verklaar dat de heer Burgemeester dier gemeente hoegenaamd geene oorzaak gegeven heeft tot de bestaande werkstaking noch door zijne woorden, noch door zijne daden. Ik ondergetekende, verklaar in tegendeel dat mijnheer Meganck al gedaan heeft wat mogelijk was om de orde te doen te doen eerbiedigen en den eigendom te verdedigen. get. A. Smits. Aalst, den 10 febru-

ari 1897" Het gerecht zal onderzoeken of dergelijke lastertaal ongestraft mag gebeuren".(21)

Waarover gaat het precies? De loonsvermindering draait om de levering van 110 stukken stof tegen zeer lage prijs bestemd, voor Engeland. Smits, die de scherpe concurrentie voelt van Zwitserse en Duitse fabrikanten, kan uiteindelijk de bestelling binnenhalen door zijn winstmarge uiterst miniem te houden. De compensatie voor de winstderving wil hij verhalen via een loonsvermindering. Voor de werklieden is die derde inlevering op hun loon niet meer te pruimen. Twaalf uur werken voor 2fr, dat is van het slechte te veel.

De burgemeester tracht op 10 februari, samen met vijf gendarmen, de gemoederen te bedaren. De wevers worden door een franstalige commandant ondervraagd. De burgemeester wordt ervan beschuldigd - in 't frans - aan de commandant voorgesteld te hebben *"dat men twee of drij van de kopstukken der werklieden moest mee doen ten titel van exempel".*

"De Denderbode"schrijft::

"Die jongen, alsook de andere wevers weten zeer wel wat mijnheer gezegd heeft maar zij willen de waarheid verdraaien omdat zij reeds overtuigd zijn dat de eerwaarde Pastoor en de heer Burgemeester onplichtig zijn en de lasteraars vervolgen. Ja rekenschap zullen ze geven. Al de inwoners van Kerkxken weten genoeg, dat die heeren hunne parochianen niet zouden benadeelen, dat ligt in hun karakter niet. Maar we begrijpen nu genoeg wat het doel is van eenige ophitsers. Er bestaat eene geheime samenzwering om de katholieke partij te Kerkxken in den grond te boren; , en daarvoor zijn alle middelen goed, zelfs de walgelijkste leugens en de grofste beschuldigingen. Oordeelt!" (21)

"Klodde" Roeland

Na 14 dagen wordt de staking gebroken. De werklieden verliezen 14 dagen dagloon en een veertigtal van hen worden werkloos. De leiders van de groene socialisten worden op straat gezet. De daensistische beweging is verscheurd door tweedracht en door verdachtmakingen: het gevolg is onderlinge verdeeldheid: een gedeelte van de daensistische aanhang sluit zich aan bij de socialisten, anderen keren terug naar de katholieke stal. En dat amper vier jaar na haar oprichting.

De Denderbode, weekblad van de katholieken, triomfeert. Op 28 februari '97 geeft het blad advocaat De Backer lik op stuk :

"Bericht aan de Nederhasseltschen boer. Uw gezever van zondag laatst in Klodde Roeland, nopens de werkstaking van Kerkxken is veel te laag, en wij achten ons te ver verheven boven zoo ene gemene taal, - die

zeer waarschijnlijk uit de Leebeekse Bossche komt - De wevers van Kerkxken zijn knappe en naarstige werklieden dat is door iedereen zeer wel gekend; 't zijn slechts eenige heethoofden, mannen der volkspartij, van elk wel bekend, die liever drinken en slenteren dan werken, maar die zullen den goeden naam van het werkvolk van Kerkxken hoegenaamd niet kunnen doen verliezen, wees er zeker van.

Gij hebt beproefd, evenals nog eenige kopstukken der Roelanderij en visschers in troebel water van Kerkxken, om voordeel te trekken uit die werkstaking, voor uwe partij; maar gij hebt u deerlijk de vingers verbrand jongens, want zij, de wevers van Kerkxken, leden van 't syndicaat, en leden der volkspartij hebben verklaard dat ze nu eens wel ondervonden hebben welke leugens Klodde Roeland aan hare lezer durft opdisschen. En geen wonder, al de werklieden kennen zeer wel die zaak; ze kennen ze grondig en gij durft dan in uw blad juist het tegenovergestelde afkondigen, 't is schande. Ook zijn er verscheidene die ons gezegd hebben, dat ze zich nu geheel van die partij afscheuren. Dat is het voordeel, vodde Roeland, dat de werkstaking van Kerksken u heeft opgeleverd". (21)

De daensisten likken hun wonden. De leiders zijn gebroodroofd. Smits weigert hen alle verdere opdrachten. De katholieken grijpen de kans om hun macht te bevestigen. Wie niet met mij is, is tegen mij : dat wordt de leuze. Zelfs onderwijzer A. Van Overstraeten verandert van mening. In de Denderbode van 7 maart rekent hij af met stakingsleider Van Der Haegen, eens kandidaat-meestergast bij Smits, nu werkloos :

"Zekere V. Van Der Hagen, de tamboer-majoor der groene Kerkxkenaren. Ik raad u aan, jongen te werken gelijk een ander; dan zal uw stuk geene 2 1/2 maanden meer ophangen, gij zult meer geld winnen, en de jas. O de lang gewenschte jas!! zal volgen, alsook de kruiwagen, waarmede gij uw stuk naar Aalst zult kunnen voeren". (22)

De leiding van de daensisten zoekt naar een oplossing voor de werkloze leden. Ze sticht de samenwerkende weverijen van Kerksken en Denderhoutem. De volgende maanden wordt de straat het strijdtoneel van daensisten en katholieken. Eind mei organiseren de daensisten een grote steunbetoging voor de werkloze wevers. Muziekkorpsen uit de omgeving worden gemobiliseerd en Kerksken wordt die dag het verzamelpunt van alle daensisten uit de streek.

De katholieke kranten spreken uiteraard van een fiasco, want op de hele steenweg wappert geen enkel vaandel. De Denderbode van 27 mei 1897 schrijft :

"de chipkahelden doen er nu een stieltje bij, ze zijn nu liedjeszangers geworden. Men heeft ons een der liedekens bezorgd zondag ll. te Kerkxken gezongen getiteld "Nieuw liedeken van de Weversbond van Kerkxken " gerijmd in klippeversen, gansch gericht tegen de eigenaar der zijdeweverij. Bedoeld liedeken is gansch overgoten met socialistische saus en waarlijk men moet met eene verregaande schaamteloosheid behebt zijn, om er in 't Land van Aelst en de Volkskamer te durven tegen protesteren, wanneer wij onze volksfoppers groene socialisten heeten."

Zondag 27 juni is het de beurt aan de katholieken. De fanfare Vrede en Eendracht organiseert in samenwerking met het gemeentebestuur een huldebetoon aan de zo moedige katholieke vrienden van Kerksken. Het succes van de katholieke betoging, tegenover die van de Roelanders, wordt afgemeten aan het verschil in bierverbruik in de herbergen :

Citaat uit de Denderbode van 4 juli 1897 :

"'Wij zegden dat er veel volk was; welnu dit wordt weeral gelogenstraft door de Roelanders; maar och God laat ons daar gauw overstappen, die venten moeten toch altijd liegen. Gij, ooggetuigen van dit feest, hebt u wel kunnen overtuigen dat de neringdoeners eenen zeer goeden dag hebben gehad, tot spijt van wie 't benijdt. Zoo ver gaan die valsche democraten in hun verachtelijk werk, dat er een manneken was dat durfde zeggen dat er niet een herberg was die 6 franken had ontvangen. Welnu een herbergier die voorzeker van de minste verkocht heeft, verklaart dat hij bij dien dag meer ontvangen heeft dan al de bazen der Roelanderpartij op de dag der Daensistenbetooging"

Daarmee is de strijd nog niet geluwd. De Samenwerkende Weverij moet lukken en ter ondersteuning van het project worden de grote middelen ingezet. Eind juli '97 komt pastoor Daens persoonlijk naar Kerksken om de beweging een hart onder de riem te steken. Hij ontvangt bloemen en een triomfboog wordt opgesteld. Vóór de meeting is er een vergadering in het café bij Domien Schouppe op Terlicht. Aanwezig zijn, naast de plaatselijke verantwoordelijken : pastoor Daens, Aloïs De Backer, Smid Lambrecht uit Nederhasselt en Van Schuylenberg, drukker- uitgever en tevens hoofdredacteur van Klokke Roeland. Daens verwijst tijdens zijn speech naar pastoor Van Hoeymissen zaliger en prijst de inzet van de Kerkskenaren.

De katholieke pers gewaagt eens te meer van een mislukking en een gezaag :

"Onze merteleer maalde zijn duizend maal herhaald deuntje af over de pauselijke encycliek , 't zal beteren en 't moet beteren , over de vrouwen

Doodsprentje Priester Daens

en jonge dochters die zijne beste propagandisten zijn, de regeling der pachten, in een woord gansch de doodgeverfde zeevering". (23)

Dat Daens hamert op de regeling der pachten heeft zo zijn redenen. Omer Heereman (later burgemeester vanaf 1908) belichaamt zowat de sociale druk tegen de daensisten in Kerksken. Hij is beheerder van de pachtgronden die toebehoren aan de Gentse familie Verstraeten. De grote angst van vele Kerkskenaren is dus dat hun pacht zou worden opgezegd en dat ze hun lapje grond zouden verliezen. Voor de bestrijding van de daensisten zijn alle middelen goed.

"Schoone artikels"duren niet lang

De Samenwerkende Weverijen is een van de eerste samenwerkende maatschappijen binnen de christen-democratische beweging. Opgericht voor de wevers te Kerksken en te Denderhoutem, ziet ze het levenslicht op 5 maart 1897. De directe aanleiding is het ontslag dat enkele arbeiders kregen omwille van de staking en hun sympathie voor de Christene Volkspartij. Er worden twaalf jacquard-weefgetouwen besteld. Bij de start, eind februari 1898 kunnen achttien wevers aan de slag. Aan grootse plannen is er geen gebrek. Men koestert de ambitie om tegen het einde van 1898 alle wevers van Kerksken en omstreken, die contractueel niet vastliggen bij een onderneming, in de coöperatie op te nemen De berichten over de Samenwerkende Weverijen geven blijk van euforie en van het geloof in eigen kunnen.

"Kerkxken brengt voor 't ogenblijk vijf Jacqardgetouwen in werking. Bijgevolg 't geen we in maart jongstleden bevestigden, is verwezenlijkt; ons werkvolk is vrij, ons werkvolk is verlost van een trucsysteem, ons volk verkeert in welstand, geniet aanzien en achting vanwege de bazen,is mensch geworden en onafhankelijke burger, in plaats van werktuig en slaaf. Nochtans lezers, de strijd is hard geweest en moeilijk, en heeft aan de inrichters onrust en kommer en slaaplooze nachten gekost. Onze bewarende fabrikanten hebben hemel en aarde bewogen om de maatschappijen te doen vallen. Hun harte droom is mislukt, we

zijn eindelijk op 't drooge, en we verzekeren dat voor eersten juni 1898 de twee maatschappijen meer dan honderd vijftig wevers zullen tellen, en met het einde van ditzelfde jaar al de wevers van gansch de streek die niet geldelijk gebonden zijn, in die instellingen zullen ingelijfd worden." (24)

De groene weverijen geven niet alleen hogere lonen, ze scheppen ook betere arbeidsvoorwaarden. De wevers mogen bijvoorbeeld elke dag hun stukken inleveren. De stoffen worden verkocht in Denderhoutem en in Aalst in de Achterstraat bij Pieter Daens.

"Volgens benaderende berekening hebben de twee maatschappijen aan de wevers in den loop van dit jaar, reeds een voordeel bijgebracht van ongeveer twee en twintig duizend franken, ook, men bemerkt het aan den algemeen heerschenden welstand in de beide gemeente: de loonen zijn merkelijk verhoogd, zelfs bij de bewarende bazen; en de wevers zijn niet meer verplicht hunne inkoopen te doen met ongeveer zestig ten honderd verhooging op den koopprijs." (24)

Maar weldra komen de moeilijkheden. Van alle kanten wordt druk uitgeoefend om geen garen te leveren aan de nieuwe coöperatie. Komt daarbij dat de grondstoffen als katoen en lijnwaad fors in prijs zijn gestegen. De stille aftocht van de Samenwerkende Weverijen is daarmee ingezet. De afdelingen van Kerksken en Denderhoutem smelten nog samen, maar dat brengt geen zoden aan de dijk. Ondanks de positieve balans van Aloïs De Backer in Klokke Roeland van 1 januari 1898 en de aangekondigde aankoop van nieuwe weefgetouwen, sterft de samenwerkende maatschappij rond de eeuwwisseling een stille dood.

"Schoone artikels en aan uiterst matige prijzen", heeft nauwelijks 3 jaar geduurd.

Rond de eeuwwisseling en na de mislukking van de Samenwerkende Weverijen, kalft de eenheid in de daensistische beweging verder af. Velen keren onder sociale, morele of financiële druk terug naar de katholieke schaapsstal. Anderen worden socialist uit ontgoocheling in de kerkelijke overheid. Enkel in de dorpspolitiek blijft een zekere eenheid tussen daensisten, liberalen en socialisten bewaard. En dat tot WO I.

In 1910, bij een betwisthaar proces dat uitmondt in een gevangenisstraf voor Victor Van Der Haegen, wordt de daensistische beweging ontwricht. Enkel een kleine kern, onder de leiding van Joseph Callebaut, blijft trouw aan de partij. Callebaut zelf ziet zijn pachtgronden opgezegd door burgemeester Heereman: dat als reactie op het bezoek dat hij bracht aan zijn gevangen vriend Van Der Haegen. Een

Victor Van Der Haegen
1869 - 1966

bezoek waarvoor hij via volksvertegenwoordiger Pieter Daens, broer van de inmiddels overleden Priester, nochtans een ministriële toelating had.

Op 29 september 1957 onthult de 88 jarige Victor Van Der Haegen het Priester Daens-monument op de Werf te Aalst. Dat monument heeft hij samen met een paar Kerkskenaren helpen financieren.

Priester Daens-monument op de Werf te Aalst.

Emigratie: het Beloofde Land

Emigratiebewegingen zijn van alle tijden en van alle culturen. Volksverhuizingen gebeuren daarenboven niet in massa, maar met mondjesmaat. Ze strekken zich uit over een periode van ettelijke jaren. Sedert het begin van de geschiedenis hebben emigratiebewegingen zich meestal voltrokken van het zuiden naar het vruchtbare noorden.

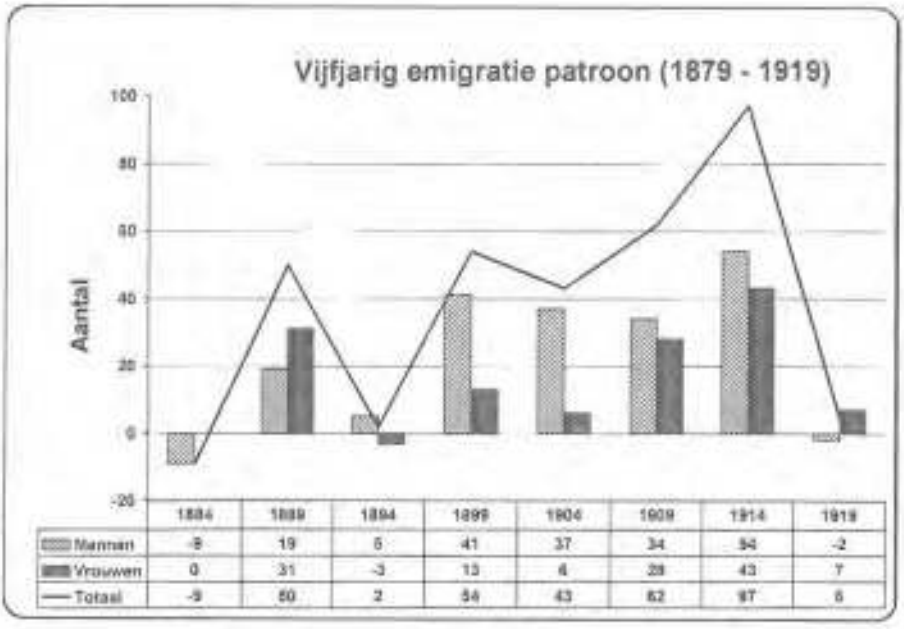
Reeds in de negentiende eeuw zijn de omstandigheden in België van die aard dat velen de grote plas overtrekken. Vooreerst is er de industriële revolutie en de daarbijhorende crisissen die de economische groei vrij onstabiel maken. Er zijn ook de culturele achtergronden. De industriële revolutie heeft een ander soort mens geschapen: de rusteloze mobiele zoeker die naar de stad trekt, naar een andere streek en ja, waarom ook niet de plas over. Amerika is immers in volle expansie. De pers draagt zijn steentje bij om van Amerika het land van duizend en één mogelijkheden te maken. Wie wil immers zelf niet voor Buffalo Bill spelen. De opkomst van de grote steamers maakt het reizen naar de Nieuwe Wereld vlotter en bovendien goedkoop. Zo komt het dat reeds in de tweede helft van de negentiende eeuw gemiddeld duizend landgenoten per jaar op de Amerikaanse emigratielijsten terechtkomen. Vanaf 1880 is er sprake van een ware emigratiekoorts. Rond 1889 leven al zo'n 15 à 20.000 Belgen in de streek van Green-Bay. Canada komt slechts later aan bod. Maar in de periode 1910-1914 krijgt Canada anderhalf miljoen migranten op zijn grondgebied. Hiervan zijn er ongeveer 2.500 Belgen.

Emigreren gebeurt *"in de fleur van het leven"*, in de leeftijd tussen 20 en 35.

Niet alleen economische motieven zijn van doorslaggevende aard. Ook om persoonlijke redenen kiezen mensen voor emigratie: een conflict in de familie, een publiek schandaal dat boven het hoofd hangt of een nakende gevangenisstraf. Ook het avontuur op zich vormt een stevige aantrekkingskracht; de *"wandelende jood"* is van alle tijden.

Van een boom met gouden geldstukken

Omstreeks 1880 wordt in Kerksken het verhaal verteld van een boom. Niet de boom van goed en kwaad, maar een boom, aan de andere kant van de wereld, waaraan gouden geldstukken groeien. In 1885-1886 vertrekken de eerste Kerkskenaren naar Amerika. Sommigen komen terug, beroofd en ontgoocheld; anderen met gouden dollars in de hand en wondere verhalen. Die keren terug en nemen vrouw en kinderen mee. Een ware uittocht komt op gang. In de periode 1896-1914 verlaten 269 (174 mannen - 95 vrouwen) waarvan velen

	1884	1889	1894	1899	1904	1909	1914	1919
Mannen	-9	19	5	41	37	34	54	-2
Vrouwen	0	31	-3	13	6	28	43	7
Totaal	-9	50	2	54	43	62	97	5

hun heil zien in Amerika, het dorp. Vooral jonge mannen houden het voor bekeken en zoeken een nieuwe toekomst. Voor adressen van Kerkskenaren "*die het ginder gemaakt hebben*" wordt geld geboden. Mannen gaan op verkenning. Lukt het, dan volgt de hele de familie. De schamele inboedel wordt verkocht. Rond 1910 wordt de verkoop van meubelen een maandelijkse attractie. De markt is verzadigd. Het huisraad gaat voor een spotprijs van de hand en toekomstige trouwers zijn gretige kopers. De leegloop van Kerksken bereikt een hoogtepunt rond 1910. Van de 445 woningen zijn er 16 onbewoond.

De naslagwerken "Belgische Emigranten naar Amerika" geven een overzicht van de uitgeweken Vlamingen, volgens gemeente van oorsprong en volgens bestemming. Enkele namen van opvarenden die met het stoomschip "Vaderland" van Antwerpen naar New York varen:

Op 23 april 1903.

14.857-Tas Théofiel, 23 jaar, Kerksken, landbouwer.

14.858-De Meerleer Remi, 23 jaar, Kerksken, landbouwer.

14.859-Coppens Gustave, 32 jaar, Kerksken, landbouwer.

14.860-Van Impe Frans, 32 jaar, Kerksken, landbouwer.

Die 4 personen begeven zich naar Gladstone (Michigan) bij De Saedeleer Bernard (zie 5.955), die er werkt als havenarbeider en er 0,20 dollar per uur verdient. (waarde 1 dollar in 1912: 5,18262fr)

14.949 De Rijck Isidore, 26 jaar, Kerksken. Begeeft zich naar Detroit (Michigan), Meldrum Avenue bij Maersschalk François.

Op 17 juli 1903

12.569-Bayens Auguste, 31 jaar, Kerksken, landbouwer. Begeeft zich naar Detroit (Michigan) bij zijn broer Bayens François, Pine Street 137. Die werkt sinds een jaar in een gieterij en verdient 2,10 dollar per dag. Neemt 50fr mee. Spreekt Vlaamsch.

12.570-Lievens François, 37 jaar, Kerksken, landbouwer. Vergezelt zijn kozijn Baeyens Auguste naar Detroit (Michigan). Neemt 60fr mee. Spreekt Vlaamsch.

Waarom weg uit Kerksken?

Na de staking van januari 1897 en het mislukken van De Samenwerkende Weverijen beseffen de wevers van Kerksken dat de handweefnijverheid geen toekomst meer heeft. Dat blijkt duidelijk uit de eerste vergelijkbare nijverheidstellingen van oktober 1896 en december 1910. In oktober 1896 (vóór de staking) zijn van de actieve bevolking (351) er 319 (90 %) tewerkgesteld in de weefnijverheid. Smits stelt 83 zijdewevers te werk en 53 in de spinnerij en bobijnderij. Verder zijn er nog 183 thuiswevers. In 1910 telt de textielsector nog 169 (-47 %) werknemers waarvan 54 wevers bij Smits en 79 (-43 %) thuiswerkers. In 1910 bestaat er in België nog één handspinnerij, namelijk te Kerksken met 10 werknemers. Die spinnerij bevoorraadt de zelfstandige wevers. Smits poogt te moderniseren, maar het mislukt.

De landbouw is geen oplossing voor de talloze werkloze wevers. Rond de eeuwwisseling zijn 350 personen tewerkgesteld in 332 landbouwbedrijfjes. Slechts 7 bedrijven zijn groter dan 5 hectaren. Een 35 tal landbouwarbeiders verdienen het zout op hun boterham niet. Inwonend verdient een man 0,72fr en een vrouw 0,50fr per dag. Niet inwonend ontvangt een man 1,50fr en een vrouw 1,00fr per dag (12 uur werken).

Geen mobiliteit

De aanleg van de spoorlijn 89 Kortrijk-Brussel gaat aan Kerksken voorbij. Het station van Haaltert wordt geopend op 14 december 1868. De ingebruikneming van het station in Ede op 10 oktober 1894 brengt de Kerkskenaren niet verder. Poging in 1905 om een buurtspoorweg Aalst-Erembodegem-Haaltert-Kerksken-Denderhoutem-Ninove aan te leggen sneuvelt. Erembodegem weigert in te tekenen op het kapitaal. In 1910 werken slechts 21 Kerkskenaren buiten de gemeente: in Haaltert (6), Denderleeuw (2), Gent (4), Brussel (8) en

in Aalst is een bediende *"snelvoetwielrijder"* aan de slag, bezitter van een echte fiets.

Mijn kinderen eten kant

Kamiel Ghijsels, alias "Batnot", trotse bezitter van de eerste fiets in Kerksken, mijmerend bij het nieuw gemeentereglement. "De raad besluit, ten rechterzijkant komende van Sint Nikolaes der baan van Sint-Nikolaes naar Geeraardsbergen wordt aan de Snelvoetwielrijklers voorbehouden voor zooveel deze baan in het volle veld is gelegen, dus te beginnen aan het huis van Jozef Van Onderberge tot het grondgebied van Heldergem; het overige deel behouwd zijnde. Doordien wordt er, ondertoepassing eener boet van drij franken, verbod gedaan van met rijtuigen, paarden of vee op gezegden zijkant te verkeren". (25)

De mannen trekken weg. Vrouwen worden verantwoordelijk voor het gezin, in vele gevallen heel kinderrijk. Kinderen van 12 jaar bewerken het veld. In Kerksken viert de spadecultuur hoogtij. In heel het dorp zijn 16 paarden. Maar voor de vrouwen komt de hulp uit Brussel. Het Kanthuis Minne-Dansaert (zie kant in Kerksken) vestigt zich in 1889 te Ekent-Haaltert. In 1896 telt Kerksken 226 kantwerksters. Veertien jaar later in 1910 zijn het er 480 (+112 %). Gelukkig betaalt Minne-Dansaert beter dan het klooster te Kerksken, zelfs tot 1 fr per dag meer. De vrouwen werken tot 16 uur per dag, bij kaarslicht. Met behulp van een glazen bol, gevuld met water, wordt het licht gefocust. Meer dan 80 % van de 429 gezinnen in 1910 overleven dank zij het kantwerk van moeder en dochter. Ondertussen bang afwachten en hopen dat vader met dollars beladen terugkeert.

Kerksken en de Titanic

De ramp met de Titanic, in de nacht van zondag 14 op maandag 15 april 1912, heeft Kerksken zwaar getroffen. Jan-Baptist Van Impe, zijn vrouw Rosalie Govaert en hun dochter Catharina, Jean Scheerlinck, Philemon Van Melckebeek en Alphonse De Pelsmaeker: allen gaan ze met de Titanic het geluk zoeken in de Nieuwe Wereld. Alleen Jean Scheerlinck overleeft de maidentrip van het schip dat onzinkbaar werd geacht. In totaal zijn 26 landgenoten aan boord. Zes worden gered.

Ticketverkopers

De agenten van de scheepvaartmaatschappijen zijn handelaars, schoolmeesters, cafébazen.... die aan de ticketverkoop een bijverdienste hebben. In Kerksken is geen agent, maar in Denderhoutem zijn er twee: Ruffin De Winter en Frans Van Schandevel. De Winter is agent van Raydt & Bruynseels in Antwerpen, en biedt tickets aan naar New York, Boston en Canada. De maatschappij adverteert in de krant voor *"de snelste en zekerste overtocht aan de matigste prijzen"*. Helemaal tot de verbeelding spreken de advertenties voor de White Star Line. De Antwerpse agent Fedor Berns & Co biedt via zijn vertegenwoordiger Frans Van Schandevel in Denderhoutem

overtochten aan met *"de prachtige posthooten Olympic en Titanic, de grootste van heel de wereld"*.

Het beloofde land

De zes uit Kerksken én de andere landverhuizers uit Denderhoutem, Heldergem en Aspelare - samen waren ze met tien - kopen hun ticket bij Van Schandevel op Ter Linde. Frans Van Schandevel doet ook nog in verzekeringen, en hij heeft een kolenhandel en een café. Ze noemen hem *major*, een bijnaam die hij in het leger kreeg. Elke emigrant die major naar Amerika stuurt, brengt hem een commissie op van vijf frank. Major Van Schandevel doet aan de Titanic een goede zaak, maar niet voor lang. Kort na de ramp ontvangt hij een telegram van Fedor Berns, *"dat de Titanic was vergaan en dat wellicht alle opvarenden omgekomen waren."* Major komt thuis en roept tegen zijn vrouw, Celestine Vanderelst: *"Wilde nu wat weten, den Titanic is vergaan"*. Frans Van Schandevel verkoopt alle Titanic-tickets voor de wijde omgeving (Denderhoutem, Haaltert, Heldergem, Aspelare); dat leidt ertoe dat het agentschap Fedor Berns in Antwerpen denkt dat al "zijn" passagiers uit Denderhoutem komen. Het gevolg is dat de Vlaamse kranten kort na de ramp een lijst publiceren met tien namen uit Denderhoutem. Major komt de ramp niet te boven en sterft een jaar later van verdriet.

Naarmate de dagen vorderen, wordt ook voor de pers duidelijk hoe de zaak precies in elkaar steekt: nl. dat de opvarenden uit Aspelare (1), Heldergem (2), Denderhoutem (1) en Kerksken (6) afkomstig zijn. Op vrijdagochtend 19 april komt op het telegrafiebureau in Haaltert een telegram toe van Jean Scheerlinck van de Boekent. De Volksstem van 20 april 1912 bericht onder: bijzondere tijdingen over de ramp van den Titanic: *"Vrijdag morgend rond 9 ure 30 is in het telegraafbureel van Haaltert een telegram toegekomen uit New-York. Het telegram was aan Mevr. Scheerlinckx, te Kerkxken-Boekent gericht, en kwam van haar zoon, die ook aan boord van den Titanic naar Amerika reisde, om er zich als planter te vestigen. Jean Scheerlinckx liet aan zijne moeder weten , dat hij gered was, evenals zekeren Van Mulders, van Pollaere. Van de andere Belgen van Zwevezele, Ruddervoorde, Denderhautem enz zegde Scheerlinckx dat er mogelijks nog gered waren, doch dat hij er niet zeker van was."*

Na dat eerste positief bericht na dagen, heerst er in het dorp enige hoop. Twee dagen later schrijft De Volksstem: *"Onze lezers zullen zich begrijpen, dat te Kerkxken angst en ontroering algemeen zijn. Men heeft er reeds de redding van Scheerlinckx vernomen. Er bevonden zich echter nog vijf andere personen aan boord van den Titanic, namelijk Jan Van Impe, met zijne vrouw en hun tienjarig dochtertje: Philemon*

Van Melckebeke en Alfons De Pelsmaecker. Men heeft nog niets over hen vernomen." (26)

Langzaam maar zeker komt ook in Kerksken het besef dat de ramp met de Titanic een zware tol heeft geëist. Concreet nieuws over andere overlevenden blijft uit, al laten verschillende kranten nog niet alle hoop varen: *"het is niet omdat er geen nieuws is, dat ze zijn omgekomen"* wordt er geschreven.

De vijf slachtoffers

Jan-Baptist Van Impe (36) - iedereen zei Tist - en Rosalie Govaert (30) afkomstig uit Heldergem, wonen op Terlicht. Kort na hun huwelijk wijken ze uit naar Groot-Bijgaarden waar hun dochter Catharina op 22 juli 1901 wordt geboren. Bij de geboorte van hun tweede dochter Sidonie op 18 augustus 1903 wonen ze in Koekelberg en keren in 1908 terug naar Kerksken waar op 24 november 1908 Clementine het levenslicht ziet. Op 24 juli 1910 wordt hun zoon Isidoor geboren. Vader Tist ziet geen toekomst in Kerksken voor zijn gezin en besluit de tientallen andere dorpsgenoten te volgen naar Amerika. Catharina, de oudste, is elf jaar en gaat mee om er te werken. Als Amerika hen bevalt, zal Tist terugkomen om de andere kinderen op te halen. In afwachting worden ze ondergebracht bij familie, Jozef De Bolle-Van Impe Clementia, Terlicht Kerksken. De dochter Sidonie overlijdt op 14 jarige leeftijd. Clementina wijkt uit naar St-Lievens-Houtem met het gezin Henri Ghijselen (onderwijzer)-Maria Hendrickx. De jongste zoon Isidoor wijkt in 1923 uit naar Trazegnies,Wallonië.

Philemon Van Melckebeke (23) - is de zesde van elf kinderen op het hof van vader Jan-Baptist in de Boekent. De familie Van Melckebeke heeft een probleem: er zal op de boerderij nooit genoeg werk zijn om alle kinderen een toekomst te verzekeren. De familie overweegt eerst drie flinke zonen naar Amerika te laten vertrekken: Gustaaf (28), Livinus (25) en Philemon (23). Maar Gustaaf en Livinus zijn goede voermannen en vader Jan-Baptist heeft ze nodig om met paard en kar kolen, stenen en zavel te vervoeren. Philemon vertrekt dus alleen, op verkenning. Zijn broers brengen hem met paard en kar naar Aalst, van waar Philemon de trein naar Antwerpen neemt.

Alphonse De Pelsmaeker (17) zoon van Donatus De Pelsmaeker en Clementia Scheerlinck; ze hebben een herberg op Den Berg. We schrijven 1904; vader Donatus is wever. Maar het weven is in crisis en hij wacht op *"een stuk"* om te weven. Donatus krijgt de kans om mee te helpen *"in den bouw"* te Brussel. Hij moet daar geen twee keer over nadenken. Hij trekt mee met een nonkel naar Anderlecht.

Daar, op 28 augustus 1904, komt hij om het leven bij een grondverzakking. Moeder Clementine blijft achter met zes kinderen en overleeft op de inkomsten van het staminee. In Den Berg, een populair café waar mensen uit de omgeving komen bollen en over Amerika vertellen. De oudste zoon Gustaaf (24) wijkt op 20 juli 1907 met S.S. Vaderland uit naar Gladstone, Michigan en verblijft bij de famile Van Den Storme uit Den Berg. Hij stuurt positieve berichten naar huis en zet zijn jongste broer Alphonse aan om ook over te komen. In 1912 gaat de toen zeventienjarige Alphonse De Pelsmaeker zijn broer Gustaaf achterna. Met de Titanic. Gustaaf heeft het zich nooit vergeven.

De werkelijkheid dringt door

Pas nadat er geen verder nieuws komt over overlevenden, beseft Kerksken hoe zwaar de tol is. Op woensdag 28 mei 1912, anderhalve maand na de ramp, wordt in het dorp 'eene roerende plechtigheid' gehouden tot zielerust van de vijf ongelukkige slachtoffers van de

Three "Titanic" Survivors

JULIUS SAP THEODORE DeMULDER JOHN SCHEERLENCK

"Belgians who were compelled to swim to save their lives, and arrived in America on the S. S. Carpathia".

Titanic. De kerkdienst wordt bijgewoond door de families van de slachtoffers, de burgerlijke overheden en een grote groep schoolkinderen. Op zaterdag 1 juni 1912 schrijft De Volksstem: *"Nog de ramp van den Titanic. Eene roerende plechtigheid te Kerkxken. Woensdag 28 dezer is er in de kerk van Kerkxken een plechtigen dienst gedaan*

tot zielerust der vijf ongelukkige slachtoffers van den Titanic, Jan Van Impe, Rosalie Govaert, zijne huisvrouw, Catharina Van Impe, hunne dochter; Philemon van Melkenbeke, 24 jaar oud, en Alfons De Pelsmacker, 17 jaar oud. Waren tegenwoordig: de familie, de burgerlijke overheden, de kinderen der scholen en eene ontelbare menigte volks, gansch de kerk was vol. Iedereen was getroffen door de droefheid der familie. Een blik op de twee arme weesjes van Van Impe-Govaert deed menige tranen uit de oogen ontrollen. Moge dien blijk van algemeene deelneming een weinig de droefheid der familie lenigen en die vurige gebeden strekken tot eeuwige rust der overledenen."

In het schoolregister van de lagere gemeenteschool schrijft bestuurster Delphine De Vos achter de naam van Catharina Van Impe: *"Overleden in de ramp Titanic."*

Tien maanden later, op 1 februari 1913, ontvangt de burgemeester van Kerksken een cheque van het Mansion House Fund, een fonds dat in Londen in het leven is geroepen om de financiële nood van de nabestaanden van de Titanic-ramp te helpen lenigen. Het bedrag wordt verdeeld onder de drie kinderen Van Impe (3.791,70 frank), de ouders van Philemon Van Melckebeke (1.895, 85 frank) en de moeder van Alphonse De Pelsmaecker (1.895,85 frank)

Eén overlevende

Eén dorpsgenoot, Jean Scheerlinck, overleeft de ramp. Vader Jozef is wever en overlijdt in 1888, hij is pas 43. Zijn vrouw Martina blijft achter met zes kleine kinderen. Moeder hertrouwt, maar het botert niet tussen de kinderen en hun nieuwe vader. Jean wordt opgevangen door Delphine De Neve in de Watervoor, een weduwe, vroedvrouw, die zich haar hele leven inzet voor zieken, armen en mensen die het moeilijk hebben. Jean verblijft meer bij haar dan thuis. Jean leert in 1911 Eveline Stevens, 21 en kantwerkster in Den Boekent kennen. Hij wil met haar trouwen, maar... eerst geld verdienen! Jean ziet maar één mogelijkheid om snel geld te verdienen. Naar Amerika de tientallen dorpsgenoten achterna die met fantastische verhalen terugkomen en soms ook met veel geld. Delphine De Neve geeft hem 300 frank voor een ticket en een scapulier dat hem voor onheil moet behoeden. Het scapulier redt - voor wie het gelooft - Jean Scheerlinck van de dood. Toen de Titanic zonk, is hij, met een zwemvest aan in het water gesprongen, opgepikt door een reddingssloep en door de S.S. Carpathia aan boord genomen. Op 19 april 1912 laat Jean in een telegram aan zijn moeder weten dat hij gered is. Diezelfde dag zendt hij een postkaart van de Titanic naar zijn verloofde Eveline. Die kaart wordt 10 dagen later, op 29 april 1912, aan Eveline

besteld. Op de achterkant staat het volgend bericht, in potlood geschreven.

M. Eveline Stevens. Kerkxken(Boukent) bij Aalst Oost-Vlaanderen Belgie

Beminde Vrinden,

Laat ik u weten dat ik gered ben van het verschrikkelijk ongeluk van den boot te vergaan. Dat we nog met tweeen over zijn van allen. Polydoor van Aspelaere en ik. We zullen met tweeën werken. Omtrent 2800 mannen verdronken en 700 geredden waren als van...God.

In Amerika reist Jean Scheerlinck een tijdje rond met twee andere geredden, Jules Sap uit Zwevezele en Theodoor De Mulder uit Aspelare. Ze bezoeken theaters en cinemazalen waar ze tegen betaling het verhaal van hun redding doen.

Uiteindelijk worden ze opgelicht door hun manager en staat Jean Scheerlinck berooid op straat.

In mei 1912 zijn ze te gast bij de Famile Callebaut in Detroit. De gebroeders Albien en Eduard Callebaut, afkomstig uit den Berg, reeds geëmigreerd rond de eeuwwisseling, geven er logement aan seizoenarbeiders uit Kerksken en omgeving. Jean Scheerlinck gaat aan de slag bij de boeren om zijn ticket naar huis te verdienen. In september 1912, net op tijd voor de kermis, keert Jean Scheerlinck terug naar Kerksken. Veel cafébazen laten Jean gratis drinken dat weekend en zeggen tegen hem: *"Blijf nog een beetje"*, want iedereen

komt naar het café om Scheerlincks verhaal te horen. Op 16 oktober 1912 trouwt Jean Scheerlinck met Eveline Stevens. In 1914 wordt hij soldaat. Hij verblijft als krijgsgevangene in Nederland, nadat zijn garnizoen in Antwerpen werd omsingeld. Jean en zijn vrouw Eveline hebben hun hele leven een klein boerenhof op de Boekent. Jean doet de campagnes in Frankrijk. Hij praat niet veel over de Titanic. Jean Scheerlinck overlijdt plots op 25 juni 1956.

Ondanks de ramp met de Titanic verlaten in 1912 en 1913 nog 67 inwoners hun dorp om het geluk elders te gaan zoeken.

'Den Groote Oorlog'

"Erge toestand voor België" Zo kopt dagblad *"Vooruit"* op 4 augustus 1914. Een goede maand na de moord op de Oostenrijkste prins Franz-Ferdinand te Serajewo, rijdt de Duitse pletwals de Belgische neutraliteitsillusie aan diggelen. In de vroege ochtend overschrijden de eerste Duitse troepen de Belgische grens. Het land schreeuwt zijn verontwaardiging uit. Koning Albert I probeert nog een vergeefse oproep : *"Herinnert u, Vlamingen, de slag der Gulden Sporen"*. Het mag niet baten. Het leger, waarvan slechts één vijfde gemobiliseerd is, kan weinig weerstand bieden. De troepen trekken zich terug in de IJzervlakte. Vier volle jaren van ellende en honger staan het land te wachten. De bezetter eist tal van producten op. Voor alles en nog wat moet de bevolking een vergunning bezitten. Voor de meeste levensmiddelen zijn er verplichte kaarten : een kaart voor wit brood, een kaart voor bruin brood, een voor suiker, voor haver, voor melk, voor boter, een voederkaart voor de kippen, voor de konijnen...

Schoenen worden een luxeartikel : een paar kost 90fr. De ondervoeding sloopt de sterkste gestellen. Steden organiseren voedselvoorzieningen voor mensen die in lange rijen aanschuiven. In Antwerpen en in Gent richt de overheid hondenslachterijen op. *"De te slachten honden, waarvan het vleesch voor de burgerlijke bevolking dienen zal, moeten gezond en vrij van alle ziekten zijn"* ("Vrij België"; 3 april 1917). Er wordt gesmokkeld en gestolen. Sommigen verrijken zich door woekerprijzen te vragen. Minister Wauters ziet zich zelfs genoodzaakt een *"beroep te doen op de waakzaamheid van het publiek om de kuiperijen der oneerlijke personen tegen te werken die zich bezig houden met den ongeoorloofden handel in rantsoenkaarten"*. Vluchtelingen doorkruisen het land. De economische activiteit stort in elkaar.

Duitsers in Kerksken

In october 1914 stromen in het dorp 500 vluchtelingen toe; voornamelijk van Aalst en Erembodegem. De totale tarwevoorraad bedraagt 42.000 kg. Die wordt gereserveerd voor de bakkers. De gemeente

kan geen bloem aankopen voor de noodlijdenden. Het Armenbestuur gaat een lening aan om de vluchtelingen en de vrouwen van de soldaten die onder de wapens zijn, van enige hulp te kunnen voorzien. In 1915 telt de gemeente 200 werklozen. Vooral de textiel is zwaar getroffen : 126 zijdewevers en 40 garenwevers zijn werkloos. Verder moeten nog 24 kareelsteenbakkers en 10 aardewerkers het zonder inkomen stellen.

Een brief aan de Arrondissementscommissaris geeft een overzicht van de tewerkstelling. (27)

Beroep	Ouderdom	jaar 1914	jaar 1915
Mijnwerkers	Boven de 16 jaar	5	0
Spinners en wevers	Boven de 16 jaar	160	10
Kantwerksters	Onder de 21 jaar	175	100
	Boven de 21jaar	325	275
Kleding	Onder de 21 jaar	4	2
	Boven de 21 jaar	3	1
Schrijnwerkers		4	4
Totaal		681	395

Vooral de mannelijke bevolking is getroffen, wat betekent dat het hoofdinkomen -en vaak het enige inkomen -van het gezin verdwijnt.

In de zijdefabriek is nog 1000 kg katoen en 50 kg zijde in voorraad. In de linnenweverij is, naast 250 kg garen, amper 50 kg katoen. De bevolking valt terug op de landbouw, waarvan ze volledig afhankelijk is.

De bezetter heeft vooral oog voor de dieren en het voedselbestand. Overproductie moet onmiddellijk worden afgestaan. Op geregelde tijdstippen is men verplicht om aan de Duitse 'Commandatur' in Aalst te melden hoeveel voedsel en dieren men in voorraad heeft.

Op 1 december 1916 beschikken de inwoners over volgende dieren : 21 paarden, 2 stieren, 127 melkkoeien, 118 jongvee, 42 schapen, 118 varkens en 183 geiten. Verder zijn er 22.000 kg tarwe, 18.000 kg rogge, 8.000 kg hooi, 150.000 kg voederbieten, 11.000 kg aardappelen en 1.000 kg masteluin.

De slokkerige Duitsers vinden de opbrengst van Kerksken maar aan de magere kant. Ze willen de inwoners er dan ook van overtuigen dat een vierde van de opbrengst van de akkers bestemd is voor het Duitse leger.

Zaaien en planten gebeurt dus in opdracht van de bezetter. In 1916-1917 worden 18 ha rogge verbouwd, 33 ha wintertarwe, 3 ha wintergerst, 30 are vlas, 30 ha aardappelen en 9 ha beetwortelen.

In 1916 dreigt zelfs een tekort aan zaai- en plantgoed. Vooral voor de aardappelen is de toestand hachelijk. De opdracht is 30 ha, wat neerkomt op 40.000 kg (1330 kg per ha) plantgoed. Door onderlinge hulp, slagen de landbouwers erin het nodige plantgoed bijeen te krijgen.Voor de tuinbouw is er geen zaad beschikbaar.

In 1917 wordt de Duitse Colonne nr 132 ingekwartierd te Kerksken. Ze bestaat uit 2 "feldwebels", 1 officier, 1 onderbetaalmeester, 1 wachtmeester, 14 onderofficieren, 74 soldaten en 151 paarden. Zoals gebruikelijk moeten gemeente en bevolking instaan voor voedsel en onderhoud. De leegstaande gebouwen van de weverij bieden gelukkig een oplossing : ze worden ingericht als paardenstallen. Onnodig te zeggen dat de inwoners, die het reeds hard te verduren hebben, geen vergoeding ontvangen voor hun gedwongen 'gastvrijheid'

De Duitsers laten hun oog vallen op de beschikbare paarden in de gemeente. Ze leggen beslag op de 6 veulens van J.B. Van Melckenbeke, Petrus De Meerleer, Van Der Stocht, Wellekens en Coppens.

De pastoor zegent zichzelve

Dat een kerkelijke begrafenis geld kost, is voor alle Kerkskenaren duidelijk, althans voor zij die niet *"bij den armen"* begraven willen worden.

Op 28 juni 1915 wordt Marie Germanes, dochter van Rochus, werktuigkundige en kantenfabrikant ter aarde gedragen. De factuur doet, zeker in volle oorlogstijd, bij menigeen de wenkbrauwen fronsen :

Ontvanger	Aard van de kosten	Bedrag
Louis Seminck	Maken een doodkist	65,00fr
Alphonse Redant	900 doodbeeldekens	75,00fr
	Noenmaal familie	50,00fr
	Geburen,opleggers en dragers	50,00fr
Triest	Maken van het graf	50,00fr
Dokter Hendrickx	Geneeskundige zorgen	96,00fr

Notaris De Vuyst	Declaratie nalatenschap	24,00fr
	Totaal	374,00 fr
	Successierechten	695.41fr
Jan De Pelsmaeker	Luiden klokken 26 juni	30,00fr
Jan De Pelsmaeker	Luiden klokken 28 juni	25,00fr
Pastoor Roman	Mis gecelebreerd 26 juni	300,00fr
Pastoor Roman	Lijkdienst 28 juni	209.86fr
	Totaal	564.86fr
	Totaalkosten	1.634.27fr

Voetnoot : niet enkel een boekhouder zal merken dat de pastoor, als laatste in de rij, voor meer dan één derde van de kosten tekent. Wie zegent zichzelve weer eerst? Of zullen de laatsten dan toch de eersten zijn?

Bevrijding

Op 11 november 1918, in een treinwagon in Compiègne, tekenen de geallieerden en Duitsland de wapenstilstand. Op 22 november doet koning Albert I zijn blijde intrede te Brussel. In zijn troonrede voor het parlement stelt hij het nieuwe regeringsprogramma voor. Daarin is o.m. het algemeen enkelvoudig kiesrecht opgenomen.

De oorlog kost aan 40.000 Belgische soldaten het leven. Het aantal burgerslachtoffers bedraagt 9.000. Duizenden mensen hebben have en goed verloren. Meer dan 70.000 woningen zijn vernield, meer dan 200.000 zijn ernstig beschadigd. West-Vlaanderen is het zwaarst getroffen : daar heeft de oorlog dan ook in alle hevigheid gewoed. In de rest van België is de landbouw minder zwaar getroffen. Wel is de veestapel door de opeisingen en door het slachten van koeien en varkens drastisch verminderd.

WO I eist het leven van 12 dorpsgenoten (8 soldaten en 4 opgeëisten)

Soldaten

Amedeé Jozef Taeleman : geboren te Kerksken (Berg) op 9 juni 1881, zoon van Victor en Delpina De Schrijver (100-jarige op 2 oktober 1947). Sneuvelt te Jupille bij Luik op de eerste oorlogsdag, 4 augustus 1914. Is soldaat bij het 9e Linieregiment. Een plechtige lijkdienst heeft plaats te Kerksken op 7 januari 1916.

Amedée Braem : geboren te Haaltert op 24 mei 1893, zoon van Dominicus en Sidonia Van Der Hoeven. Sneuvelt te Sint-Truiden op 17 Augustus 1914.

ALS DANKPLICHT EN ZALIGE HERDACHTENIS

DOEMVOLLE en DOURBARE GESNEUVELDEN

KERKXKEN.

Herdenkingsprentje oorlogsslachtoffers 1914-1918

Jan De Schepper: geboren te Haaltert op 8 september 1890 en gehuwd met Rosalia De Vriendt. Zoon van Lodewijk en Emma Muylaert. Wordt op 4 oktober 1914 dodelijk gewond te Duffel en overlijdt te Lier op 5 oktober 1914.

Alfons Scheerlinck: geboren te Kerksken(Berg) op 19 februari 1891. Oudste zoon van Theophiel en Clementina Hunninck. Sneuvelt als soldaat bij het 13de Linieregiment te Haverkappele (Diksmuide) op 31 oktober 1914.

Prosper Schoekaert: geboren te Haaltert op 12 maart 1887. Zoon van Victor en Delphina De Pril. Sneuvelt te Adinkerke als soldaat van het 9de Linieregiment op 16 mei 1915.

Camiel Van Mulders: geboren te Kerksken (Beekstraat) op 18 september 1891. Zoon van Bernard en Victorine Van Londersele. Sneuvelt te Diksmuide op 11 juni 1916. Een lijkdienst heeft plaats op woensdag 27 juni 1917.

Arthur Fermon: geboren te Kerksken (Hoek) op 24 november 1891. Zoon van Jan-Baptist Fermon en Catharina De Troch. Soldaat bij het 1ste Grenadiers. Sneuvelt te Passchendaele bij het eindoffensief aan de IJzer op 29 september 1918.

Theofiel Renneboog: geboren te Aaigem op 30 januari 1886. Gehuwd te Kerksken op 22 april 1910 met Irma Sophia Van Cauwenbergh en vader van twee dochters Maria en Justine. Meldt zich als oorlogsvrijwilliger bij het 2de Carabiniers en sneuvelt op 28 september 1918 tijdens het eindoffensief aan de IJzer en dat 44 dagen vóór het einde van WO I.

Opgeëisten:

August Moock: geboren te Kerksken (Berg) op 9 februari 1893. Zoon van Donatus en Hortensia De Pelsmaecker. August overlijdt in Frankrijk op 9 maart 1917 te Le Cateau (kriegslazareth)

Florent De Pril: geboren te Kerksken (Berg) 19 maart 1891. Zoon van Franciscus en Maria De Rijck. Overleden in Frankrijk te Le

Cateau op 23 maart 1917(Décedè à l' ambulande de guerre de Quivre de cateau, 23-03-1917, travailleur civil.)

Constant Van Lul: geboren te Kerksken (Terlicht) 31 juli 1896. Zoon van Ferdinand en Van Den Stockt Delphina. Overleden tijdens de maand november 1917 te Le Cateau.

Frans Baeyens: geboren te Kerksken(Beekstraat) op 5 juni 1895. Zoon van Camille en De Rijck Leonia. Overleden te Conflans(Frankrijk) op 21 juli 1918. De lijkdienst heeft plaats op 2 september 1918.

Op 11 november 1919, een jaar na de oorlog, herdenkt Kerksken feestelijk de bevrijding. De oudsoldatenbond ontvangt een vaandel. De gesneuvelden krijgen een gedenkplaat.

Handen uit de mouwen

Rampentoerisme is van alle tijden. Na de wapenstilstand kent het fronttoerisme een grote belangstelling. Een Parijse krant organiseert in de lente van 1919 zelfs een "Omloop der Slagvelden", een wielerwedstrijd die de renners in zeven ritten langs alle slagvelden van België en Frankrijk brengt.

Schade is er in overvloed, al verschilt die van sector tot sector. De steenkoolmijnen, die tijdens de oorlog zijn blijven produceren, komen nagenoeg intact uit de strijd. De staalnijverheid en de metaalindustrie zijn zwaar getroffen. Alles is immers door de Duitse bezetter ontmanteld. De transportinfrastructuur heeft het eveneens erg te verduren : honderden bruggen zijn opgeblazen en 4000 km spoorwegen, bijna de helft van het net, zijn onbruikbaar.

De regering Delacroix begint enthousiast aan de wederopbouw. Tien miljard frank wordt uitgekeerd aan particulieren en bedrijven in compensatie voor de geleden materiële schade. Om de woningbouw te stimuleren wordt in 1919 de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen opgericht. Sociale premies worden uitgereikt om de terugkeer van de bevolking aan te moedigen.

Ook enkele oude sociale eisen worden ingewilligd. In 1921 wordt de achturendag en de 48-urenweek ingevoerd. De lonen worden aan de index gekoppeld. In 1924 wordt een verplicht pensioensysteem ingevoerd. Ook de paritaire comités ontstaan in die periode.

Kerksken pendelt

In 1920 heeft de gemeente 2.194 inwoners, verdeeld over 459 gezinnen. Daarvan zijn er 418 die gedeeltelijk leven van de landbouw. De percelen zijn klein : 351 gezinnen bezitten een perceel van minder dan 1 ha. De overige hebben wat meer ruimte : er zijn 60 gezinnen

die over 1 à 5 ha beschikken en slechts 7 hebben meer dan 7 ha grond om te bewerken. De grotere boeren hebben te samen 15 paarden. De grote meerderheid verdient dus "het zout op de patatten niet". In het dorp zijn voorts nog 379 schapen en 4.590 kippen.

Wie een beetje meer grond bezit heeft een koe (er zijn er 157) of een varken (205)

Velen zien het werk in de landbouw niet meer zitten. De opleving van de industrie creëert intussen werkgelegenheid in diverse stedelijke agglomeraties. De heraanleg van het spoorwegnet vergemakkelijkt de mobiliteit van zij die elders dan in hun eigen gemeente aan de slag willen.

Kerksken is nooit gezegend geweest met een trein- of een tramhalte. Wel zijn er in de nabijheid twee stations op de lijn 89 Kortrijk-Denderleeuw : een te Haaltert en een te Ede. Voortaan kunnen dus ook de landbouwerszonen pendelen tussen woon- en werkplaats. Ook de invoering van de goedkope spoorabonnementen stimuleert de pendelarbeid. Het is vooral de katholieke kerk die voor dat systeem ijvert, bevreesd als ze ervoor is dat nog meer inwoners van het platteland het stedelijk proletariaat zouden vervoegen. Een bijkomende impuls voor de pendelarbeid geeft de plaatselijke busdienst naar Aalst die in 1926 wordt ingelegd. De lokale nijverheid ligt op apegapen dood. Het weven is volledig stilgevallen. Smits is tijdens de oorlog volledig ontmanteld. Gebrek aan grondstoffen, maar vooral gebrek aan drijfkracht verhinderen de opbloei van de weefnijverheid. Thuiswevers zien geen toekomst meer. Eerder zijn ze aangetrokken door de mechanische weverijen van Aalst en Ninove. Dagelijks trekken tientallen wevers per fiets of te voet naar hun werk. Anderen pendelen naar Brussel om er te werken in de bouwsector. Ook de stekjesnijverheid in Ninove trekt veel arbeidskrachten uit het dorp aan.

De "franschmannen"

Er zijn er ook die het verder moeten zoeken. In het noorden van Frankrijk is er na de oorlog een nijpend tekort aan arbeidskrachten. Zoals vaker gebeurt in de geschiedenis, kijkt men over de grenzen naar - liefst goedkope - arbeiders. Uit heel Vlaanderen vertrekken mannen, soms met het hele gezin naar het "fransch" om in de landbouw of in de steenbakkerijen te werken.

Talrijke Kerkskenaren verlaten voor maanden hun dorp en trekken met de plunjezak naar het Franse noorden. Ze persen er bakstenen en zetten veldovens op. Hun loon staat in verhouding met het aantal goedgebakken ovens. Timmerlieden zorgen voor de afwerking van de

De Familie Brewee-Van Vaerenbergh aan de presse (steenbakkerij) in Frankrijk
V.l.n.r.: Frans Brewee; Clementine Van Vaerenbergh; Alfons Brewee (8 j); Julia Roelandt; Gustaaf Brewee (3 j); Albert Scheerlinck; Madeleine Brewee (10 j); Edmond Brewee (6 j).

1919 Groepje Kerkskenaren te Chauny, een stad dichtbij St-Quentin ingeschakeld bij de wederopbouw van de verwoeste woningen.
V.l.n.r. bovenste rij: Gustaaf De Pelsmaeker; Alfons Guns; Jozef Callebaut; Arthur De Pelsmaeker; Gustaaf Welleman;? Ruyssinck; Gustaaf Baeyens en Frans Wijnant.
2e rij: Petrus De Rijck;?; Frans Baetens; Frans De Pelsmaeker; Cesar Lievens; Frans De Rouck; Donaat De Pelsmaeker en Petrus De Cock.
Zittend: Arthur De Mulder (Vive les Belge) en Albert D'Haeseleer (op de ton)

woningen. Ze verblijven op de werf, in houten barakken, die inzake comfort niet eens het hoogstnodige bieden. Ploegbazen uit het dorp bepalen de werkvoorwaarden, sluiten contracten af, organiseren het werk en zorgen dat er tucht is.

"Hij doet de campagne", is een algemeen verspreide uitdrukking. Keuterboeren en landbouwerszonen trekken als seizoenarbeiders de grens over. Ze verblijven in stallen, soms in onmenselijke omstandigheden.

In de maand mei vertrekken ze om de bieten te zetten (uitdunnen van de plantjes). De tweede helft van juni halen ze de graan- en vlasoogst binnen. Een kleine groep blijft werken in de suikerfabrieken of in de chicorei-asten.

De werkomstandigheden zijn hard. De arbeiders die per hectare betaald worden, blijven vaak van zonsopgang tot zonsondergang aan de slag. En niet zelden wordt bij volle maan nog geoogst. Sommige seizoenarbeiders zijn negen maand van huis weg. Maar de traditie gebiedt om met Kermis- Kerksken (laatste zondag van september) zeker thuis te zijn. Kermis is heilig. En een geseling waard.

Reisbureau De Winter

In Amerika groeien de dollars nog altijd aan de bomen. Zo denken vele Kerkskenaren die zich laten inschrijven bij Ruffin De Winter in de Stichelen te Denderhoutem. De Winter organiseert niet alleen de overtochten met de Cunard Line of White Star, maar begeleidt de emigranten ook naar Antwerpen waar voor een vlotte inscheping wordt gezorgd. Tevens regelt hij het logement in Detroit bij de families Eduardus Callebaut-Alissa De Winter en Albinus Callebaut-Clementina Van Den Storme die reeds vóór de oorlog zijn uitgeweken. Die families zorgen ter plaatse voor tewerkstelling. De autofabrieken in Detroit maken van menig Kerkskenaar een welstellend man. Van 1930 af gaat ook het agentschap Remy Heyman in Haaltert een rol spelen in de emigratie naar Amerika. Met de terugkomst van vader

TER ZALIGER GEDACHTENIS
van
Edward Callebaut
echtgenoot van
MARIE DE WINTER
geboren te Kerksken, België, 11 November 1897, overleden in Detroit, Mich., den 8 Febr. 1927.

De rechtvaardige sterft, niet, want, want gelijk zijne dood het einde is van het tegenwoordig, zoo is zij ook het begin van een beter leven. H. Bon.

Hier gelukkig en aan wijs is hij die zij zoodanig trucht te zijn in het leven, als zij verzekerd van den Heer beloonden te worden in de eeuwige dood!

Al mijne hoop en al mijn betrouwen stel ik op de machtige bescherming van Maria, de uitverkoorene der gratien, welke Jezus Christus voor ons verdiend heeft.

Voorbeeld, weinige Echtgenoote en Kinders, Broeder en Zusters, gij die mij lief waart, bovdt mijn gedachtenis in uw Gebeden en ook voor mij.

Blessed are the Dead who die in the Lord. From henceforth saith the Spirit, that they rest from their labor for their work follow them.

My strength is gone, my days are shortened and there is nothing left but the grave. Hear me O Lord, and stand by me in the last hour.

Farewell dear Wife and Mother, Sisters and Brother, Sisters and Friends. Keep in your hearts my remembrance and pray for me. Good bye, till we meet again in Heaven.

Eternal rest grant unto him, O Lord, and let perpetual light shine upon him.

Ars et Farm,
Hope and Charity.

Tweetalig doodsprentje van Edward Callebaut
geboren te Kerksken - overleden in Amerika

en zonen stijgt de sociale toestand van het gezin een trapje, woningen worden hersteld en opgefrist. Gronden worden gekocht en na 20 jaar wordt in Kerksken terug gebouwd. Vooruitziende ouders sturen hun kinderen naar de school in Aalst, voor een betere toekomst. Velen gaan ook op de boerderijen werken en laten vrouw en kinderen achteraf overkomen om zich definitief in het land te kunnen vestigen. Menig Kerkskenaar wordt eigenaar van een farm. Sommigen maken zelfs fortuin, al beweren kwade tongen dat dit vooral aan de drooglegging (alcoholverbod) van Amerika te danken is.

Geprivatiseerde straalverbinding

Onmiddellijk na WO I emigreert Victor Van Der Haegen naar Amerika, samen met zijn drie zonen. Na enkele jaren keert hij terug en start een handel in kant. Van 1924 af zet hij een vervoerdienst op tussen Heldergem, Kerksken en Aalst. Het transportmiddel is de automobiel. En een automobiel heeft brandstof nodig. Op 25 juni 1925 plaatst hij voor zijn woning op de Driehoek een *"uitdelende pomp voor essence"*.

In 1926 start Victor Van Der Haegen met de autobusdienst "De Straal". De verbinding Aalst - Terjoden - Haaltert - Kerksken is een feit. Met twee kleine bussen, in Antwerpen tweedehands gekocht, rijdt hij de lijn Kerksken - Aalst in. Victor heeft succes. De voordelige tarieven spreken de landelijke bevolking aan. De betrokken gemeenten verlenen hem het exploitatierecht, ten nadele zelfs van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen. De reizigers betalen 0,25fr per kilometer. Scholieren en werklieden krijgen nog 50 % korting en het transport van pakken en reisgoed is gratis. Verder is er gratis vervoer voor behoeftige leerlingen, gendarmen, controleurs, inspecteurs, postbedienden en arme of onbezoldigde priesters en nonnen.

Autobus- en Autocardienst
"DE STRAAL"
V. VAN DER BAEGEN & ZONEN
KERKSKEN - Telefoon 58 Bureel
UURREGELING

De Autobus- en Autocardienst
"DESTRAAL"
is bijzonder ingericht voor reisen en uitstappen, binnen en buiten het land aan gaede voorwaarden.

KERKSKEN - HAALTERT - TERJODEN - AALST

		Zo.	Z.						Z.	Z.
Kerksken	Stadplein	7.15	8.00	8.55	11.20	13.30	15.30	17.15	19.00	21.45
"	Herbevier	7.18	8.03	8.58	11.23	13.33	15.33	17.18	19.03	21.48
Haaltert	Hospitaal	7.23	8.08	9.03	11.28	13.38	15.38	17.23	19.08	21.53
"	Diep	7.28	8.09	9.05	11.30	13.39	15.39	17.25	19.10	21.55
"	Hazewind	7.32	8.07	9.01	11.32	13.37	15.37	17.27	19.12	21.57
"	Station	7.35	8.10	9.05	11.40	13.40	15.40	17.35	19.20	22.05
Terjoden	Kerk	7.36	8.11	9.06	11.41	13.41	15.41	17.36	19.21	22.06
"	Leberrevelthaar	7.38	8.13	9.08	11.43	13.43	15.43	17.38	19.23	22.08
"	Gravenweg	7.39	8.14	9.09	11.44	13.44	15.44	17.39	19.24	22.09
"	Hooge Hand	7.40	8.15	9.10	11.45	13.45	15.45	17.40	19.25	22.10
Aalst	Parkhuis	7.42	8.17	9.12	11.47	13.47	15.47	17.42	19.27	22.12
"	Zuidstraatpoort	7.44	8.19	9.14	11.49	13.49	15.49	17.44	19.29	22.14
"	Kattenberg Plaats	7.46	8.21	9.16	11.51	13.51	15.51	17.46	19.31	22.16
"	Groote Markt	7.48	8.23	9.18	11.53	13.53	15.53	17.48	19.33	22.18
"	Station	7.50	8.25	9.20	11.55	13.55	15.55	17.50	19.35	22.20

AALST - TERJODEN - HAALTERT - KERKSKEN

							Z.	Zo.		Z.	Z.
Aalst	Station	8.30	10.15	12.22	14.30	16.30	16.30	18.05	19.00	20.45	23.00
"	Groote Markt	8.32	10.17	12.24	14.32	16.32	16.32	18.07	19.02	20.47	23.02
"	Kattenberg Plaats	8.34	10.19	12.26	14.34	16.34	16.34	18.09	19.04	20.49	23.04
"	Zuidstraatpoort	8.36	10.21	12.28	14.36	16.36	16.36	18.11	19.06	20.51	23.06
"	Parkhuis	8.38	10.23	12.30	14.38	16.38	16.38	18.13	19.08	20.53	23.08
Terjoden	Hooge Hand	8.40	10.25	12.32	14.40	16.40	16.40	18.15	19.10	20.55	23.10
"	Gravenweg	8.41	10.26	12.33	14.41	16.41	16.41	18.16	19.11	20.56	23.11
"	Leberrevelthaar	8.42	10.27	12.34	14.42	16.42	16.42	18.17	19.12	20.57	23.12
"	Kerk	8.44	10.29	12.36	14.44	16.44	16.44	18.19	19.14	20.59	23.14
Haaltert	Station	8.45	10.30	12.37	14.45	16.45	16.45	17.00	18.15	21.00	23.15
"	Hospitaal	8.49	10.33	12.40	14.48	16.48	16.48	17.03	18.18	21.03	23.18
"	Diep	8.50	10.34	12.42	14.50	16.50	16.50	17.05	18.20	21.05	23.20
"	Hospitaal	8.51	10.36	12.43	14.51	16.51	16.51	17.07	18.21	21.06	23.21
Kerksken	Herbevier	8.54	10.39	12.46	14.54	16.54	16.54	17.09	18.24	21.09	23.24
"	Stadplein	8.55	10.40	12.47	14.55	16.55	16.55	17.10	18.25	21.10	23.25

Uurregeling 1930. Een rit Kerksken-Aalst kost 1fr en 25 ct.

In 1931 wordt de lijndienst uitgebreid tot Lede over Hofstade. Aalst zelf is verrast over het succes van de lijn. De volksmond maakt er een liedje over : *"Aalst is mis, Aalst is mis, Kerksken hei nen autobis"*.

De bevolking geniet met volle teugen van de ritten naar de stad, naar de mooie winkels en de markten. Op zondag zitten de bussen vol met jongeren die een uitstapje wagen naar het park of stiekem de cinema bezoeken. De donderpreek van de pastoor nemen ze er achteraf wel bij. "De Straal" heeft in die periode reeds vijf autobussen in uitbating. Vanaf 1935 worden ook plezierreizen georganiseerd, met wat men noemt *"de schoonste autobus van 't land"*. Voor vele Kerkskenaren gaat de wereld open: de Zoo van Antwerpen, de kust in Blankenberge, de Bloedprocessie in Brugge. Het zijn gegeerde uitstappen waar nadien in familiekring nog lang wordt over nagepraat. Ook internationaal wordt er gereisd : nijveraars bezoeken internationale tentoonstellingen of leggen contacten met partners uit andere landen.

Ook economisch wordt de autobus ingeschakeld. Op 29 juli 1939 krijgt Gustaaf Noens uit Haaltert de toelating om een geregelde verbinding te organiseren van Kerksken over Haaltert naar de Grote Markt in Brussel. Die lijn moet de kantwerkers de kans geven om met hun koopwaar naar de stad te trekken.

De tweede wereldoorlog legt alles opnieuw lam. Bij het begin van de vijandelijkheden worden de voertuigen onmiddellijk opgeëist.

Na de oorlog is het quasi van nul af aan te herbeginnen. De verbindingen zijn uiterst krakkemikkig. Na talrijke klachten van de bevolking stelt het schepencollege op 7 november 1947: *"de oude firma Van Der Haegen en Zonen terug om deze lijn uit te baten, welke zij eervol en ter voldoening van de bevolking heeft bediend"*.

De eerste autobus 1924. v.l.n.r. Jean Baptiste De Coster; Cesarine De Pril; Prosper De Pril; Frans Goeman en Frans De Schrijver. De chauffeur is Cyriel D'Haeseleer. Vooraan in de bus Marie Wijnant, achteraan Ida Van Der Hagen en ontvanger Alfons Van Der Haegen

Dorpsbeeld met autobuspark "De Straal" op de voorgrond Gustaaf Baeyens

De busmaatschappij "De Straal" wordt op 14 januari 1949 vereffend. Victor Van Der Haegen ontvangt voor zijn zeven geopgeëiste bussen een schadevergoeding van 1.500.000fr. De gebroeders Van Den Bossche uit Herzele nemen de lijndienst over.

Tot nut van 't algemeen

Dat het licht worde...

De geschiedenis leert dat technische of wetenschappelijke uitvindingen vaak verkeerdelijk worden ingeschat op hun praktische toepassingen. "Vliegen is één van de problemen die de mens nooit zal oplossen", schrijft astronoom Newcomb in 1903. Een paar maanden later vliegt Wright met het eerste motorvliegtuig. Enkele jaren later is een Amerikaans wetenschappelijk tijdschrift nog van mening dat "de machines in de toekomst misschien snel kunnen vliegen, maar men moet zich niet voorstellen dat ze ooit vracht zullen vervoeren." Zelfs Rutherford, die in 1932 één van diegenen was die de splitsing van atomen tot stand brengt, verklaart dat hij voor zijn ontdekking geen enkele praktische toepassing ziet. Wanneer Graham Bell in 1876 de eerste telefoon presenteert, oordelen de overheden dat het misschien wel een leuk speeltuigje is, maar dat het hoogst twijfelachtig is of de uitvinding ooit van enig economisch nut kan zijn.

Niet verwonderlijk dus dat de gemeenteraad van Kerksken op 21 november 1919 oordeelt dat het niet nodig is om aan te sluiten bij de vereniging die instaat voor de verlichting met elektriciteit. *"Geen nut voor de bevolking en geen vraag van de neringdoeners"*, aldus de diepgaande analyse van burgemeester Heereman. Twee jaar later zijn de geesten verlicht. Op 7 juli 1922 krijgt de gemeenteraad een informatievergadering en op 21 augustus sluit de gemeente een contract af met de maatschappij "Electricité de la Dendre".

"Het gemeentebestuur van Kerkxken heeft besloten nevenguand contract aan te gaan met de Compagnie d'Electricité de la Dendre voor de verlichting onzer gemeente, hiernevens laten wij u ook de plans geworden en vragen den Heer Gouverneur of hij ons contract zou kunnen goedkeuren zoals het afgeven is en indien er verandering moet aan geheuren of hij deze zou willen aanstippen en ons kenbaar maken. De hooge spanning loopt reeds door een groot deel onzer gemeente hetgeen de uitvoering zou kunnen bespoedingen en bevoordeligen.

De Firma van de Heer A. Smits van Bruxelles is ook vastberaden zijn zijdefabriek in onze gemeente terug op te richten waar hij voor een begin zich wil verbinden 8 moteurs te plaatsen. Dit ware voor onze gemeente eenen grooten voorspoed voor de werklieden en neringsdoeners. Wij hopen Heer Gouverneur dat gezien de uitzonderlijke voordee-

len die onze gemeente zou genieten, gij zult aan onze vraag eene spoedige voldoening geven". (28)

De kostprijs voor de aansluiting, begroot op 156.774fr, zal integraal gefinancierd worden met een lening. De overheid bekrachtigt dat engagement op 15 januari 1924. Op 19 mei vraagt de gemeente dringend een voorschot van 75.000fr ten einde de werken te kunnen aanvatten. Op 11 juli 1924 geeft het schepencollege de toelating aan de maatschappij "Electricité de la Dendre" om de takken af te kappen die over het grondgebied van de gemeente hangen. In september van dat jaar zijn de eerste aansluitingen uitgevoerd. Er is weinig belangstelling. De firma Smits verbindt zich wel om acht motoren te plaatsen voor het automatiseren van zijn zijdeweverij, maar de bevolking loopt niet echt warm. Voorlichting en reclame worden dan ook duchtig ingezet. De openbare verlichting van het dorp blijkt nog de beste publiciteit.

Maar de gemeente krijgt het moeilijk om de financiering van de aansluiting te betalen. Reeds op 8 december 1924 moet aan de Gouverneur de toelating gevraagd worden om gronden buiten de gemeente en eigendom van het Weldadigheidsbureau te mogen verkopen. Gezien de verkoop echter niet onmiddellijk kan doorgaan - de voorzitter van het armenbureel zit reeds vier maanden in Frankrijk - slaakt de gemeente op 25 januari 1926 een heuse noodkreet :

"Dagelijks dringt de Société de la Dendre bij ons aan voor hen te betalen, zeg met bedreiging den courant af te snijden. Vandaag nog komen wij het bezoek te ontvangen van de Heer Controleur van den Technische dienst, voor ons ten zeerste aan te dringen, om seffens te betalen, zooniet dat wij zullen afgesneden worden. Deze verkoop is dus onzen eenigen redmiddel". (29)

Dra moet men zijn toevlucht nemen tot belastingen. Tot 1925 is er geen gemeentebelasting. Nijverheidsbelastingen worden ook niet toegepast aangezien de bezittende klasse, die de gemeente reeds een eeuw bestuurt, zichzelf niet wou belasten.

Voor de financiering van de elektrikiteitslening worden volgende taksen ingevoerd : 5fr per jaar op rijwielen, 4fr op alle soorten van honden, opcentiemen op de grondbelasting, bedrijfsbelasting op nijverheids-, handels- en landbouwbedrijven.

Op 4 april 1925 zien de leerlingen van de dorpsschool ook enig licht in de duisternis verschijnen : de school wordt op het net aangesloten.

Het duurt nog wel even vooraleer de aansluiting in de verschillende wijken van de gemeente een feit is. De Slekkendries wordt aangeslo-

ten op 19 mei 1933, wat 4.921fr kost. Op 29 januari 1948 krijgen afgelegen woningen in den Berg, de Hollestraat en Landlede hun uitbreiding en daarmee kunnen de resterende woningen van de gemeente eveneens van het net genieten : boerderij Van Buggenhout en De Pauw in Landlede, Daghuyt in de Hollestraat, De Meerleer en Moock in den Berg, al komt bij die laatste een burenruzie roet in het eten gooien, zodat de woning nooit van elektrikiteit is voorzien.

"Met den omtrek van Aalst en den réseau te Brussel"

Omstreeks dezelfde tijd dat de elektriciteit in de gemeente verschijnt, wordt ook de telefoon geïnstalleerd. In haar brief van 27 september 1924 aan het Beheer van Telegrafen en Telefonen te Gent laat het Gemeentebestuur weten :

"alsdat wij hoegenaamd geen bezwaar in te brengen hebben tegen het aanleggen eener Rijkstelefoonlijn en de planting der peilen op ons grondgebied".

Voordien was reeds de Regie voor Telegraaf en Telefoon (RTT) verwittigd dat : *"onzen gemeenteraad heeft besloten in onze gemeente eenen openbare Telefoon te plaatsen... u met deze een abonnement te vragen met den omtrek van Aalst en den réseau te Brussel."*

Op die wijze komt de publieke telefoon, centrale Burst nummer 21, bij Jozef Lauwereys, Driehoek. De kinderen uit het gezin spelen voor koerier : op elk moment van de dag worden ze gemobiliseerd om dringende boodschappen over te brengen tot in de verste hoeken van de gemeente.

Spreekmachine

De wonderen komen de wereld in. Na de telefoon - mét draad - is het de beurt aan de "télephone sans fil " (TSF), om menig inwoner uit zijn lood te slaan.

De eerste radiobezitter is opnieuw Victor Van Der Haegen. Op zomeravonden heeft hij de gewoonte om het hele arsenaal op een lange bank vóór zijn huis te installeren : een half dozijn bakjes en plankjes met lampen en buizen, een enorme luidsprekerschijf en een kluwen van draden en snoeren. Het kraakt en kreunt en het produceert schorre geluiden. *"Dat is Brussel"*, zegt Tor.

De bevolking staat ademloos en vol bewondering. Maar vanop de kapeltrappen aan de overkant klinkt een kritische noot : dit is toch maar een soort spreekmachine. De "believers" daarentegen berekenen hoe lang het duurt alvorens het geluid uit Brussel ter plekke is. Sommigen onder hen opperen dat men de spreker niet mag affronteren door de knop om te draaien. Pas in 1935 breekt de radio voor-

goed door. Rond grote gebeurtenissen, zoals de begrafenis van koningin Astrid, troepte de buurt samen in de huizen van de radiobezitters.

Doodrijder

Na de fiets komt de auto. Rond de eeuwwisseling floreren de Belgische automerken. Minerva, Imperia, Belgica, Excelsior en tal van andere trachten zich op de ontluikende automarkt een plaats te veroveren. In de steden is de auto het nieuwe statussymbool van de hogere klasse : brouwers, drukkers, bankiers en andere fabrikanten, ze vinden bij hun concessiehouders wel het merk van hun gading. In het dorp is de auto een witte raaf. De straat is het decor voor activiteiten allerhande. Zoals kaatswedstrijden, die in het midden van de steenweg, voor honderden toeschouwers worden georganiseerd. In Kerksken bezitten hoofdonderwijzer Van Gutte en enkele andere begoeden, een auto. In de volksmond ook wel 'doodrijder 'genoemd.

Cinema "Moderne Palace"

In een heuse bioscoop kunnen de inwoners van Kerksken zich aan de vooroorlogse stomme films vergapen. Zwartwit uiteraard en met dialogen die tussen de verschillende scenes zijn ingelast. Series zijn geen uitzondering : "De Geheimzinnige Ruiter"doet er 13 afleveringen over. Ook cowboyfilms, ondermeer met Bob Steel en Tom Mix, weten menig jongeling in een heldenrol te duwen. Voor een enkeling, Frans, wordt het zelfs zijn levensrol. Het publiek speelt een actieve rol in de cinema. Alle scènes worden met gejuich of getier begeleid. Niet zelden dienen de klapzetels om het geroep der toeschouwers kracht bij te zetten. En bij slecht kaderen van het beeld, scandeert de zaal een verwoed "hoger, lager".

De "Moderne Palace", wordt uitgebaat door De Mistangetten (de familie De Waegeneer). Vader Fonske is de man aan de kassa. "Den Droeven" staat aan de ingang en verdwijnt bij aanvangstijd naar de projectiecabine. Daarvoor moet hij zich via een ladder door een ijzeren toegangspoortje wurmen dat al bij al 60 cm breed en één meter hoog is.

Tijdens de oorlog zijn er geen filmvoorstellingen. Bij de herneming, na de bevrijding, breekt brand uit in de projectiecabine. Op dat ogenblik draait de eerste geluidsfilm : Tarzan. Als bij wonder raakt Den Droeven heelhuids uit de cabine. In de jaren zeventig sluit Moderne Palace zijn deuren. Zoals dat met vele cinema's het geval is, kan de zaal niet meer optornen tegen de concurrentie van het kleine scherm, thuis.

Syndicale strijd

Tussen de twee wereldoorlogen woedt een syndicale strijd tussen Liberalen, Socialisten en Vlaamsnationalisten (Daensisten). De inzet van de strijd is de gunst van het volk en de daarmee beoogde ledenwerving. Elke beweging organiseert tegensprekelijke debatten, feesten, zangstonden en optochten om haar gelijk en haar sterkte te demonstreren.

De oprichting van de socialistische vakbond gebeurt reeds in 1919. Bij de stichters, onder wie Philimon Muylaert, Xavier Van Den Storme, Petrus Van Der Haegen en Gustaaf De Pril, is vooral Domien Buyl de drijvende kracht. Hij is ook de bode van de vakbond vanaf 1919 en van het ziekenfonds dat in 1928 wordt gesticht. Bij zijn overlijden op 3 januari 1962 - hij is 82 -brengt *"Voor Allen"* een gepaste hulde bij de begrafenis op 8 januari 1962:

Domien Buyl 1880-1962

"Het was de tijd dat de socialistische sprekers verjaagd werden en vaak met stenen bekogeld; Uit al de gevoelens die dagelijks werden gekwetst en de rechten die nooit werden herkend, uit al dat slavelijk werk en armoede en ellende, werkte in deze jonge mens, de sterke zucht naar een beter, maar een rechtvaardiger maatschappij. De resultaten waren dan ook schoon in 1919 toen de vakbond uit de grond gestampt werd en Domien Buyl de bijdrage ophaalde." (30)

Als overtuigd socialist is Domien ook een goede christen, hierover het getuigenis van Minister Van State, Paula D'Hondt-Van Opdenbosch in haar boek; *"Mijn leven: Geen Dienaar van de macht". "Op paasmaandag zag ik de metser telkens op de laatste stoel in de kerk zitten, hij keek grimmig maar bleef tot het einde. Naast hem zat Mien, ook een socialist, maar die kwam elke zondag. Mijn moeders zusters zaten aan de vrouwenkant, links van hen. Men hoorde nogal eens geschuifel als de pastoor tegen de goddeloosheid van het socialisme predikte, maar Mien verpinkte nooit en bleef komen."*(31)

Arthur De Loose, uit Aalst, is de stichter van de Liberale vakbond op 10 november 1935. Er zijn meteen een flink aantal leden, waaruit volgend bestuur wordt samengesteld : als voorzitter kiest men Gustaaf De Pril. Alexis Van Sande is secretaris. Schatbewaarder wordt Oscar Roelandt. De overige bestuurleden zijn: Albert D'Haeseleer, Gerard De Smet en Alexis De Waegeneer.

Albert D'Haeseleer is bode. De liberale zitdagen vinden plaats bij Cyriel Van Melckebeke op Den Driehoek. Vergaderingen, feesten en bals worden georganiseerd in de zaal van Albert D'Haeseleer, eveneens op Den Driehoek.

Uit de vooroorlogse daensistische beweging tenslotte, groeit het Vlaamsnationalistisch syndicaat. Het is gegroepeerd rond Victor Van Der Haegen. Actief als lid zijn vooral Albert De Schrijver, Gustaaf Van Keymeulen, Jozef Van Der Eecken en de gebroeders Gustaaf, Frans en Edward De Kegel. Petrus De Block is bode. De zaal van Gustaaf Tas is de plaats voor feesten, terwijl de vergaderingen plaatshebben in het Vlaams Huis bij Henri Boonen,later overgebracht bij Frans De Kegel.

Staking voor achturendag

De wet van 14 juni 1921 is een sociale mijlpaal : ze brengt de dagelijkse arbeidsduur op 8 uur en de wekelijkse op 48 uur. De wet treedt in voege op 21 october. Meer dan één jaar na de officiële invoering, weigert de weverij Smits nog steeds om ze toe te passen. Om concurrentiële redenen is de uitleg. De wevers zijn verplicht hun spoelen thuis te maken, wat hen twee à drie uren kost. En dat zonder enige vergoeding. Gesteund door de socialistische vakbond, weigeren de wevers op 2 januari 1923 nog langer om twaalf uur te werken. Na een maand staking slagen ze erin om de achturendag af te dwingen. Het socialistische blad *"Recht en Vrijheid"* meldt dan ook met enige trots :

"Kerkxken einde staking: Staking uitgebroken bij Smits op 2 januari komt na 4 weken strijd te eindigen met voldoening van de werklieden. Ziehier waarover het ging: vroeger moesten de wevers hunne spoelen thuis maken, hetgeen voor de wevers op de smalle getouwen 2 u werk vroeg en voor de wevers op de breede getouwen 3 u na hunne dagtaak. Nu zullen de spoelen gemaakt worden door spoelenmaaksters. De wevers hun loon verleden jaar voor 12 u arbeid of 72 u per week 60fr. nu zullen zij 8 u werken of 48 u per week en verdienen 45 % meer per uur! Nu heeft de patroon niet beter gevonden dan de werklieden te bedreigen om hunne getouwen naar hun huis te doen, om daar weer meer dan 8 u te kunnen werken. De werklieden zullen hun niet laten vangen door de bedreigingen van de patroon! Ze zijn bewust dat hunne vereniging nog meer hervormingen kan afdwingen. Nu werken, om de werkers uwer gemeente, die nog buiten onze rangen staan er in te krijgen." (32)

In Kerksken hebben de socialisten de wind in de zeilen. Talrijke nieuwe leden sluiten zich aan bij de vakbond. Tijdens een grote mee-

ting, eind october 1923, in het lokaal *"In den ouden Bareel"* bij Frans Van den Storme, doet Albert Vijverman een oproep aan alle werklieden, van welke strekking dan ook, om bij de socialisten aan te sluiten. 'Recht en Vrijheid' schrijft daarover :

"De redenaar behandelde de plaatselijke toestanden; de sterk verbeterde toestanden bij Smits dankzij de tussenkomst van de socialisten. Beklemtoonde wat de socialisten reeds verwezenlijk hebben. Algemeen stemrecht, 8 uren werkdag, grotere daglonen - gevolg: hoger en beter leven der proletariers. Oproep: Zijt U kristen opgebracht, blijft kristen, maar blijft en zijt eerst en vooral socialist. Hij besloot: de laatste versterkingen op den buiten zien de Daensisten zich één voor één ontnemen. In Welle zijn wij binnen, Denderleeuw wordt rood, Denderhoutem zal volgen en hun weekblad De Dender acht het reeds te dom en te onnozel hen nog te verdedigen. Arme ongelukkige versleten Daensistenpartij." (33)

De vlag voorop

Met de inhuldiging van hun vlag willen de daensisten bewijzen dat hun partij niet versleten is. Dat gebeurt op 28 juni 1931 met een betoging en een openbare meeting waarop alle leden uit de omliggende gemeenten present zijn. De muzikanten van Terjoden zorgen voor de nodige deuntjes. Amper een maand later, op 26 juli 1931 zwaaien de socialisten met hun nieuwe vlag, bijeengespaard door de leden, zoals de regels voorschrijven.

De steunlijst voor de aankoop bevat volgende namen :

"Steunlijst tot het aankoopen eener vlag: Van den Storme Frans 25fr;

Goessens Gustaaf 10; Mylaert Philemon 10; Raes Frans 1; Coppens Stephan 2; Coppens Valery 2; De Troyer Frans 5; De Pauw Henri 2; Bellens Frans 2; De Troyer Alfons 1; Impens Petrus 1;Impens Gerard 1; Van Den Biest Clement 1; De Pril Jozef 1; Brewee Edmond 1; De Meerleer Modest 1; De Muylder Arthur 1.60; De Rijck Gustaaf 1; Callebaut Gaston 1; De Vuyst Jules 2; De Pelsmaecker Frans 2; De Spiegeleer Albert 1; Lievens Leopold

1; Praet Louis 1; Moock André 1; Ruyssinck Stephan 2; Spitaels René 2; De Neve Petrus 5; Moock Alfons 2; Tas Albert 2; Vonck Jozef 1; Provost Gustaaf 1; Van Bockstael Achiel 1; Van Der Haegen Desiré 1; Adam Gust 1; Callebaut Jozef 2; De Cock Leopold 5; Buyl Domien 5; Amant Karel 20; De Pelsmaeker Jozef 1; Van Den Broeck Henri 1. Aan allen onzen innigsten dank." (34)

Tussen hoop en wanhoop, 1930 -1940

Begin van de dertiger jaren verkeert België is een economische crisis. Het werkloosheidsprobleem wordt met de dag onrustwekkender. Het Belgisch budgettair deficit in 1932 overtreft 1 miljard. Onze export, die in 1928 niet minder dan 31 miljard bedraagt, daalt in 1932 tot 15 miljard. De beurswaarden verminderen in dezelfde periode van 118 tot 46.5 miljard. Dat alles ligt aan de grondslag van een steeds scherper wordend sociaal probleem. Om de kosten van de productie te drukken en de export te bevorderen, stellen de patroons voor de lonen der arbeiders te verminderen, wat begrijpelijkerwijze door hen niet wordt aanvaard. Sociale onrust onder de arbeiders neemt toe. Op 31 maart 1935 wordt de goudpariteit van de Belgische Frank met 28 % verlaagd. Na die devaluatie komt er onmiddellijk een nieuwe economische expansie. Het staatsbudget komt in evenwicht, de export stijgt met 100 %, terwijl het aantal werklozen van ca 300.000 daalt tot 100.000. Maar de arbeidsvoorwaarden en de loonpolitiek blijven een spanningsveld tussen werkgever en werknemers. Op 15 juni 1936 wordt op basis van een welomschreven eisenprogramma door de vakbonden een algemene werkstaking uitgeroepen. Op 17 juni wordt het aantal werkstakers over het gehele land op 320.000 geschat. Inzet wordt de eerste Nationale Arbeidsconferentie, waar de patroonsorganisaties en de arbeiderssyndicaten, door middel van regeringsbemiddeling, tot een oplossing trachten te komen (onze huidige CAO). Op 24 juni 1936 is er een principeakkoord. Sommige punten uit het akkoord, inzonderheid de toekenning van sociale voordelen aan arbeiders, zullen ter studie worden genomen, ook de 40-urenweek en de 7-uren werkdag voor sommige nijverheidstakken met een ongezond, gevaarlijk of lastig karakter, een betaald verlof van 6 dagen per week, heraanpassing van de lonen en de kinderbijslagen, verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit staan op de agenda.

Het is tegen die bewogen sociale achtergrond dat in augustus 1936 een socialistische rouwhulde plaatst vindt.

Op 12 maart 1936 verongelukt Seraphien Boelaert(Molenbaan) bij een werkongeval te Brussel. Bij gebrek aan voldoende stutting wordt hij bedolven bij een grondverzakking. Zoë De Rouck, echtgenote van

Seraphien blijft achter met drie zonen: Arthur (14), Gerard (11) en Paul (7) jaar.

De dood van Seraphien wordt door de socialisten te Kerksken aangegrepen om de gevaarlijke werkomstandigheden aan te klagen. Maar vooral gaat het erom ,de op 24 juni 1936 ter studie genomen sociale eisen kracht bij te zetten.

In Voor Allen van 28 augustus 1936 worden alle leden opgeroepen voor volgende manifestatie te Kerksken *"Rouwhulde, heden zondag te 2u namiddag, zal te Kerksken op de graven onzer betreurde afgestorven Kameraden Arman Triest, Dominique Goossens en Seraphien Boelaert een kroon worden neergelegd. De Socialistische fanfare uit Aalst zal de plechtigheid opluisteren. Op het kerkhof zal propagandist Cesar Haelterman een rouwrede uitspreken. Volk van en rond Kerksken, komt in groot getal op om een afscheidsgroet aan onze aflijvigen te brengen. Samenkomst aan het lokaal "Frans Van Der Storm"."*

Volgend getuigenis van die plechtigheid ter ere van haar oom Seraphien, van de toen tienjarige Paula Van Opdenbosch, typeert de sociale geladenheid van de periode en de gezamelijke inzet van alle syndicaten voor de lotsverbetering van de werkende klasse.

"Ik stapte dan ook fier mee op een zondag na de vespers van kerk naar kerkhof toen een van mijn ooms als slachtoffer van de arbeid werd geëerd door de plaatselijke socialisten in wier syndicaat hij was. Hij stikte in een grondverzakking. Voor de aanvang van de stoet sakkerden en vloekten de mannen omdat er weer een werkman gestorven was. Ik voelde mij fier toen alle werkmakkers en syndicalisten op het kerkhof vol overgave de Internationale zongen. Mijn grootvader, die geen socialist maar daensist was, stond tegen de Calvariemuur, bijna onder de gekruisigde Christus. Hij veegde zijn tranen met een grote rode bollekenszakdoek. Het was of hij over zijn hele armoedige arbeidersbestaan weende, over alle ellende en alle pijn die hij meegedragen had." (31)

Het steekt schril af tegen het korte bericht, een week later, in de Voor Allen.

"Kerksken: De rouwplechtigheid was buitengewoon indrukwekkend. De socialistische Fanfare van Aalst was op post. Kronen werden op de graven neergelegd." (35)

Voor de plaatselijke syndicale bewegingen zijn alle middelen goed om leden te werven. De plechtigheid van de socialisten op het kerkhof maakt indruk in het dorp. Wekelijks schrijft Domien Buyl nieuwe leden in. De nationalisten wachten hun tijd af. Op maandag 2 mei 1938, welgeteld een dag na de 'Hoogdag van de Socialisten', wordt

verzameling geblazen. Het 100ste lid, toevallig een herbergier, wordt gevierd. Correspondent Frans De Kegel bericht enthousiast in Sinjaal, het weekblad van Het Vlaams Nationaal Syndicaat.

"Kerksken; Het V.N.S. uit onze gemeente heeft maandag een zijner schoonste dagen beleefd, die wij tot hiertoe gekend hebben. Het vierde namelijk dien dag zijn 100ste lid. Te dier gelegenheid werd een uitstap gedaan met muziek, voorafgegaan van de Leeuwevlag, gevolgd door een 400 tal flinke Vlamingen, mannen die weten wat zij willen en waarvoor zij strijden. Ter herberg van kameraad Gossyn Benoit, die juist het 100ste lid was, werd een korte gelegenheidstoespraak gehouden door Meester Bert D'Haese. Daarna werd door kameraad Van Der Haegen een geschenk aangeboden aan kameraad Gossyn die zeer onder den indruk scheen te zijn van dit gebeuren. En nu vooruit, kameraden, niet gerust op onze lauweren, terug aan het werk, onverminderd moeten wij onze aktie doordrijven. Onze socialisten zorgden bij deze gelegenheid voor de komische noot. Bij onzen optocht ontmoetten wij een roode vod. De man die ze uithing dacht zeker ons te kunnen tergen, doch neen man, wij zijn te slim. Vooruit dan stoere kerels, niet versagen, met onverminderde geestdrift aan het werk, zoo bouwen wij in Kerksken een sterke burcht van het V.N.S. Kameraden Hou-Zee." (36)

Met hun syndicale acties willen de diverse bonden erover waken dat de sociale wetten in de textielnijverheid van Kerksken worden toegepast. Iets wat in die periode niet meteen voor de hand ligt.

Die manifestaties kunnen ons nu vreemd lijken. Het is de tijdsgeest tussen de beide wereldoorlogen. De plaatselijke inzet van alle syndicalisten, is de kracht die sociale hervormingen teweegbrengt zoals de 8-dag en 48-urenweek, eerste week betaald verlof, ziekteverzekering, pensioenen en gezinstoelagen. Het is de aanzet tot onze moderne sociale wetgeving.

Wereldoorlog II

"Hedenochtend te 4.30 u werden onze vliegterreinen gebombardeerd en daalden Duitse valschermspringers neer". "Duitsland valt België, Nederland en Luxemburg aan". Twee krantenkoppen op vrijdag 10 mei 1940.

Hitler, die zich de Führer laat noemen, zet zijn opmars door Europa verder. Na achttien dagen legt koning Leopold III met zijn leger de wapens neer. Vier jaar zal de bezetting duren. Jonge mensen worden opgeëist om in Duitsland te gaan werken. Anderen gaan er vrijwillig naartoe, in dienst van het Duitse leger; ze zien hun kans schoon om oude politieke dromen te verwezenlijken. Voor hen zijn de Duitsers bondgenoten. Ze trappen naïef in een val waar ze nog lang na de oor-

log voor boeten. Het nazisme, eens via democratische weg aan de macht gekomen, toont weldra zijn ware gelaat : een dictatuur waarin het eigen volk de *"übermenschen"* zijn. Miljoenen joden, zigeuners en andere groepen van overal in Europa, komen om in Duitse kampen.

Tijdens de bezetting krijgt de bevolking het zwaar te verduren. Het economisch leven valt stil of moet ten dienste staan van de bezetter. Het eten wordt gerantsoeneerd. Families lijden honger. Snel is het duidelijk dat de officiële markt niet in staat is om de Belgische bevolking te voeden. Er wordt geritseld en gesmokkeld om toch aan het nodige voedsel te geraken. De energie en de inventiviteit van de Belgen kent daarbij geen grenzen. Burgers rijden met een gastank vol proviand naar de stad, terwijl hun motor met benzine aangedreven wordt. Vrouwen doen alsof ze zwanger zijn, maar dragen in werkelijkheid een graanzak van 3 kilogram. De zwarte markt tiert welig, ondanks de 13.000 controleurs die het land in 1943 telt. Een brood kost het tienvoudige van de officiële prijs. En dat geldt voor alle andere levensmiddelen. Handelaars verkopen *"onder de toog"*. Boeren vervangen bij controle hun vette koeien, die ze in het zwart verkopen, door magere scharminkels. Nachtelijke strooptochten om steenkool of andere producten uit Duitse depots te stelen, zijn schering en inslag. En er wordt geruild : eieren voor sigaretten, gouden ringen voor vlees,... De nood is groot. Vele gezinnen kunnen amper overleven. De overheid moet ingrijpen.

Openbare onderstand

In juni 1940 wordt, ook in Kerksken, de Commissie Openbare Onderstand overrompeld door steunaanvragen van noodlijdende gezinnen. Van de 2.600 inwoners zijn er 1.800 die om steun vragen. Slecht bij kas als het Gemeentebestuur is - er is nauwelijks 30.000fr beschikbaar - , wordt uitgekeken naar een lening van 180.000fr. Burgemeester Jan Wellekens vindt dat echter overdreven en richt zich dan ook tot de bevolking om de steunmaatregelen in goede banen te leiden :

"Het gemeentebestuur met de commissie van openbare onderstand, onder geleide van het provinciaal bestuur zijn verplicht, drastische maatregelen te nemen tegen overdreven, ongehoorde noodklagers der gemeente, alsook zullen er maatregelen getroffen worden tegen de onbeschaamde stoutmoedige personen die het bestuur op brutale wijze uitdagend komen bedreigen. Iedere belediging of uitdaging zal in de toekomst met vervolging en uitsluiting van steun worden bestraft. Een nieuwe lijst voor steun zal gevormd worden, waartoe iedere aanvrager tot steun, een formulier zal in te vullen en te onderteekenen hebben, om ieder afzonderlijk geval te kunnen onderzoeken. Wat de steun genieters

naar het mannelijk geslacht betreft en die de zestien jaar hebben bereikt zullen voorzien worden van een werkkaart, die bij het werk zal moeten afgestempeld worden om steun te kunnen genieten. De uitbetalingen van steun zullen per wijk en per ABC opgesteld en worden geregeld

namens het bestuur
De Burgemeester

Kerksken den 6 juli 1940"

De Commissie slaagt erin de grootste nood te lenigen voor de gezinnen die geen grond bezitten, of van wie mannen krijgsgevangen zijn of opgeëist. Behoeftigen kunnen ook een beroep doen op het nationaal Winterhulp-programma, een organisatie die door inzamelingen van voedsel en kleding de ergste armoede probeert te verhelpen.

Winterhulp 1943
V.l.n.r. Omer Gees, Maurice De Geest; Suzanne De Geest; Esther Lievens; Maria Duym; Alice Van Den Broeck.

Werken om te overleven

In het dorp ligt de economische activiteit praktisch stil. Tot 1940 wordt er nog gewerkt in twee steenbakkerijen, waarvan de productie ruim het verbruik in eigen gemeente overtreft. De linnenweverij De

Schepper sluit haar deuren. De zijdeweverij Tas heeft 42 mensen in dienst i.p.v. 80 vóór 1940. Een aantal wevers vindt werk in Ninove (13) of in Aalst (25). De lonen schommelen tussen de 8,10fr en 9,25 fr. Sommige werklieden trekken vrijwillig naar Duitsland, verdienen er hoge lonen in gevaarlijke omstandigheden. De heen- en terugreizen worden gefinancierd met smokkelwaar. Een twintigtal werklieden worden opgeëist en verplicht tewerkgesteld in Duitsland. Dertien personen worden geïnterneerd. De Commissie van Openbare Onderstand staat in voor het onderhoud van 150 gezinnen.

De meeste arbeiders vinden werk in Brussel. Onder hen 160 bouwvakkers en 120 fabrieksarbeiders. Om vijf uur te voet naar Haaltert, waar ze de trein nemen, en 's avonds rond zeven uur thuis : het zijn lange dagen voor de werkman. Fabrieksbazen kopen vaak goederen op de zwarte markt die ze tegen verlaagd tarief aan hun arbeiders verkopen. Zo proberen ze hun werklui gunstig te stemmen en hopen ze stakingen te voorkomen. Ook de bedienden moeten het elders zoeken. Dertig onder hen sporen eveneens met de trein naar Brussel. Niet zelden is er onderweg luchtalarm, waarbij de treinen halt houden en de reizigers in de bermen vluchten.

Zij die in kleine ateliers werken, brengen vaak voedsel mee voor hun *"Monsieur et Madame"*.

Landbouw loont in deze dagen. Wie grond heeft kan verbouwen en voedsel brengt op. Kerksken telt 91 landbouwers die onderworpen zijn aan een teeltplan. Er zijn ook 14 landbouwknechten, waarvan het loon afhangt van de vrijgevigheid van de boer. Meestal schommelt een dagverdienste tussen de 15 en 20fr. Jaarlijks trekken nog 85 seizoenarbeiders naar Noord-Frankrijk. De siezoenarbeidersvergunningen komen goed van pas om goedkopere levensmiddelen uit Frankrijk stiekem de grens over te brengen. De jonge, handige tekenaar, Jefken De Cock zorgt voor de nodige papieren en zegeltjes.

Het dorp telt verder 71 ambachtslui : beenhouwers (10), timmerlieden (9), bakkers (7), metsers (6), schoenmakers (6), kleermakers (6), kolenhandelaars (6), velomakers (4), elektriekers (4), haarkappers (3), ververs (3), smeden (3), en wagenmakers (2) . Verder is er nog een speelgoedmaker, een drukker en een boomsnoeier.

Arbeiders die een lapje grond bezitten kunnen nog enigszins overleven. Voor anderen die geen tuin of 'lochting' hebben, en dat zijn toch 75 gezinnen, is het een stuk moeilijker. Zij zijn immers afhankelijk van de zwarte markt en van de woekerprijzen van de boeren.

Eieren voor zijn geld

GEMEENTEBESTUUR
van
KERKSKEN

Den heer Gust. Van Landt, A. Stellenaerd

Bij verordening van 25-3-1942 der Duitsche Oberfeldcommandatur van Gent wordt er bevolen dat elke houder van leghennen onverschillig hoeveel hij er in zijn bezit heeft, een ei per week en per hen, aan de algemeene bevoorrading moet afleveren.

U bezit 10 hennen, U moet dus 10 eieren leveren.

De inlevering geschiedt voor de eerste maal op WOENSDAG 8 APRIL, bij

FRANS STEVENS - Terlicht

Verder ELKE Woensdag op dezelfde plaats.

Er zijn geen vrijstellingen.

Straffen gaande tot 6 weken gevang en 30.000 Rm. boete wachten deze die niet aan hun verplichting voldoen.

De Burgemeester,

N° P. 4078

De bemoeizucht van de Duitsers is eindeloos. Voor alles is een kaart verplicht. Het weinige wat men bezit wordt soms opgeëist. Als voorbeeld: de Politieverordening van 25 maart 1942 over het afleveren van eieren.

Vele gezinnen houden kleinvee of pluimvee. Ondanks de moeilijke omstandigheden zijn de bezitters van kippen verplicht om wekelijks een ei in te leveren. De inzameling gebeurt elke woensdag door Frans Stevens, Terlicht. Ter illustratie de drie volgende documenten: de gemeentelijke beslissing, de leveranciers die aan hun plicht voldeden en de leveranciers die aan hun plicht te kort schoten, begin april 1942. Echte of vermeende uitvluchten om aan de leveringen te ontsnappen zijn legio:

"Mijnheer de Burgermeester het is ons onmogelijk van nog eieren te leveren want wij hebben een kiek gestorven en wij hebben een kloek met kiekschen en ons andere kloekt ook al drie weken en tot nu toe hadden wij ons eieren bij een gehouden om ons toch kunne te leveren maar nu Mijnheer de Burgemeester is het onmogelijk.

Felix Welleman

Heer Burgemeester ik ondergeteekende verklaar dat ik mijn hen die ik nog in mijn bezit had geslacht hebt zoodus dat ik er geen meer heb

Met Hoogachting Frans Callebaut."

GEMEENTE ..... Arrondissement .....

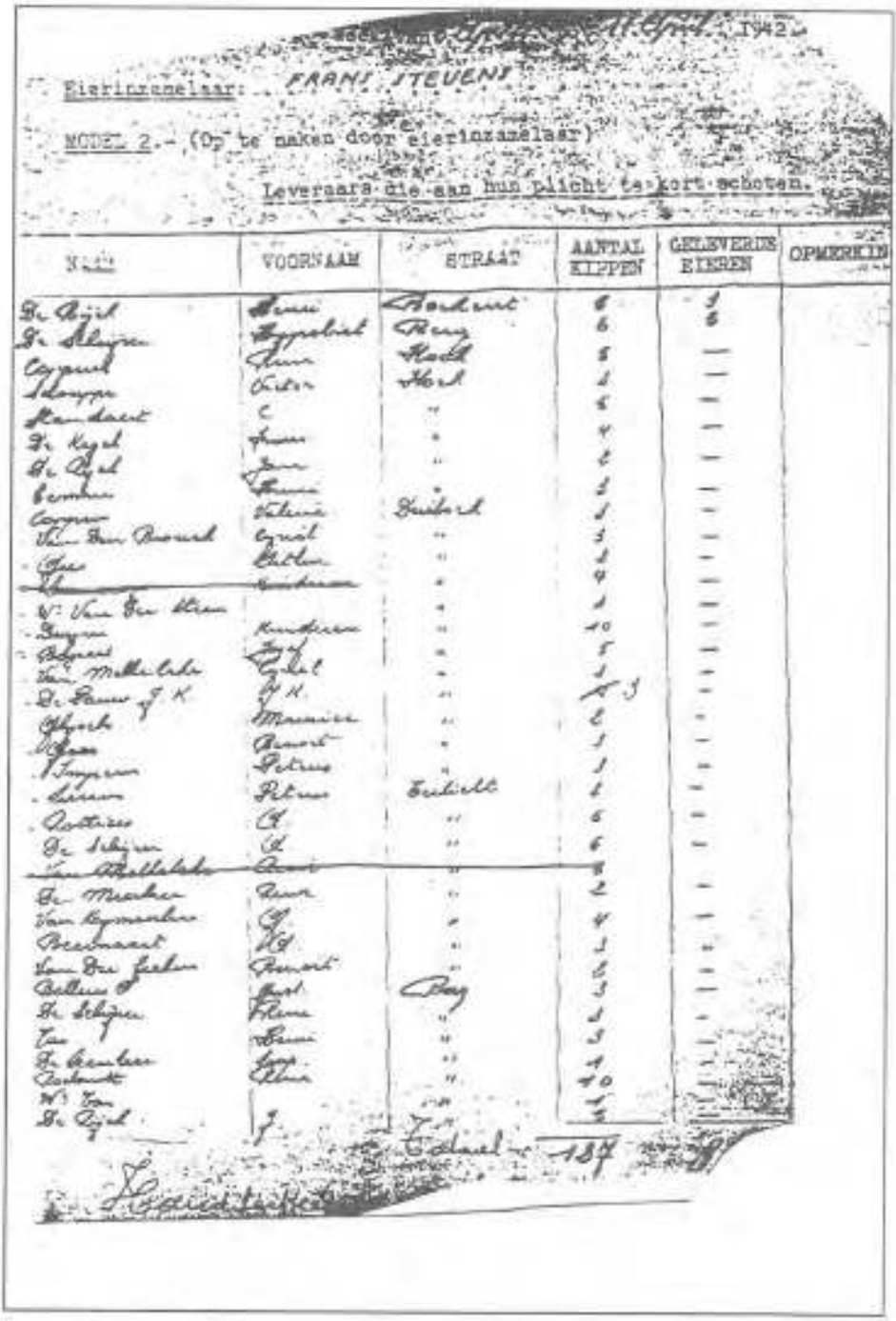
Week van ..... tot 1942

Eierverzamelaar: .....

MODEL 2. (Op te maken door eierverzamelaar).

Leveraars die aan hun plicht voldeden.

Naam	Voornaam	Straat	Aantal kippen	Geleverde eieren
Wellekens	Jane	Hoek	13	26
Boonen	Gustaaf	"	7	14
Vervoort	Lodewijk	Vrachard	10	25
Ghyssels	"	Terlinden	8	32
de Meerleer	"	"	13	39
W: Scheerlinck	....	Berkent	7	14
W: de Keyck	....	Berg	9	18
de Meur	Remi	Drachard	8	32
W: Scheerlinck	....	Berkent	8	16
Stevens	Lodewijk	"	8	16
de Keyck	Jeans	Landblad	7	14
de Meur	Petrus	Terlinden	12	48
Van Buggenhout E.	Emiel	Landblad	10	20
Hollandt	Alois	"	10	20
Van Cauter	Gaston	Berg	10	20
Hollandt	Pons	"	10	20
wed: de Keyck		"	9	18
de Schryver	Jozef	Berkent	8	16

Eierinzamelaar: FRANS STEVENS

MODEL 2.- (Op te maken door eierinzamelaar)

Leveraars die aan hun plicht te kort schoten.

NAAM	VOORNAAM	STRAAT	AANTAL KIPPEN	GELEVERDE EIEREN	OPMERKIN
De Rijck	Jean	Hoekent	8	8	
De Schryver	Cyprien	Berg	6	6	
Coppens	Jean	Hoek	5	—	
Schuyten	Victor	Hoek	1	—	
Vandaele	C	"	5	—	
De Kegel	Jean	"	4	—	
De Kegel	Jean	"	2	—	
Vermeiren	Jean	"	1	—	
Coppens	Etienne	Guibert	1	—	
Van den Broeck	Emile	"	3	—	
[illegible]	[illegible]	"	1	—	
[illegible]	[illegible]	"	4	—	
V. Van den Steen	[illegible]	"	1	—	
Buyens	Hendrik	"	10	—	
Bogaert	[illegible]	"	5	—	
Van Melkebeke	Gabriel	"	1	—	
De Baere J. K.	J. K.	"	3	—	
Hoste	Maurice	"	2	—	
[illegible]	Arnold	"	1	—	
Buyens	Petrus	"	1	—	
Buyens	Petrus	Guibert	1	—	
Coutteau	A.	"	6	—	
De Schryver	A.	"	6	—	
Van Melkebeke	Arnold	"	8	—	
De Meester	Jean	"	2	—	
Van Reymenbeke	G.	"	4	—	
Breebaart	H.	"	1	—	
Van den Bulcke	Arnold	"	2	—	
Callens	Jules	Berg	3	—	
De Schryver	Pierre	"	1	—	
Van	Pierre	"	3	—	
De Meester	Jean	"	1	—	
Coolsaet	Albert	"	10	—	
W. Van	[illegible]	"	1	—	
De Rijck	J.	"	2	—	
		Totaal	184		

Leveranciers die aan hun plicht tekortschoten...

De Boerenwacht

Tijdens de oorlog zijn de 'vruchten des velds' een verlokking voor al wie honger lijdt. Of voor grijpgrage handen 'tout court'. Met de regelmaat van een klok worden aardappelen gerooid of worden van het graan de aren afgesneden. Staat de oogst in de oppers, dan wil de middelste pikkeling wel eens ongezien verdwijnen. Klavers en gras zijn uitstekend konijnenvoer. Daarom gaan de gemeenten over tot de oprichting van een "boerenwacht". Elke landbouwer of loontrekkende die een stuk grond bewerkt, neemt eraan deel. In de zomer trekken ze de wacht op van 8 uur 's avonds tot 4 uur in de morgen. De diefstallen verminderen snel. De wachters zelf weten zich gecontroleerd. In Kerksken gebeurt die controle door schepen Henri De Neve. Wanneer iemand op heterdaad wordt betrapt, wordt geprobeerd de zaak in der minne te regelen. De wacht is meer bedoeld als afschrikking, al wordt diefstal bij een gewone particulier strenger bestraft dan diefstal bij een grote boer. Moeilijkheden met de boerenwacht betekenen na de oorlog ook vaak afrekeningen met de betrokken bestuursverantwoordelijken. Bomen zijn een dankbaar doelwit voor wie brandstof nodig heeft. Zo moeten tijdens de winterperiode alle eiken langs de steenweg eraan geloven. Opeens zien de inwoners de hele weg geblokkeerd. Pittig detail : de avond vóór de actie staat er wel een wacht bij iedere boom

Gestapo en razzia's

Alleen al het horen van de naam van deze geheime staatspolitie, zorgt voor angst bij de bevolking. De Gestapo is vooral berucht om zijn niets ontziende razzia's, waarbij mensen worden opgepikt en weggevoerd naar werkkampen. Na de nederlaag van het Duitse leger in Stalingrad en de aanhoudende bombardementen op de Duitse steden, loopt de vrijwillige tewerkstelling in Duitsland immers terug. In het najaar van 1942, wanneer het Duits offensief in Rusland vastloopt, worden de jonge mannen geboren tussen 1920 en 1924 verplicht tewerkgesteld in Duitsland.

Zij die in het begin van de oorlog, er geen probleem van maken om naar Duitsland te gaan werken, krijgen de schuld ervan, dat als er arbeidstekorten ontstaan in Duitsland, jonge mannen worden opgeëist om er verplicht te gaan werken.

Wie weigert de Duitse oorlogsmachine te dienen, duikt onder bij vrienden of familieleden. De jacht op werkweigeraars is dan ook open. Stations, sportvelden en bioscopen worden afgezet en jonge mannen worden op brutale wijze aangehouden om in de Duitse oorlogsindustrie te werken. Langzaam verspreiden de razzia's zich van

de steden naar het platteland. Vrachtwagens rijden dag en nacht over de wegen op zoek naar jonge arbeidskrachten. Het gezinsleven raakt ontwricht en het verzet neemt toe.

In Kerksken maakt E.V.K. deel uit van de gevreesde organisatie. Zijn aanwezigheid bij verschillende huiszoekingen bezorgt hem een kwalijke reputatie, tot zelfs in de omliggende dorpen. Op dinsdag 30 augustus 1944 wordt hij beschoten, vanuit een elzenbosje in de Beekstraat. De schutters zijn OMBR-weerstanders. E.V.K. bloedt hevig. Hij klopt aan bij enkele mensen die weigeren hem te helpen. Uiteindelijk is het Octavie Fermon die de eerste hulp biedt. Wanneer de bevrijding eraan komt, neemt E.V.K. de benen. Terug in het land in 1945, wordt hij in het station te Welle herkend, ter plekke afgerammeld en aan het gerecht overgeleverd. Hij krijgt de doodstraf en wordt terechtgesteld.

Ook Kerksken kent zijn razzia's.

De eerste heeft plaats op een zondagnamiddag in augustus 1943. Een groep jongemannen zit samen in de Watervoor. Onder hen Gaston Roelandt, Roger Seminck, Jozef De Smet en Roger Lievens. Twee fietsers komen aangereden. Te laat stellen de mannen vast dat het leden van de Gestapo zijn. Ze vluchten het graan in, aan de kapel. Er wordt gezocht en er vallen schoten. Gaston Roelandt en Roger Lievens worden aangehouden. De inwoners stromen samen. Er ontspint zich een discussie. Er wordt zelfs twee maal 5.000fr geboden om de jongens vrij te krijgen. Edmond Roelandt, vader van Gaston, wacht een gunstig moment af om zijn zoon te helpen. Hij geeft Gaston een teken dat hij moet vluchten. Die vlucht in de richting van de tuin van Prosper De Smet. Vader Gaston belet de Gestapo om zijn zoon Roger in te halen. De Gestapo schiet vijf maal naar de vluchter. Een kogel treft Marie De Pelsmaecker in de knie. Wanneer de vluchtende Gaston over de afsluiting van Prosper De Smet klautert krijgt hij kloppen op het hoofd en de knie. Hij bloedt hevig. Samen met de gewonde Marie De Pelsmaecker wordt hij in de woning van Frans Gees binnengebracht. Dokter Van Rampelbergh zet Gaston ertoe aan om zich als stervende voor te doen. De truc werkt. Het kordate optreden van de dokter en de aanwezigheid van onderpastoor Van Den Bossche, maken indruk op de Gestapo. Ondanks de vrachtwagen die ze hebben laten komen om de gewonden samen met Roger Lievens op te laden, halen ze bakzeil. Beide gewonden worden overgebracht naar de privé-kliniek van dokter Schelfhaut te Aalst. Roger Lievens moet mee.

Intussen is ook Denis Van Driessche op het toneel verschenen. De man die als boomsnoeier zijn gezin van 7 kinderen niet kan onder-

houden, heeft zich aangesloten bij de Fabriekswacht. Hij pleit ervoor om Roger Lievens, familielid, vrij te laten, maar krijgt een trap van de Gestapo. Denis, nogal opvliegend van karakter, loopt om zijn geweer, legt zich eerst een poosje in een hinderlaag, maar keert nadien naar huis terug. Onderweg naar Aalst verplicht de Gestapo Roger om het huis van Denis Van Den Driessche aan te wijzen. Denis wordt opgepakt, gefouilleerd en meegenomen naar Aalst.

Na enkele dagen opsluiting in de "Pupillen", kan hij door bemiddeling van zijn commandant Bocqué opnieuw naar huis. Zijn optreden valt in goede aarde bij de bevolking die vaststelt dat zijn aansluiting bij de Fabriekswacht om den brode is gebeurd en niet uit sympathie voor de Duitsers.

Roger Lievens wordt 10 dagen vastgehouden in Aalst en vervolgens overgebracht naar Schaarbeek voor transport naar Duitsland. Op weg

Weerstanders OF (Onafhankelijks Front)
V.l.n.r. : Marcel Impens; Marcel Van Den Eynde; Cyriel Goossens; Kamiel Van Impe; Alfons De Boeck ; Marcel Stevens ; René Volckaert.

naar het station is er echter plots luchtalarm. Roger maakt van de verwarring gebruik om te vluchten naar Elsene, waar hij onderduikt bij zijn zuster. Verkleed als vrouw keert hij na 8 dagen terug naar Kerksken. Roger wordt later lid van de weerstand. Gaston Roelandt komt na zijn verzorging te Aalst terug naar huis en duikt onder. Marie De Pelsmaecker zal haar hele leven de kogel in haar knie meedragen.

Weerstanders OMBR (Organisation Militaire Belge de Résistance)
V.l.n.r: Frans Van Cutsem; Cyriel De Neve; Jozef Van Den Eynde;
Alexis De Pelsmaeker; Albert Van Keymeulen; Roger Lievens; Gustaaf Coppens;
Frans De Schrijver; Richard De Neve.

Een tweede razzia gebeurt tijdens de voorbereiding van een toneelopvoering van 'Kunst en Vermaak' in zaal Molle Marie. De Gestapo, die de vorige nederlaag nog niet heeft verteerd, blijft op zoek naar Roger Lievens en Gaston Roelandt. Enkele jongemannen worden gecontroleerd, maar niemand wordt aangehouden.

De derde razzia heeft plaats een week vóór de bevrijding. Een betrokkene vertelt: *"Zondag 27 augustus 1944 was een warme zomerdag. Het was de laatste zondag in augustus en kermis in Haaltert. Het was de laatste zondag van de oorlog. De volgende zondag, 3 september, werd Kerksken door de geallieerden bevrijd. In de namiddag zitten een tiental jongens tussen 17 en 25 jaar op de stoep van Valerie Coppens (waar nu dokter Coppens woont). De dorpsstraat van Kerksken ligt vredig te bakken in de zon; geen auto's, geen fietsen, geen voetgangers. Het geronk van een vrachtwagen stoort de stilte. Iemand van de jonge mannen roept, bij het zien van de vrachtwagen met opschrift 'Redt u zelven' (voertuig van de Boerenbond opgeëist door de Duitsers) die langzaam de helling van de kerk oprijdt: "de gestapo". Een paar jongens gaan binnen in het huis van Coppens; anderen aarzelen maar vertrouwen het zaakje niet; tenslotte vlucht iedereen binnen en de vrachtwagen stopt voor het huis. Tien gestapo's en een Duitse soldaat springen met geweld van de vrachtwagen. De Duitser schreeuwt - gedeeltelijk in het Duits, gedeeltelijk in het Nederlands- "vier binnen in het gebouw, drie langs het naastgelegen baantje en drie langs de akker naast het huis". De jongens zijn ingesloten. Zul-*

len zij meegenomen worden om in Duitsland te gaan werken? In de woonplaats vindt de Duitser Ernest Reynaert en Roger Herremans. Ernest heeft valse papieren, maar de Duister merkt het niet, en hij mag de straat oversteken naar zijn ouders. Roger, die werkt bij de familie van Borms, heeft een echt vrijbewijs maar de Duitser neemt het niet aan. Roger wordt resoluut op de vrachtwagen geladen. Daar zit reeds Alfons De Cock, opgepakt in de ziekhuizen te Haaltert. Tot grote ergernis van de gestapo's en de Duitser worden de anderen niet gevonden. Zij hadden zich verscholen in de schuilkelder van Coppens. Deze schuilkelder was met een valdeur en daarop lagen stro en ledige cementzakken. Met een klein hartje hoorden de jongens de gestapo boven hen lopen en praten. De Duister blaast de overval af en als ze gaan vertrekken komt de ijsman uit Nieuwerkerken met zijn 'triporteur' de straat opgereden. Hij wordt prompt opgenomen en vliegt ook op de vrachtwagen. De gestapo's plunderen de ijskar: met hun handen smeren ze het ijs op de koeken. Met de drie gevangenen rijdt de vrachtwagen de doodse straat op. Geen mens te zien. Op de Driehoek zit Jozef De Pauw, de veldwachter, op zijn stoep. De auto stopt, een gestapo gaat naar De Pauw toe, de champetter neemt zijn muts af en wrijft eens over zijn kalende schedel: te oud voor de dienst. Op Terlicht staat Arthur De Schrijver buiten. Bij het zien van de Gestapo zet hij het op een lopen. De gestapo achtervolgt hem neemt hem bij de lurven en steekt hem op de vrachtwagen. Ondertussen doen de gestapo's aan de Duitser hun beklag dat ze gedurende twee maand nog niet betaald werden. Ze dreigen met weigering om nog mee te werken. Op de wijk Dries in Denderhoutem komt een vrouw uit Haaltert (die na 55 jaar, nog onbekend wenst te blijven) bij de vrachtwagen. Zij kent een paar van de gestapo's met wie ze bevriend is en met wie zij "smokkelt". Zij pleit ten voordele van Roger Herremans en deze krijgt de vrijheid terug. In de buurt biedt Maria Chevalier, Roger een fiets aan om te ontsnappen. Diezelfde zondagavond wordt één van die gestapo's in Zandbergen doodgeschoten. De ijsventer komt in juli 1945 behouden terug".

Weerstand van het eerste uur

De weerstand in Kerksken organiseert zich in een kleine kern rond de plaatselijke smid Alfons De Leeuw, die samen met zijn dochter Estère en Roger Seminck de voorbijtrekkende Duitse vrachtwagens van voldoende kraaienpoten "voorzien". Op zekere dag wordt de smid door een lid van het VNV (Vlaams Nationaal Verbond) betrapt bij het vervaardigen van een arsenaal kraaienpoten. Ze gooien het op een akkoordje: in ruil voor een geschreven verklaring dat bedoeld VNV-lid ook verzetsdaden pleegt, blijft de smid gespaard; en de VNV-man van vervolging achteraf, na de oorlog. Alfons De Leeuw

heeft nauwe banden met de weerstand in Brussel. Dochter Estêre doet veelal dienst als boodschapster.

Het lange bange wachten

De razzia's, de honger – zeker niet gemilderd door woekeraars en profiteurs – en de strenge winter van 1943 hebben een groot deel van de bevolking op de knieën gekregen. Kerksken hongert naar de bevrijding. De Duitsers en wie er mee samenwerkt worden meer en meer gehaat. De door de Duitsers gestoorde, krakende BBC-uitzendingen worden druk beluisterd en becommentarieerd.

Na maanden van lang en bang wachten klinkt de eerste hoop door de ether bij de landing in Normandië. Op 6 juni 1944, krijgt de bevrijding een definitieve vorm. Britten en Amerikanen rukken vrij snel op naar Parijs. Op 24 augustus bereiken ze de Franse hoofdstad. Acht dagen later wordt Lens als eerste Belgische gemeente bevrijd. In lange, moedeloze marsen, met paarden, karren en alles wat wielen heeft, strompelt het duizendjarige rijk terug naar af. De oorlog is voorbij. Op zondagavond 3 september 1944 trekken de eerste Engelse colonnes door Kerksken. De uitbundigheid is enorm. Iedereen danst met iedereen. De nacht is één groot feest: de spontane ontlading na vier jaar opgekropte emoties van ellende, angst en onzekerheid.

Bevrijd !

"Vrij, vrij!" roept vader op 3 september 1944.

De Engelse tanks daveren binnen na een uitputtende slag om de Normandische stranden en het hinterland. Na een emotionele nacht gaan wij de maandagmorgen naar de kerk en danken voor de verworven bevrijding zonder slachtoffers. Wat nooit in dit dorp werd gezien: iedereen maakt samen een enorme rondedans. Twee bedeesde zustertjes doen eindelijk mee. Vreugde overal, nooit zag ik grotere blijdschap. Het volk blijft feesten, er zijn bevrijdingsstoeten, georganiseerde en spontane. Sommige huizen en luiken blijven gesloten. Eén van die stoeten brengt ons voor het huis van een notoire Vlaams-nationalist. Hij was wat arrogant, dreigde nogal eens, discrimineerde en gaf voorrechten. Maar zovele gewone mensen hielden zich rustig en betuigden hun verbale instemming. Eerst brood en melk en suikerbonnetjes en aan sympathiserende gegadigden een fietsband of aan zwangere vrouwen dubbele zegeltjes. We zien dan wel. Een gemeenschap van kleine lui zonder al te grote drama's en met aan de omstandigheden aangepaste moed, nooit overmoed.

3 september 1944, de laatste vermoeide en verslagen Duitsers trekken door het dorp.

4 september 1944, intocht van de bevrijders, de 11Th. Armoured Division 2e Britse Leger

4 september 1944, Duitse (Oostenrijkers) soldaten worden krijgsgevangen gemaakt op het dorp.

Verwelkoming en vreugdedans met de bevrijders

Nu wordt er binnengebroken, worden ruiten en deuren stukgeslagen, meubels naar buiten gegooid. Er klinkt applaus en 'awoert'-geroep. De wieg en de babykleertjes maken cirkels in de lucht. De bewoners zijn gevlucht. Marjet en ik kijken en kunnen onze ogen niet geloven. Zijn dit de mensen van ons eigen dorp? Is dit bevrijding ? Het herwinnen van de zolang bezongen democratie? Dit kan niet, wij protesteren. Het duurt maar even want wij zijn verplicht te vluchten, ons uit de voeten te maken. Thuis huilen wij uit op mekaars schouder.

Het tijdperk van de vergelding is begonnen. De bevrijding heeft maar één etmaal lang geduurd. Tijdens de grote bevrijdingsmeeting te Brussel in het Paleis voor Schone Kunsten bezweert Cardijn: "Laat ons niet spreken over het monopolie van de vaderlandsliefde maar laat ons spreken over het monopolie van de liefde! " Ook de geblakerde huizen van de 'zwarten' mogen nooit meer kunnen.

Zover het aangrijpend getuigenis van Paula Van Opdenbosch. (37)

De bevrijders worden gevierd

Vreugde en blijdschap heersen alom. Plechtige herdenkingsmissen worden gecelebreerd. Bevrijdingsstoeten trekken door het dorp, waarbij de Kerkskenaren zich zeer creatief en ludiek tonen. Engelse troepen, Schotten worden in het dorp ingekwartierd. Meisjesharten kloppen, soldatenliefdes, sigaretten en nylons: het hoort er allemaal bij.

Op 16 maart 1945 brengt Maarschalk Montgomery een inspectiebezoek aan zijn troepen. Heel het dorp begroet de Maarschalk als een

16 maart 1945. Montgomery onderhoud zich met zijn in Kerksken gekantonneerde soldaten.

held. De belangstelling en vreugde op 16 maart doen denken aan de bevrijding van september. In 1945 bij het vertrek van de Schotten, voor het eindoffensief in Duitsland, pinkt menig jong meisje een traantje weg. Ter herinnering aan dat bezoek wordt op 26 maart 1997 in aanwezigheid van David Montgomery, zoon van de veldmaarschalk een gedenkplaat onthuld aan de kerk te Kerksken.

De repressie

Reeds vóór de bevrijding zien leden van het VNV en personen die bij een paramilitaire organisatie aangesloten zijn, hun woningen met hakenkruisen beklad. Maar ook om andere redenen worden hakenkruisen geschilderd. Persoonlijke vetes of zelfs duistere commerciële bedoelingen zijn voldoende om een tegenstander "zwart" te maken.

En in het machtsvacuüm tussen de bevrijding op 3 september 1944 en het einde van de oorlog op 8 mei 1945, is de grens tussen straf en afrekening vaak niet met het blote oog te onderscheiden. In een psychologisch klimaat van schuld en boete t.o.v. zij die met de Duitsers hadden samengewerkt, worden vaak ook oude vetes tussen burgers op een gewelddadige manier beslecht.

Bij de bevrijding zijn in Kerksken twee weerstandsgroepen actief: het O.F. (Onafhankelijkheidsfront), van communistische signatuur en de O.M.B.R. (Organisation Militaire Belge de Résistance). Kort vóór de bevrijding neemt het ledenaantal van die organisaties zienderogen toe. Vaak zijn het die opportunisten die de hand hebben in allerlei baldadigheden. Verschillende ouders manen hun zonen-weerstanders dan ook aan afstand te nemen.

De volkswoede richt zich in de eerste plaats tegen de plaatselijke overheden.

Wie tijdens de oorlog, al of niet uit overtuiging, een officiële functie heeft bekleed, krijgt de rekening gepresenteerd. Op 4 september wordt de Eerste Schepen door de weerstand opgepakt. Ook de Burgemeester en zijn familie delen in de klappen.

De Burgemeester staat als één der eersten op de lijst. Een aanslag op zijn woning door leden van de O.F, drie dagen vóór de bevrijding, mislukt. Bij de bevrijding wordt zijn woning geplunderd en de stukgeslagen inboedel wordt in brand gestoken. Ook zijn familie moet het ontgelden, twee broers worden eveneens aangehouden. De hoofdonderwijzer geeft gedurende de rumoerige dagen onderdak aan de Burgemeester. Voor het gerecht legt hij ook verschillende gunstige verklaringen af ten voordele van de Burgemeester.

Ook de 75-jarige Eerste Schepen krijgt klappen. Zijn sociale ingesteldheid en toegeeflijkheid met vergunningen en zegels tijdens de oorlog, achter de rug van de (plichtsbewuste) Burgemeester om, kan niet beletten dat de weerstand hem een kaak breekt. De woning van een verantwoordelijke voor de bevoorradingsdienst wordt in brand gestoken.

Triomf beleeft Roger Seminck wanneer hij bij de bevrijding op een Engelse tank het dorp binnenrijdt. De ontgoocheling volgt snel wanneer hij merkt hoe baldadig de weerstanders van het laatste uur te keer gaan. Aan vrienden vraagt hij om samen met hem dienst te nemen in het Engelse leger. Maar niemand volgt. Hij trekt dan maar alleen op. Bij een mijnontploffing in Nederland raakt hij gewond wanneer hij zelf een gewonde makker uit de vuurlinie wil halen. Hij verliest een been en keert, als invalide, zwaar ontgoocheld terug.

En dan is er nog de leerkracht die ervan beschuldigd wordt een wapenopslagplaats van de weerstand, bij een boer in den Berg, te hebben verraden. Die bewuste brief met zijn handtekening blijkt echter vals; in werkelijkheid wordt hij geschreven door een weerstander, lid van het O.F.. Toch krijgt de man vier jaar gevangenisstraf. In januari van 1946 mag hij, geboeid tussen twee rijkswachters, de begrafenis bijwonen van zijn vrouw en vierjarig dochtertje.

Of de vrouw, die samen met haar twee dochtertjes – waarvan eentje van één jaar en twee maand – wordt opgepakt en opgesloten in de gendarmerie van Haaltert, omdat haar man, tijdens de oorlog gemeentelijk jachtwachter, is ondergedoken. Een weerstander die het niet kan hebben dat vrouwen en kinderen worden opgesloten, beijvert de vrijlating.

De kerk blijft in het midden

Pastoor Michiels heeft een grote invloed op de parochie. Gedurende de oorlog rijdt hij regelmatig per fiets door het dorp. Hij kijkt en inspecteert.

In de dagen van de repressie, wanneer er gebrand en geplunderd wordt, blijft de pastoor in de pastorie. Op zondag 10 september, een week na de bevrijding, zegt hij in zijn homilie: "Wij zijn allemaal christenmensen en het plunderen, branden en achtervolgen moet stoppen." Na die uitspraak verbetert de toestand.

Verzoenende rol

De jeugd wil vrij zijn. Vrij zijn om te gaan waar ze wil, te doen wat ze wil. De jongeren uit de jeugdbewegingen(VKAJ en KAJ) zijn de afre-

keningen beu. Ze willen verzoening. Bij de plundering van de woning van de burgemeester is Paula Van Opdenbosch een van de weinigen die openlijk protesteert. Ook Paul D'Hondt, haar latere echtgenoot, spreekt verzoenende taal tijdens de bevrijdingsoptochten en dat in opdracht van KAJ en ACW-arrondissementeel.

Zes dorpsgenoten verliezen hun leven :

Jozef Lerminaux, geboren te Kerksken op 27 oktober 1902, echtgenoot van Maria Verbeken, sneuvelt op 21 mei 1940 te Le Quesnoy en Artois (Pas de Calais) als soldaat bij het tiende bataillon P.V.C. derde compagnie.

Cesar Lievens, geboren te Kerksken op 19 december 1902, echtgenoot van Irma Van De Velde, sneuvelt op 21 mei 1940 te Le Quesnoy en Artois (Pas de Calais).

Julien De Rijck, geboren te Kerksken op 3 december 1912, echtgenoot van Florine Van Keymeulen, verongelukt op 30 mei 1940 te Willemstad (Nederland), aan boord van een schip op weg naar een krijgsgevangenkamp in Duitsland.

Edgard De Pauw, geboren te Kerksken op 18 maart 1920, zoon van Jozef en Maria De Schrijver, verdrinkt op 19 juli 1940 te Marseilette (Zuid-Frankrijk)

Albert Simelon, geboren te Woubrechtegem op 2 februari 1915. Zoon van Constant en Zoë Van Tittelboom. Overleden te Leuven op 21 augustus 1941 in de Tiensestraat te Leuven, op dat ogenblik in Kerksken woonachtig.

Lodewijk De Rouck, geboren te Kerksken op 17 mei 1907. Zoon van Arsène en Stefanie De Smet, sneuvelt op 19 maart 1943 in Krasnibor (Rusland) als soldaat van het Vlaams Legioen.

Bevrijdingsstoet mei 1945

Wij herkennen v.l.n.r.:
Willy Coppens;
Albert Eeman;
Paul Ruysstinck;
Emiel De Rijck;
Albert De Neve;
Albert Lauwereys.
Clement Volckaert;
Emiel Coppens;
Robert Welleman;
Oscar Van Den Driessche.

Bevrijdingsstoet mei 1945
Wij herkennen v.l.n.r.: Marcel Stevens; Arthur Van Opdenbosch
Maurice Ghijsels; Jozef Moock.

Bevrijdingsstoet mei 1945. V.l.n.r.: Frans Reynaert; Maurice De Pelsmaeker; Gustaaf Souffriau; Pius Impens; Achiel Bugl; Roger Roelandt; Paul Reynaert; Marcel De Rijck; Antoine Roelandt; Georges Roelandt; Edgard Reynaert (met kruis)

Periode 1945-1975

Alles wordt anders

De tweede wereldoorlog schudt de maatschappij grondig door elkaar. Internationale verdragen en samenwerkingsverbanden moeten voorkomen dat conflicten de wereld opnieuw in vuur en vlam zetten. Oude ideologieën hebben afgedaan. Muren worden gebouwd en gesloopt. De democratisering van de materiële welstand is één van de grote uitdagingen. Het geloof in de economie is zalig. Nieuwe technieken en materialen bepalen de productieprocessen. De naoorlogse generatie wil vooruit. Het volkskapitalisme doet zijn intrede. Waar de vader nog spaarde tot zijn vijftigste, leent de zoon een huis op zijn vijfentwintigste. Mobiliteit en flexibiliteit zijn de nieuwe ordewoorden. Grenzen zijn er enkel om overschreden te worden. Mondiale netwerken bepalen wat er gegeten en gedronken wordt, welke programma's op TV komen en hoe de vakanties er moeten uitzien. Energiebronnen lijken onuitputtelijk, de consumptielust is onverzadigbaar. "De verwende generatie", onder deze titel beschrijft een krant de 50-ste herdenking van de tweede wereldoorlog, enkele jaren geleden. Grenzen aan de groei, zo rapporteert de Club van Rome, halfweg de zeventiger jaren. Larie stellen de planologen, er is alleen creativiteit nodig om betere producten te maken en nieuwe afzetmarkten te vinden.

De vrouwen worden opgenomen in het arbeidsproces

Na WO II herneemt de textielnijverheid heel snel. Het proces van 1845, toen Pastoor Van Hoeymissen de weefnijverheid naar Kerksken bracht en daardoor een zekere welstand, herhaalt zich. Door de oprichting van de katoenspinnerij bij TAS in 1946 komt er plots een vraag naar vrouwelijke werkkrachten. Eind 1947 zijn 135 vrouwen aan de slag bij TAS. De vroegere kantwerksters worden spinsters. De gezinnen met twee verdieners (man en vrouw werken) ontstaan. Die operatie geeft aan de gezinnen een extra financiële kracht en Kerksken wordt een welvarend dorp.

Vele jonge werknemers, vooral vrouwen, vinden werk in de koekjesfabriek St-Anna. In de vroegere kantschool Minne-Dansaert begon P. Fermon en Kinderen op 19 maart 1925 de beschuitfabriek St-Anna. In 1945 wordt een nieuwe fabriek gebouwd in de Molenstraat (Haaltert). De fabriek is modern ingericht. Ze beschikt over een reusachtige kneder, opgesteld op de eerste verdieping, die in verbinding staat met een 60 à 70 meter lange automatische oven, gestookt met mazout. Het klaargemaakte deeg belandt in koekjesvormen van aluminium- of staalplaten, naar gelang de soort koekjes. Na het bak-

ken worden de koekjes afgekoeld en komen op verschillende rijen bij de inpakster. Dat werk is zeer arbeidsintensief en wordt uitsluitend door vrouwen uitgevoerd. Het hele productieproces wordt geleid door Hector Roelandt uit de Hollestraat; hij is tevens verantwoordelijk voor de personeelsaanwerving van de werklieden. Een honderdtal werknemers vinden er werk, met pieken van 130 tot 150 werklieden. De fabriek wordt in 1952 wegens faling gesloten.

De elektrische naaimachine doet haar intrede en schept een nieuwe broodwinning voor vrouwen. Kleine confectieateliers verrijzen in het dorp. De bedrijven Smekens-Beeckman, Primatex (familie De Bruyn), Imva (familie Van Opdenbosch-Impens), Paula Van Der Eecken, Simone De Rijck en Roger Provost zorgen voor een 80-tal werkplaatsen; tevens zijn er een 100-tal thuiswerksters aan de slag. De jaren zeventig zijn gouden jaren voor de confectiesector. Van 1980 af, onder druk van de lage loonlanden, dienen de meeste kleine ateliers te sluiten en loopt de tewerkstelling terug.

Tewerkstelling in Kerksken

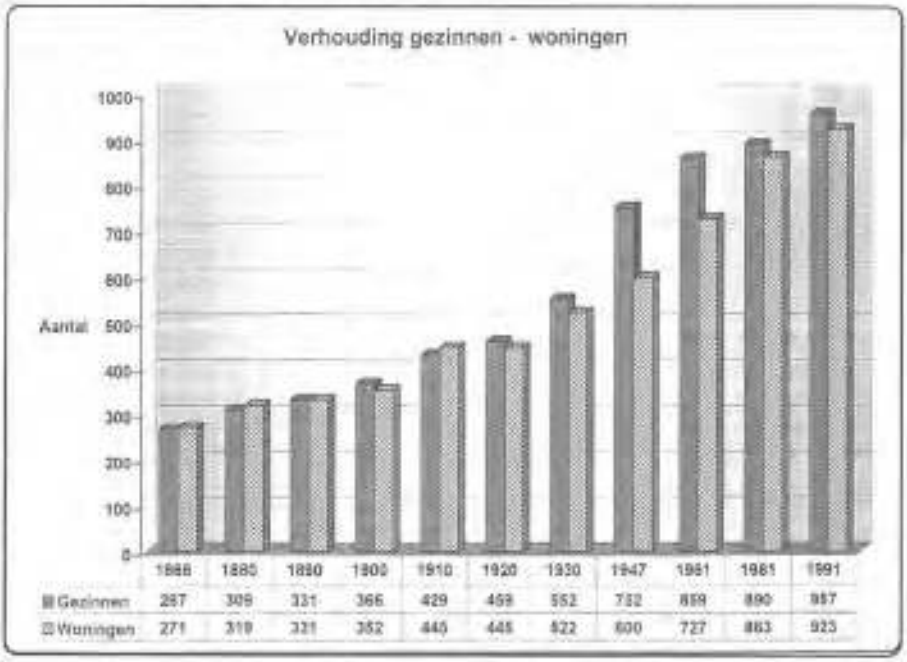
In 1947 telt Kerksken 2542 inwoners; daarvan bedraagt de actieve bevolking 926 personen of (36.4%). De werkloosheid is beperkt tot 79 mannen en 11 vrouwen. Plaatselijk vinden 458 (49.5%) mensen werk, waarvan 195 mannen en 163 vrouwen, hoofdzakelijk te werkgesteld in de plaatselijke textiel- en confectienijverheid. Met landbouw verdienen nog 65 inwoners hun dagelijks brood. Dagelijks pendelen 468 (50,5%) inwoners, hoofdzakelijk naar Brussel. Vooral bouwvakkers trekken naar de hoofdstad, waar zij de Noord – Zuid treinverbinding helpen bouwen. De bouw van de Basiliek van Koekelberg, die maar niet voltooid geraakt, - ondanks de jaarlijkse omhalingenverschaft aan menig Kerkskenaar tewerkstelling. Tot midden van de jaren vijftig pendelt een bus dagelijks naar Ninove, een veertigtal wevers en spinsters worden tewerkgesteld bij de SASA.

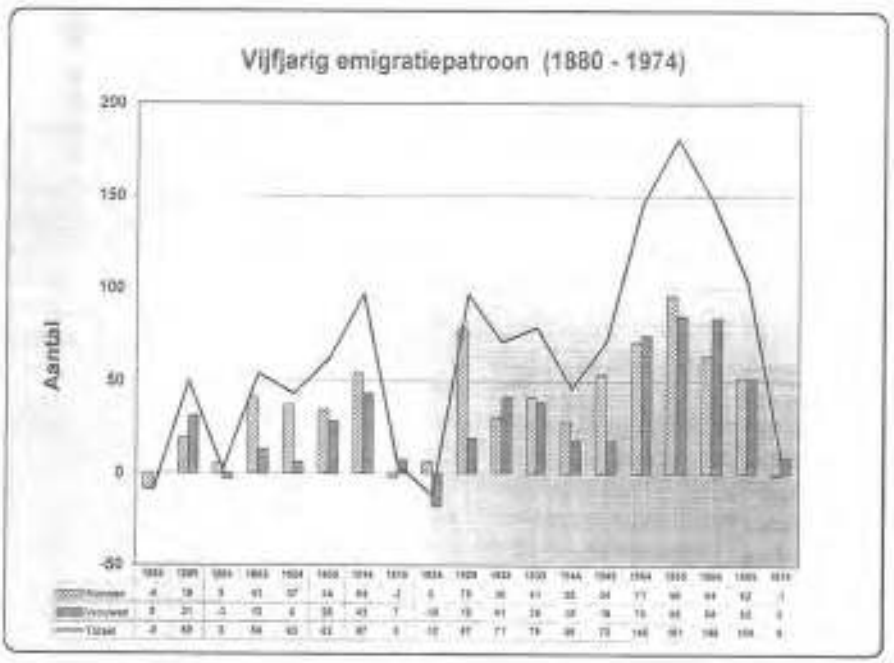
De volgende decennia ontwikkelt de middenstand zich in Kerksken en zorgt voor een belangrijke plaatselijke tewerkstelling. In 1970

telt ons dorp 114 zelfstandige handelaars waarvan 30 herbergiers, 42 winkeliers in de voedingsnijverheid en 16 in textiel en kleding. Vanaf 1970 loopt tewerkstelling in de weefnijverheid gevoelig terug (zie TAS) en meer en meer inwoners dienen dagelijks te pendelen. In 1970 zijn van de 320 actieve vrouwen er 153 (48 %) tewerkgesteld in Kerksken, hoofdzakelijk in confectie en textiel. Dagelijks pendelen 105 vrouwen naar Aalst en ongeving, de overige 53 werkneemsters gaan dagelijks naar Brussel. Van de 692 actieve mannen, zijn 346 (50 %) te werkgesteld in het arrondissement Aalst, hiervan verdienen plaatselijk 190 mannen hun brood in textiel en bouwnijverheid. De andere helft is aangewezen op dagelijks pendelen, waarvan 284 tewerkgesteld zijn in Brussel.

Woningen tekort

Het grote geboorteoverschot tussen de beide wereldoorlogen zorgt na WO II voor vele trouwlustigen. Daardoor onstaat een woningtekort. In 1947 wonen 752 gezinnen in 600 woningen, wat betekent dat 152 jonge gezinnen inwonen. Sociaal leidt dat onvermijdelijk tot spanningen. Er ontstaat een emigratiegolf van de gezinnen die geen tewerkstelling vinden in Kerksken. De omliggende gemeenten met station: Haaltert, Welle en Denderleeuw zijn aantrekkelijk voor de pendelaars naar Brussel. Van 1945 tot 1974 verlaten in totaal 659 inwoners Kerksken om zich elders te vestigen, waarvan 336 mannen en 323 vrouwen. Rond 1960 zijn er per tien jonge trouwers zeven echtparen die de gemeente verlaten omdat zij geen gepaste huur- of

koopwoning vinden in het dorp. De gronden worden steeds duurder en zolang er geen sociale woningbouw bestaat is een groot deel van de minder begoede gezinnen verplicht uit te wijken. De woningnood is een typisch kenmerk van de verouderde gemeentepolitiek, die in veel kleine gemeenten wordt bedreven.

De Kerkskenaren steken de handen uit de mouwen. De bouwvakkers, die tijdens de week Brussel ombouwen voor de Wereldtentoonstelling van 1958, zijn tijdens het weekend actief in Kerksken. Woningen worden met familiehulp gebouwd. Dat zondagwerk is een doorn in het oog van Pastoor Michiels, en tijdens zijn zondagpreek veroordeelt hij de bouwwoede. Maar de Kerkskenaar metselt verder.

Het Gemeentebestuur tracht met het toekennen van een aanvullende premie, het bouwen aan te moedigen. Per gezin wordt een premie van 1.000fr en 500fr per kind toegekend aan bouwers van een nieuwe woning op voorwaarde dat de staatspremie wordt genoten. De uitbetalingen blijven bescheiden, voor 1970 13.500fr en 1971 8.500fr.

Toch nog emigratie

Opvallend is de hoge emigratie van mannen t.o.v. vrouwen in 1949, veroorzaakt door een laatste emigratie naar andere horizonten. Canada is het land van belofte, de eindloze tarweakkers en tabakplantages lokken talrijke gezinnen naar een nieuwe toekomst.

Volgend getuigenis van onze dorpsgenoot Jozef De Cock, die als cineast van de BRT onze dorpsgenoten in Canada bezoekt, geeft een beeld van de tegenslagen waarmee soms dient afgerekend.

"Molle Marie is met haar man Polydoor zoon Philemon en zijn vrouw Emiliene Cooman naar Canada geïmmigreerd. Tezelfdertijd met Hubert Piens. Wat Molle Marie bezield heeft om zo'n weldraaiend café en zaal om te wisselen met een onbekende toekomst, is voor de inwoners van Kerksken nog steeds een raadsel. In ieder geval is het voor de familie Van Boven geen 'American Dream ' geworden. Toen ik in 1967, tijdens een TV- reportage hun een bezoek bracht hebben de vrouwen me al wenende hun relaas verteld. Zij dienden een "Farm" (boerderij) te huren van een grootgrondbezitter. Van bij het begin hadden zij tegenslag : door late vorst bevroren hun tabaksplanten. De volgende oogst werd niet geplukt omdat de seizoenarbeiders niet kwamen opdagen. Emilienne moest mee helpen plukken. Haar kind achter haar meeslepende op een jutezak onder de koude bedauwde tabaksplanten terwijl haar "Tears" (tranen) op de grond vielen. Noodgedwongen hebben zij de tabak verlaten en is Philemon in een autofabriek gaan werken en kweekte nog varkens na zijn uren. Dorpsgenoot en gebuur Hubert Piens deed hetzelfde. Dat was hun relaas van hun "Amerikaanse Droom"."

V.l.n.r. : Jozef De Cock; Molle Marie met kleinkinderen; reporter Julien Peters; Philemon Van Boven; Emiliene De Cooman.

Nieuwe horizonten zijn ook het zonnige Afrika; Kerkskenaars zoeken een betere toekomst in Kongo (ex Belgisch Kongo) en zelfs Zuid-Afrika. Kongo is aan het begin van de jaren vijftig een welvarend en goed georganiseerd land. Aan het eind van de jaren vijftig schuiven er echter wolken voor de zon. De Belgische zelfverzekerdheid krijgt in 1959 een flinke deuk door de opstand in Kinshasa(Leopoldstad). De toenemende burgerlijke ongehoorzaamheid en het op de voorgrond treden van Kongolese politieke leiders, leiden op 30 juni 1960 tot een onafhankelijkheid in ijltempo, waardoor het Kongolese volk geen eigen identiteit kan opbouwen. Opstand en muiterij kenmerken het land de volgende decennia. In 1964 breken er rellen uit; de 'simba's' gijzelen enkele duizenden

landgenoten, die in de ex-kolonie nog bedrijvig zijn. De operatie 'Rode Draak', met 540 paracommando's, wordt uitgevoerd om de landgenoten te bevrijden. Een van hen is de negentienjarige Kerkskenaar, Alfons De Waegeneer. Op 24 november 1964 wordt hij gekwetst bij de bevrijding van blanke gijzelaars te Stanleystad. De overbrenging naar Leopoldstad wordt vertraagd door de gevechten. Op 25 november overlijdt hij in het Lovanium Ziekenhuis (Leopoldstad), nadat er uren gewerkt is om zijn leven te redden. Zuster Lutgard, die tijdens de operatie aanwezig is, schrijft aan de ouders een uitvoerig verslag van de gebeurtenissen en besluit haar brief als volgt: *"Toen ik hem de laatste zorgen toediende heb ik hem in uw plaats een laatste kruisje gegeven en gebeden tot de eeuwige Vader, dat uw zoon die zijn leven veil had voor anderen, nu zou mogen delen in de eeuwige vreugde. De ring die hij droeg aan de linkerhand heb ik afgedaan. Deze werd bezorgd aan de Belgische Ambassade hier in Leopoldstad, die er zich zou mee belasten die ring aan U te bezorgen. Zo hebt U nog een laatste herinnering aan hem die U zo dierbaar was."* Alfons wordt postuum onderscheiden met het ridderschap in de Orde van Leopold II. De begrafenis met militaire eer vindt plaats te Kerksken op 16 december 1964.

Alfons De Waegeneer, zoon van Raymond en Renilde De Meerleer geboren te Kerksken op 24 februari 1945.

Sociale woningbouw

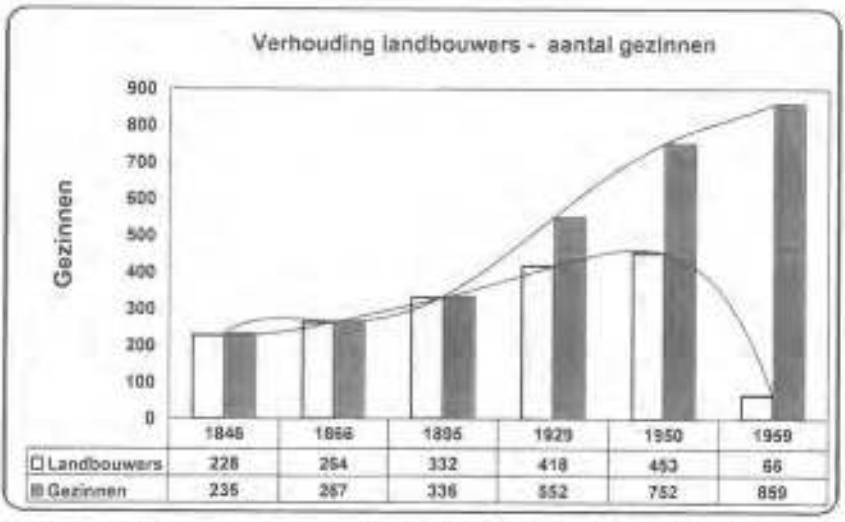
Meester Paul D'Hondt, actief in talrijke sociale verenigingen, is zich bewust van het woningtekort. In 1958 neemt hij contact op met de coöperatieve "Veiliger Wonen"te Aalst. Een project voor de bouw van 10 sociale woningen, in de Beekstraat wordt gestart. Gronden van het klooster worden ter beschikking gesteld. Architect Van Acker staat in voor de bouw. De financiering gebeurt door het Volkskrediet "De Toren" te Herzele. Staan de Kerkskenaren eerst wantrouwig tegenover het plan, naarmate het project vordert stijgt het vertrouwen en in augustus 1960 kunnen 10 gezinnen hun intrek nemen. Deze realisatie van sociale woningbouw is een proefproject voor onze streek, opgericht in de nabijheid van een school en met een postkantoor binnen "handbereik". Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1964, worden Jozef Buydens en Paula Van Opdenbosch aangesteld tot schepen op 29 januari 1965. Beiden bewust dat de meeste jonge gezinnen wel in hun geboortedorp willen blijven wonen tussen fami-

lie en vrienden, starten een project sociale woningbouw. Op 15 december 1965 wordt de groep "Structura" (urbanisten) uit Aalst aangesteld voor het opmaken van een bijzonder plan van aanleg voor de Molenbaan en omgeving. Op 16 maart 1966 wordt reeds een schets van hun plan aan het Schepencollege voorgelegd. Het project voorziet een aantrekkelijke woonzone met mogelijkheid voor middenstandsvestigingen, met groen, een speelterrein en zelfs het inplanten van een wijkschool. Talrijke jonge gezinnen kopen bouwgrond aan en wachten op goedkeuring van de plannen. Ondertussen stijgen de bouwkosten. Het project wordt de volgende jaren het slachtoffer van touwtrekkerij tussen politiekers en grondeigenaars, die ofwel "rijk of arm" worden bij de bestemming van de gronden voor het project. In het kader van de gewestplannen, gebeurt de bestemming van gronden of bouwrijp maken van gronden soms in de schemerzone. Sociale woonwijken voorzien in de wijk Hoek en Watervoor-Terlicht worden afgevoerd. De Gemeenteraad van 17 september 1973 brengt gunstig advies uit betreffende de bouwaanvraag van de Nationale Landmaatschappij voor de oprichting van de sociale woningen op het Deeskensveld. Het project wordt gerealiseerd na de fusie van 1976.

Gouden jaren

Met zijn levensstandaard staat België in 1960 al vooraan op de lijst van de West-Europese landen. Het is een voorteken van de welvaart die de vernieuwing en de groei van de industrie brengt. In Vlaanderen rijzen nieuwe ondernemingen op, gestimuleerd door expansiewetten. De multinationale bedrijven maken van Vlaanderen het land met nagenoeg de hoogste lonen ter wereld. Werkloosheid komt bijna niet voor. Een 'proces van scheppende consumptie' komt op gang. Een merkwaardige trendbreuk wordt zichtbaar: landbouw is niet langer de basis van welstand. Tot 1950 bewerken van de 752 gezinnen er nog 453 hun eigen stukje grond. In 1959 zijn nog 66 gezinnen van de 859 onderworpen aan de landbouwtelling. De spadecultuur verdwijnt, de landbouwer wordt ondernemer.

De zelfvoorziening van voedsel door de werknemer verdwijnt ; voeding wordt goedkoop. Het kweken van geiten en schapen loopt op 10 jaar met 40 % terug: in 1950 nog 291 stuks tegenover 177 stuks in 1959. Het kweken van een eigen varken daalt in dezelfde periode met 58 % (186 stuks tegenover 79 stuks). Daartegenover stijgt het aantal runderen van 197 stuks naar 301 stuks, de aanzet tot de massale melk- en vleesproductie. In mei 1976 zijn er nog slechts 24 telplichtigen, waarvan 7 beroepslandbouwers. Het grootste bedrijf

	1846	1866	1895	1929	1950	1959
Landbouwers	228	264	332	418	453	56
Gezinnen	235	267	336	552	752	859

bewerkt 18 ha. In totaal wordt 116,77 ha bewerkt. De boer, voor wie grond en wasdom wonderlijke en toch vertrouwde geheimen zijn die hem blij en dankbaar maken, wordt tot mechanisering gedwongen. De oogst wordt nog slechts binnengehaald op halfoogstfeesten, waar landbouw folklore wordt.

Aanleg steenweg

In de periode 1957-1958 wordt Kerksken een open bouwwerf. De steenweg Aalst-Geraardsbergen wordt aangelegd met twee rijstroken en aanpalend fietspad. Het landelijk dorpsbeeld verdwijnt. Een tiental woningen worden afgebroken om de steeds stijgende verkeersstroom op te vangen. Op ieder gebied eist en krijgt de auto prioriteit. De volgende jaren wordt de dorpsgemeenschap geconfronteerd met lawaai, pollutie en een aantal dodelijke ongevallen. Om de dorpskern van Kerksken en Haaltert leefbaar te houden wordt midden de jaren zestig een alternatieve weg gepland. Vanaf Terlicht over de Rijstraat, Beekstraat en verder door de Biest richting Aalst, aansluitend op de expresweg Ninove-Aalst, wordt een nieuw wegtracé voorzien. In 1968 worden op Terlicht zelfs een paar huizen gebouwd, rekeninghoudend met dat nieuwe tracé. Met de voorlegging van de ontwerpgewestplannen in 1970 wordt nog rekening gehouden met dat alternatief. Bij de definitieve gewestplannen wordt de weg door het Gemeentebestuur afgewezen, op basis van bescherming van het leefmilieu; maar ook persoonlijke belangen spelen een rol bij de beslissing.

Advies over het gewestplan wordt door de Gemeenteraad uitgebracht op 9 juni 1976. De breuk tussen de CVP-meerderheid en Burgemeester Willy Michiels komt tot uiting tijdens de bespreking.

Willy Michiels en raadsleden van de oppositie Marcel Van Melkebeke, Etienne Van Londersele, Gustaaf Kiekens en CVP-raadslid Helène Janssens verwerpen het voorgestelde tracé door den Biest met volgende motivatie: *"Een wezenlijk mooi natuurgebied met esthetische waarde wordt geheel opgeofferd voor de aanleg van een weg voor snelverkeer. De aanleg van deze weg zou onherstelbare schade teweeg brengen aan het landschap en één van de weinige waardevolle natuurplaatsen van de gemeente geheel verminken."* Alle andere CVP-gemeenteraadsleden onthouden zich.

Waterleiding

In 1962-1963 wordt de gemeente aangesloten op de waterbedeling. Een jaarabonnement kost 700fr. Om de aansluitingen te promoten, krijgen gezinnen met drie kinderen of meer, hiervoor 30 m³ water. In het begin wordt er zuinig omgesprongen met water. Eenmaal de voorziene m³ verbruikt, schakelt men terug over op de oude vertrouwde pomp. In 1970 zijn er van de 981 woningen 753 (77%) aangesloten op het waterleidingsnet. Daarvan beschikken 287 (29%) woningen over een WC met waterspoeling en 317 (32%) woningen beschikken over een badkamer of stortbad.

Het venster op de wereld

Op 31 oktober 1953 gaat het eerste programma van de Vlaamse televisie in de ether. De bezitters van een toestel zijn zeldzaam. Elke avond dringt dit 'nieuwe gezinslid' binnen in huis. De trotse bezitters worden overspoeld door buren, gelegenheidskijkers. De triomf van de techniek verbaast alle kijkers; ze beleven als het ware een nieuwe werkelijkheid. Bij de pauselijke zegen, gaan alle kijkers devoot op de knieën.

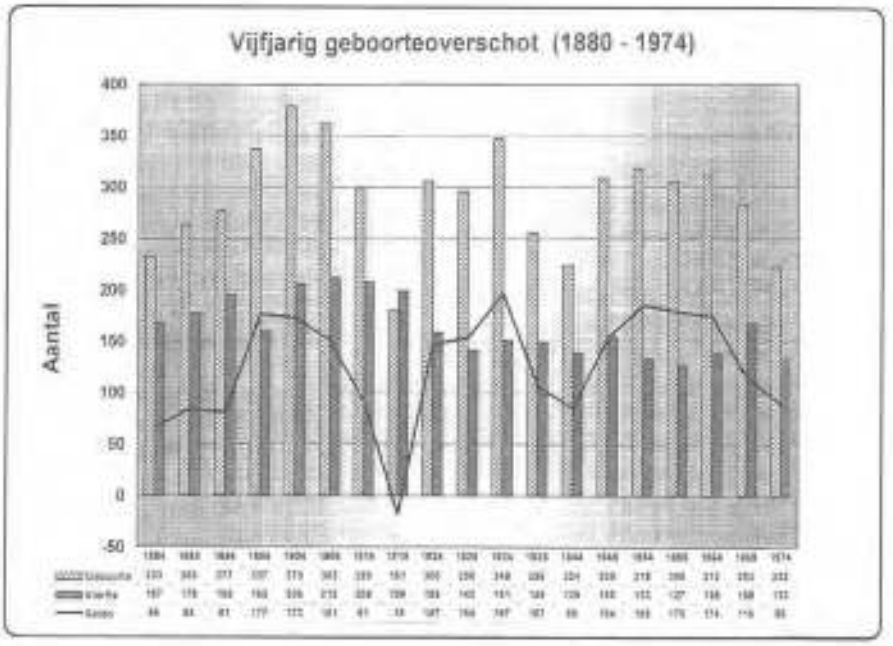
In 1970 telt Kerksken 198 bezitters van een TV-toestel. Vijf jaar later is dat aantal verdriedubbeld. In augustus 1972 keurt de Gemeenteraad de aansluiting op de kabel-TV goed. Het volgend jaar wordt het dorp aangesloten en zes programma's worden aangeboden (BRT, RTB, twee Nederlandse- en twee Franse zenders). Het jaarabonnement kost 1.750fr; een kleuren-TV kost 30 à 35.000fr. Velen hebben nu, voor de eerste keer, toegang tot het wereldgebeuren, en de gelegenheid om buiten het raam van hun dagelijks leven te kijken.

Bevolkingsevolutie

In 1832 telt Kerksken 1.255 inwoners, honderd jaar later in 1936 is dat aantal verdubbeld tot 2.569. Daarna neemt de bevolkingsaangroei gevoelig af, en blijft vanaf 1956 met 2.748 inwoners haast gelijk tot bij de fusie in 1976 met een bevolking van 2.786, waarvan 1.403 mannen en 1.383 vrouwen. De laatste 25 jaar, ondanks het geboorteoverschot van 742 inwoners, wordt de bevolkingaangroei opgeslorpt door de emigratie van 587 Kerkskenaars tijdens dezelfde periode. Tot het einde van de vorige eeuw bereikt het bruto geboortecijfer per duizend inwoners pieken tot boven de 45 per duizend. In 1900 bedraagt het nationaal geboortecijfer 28.9 per duizend. Kerksken ligt met 34.6 per duizend 5,7 boven het gemiddelde. Tot eind van de jaren vijftig ligt het geboortecijfer rond de 25 per duizend, waarna het snel daalt naar 13 per duizend en aansluit bij het nationale geboortecijfer. De vruchtbaarheidsdaling vindt plaats op een ogen

blik van volle welvaartsgroei, waarbij zowel structurele, maatschappelijke als economische elementen -naast een bepaalde levensvisie- een cumulerende invloed uitoefenen. Onder invloed van veranderende waarden en normen inzake gezinsvorming en relatievorming, wordt onze dorpsgemeenschap ook geconfronteerd met een geringere huwelijksstabiliteit.

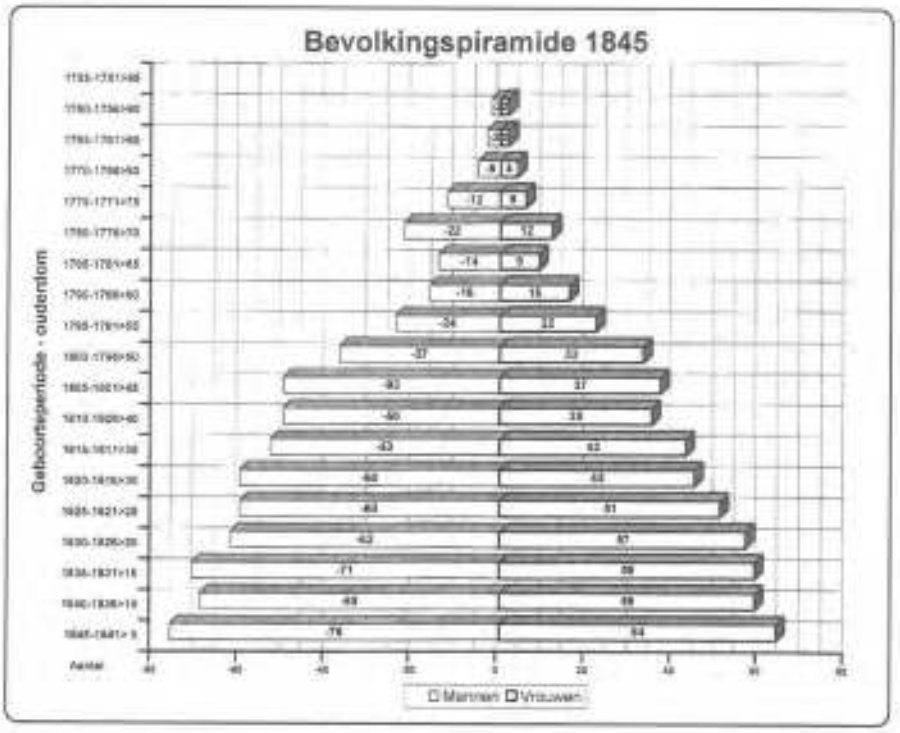
Het bruto sterftecijfer in vorige eeuw bedraagt jaarlijks gemiddeld 25 per duizend inwoners. Begin deze eeuw ligt het in Kerksken rond de 20 per duizend, wat gevoelig boven het nationaal gemiddelde is van 14 overlijdens per jaar, per duizend inwoners.In de jaren 20 hebben verbeterde levensomstandigheden en de vooruitgang van de hygiëne en geneeskunde geleid tot een sterfteregressie, die vooral opmerkelijk is in de jongste leeftijdscategorie. Bij de eeuwwisseling sterven in België ongeveer twintig van de honderd pasgeborenen, voordat zij het eerste levensjaar bereiken. Die verhouding is nu teruggevallen op ongeveer één sterfgeval per honderd geboorten. Kerksksken kent de laatste decennia een sterftecijfer rond de 10 per duizend, wat onder het landsgemiddelde ligt. De hoge kinder- en jongerensterfte in de vorige eeuw, wordt omgebogen naar een geringe sterfte in de eerste levensjaren en naar een sterfteconcentratie op hogere leeftijd. Van alle sterfgevallen hebben er nu vier op vijf plaats onder de oudere bevolking. Het lage bruto sterftecijfer wordt in Kerksken vertekend, door de opname van vele ouderlingen in een rust- en verzorgingstehuis buiten de gemeente.

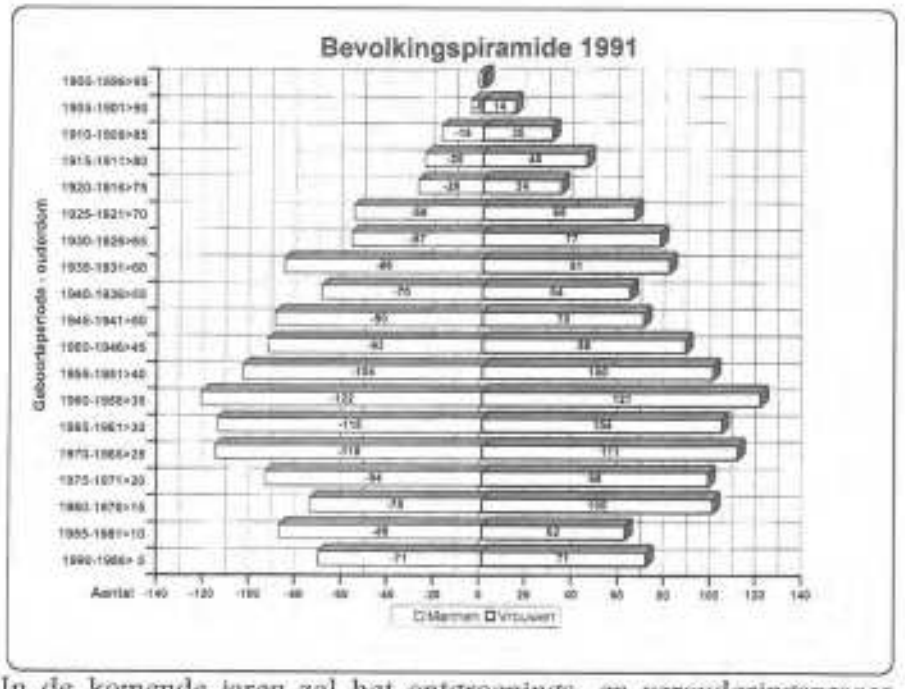
De 'ontgroening'

In de decennia na WO II hebben zich opmerkelijke wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van de bevolking naar leeftijd. Die veranderingen worden aangeduid met de termen "ontgroening" en "vergrijzing" van de bevolking. De vergelijking van de bevolkingspiramiden van 1845 en 1991 geeft een duidelijk beeld van de vergrijzing. Voor 1845 is de bron het register van bevolking opgesteld door Pastoor Van Hoeymissen. Voor de bevolkingspiramide van 1991 wordt de algemene volkstelling van 1 maart 1991 gebruikt.

In 1845 bedraagt de groep jongeren (0-14 jaar) 398 inwoners, hetzij 32 % van de bevolking. Daartegenover telt in 1991 deze groep jongeren 467 inwoners of 17,6 % van de totale bevolking. Procentueel is dat bijna een halvering.

In 1845 bedraagt de actieve bevolkingsgroep tussen 15 en 65 jaar 774 inwoners, hetzij 62 % tegenover 1861 inwoners of 70 % in 1991. Voor de actieve bevolkingsgroep dienen de cijfers van 1991 aangepast te worden. De huidige actieve bevolking situeert zich tussen 20 jaar (langere studieperiode) en 60 jaar (vervroegde uittredingen). In 1991 telt die groep 1535 inwoners of 58 %. In 1845 bedraagt de bevolkingsgroep van de ouderen (plus 65 jaar), 71 inwoners of 6 % van de bevolking. Die groep is in 1991 verdubbeld tot 12 % of 324 inwoners. De middencategorie van de bevolking, ook weleens de actieven genoemd of de categorie van de bijdragebetalers, zal vooral na het jaar 2000 aanzienlijk dalen.

In de komende jaren zal het ontgroenings- en verouderingsproces zich doorzetten en zichtbaar worden in een leeftijdsopbouw die nog

maar weinig te maken heeft met een piramide, wel met een paddestoel waarin de hogere leeftijdsklassen onvoldoende onderbouwd zijn. De piramide van 1991 vertoont een kleine basis en een alsmaar zwaardere top. Opvallend bij de beide bevolkingspiramiden is het verschil tussen mannen en vrouwen. In 1845 telt Kerksken 687 (55 %) mannen tegenover 556 (45 %) vrouwen ; hetzij een verschil van 131 inwoners. In 1991 zijn de vrouwen in de meerderheid, hetzij 1337 vrouwen tegenover 1315 mannen. Statistisch overleven de vrouwen de mannen gemiddeld met zeven jaar.

In de geboorteperiode 1956-1960 merkt men duidelijk het resultaat van de toenmalige babyboom, namelijk 122 jongens en 121 meisjes. Die groep zal vooral na de eeuwwisseling het aantal bejaarden aanzienlijk doen stijgen. Het verouderingsproces zal zich spectaculair manifesteren in het eerste kwartaal van de 21ste eeuw. De in aantal omvangrijke naoorlogse generatie zal dan de pensioengerechtigde leeftijd bereikt hebben.

Hoewel de toekomst ten dele getalsmatig vastligt – de bejaarden van straks zijn de pasgeborenen van nu – hoopt elke Kerkskenaar van harte dat zijn dorp leefbaar blijft. Een plek waar het goed is te vertoeven.

Originele prentkaart 1936, van Anna Gees aan Jeanne Temmerman in de kostschool Benedictinessen te Geraardsbergen.

Index van de consumptieprijzen in België 1831-1999 04/1914 = 100

40,3399 BEF = 1 EURO

Waarde van 1.000 BEF uit 1999 in	BEF	EURO	Index	Inflatie
1831-40	5,49	0,136	93	-
1841-50	5,43	0,135	92	-1,1
1851-60	5,90	0,146	100	8,7
1861-70	6,14	0,152	104	4,0
1871-80	6,32	0,157	107	2,9
1881-90	5,37	0,133	91	-15,0
1891-1900	4,84	0,120	82	-9,9
1900	**5,25**	**0,130**	**89**	**8,5**
1901	5,37	0,133	91	2,2
1902	5,25	0,130	89	-2,2
1903	5,25	0,130	89	0,0
1904	4,61	0,114	78	-12,4
1905	4,72	0,117	80	2,5
1906	5,20	0,129	88	10,0
1907	5,31	0,132	90	2,3
1908	5,37	0,133	91	1,1
1909	5,31	0,132	90	-1,1
1910	**5,43**	**0,135**	**92**	**2,2**
1911	5,79	0,143	98	5,5
1912	6,20	0,154	105	7,1
1913	5,90	0,146	100	-4,8
1914	**5,90**	**0,15**	**100**	**0**
1915-19	niet beschikbaar WO I			-
1920	**26,9**	**0,67**	**455**	-
1921	23,6	0,58	399	-12,3
1922	22,0	0,55	373	-6,5
1923	25,3	0,63	428	14,7
1924	29,6	0,73	501	17,1
1925	30,6	0,76	518	3,4
1926	36,5	0,90	618	19,3
1927	46,4	1,15	786	27,2
1928	48,4	1,20	820	4,3
1929	51,7	1,28	875	6,7
1930	**51,6**	**1,28**	**874**	**-0,1**
1931	47,1	1,17	798	-8,7
1932	42,5	1,05	720	-9,8
1933	41,6	1,03	705	-2,1
1934	39,3	0,97	666	-5,5
1935	38,7	0,96	656	-1,7
1936	40,4	1,00	685	4,6
1937	43,4	1,08	735	7,3
1938	44,9	1,11	761	3,5
1939	45,5	1,13	770	1,2
1940-44	niet beschikbaar WO II			-
1945	152	3,78	2582	-
1946	146	3,59	2460	-5,1
1947	147	3,65	2494	1,8
1948	169	4,19	2862	14,8
1949	163	4,05	2766	-3,3
1950	**162**	**4,02**	**2744**	**-0,9**

Waarde van 1.000 BEF uit 1999 in	BEF	EURO	Index	Inflatie
1951	177	4,39	3001	9,4
1952	179	4,45	3029	0,9
1953	178	4,42	3019	-0,3
1954	181	4,48	3058	1,3
1955	180	4,45	3043	-0,5
1956	185	4,58	3129	2,8
1957	191	4,72	3228	3,2
1958	193	4,79	3270	1,3
1959	195	4,84	3310	1,2
1960	**196**	**4,86**	**3320**	**0,3**
1961	198	4,91	3353	1,0
1962	201	4,98	3400	1,4
1963	205	5,08	3473	2,1
1964	214	5,30	3618	4,2
1965	222	5,51	3765	4,1
1966	232	5,74	3922	4,2
1967	238	5,90	4034	2,9
1968	245	6,07	4145	2,8
1969	254	6,29	4301	3,8
1970	**264**	**6,54**	**4469**	**3,9**
1971	275	6,82	4663	4,3
1972	290	7,20	4917	5,4
1973	310	7,70	5259	7,0
1974	350	8,67	5926	12,7
1975	394	9,78	6682	12,8
1976	431	10,68	7295	9,2
1977	461	11,43	7813	7,1
1978	482	11,95	8162	4,5
1979	503	12,48	8527	4,5
1980	**537**	**13,31**	**9094**	**6,6**
1981	578	14,33	9788	7,6
1982	628	15,57	10642	8,7
1983	676	16,77	11458	7,7
1984	719	17,83	12185	6,3
1985	754	18,70	12778	4,9
1986	764	18,94	12944	1,3
1987	776	19,24	13145	1,6
1988	785	19,46	13298	1,2
1989	809	20,07	13711	3,1
1990	**837**	**20,76**	**14184**	**3,4**
1991	864	21,42	14639	3,2
1992	885	21,95	14995	2,4
1993	910	22,56	15408	2,8
1994	931	23,09	15774	2,4
1995	949	23,43	16005	1,5
1996	964	23,91	16336	2,1
1997	980	24,30	16602	1,6
1998	990	24,53	16764	1,0
1999/8	1000	24,79	16933	1,0

Bron: Nationale Bank van België, dienst financiële en economische statistieken

(37)

Voetnoten

1. Het Land van Aalst : De zwetende ziekte in de Dendervallei.

2. Jozef De Brouwer : De staten van goed Haaltert en Kerksken.

3. P.C. POPP : Atlas cadastral parcellaire, commune de Kerkxken.

4. F. Van Hoeymissen : Liber Memorialis (dagboek)

5. Bischoppelijk archief Gent, briefwisseling F. Van Hoeymissen.

6. RAB – GMA nr 2, Gemeenteraad van 19 december 1847.

7. RAB - GMA nr 18, Staat van misdrijven.

8. F. Vanhoeymissen – Register der bevolkingen, parochie Kerksken 1845.

9. Omer Van Cromphaut , HK Haaltert, bezittingen van een begoede burger.

10. RAB – GMA nr 5, Brief van 11 februari 1848 aan Arrondissements Commissaris.

11. Verslag Ingenieur Lemmens van 5 juni 1848.

12. Bischoppelijk archief Gent, brief van 13 mei 1848.

13. De Denderbode, 1 maart 1896.

14. Denderbode, 21 april, 28 april en 12 mei 1901.

15. Georgette De Kegel, brief van Minister D'Hoore, 26 oktober 1974.

16. Voorruit, 12 juli 1892.

17. Land van Aelst, 17 juli 1892.

18. Denderbode, 15 september 1882.

19. Denderbode, 16 februari 1896.

20. Denderbode, 16 februari 1896.

21. Denderbode, 21 februari 1897.

22. Denderbode, 1 maart 1896.

23. Denderbode, 1 augustus 1897.

24. Klokke Roeland 1 januari 1898.

25. RAB – GMA nr 3, Gemeenteraad van 24 jan 1894.

26. De Volkswstem 22 april 1912.

27. RAB – GMA nr 9, Brief aan de Arrondissements Commissaris van 22 juni 1915.

28. RAB – GMA nr 9, Brief aan de Gouverneur 21 augustus1922.

29. RAB – GMA nr 10, Brief aan de Gouverneur van 8 december 1924.

30. Voor Allen 21 januari 1962.

31. Paula D'Hondt, 'Geen dienaar van de macht', uitgeverij Dedalus 1993.

32. Recht en Vrijheid, 3 februari 1923.

33. Recht en Vrijheid, 28 oktober 1923.

34. Recht en Vrijheid, 11 februari1931.

35. Voor Allen, 30 augustus 1936.

36 Sinjaal, 8 mei 1938.

37. Index van de consumptieprijzen in Belgie ; 1831-1913 Instituut Economische Wetenschappen, Leuven ; 1920-1938 Indexen van het Ministerie van Tewerkstelling ; 1939-1999 Indexen van het Ministerie van Economische Zaken.

ONDERWIJS

Het Gemeentelijk Onderwijs

Om het met een boutade te zeggen: de school toont de spiegel van de maatschappij. Ze is de speelplaats van de tegenstellingen, die zich op sociaal, economisch, cultureel of filosofisch vlak manifesteren. Dat was zo in de 19de eeuw. Dat is niet anders op de weg naar een volgend millennium.

De geschiedenis van het onderwijs leert ons iets van deze maatschappij begrijpen. Hoe pietluttig ook sommige gebeurtenissen, hoe anekdotisch bepaalde dorpsperikelen, ze tonen aan hoe een gemeenschap haar zorg voor de toekomst organiseert. Of niet organiseert. En de leerlingen van gisteren, zijn de meesters van morgen. Of zou het andersom moeten zijn?

Fraternité, liberté, égalité

De Franse kolonisatie (1791-1814) wil het grondig aanpakken. Conform de politiek die ze ook elders in veroverd gebied toepassen, zijn de nieuwe meesters er vooral in geïnteresseerd om hun eigen cultuur op te leggen. Geen wonder dat de overheid meteen aandacht heeft voor het basisonderwijs. De schoolwet van 25 oktober 1795 zegt het vrij duidelijk: *"de onderwijzers geven onderricht in het lezen en schrijven der Franse taal en in het rekenen, en zij maken de grondbeginselen der republikeinse zedenleer bekend."*

Omwille van hun anti-godsdienstig karakter, kennen deze maatregelen overigens een beperkt succes.

Wat stelt het onderwijs voor in die dagen? Niet veel. De meeste gemeenten hebben niet eens een school. Lesgeven is veelal nog een particulier initiatief, of een bijberoep. Iedereen kon immers les geven: er was geen bekwaamheidsattest vereist. Tijdens de zomermaanden zijn er hoe dan ook geen leerlingen. Kinderen horen thuis of op het veld te werken. Tijdens de winter echter is de kachel een warme toevlucht. Bovendien is het onderwijs niet gratis. Integendeel. Slechts één vijfde van de schoolbevolking mag van dat privilege genieten. Maar aangezien dat van de plaatselijke overheid afhangt, komt er in de praktijk niet veel van terecht.

Hoe is de toestand in de gemeente Kerksken? De eerste aanwijzing daarover steunt op een omzendbrief van de prefect van het Scheldedepartement aan de toenmalige Burgemeester. We hebben het over de brief van Faipoult aan M. De Ruddere (10 april 1807). Die omzendbrief is als enquête opgevat.

Twaalf vragen peilen naar de toestand van het gemeentelijk onderwijs. Slechts op twee vragen geeft het Gemeentebestuur een antwoord. Er is inderdaad een onderwijzer: de klerk van de gemeente (*"le clerc"*). En hij leert de dorpsjeugd *"le flamand à lire et à écrire"*. Maar enkel tijdens de winter heeft hij leerlingen: 120 jongens en 80 meisjes. Kerksken vormt dus geen uitzondering op de toestand elders in Vlaanderen: met het onderwijs is het maar pover gesteld. (1)

Wij willen Willem weg...

Het Nederlandse Bestuur (1815-1830) biedt een aanzienlijke verbetering. Willem I probeert het hele onderwijs, ook dat georganiseerd door de geestelijkheid, onder staatscontrole te krijgen. Vanzelfsprekend hebben de katholieken het daar zeer moeilijk mee. Neutrale scholen, zo stelt het episcopaat, kunnen geen degelijk onderwijs brengen, wanneer de godsdienst achterwege blijft. Maar ook de liberalen hebben het niet op Willem begrepen, zij het om een andere reden: de vrijheid van meningsuiting.

In Kerksken is er tot 1827 geen onderwijs. Met zijn beslissing van 22 maart van dat jaar gaat de gemeenteraad over tot de inrichting van een plaatselijk schoollokaal. Een citaat: *"vergadering van den Gemeenteraad van Kerkxken van 22 maart 1827. Depresent zijn de heeren Mathieu De Ruddere Burgemeester, Nicasius Coppens, Johan Baptista Van Wijnendaele assessoren, Francies van Londersele, Adriaan Francies Termmerman, Pieter Scheerlinck en Lodewijk-Ancelmus Hendrickx- vergadert in het Gemeentehuis om te beraadslagen over de noodzakelijkheid een schoollokaal voor het lager onderwijs in deze gemeente tot eenen schoolonderwijzer te bekomen in te rigten. Den raad bemerkende dat de gemeente welke uit een bevolking van 1156 zielen bestaat onvoorzien is van het lager onderwijs. Omdat daar door de ouders genoodzaakt zijn hunne kinderen na de school te zenden in de naast gelegen gemeente van haeltert, alwaar door de afgelegentheid en moeilijke weg bij wintertijd dikwils de school niet kunnen bijwonen, het is dan het verlangen der inwoners dezer gemeente dat er krachtdadige middelen worden bewerkstellig omdat hunne kinderen binnen de gemeente het voordeel van het lager onderwijs zouden kunnen genieten."* (2)

Het *"bewerkstelligen van krachtdadige middelen"*, betekent dat er gefinancierd moet worden. De Gemeenteraad stelt voor om een huis gelegen aan *"de plaetse"* aan te kopen. De aankoopwaarde ervan schat men op 1.000fr. Daarbij komen nog de verbouwingskosten tot school en tot woning voor de onderwijzer, samen goed voor 300fr. Op de begroting van dat jaar zijn echter geen fondsen voorzien. Hoe dat

varkentje gewassen? Een inschrijvingslijst op vrijwillige basis van de inwoners van Kerksken zou 200fr moeten opleveren. De financiering van de ontbrekende 1.100fr poogt de raad als volgt op te lossen:

"staat toe de leden van den raad geresolveerd hebben zig bij rekwest aan Zijne Majesteit tewenden dat haar moge behagen de nodige fondsen aan hunne gemeente voor inrigting van een schoollokaal te willen toestaan" (3)

Groot echter is de verbazing van het Gemeentebestuur bij de ontvangst van de plannen. De totale kostenraming voor het schoollokaal en de bijhorende woning bedraagt immers 2.341,91fr, i.p.v. de voorziene 1.300fr. Op 12 augustus 1826 maakt de Burgemeester de aanvraag over aan de Gouverneur met de vermelding, dat er een tekort is van 1.470,64fr, en in de hoop dat de inwoners van Kerksken de beloofde 200fr zullen ophoesten. (4)

Op 23 september 1830 verklaart het Gemeentebestuur van Kerksken een voorschot van 700fr te hebben ontvangen voor de inrichting van de schoolgebouwen. Dat wijst er op dat de werken werden beëindigd in 1830-1831.

De eerste school komt op het dorpsplein, op de plaats van de latere beenhouwerij Van Melkebeke. Volgens het plan Popp, artikel 701, heeft het gebouw een oppervlakte van 100 m². De bijhorende tuin beslaat 8 a 10 ca.

De Onafhankelijkheid: vrijheid van onderwijs

Eén van de eerste beslissingen die het Voorlopig Bewind neemt, is het intrekken van de maatregelen die de vrijheid van onderwijs in de weg staan. Zes maanden later, op 7 februari 1831, is de Belgische grondwet een feit. Artikel 17 legt de vrijheid van onderwijs vast. Gemeenten, instellingen of particulieren krijgen dus het recht scholen op te richten. De clerus laat zich niet onbetuigd. Hun ervaring verschaft hen ook een ruim terreinvoordeel. In Vlaanderen komt het lager onderwijs praktisch uitsluitend in hun handen.

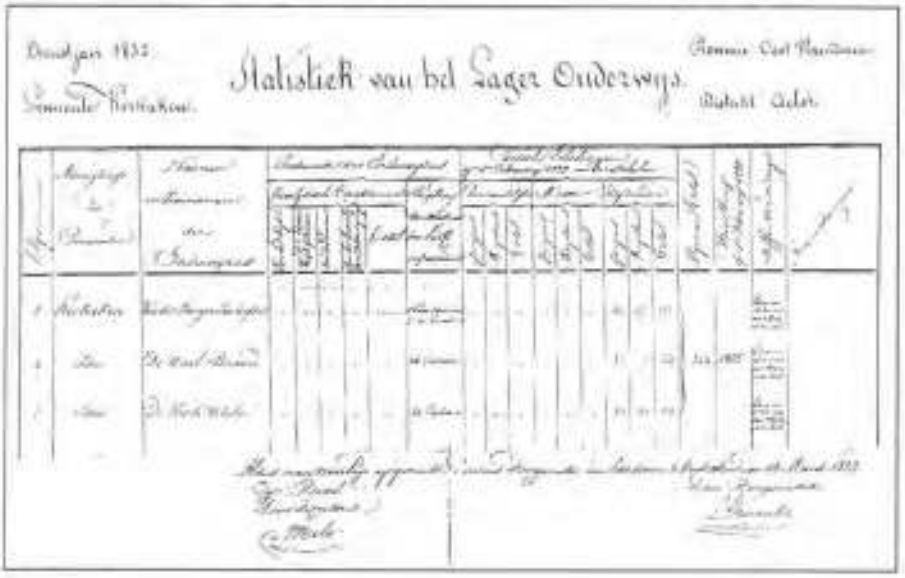
De eerste organieke wet op het lager onderwijs verschijnt op 23 september 1843. De wet is een compromis tussen liberalen en katholieken. Elke gemeente is door de wet verplicht een school op te richten. Het lager onderwijs heeft vooral een moraliserende functie: de arbeider die, volgens de beide partijen, per definitie immoreel, dronken, losbandig en lui is, moet een aantal deugden worden bijgebracht. Arbeid, berusting en nederigheid, zullen zijn positie in de sociale hiërarchie bevestigen. Ook in 1843 wordt de opleiding van de onderwijzers geregeld. Er komen rijksnormaalscholen o.m. te Nijvel en te Lier, weliswaar met een priester aan het hoofd. De staat erkent ook

de bisschoppelijke normaalscholen. Het benoemingsrecht, alsook de eventuele afzetting van onderwijzers, komt toe aan de Gemeenteraad. Voor behoeftige kinderen is het onderwijs gratis. De geestelijkheid krijgt de zeggenschap over het godsdienstonderwijs, wat voor de katholieken een voordeel is. De wet bepaalt ook dat de vrije katholieke scholen in aanmerking kunnen komen als gemeenteschool. In Kerksken speelt die wet een belangrijke rol. Op basis van de wet, vertrouwt de gemeenteraad het onderwijs voor kleuters en meisjes toe aan het vrij onderwijs.

Wie is de eerste onderwijzer? Wellicht is dat Johannes Franciscus Van Londersele, hoewel hij die taak louter op vrijwillige basis uitoefende. We schrijven 1830. Een jaar later zijn er reeds drie officiële leerkrachten in dienst:

Jan-Baptist Van Der Haegen (°Terlicht 2/7/1808), Bernard De Wael (°Berg 26/5/1788) en Vitalia De Cock. Samen verdienen ze 100fr per maand. Aan 214 behoeftige kinderen (120 jongens, 94 meisjes), leren ze tot 1843 *"het lezen en schrijven der Vlaemsche Taal"*.

Op de dagorde van de Gemeenteraad van 18 september 1843 staat één punt; aanstelling van een onderwijzer. Er zijn zes kandidaten voor die gegeerde job. Twee Kerkskenaren: Bernard De Waele,onder-

Statistiek van het lager onderwijs

Statistiek van lager onderwijs 1832

wijzer te Kerksken, Berg en J.B. Van Londersele, onderwijzer te Kerksken, Dorp. Verder C. De Rouck uit St-Antelinks; uit Haaltert:

Leander Roelandt,gewezen onderwijzer te Kerksken en Charles Van Landuyt, professor aan het college van Dendermonde. Verder is kandidaat Cornelius Paridaens (op 22 september 1843 verkozen te Heldergem ten nadele van J.B. Van Londersele). De geheime stemming geeft als resultaat: Charles Van Landuyt 6 stemmen en Bernard De Waele 3 stemmen.

Ex-onderwijzer Van Londersele is niet te spreken over de beslissing van de Gemeenteraad en de wijze van zijn ontslag. In een brief aan de Gouverneur dringt hij aan op achterstallige betalingen. Hij schrijft: *"J'ai été instituteur environ 9 mois de l' anneé 1843 et j' ai donné l'instruction à 57 enfants pauvres de cette commune, leur ai fourni tout ce, dont ils avais besoin comme plummes, livres, papier et maintenant le consiel communal ayant élu un autre instituteur, ne me veut donner pour toute recompense que 22fr sans reçevoir la pension de 100fr qu'on payait autrefois à l'instituteur et comme je suis sans fortune et le seul soutien d'une pauvre mère je ose vous supplier de me faire rendre justice..."*

De Arrondissementscommissaris adviseert aan de Gouverneur :*"Aangezien de vorige onderwijzer Mr De Waele, gehucht ten Berg, minder ontving voor het dubbele aantal leerlingen en dat de huidige onderwijzer Charles Van Landuyt meer gepresteerd heeft dan Van Londersele, geen rekening te houden met de klacht van deze."*

Om in zijn onderhoud te voorzien vraagt meester Van Londersele op 22 augustus 1849 de erkenning van zijn school als instelling voor behoeftige kinderen. Van Londersele is op dat ogenblik al 60 jaar. De goedkeuring gebeurt met de volgende motivatie : *"Overwegend dat de gemeenteonderwijzer bij welken reeds de behoeftigen het onderwijs hebben genoten, nogal mildelijk naar de fortuin is begunstigd, daar in tegendeel den heer Van Londersele zich in eene weinig vermogende staet bevindt en dan nog tot steun moet dienen van eene reeds bejaarde moeder en twee gebrekkelijke oomen".* (5)

Ondanks de erkenning blijft meester Van Landuyt onderwijzer in de gemeenteschool. In 1846 ontvangt hij een bedrag van 90fr per jaar voor het onderricht van 65 behoeftige kinderen. Het armenbestuur betaalt de toelage.

Welke middelen gebruikt het onderwijs? Volgende vraag van de gemeente geeft een idee. Op 28 oktober 1846 vraagt het bestuur een toelage van 88fr aan de provincie voor de aankoop van *"een stelsel van maten en gewigten, 12 letterplankjes en een afscheidingsschutsel naar de geslachten"*. Het schutsel moet dienen ter vrijwaring van de zedelijke deugden van de jeugd van Kerksken. Zoals officieel ver-

plicht, is het gemeentelijk onderwijs immers gemengd en Kerksken beschikt slechts over één klaslokaal.

Meester Van Landuyt neemt zijn opdracht ter harte. In november 1848 geeft de Gemeenteraad gunstig advies aan de Minister van Binnenlandse Zaken *"strekkende om magtiging te bekomen voor het houden van een kostschool te Kerksken"*.

De schoolbevolking neemt toe. De kerkelijke overheid zet de ouders ertoe aan hun kinderen naar de school te sturen. Er komen twee klassen : één voor de jongens en één voor de meisjes. Joanna Verbraecken wordt aangesteld als hulponderwijzeres.

Acht jaar bouwperikelen

De Gemeenteraad van 17 mei 1862 beslist om een nieuw schoollokaal te bouwen. Herstellingen aan het oude gebouw blijken immers niet meer verantwoord. Bouwmeester de Perre-Montigny uit Gent moet in het plan ook een lokaal voorzien voor de gemeenteadministratie. In september 1864 vindt de Gemeenteraad dat hij onmogelijk de kosten, zijnde 1.479,23fr kan ophoesten. Nochtans ziet de gemeenterekening er behoorlijk uit : er is een batig saldo van 2.785,95fr. In januari 1866 ligt de kwestie opnieuw ter tafel : de meningen blijven verdeeld. Maar drie maanden later komt er dan toch schot in de zaak. Van de weduwe Bom zal een perceel land aangekocht worden. De gemeente koopt echter maar de helft van de grond aan de Driehoekstraat. Slechts later zal de andere helft ook in het bezit van de gemeente komen. In 1870 hakt men de knoop door. De raad is akkoord om voor een bedrag van 2.006,7fr bij te dragen in de onkosten van het schoollokaal en de onderwijzerswoning. De totale kost is berekend op 18.775,85fr. De oude school dient verkocht *"ten profijte der gemeente"*. J.B. Schotte, schrijnwerker, en August Van Den Storme, metser, ramen de opbrengst van die verkoop op 1.950fr. Beetje aan de lage kant, blijkt later, want de verkoop brengt uiteindelijk 5.500fr op.

In 1863 zijn er 101 schoolgaande kinderen, waarvan 19 betalende. De rest is ingeschreven als behoeftig. Een aanzienlijk percentage, rekening gehouden met het feit dat de sociaal zwakste kinderen zelfs niet aan onderwijs toekomen. Meester Van Landuyt heeft 38 jongens in zijn klas, terwijl Joanna Verbraecken 63 behoeftige meisjes onderwijst. Zij ontvangt daarvoor trouwens een toelage van 300fr per jaar. De totale onderwijskost bedraagt datzelfde jaar 1.054fr, wat de Gemeenteraad doet besluiten *"dat deze bijdrage reeds boven het vermogen onzer gemeente staat, alwaar weinig begoede mensen zijn en*

de overigen bij kwijnende nijverheid met groote moeite hunne lasten kunnen betalen".

Begin 1868 geeft meester Van Landyut zijn ontslag. Hij is dan 56. De Gemeenteraad benoemt Leander Meganck als zijn opvolger, maar de Gouverneur weigert die benoeming. Op 10 januari van datzelfde jaar stelt de Gemeenteraad, onder het voorzitterschap van Burgemeester Franciscus Callebaut, Alfons Blom aan tot onderwijzer. Blom is geboren te Smetlede op 7 december 1844. Voor zijn aanstelling te Kerksken verzaakt hij aan zijn betrekking van hulponderwijzer te Moorsel.

Na 20 jaar gekibbel nemen meester Blom en hulponderwijzeres Vervaecken de nieuwe school in gebruik. Veel vreugde beleven ze echter niet. Eind 1878 breekt in het land een hevige schoolstrijd los, waarin ook Kerksken meegesleurd wordt.

Belgisch leed

Na acht jaar defensief katholiek bestuur, bezorgen de verkiezingen van 11 juni 1878 de liberalen een comfortabele meerderheid. Het eerste Ministerie van Onderwijs ziet het levenslicht. Het staat onder de leiding van P. Van Humbeek.

Het parlement legt de nieuwe schoolwetgeving vast in twee wetsontwerpen : één voor het lager en één voor het middelbaar onderwijs. Vooral de wet op het lager onderwijs (1 juli 1879) ligt aan de basis van de schoolstrijd die het hele land beroert.

Wat is er zo duivels aan de wet? Vooreerst beperkt ze de gemeentelijke autonomie inzake lager onderwijs. Voortaan wil de staat de lakens uitdelen. Het ontwerp bepaalt immers dat elke gemeente ten minste 1 officiële staatsschool zou hebben. Ook mag de gemeente geen vrije school aanvaarden of subsidiëren en moeten alle onderwijzers een diploma hebben van een officiële normaalschool. Voorts bepaalt de wet dat het staatsonderwijs - dus het gemeentelijk onderwijs - de facto neutraal is. Godsdienstonderricht verdwijnt uit het programma. Priesters mogen wel godsdienst onderrichten, maar dan wel buiten de klasuren en op uitdrukkelijk verzoek van de ouders.

Vooral het afschaffen van het godsdienstonderwijs zet kwaad bloed bij de katholieken. De tegenactie laat dan ook niet lang op zich wachten. Het Belgisch episcopaat neemt strenge maatregelen. Onderwijzend personeel van staatsscholen blijft verstoken van de "heilige sacramenten" en elke pastoor krijgt de opdracht om in zijn parochie een vrije lagere school op te richten.

Talrijke onderwijzers bezwijken onder de druk en kiezen eieren voor hun geld. In 1880 zijn in 't land 1850 "overlopers", die hun diensten in de nieuwe vrije scholen komen aanbieden.

Aangezien ze van overheidswege uiteraard geen subsidies ontvangen, is het bestaan van deze scholen afhankelijk van privékapitaal. De geestelijkheid bespeelt alle middelen om de publieke opinie voor haar kar te spannen. Ze zorgt voor een ware lastercampagne, waarbij zelfs "de Vlaamse leeuw" van een nieuwe tekst wordt voorzien (*"ze zullen haar niet hebben, de schoone ziel van 't kind; ondanks de helsche listen, van 't geusche schrikbewind..."*). Tijdens de zondagsmissen worden de gelovigen ertoe aangezet de bede uit te spreken *"van scholen zonder god en meesters zonder geloof, verlos ons heer"*.

De eerste schoolstrijd is een feit. In Kerksken is het niet anders. De plaatselijke schoolcommissie voert onder de leiding van pastoor Van Hoeymissen een harde en efficiënte strijd.

Meester Blom, die een verwoed liberaal en vrijzinnig denker is, maakt het zich door zijn publieke verklaringen en door zijn optreden zeer moeilijk in de gemeente. Daarbij onderschat hij de klerikale macht van pastoor Van Hoeymissen.

Hij weigert over te stappen naar het vrij onderwijs. Hij staat pal achter de nieuwe schoolwetgeving en verdedigt dan ook openlijk het gemeenteonderwijs. Toch komt er een vrije katholieke lagere jongensschool. Ondanks het feit dat de bevolking zeer arm is, blijkt het inzamelen van de nodige fondsen weinig problemen op te leveren.

Zo stelt de katkolieke pers : *" Kerkcken: Alhoewel er in deze parochie geene groote fortuinen te vinden zijn, zal het katholieke onderwijs er nogtans gegeven worden. Men heeft reeds een lokaal aangebracht dat met 1 october gereed zal weezen. De onderwijzer zal mogen kiezen ofwel zonder eenen leerling staatsbeambte te blijven ofwel over te komen . De schoolcommissie is samengesteld als volgt: De Z.H. Pastoor Van Hoeymissen , voorzitter, P. Van Viertshove, onderpastoor, schatbewaarder, en als leden de Heer J. Scheerlinck, F. Meganck, Jozef Baeyens en D. De Smet. Deze heeren hebben zich genomen wekelijks rond te gaan om in ieder huishouden den penning van het katholieke onderwijs te vragen"* (6)

De jongensschool komt er in recordtempo. Het gebouw verrijst op de gronden van de familie Jan De Smet -Joanna Ghijsels, gelegen op het dorp (het huidige jeugdheem). De financiering gebeurt deels met de wekelijks rondgehaalde penningen, deels met de opbrengsten uit het klooster. René Van Eesbeeck wordt aangesteld als onderwijzer.

Intussen zet meester Blom zijn strijd verder. Op het feest van Lichtmis 1880 verdedigt hij nogmaals de nieuwe wet en poogt ze in een historisch perspectief te plaatsen. Hij krijgt het hard te verduren. De scheldnaam "geuzenmeester" ligt op ieders lippen. De toespraak van Blom geeft ook aanleiding tot een bitsige reactie in het Land van Aalst.

"Men schrijft uit Kerkxken, in eene gemeente van het land van Aalst waar onlangs het bloeiende katholiek onderwijs plechtiglijk is ingewijd, hebben de geuzen op Lichtmisdag ook hun schoolfeest willen vieren. Een schoolmeester, een hoofdman heeft een voordracht gegeven waar hij onder andere zegde. Laat ons nog eenigen tijd patentie hebben dan zal het met onze scholen gaan gelijk met de kerkgoederen na de revolutie. Die goederen koopen en bezitten heeft ook groot kwaad geweest, nu er er niemand meer die er overspreekt. Het is een versleten doodzonde. Het zal met ons dezelfde historie zijn. Nu zijn wij groote zondaars, maar binnen eenige maanden zal ons kwaad ook een versleten doodzonde zijn. 't Heelal, het gansche dorp staat van den man verstomd. En weet niet hoe één hoofd, aan zoveel wijsheid komt! Men moet inderdaad een door en door geleerd man zijn en veel geschiedenis kennen om niet te weten dat die kwestie van de kerkgoederen vereffend is door het condordaat van 1801, gesloten tusschen Keizer Napoleon I en de Paus Pius VII, concordaat waarbij deze laatste als voogd der H. Kerk, om meer kwaad te voorkomen kerkgoederen voor verpand hield, op voorwaarde dat de Staat bij wijze van teruggaaf de priesters eene jaarwedde betaalde,zodat de trok dien de geestelijken nu nog van het Gouverment trekken maar een rechtveerdige terugkeer van onrechtmatige ontnomen goed. Ja geleerde professor van geuzerij, uitvinder van de versleten doodzonden, waarvoor gij het kruis van ere verdient, gij zegt de waarheid. Het zal niet in uwe scholen gaan gelijk de geroofde Kerkgoederen, het volk heeft U en uwe scholen reeds eenen naamgegeven, die er ook altijd als een schande zal aankleven: geuzenmeester, geuzenschool!" (7)

Geen wonder dan ook dat de gemeenteschool leegloopt. Ouders bezwijken onder de druk van de kerk en sturen hun kinderen niet langer meer naar de "officiële" school.

Grote verliezer in deze schoolstrijd is hoe dan ook de gemeente : pas gebouwde klaslokalen komen leeg te staan en een nieuwe school moet gefinancierd worden via omhalingen bij mensen die nauwelijks kunnen overleven. De wonden die de schoolstrijd veroorzaakt zullen nog decennia lang etteren.

Feest in de katholieke jongensschool

De nieuwe katholieke jongensschool kent eind mei 1880 zijn feestelijke inhuldiging. 'De Godsdienstige week in Vlaanderen' bewierookt dan ook uitvoerig de gebeurtenis.

"De parochie Kerksken was jongstleden zondag in volle feest: het goldt immers de plechtige inwijding der nieuwe katholieke jongensschool. Men had reeds eene school in een voorlopig lokaal geopend, toen de ongelukswet van minister Van Humbeeck het licht zag, en ondertusschen werkte men met onverpoosden iever aan het bouwen van eene nieuwe zaal, iets waarin men ten volle gelukte, dank aan de grootste opofferingen en de gedurige medewerking der inwoners. Al de katholieke genootschappen der parochie, de kinderen der meisjes- en jongensscholen, de gemeenteoverheid en de kerkmeesters vormden zich in stoet en doortrokken de met smaak versierde en bevlagde straten. De E. Pater Van Hoeymissen, redemptorist, hield eene aanspraak waarin hij zoo belachelijk "niets is veranderd" eenen duchtigen klop gaf, en de inwoners aanmoedigde om hunnen strijd te volvoeren. Daarna werden het kruis en de beelden der beschermheiligen der school, Martinus en Jozef, in het lokaal geplaatst en de menigte zong met geestdrift een omstandigheidslied. De gemeente-onderwijzer telde vroeger vijf jongen en nul meisjes op papier; nu is hij gansch alleen; loon naar werken: en wat meer is hij is geschuwd door de parochianen. De kosten, die het bouwen eener katholieke school medesleepte, waren groot en moeilijk om dragen, terwijl de parochie geene rijke lieden bezit, en er valt nog veel te doen; men gaat nogtans vooruit, de oogen op de goddelijke Voorziengheid en op de liefdadigheid der begoede personen gericht. Wij gelooven hier eene openbare hulde te moeten bewijzen aan den edelmoedigen Heer Pastoor. De weldaden, die hij sedert 48 jaren op zijn pad van zielenherder strooide, heeft hij verrijkt met het ophouwen eener school; de redding der kinderen van zijne zoo vereenigde en katholieke parochie is een perel te meer aan de kroon van verdiensten en van dankbaarheid hem door zijne toevertrouwde parochianen aangeboden." (8)

Politieke kentering

Bij de verkiezingen van 10 juni 1884 lijden de liberalen de nederlaag. Het katholiek kabinet Malou-Jacobs-Woeste stemt op 20 september een nieuwe schoolwet. Ze komt erop neer dat de gemeente een lagere school moet bezitten en ervoor moet instaan, maar wel vrijstelling kan krijgen van deze verplichting, door één of meer vrije scholen aan te nemen. Enkel wanneer 20 huisvaders de oprichting of het behoud van een gemeenteschool vragen, geldt die vrijstelling niet.

Het Gemeentebestuur van Kerksken maakt onmiddellijk gebruik van de nieuwe wet, die ook wel de "revanchewet van 1884" genoemd wordt. Zo beslist de Raad op 24 november van datzelfde jaar (5 stemmen tegen 3) om de gemeenteschool van meester Blom af te schaffen en 2 vrije scholen te aanvaarden. Blom had in de periode van 1 juli 1879 tot 1884 slechts 4 leerlingen. Hij ontvangt een wachtgeld van 1.203,3fr per jaar, zijnde drievierde van zijn jaarwedde. De vrije jongensschool komt toe aan meester Van Eesbeeck, de meisjesschool aan Joanna Verbraecken. De gemeente stelt de nieuwe gebouwen op het dorp kosteloos ter beschikking, inclusief het meubilair (*"schoone ommuurde speelplaats en groenselhof"*). Om de wedde van de beide leerkrachten te financieren, neemt de gemeente eveneens de kosten voor de behoeftige kinderen op zich. Van de 178 leerlingen zijn er 105 jongens en 73 meisjes. Zo ontvangen de beide leerkrachten 1.450fr per jaar. Van de vermogende kinderen is er een vermoedelijke opbrengst van 400fr. 200fr is voorzien voor verwarming, schoolboeken, grondstof voor handwerk en prijzen voor de prijsuitreiking. De totale kost van het onderwijs bedraagt 3.053,3fr. Daarin is vervat 1.203,3fr voor het betalen van een werkloze onderwijzer. Intussen zijn de klachten over nutteloze uitgaven en financieel onvermogen van de gemeente niet uit de lucht.

Geen 'blommen' voor de geuzenmeester

De hogere overheid laat niet zomaar begaan, omdat huisvaders het behoud van de gemeenteschool hebben gevraagd. De overheid aanvaardt niet dat de gemeente meester Blom ter beschikking stelt en de sluiting van de gemeenteschool kan evenmin door de beugel. Onder druk beslist de raad dan ook (4 november 1885) tot een fusie van de vrije jongensschool en de gemeenteschool. Rene Van Eesbeeck ziet zich als onderwijzer van de vrije school gedegradeerd tot hulponderwijzer van meester Blom. Maar Blom wil men absoluut broodroven. Hij ziet zijn wettelijk loon van 1687,29fr teruggebracht tot 1.267,43fr. Van Eesbeeck ontvangt 1.000fr per jaar met volgende motivatie : *"Aangezien het behoort dat alle nutteloze uitgaven vermeden worden en dat er bijzonderlijk moet gezorgd worden om de uitgaven naar evenredigheid der middelen waarover onze gemeente beschikt te regelen"*. Leert Blom op die manier iets van de christelijke solidariteit? Zelfs de dood van Van Hoeymissen doet de vete tegen de geuzenmeester niet luwen. Zo probeert het Gemeentebestuur o.m. om de Gouverneur voor haar kar te spannen *"uit hoofde van het feit welke hem (Blom) door de openbare denkwijze ten lastegelegd werd"*. De Gouverneur trapt er niet in en speelt de bal terug naar het Gemeentebestuur. De betrokkene mag ter beschikking gesteld worden, maar dan wel op kosten van de gemeente. Op 12 september 1889 beslist

het "armturig" Gemeentebestuur *"zich eerbiedig tot de Hoogere Overheid te wenden en haar te smeeken over den onderwijzer Blom geene kosten te doen veroorzaken ten laste onzes gemeentes om reden dat den finantieelen toestand onzes bestuurs geenszints toelaat in derzelve te voorzien"*. (9)

Uiteindelijk geeft Alfons Blom op 30 januari 1890 zelf zijn ontslag. Hij overlijdt te Kerksken op 9 juli 1910. Blom is 66. De katholieke gemeenschap kan opgelucht ademhalen. René Van Eesbeeck wordt benoemd tot onderwijzer en zal die functie tot aan zijn pensioenstelling (26 oktober 1910) blijven uitoefenen.

Met vallen en opstaan

Op 21 februari 1890 treedt August Van Overstraeten in dienst als hulponderwijzer. Hij ontvangt een jaarwedde van 1.100fr. Meester Van Overstraeten is een liberaal denkend man. Hij tracht het onderwijs uit de zielige dorpspolitiek te halen. Hij koestert ook een brede belangstelling. In juli 1894 behaalt hij de tweede prijs in de algemene landbouwprijskamp te Brugge, tussen officiële, aangenomen en vrije onderwijzers uit de beide Vlaanderen. In maart 1897, na een werkstaking bij Smits, komt Van Overstraeten in aanvaring met de Daensisten uit het dorp. In het Ninoofse partijblad Klokke Roeland neemt Hector Van Der Haegen de onderwijzer zwaar op de korrel wegens zijn houding tijdens de staking. In een editie van de Denderbode reageert Van Overstraeten en neemt daarbij ook afstand van zijn politiek liberaal verleden :

"Ik ben liberaal geweest, dat houd ik staan, en zelfs deelde ik vroeger de meening der democraten ; maar wanneer ik wel inzag wat het doel en streven der liberalen is, en welke lage middelen de demokraten in het land van Aalst aanwenden, om hunne eigene verheffing te bewerken, en hunnen grenzeloozen hoogmoed te voldoen, - in plaats van lotsverbetering trachten te bekomen voor de werkende klas - dan heb ik gezegd: Neen zulke mannen volg ik niet ; zulke kliek keer ik den rug toe" (10)

In oktober 1901 wordt Van Overstraeten benoemd tot kantonnale schoolopziener. De Denderbode van 17 oktober meldt feestelijk dat alle huizen bevlagd zijn. De fanfare van Kerksken pakt uit met een serenade. Na de feestrede van meester August Van Den Steen tracteert de nieuwe inspecteur alle genodigden op een pintje. Van Den Steen, geboren te Kerksken op 16 juni 1864, wordt de nieuwe hoofdonderwijzer. Zijn officiële aanstelling gebeurt op 28 november 1901. Hij heeft een jaarwedde van 1.200fr, maar moet zelf instaan voor de verwarming en het reinigen van de schoollokalen.

Van Den Steen is tot dan toe bestuurder van de jongensbewaarschool die de gemeente op 24 april 1889 aannam. Dat de bewaarschool het vaak niet zo nauw neemt met de geldende normen, bewijst een schrijven van het Gemeentebestuur aan de Gouverneur op 12 juni 1891. Dat schrijven komt er nadat de schoolopziener zich zorgen maakte over het feit dat nogal wat leerlingen in de bewaarschool zitten, die er eigenlijk niet thuishoren. *In gevolge uw brief*, aldus het bestuur, *hebben de leerlingen boven de zes jaar inmiddels de school verlaten.* Als motivering voor deze wetsovertreding argumenteert de gemeente nog als volgt : *"Ter goeder trouw hadden wij enkele leerlingen boven deze ouderdom toegelaten de bewaarschool te frequenteren, er zijn hier, als elders, jongens die 't zij om ziekelijkheid, 't zij door de verwaarlozing der ouders maar op zesjarigen ouderdom naar de school gaan, en ten tweede men treft altijd kinderen aan die, al frequenteerden zij de school van 3 - 4 jaar, zoo slecht bedeeld zijn van verstand dat zij op hun 7 of 8 jaar niets weten, ondanks den vlijt der meesters..."* (11)

Verder weerlegt het Gemeentebestuur in dezelfde brief de bemerkingen van de schoolopziener dat de heer Van Den Steen, de onderwijzer in kwestie, *"niet bevoegd is om het programma der bewaarschool toe te passen, noch om zang-, teeken-, spreek-, of aanschouw en gymnastieke oefeningen aan te leeren gelijk het behoort, en dat zijn onderricht neerkomt op dat van den laagste graad eener lagere school". Het Gemeentebestuur stelt immers onomwonden "dat iedereen bestadigen kan dat het jeugdige geslacht dat hij vormt merkelijk zachter is van aard en alleszins beter opgevoed dan de voorgaande geslachten.."* Einde citaat. (12)

Om tijdens de wintermaanden het stijgend aantal leerlingen (80 à 90) te kunnen opvangen, krijgt Van Den Steen versterking van hulponderwijzer Arnold Van Gutte uit Haaltert. Maar tussen die twee botert het helemaal niet. Na wederzijdse brieven aan het Gemeentebestuur, wordt Van Gutte, op bevel van de Arrondissementscommissaris, officieel op het matje geroepen. Tegen hem zijn volgende klachten ingebracht : hij overtreedt het schoolreglement, hij komt tekort aan zijn ambtsverplichtingen en hij toont weinig eerbied voor zijn hoofdonderwijzer. Burgemeester Omer Heereman vermaant hem vaderlijk voor de twee eerste punten, *"om in het belang van zijne klassen op tijd te doen openen en te sluiten en tijdens de schooluren zich uitsluitend bezig te houden met zijn ambtsplichtenen dat hij niet handelt uit politiek inzicht"*. Meester Van Gutte, gekend als liberaal, laat in zijn verweer uitschijnen dat het hier allemaal om platte politiek gaat. Aangaande het gebrek aan eerbied t.o.v. van de hoofdonderwijzer, houdt de aad zich op de vlakte. Samen met de wederzijdse

brieven, belandt het dossier tenslotte bij de hogere overheid. Een maand later geeft de Arrondissementscommissaris de opdracht aan de gemeente om zelf een tuchtstraf te bepalen. Bijzonder bekommerd om het welzijn van de leerlingen besluit de gemeenteraad *"geene tuchtstraf toe te passen aan belanghebbende gezien de zaak niet genoeg van belang is om daarvoor de leerlingen zijner klas acht dagen de school te doen verzuimen"*. Florent De Geest wordt in 1920 als derde onderwijzer benoemd. Twee jaar later maant de overheid de gemeente aan om drie nieuwe klassen te bouwen en didactisch materieel ter beschikking te stellen. Met het intellectueel peil van de Kerkskense jeugd heeft deze uitbreiding anders weinig van doen. Tussen het Schepencollege, de schoolopziener Devrieze en het onderwijzend personeel ontstaat immers een felle redetwist over de diepere oorzaak van het feit *"dat al de leerlingen der middelbare klas abnormale kinderen zijn"*. Gebrek aan lokalen en leermiddelen? Slechte verdeling der leerjaren? Of ligt de oorzaak bij het onregelmatig en slecht onderwijs zelf? Feit is dat nieuweling Florent De Geest een berisping krijgt. Maar ook meester Van Den Steen deelt in de klappen. Het Schepencollege roept hem op 24 november 1924 ter verantwoording, na menigvuldige klachten over zijn manier van lesgeven. Van Den Steen neemt het niet zo nauw met het programma. De Gemeenteraad maakt hem nogmaals duidelijk dat er per dag driekwart uur moet besteed worden aan *"het aanleeren van den Godsdienst"*, en een half uur per week aan het bezoek van de pastoor. Mocht dit niet lukken, aldus de wijsheid van de Raad, dan moet betrokkene maar de uren gymnastiek verminderen. Betrokkene is op dat ogenblik 60 jaar. Burgemeester Heerman geeft de brave man nog de kans om zelf op te stappen. Wat op een weigering stuit. Maar wanneer het Schepencollege met ontslag dreigt, gaat meester Van Den Steen wijselijk in ziekteverlof. Met als gevolg dat Van Gutte nu hoofdonderwijzer is.

De operatie Gutte

Op 3 februari 1930 staat meester Clement Van Gutte letterlijk voor de vuurproef. Om zijn les over het buskruit enigszins aanschouwelijk te maken, brengt hij een wapen mee naar de klas. De wettelijke verslagen houden het bij een revolver. In werkelijkheid is het een karabijn. Op dat ogenblik bestaat de gemeenteschool uit twee klaslokalen die door een houten wand zijn gescheiden. In de geestdrift waarmee de meester de samenstelling en de werking van het wapen demonstreert, gaat plots een schot af. De kogel boort zich door de deur in de muur van het aanpalend klaslokaal. Verbouwereerd blijft Van Gutte zitten staren, het wapen tussen de knieën, terwijl collega De Geest laconiek een lucifer aansteekt om de schade in

deur en muur van naderbij te bekijken. Er vallen geen gewonden. Het Schepencollege probeert de zaak in der minne te regelen. Toch beslist de Gemeenteraad op 19 oktober 1930, onder druk van de publieke opinie, een strenge berisping te geven, evenwel zonder

Meester Florent De Geest, 3e studiejaar1930-1931.
1ste rij, v.l.n.r. : Albert Coppens; Donaat Muylaert; Henry De Pelsmaeker; Emile De Schrijver; Maurice Van Vaerenbergh; Aimee Goossens; Marcel Van Melkebeke; Alfons De Smet; Jozef Ruysstinck; Odilon Moock; Edgard Piens; Albert Eeman en Clement Ruysstinck.
2de rij : Filemon De Luyck; Frans Van Gheit; Rufin De Pauw; Frans De Geyter; Frans De Luyck; Gustaaf De Vuyst; André De Paepe en Emile Van de Storme.
3de rij : Roger Lievens; Lucien Impens; Albert Van Keymeulen; Frans Waegeman; Georges Welleman; Remy Coppens; Arthur Van Keymeulen; Albert Taeleman; Petrus Souffriau en Frans Boeykens.
4de rij : Filemon De Luyck; Frans Van Gheit; Rufin De Pauw; Frans De Geyter; Frans De Luyck; Gustaaf De Vuyst; André De Paepe en Emile Van de Storme.

weddeverlies (5 ja-stemmen tegen 3 neen). De motivatie luidt als volgt : *"Gezien het aangehaalde feit 'revolverschot' wel is waar, groote gevolgen na zich had kunnen hebben, doch er geen teweeg gebracht heeft"*. De hogere overheid, i.c. de Bestendige Deputatie, gaat hiermee echter niet akkoord. Ze beslist om meester Van Gutte 1 week te schorsen mét verlies van wedde.

In augustus 1933 gaat Van Gutte met pensioen. Vóór zijn vertrek eist hij nog een vergoeding van 400fr voor het reinigen van de schoollokalen gedurende de jaren 1931-1933.

De klas in brand

Dat Van Gutte iets met vuur heeft, mag blijken uit het feit dat een brand op 28 januari 1931 de school en het Gemeentehuis teistert. Van zijn woning blijven enkel de muren overeind. De schade aan het

Meester Jozef Coppens, 2e studiejaar 1934-1935

e.l.n.r. 1e rij: Alfons Vonck; Achiel Van Damme; Jozef Van Den Eynde; Karel Wellekens; Marcel Colpaert; Gaston van Der Haegen; Hubert Piens; Clement Depeez; Maurice De Meerleer; Roger Schouppe
2e rij: Marcel De Kegel; Jozef Haezaert; Jozef Daghayt; Alfons Tas; Maurice Van Impe; Robert Van Keymeulen; Maurice Van Keymeulen; Aimé Van Melkebeke; Omer Baetens; Petrus Scheerlinck; Maurice Van Keymeulen; Meester Jozef Coppens.
3e rij: Edgard De Block; Romain De Rijck; Marcel De Pril; Maurice Van Der Biest; Julien Impens; Willy De Paune; Omer De Pelsmaeker; Alexis De Waegeneer; Frans Verbeken; Maurice Moock; Willy Van Cauter; Alfons Ghijsels.
4e rij: Roger Roelandt; Romain De Bruyn; Emiel Van Der Biest; Roger Vonck; Maurice Scheerlinck; Gaston De Rijck;Marcel Hunninck; Albert Lauwereys; Lucien Van Vaerenberg; Roger De Pelsmaeker; Pierre Lauwaert; Roger Van Impe; Maurice Van Der Hoeven.

schoolgebouw zelf valt nog mee, hoewel toch nog ruim 50.000fr. In 1932 besluit de Gemeenteraad dan ook om de school herop te bouwen. Architect Colpaert maakt de plannen. De aanbesteding komt toe aan Gust Gees, die het laagste bod heeft, nl. 124.133,55fr.

De familie Ghijsels

Twee generaties Kerkskenaren leren lezen en schrijven bij de zonen en schoonzonen van koster Donatus Ghijsels. Donatus zelf is gehuwd met Joanna Heereman, zuster van de Burgemeester. Voor het schooljaar 1928 zijn 125 leerlingen ingeschreven. Ze zijn verdeeld over drie klassen : hoofdonderwijzer Van Gutte, Florant De Geest en Maurice Ghijsels aangesteld in 1923. Eén klas telt zelfs 55 leerlingen. De overbevolking komt de kwaliteit van het onderwijs niet ten goede. Elke onderwijzer staat immers in voor 2 leerjaren. De aanstelling van Hilaire Ghijsels door de Gemeenteraad, gebeurt op 19 september 1928. Met de verkiezing van de nieuwe leerkracht, geeft de Raad gevolg aan een ministrieel schrijven van 13 augustus. Er zijn

33 kandidaten, waarvan 13 onderwijzers en 20 onderwijzeressen. De voorziene jaarwedde is 13.000fr. *"De ontblooting der stembiljetten geeft volgende uitslag"* : Plaisant Julien : 3 stemmen; Ghijsels Hilaire : 6 stemmen. De nieuwe klaslokalen in de gemeenteschool zijn nog niet klaar. Als tijdelijk schoollokaal doet het achterlokaal van de woning in de Beekstraat van de weduwe Donaat Ghijsels dienst, thans het magazijn van apotheker Coppens. Mits enige verandering ten laste van de gemeente, kunnen de lessen op 1 oktober starten. De jaarlijkse pachtsom bedraagt 300fr. Het *"Klein Koerken"* van de meisjesschool fungeert als speelplaats.

Hilaire Ghijsels geeft na één jaar zijn ontslag. Op 8 februari benoemt de Gemeenteraad broer Richard Ghijsels tot nieuwe onderwijzer. Met 5 stemmen tegen 4 haalt hij het van mejuffer Begga Sienaert. De familie van laatstgenoemde dient prompt klacht in. Gemeenteraadslid Alfons Van Der Haegen woont immers niet meer in Kerksken op het ogenblik van de stemming en is dus niet stemgerechtigd. De Bestendige Deputatie vernietigt dan ook de benoeming (21 april 1930). Frans Roeland legt de eed af als nieuw gemeenteraadslid. Andermaal volgt een stemming. Begga Sienaert moet het opnieuw afleggen met 4 tegen 5 stemmen voor Richard Ghijsels. Sedertdien, zo zegt de overlevering, legt juffrouw Begga nooit nog één frank in de kerkschaal.

Onderwijzers 1939
v.l.n.r. Jan Michiels, Richard Ghijsels, Maurice Ghijsels, Florent De Geest, Jozef Coppens, Paul D'Hondt

Maurice Ghijsels wordt hoofdonderwijzer op 14 september 1933, na het vertrek van Clement Van Gutte. Met 6 stemmen haalt hij het van Van Buggenhout Pius (3 stemmen) en Maurice Deblauwe. Er is dringend een vijfde klas nodig en die komt toe aan Jan Michiels uit Iddergem, ten nadele van Maria Van Den Steen uit Kerksken. Voor het bouwen van deze klas slaagt burgemeester Omer Heerman erin, tijdens een persoonlijk onderhoud met de minister, een staatstoelage van 50% af te dwingen. De voorziene kosten bedragen 46.604fr. Na de schoolvakantie van 1935 zijn de nieuwe klaslokalen klaar. Jozef Coppens, uit Erpe, echtgenoot van Alice Ghijsels wordt benoemd op 13 september 1935 en Paul D'Hondt op 26 oktober 1938.

Als titularis van het 7de leerjaar is Maurice Ghijsels verantwoordelijk voor het bestuur van de gemeenteschool. Tevens moet hij instaan voor de verwarming en het onderhoud van de lokalen. Hij ontvangt daarvoor een toelage : *"400fr per klas, inbegrepen eigen aankoop der kolen, reinigen der klassen, zagen en klieven van het stoofhout en ontsteken der stoven"*. Hij leidt een team van 5 onderwijzers : Florent De

Meester Maurice Ghijsels, schooljaar 1957-1958
v.l.n.r. 1ste rij: Paul De Pelsmacker; Johny Van Impe; Lucien De Pril; Alfons De Waegeneer; Herman De Schrijver.
2de rij: Meester Maurice Ghijsels; Gaston Asselman; Jozef Van Durme; Hector De Rijck; Willy De Schrijver; Gustaaf Ruysstinck; Paul Baetens.
3de rij zittend : Alfons Buyl; Rony Eeman; Gaston Impens; Marcel Van Der Haegen; Hugo Van Keymolen.

Geest, Richard Ghijsels, Jan Michiels, Jozef Coppens en Paul D'Hondt. Ze geven les van het tweede tot het zevende leerjaar.

De nieuwe klaslokalen veranderen niets aan het feit dat de uitrusting nog veel te wensen overlaat. Op 25 oktober 1940 herinnert meester Maurice het Gemeentebestuur aan zijn vraag om in elke klas tenminste over een kast te kunnen beschikken en om de klas van meester Paul eindelijk te voorzien van een kruisbeeld, een lessenaar en een behoorlijk bord.

Kandidaten onderwijzer 7 mei 1946

De oorlogsjaren laten ook in Kerksken hun wonden na. Jan Michiels, veroordeeld tot hechtenis, ziet zich uit zijn ambt ontzet. Jozef Coppens, die men het zingen van Vlaamse liederen aanwrijft, krijgt een tuchtstraf van 3 maanden.

Op 7 mei 1946 benoemt de Gemeenteraad in geheime zitting uit 11 kandidaten Herman Herremans en Albert Eeman als onderwijzers in vervanging van Jozef Coppens en Jan Michiels. Jozef Coppens wordt in ere hersteld en hij blijft onderwijzer tot 1 oktober 1972. Jan Michiels wordt in 1958 opnieuw aangesteld en gaat met pensioen in 1972.

Paul D'Hondt neemt de fakel over

Eind van de jaren vijftig bloeit het gemeentelijk onderwijs nog. Wanneer Maurice Ghijsels in 1959 zijn taak als hoofdonderwijzer overdraagt aan Paul D'Hondt, telt de school 168 leerlingen en 6 studiejaren. Het onderwijscorps bestaat uit : Richard Ghijsels, Jozef Coppens, Albert Eeman, Herman Herremans, Jan Michiels en Rene Van Melkebeke. Geen inspanning is hen teveel om de leerlingen op het middelbaar onderwijs voor te bereiden.

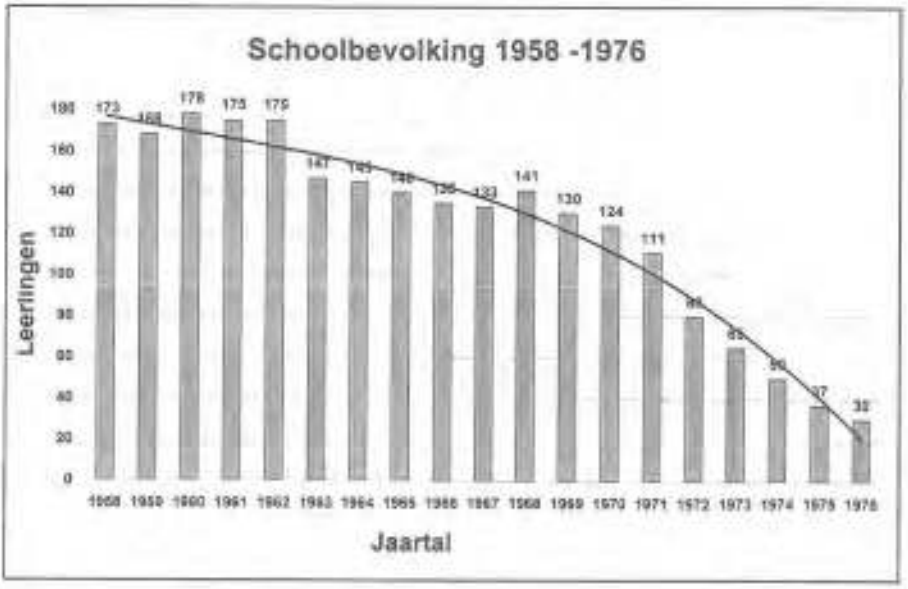
In 1965 heeft er een aanbesteding plaats voor uitbreidingswerken, inbegrepen de aanleg van centrale verwarming en een nieuwe elektrische installatie. Het College wijst de bouwwerken op 26 maart van dat jaar toe aan de laagste aanbieder, de heer E. Gees uit Aalst, voor een bedrag van 4.870.598fr. In november '67 zijn de verbouwingswerken aan het gemeentehuis en de gemeenteschool voltooid. De plechtige inwijding van de nieuwe lokalen gebeurt op 24 augustus 1968.

Tal van prominenten zijn op de feestzitting aanwezig : Gouverneur De Kinder, de heer Van Nuffel, afgevaardigde van de Minister van Openbare Werken, W. Verleysen, Bestendig Afgevaardigde, de geestelijke en wereldlijke inspectie, de voltallige gemeenteraad en andere genodigden.

Paul D'Hondt biedt in 1970 zijn ontslag aan. Hij is benoemd tot diocessaan inspecteur van het lager onderwijs. Paul D'Hondt wordt opgevolgd door René Van Melkebeke, die later directeur wordt van de vrije gesubsidieerde meisjesschool.

De school loopt leeg

Vanaf de jaren '60 gaat het stilaan bergaf met het gemeentelijk onderwijs. Die trend zet zich het volgend decennium nog scherper door. Terwijl er in '58 nog 173 leerlingen zijn ingeschreven, bedraagt het aantal in '76 nog amper 30. De werkingskosten voor de school worden vaak niet volledig benut. Inspanningen om de school leefbaar te houden blijken vruchteloos. De gratis vervoerdienst, gestemd in 1970, wordt een jaar later opnieuw ingetrokken. Ook het opstarten van lessen Frans na de schooluren en het organiseren van socio-kulturele en sportactiviteiten kunnen het tij niet meer doen keren.

Op 1 oktober 1975 zijn er nog slechts 37 leerlingen ingeschreven. Aangezien dat onvoldoende is om een derde klas in stand te houden, trekt de Gemeenteraad de nodige conclusies. Met ingang van 1 oktober 1975 wordt de derde klas afgeschaft en wordt de heer Herman Herremans ter beschikking gesteld. Op 9 juni 1976 beslist de Raad om de gemeenteschool over te dragen aan de vrije gesubsidieerde meisjesschool. Die beslissing wordt echter bij K.B. van 16 augustus verworpen. Op 1 september 1976 wordt in de gemeenteschool

gestart met 30 leerlingen. Achteraf worden de scholen wel samengevoegd.

Beknopt overzicht "Onderwijzers Gemeenteschool"

Naam	In dienst	Uit dienst	Opmerking
Van Londersele Johannes	1810 ?	1843	Onderwijzer op vrije basis
Van Der Haegen Jan-Baptist	1831	1843	
De Wael Bernard	1831	1843	
De Kock Vitalia	1831	?	
Van Landuyt Charles	1843	1868	Hoofdonderwijzer
Verbraecken Joanna	1863	1879	
Ghijsels Donatus	1878	1879	Hulponderwijzer
Blom Alfons	1868	1890	
Van Eesbeeck René	1880	1910	
Van Overstraeten August	1890	1901	
Van Den Steen August	1889	1924	Hoofdonderwijzer vanaf 1910
Van Gutte Arnold	1904	1933	Hoofdonderwijzer vanaf 1924
De Geest Florent	1911	1955	
Ghijsels Maurice	1923	1959	Hoofdonderwijzer vanaf 1933
Ghijsels Hilaire	1928	1929	
Ghijsels Richard	1929	1967	
Michiels Jan	1933	1972	
Coppens Jozef	1935	1967	
D'Hondt Paul	1938	1970	Hoofdonderwijzer vanaf 1959
Eeman Albert	1944	1976	
Herremans Herman	1944	1975	
Van Melkebeke René	1959	1992	Hoofdonderwijzer vanaf 1970
De Pelsmaecker Lauraine	1967	1974	

Interimarissen zijn in de tabel niet opgenomen

Het adultenonderwijs

Begin van deze eeuw start ook in Kerksken het onderwijs voor "adulten". Niet te vroeg : het Koninklijk Besluit dat de gemeenten aanzet om onderwijs te voorzien voor fabriekskinderen die de lagere school niet hadden kunnen afmaken, dateert immers al van 1 september...1866. Meester August Van Den Steen, aangesteld op 19 juni 1902, draagt elke zondag van 14 tot 16 uur zijn steentje bij om de arbeider uit de onwetendheid te halen. Dat het adultenonderwijs er zo laat kwam, komt op rekening van het Gemeentebestuur. Een aan-

Meester Paul D'Hondt, 4de studiejaar 1957-1958
v.l.n.r. 1ste rij: Wilfried Van Impe; Mark De Rijck; Willy Gees; Rudy De Pauw; Frans Ijzerbijt; Paul Van Impe; Jean-Pierre Ottoy; Jean-Pierre Lievens; J. De Schrijver.
2de rij: 'Meester'Paul; Freddy Fleurinck; Emiel De Rijck; Jozef Boeykens; Paul Stevens; Frans Soos; Willy De Geyter; Noel Coppens; Karel De Spiegeleer.
3de rij: Antoine De Rouck; Kamiel Tas; Willy Raes; Willy Jacobs; Freddy Tas; Frans Yserbijt;Andre De Rijck;Frans Blondeel; Willy Moens.
4de rij: Andre Baetens; Etienne De Rijck; Marcel Kieckens; John Payne; Ettenne De Saedeleer; Gustaaf De Meerleer; William Soete, Julien Yserbijt, Freddy Buyl.
5de rij: Jozef De Pelsmaeker; Jean-Pierre Van Keymeulen; Jean-Pierre Lievens; Johnny De Pelsmaeker; Frans De Prit; Luc Van Keymeulen.

Meester Herman Herremans, 2de studiejaar 1957-1958
1ste rij, v.l.n.r. : Herman Herremans; Herman Cooreman; Mark Fonck; Rik Ruyssinck; Willy De Pauw; Elie De Pelsmaecker; Emiel Matthijs .
2de rij : René Spinaels; Maurits Seminck; Jean-Pierre Coppens; Hilaire Pontzeele; Wilfried Gees; Herman De Bolle; Jozef Buyl .
3de rij : Andre Raes; Daniel Lauwereys; Erwin Van Geert; Wilfried De Blander; Frans Van Impe; Wilfried De Pauw .
4de rij : William De Vulder; André De Waegeneer; Eddy Raes : Georges De Schrijver; Roger Van Keymeulen; Eddy Tas; Freddy Scheerlinck .

Meester Albert Eeman, 3e Studiejaar 1970-1971
1ste rij, v.l.n.r. : Rudy Adriaens; Patrick De Waegeneer,; Peter Boeykens; Hans Piro; Dirk Uttersprot; Dirk, Johan De Block; Geert De Schepper; Dirk De Ryck.
2de rij : Mario Coppens; Chris Buyl; Noël Baxtael; Peter Baetens; Raf De Muyter; Patrice Goessens; Wim Vijverman; Janssens Willem.
3de rij : Wim Heyse; Patrick Lievens; Ludwig Van Herreweghe; Martin Quityn; Jan Heyse; De Neve Lieven; Frank Vijverman; Eddy De Cooman.

Meester René Van Melkebeke, 1979, 5de en 6de leerjaar
v.l.n.r. 1ste rij: Johan Blondeel; Meester René Van Melkebeke; Christine Ascoop; Chris Ascoop; Jan Van Impe; Mario De Paepe; Ronny De Gusseme; Christine Van Impe.
2de rij: Marnix De Neve; Mario Scheerlinck; Darry Brijs; Chris Asselman.

maning, in 1868, voor het opstarten van een avondschool voor volwassenen, legt de gemeente naast zich neer. Het argument van dienst is dat de bestaande school veel te ver van de fabriek ligt...

" Overwogen dat in onze gemeente die klas van scholieren van volwaschene, zich bijna uitsluitelijk bezig houden met de linnenwerverij dat zij hun werk staken te weten des zomers ten negen uren en 's winters ten acht ure 's avonds nog later. Gemerkt dat onze gemeenteschool zich tweemaal langs de eene zijde der gemeente bevindt, waardoor het voor de grote meerderheid bijna onmogelijk is om de school na de werkstaking nog te kunnen bijwonen, overtuigd dat alle onkosten voor den huidigen oogenblik bijna zonder vrucht zouden wezen. Kan dit ontwerp uitstellen tot na de opbouwing onzer nieuwe school welke nagenog in het midden der gemeente zal geplaatst zijn". (14)

Wanneer de nieuwe gemeensteschool er komt, in 1874, blijft de wil om iets te doen echter achterwege. Herhaaldelijk stellen de Gouverneur en de Arrondissementscommissaris de gemeente in gebreke. Maar de vroede vaderen volharden in de boosheid en vinden onderwijs voor volwassenen alsnog een geldverspilling. De Gemeenteraad van 4 oktober 1880 formuleert zijn beslissing als volgt : *"zoo heeft de raad voornoemd bij deze met algemene stemmen besloten geen school voor volwassenen in te richten, het welke eene nutteloze uitgaaf ; eene verkwisting van penningen, zou weze, denwelke wij verplicht zijn zoo goed te bewaren".*

Dat de klaslokalen van meester Blom intussen leeg staan, maakt geen verschil uit. Evenmin het feit dat er toch een vrije jongensschool komt, terwijl er zogezegd geen geld voorhanden is.

Een nieuw aandringen van de Gouverneur op 12 december 1889, krijgt volgend antwoord : *"er werden reeds verscheidene vruchteloze pogingen ondernomen om eenen leergang voor volwassen in te richten en dat er nooit deze inrichting tot stand heeft kunnen brengen ten gevolge der weverijen der fabrieken die tot negen en tien uren 's avonds werken. Het zou een nuteloze uitgave zijn eene school in te richten".*

Dat de adultenschool uiteindelijk toch geen nutteloze instelling is, mag blijken uit het feit dat meester A. Van Der Steen in oktober 1904 reeds een hulponderwijzer naast zich krijgt : Clement Van Gutte.

Het vrij onderwijs

De geschiedenis van het vrij onderwijs te Kerksken loopt in de beginperiode parallel met die van het klooster (zie Kerkelijke Geschiedenis). Het is immers de kantschool die voor het eerst onderwijs verschaft aan meisjes. Op 5 maart 1858 verleent de

Gemeenteraad aan moeder-overste, zuster Stanislas (juffrouw Joanna Verbraecken) een toelage om de behoeftige kinderen van het dorp *"de regels van wellevendheid, gehoorzaamheid en eerbied aan te leren"*. Na de bouw van het nieuwe klooster, in mei 1865, start de kantschool met avondonderwijs voor volwassenen.

Met de schoolstrijd in 1879 wordt het onderwijs voor meisjes ondergebracht in het klooster. De inwoners van Kerksken staan in voor de financiering. Dat is de eigenlijke start van het vrij onderwijs voor meisjes.

In 1884 laat pastoor Van Hoeymissen zijn vrije meisjesschool overnemen (financieren) door de gemeente. De hogere overheid is niet erg ingenomen met dat initiatief : de vrijheid van onderwijs wordt immers met de voeten getreden.

Op 24 november 1884 beslist de Gemeenteraad :

"Voor de Meisjesschool bestuurd door J. Joanna Verbraecken :

1. Het kosteloos gebruik van een onlangs nieuw gebouw geschikt en wel dienende voor schoollokalen met al de nodige en er bevindende schoolmeubel, schoone ommuurde speelplaats, schoonen en omhaagden groenselhof met schoone woning ook zeer wel gelegen in het midden van het dorp.

2. Voor het onderwijs der behoeftige meisjes ten getalle van 73 eene vergoeding van 300fr.

3. Voor schoolbehoeften der arme kinderen aankoop van grondstof voor de handwerkschool en aankoop van prijzen voor de prijsdeeling en verwarming der scholen 75fr.

4. Vermoedelijk opbrengst der vermogende leerlingen 200fr."

Juffrouw Verbraecken overlijdt op 11 mei 1886. Ze wordt opgevolgd door Clementina Van Der Donckt. De Gemeenteraad hernieuwt het contract :

De Gemeenteraad van 29 september 1886 besluit: *"De aanneming der vrije meisjesschool in deze gemeente te behouden en Jufrouw Maria Clementina Van Der Donckt als bestuurster derzelve, in vervanging van wijlen Joanna Verbraecken te aanvaarden. De aan deze aangenomen school verleende toelage bestaande in eene vaste som van 650fr bij wederzijdse overeenkomst vastgesteld om er het hulpgeld en het schoolgeld der behoeftige kinderen te vertegenwoordigen, wordt insgelijk op zelven voet behouden en bij deze dringen wij aan om deze aanneming door de Hoogere Overheid te zien bekrachtigen."*

Twee jaar later in 1888 geeft juffrouw Van Der Donckt haar ontslag en wordt tijdelijk opgevolgd door juffrouw Elodine De Larue. Op 6 november 1889 wordt juffrouw Maria Van Den Eeckhoudt(Zuster Henrica) aangesteld als bestuurster. Onder haar bestuur kent de school een opbloei; kleuteronderwijs, adultenonderwijs en zondagscholen worden ingericht. Ze wordt daarvoor in 1901, bij haar 50-jarig jubileum als kloosterlinge, uitbundig gevierd.

Vrije bewaarschool

Op 27 april 1891 schrijft de heer Voornamen een vernietigend rapport over de toestand van de bewaarschool ("kleuterschool") in Kerksken. Nadien draagt het Gemeentebetuur de kleuterschool in alle stilte over aan de vrije meisjesschool. Van 1893 af is de vrije meisjesschool officieel ook bevoegd voor de bewaarschool. Dat is tot op heden het geval. In 1899 is reeds een tweede kleuterklas noodzakelijk.

Moeder Cent

De vierde organieke wet op het lager onderwijs van 1894 voorziet vooral in een materiële verbetering voor de onderwijzer(es). Onder druk van de socialisten wordt er een minimumwedde vastgesteld. Alle leerkrachten dienen voortaan over een diploma te beschikken. Door de bloei van de vrije school is er een te kort aan religieuze leerkrachten en wordt een lekenleerkracht aangeworven. Die hulpleerkracht wordt door het klooster slechts 600fr per jaar betaald. Velen beschouwen dat als een hongerloon en nemen het klooster zwaar op de korrel. "l' Etoile Belge" bindt de kat de bel aan in een artikel van 10 december 1900 : *"De gemeenschap van Kerkxken die een bevolking heeft van 2.000 inwoners, werd vrijgesteld van het betalen van het minimum loon en wettelijke salarisverhoging aan een niet religeuze en gediplomeerde hulp-leerkracht. Die hulpleerkracht ontvangt een vergoeding van 600fr en de regering heeft zich beijverd om de vraag van hun goede vrienden in Kerkxken in het recht te stellen".*

De meisjesschool wordt bestuurd door nonnen die een niet religieuze leerkracht wel tijdelijk hebben willen toelaten bij gebrek aan religieuze gediplomeerde leerkrachten. Men begrijpt aan welke druk dat arme meisje zal blootgesteld zijn en als zij heeft toegestemd om een waar hongerloon te aanvaarden, is dat zonder twijfel uit angst voor de represailles die het meisje in het vooruitzicht gesteld zijn om plaats te maken voor één van die brave zusters die het lager meisjesonderwijs in bijna alle Vlaamse gemeenten ingepalmd hebben. (15)

De Denderbode neemt het voor de zusters op :

"Kerkxken. De oude Griet L'Etoile Belge vaart in haar nummer van 10 dec. hevig uit tegen de Zusters van het Klooster te Kerksken. En welke redenen zou er dan bestaan om door dit Voltaireblad aangevallen te worden, wat hebben zij toch misdaan?

Hoort! De zusters worden voor verdrukkers en onderkruipers uitgescholden omdat zij aan eene wereldlijke hulponderwijzeres slechts 600fr jaarwedde betalen. Dat hongerloon is opgedrongen schrijft de l'Etoile en die onderwijzeres moet braaf zijn en stillekens zwijgen, zoo niet wordt zij gebroodroofd en al spoedig vervangen door eene religieuse, want weet het wel, gaat het blad verder, die Zusters maken zich stillekens aan overal meester van het lager onderwijs in Vlaamsch België. Het zij gezegd dat de Etoile zich thans deerlijk bedriegt, ofwel vrijwillig hare lezers leugens opdischt, want de jaarwedde van bedoelde hulponderwijeres mag inderdaad op 1.050fr geschat worden; maar men moet hiervan 450fr afrekenen voor onkosten van voeding in het klooster, (300 dagen aan 1,50fr per dag = 450fr. Ziedaar hoe liberale bladen de waarheid verdraaien, en deftige personen voor verdrukkers hunner beambten willen doen doorgaan. Moesten alle gemeenten het geluk hebben zulke verdrukkers te bezitten, ze souden alras eene merkelijke verbetering in hunne kas bestatigen." (16)

Wat verdient een onderwijzer(es) in 1919?

De basiswedde bedraagt 3.000fr per jaar, voor een onderwijzer welteverstaan. Zijn vrouwelijke collega moet het met 400fr minder stellen. Voeg daarbij de woonstvergoeding (200fr), de gezinsvergoeding (100fr per minderjarig kind) en de tienjaarlijkse verhogingen van 100 en 150fr voor de mannen, respectievelijk 80 en 120fr voor de vrouwen.

Een schoolhoofd ontvangt bovenop zijn wedde nog een bestuursvergoeding van 100fr per klas, met een maximum van 600fr. Een bijzonder getuigschrift is nog eens 50fr waard.

Een hoofdonderwijzer met pakweg 10 jaren dienst en twee kinderen verdient makkelijk boven de 5000fr per jaar.

Kloosterlingen verdienen minder. De aanvangswedde voor mannen bedraagt 1.80fr, voor vrouwen 1.400fr. De 10-jaarlijkse verhogingen zijn beperkt tot 60fr en 10 tweejaarlijkse van 60 en 40fr. Omdat ze in gemeenschap leven zijn er geen andere vergoedingen.

Waarnemende leerkrachten genieten van een speciaal regime : de zieke leerkracht betaalt een deel van de wedde van de interimaris. De wedde van die leerkrachten wordt voor 2/5 betaald door de staat. Voor het overige gedeelte zorgen de gemeente (2/5), de provincie (1/10) en de zieke onderwijzer (1/10).

Personeelsbezetting in 1914

Lagere school : Zuster Marcella (Janssen Marie, Schaarbeek; * 21 okt. 1880); Zuster Léonce (De Vos Angelique, Sint Martens-Lierde; * 31 okt. 1889); Zuster Leonarda (De Vleeschouwer Maria-Elodie, St Goorix-Audenhove * 27 okt. 1865); Zuster Clara (Moortgat Marie-Sylvie, Lebbeke, * 16 feb. 1849).

Bewaarschool

Zuster Godelieve (De Schutter Marie-Theresia, Haeltert; * 4 sept. 1880); Zuster Methodia (Van Den Berghe Maria - Irma, Welle; * 1 dec. 1881); Zuster Scholastica (Van Den Driescche Irma - Marie, Michelbeke; * 17 juli 1894); Zuster Assisia (Lauwers Marie, Grimbergen; * 7 okt. 1888). Het adultenonderwijs wordt gegeven door Zuster Marcella, Zuster Léonce en Zuster Leonarda.

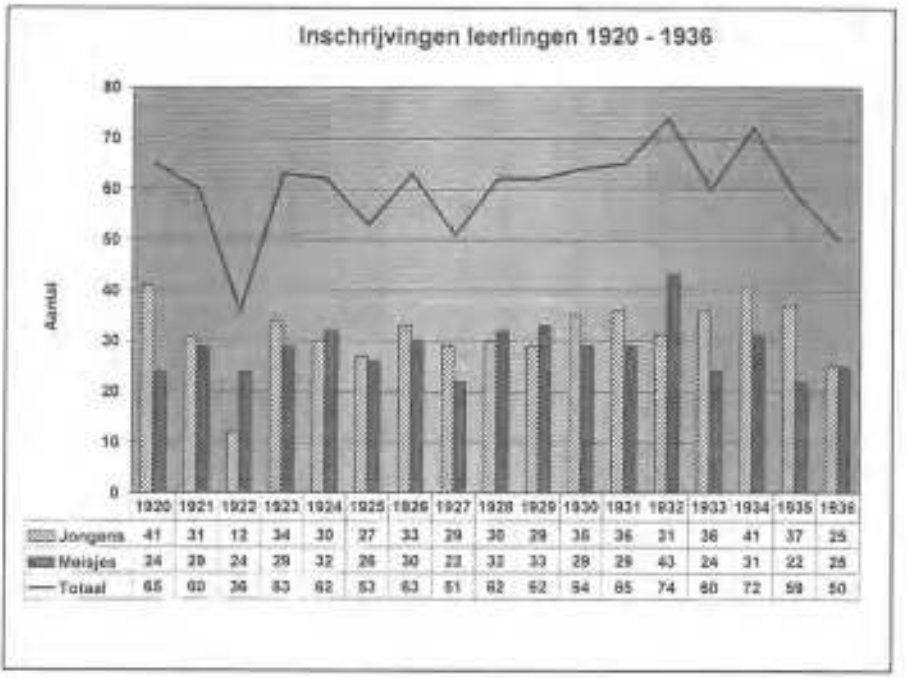
Klas Zuster Fidelia, 1934
1ste rij, v.l.n.r. : Victor Van Der Haegen; Lucien Van Impe; Alfons Vonck; Roger Verbeeren; Jozef Welleman; Willy De Pelsmaeker; Gustaaf De Schrijver; Frans Baetens; Andre Schollaert.
2de rij : Willy Van Der Haegen; Kamiel De Muyter; Kolombus De Bruyn; Roger Van Der Sijpe; José Van De Sijpe; Paul Boelaert; Herman Herremans; Edgard Duym; Robert Volkaert; Henri Coppens; Jan Baetens; Lucien Van Impe.
3de rij : Esther Van Landuit; Martha Hunninck; Germaine De Schrijver; Marie-Louise Vonck; Ivonne De Zaaier; Ida De Geest; Simonne De Rijck; Hermina De Paepe; Fernanda D'Haeseleer; Emille Raes; Rachel Scheerlinck; Maria Vonck; Irène Verbeken.
3de rij : Marie-Louise Slagmulder; Simonne Gees; Helena Goubert; Julia De Block; Maria De Pelsmaeker; Alfonsin Lauwerys; Yvette Roelandt; Adrienne De Meerleer; Julienne Ponsele; Paula Kiekens; Maria De Muyter.

Klas Zuster Leonce 1934
1ste rij, v.l.n.r. : Esther Piens; Caroline De Neve; Martha De Meerleer; Clarisse Goossens;Maria De Meerleer; Suzanne D'Hondt; Maria Souffriau; Suzanne Van Impe; Juliette Van Der Haegen; Maria Gees.
2de rij : Suzanne De Geest; Simonne Van Wesemael; Justine Roelandt; Clementine Van Der Haegen.; Mariette Dooremont; Rosine Boonen; Paula Ghijssels; Paula Van Mieghem;Jullia Van Der Stockt; Julia De Bruyn.
3de rij : Zuster Leonce; Jeanne De Pauw; Suzanne Van Der Haegen; Madeleine Vanck; Julia De Clercq; Margeurite Van De Sijpe; Julia De Pelsmaeker; Julia De Pauw; Liza Sorgeloos; Maria Coppens; Maria Goeman.
4de rij : Roza Roelandt; Maria De Pril; Cesarine Gees; Margeurite Scheerlick; Martha Van Den Biest; Elza De Block; Simonne Baeyens; Martha Welleman; Florine Van Durme.

Zuster Irène. Derde kleuterklas 1934
1ste rij, v.l.n.r.: Maurice Heyman; Robert Van Pamel; Frederik Daem; Gustaaf Baetens; Paul Ruyssinck; Frans Baetens; Albert De Rijck; Remi De Luyck; Roger Wellekens; Willy Van Boxstaele; Alfons De Meerleer.
2de rij : Zuster Irène; Julien Verbeken; Cyriel Goossens; Maurice De Pauw; Jan Baeyens; Lucien Van Melkebeke; Willy Coppens; Etienne Van Impe; Robert Dooremont; Edgard Duym; Gaston Van Keymolen; Frans Callebaut.
3de rij : Marieke Ghijsels, Paula Gees, Irène Van Der Biest; Elise Scheerlinck; Martha Sonck; Paula De Neve; Madeleine Lauwaert; Paula Verbeken; Paula Van Durme; Maria Piens; Simonne Dooremont; Helene Van Der Haegen.
4de rij : Roza De Schrijver; Jeanne Van Der Haegen; Julienne Van Hoorebeke, Yvonne Provost; Adrienne Van Melkebeke; Simonne Coppens; Roza Colpaert; Anna Melkebeke; Emilienne Cooman; Alma Impens; Simonne Seminck.
Vooraan midden : Edith Duym; Julia Duym.

Grafiek inschrijving leerlingen 1920-1936

Kinderen per kubieke meter

De vijfde organieke wet op het lager onderwijs van 19 mei 1914 bepaalt de oprichting van een vierde graad. Pas na de oorlog zal minister Destrée de leerplicht op 14 jaar brengen. Daarmee hinkt België de andere landen achterna. (Duitsland 1850, Groot-Britannië 1870-1880, Luxemburg 1881, Frankrijk 1882, Nederland 1900, Japan 1907). De wet Destrée heeft een belangrijk sociaal gevolg : kinderen jonger dan 14 kunnen voortaan niet meer tewerkgesteld worden.

Vóór de tweede wereldoorlog zijn er in de vrije meisjesschool 11 klassen : 4 voor lager onderwijs, 4 bewaarklassen en 3 klassen voor adultenonderwijs. De vier klassen van de lagere meisjesschool tellen samen 228 leerlingen. Elke leerling dient over 4,5 kubieke meter ruimte te beschikken, zo is het voorschrift. Twee klassen zijn overbevolkt en dus wordt bijbouwen noodzakelijk. De voorziene kostprijs voor een nieuw klaslokaal bedraagt 4.700fr, exclusief de leermiddelen die op 365fr zijn geraamd. Uiteindelijk worden twee klassen bijgebouwd.

De school groeit: in het schooljaar 1943-1944 zijn er reeds 8 lagere en 4 bewaarklassen. Langzaamaan doen ook de leken hun intrede in

Staande v.l.n.r.:
Zuster Julia;
Zuster Salomé;
Moeder Eustelle;
Zuster Léonce;
Zuster Yacintha;
Irma Van Der Schueren.

Zittend: Clarisse Moreau;
Maria Eeman;
Rachel Coppens;
Maria Lauwereys;
Marjet Dooremont;
Cecile Scheerlinck.

het vrij onderwijs. Juffrouwen moeten evenwel ongehuwd blijven, zoniet zijn ze verplicht hun job op te geven. Na 19 jaar dienst dient, in 1947, Juffrouw Maria Van Den Steen haar ontslag in wegens huwelijk.

Rond 1950 komt er verandering; deels door gebrek aan religeuze leerkrachten, maar vooal onder invloed van de maatschappelijke veranderingen.

Op 13 juni 1949 wordt de school officieel erkend en 11 jaar later wordt een vijfde kleuterklas gesubsidieerd.

In 1964 verlaten de zusters het klooster in Kerksken om terug te keren naar het hoofdhuis in Opbrakel. In 1979 neemt de kloosterschool de gemeentelijke jongensschool over. Meester Albert Eeman gaat met pensioen en René Van Melkebeke wordt hoofd van de vrije basisschool voor jongens en meisjes.

In 1984 telt de school 140 leerlingen en 95 kleuters. Ze voldoet daarmee aan de normen om te splitsen. Marc Uyterhaegen volgt René Van Melkebeke op als directeur. Er zijn op dat ogenblik negen lagere en vijf kleuterklassen. De sluiting van de vrije meisjesschool te Heldergem is de directe aanleiding voor de plotse groei.

De bloesem bloeit

Onder het impuls van Jean-Pierre van Keymeulen wordt een oudercomité opgericht dat instaat voor het leerlingenvervoer en de naschoolse opvang en begeleiding. Ook voor maaltijden wordt gezorgd. Na de paasvakantie van 1991 zet Klaas De Schepper als driehonderdste leerling zijn eerste stappen in de kleuterschool. Met het overschrijden van die magische 300-kaap, behoort de school administratief tot de grote scholen. Jaarlijks is er een aangroei van 15 tot 20 leerlingen, meteen het bewijs dat de dorpsschool vertrouwen schept. Leerlingen gaan niet meer automatisch over naar een stadsschool wanneer ze het derde of vierde leerjaar bereiken. Integendeel: uit de omliggende gemeenten Haaltert, Denderhoutem en Heldergem komen meer en meer leerlingen naar de school. Meer dan de helft blijft nochtans uit Kerksken zelf afkomstig. Verbeteringswerken in de Beekstraat en de Kerkweg maken de school veiliger en toegankelijker. In 1994 wordt een polyvalente zaal, met refter en turnzaal, in gebruik genomen.

In 1999 telt de vrije basisschool 291 leerlingen, waarvan 115 kleuters, verdeeld over 5 klassen en 176 leerlingen, verdeeld over 9 lagere klassen. Er zijn 23 personeelsleden aan het werk, waaronder 17 leerkrachten.Ter gelegenheid van het jaarlijkse schoolfeest op 27 juni 1999 krijgt de Kerkskense basisschool de naam "De Bloesem".

1954 Viering 50ste verjaardag juffrouw Rachel Coppens
Staande, v.l.n.r: Godelieve Duym; Monique Taeleman; Juliette Chiau; De Munter Godelieve (vervangt Godelieve Michiels); Lena Verbeken; Simonne Fleurinckx
Zittend: Zuster Marcella; Pastoor Michiels; Rachel Coppens; Zuster Michaël; Marjet Dooremont; Zuster Silvana; Godelieve Volckaert.

Onderwijzend personeel 1998
Staande v.l.n.r.: Hilde Muylaert; Chris De Pauw; Lieve Droessaert; Ann D'Haese; Monique Van Bokstal; Gilberte Van De Meerschaute, Guy Focquet; (Stagiaire); Mark Uytterhaegen.
Zittend: Gonda Provost; Claire Van Opdenbosch; Rita Provost; Ann Palsterman; Anny De Saedeleer; Ingrid Vijverman; Nathalie Van Cutsem.

Zuster Liberta, 7e en 8e studiejaar, 1943-1944
1ste rij, v.l.n.r. :Maria De Pelsmaeker; Alfonsine Lauwereys; Esther Van Landuyt; Simonne De Rijck; Simonne Baetens; Simonne De Rijck; Germaine De Schrijver; Simonne Roelandt ; Martha Hunninck; Hermina De Paepe.
2de rij : Irma Menschaert ; Suzanne Moock; Yvonne Baetens; Adrienne Van Melkebeke;Marie-José Baeyens; Paula Poelaert; Henriette De Smet.
3de rij :Estelle Gees; Adrienne Heyman; Helena Debbaut; Gabrielle Van Den Eynde; Maria Vonck; Delpfine De Schrijver; Simonne Van Der Hoeven; Fernanda D'Haeseleer.

Zuster Eugena, 2de studiejaar, 1944-1945
1ste rij: Georgette De Kegel, Godelieve Mertens;(?); Odette De Spiegeleer; Clarice De Loose; Esther Scheerlinck; (?);(?); Eliane De Rijck; (?);(?);(?); Van Impe Elise;(?).
2de rij : Estelle De Gelas; Maria Taeleman; Mariette Volckaert; Agnes De Kegel; Christiane De Kegel; Mariette De Smet; Maria Reynaert.
3de rij, v.l.n.r.: Marcella Quintyn; Elise Van Der Sype; Julienne De Bruyn; Lena Janssens; Jeannine De Muyter; Anny De Jaeger; Elise Van Impe; Denise Van Impe; Odette De Schrijver; Eliane De Backer; (?); Jeanne Duym; Godelieve Smekens; Godelieve Buyl.

Juffrouw Godelieve Volckaert, 3de leerjaar 1973
1ste rij, v.l.n.r.: Juf Godelieve Volckaert; Maggy Coppens; Hilde Boonen; Fabienne De Cooman; Noëlla De Wetter; Ingrid De Pril; Mireille De Troyer; Gonda Provost; Corry D'Homme
2de rij: Annick De Rijck; Ann D'Hondt; Annick De Swaef; Katelijn Lievens; Monique Van Den Eynde; Gina Roelandt; Hildegarde Impens; Christine De Smet; Lieve Welleman;
3de rij : Ankie Praet; Carine Heyse; Monique Moerenhout; Vera De Nul; Nancy Herremans; Ann Heyman; Kathleen Reynaert; Carla Buydens; Ann Cobaert
4de rij: Ingrid Volckaert; Veerle Michiels; Lydia De Valck; Christine Pardaens; Anne-Marie Braeckman

Personeel 1974
Staande, v.l.n.r. :Josee Beeckman; Godelieve Volckaert;Zuster Basilla; Mariette Dooremont; Marie-Louise Meersman; Simonne Fleurinck; Magda Van Den Steen.
Zittend: Juliette Chiau, Monique Taeleman; Zuster Hermina.

Onderwijzend personeel - Religieuzen vanaf 1900

Lekennaam	Zusternaam	in dienst op	tot	Jaren	Graad
De Geyter Marie Virginie	Veronique	1900	1915	15	Bewaarschool
Van Den Berghe Marie Irma	Methodia	1905	1948	43	Bewaarschool
De Schutter Marie Theresia	Godelieve	1908	1913	5	Bewaarschool
Goessens Maria-Anna	Jeanette	1908	1932	24	Bestuurster
Moortgat Marie Sylvie	Clara	1909	1917	8	Lager onderwijs
De Vleeschouwer Marie	Leonarda	1910	1914	4	Lager onderwijs
Janssens Marie	Marcella	1911	1915	4	Lager onderwijs
De Vos Angelique	Léonce	1913	1958	45	Lager onderwijs
Van Den Driessche Irma	Scholastica	1917	1924	7	Bewaarschool
Van Den Berghe Victorine	Romanie	1924	1929	5	Bewaarschool
Van Geel Elisa	Olympia	1925	1930	5	Bewaarschool
Herman Amandine	Materna	1926	1931	5	Bewaarschool
Van De Casteele Laura	Fidelia	1929	1936	7	Bewaarschool
Van De Velde Irma Maria	Irène	1930	1942	12	Bewaarschool
Eeckhout Marie	Genoveva	1938	1946	8	Lager onderwijs
Gabriëls Leontine	Liethertha	1938	1943	5	Lager onderwijs
Servaes	Eugena	1938	1949	11	Bewaarschool
De Gols Rosine	Julia	1941	1954	13	Lager onderwijs
Terlinck Esther	Salomé	1948	1954	6	Bestuurster
De Keersmaker Irena	Yacintha	1949	1952	3	Bewaarschool
De Schepper Elza	Gerardine	1952	1954	2	Bestuurster
Vanderbruggen Martha	Lina	1952	1964	12	Bewaarschool
Verreth Bertha	Adèle	1954	1963	9	Lager onderwijs
Coppens Maria	Marcella	1955	1979	24	Bewaarschool
Present Judith	Elvira	1955	1958	3	Bestuurster
Serrey Elisabeth	Samuel	1958	1964	6	Bestuursters
Roelandt Camilla	Basilia	1972	1980	8	Bestuurster

Onderwijzend personeel - tot 1975

	in dienst op	tot	Jaren	Graad
De Cabooter Rachel	1915	1926	11	Bewaarschool
Van Der Schueren Irma	1920	1948	28	Lager onderwijs
Van Crombrugghe Rachel	1927	1946	19	Lager onderwijs
Van Den Steen Maria	1928	1947	19	Lager onderwijs
Coppens Julia Suzanne	1936	1947	11	Bewaarschool
Coppens Rachel	1937	1961	24	Lager onderwijs
Lauwereys Ernestine	1939	1946	7	Lager onderwijs
Lauwereys Maria	1947	1955	8	Bewaarschool
Dooremont Mariette	1947	1979	32	Lager onderwijs

Moreau Clarisse	1948	1951	3	Lager onderwijs
Scheerlinck Cecile	1950	1954	4	Bewaarschool
Eeman Maria	1950	1958	8	Bewaarschool
Govaert Denise	1951	1957	6	Lager onderwijs
Duym Godelieve	1954	1975	21	Bewaarschool
Volckaert Godelieve	1954	1979	25	Lager onderwijs
Fleurinck Simonne	1955	1979	24	Lager onderwijs
Michiels Godelieve	1957	1960	3	Lager onderwijs
Taeleman Monique	1958	1990	32	Bewaarschool
Eeman Agnes	1959	1961	2	Huishoudregentes
Verbeken Helena	1959	1990	31	Lager onderwijs
Chiau Juliette	1960	1979	19	Bewaarschool
Van Den Steen Magda	1961	1976	15	Lager onderwijs

Interimariseen zijn in deze tabel niet opgenomen

Voetnoten

1. BRAECKMAN W., Het lager onderwijs in enkele gemeenten van het land van Aalst , L.v.A.nr. 5-6 1965

2. Prov. Arch. Hollandse periode, notulen gemeenteraad zitting 22 maart 1827.

3. Prov. Arch. Hollandse periode, notulen gemeenteraad zitting 22 maart 1827.

4. Prov. Arch. Hollandse periode, brief Burgemeester M. De Ruddere 12/8/1828

5. RAB, G.M.A. nr 2, notulen gemeenteraad, zitting 28 oktober 1849

6. Godsdienstige week in Vlaanderen, 22 augustus 1879.

7. Land van Aalst, 8 februari 1880.

8. Godsdienstige week in Vlaanderen, 4 juni 1880.

9. RAB, G.M.A. nr 3, notulen gemeenteraad zitting, 12 september 1889.

10. RAB, G.M.A. nr 6, uitgaande brieven 12 juni 1891

11. Denderbode, 7 maart 1897.

12. RAB, G.M.A. nr 6, uitgaande brieven 12 juni 1891.

13. RAB, G.M.A. nr 6, uitgaande brieven 12 juni 1891.

14. RAB, G.M.A. nr 3, notulen gemeenteraad, zitting 28 november 1868.

15. L'Etoile Belge van 10 december 1900.

16. De Denderbode van 30 december 1900.

VERENIGINGSLEVEN

De Kerkzangers

In 1852 vonden wij reeds sporen van een eerste zangkoor. Het was bij koster Van Wijnendaele dat wekelijks *"enige jonge lieden vergaderen om de zang aan te leren, voor kerkelijke diensten"*. Daaruit groeide, onder de leiding van kerkzanger Martinus Baeyens, uit den Berg, de zangmaatschappij "De Roozen onzer Lente".

In 1854 nam het zangkoor deel aan een zangtornooi in Moorsel en werd door de jury bekroond met de eerste prijs. In De Denderbode van 2 juli 1854 lezen wij *"Zondag laetst heeft onze zangmaetschappij, voor het loopende jaer haer eerste uytstapje gedaen, en heeft op het concours te Moorsel, met eenparige stemmen van den jury haere mededingers overwonnen. Een zeer fraey verguld eeremetael zal zondag 9 juli a.s. aen onze yvervolle zangers uytgereikt worden. Afschoon de concurrentie niet al te groot was, heeft onze jonge societeyt proeven gegeven van grooten voortgang welken zy grootendeels te danken heeft aen den overmoeyelyken yver en de grondige kennissen van haeren bestuerder leraer, M. Baeyens, die de societeyt sedert haere inrigting niet alleenlyk m.b.t. de zangkunst maar ook ten aenzin van moraliteyt en goed order weet te bestueren. De alomgekende en verdienstelyke gebroeders van het huys De Wilde-DeJaeger, die thans binnen onze gemeente verblyven, zyn onder het geluyd van hun wel beoeffend fanfaregespel onze bekroonde zangers tot Haeltert gaen afhalen. Te Kerkxken aangekomen, is de maetschappy op de gulhertigste wijze onthaeld geworden."*

Tot bij zijn overlijden in 1891 bleef Martinus Baeyens de bezieler van de kerkzangers. De traditie van kerkzangers werd later voortgezet door zijn familieleden.

In 1921 huwde Jozef Temmerman uit Aalst met Maria-Berlindes Van Londersele uit den Boekent en vestigde zich te Kerksken. Hij werd orgelist en vormde een kerkkoor met de gebroeders Gustaaf en Emiel Baeyens als voorzangers.

Later groeide daaruit 'Het Kerkkoor' onder de leiding van Florent Boonen. Het koor was samengesteld als volgt:

sopranen Jozef Boeykens, Clement Boeykens, Georges Scheerlinck, Herman Scheerlinck, Emiel Coppens en Clement Volckaert;
tenors: Frans Boonen, Jan Gees en Albert De Rijck;
bassen: Emiel Baeyens, Gustaaf Baeyens en Maurits Van Vaerenbergh.

Ten huize van orgelist Jozef Temmerman werden de 17 gregoriaanse missen gerepeteerd. Bij plechtige vieringen werden de kerkzangers versterkt door het meisjeskoor, eveneens onder de leiding van Jozef Temmerman, en naast anderen : Ida Baetens, Julia De Rouck, Adrienne Seminck en Marie Van Impe

De kerkzangers 1948.
V.l.n.r.: Florent Boonen; Emiel Coppens; Jan Gees; Willy Coppens; Albert Eeman; Maurits Van Vaerenbergh en zittend Jozef Poelaert.

Zangkoor Jubilaté

Op 3 oktober 1982 verscheen het volgende bericht in het parochieblad "Kerk en Leven" : *"Parochiaal Kerkkoor: Naast de vele organisaties en bonden in onze schone parochie, hebben wij nog dringend nood aan een parochiaal zangkoor voor het opluisteren van zovele plechtigheden in onze kerk. E.H. J. Van Impe zou bereid zijn de leiding waar te nemen voor deze zanggroep die voor het eerst zou samen komen op dinsdag 19 oktober 1982 te 19.30u in de kerk. Wij doen daarom een beroep op volwassen mannen en vrouwen die willen meehelpen aan de zorg voor de eredienst in eigen parochiekerk. Wie goed zingt, bidt tweemaal. Zo helpt u onze parochiegemeenschap nog levendiger maken."*

Zangkoor Jubilaté augustus 1993.
V.l.n.r.: Christina Kerkhove; Luc Van Den Noortgate; Maria Coppens; Paula Lievens; Gaston Van Keymolen; Maria Reynaert; Eliane Van Den Bremt; Roger Herremans; Marie-Louise De Pelsmaecker; Clementine Van Der Haegen; Hilde Michiels; Heléne Janssens; pater Albert Van Loulersele; Herman Carkers; Jürgen Wayenberg; Lieve Van Nuffel; Jules Verhoegen; Marie Madeleine Redant en dochtertje Eva Wijnant.

Een 25-tal kandidaat koorleden reageerden spontaan op de aankondiging. Onder de leiding van dirigent E.H. J. Van Impe(zondagonderpastoor) werd wekelijks gerepeteerd in de kerk. De koster, Florent Boonen, werd organist. Op 2 november 1982 kreeg het koor de naam 'Jubilaté'. Het nieuwe koor wilde hoofdzakelijk op kerkelijke Hoog- en Feestdagen de liturgie opluisteren met aangepaste gezangen. Tevens werd druk geoefend voor het opluisteren van de kerkdiensten tijdens huwelijken, jubilea, Maria- en Kerstvieringen. Na een jaar intens oefenen, waagde men zich reeds aan een paar concerten. Het optreden in zaal Chrisma, met het Nederlandse echtpaar Ellie en Rikkert, werd een succes, evenals het concert met Koen Crucke in Denderhoutem. In 1985 werd E.H. J. Van Impe onderpastoor te Moorsel. Christine Deconinck volgde hem op als dirigente. In 1990 verzorgde het koor Jubilaté, samen met drie andere koren, in De Werf te Aalst een optreden ten voordele van Roemenië. In september 1990 ging koster Florent Boonen met pensioen ; zijn opvolger Jürgen Wayenberg engageerde zich onmiddellijk in het koor. Op 25 april 1990, de nacht na de wekelijkse repetitie, stortte de kerk in. De repetities werden eerst voortgezet in de turnzaal van de Vrije Basisschool, later in de noodkerk op het Dorpsplein. In januari 1992 diende Christine Deconick, om familiale reden, haar taak als diri-

gente op te geven. Koster-organist Jürgen Wayenberg , Eliane Van Den Bremt en Hilde Michiels verzorgden tijdelijk de repetities. In september 1992 werd Christina Kerkhove de nieuwe dirigente. Een hoogtepunt voor het koor Jubilaté was zondag 4 februari 1996. Bij de inwijding van de heropgebouwde kerk door Bisschop A. Luysterman, verzorgde het koor met veel luister de liturgie. Met veel moed, volharding en vriendschap bereiden de 25 koorleden, organist Jürgen Wayenberg en dirigente Christina Kerkhove hun 20-jarig bestaan voor, in oktober 2002.

De Fanfares van Kerksken

Vrede en Eendracht

In 1895 werd een eerste muziekmaatschappij in Kerksken gesticht. Het was pastoor Pringels die enkele muzikanten aansprak om gedurende de processie 't Allerheiligste Sacrament te begeleiden. Een drietal weken later groeide uit deze kern de Katholieke Fanfare-Maatschappij "Vrede en Eendracht" onder de leiding van onderwijzer Van Overstraeten. Reeds kort na haar oprichting ontstond er tweedracht, naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen. Een groep muzikanten, onder leiding van Victor Van Der Haegen scheidde zich af. Die groep trachtte een daensistische fanfare te stichten. Die poging mislukte en in mei 1896 werd de eenheid in de fanfare hersteld.

Het eerste publiek optreden van de fanfare gebeurde bij de begrafenis van bestuurlid Felix Meganck op 9 januari 1897. De Denderbode van 17 januari 1897 berichtte daarover: *"De pas opgerichte Fanfaren-maatschappij – Vrede en Eendracht – van Kerskxken vergezelde de stoffelijke overblijfselen van den betreurden overledene naar zijn laatste rustplaats, onder het spelen van treurmarchen die wonderwel werden uitgevoerd. Hier achter laten wij de lijkrede volgen die op het graf werd uitgesproken door den heer August Van Den Steen, hulponderwijzer te Kerkxken.: Onze maatschappij nauwelijks een jaar en half gesticht, verliest een harer leverigste bestuurleden. Over een jaar hadden wij het genoegen hem voor de eerste maal met eene sérénade te vereeren en tevens den wensch uit te drukken, ten minste nog 25 jaar deze te mogen hernieuwen. Helaas... "*

Een triomfdag voor "Vrede en Eendracht" volgde na de grote betoging van de Daensisten te Kerksken, einde mei 1897. Als reactie daarop organiseerde het katholieke gemeentebestuur een 'Luisterrijk Muziekfeest' op zondag 27 juni 1897. Acht muziekkorpsen uit de omgeving namen deel en de plaatselijke fanfare werd uitbundig gehuldigd.

In 1901 nam de fanfare afscheid -met een serenade- van haar voorzitter Meester Van Overstraeten, bij zijn benoeming tot kantonnaal opzichter. Meester August Van Den Steen werd de nieuwe voorzitter. De fanfare werd uiteindelijk verscheurd door de dorpspolitiek en stierf een stille dood.

Kunst en Vermaak

In 1929 werd een nieuwe fanfare opgericht onder de naam "Kunst en Vermaak"; dirigent was meester Van Gutte. Burgemeester Omer Heereman werd voorzitter. Het waren vooral de gebroeders Maurice, Hilaire en Richard Ghijsels die de fanfare bezielden. Repetities werden gehouden bij de familie Ghijsels. Na de inrichting van de zaal "Bij Molle Marie" nam de fanfare daar haar intrek. In 1933 werd Maurice Ghijsels de nieuwe dirigent. De fanfare werkte nauw samen met de toneelvereniging "Kunst en Vermaak" en ondersteunde muzikaal de toneelopvoeringen. Nog vóór de tweede wereldoorlog werd de fanfare opgedoekt, doch een kleine kern bleef, waaruit in 1948 een nieuwe fanfare groeide.

Sint-Martinus

Voor de begeleiding van de revue "Kerksken op zwier" trommelde Paul D'Hondt een groepje muzikanten samen. Onder de leiding van Guido Karels repeteerden Henri Lievens, Alfons Lievens, Emiel Lievens, Roger Lievens, Frans Lievens, Frans Schouppe, Marcel Van Keymolen, August De Schrijver, Cyriel De Pelsmaeker, Arthur Van Opdenbosch en Florent Boonen wekelijks bij "Molle Marie". De

Vlaggewijding H. Hartbond 6 juli 1958

revue werd een waar succes dankzij de inzet van die muzikanten. Met voormelde kern werd, onder de stuwende kracht van Paul D'Hondt, Florent Boonen en Edmond Van Herzele, in 1948 een nieuwe muziekmaatschappij opgericht onder de naam "Sint Martinus". Paul D'Hondt trok met Florent Boonen en Henri Lievens naar Sint Lievens-Houtem ; ze kochten er de instrumenten van de plaatselijke fanfare op, dankzij de financiële steun van pastoor Michiels, dokter Van Rampelbergh en Marcel Roelandt(Lucas). Alle vroegere muzikanten werden opgetrommeld zodat spoedig een keurig korps van dertig spelende leden werd samengesteld, met de volgende

Afsluiting Missieweek 28 maart 1954
Wij herkennen: Florent Boonen; Johny Stevens; Arthur Van Opdenbosch; Marcel Stevens; Frans Schouppe; Rufin D'Hondt; Edmond Van Herzele; Jozef Boeykens; Emiel Lievens; Emiel Rottiers; Paul Scheerlinck; Roger Lievens; Paul Lievens; Willy Impens; Walter Impens; August De Schrijver; Gaston Impens; Robert Volckaert; Marcel van Keymolen; Emiel Coppens; Arthur Vonck; Paul Boeykens.

bestuursploeg: Edmond van Herzele(voorzitter), Marcel Van Keymolen (secretaris), Paul D'Hondt(schatbewaarder)en bestuursleden Roger Lievens en Florent Boonen. In 1952, ter gelegenheid van de eremis van pater Roger Lievens, speelde de fanfare "Sint-Martinus" voor het eerst in 't openbaar. Dankzij de financiële medewerking van het gemeentebestuur werd gestart met gratis muziekonderricht teneinde voor de nodige opvolging te zorgen. Wekelijks werd er gerepeteerd onder de leiding van volgende dirigenten: Guido Karels, Edgard Branckaert, Florent Boonen, Henri De Vis en Dirk Uytterspot.

Een hoogdag was juni 1969, bij de wijding door pastoor De Henau van het nieuwe vaandel, geschonken door Hilaire Van Opdenbosch. Na de wijding hield de fanfare een wandelconcert in de gemeente. De feestviering werd afgesloten met een gezellig samenzijn in feestzaal Roxy. De fanfare "Sint-Martinus" huisterde alle feestelijkheden op in de gemeente en nam geregeld deel aan festivals. Vaste uitstappen werden: de jaarlijkse processies, de wijkkermissen, herdenking wapenstilstand 11 november en de Allerheiligen-plechtigheid op het kerkhof.

Vanaf 1974 af werd er samengewerkt met de muziekmaatschappij van Hekelgem onder de leiding van Henri De Vis. In 1985 werd het bestuur vernieuwd: Jozef Boeykens volgde Marcel Stevens op als voorzitter, Paul De Rouck werd schatbewaarder en Emiel Uytterspot, Robert Volckaert en Herman Impens waren bestuursleden. Een kern muziekminnende liefhebbers, aangevuld met muzikanten uit Moorsel en Aalst, verzorgen nog regelmatig concerten en optredens van fanfare "Sint-Martinus".

Willy Michiels Kwintet

1959: drie vrienden-muzikanten besloten om samen een orkest op te richten: Idain Van Impe (drums); Frans Mertens (accordeon) en Herman Impens (zanger - saxofonist). Het eerste optreden was ter gelegenheid van kermis Sint-Pieter bij "Lisken in de Berg". Na korte tijd werd Gaston Impens in het orkest opgenomen als zanger-gitarist. Nadat de groep ook opgang begon te maken als balorkest, trad ook Freddy De Leeuw als zanger - gitarist toe.

Wanneer Gaston in 1968 afhaakte, werd hij vervangen door Luc Van Keymolen. Dat was nog altijd de periode van het orkest "Francis Martin". Er waren optredens samen met de Strangers, Zwarte Lola, Paul Anderson, Patty Devick, Paul Roelandt... In 1969 trok Willy Michiels met de leden van het orkest naar een gespecialiseerde zaak in Brussel waar semi-professionele apparatuur werd aangekocht. Het "Willy Michiels kwintet" was geboren. De optredens van het "Willy Michiels Kwintet" als covergroep werden meer en meer geapprecieerd. Optredens in Chimay, Antwerpen en Gent waren geen uitzondering. Op zeker ogenblik slaagden de mannen er zelfs in tijdens de jaarlijkse zomervakantie twaalf maal op te treden, o.a. bij Albert Raes, Fons Stella en in de Roxy. Kort daarna kon Frans Mertens de druk van de vele optredens niet meer aan. Paul Van Keymolen werd als organist aangenomen.

De medewerking van Maureen Coppens, Paul Van Opdenbosch en Roger Scheerlinck heeft veel bijgedragen tot het jarenlange succes van het "Willy Michiels Kwintet"

In 1977 werd het 'Willy Michiels Kwintet" definitief ontbonden. Daar bij alle orkestleden de microbe niet volledig was uitgestorven, werd op verzoek van Meester Paul nog geregeld opgetreden voor de gepensioneerden van Kerksken. Daarvoor werd ook een beroep gedaan op de medewerking van Robert Volckaert en Jefken Boeykens.

Staande: Paul Van Keymolen; Luc Van Keymolen; Freddy De Leeuw.
Gehurkt : Herman Impens; Idaln Van Imje

Het laatste publieke optreden in 1995 was ter gelegenheid van een revival, georganiseerd door de stichters van het vroegere jeugdhuis "Woody". Daaraan werd eveneens meegewerkt door het "Mini Michiels Kwartet": Peter D'Hondt, Paul Van Opdenbosch, Marc Roelandt en Paul De Troyer. Het doek viel definitief na het optreden op het kampioenenbal van Kaatsclub Michiels in 1996.

De Musetta's

In 1946, na een zangwedstrijd in zaal 'Molle Marie', bracht Paul D'Hondt enkele muzikanten samen en zette hen aan tot het vormen van een orkest. Onder leiding van Guido Karels, met medewerking van Frans Tas(akkordeon) en de gebroeders Piet en Addie Matthijs werden de "Troubadours" opgericht. Die muziekgroep kende succes in de omliggende gemeenten. In 1952 werd door de gebroeders Matthijs "De Musestta's" opgericht als dansorkest. In de beginperiode

werd opgetreden met een bezetting van vijf tot acht muzikanten. Ze traden vooral op als begeleidend orkest van toenmalige vedetten als Bob Benny, Jean Walter, Ray Franky, Ria Pia, Marva en zelfs de jonge Will Tura. In 1957 werden ze 'Kampioen van Belgie' voor kleine orkesten. Het orkest werd omschreven als een formatie van sensatie, ritme en show . Het optreden van het kwintet, waarin twee zangers, kende vooral succes op openluchtfeesten, kermissen en bals. De wet op het dansverbod onder de 18 jaar, begin 1960, betekende het einde van vele kleine ensembles. In februari 1963 werd het orkest ontbonden.

Staande v.l.n.r.: Piet Matthijs; Frans Tas; Addie Matthijs.
Zittend: Marcel Allaer; Robert Volckaert.

Het Toneelleven in Kerksken
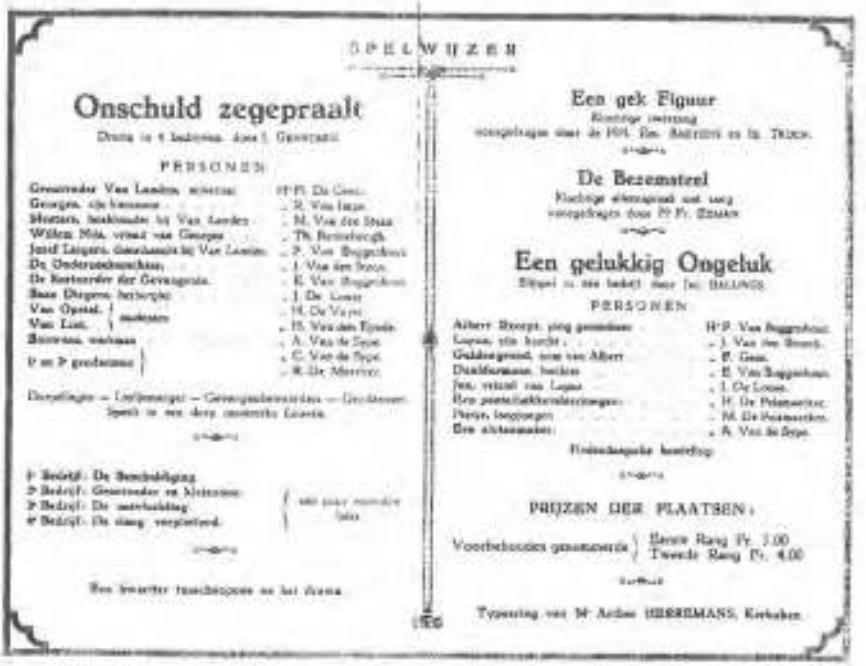
In de jaren dertig was er in Kerksken een bloeiend socio-cultureel leven. Het dorp bezat twee actieve toneelverenigingen. Jaarlijks werden door beide toneelkringen opvoeringen verzorgd, die druk werden bijgewoond. De toneelkringen waren de weerspiegeling van de politieke tweedracht in het dorp. Men was speler of toeschouwer van één van de kringen en automatisch behoorde men politiek tot nummer 1 of 2.

Voor Taal en Volk

In 1928 werd de Katholieke Vlaamsche Toneelkring "Voor Taal en Volk" gesticht. Ere-voorzitter werd Gustaaf Meganck, voorzitter Jozef Temmerman, ondervoorzitter Florent De Geest en secretaris

Pius Van Buggenhout. Initiatiefnemer en bezielende kracht achter die vereniging was Jozef Temmerman. Tijdens zijn studies aan het Sint-Jozefscollege te Aalst, werd Jozef Temmerman betrokken bij het bloeiende toneelleven op het college. In 1909 werd Pater Stracke s.j. retoricaleraar aan het toen franstalig Sint-Jozefscollege. Hij zou er drie jaar blijven en in die periode de aanzet geven tot de tweetaligheid van het college. Als middel gebruikte hij het nederlands toneel. In 1911 werd Jozef Temmerman door Pater Stracke uitgekozen om de hoofdrol te vertolken in het drama Lucifer van Vondel. De opvoeringen werden een succes. Het was toen zeker een krachttoer om in een franstalig college hoogstaand nederlands toneel te brengen.

In 1929 tijdens het eerste speeljaar werden niet minder dan drie drama's en drie blijspelen opgevoerd in zaal Korlick. Het was zeker een hele prestatie om die te regisseren met een twintigtal amateur spelers van Kerksken. De prijzen van de plaatsen varieerden van 5 fr naar 3 fr en een programma kostte 25 centiemen.

SPELWIJZE

Onschuld zegepraalt

PERSONEN

Een gek Figuur

De Bezemstrel

Een gelukkig Ongeluk

PERSONEN

PRIJZEN DER PLAATSEN:

Programma toneelfeest van 24 november en 1 december 1929

De toneelkring had niet alleen succes in Kerksken maar oogstte ook veel bijval in de hele streek. Een waar succes werd 'Onder de Sovjetvlag', opgevoerd op 10 en 17 december 1933. De Volkstem van 14 december 1933 schreef daarover volgend artikel: *"Voor een bomvolle*

zaal werd verleden zondag door de Christelijke en Vlaamsche Toneelbond 'Voor Taal en Volk' het ontroerend drama 'Onder de Sovjetvlag' een spel uit het hedendaagse Rusland met brio opgevoerd. Met liefde gespeeld en warme toejuichingen. Voorzitter Jozef Temmerman leidde de vertoning in en hield voor oogen, met betrekking tot het drama dat ging volgen, hoe het Bolsjewisme zich tot taak heeft gesteld de burgerlijke en christelijke levensbeschouwing te vernielen, teneinde een nieuwe samenleving te stichten op marxistischen grondslag. Den opvoerenden Kring weze gelukgewenscht. Hier werd een daad gesteld van zuivere Katholieke actie. Proficiat mannen."

Op zondag 15 januari 1939 vierde de toneelkring zijn 10 jarig bestaan met de opvoering "Onschuld zegepraalt". Dat werd de laatste opvoering. De mobilisatie van verscheidene spelers betekende het einde van de bloeiende toneelkring.

Kunst en Vermaak.

In 1929 werd onder de leiding van hoofdonderwijzer Clement Van Gutte, maar vooral door de stuwkracht van de gebroeders Maurice, Hilaire en Richard Ghijsels de toneelkring "Kunst en Vermaak" opgericht. De ere-voorzitter werd Burgemeester Omer Heereman, Hilaire Ghijsels(voorzitter-toneelleider), Clement Van Gutte(ondervoorzitter), Frans Coppens (secretaris) en bestuursleden: Cyriel Van

Spelers toneelstuk" Hoger op" 1932.
Bovenaan, v.l.n.r.: Cesar Lievens; Louis Rottiers; (?); Jules Van Der Haegen; Anna De Bruyn; Henri Lievens; Frans Seminck.
Staande: Marcel Van Den Eynde; Frans Lievens; Alfons Lievens; Cyriel Van Keymolen; Frans Schouppe; Alfons D'Haeseleer; Alfons De Meerleer; Eufrazie De Pelsmaeker; Arthur Rottiers; César De Bruyn; Elza De Bruyn.
Zittend: Valerie Hunninck; Hector Renneboog; Alice Ghijsels; Julienne Leroy; Frans Reynaert; Emiel Lievens; Remi Impens.

Londersele, Jozef Lievens, August Michiels, Victor Van Der Haegen, Kamiel De Rijck, Alfons Welleman, Maurice Ghijsels en René Coppens.

De eerste repetities gebeurden bij de familie Ghijsels, op het dorp. Met de uitgifte van aandelen werd de zaal "Bij Molle Marie" gebouwd. De binneninrichting werd volledig bekostigd door de toneelkring, waarin talrijke idealisten vele uren opofferden om de zaal in te richten. Na avonden en nachten repeteren kwam het grote ogenblik met de opvoering van het eerste dramatisch werk "Door 't noodlot vervolgd". In 1932 werd succes geoogst met het stuk "Hoger op". Vooral tijdens de oorlog werden de voorstellingen druk bijgewoond. In februari 1944 kende vooral "De Kalkoenen Tragedie" een daverend succes. Voor Kerstmis 1944 stond op het programma de opvoering van "Sneeuwwitje" een sprookjesspel door de kinderen van Kerksken. Na wekenlang geduldig oefenen was alles klaar. Doch een dag vóór de opvoering werd die verboden door Burgemeester Frans De Kegel, op bevel van de Duitse bezetter.

Uit protest weigerden de inwoners de terugbetaling van de betaalde toegangskaarten. Uiteindelijk, twee jaar later met de kerstdagen 1946, werd "Sneeuwwitje" opgevoerd door grotere kabouters.

Op 21 januari 1946 vierde "Kunst en Vermaak" uitbundig het 25-jarig huwelijk van Marie en Pol, uitbaters van de zaal 'Molle Marie'. Arthur Van Keymolen en Frans Reynaert zongen er de levensgeschiedenis van Marie en Pol Van Boven.

Kerstdagen 1946

SNEEUWWITJE

FEESTWIJZER

15 MINUTEN POOS

ROLVERDEELING

SNEEUWWITJE

BOOZY KEVANGEN

WERKJE

ANDERE KABOUTERS

Programma sneeuwwitje

In de jaren vijftig beleefden de Kerkskenaren veel plezier aan de opvoeringen "Kersksken op zwier". Die revues, onder de leiding van Paul D'Hondt, trokken veel toeschouwers van de omliggende gemeenten. Vele liedjes werden jaren later nog steeds gezongen. De operette "Sepp'l" werd een waar succes. De rollen werden meestelijk gezongen door Alfonsine Laurwerijs(Sepp'l), Paula Gees (Lori), Marcel Impens (Bartje), Frans Coppens (oude boer), Clement Ruyssinck(dokter), Willy Coppens (graaf), Simonne Coppens (gravin) , Georgette Van Impe (directrice school), Gerard Boelaert (champetter) en Arthur Boelaert (knecht). Clement Ruyssinck, Valerie De Waele en Louis Humninck zorgden voor de decors. Met primitieve middelen werden de wonderbaarlijkste decors ineengeknutseld. Regendroppen en windgeluid werden gemaakt met een zelf in elkaar gestoken machine. Regen was eenvoudig, dat gebeurde met een gieter. Jozef De Cock stond in voor de grimering en zorgde tevens voor de aankleding van de decors en verlichting.

ST. GENESIUSGILD

NATIONAAL VLAAMS KRISTELIJK TONEELVERBOND

ERKENTELIJKHEIDSDIPLOMA

AANGEBODEN AAN DE HEER REYNAERT FRANS

uit Kerksken , op 16 Mei 1954 , voor zijn zeer VERDIENSTVOLLE EN AKTIEVE MEDEWERKING AAN HET KRISTELIJK LIEFHEBBERSTONEEL

Op 16 mei 1954 vierde "Kunst en Vermaak" zijn 25-jarig bestaan. De jubilarissen: Mevrouw Van Boven-Ghijsels, Alfons Welleman, Arthur Van Opdenbosch, Frans Coppens en Frans Reynaert werden gehuldigd voor hun verdiensten gedurende de voorbije 25 jaar. Door de voorzitter van de toneelbond, Hector Van Den Noortgate, werden eretekens en een diploma overhandigd aan de gehuldigden. In 1958, na 29 jaar werking, viel het doek voor "Kunst en Vermaak"; de con-

currentie van de bioscoop en van het kleine kijkkastje in de woning, verdrong definitief het liefhebberstoneel.

Davidsfonds

In 1875 begon het Davidsfonds zijn geschiedenis met een klein groepje Vlamingen. Die hebben wellicht niet verwacht dat hun stichting zou uitgroeien tot de grootste culturele vereniging van Vlaanderen, niet gebonden aan partijpolitieke structuren.

In Kerksken werd de DF-afdeling opgericht in 1935, maar daarvoor waren er al 29 huisgezinnen van Kerksken aangesloten bij een DF-afdeling in Aalst. Het was E.H. Arents, pastoor, die de zaak aan het rollen bracht. Het bestuur dat hem daarbij assisteerde bestond uit: E.H. Alfons Schouppe (voorzitter); Albert De Neve (secretaris); Felix Van Lul en Karel Van Mulders. Waarschijnlijk sloeg hun initiatief direct aan bij de bevolking, want zij konden starten met 52 leden.

Japie als standbeeld. De drie Albert's, drie 'onderwijzers': De Rijck; De Neve; Eeman.

Van 1940 af werd het bestuur onder pastoor C. Michiels fors uitgebreid. Het ledenaantal liep eveneens gevoelig op, nl. tot 92. Tijdens de donkere oorlogsjaren bracht het DF de Kerkskenaren wat welgekomen opbeuring en ontspanning met zijn talrijke toneelstukken die onder de bezielende leiding stonden van een zeer dynamische Albert De Rijck. De druk bijgewoonde toneelavonden hadden steeds een drama en een klucht op het programma. Klassiekers uit die tijd

waren: "De Waterduivel", "Schip in nood" en het lachsucces "Japie als standbeeld."

Na 1944 bleef het DF verder actief onder de opeenvolgende voorzitters: Louis Van der Hoeven, Albert Eeman, Jozef Buydens, Jozef

ROLVERDEELING

POOS

ONTSPANNINGSNUMMER

Alweer zal nog het SUCCES bekroond zijn
« Schip in Nood » opgevoerd door
« Davidsfonds » Kerksken,

WATERDUIVEL DE

ZONDAGEN 14 en 21 JANUARI 1945

MAAR:

DAVIDSFONDS KERKSKEN GROEIT!

De Waterduivel

Coppens, Robert Welleman, Paul De Schrijver en Frieda Leemans, huidige voorzitster. Als secretarissen, hebben vooral Emile De Rijck, Robert Gees en Albert Eeman, zich uitermate verdienstelijk gemaakt.

In 1946 sloot Herman Boeykens zich met leden en bestuursleden uit Heldergem bij de afdeling aan. Een fusie die deze van gemeenten en parochies jaren voorafging.

In 1952 werd op de speelplaats van de gemeenteschool de eerste Guldensporenviering na de bevrijding gehouden. De wonden van de repressie heelden. Tijdens de volgende jaren werden de 11-julivieringen georganiseerd in samenwerking met de gemeenten Haaltert, Erembodegem en Terjoden.

Toen Robert Gees naar Terjoden verhuisde, bleef het DF wat verweesd achter. Sommige bestuursleden haakten af, het ledenaantal verminderde en er waren nog zeer weinig activiteiten. Onder impuls van een paar oud-bestuursleden, voornamelijk Albert Eeman en Robert Welleman werd een nieuwe bestuursploeg met jeugdige inslag gevormd: Frieda Leemans, Cyriel Van Den Eynde, Herman

Cooreman, Frans Mertens, Bart Gees, René Van Melkebeke, Etienne Van Londersele, Chris D'Hondt, Hans D'Hondt, Antoine Beazaer, Raf Ottoy, Jan Van Eetvelde, Veerle Duym, Hugo De Schepper, Paul Bosteels, Peter D'Haseleer en William Minnaert. Met die ploeg was het DF Kerksken-Heldergem opnieuw gelanceerd.

De jubileumviering "50 jaar Davidsfonds in Kerksken" had plaats in 1985, in aanwezigheid van vikaris-generaal Frans Temmerman en de nationale voorzitter van het Davidsfonds Clem De Ridder. De doelstelling van het Davidsfonds is gebleven: "Cultuur naar de mensen brengen en de mensen naar de cultuur brengen". Dat dit in Kerksken geen wereldvreemd en elitair gedoe is, bewijst deze waaier van activiteiten: ieder jaar met Allerheiligen een tentoonstelling, meestal met werk van plaatselijke kunstenaars; voordrachten van gerenomeerde sprekers, zoals onder andere André Demedts en Armand Pien; boeken-en platenbeurzen; kleinkunstavonden met onder andere Willem Vermandere, Jef Elbers, Miel Cools, Dimitri Van Toren, Ed Kooyman; teken-en opstelwedstrijden voor de jeugd (in 1952 behaalde Herman van Cutsem de eerste plaats in de gewestelijke prijskamp); wijn-, bier-, en kaasavonden; natuurwandelingen; bijwonen van toneelvoorstellingen en bezoeken aan musea.

Davidsfonds Kerksken op bezoek bij kunstschilder Felix De Boeck.

Staande v.l.n.r. : Martha Hunninck; Hilda Baeyens; Etienne Van Londersele; Jeanne Guns; Robert Welleman; Erna De Geest; Victor Van Der Haegen; Gert Cooreman; Chris De Geest; Herman Cooreman; Edmond Muylaert; Celina Rottiers.
Zittend: Peter De Schrijver; Koen Cooreman; Felix De Boeck; Jo De Schrijver.

In 1990 organiseerde het Davidsfonds een kunsttentoonstelling met veiling ten voordele van de heropbouw van de kerk. Er werden 26 werken verkocht, meestal van plaatselijke kunstenaars maar ook van Marc Eyskens, Emile De Cooman en Felix De Boeck. Resultaat: 708.937 fr netto opbrengst.

Met meer dan 100 leden-gezinnen is het Davidsfonds Kerksken-Heldergem een van de meest actieve afdelingen van Vlaanderen.

KWB: Kristelijke Werklieden Bond

Vóór de KWB in Kerksken gesticht werd, waren er twee voorbereidende vergaderingen bij onderpastoor De Cuyper in de Hollestraat. De eigenlijke stichting gebeurde in een klaslokaaltje van de school in de Beekstraat, in 1948, in aanwezigheid van Jan Fonck, Maurice De Geest, Jozef De Cock, Valerie De Waele, Robert De Schrijver en Jan Gees. Het eerste bestuur werd gekozen in 1949; Jan Fonck werd voorzitter. Een lokaal was niet beschikbaar en dus werd er gestart met het opkuisen van het toenmalige 'soepkot' dat een echte ruïne geworden was. De Engelse soldaten hadden dat lokaal als legerdepot gebruikt en in 1945 in verwaarloosde toestand achtergelaten.

Stichters KWB 1948
Staande v.l.n.r.: Piet Brackman; Robert Cobbaert; Valerie De Waele; Gentil Pontsele; Jozef De Cock.
Zittend: Jan Fonck en Robert De Schrijver.

KWB staat voor: sociaal culturele vormingsbeweging voor christelijke werknemers en had tot doel elke werknemer voldoende vormingskansen te bieden in onze samenleving.

Vergaderingen en een groot deel van de activiteiten werden steeds in het Sint-Martinusheem gehouden. De bijzonderste activiteiten die in de loop van al die jaren aan bod kwamen:

- de driejaarlijkse bedevaart naar Lourdes, samen met KAV (de spaardienst die twee jaar vooraf begon maakte de kosten minder zwaar);

- het kerstfeest, tijdens de jaren '50 alleen voor leden, nadien samen met echtgenote, had steeds grote belangstelling;
- het Sint-Martinusfeest in samenwerking met KAV en BGJG;
- gespreksavonden over actuele problemen;
- tijdens de jaren '50 was er vooral " de Week van de Arbeid " die een groot succes kende. Dat werd gefilmd door Jozef De Cock en in 1997 op video gezet, ter gelegenheid van 'Retro Kerksken';
- begin de jaren '60 waren er vooral de 'Breughelfeesten' waarbij een varken werd geslacht;
- de jaren '60 waren ook nog gekenmerkt door: toneel, kaarting, voetbal, zwemmen, duivententoonstelling met daaraan verbonden een duivenvlucht;
- tijdens de jaren '70 had men vooral: de wekelijkse fietstochten, volleybal, kooklessen voor mannen, filmavonden, ééndagsreizen en studiedagen. In 1974 de viering van het 25-jarig bestaan. In 1978 werd de JAK (jong KWB) opgericht. Dat bracht niet wat men ervan had verwacht, n.l. een springplank naar de KWB.

In 1979 was er de 30-jarige viering, gepaard gaande met een foto-fietsrally.

Viering 5 jarig bestaan KWB 1983
Staande: v.l.n.r.: Herman Van De Sype; Marcel De Bodt; Gustaaf De Ryck; Maurice De Geest; Jan Fonck en Jozef De Cock.
Zittend: v.l.n.r.: Cyriel Ottoy; Albert De Wetter; Piet Braeckman; Gentil Pontsele, Valerie De Waele; Robert De Schrijver; Marcel Dierickx en Alfons Van der Hoeven.

In 1986 werd een 'Projectdag' (project 2000) georganiseerd waar vooral de nadruk werd gelegd op de problemen uit die periode: leefmilieu, vrede, arbeid. Er waren diamontages, tentoonstellingen en volksspelen. Opvallend was wel de maquette waarin de dorpskom van Kerksken centraal stond en die werd gemaakt door Lieven De Neve en Eric De Smet, twee jonge architecten.

KWB op retraite Pasen 1959
Staande: v.l.n.r.: Jozef Mertens; Louis De Smet; Jozef Welleman; Valerie De Waele; Karel Van Mulders; pater De Wit; Gustaaf Van Den Stockt; Albert De Wetter; Ernest Ottoy; Jozef De Smet; Robert De Schrijver; Prosper De Smet.
Zittend: v.l.n.r.: René Spitaels; Frans Menschaert; Marcel Meganck; Jan Rottiers; Robert De Schutter; Jean Baetens; Achiel Baetens.

Gedurende al die jaren veranderde het bestuur regelmatig. Om de twee jaar was er bestuursherverkiezing. De voorzitter mocht niet langer dan drie termijnen (6 jaar) na elkaar die functie uitoefenen. De opeenvolgende voorzitters waren: Jan Fonck, Maurice De Geest, Henri Coppens, Albert De Wetter, Herman Schotte, Marcel Van Mulders, Maurice Van Keymeulen, Edmond Muylaert, Frans Van Durme, Paul De Troyer en Paul Van der Biest. Het grootste aantal leden had men in 1968 met 150. In 1993 waren er nog 50 leden. Eind 1994 werd KWB-Kerksken opgedoekt.

KAV Katholieke Arbeidersvrouwen

Op nationaal vlak werd KAV gesticht in 1921: een beweging in opvolging van de VKAJ voor volwassen vrouwen uit de arbeiderswereld, en met als doelstelling algemene en persoonlijke vorming in een christelijk kader.

In 1951 werd KAV-Kerksken gesticht door Pastoor Michiels en enkele oud-kajotsters.

Kernleden 25 jaar KAV 1976
Staande : v.l.n.r. :Lisette De Rijck ; Edmond Van Herzele ; Willy Michiels ; Paula Van Opdenbosch ; Helène Janssens ; Hermina De Paepe ; Maria Coppens ; Marie Josee Ruyssinck ; Martha De Waele ; Martsy Callebaut ; Linda De Neve ; Madeleine Van Der Biest ; Magda Fonck ; Mariette De Schrijver ; Maria Guns ; Yvonne Schouppe ; Anna Vijverman ; Yvonne De Rijck ; Germaine Vijverman ; Maria De Pauw ; Hilda Baeyens ; Adrienne Heyman.
Zittend : Lena Janssens ; Bernadette Goubert ; Emma De Rijck ; Godelieve Van Impe ; Maria Reynaert ; Lena De Waele.

De eerste voortreksters waren Paula Gees, Yvonne Schouppe en Paula Van Opdenbosch. Vrouwen werden aangesproken om mede verantwoordelijkheid te dragen als wijkmeesteressen(nu kernleden), die op hun beurt andere vrouwen overtuigden om lid te worden. Weldra beschikte men over een eerste bestuursploeg met Pastoor Michiels(Proost), Paula Van Opdenbosch(voorzitster) en volgende bestuursleden: Paula Gees, Yvonne Schouppe, Germaine Vijverman, Anna Vijverman, Mimi Van Den Stockt, Maria Coppens, Roza Van Landuyt, Yvonne Provost, Simonne Coppens, Martha Roelandt, Maria Van Den Berghe, Ida Gees, Zoë De Rouck, Rozine Van Keymolen, Palmyre Muylaert, Elisa De Rijck, Germaine D'Hondt en Leonie D'Hondt.

De eerste werking, door maandelijkse studiekringen, was vooral gericht naar godsdienstige en huishoudelijke vorming. Daarna werden naaicursussen en kookcursussen georganiseerd, wat een grote hulp betekende voor de leden. De algemene vergaderingen, moederfeest, kerstfeest en het jaarlijkse ledenfeest, -soms opgeluisterd door eigen geschreven toneelopvoeringen- hadden plaats in de zaal "Molle Marie"; later in het heropgebouwde Sint-Martinusheem. Voor kleine

ledensamenkomsten stelden de gezusters Ida en Angèle Gees hun woning ter beschikking.

In 1963 kwam de jonge-vrouwenwerking (JKAV) tot stand met specifieke activiteiten en eigen een programma naar vrouwen tot 40 jaar. Eerste voorzitster werd Godelieve Duym, later opgevolgd door Madeleine Van Der Biest(1965), Marie-José Ruyssinck(1971), Mariette De Schrijver(1974), Christiane Gees(1978), Linda De Neve(1982), Ria De Schrijver(1986), Marijke Boonen(1990), Hilde Fonck(1994) en Chris Van Der Biest(1998).

In 1971 werd voorzitster Paula Van Opdenbosch verkozen tot senator. Na 20 jaar droeg ze de fakkel over aan Madeleine Van Der Biest, die in 1979 werd opgevolgd door Paula De Smet.

De voornaamste activiteiten die in de loop van 48 jaar bestaan aan bod kwamen:

- de Lourdeswerking, met spaardienst, werd gestart in 1968 met een eerste bedevaart in 1970 onder leiding van Helène Janssens. De bedevaarten hebben plaats om de drie jaar;
- 1971: viering 20 jaar KAV met plechtige ontvangst op het gemeentehuis, dankmis en feestvergadering in het Sint-Martinusheem;
- in 1972 startte de werking voor alleenstaande vrouwen;
- 1976: viering 25 jaar KAV;
- 1979: start van de jaarlijkse bedevaart naar de kapel van Landlede;
- 1991: viering 40 jaar KAV, met als thema: 'Cultuur, ons cultureel erfgoed'. De pioniers werden gehuldigd op de feestviering in het Sint Martinusheem.

Op 17 november 1980 werd de afdeling getroffen door een tragisch ongeval. Bij de verplaatsing naar de wekelijkse zwemlessen in Denderleeuw kwam het busje in botsing met een vrachtwagen. Chauffeur Gerard De Cock kwam hierbij om het leven en zeven zwemsters werden ter verzorging overgebracht naar het ziekenhuis.

De jongste bestuursverkiezing had plaats in 1998 met Paula De Smet(voorzitster), Lieve Verbeiren(medevoorzitster), Nadia De Smet (schatbewaarster), Ria De Schrijver(secretaresse), Greta Coppens(reizen), Monique Debbaut en Linda De Neve(ontspanning) Maritsy Callebaut en Nelly Eeman(praktische school), Ingrid De Ruyver en Marijke Boonen(Lourdeswerking). Door die bestuursploeg wordt een brede waaier van activiteiten aangeboden o.a. St-Maartensfeest voor de kinderen, jaarlijks Kerst- en moederfeest,

De pioniers 40 jaar KAV 1991
V.l.n.r. : Simonne Coppens ; Anna Vijverman ; Germaine Vijverman ; Yvonne Schouppe ; Rosa Van Landuyt ; Marta Coppens.

eigentijdse bezinningstochten, gespreksavonden, voordrachtreeksen voor vrouwen in de middenleeftijd, demonstraties in binnenhuisversiering en bloemschikken. De JKAV verzorgt ieder jaar een receptie na de eerste communie en staat in voor praktische zaken bij de oudervergadering van de vormelingen. Heel de werking wordt gedragen door 27 kernleden die maandelijks samenkomen en het ledenblad 'Vrouw en Wereld', samen met de uitnodigingen voor de geplande activiteiten, aan de 242 leden bezorgen.

NCMV Nationaal Christelijk Middenstandsverbond

In 1951 woonde Arthur Fonck in Aalst de stichtingsvergadering bij van de afdeling Kerksken. De eerste voorzitter werd Florent De Geest. In 1955 werd hij opgevolgd door Piet Braeckman. Die zal gedurende 22 jaar het voorzittersschap waarnemen.

Van bij het begin was de doelstelling van het N.C.M.V. : het bevorderen van het middenstandsleven in onze gemeente en de bewoners ervan bewust maken dat er in hun buurt een betere en meer persoonlijke bediening bestaat dan in de steden.

In de beginperiode, gedurende zowat zeven jaar, werden handelsbeurzen georganiseerd. Door het ontbreken van grote zalen hadden die beurzen plaats in minstens drie verschillende locaties; in scholen en kleine feestzaaltjes.

Nadat Marcel Van Sande in 1977 een periode als voorzitter optrad, werd Frans De Kock als nieuwe voorzitter verkozen. Onder zijn leiding,en met de medewerking van een groot en dynamisch bestuur, kwamen er opnieuw handelsbeurzen, nu onder de naam van 'Geschenkenbeurs'. Die hadden gedurende vier jaar plaats in de leegstaande gebouwen van de weverij T.A.S.. Het succes was groot; personaliteiten zoals minister d'Alcantara en minister Akkermans kwamen de tentoonstelling plechtig openen, de fanfare speelde, zanger Paul Roelandt zorgde voor animatie. Nadien verhuisden de geschenkenbeurzen naar een tent op het speelplein ' Woody' op Terlicht. Die tent werd voor heel wat gebruikt : twee weekends beurs ; tweedaagse playback-show ingericht door voetbalclub F.C. Kerksken en bal van de burgemeester. Na vijf jaar hield men de formule voor bekeken en werden andere activiteiten georganiseerd : avondmarkten, dag van de klant, eindejaarstombola (met als eerste prijs

Eerste handelsbeurs
Staand v.l.n.r. : Kamiel Van Impe; Arthur Fonck; Eli Schouppe ; verbondssecretaris NCMV; Alfons De Leeuw ; Piet Braeckman ; gewestsecretaris NCMV; Florent De Geest; Gustaaf Mertens.
Zittend : Robert De Schutter; Jozef Buyclens; afgevaardigde bestuur NCMV; E.H. Haers.

een auto), kerstversiering aan winkels en kerken, kerstboomverbranding, opendeurdagen.

In de N.C.M.V. afdeling Kerksken (waaronder Denderhoutem en Heldergem) schommelt het ledenaantal tussen 30 en 70 handelaars. De huidige bestuursploeg : Frans De Kock, Danny De Kock , Bart Gees, Willy Gees, Koen Welleman, Els Welleman, Eric De Neve en

Frieda Menschaert kijken uit naar de viering van 50 jaar X.C.M.V. in Kerksken

BGJG Bond van de Grote en Jonge Gezinnen

Een kernafdeling van de 'Bond van Kroostrijke Gezinnen in België ' werd in Kerksken gesticht op 21 oktober 1928. Het beheer werd gedurende de eerste jaren waargenomen door Onderpastoor Van Den Bossche. Van in den beginne werd veel belang gehecht aan de dienstverlening, die veelal van persoonlijke aard was zodat er niet veel sporen werden nagelaten. Het dienstbetoon strekte zich trouwens uit op alle terreinen, van financiële hulp tot juridische bijstand. In de gejaagdheid en de rusteloosheid van onze snel evoluerende maatschappij zijn we geneigd dat nabije verleden te beschouwen in de nostalgie van 'De Tijd van toen'. De tijd was anders, het leven was harder, het grote gezin had het financieel heel moeilijk. Gezinnen met tien kinderen en meer waren geen uitzondering. De invloed van de Bond is onzeglijk belangrijk geweest als gezinsbegeleider. In die tijd lag de nadruk nog op de grote gezinnen: men moest ten minste 4 kinderen hebben om lid te kunnen zijn. Later werd dit aantal op 3 gebracht, en nog later kwam er een accentverschuiving en naamsverandering met 'Bond van Grote en Jonge Gezinnen'. Zo kon men van 1956 af lid worden vanaf het ogenblijk dat men een gezin vormde. In 1964 werd onder impuls van Paul D'Hondt een plaatselijk bestuur opgericht. Marcel De Rijck werd verkozen als voorzitter, Jozef Coppens (ondervoorzitter), Paul D'Hondt(secretaris) en volgende bestuursleden: Robert De Neve, Alexis De Waegeneer, Robert De Schrijver, Frans Raes, Henri Coppens, Isidoor De Saedeleer, Jan Fonck, Roger Lievens, Maurice Wijnant, Georges Roelandt, Arthur Van Vaerenberg, René Van Melkebeke, Maurits Van Keymeulen, Albert Paridaens, Louis Vijverman, Jozef Buydens, Robert Welleman en Marcel Van Mulders.

In 1969 werd Bert Veldeman de nieuwe voorzitter, Helène Janssens(ondervoorzitster) en Jozef Coppens(erevoorzitter). Volgende nieuwe bestuursleden versterkten de ploeg: Robert Baetens, Frans De Pelsmaeker, Willy De Pelsmaeker, Jozef Kettels en Roger Provost. In 1977 kwam er een nieuwe bestuurswissel met Paul D'Hondt(erevoorzitter), Willy De Pelsmaecker(voorzitter), Fonck Jan(ondervoorzitter) en Robert Baetens(schatbewaarder).

De dienstverlening van de BGJG werd gediversifieerd o.a. met gezinsvakantie, reductiekaarten, gezinssport, gezinszegeldienst, grootoudersactie, vormingswerk en jonge-gezinnen-actie.

Bestuur BGJG 1987
Staande v.l.n.r.: Henri Fleurinck; Jean-Pierre Van Keymeulen; Stany Van Goten; Willy De Pelmaecker; Richard Van Geert; Frans Buyl.
Zittend : Marie-Joseph Raes; Helène Janssens; Luc Van Keymolen; Willy Bevernage.

Door die diversifiëring van het aanbod werd het bestuur bij de verkiezingen van 21 november 1980 grondig uitgebreid. Paul D'Hondt bleef erevoorzitter. Helène Janssens werd de nieuwe voorzitster, Luc Van Keymolen (ondervoorzitter), Robert Baetens (secretaris-schatbewaarder). Frans Buyl en Jean-Pierre Van Keymeulen werden verantwoordelijk voor de jonge-gezinnen-actie. Willy Bevernage en Luc Van Keymolen stonden in voor de gezinssport, jeugdsportwerken en sportanimatie 55+.

Bernadette Goubert organiseerde de kinderoppasdienst en Marie-Joseph Raes de gezinsvakantie. Willy De Pelsmaecker beheerde het recreatief werk en de verbruikersactie. Maurice Van Keymeulen bekommerde zich om de grootoudersactie en Jan Fonck verzorgde het vormingswerk.

Op 7 maart 1981 werd het 50-jarig jubileum gevierd van de afdeling. Een feestmaal werd aangeboden in zaal Korlick. Nationaal voorzitter Prof. Frans Van Mechelen, de eregast, hield de feestrede. Voor alle kinderen van het dorp werd op 28 februari 1981een speciale namiddag georganiseerd in het Sint Martinusheem. Nonkel Wally en Tante Lieve presenteerden er het poppentheater 'Pomponneke en Poepoel'.

In 1993 werd Jules Verhoeyen voorzitter en Stany Van Der Goten secretaris van een bloeiende afdeling met 133 leden.

KGB Katholieke Bond van Gepensioneerden

De vriendenkring van de gezinnen Arthur Van Opdenbosch-Cedilla De Rouck, Hector Baetens-Maria Wijnant, Jozef De Pauw-Florence Baeyens, Germaine Vijverman, Elodie De Kegel, Lisa De Rijck en enkele gepensioneerden die een zinvolle ontspanning in een gemoedlijke sfeer zochten, was de aanzet tot het stichten van een gepensioneerdenvereniging in 1960. De stichtingsvergadering werd georganseerd door Albert Van Den Hautte, afgevaardigde van het arrondissement. Arthur Van Opdenbosch werd voorzitter, Jozef Slagmuylder, secretaris, Jozef De Pauw, penningmeester en Frans Reynaert, hulpsecretaris.

Jubileum 30 jaar KBG 1990
Staande v.l.n.r. : Anna Van De Keere ; Maria De Vuyst ; Gabriël Quintijn ; Irma Menschaert ; Julienne Vermassen ; Roza Van Landuyt ; Justine Roelandt ; Marcel Impens ; Gaston Van Keymolen ; Robert Cobbaert ; Jan Fonck.
Zittend : Germaine Vijverman ; Marguerite Van Keymeulen ; Germaine Gosseye ; Paul D'Hondt.

De eerste activiteiten beperkten zich tot een gezellig samenzijn. Bij het drinken van een jeneverken werden oude volksliedjes gezongen. De sfeer was gezellig en tegen het einde van de zangstonde bracht Frans Reynaert regelmatig een selektie uit de revue 'Kerksken op zwier'. De leden noemden zichzelf ludiek 'de jeneverploeg'.

Er werden busuitstappen georganiseerd. De stadsbezoeken werden soms voorafgegaan door een commerciële demonstratie. Niet zelden diende meester Paul, na levering van het bestelde en ontvangst van

de rekening, te bemiddelen voor terugname. Gelukkig werden die verkoopspraktijken wettelijk gereglementeerd.

Gewezen veldwachter Jozef De Pauw was in de beginperiode het duiveltje-doet-al. Punctueel verdeelde hij bij het overlijden van een lid, de uitnodigingskaarten voor deelname aan de uitvaart. Eenmaal waren de kaarten reeds geschreven voor een lid opgenomen in het ziekenhuis, die voorbarig dood werd gemeld. Gelukkig werden de uitnodigingen niet verdeeld; het lid overleefde nog een paar jaar dat feit.

Na het overlijden van Arthur Van Opdenboch, werd zijn echtgenote Cedilla Derouck, tijdelijk voorzitster, opgevolgd door Paul D'Hondt. De vereniging kende succes, na een paar jaar waren er meer dan 150 leden. Een jaarprogramma werd opgesteld. Massaal bijgewoond werden het Sint-Maarten- en het Carnavalfeest. Onder de kleurig uitgedoste leden werd jaarlijks een prinsenpaar gekozen. Voordrachten over gezondheid waren een jaarlijks terugkerend thema. Er werd gestart met eendagsreizen. Alle belangrijke steden en bezienswaardigheden in België werden bezocht. De Belgische brouwerijen werden allen met een bezoek van de Kerkskenaren vereerd.

1970 was een plechtig jaar voor de vereniging. In een reuzentent op het domein van het Sint-Martinusheem werd de nieuwe vlag van de afdeling Kerksken gewijd door Pastoor De Henau.

In 1985 werd het 25-jarig bestaan gevierd.De plechtigheid werd afgesloten met een feestmaal in zaal Chrisma.

Paul D'Hondt werd opgevolgd door Maurice De Geest en René van Melkebeke. De horizon werd verruimd. Bezoeken aan het buitenland -voor vele gepensioneerden tijdens hun beroepsleven onmogelijk- werden georganiseerd. Parijs en Amsterdam stonden verscheidene malen op het programma, evenals Tirol in Oostenrijk. Meerdaagse reizen naar Parijs, Amsterdam en Tirol in Oostenrijk kenden succes; ze werden dan ook uitstekend voorbereid door René Van Melkebeke en Paul D'Hondt.

De huidige bestuursploeg met Marcel Van Der Hoeven(voorzitter) Helène Janssens(mede-voorzitster), Madeleine Van Der Biest(secretaresse), Robert Cobbaert(sport), Elise Mertens(schatbewaarster) en Roza Van Landuyt(verantwoordelijke ontspanning), staan borg voor een degelijk jaarprogramma en voor een steeds groeiend aantal (brug)gepensioneerden.

VKAJ Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd

In september 1932 zocht onderpastoor Van Den Bossche -vurig aangegrepen door de boodschap van Cardijn- met zijn huishoudster Adolphine Grootjans de eerste contacten met jonge arbeidsters voor

1ste rij v.l.n.r. : Marcel Gees ; Aldolfine Schoonjans ; Ida Gees ; Marcel Meganck.
2de rij : Martha Roelandt ; Yvonne Schouppe ; Irma Ruyssinck ; Maria Coppens ; Maria De Graeve ; Maria Poelaert.
3de rij : Onderpastoor Van Den Bossche ; E.H. Cardijn ; Eveline Van De Sijpe ; Maria Gees.

het starten van de VKAJ. Een eerste kernbestuur werd gevormd met Antoinette Fermon en Ida Gees. Hun eerste bekommernis was 'ter verovering' gaan en jonge arbeidsters van 14 jaar en ouder aanspreken en overtuigen van de boodschap van Cardijn.

In 1933 werd het kernbestuur met volgende arbeidsters uitgebreid : Maria De Graeve, Julia Roelandt, Martha Roelandt, Malvina Herremans, Euphrasie De Clercq, Leonie Baeyens, Maria Gees , Hermine Seminck, Alice de Pelsmaeker en Irma Ruysinck. Het engagement betekende voor de leiding een verbintenis, aangenomen en ondertekend bij de opname. Leuzen als : 'Aan Christus Koning Trouw' en 'Paraat ter daad met zoning gelaat !' waren geen ijdele spreuken. Het was een levensprogramma van gebed, vorming en apostelaat. Dagelijks drie weesgegroeten, kajotstergebed, om de 14 dagen biecht met leiding en wekelijkse misvertegenwoording op werkdag, waren prioriteiten voor de bestuursleden.

Boven v.l.n.r. : Suzanne De Meerleer ; Jeanne De Schrijver ; Jeanne Van Der Eecken; Simonne Dooremont ; Paula Gees ; Paula Van Opdenbosch (zittend) ; Martha Hunninck ; Julia Duym ; Alfonsine Lauwereys ; Juliette Volckaert ; Irma Menschaert.
2de rij rechts : Celina Rottiers ; Rosa Hunninck ; Alma Impens.
2de rij zittend : Eliane Baetens ; Esther Coppens ; Edith Duym.
Vooraan zittend : Marie-Louise Reynaert ; Alice Hendrickx ; Rachel Scheerlinck.

Toenmalig pastoor Arents was niet gelukkig met de beweging en ontzegde ze de parochiale zaal als vergaderlokaal. Gelukkig zorgde Leonie Baeyens voor een alternatief ; vader August stelde de leegstaande weverij ter beschikking.

Eerste voorzitster werd Antoinette Fermon. De werking kon starten : studiekringen, naai- en kookcurussen, gespreksavonden, godsdienstige en sociale vorming met één woord 'de hogeschool voor jonge arbeidsters', zoals Cardijn de beweging noemde, bloeide te Kerksken. Bij iedere studiekring of gespreksavond werd de methode 'zien, oordelen, handelen' gebruikt. Groepsleidstervergaderingen gingen door bij de voorzitster. De godsdienstige studiekringen bij de proost Van Den Bossche, begeleider en bezieler van de plaatselijke beweging.

Een eerste grote verwezenlijking was de geplande Romereis 1939, die uiteindelijk wegens de mobilisatie werd afgelast.

In 1940 werden de leden opgesplitst in drie takken naar leeftijd, elk met een aangepast programma:

- VBA (voorbereidende afdeling) voor 13-14 jarigen onder de leiding van Maria Coppens;

Lourdesbedevaart 1952
V.l.n.r. : Clarisse Verbeken ; Emilienne Van De Velde ; Celina Rottiers ;Mariette D'Hondt; Paula Poelaert ; Marie Louise Reynaert ; Eliane Van Den Driessche; Suzanne De Meerleer ; Paula De Smet ; Roza Baetens ; Alice Hendrickx.

- JVKAJ (14-17 jarigen) ; Yvonne Schouppe werd verantwoordelijk voor die talrijke groep. De 20 leden werden onderverdeeld in 3 groepjes met dynamische namen : 'Wilskracht', 'Dienende Kracht' en 'Durvende Kracht'. Medeverantwoordelijk waren Roza Roelandt en Paula Vanopdenbosch ;

  VKAJ (van 18 jaar af) onder leiding van Antoinette Fermon.

In 1941 werd Eveline Van De Sijpe de nieuwe voorzitster. De beweging telde toen 41 leden. De oorlogsjaren drukten een stempel op de werking. Bij de kerstactie maakten de jong- kajotsters speelgoed dat op Kerstmis werd verdeeld aan de kinderen. Pakjes werden gemaakt voor de jongens tewerkgesteld in Duitsland.

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan in 1942 werden gewestijke activiteiten georganiseerd : de JVKAJ verzorgde een revue, VKAJ organiseerde ontmoetingsdagen en VBA een verzameldag.

10 januari 1943 werd voor de VKAJ een mooie dag: niemand minder dan Cardijn bezocht de afdeling. Was het bezoek vooral bestemd voor de bloeiende KAJ , het bestuur van de VKAJ deelde mee in de eer.

Na WO II werd Mariette Dooremont de nieuwe leidster en Paula Vanopdenbosch werd lid van het verbondsbestuur. De werking

bloeide open door het organiseren van studiekringen met als thema's, 'Ik kies zelf mijn ontspanning'. Al deze activiteiten werden met grote belangstelling bijgewoond. Ontspanning bestond voornamelijk in het opvoeren van toneelstukjes, meestal geschreven door Paula of Mariette. Een echte toneelopvoering had plaats op zondag 9 januari 1949. Het historich spel 'Jeanne D'Arc' in regie van Mariette Dooremont, speciaal geschreven voor vrouwen (gemengd toneel was taboe) kende een groot succes.

Gedurende jaren werden door de leden de 'Goede Vrijdagbriefjes' uitgedeeld. Daarin werd opgeroepen om te drie uur het werk neer te leggen en het gebed te bidden dat op het briefje gedrukt stond; op vele werkplaatsen werd toen aan de oproep gevolg gaven.

21 juli 1957 : vlaggewijding VKAJ.

V.l.n.r.: Paula De Smet; Mark De Rijck; Pastoor Michiels.

In 1952, na de bouw van het Sint-Martinusheem, kreeg de VKAJ er tijdelijk zijn eigen ruimte. Vormingsdagen en ontspanning hadden plaats in het klooster. De zondagnamiddag was er in het klooster patronaat (ontspanning), geleid door Mariette Dooremont en later door Paula De Smet.

Mariette Dooremont werd opgevolgd als leidster door Roza Hunnick, die later die taak overdroeg aan Paula De Smet.

In groep werd er gefietst, meestal naar een bedevaartsoord of naar de aanstelling van een nieuwe pastoor of onderpastoor van Kerksken in een andere parochie.

In 1950 trokken zingend 56 kajotsters op naar het Jubelcongres op de Heizel. Begeesterd keerden ze terug, met de oproep van Cardijn 'En nu, vooruit !'. Na die oproep werden met veel enthousiasme tal van aktiviteiten georganiseerd.

- 1952, eerste Loudersbedvaart ; 19 kajotsters trokken na jaren sparen met veel enthousiasme op en keerden gelukkig terug.

VKAJ 1943
1ste rij : Anna Baeyens ; Clementine Van der Haegen ; Irma Van der Haegen ; Paula Van Opdenbosch ; Maria Coppens ; Yvonne Schouppe ; Marlette Dooremont; Julia Duym ; Suzanne Baetens ; Paula Coppens.
2de rij : Suzanne D'Hondt ; Simonne Gees ; Estelle Gees; Adrienne De Meerleer ; Suzanne Moock ; Rosa Hunninck ; Martha Hunninck ; Suzanne Goeman ; Alma Impens ; Paula Roelandt ; Simonne Dooremont .
3de rij : Paula De Smet ;Clarisse Verheken ; Jeanne Raes ; Jeanne Van der Eecken ; Marie-Louise Reynaert ;Helena De Ryck .

- 1957 op bedevaart naar Rome. Het grote ogenblik: 13 kajotsters werden in audiëntie ontvangen bij Paus Puis XII.

Een gewestelijke stagevergadering werd georganiseerd in zaal Korlick ; twaalf jong-kajotsters van Kerksken nemen er deel aan.

Op 21 juli 1957 was er de plechtige vlaggewijding door pastoor Michiels, tijdens een stemmige Eucharistieviering. De vlag werd gestikt bij Alma Impens.

- 1961: tweede bedevaart naar Louders, met de trein.

- 1966: kamp in Elbigenalp, Tirol . Na onvergetelijke bergtochten werden 18 jong-kajotsters verzorgd door kookmoeder Marguerite Cannoot.

- 1968 : vormingsdagen in het klooster, over actuele thema's o.a: rechten en plichten van werkgevers en werknemers, psychologie van jongens en meisjes, verloofdenmoraal en film 'mijn eerste werkdag'.

- Kamp in Averbode, met bezoek aan geboortehuis Ernest Claes en bedevaartsoord Scherpenheuvel.

Maandelijks werd het ledenblad, 'Lenteleven' voor VKAJ en 'Belofte' voor de JVKAJ aan de leden bedeeld.

Na Paula De Smet werden achtereenvolgens Lutgart Meganck, Hilde Fonck, Chris De Schutter en Lut De Boever (Mere) leidsters van de VKAJ-Kerksken.

In 1986, na 54 jaar, kwam er een einde aan een jeugdbeweging die aan vele jonge arbeidsters en bedienden eigenwaarde en algemene vorming gaf.

KAJ Kerksken

In 1935 fietste onderpastoor Van Den Bossche naar het nationaal KAJ congres op de Heizel samen met Marcel Gees, Marcel Van De Sijpe, Jef Roelandt en Gustaaf Lauwereys. Hoewel nog geen Kajotters, hadden ze toch een congresboekje en stapten ze mee in de rangen naar de Heizel. 's Avonds keerden ze terug, zingend en fluitend enkele onthouden zinnen van KAJ-liederen.

In 1936 had de stichtingsvergadering plaats in de weverij van August Bayens (nu supermarkt Noens). Waren aanwezig: onderpastoor Van Den Bossche (proost); Marcel Gees (leider); Marcel Meganck (penningmeester); Jef Roelandt; Clement Ruyssinck; René De Pauw; Marcel Van De Sijpe; Lucien Impens en Alfons Van Der Haegen. Eind 1936 waren er 13 leden; eind 1937 reeds 22 en in 1938 was het ledenaantal gestegen tot 34.

Tijdens de legerdienst van Marcel Gees (1938-1939) nam Marcel Meganck het leiderschap over. Na Pasen vertrouwde hij de verantwoordelijkheid van de 'schoolverlaters' toe aan Paul D'Hondt. Ter gelegenheid van de kerstviering in 1939 werd 'meester Paul' hoofdleider van de Kajotters. In 1940 vluchtten veel K.A.J.-leden naar Frankrijk. De 'dienst voor weggevluchten' werd opgericht.

De stichters 1936.
Staande : Clement Ruysinck; Jef Roelandt; René De Pauw; Marcel Meganck.
Zittend: E.H. Van Den Bossche; Marcel Gees.

De KAJ-afdeling Kerksken werd in 1940 hersticht door Paul D'Hondt. Hij had de beweging leren kennen tijdens een KAJ-vergadering in Aalst bij de Broeders van Sint-Jan-de-Deo, waar Cardijn over de

K.A.J. Paaszondag 1940 ; Lokaal : fabriek van August Baeyens, Driehoek.
1ste rij v.l.n.r.: Philemon Van Boven ; Jozef Provost; Gustauf Van Impe ; Frans De Pril ; Henri De Clercq ; René De Pauw ; Josef De Clercq ; Arthur Renneboog ; Jan Van Der Eecken ; Marcel Van Den Stockt ; Marcel Lauwereys ; Roger Herremans ; Alfons Vonck ; Albert Van De Stjpe ; Jan Coppens ; Henri Verbeken ; Clement Ruyssinck ; Maurits Ruyssinck ; Alfons Coppens.
2de rij : Marcel Van De Stjpe ; André De Pæpe ; Paul D'Hondt ; Marcel Meganck ; Maurits Van Impe ; Robert De Clercq ; Edgard De Block.
Zittend : Frans Van Boxtael ; Robert Cobbaert ; Robert Gees ; Maurits Wijnant ; Jan De Schrijver ; Jozef Poelaert ; Gaston Roelandt.

Retraite J.K.A.J Alken 1954
Staande 1ste rij v.l.n.r.:Georges Van Der Haegen ; Walter Janssens ; Eli De Pril ; Frans De Smet ; Walter Van Overwalle ; Aimé De Leeneer ; Paul Scheerlinck ; (drie vreemden); Paul De Waele.
2de rij : Paul De Meerleer ; Paul Van Impe ; Johny Stevens ; Willy De Schrijver ; Paul De Deyn ; Henri Fleurinck ; Hector De Rijck ; Herman Van Poel ; Karel Boonen ; Roger De Leeuw ; Paul De Smet ; Paul Renneboogh.
3de rij : Roger de Leeneer ; Gilbert Van Vaerenbergh ; Paul De Pelsmacker ; Willy Lievens ; Paul Taeleman ; Josef De Smet ; Georges Goubert ; Paul De Cock ; Robert Dugm.
Zittend : Arthur Verbeken ; Paul De Troyer ; pater De Wit ; Emiel Van Buggenhout ; Paul De Meerleer ; Robert Baetens.

K.A.J. – bestuur 1943
Leider K.A.J. Paul D'Hondt ; leiders J.K.A.J. Romain De Rijck en Robert Gees; schatbewaarder Marcel Meganck ; proost onderpastoor Van Den Bossche ; leider stormkerels Maurice Vonck.

beweging sprak. Na die vergadering besloot Paul D'Hondt de KAJ-afdeling-Kerksken nieuw leven in te blazen. Romain De Rijck werd JKAJ-leider en maakte verscheidene JKAJ-studiedagen mee in Dworp. Op een van die studiedagen moest de JKAJ-leider uit Kerksken zelf een les geven ; hij wilde in Dworp een goede beurt maken en oefende zich daarom heel dikwijls. Daarvoor had hij veel ruimte nodig en omdat het huisje waar hij woonde klein was, oefende hij zich op het dak van de achterkeuken.

Eind 1942 telde de KAJ-afdeling van Kerksken reeds 100 leden. Naar aanleiding van die gebeurtenis bracht Cardijn op 10 januari 1943 een bezoek aan Kerksken en riep er Paul D'Hondt uit tot modelleider van alle andere KAJ-afdelingen. 's Morgens werd Cardijn door Marcel Meganck en Marcel Gees met een paardenkoets afgehaald aan het station te Haaltert. Het trage vervoer werkte danig op de zenuwen van de impulsieve Cardijn. In de namiddag moest hij naar Aalst voor een vergadering met de verbondsleiding, en dat opnieuw met het tergend trage paard. De weinigen die in Kerksken een auto hadden beschikten over geen benzine. Yvonne Schouppe vond de oplossing en mobiliseerde dokter Daem van Terjoden, die Cardijn met zijn wagen naar Aalst voerde. Het ledenaantal steeg van maand tot maand: in 1943 waren er 145 leden; in 1944 zelfs 175. In zaal Rio (nu Roxy) was er een grootse bevrijdingsavond met Marcel Van De Wiele.

Paul D'Hondt werd achtereenvolgens opgevolgd door: Jan Gees, Robert Gees, Arthur Boelaert en Rufin D'Hondt. De KAJ telde in 1947 nog 55 leden. In september 1948 werd onderpastoor Van Den Bossche vervangen door onderpastoor De Cuyper. Louis Hunninck werd de nieuwe hoofdleider en in 1950 was het de beurt aan Willy De Pauw.

Toen de KAJ in 1952 met een grote groep op bedevaart ging naar Lourdes was Romain De Rijck hoofdleider. Van 1953 tot 1956 werd

Romereis 1957
Staande v.l.n.r. : Robert Welleman ; E.H. Haers ; Jozef Hunninck ; Georges Taeleman ; Frans De Smet ; Alfons De Schutter ; Jozef De Smet ; Roger De Smet ; Robert van Cauter.
Zittend v.l.n.r.: Clement Volckaert ; Hugo Duym ; Willy Van De Velde ; Michel Rottiers ; Jean-Pierre Gees.

hij opgevolgd door Jan Rottiers. De soldatendienst MILAC kende een groot succes. Voor de Romebedevaart van 1957 (hoofdleider: Michel Rottiers) bereikte de KAJ-beweging een maximum met 78 leden.

Onderpastoor Haers was in die periode de proost: een dynamisch en impulsief man die bezield leiding gaf bij debat-en bezinningsavonden. Er werd toen, binnen de KAJ, een turngroep opgericht, onder de kundige leiding van Leo Boonen, wat uitmondde in een turnfeest, bijgewoond door een massa volk. Fietstochten, kampen en wandelingen kenden heel wat belangstelling; Kajotters gingen kamperen naar Dworp en Vloes-

Retraite KAJ Drongen 1956
Staande v.l.n.r.: Michel Rottiers ; Etienne Welleman ; Jan Roelandt ; Leo Boonen ; Gaston De Schrijver ; Roger De Rijck(?) ; Arsène Van Vaerenbergh ; Alfons De Schutter ; Alfons Verbeeren ; Willy Goubert ; Marcel Van Mulders ; Gustaaf Van Den Stockt ; Gustaaf Piens ; Frans De Smet ; Frans Lobijn ; Roger Van Keymeulen ; Jozef Hunninck ; Robert Welleman ; Jozef De Smet ; Hugo Duym ; Gustaaf De Smet ; Willy Michiels ; Frans Van Vaerenbergh ; (?) ; Roger De Leeneer.
Zittend v.l.n.r.: Frans De Rijck ; Gustaaf De Rijck ; Aimé De Leeneer ; E.H. Haers ; Predikant ; Predikant ; Willy Coppens ; Jean-Pierre Gees ; Georges Baetens.

berg. Langs de KAJ, onder bezieling van pater De Wit S.J., groeide de retraite (in Drongen, Moerzeke, Alken en Strijpen) uit tot een parochiale beweging. Joris Taeleman werd de laatste hoofdleider van de Kajotters in Kerksken tot 1964. Onderpastoor Haers was ondertussen gestart met het patronaat.

CHIRO - Kerksken

Van het "patronaat", een traditie van speelpleinwerking tijdens de grote vakantie, was er in de zomer van 1963 niet veel overgebleven. In juli 1963 nam onderpastoor Haers het initiatief voor het organiseren van speelpleinwerking voor jongens. Hij rekruteerde enkele 15 - en 16-jarige studenten o.a. Paul De Schrijver, Paul en Willy Gees, Paul Fonck, Frans Van Durme en André De Waele. Die jonge mannen organiseerden op het speelplein tweemaal per week een spelnamiddag voor de jongens tussen 7 en 12 jaar. De speelpleinwerking kende succes. De kinderen kwamen graag en regelmatig. De jonge leiders werden vrienden en organiseerden samen een bonte avond voor het spijzen van de kas.

Onderpastoor Haers werd overgeplaatst en opgevolgd door Ludwig Vanderhaegen . De nieuwe onderpastoor nam de leiding over van de speelpleinwerking en stelde de leiders voor om na de vakantie de speelpleinwerking om te vormen tot een echte jeugdbeweging. Met de steun ook van de gewestelijke Chiro-leiding werd de Chiro- afdeling-Kerksken, voor jongens, gesticht. Hoofdleider werd André De Waele.

Elke zondagnamiddag was het Chironamiddag: samenkomst, in uniform, op het speelplein, achter de parochiale zaal, met zoveel mogelijk activiteiten buiten en als het weer te slecht was met veel te veel volk in het veel te kleine "paviljoentje".

Zeker in de winter was de huisvesting een probleem. Uitzonderlijk werd gebruik gemaakt van de parochiale zaal.

Toen het klooster in de Beekstraat ter beschikking van de parochie kwam, kon de Chiro daar zijn intrek nemen. De Chiro kreeg echte lokalen, waar ze altijd terecht konden en de daarbijhorende speelplaats, waar bijgaande foto genomen werd. Toch werd ook het houten "paviljoentje" nog naar de tuin van het klooster verhuisd.

Het grootste evenement was elk jaar het zomerkamp: Dworp (gehuurd tentenkamp), Dilbeek (in een verlaten sanatorium, op strozakken en luchtmatrassen), Galmaarden (op de zolder boven en naast café "De Uitkijktoren"), Averbode en Gedinne(in tenten geleend bij BLOSO).

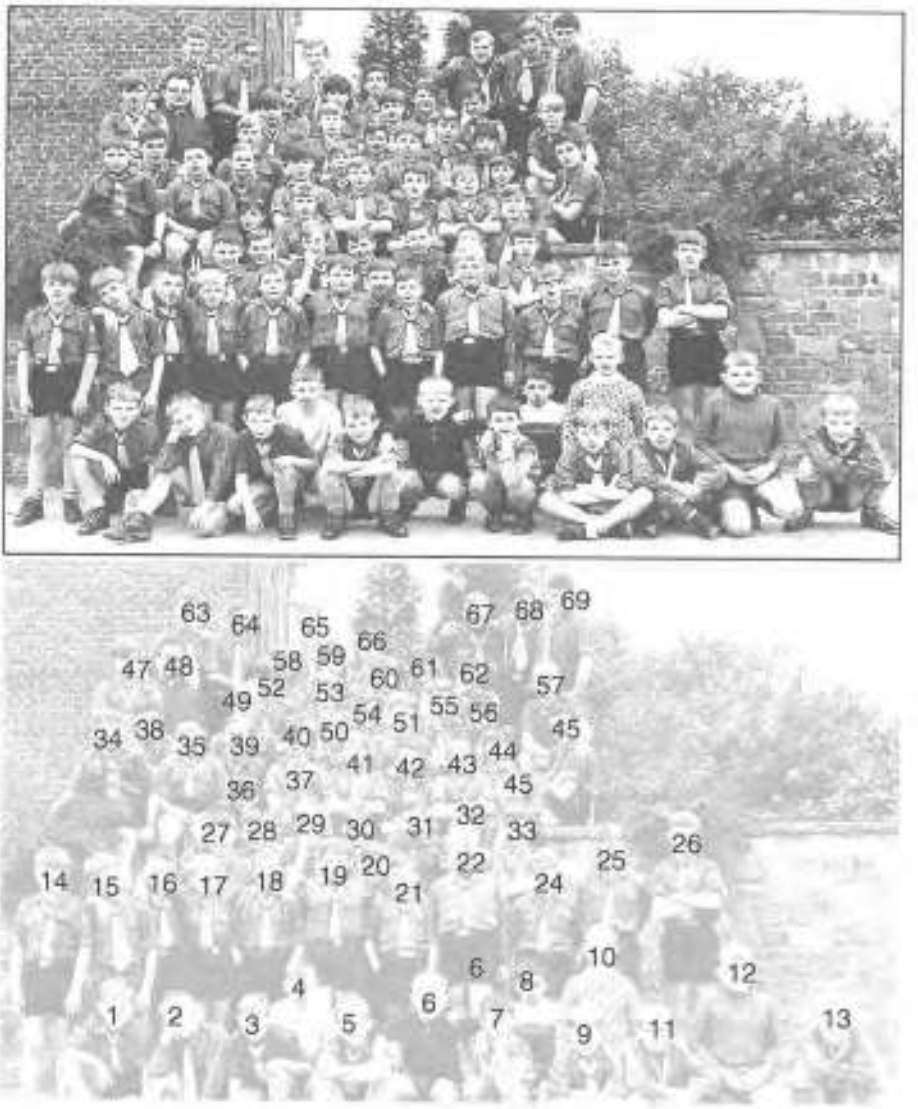

Foto Chiro

1. Patrick Van Den Eynde ; 2. Patrick D'Haese ; 3. Danny Boeykens ; 4. Hugo De Schepper ; 5. Lieven De Schrijver ; 6. Erwin Van Keymeulen ; 7. Jan De Schrijver ; 8. Noël Quintijn ; 9. Luc Coppens ; 10. Marc Bammens ; 11. Kris De Punt ; 12. Hedwig Impens ; 13. Paul Baetens ; 14. Hedwig Van Keymeulen ; 15. Etienne Haegeman ; 16. Hugo De Pril ; 17. Ludwig Van Vaerenbergh ; 18. Hendrik Schotte ; 19. Luc De Rijck ; 20. Luc Cobbaert ; 21. Harry Kiekens ; 22. Rudy De Smet ; 23. Hugo Eeman ; 24. Dirk De Block ; 25. Roland Van Keymeulen ; 26. Antoine Baetens ; 27. Patrick Hendrickx ; 28. Johan De Schrijver ; 29. Herman Fonck ; 30. Daniel Vonck ; 31. Wim De Geest ; 32.(?) ; 33. Mark Roelandt ; 34. Danny Renneberg ; 35. Raes ; 36. Frans Cobbaert ; 37. Alex Van Vaerenbergh ; 38. Paul De Schrijver ; 39. Rafael Van Der Haegen ; 40. Danny De Blander ; 41. Paul Hunninck ; 42. Jan Janssens ; 43. Danny Kiekens ; 44. John Ruysinck ; 45. Johan Baetens ; 46. Luc Meyanck ; 47. Roger Van Keymeulen ; 48. Onderpastoor Van Der Haegen ; 49 Luc De Troyer ; 50. Jannin Waegeman ; 51. Matthijs ; 52. Jean-Pierre Van Keymeulen ; 53. Werner Lauwereijs ; 54. Daniel De Schrijver ; 55. Herman Matthijs; 56. Danny D'Haker ; 57. Paul Ruysinck ; 58. Jozef Van Den Driessche ; 59. Walter Roelandt ; 60. Noël Haegeman ; 61. Frans De Schutter ; 62. Mark Meyanck ; 63. Herman Courteman ; 64. Luc Fonck ; 65. Frans De Schrijver ; 66. Dirk De Geest ; 67. André Waegeneer ; 68. Marc Fonck ; 69. Wilfried Soete.

Tot de andere onvergetelijke activiteiten rekenen we: deelname aan de processie, de papierslagen, te voet naar Halle, deelname aan TOP 64 in Antwerpen, samen met 70.000 andere Chirojongens en -meisjes, grote fietstochten, droppings, nachtspel.

Ongetwijfeld is Chiro-Kerksken tot 1971 een bloeiende jeugdbeweging geweest.

Jeugdclub Woody

In september 1971 werd er in Kerksken een jeugdclub gesticht. De aankomende jeugd had net een zeer bewogen jaar achter de rug. Niet gespeend van enig revolutionair bloed (mei '68 was immers maar 3 jaar geleden) had de volledige Chiroleiding, begin '71, ontslag genomen als misdienaar bij pastoor De Hainaut en dat nadat de hoofdleider door hem ontslagen was na discussie over de organisatie van een jeugdmis.

Naast die nooit eerder geziene parochierevolutie, was er nog iets dat de geestelijken vreselijk ergerde: sinds een paar jaar had de Chiroleiding, in haar lokalen in het oude klooster, een "bar" ingericht: de toen alom gekende T-set- bar, waar de jeugd "die tussen twee stoelen viel" (16-17-18 jarigen), op woensdag-, zaterdag- en zondagavond een pintje kon drinken, bij aangepaste muziek. Hoe onschuldig dat vandaag ook mag lijken, in 1971 was de T-set- bar, in de ogen van de conservatieve bevolking, een oord van verderf. Hoewel onderpastoor Van Der Haeghen er zelf zeer vaak aanwezig was en het geheel de jeugd van Kerksken op z'n minst in Kerksken hield, werd "de bar" door de parochie niet geduld.

In die periode was de proost van een vereniging nog steeds de absolute heerser en dus gaf pastoor De Hainaut zijn jonge, pas gearriveerde onderpastoor Torrekens de opdracht de Chiro te ontbinden.

Toen in de zomer de Chiro dan werd opgedoekt, besloot de leiding ,samen met de VKSJ-basis, een officiële jeugdclub op te richten. Roger Van Keymeulen en Chris D'Hondt namen contact op met jeugdclub Jumbo, die zich als vzw het jaar voordien in Haaltert geïnstalleerd had, en op basis van haar statuten en interne reglementen ontstond jeugdclub Woody. Er was nog een stemming nodig om de naam te kiezen en uiteindelijk werd het een finale tussen "Woody" (de naam van een café in Flobecq) en "Sjalom" (vooral de keuze van de VKSJ-meisjes). Er werd met een meerderheid van stemmen voor "Woody" gekozen en gedurende de hele zomerperiode werd er naarstig gewerkt aan een vervallen huisje op Terlicht, eigendom van Autobussen Van Den Bossche uit Herzele. Het werd door de gemeente gehuurd en voor een symbolische frank per jaar aan de vzw

Woody ter beschikking gesteld. Ook de gemeentelijke autoriteiten zagen op dat moment in dat men veel beter de Kerkskense jeugd in Kerksken kon houden en het nooit kwaad kon hen een interessante, creatieve omgeving ter beschikking te stellen. Het was toevallig (!) ook rond die periode dat het stemrecht verlaagd werd naar 18 jaar. De vzw werd opgericht en de jeugdclub werd officieel geopend onder belangstelling van de lokale pers, in september 1971. Het stichtend team en de eerste bestuursleden waren Roger Van Keymeulen, Chris D'Hondt, Walter Braeckman, Luc Van Keymolen, Daniël De Schryver, John Ruyssinck, Lisette Van Der Haeghen, Anita Van Der Eecken, Frans De Schutter, Jean-Pierre Van Keymeulen, Danny De Blander, Hugo De Pril, Danny Renneboogh, Paul Hunninck, Dirk Roelandt en Eric Van Opdenbosch.

De jeugdclub was enkel toegankelijk voor leden van ten minste 16 jaar, maar stond ook open voor sporadische bezoekers. Steeds waren er 150 à 200 vaste leden aangesloten.

Vooral tussen 1971 en 1976 was jeugdclub Woody een succes. Initiatieven en lokale manifestaties werden aan de lopende band georganiseerd en men kan werkelijk stellen dat gedurende deze periode het culturele uithangbord van Kerksken door jeugdclub Woody werd bepaald. Verscheidene kleinkunstavonden per jaar werden georganiseerd, naast T-dansants, wedstrijden, quizzen, e.d.. Jeugdclub Woody bracht nagenoeg alle belangrijke kleinkunstenaars van dat ogenblik naar Kerksken en elke organisatie was een daverend succes; Jef Van Uytsel, Louis Verbeeck, Urbanus in zijn eerste jaren, De Kadullen, 't Kliekske, Willem Vermandere, Dimitri Van Toren, zijn slechts enkele namen.

Ook organiseerde jeugdclub Woody geregeld uitstappen in een gecombineerde context van ontspanning en cultuur. De speelpleinwerking werd terug opgestart. Debat- en filmavonden werden ingericht. Er werd er zelfs eens een echt rockfestival op de Woody-weide georganiseerd.

De jeugdclub was elke woensdagavond, zaterdag en zondag open. Via een beurtrol hielden de bestuursleden, gratis, de club open. Vanuit de hele omgeving trok men naar jeugdclub Woody voor een gezellig babbeltje, goede muziek, een pintje met bekenden of onbekenden in een open geest van vriendschap en jeugdengagement. En op maandagnamiddag was "de Woody" het kaarterslokaal van de gepensioneerden.

Op haar beurt was de jeugdclub -hoe kon het anders- vaak het onderwerp van roddels en deden soms de meest wilde verhalen de ronde.

Staande v.l.n.r.: Roger Van Keymeulen; Johan Baetens; Frans De Schutter; Anita Van Der Eecken; Johan Ruyssinck; René De Waegeneer; Lieve D'Hondt; Peter Buydens; Danny De Blander; Raf Van Der Haegen; Robert Baetens; Lisette De Rijck.
Zittend: Erwin Roelandt; Daniel De Schrijver; Danny Vonck; Jean-Pierre Van Keymeulen; Lisette Van Der Haegen; Paul De Neve; Eric Van Opdenbosch; Paul Huvninck.

Ook al was alles, zeker naar hedendaagse normen, zeer braafjes en vroom, het was immers volle Flower-Power tijd.

Midden jaren '70 werd Woody een algemeen gekende naam en kon men zelfs op lokale situatieplannen en wegbewijzeringen Woodyplein of Woody als referentie terugvinden.

Toen eind der zeventigerjaren, de eerste generatie bestuursleden en stichters geleidelijk aan het roer doorgaven, verminderde ook langzaam de intensiteit van de organisaties. De maatschappij was intussen ook meer en meer materialistisch geëvolueerd, gratis avonden werken werd moeilijker en geleidelijk verminderde de uitstraling. Rond 1980 werd jeugdclub Woody dan finaal opgedoekt en een tijdje later werd het clublokaal door de eigenaars afgebroken en het terrein verkaveld.

JAK – MAK – Scouts

JAK Jongens-Activiteiten Kerksken
Jeugdclub Woody richtte zich tot adolescenten. Na de teloorgang van de Chiro was er geen opvang meer voor de jongere jeugd. Jong-KWB was een mislukking.

In 1973 namen Daniël Gees en Raf Ottoy, met de goedkeuring van onderpastoor Torrekens, het initiatief om met een jeugdwerking te startten. De nieuwe vereniging kreeg de naam JAK (Jongens Activiteiten Kerksken). In 1974 werd gestart met een zomerkamp in Sint-Lievens-Houtem. In 1975 werd de leiding aangevuld met Win De Geest, Raf Gees en HermanVan Den Eynde. In 1978 werd, onder impuls van Patrick Van Den Eynde, de jonge JAK opgericht met als doelgroep jongens van 6 tot 12 jaar. Tot 1980 gingen de jonge en de oude JAK afzonderlijk op kamp. In 1981 kwam de samenvoeging. Tot de leiding in de volgende periode behoorden: Geert Heyse, Hans De Paepe, Guy De Rijck, Jo Verspeet, Peter Groebbens, Bart Welleman, Koen Welleman, Hans Reynaert en Koen De Court.

De activiteiten van de JAK waren zeer gevarieerd: wandelzoektochten, fietszoektochten, papierslag, rolschaatswedstrijden, varkensslag, maar de voornaamste gebeurtenis was het jaarlijks kamp. In september 1988 sloten Joost De Kegel en Stefan Van Sande de JAK aan bij de Scouts. De eerste Scoutsleiding werd uitgebreid met Nico Baeyens, Bart Pardaens, Chris Van Aelbrouck en Chris De Neve: de basis voor de werking in de komende jaren. In nauwe samenwerking met de MAK werd deelgenomen aan de VTM-levenslijn actie voor kankerbestrijding. Daaruit vloeide het latere samengaan voort van JAK en MAK tot een gemengde jeugdbeweging.

MAK Meisjes-Activiteiten Kerksken

De MAK werd opgericht eind 1976 als antwoord op een gemis aan jeugdactiviteiten voor meisjes. Bij de oprichting van de MAK zijn er wel enige contacten geweest met de KAJ, maar uiteindelijk werd er beslist om naar analogie van de JAK, een onafhankelijke meisjesactiviteit op te starten.

De eerste jeugdleidsters waren Lut Gees, Det Gees, Chris Meganck, Marie-Therese Van Horebecke, Hilde De Coster en Marina Paridaens. Een goed jaar later werd de leiding uitgebreid met voormalige leden van de jeugdbeweging, nl. Dina Baetens, Ann De Geest, Els Welleman en nog enkele anderen.

De jeugdbeweging stond oorspronkelijk open voor meisjes van 12 tot 18 jaar. Reeds vrij snel werd de leeftijd aangepast naar meisjes van 10 tot 18 jaar. Meestal waren er 15 à 20 meisjes die aangesloten waren. Juul Torrekens, de toenmalige onderpastoor van Kerksken, was de proost.

Wekelijks was er een samenkomst op zondagnamiddag in het oudklooster, de toenmalige onderpastorie in de Beekstraat, waar enkele lokalen ingericht werden.

Kamp MAK 1977.
Klaar voor de tocht met o.a. Det Gees; Dina Baeten; Monique Paridaens; Cathy Baeten; Carine Paridaens; Mieke Gees.

De jeugdwerking behelsde: verkenningstochten, pleinspelen, balspelen, volksdansen, schilderen, gezelschapsspelen, biljartspel enz.

Het jaarlijks kamp was dé activiteit: met de fiets naar een landelijke verblijfplaats, het buitenverblijf van de familie Jan Gees te Sint-Lievens-Houtem, waar gratis mocht gelogeerd worden. Van daaruit werden fietstochten, nachtdropping en wandeltochten georganiseerd. Alles verliep hier in de meest primitieve omstandigheden, maar ook dat maakte deel uit van de charmes van "het kamp".

Scouts

Na zes jaar improvisatie wenste de leiding van de MAK bij een overkoepelende organisatie te behoren. Er werd gekozen voor de Scouts, om de internationale faam maar ook om het mooie uniform. Op 15 januari 1982 werd in Kerksken de VVKM (Vlaams Verbond van Katholieke meisjesgidsen) opgericht. Gedurende het eerste werkjaar

was er permanente hulp van Eric Van Geert, scoutsleider uit Aalst. Voor sommige activiteiten was er ondersteuning vanuit Antwerpen.

Tien enthousiaste leidsters deden in korte tijd de nieuwe beweging uitgroeien tot een model-afdeling: Ann De Geest, Els Welleman, Katleen De Middeleer, Katelijne Lievens, Veerle Michiels, Ann Buyl, Hildegarde Lievens, Christine Pardaens, Lieve Welleman en Cathy

1982 De Scoutsleiding
V.l.n.r.: Ann De Geest, Els Welleman, Hildegard Lievens, Lieve Welleman, Kathleen De Middeleer, Ann Buyl, Cathy Baeten.

Baeten. De proost was pastoor Theo De Prins. Elke vrijdagavond vergaderde de leiding om de komende activiteiten te plannen. Duodagen en de herfstontmoetingen waren een soort van opleidingsweekends voor de leiding.

Eerst in het klooster in de Beekstraat en later in de gemeentelijke jongensschool werden om de twee weken zondagnamiddagactiviteiten ingericht: knutselen, ruiltocht, sjorren, gezelschapsspelen, schaatsen, zwemmen en spelen.

Het ledenaantal groeide tot meer dan 100. Jaarlijks werd er massaal aan het kamp deelgenomen. In Zutendaal waren er 98 meisjes. Jaarlijks werd in september een overgangsweekend georganiseerd, waarbij door middel van proeven werd overgegaan naar een volgende groep. De jaarlijkse werking werd afgesloten met een groepsfeest voor de ouders.

Vanaf september 1995 vormden JAK en MAK samen één scoutsbeweging in Kerksken. Wendy Van Den Berghe en Nico Bayens waren de

hoofdleiders. In 1998 werden ze opgevolgd door Guy Van Vaerenbergh en Phedra Van Keymolen.

Parochiale Werken Sint Martinus.

In 1923 kwam het gebouw vrij van de in 1880 gebouwde katholieke jongensschool (zie gemeentelijk onderwijs). Het gebouw, gefinancierd met de wekelijkse omhalingen tijdens de schoolstrijd van 1880, was eigendom van de parochie. De kerkfabriek was financieel niet bij machte het gebouw te renoveren. Voor het beheer werd een oplossing gevonden door het oprichten van een VZW, met overdracht van eigendom.

Op 12 maart 1923 werd in de pastorij de 'VZW Parochiale Werken Sint Martinus gesticht'. De beheerraad bestond uit : Karel Baert(pastoor te Kerksken), Jozef Clinckaert(onderpastoor te Kerksken), Gustaaf Roelandt(bestuurder te Lokeren), Desiderius Van Londerseele(onderpastoor te Baasrode), Alfons Schouppe(leraar te Ronse), Clementina Van Der Smessen(Kerksken) en Leonia De Schrijver(Kerksken).

Het doel van de VZW werd vastgelegd in artikel 3 als volgt : *"De vereeniging heeft voor doel het stichten, uitbreiden en steunen van alle instellingen of ondernemingen die rechtstreeks en onrechtstreeks streven naar de lichamelijke, intellectueele en zedelijke ontwikkeling en behouding der katholieke bevolking der parochie Sint Martinus te Kerkxken."*

Na enige renovatiewerken werd het gebouw als ' parochiale zaal' ter beschikking gesteld van het katholiek verenigingsleven in Kerksken.

Bibliotheek

In samenwerking met Pastoor Baert en Jozef Temmerman werd er de eerste 'boekerij' van Kerksken ondergebracht. Onder het motto : 'Goede boeken zijn onze beste vrienden', werd de bevolking tot lezen aangezet. De bibliotheek kende succes en de romans van Consciene en Snieders werden gretig gelezen. Vrome levensverhalen en de zedelijk onschadelijke liefdesidyllen van Courts-Mahler, werden verslonden. Het succes van de bibliotheek was een doorn in 't oog van de dorpspolitiekers. In februari 1927 veranderde de boekerij van eigenaar. In het 'Christelijk, Vlaamsch en Volksgezind weekblad Ons Volksblad' van 27 februari 1927 verscheen daarvan een getuigenis op rijm.

De Bibliotheek is nu verhuisd,
Met boek en al er uitgemuisd
Hoe zulk raar dingen is geschied,
En weten velen er niet

't Was Vrijdag van verleden week,
De avond viel, het daglicht week.
Toen 'k onbedacht en zonder zin,
Eens loerde langs de Dorpstraat in.
Daar zag ik schimmen fluisteren stil
En 'k dacht: Wat is er nu op til!
Spioenen ook hielden de wacht,
Zoals het in den kiesstrijd placht.
Dan almeteens, de poort ontsluit
En 'k zie ze komen met hun buit.
Hun armen vol, al knikkebeenend,
Elkander hulp en bijstand leenend.
Zoo gingen ze al maar over-en-weer,
Met heele pakken, keer op keer!
Poort in, poort uit, net hazewinden
Die loopen om een prooi te vinden!
Al boeken uit ons boekerij!
Door menigeen zoo mild en blij
Den volke tot lektuur geschonken.
Waar gaan ze daar nu weer mee pronken?
Zei'k tot me zelven, en voorwaar,
Al was't nu donker, 'k zag toch klaar,
Hoe hier met opzet werd volbracht,
Een streek wel sluw, maar onbedacht,
Want, vrienden zij die schuwen 't licht
Miskennen veelal ook hun plicht,
Maar wie recht in zijne schoenen gaat,
En vreest nog dag, noch licht op straat.
(J.T.)

De nachtelijke operatie vond enige weerklank in het dorp. Wat door de ene partij bestempeld werd als diefstal, werd door de andere uitgelegd als rechtmatige terugname.

In 1940 werd pastoor Michiels lid van het Davidsfonds-Kerksken. Wat overbleef van de bibliotheek, werd overgebracht naar het Klooster. Een jonge DF-ploeg was bereid toneel te spelen en de opbrengst te besteden aan de nieuwe bibliotheek. Er kwamen 1200 nieuwe boeken (al wat oude spelling was werd verwijderd). Albert De Rijck werd bibliothecaris en Willy Coppens, hulpbibliothecaris. Op 29 april 1949 werd de Openbare Bibliotheek Sint Martinus door het gemeentebestuur erkend. Jaarlijks werd op de begroting een bedrag van 1,50fr per inwoner opgenomen voor aankoop van boeken. Rond de jaren vijftig telde men 400 ingeschreven lezers; soms boden zich op één zondag honderd lezers aan. Het ontlenen van een boek kostte

1fr voor 14 dagen. Dankzij de inzet van talloze medewerkers droeg dat initiatief bij tot de culturele ontwikkeling van de bevolking.

't Soepkot

Het Nationale Winterhulpcomité werd tijdens WO II opgericht om te verhelpen aan het voedsel- en klerentekort. Het plaatselijk comité werd ondergebracht in het de parochiale zaal. De plaatselijk activiteit van Winterhulp was kleinschalig en steunde veelal op vrijwilligerswerk. Eén van de belangrijkste activiteiten was de dagelijkse soepbedeling in de scholen. De soep werd bereid in het Sint Martinusheem door Alois Van Der Hoeven en Jozef Coppens. Met een kruiwagen werd de soepketel (een beerkuip) naar de scholen gevoerd en bedeeld aan de leerlingen. Ook werklozen kwamen dagelijks hun portie soep drinken in het heem, dat weldra in de volksmond spottend "'t soepkot" werd genoemd. Bij feestelijke gelegenheden werd de soep al eens vervangen door cacao, wat toen als een echte delicatesse werd beschouwd. Door Winterhulp werden eveneens groenten en fruit bedeeld, evenals het beruchte eierpoeder. Om de vitamines op peil te houden, werd aan de kinderen de verafschuwde levertraan gegeven. Bij de landbouwers en handelaars werden levensmiddelen en kleren ingezameld om te verdelen onder de meest behoeftigen. Stierf Winterhulp na de oorlog een stille dood, de naam ''t soepkot', voor de parochiale zaal, bleef in de volksmond leven.

Soepbedeling winter 1940

Na de bevrijding, in september 1944, werden de gebouwen tijdelijk gebruikt door ingekwartierde soldaten van het 7e leger. In 1945 werd het gebouw in verwaarloosde toestand achtergelaten; leegstand luidde het verval in...

Sint-Martinusheem

Beeld "Sint Martinus"

In 1948, bij de oprichting van de KWB, werd naar een locatie gezocht. Het waren Jozef De Cock en Valerie De Waele die, na inspectie van het gebouw, van pastoor Michiels de toelating kregen om het op te knappen. Een enthousiaste vrijwilligersploeg heeft de restauratie uitgevoerd.

KWB en KAJ vonden er tijdelijk onderdak. Het katholieke verenigingsleven bloeide. Er was dringend noodzaak aan een locatie met feestzaal. Onder impuls van onderpastoor Haers, werd het oude gebouw afgebroken. Met de opbrengst van talrijke feesten werd de nieuwbouw gefinancierd. Maar vooral de belangloze inzet van tientallen vrijwilligers maakte de bouw mogelijk. In 1963 werd het gebouw plechtig ingehuldigd. In de gedenksteen werden Aloysius en Kamiel Van Der Stockt vermeld om hun bijzondere inzet. Het Sint-Martinusbeeld in de voorgevel werd gebeeldhouwd door Adriaan Van Der Biest uit Aalst. De eerste uitbaters van het Sint-Martinusheem waren Gaston Van Den Neucker en Leona Janssens. Zij werden opgevolgd door Hector De Rijck en Marleen Gees.

De huidige beheerraad bestaat uit: Pastoor De Wilde(voorzitter), Albert Paridaens(secretaris), Antoine De Rouck (schatbewaarder) en Paula De Smet.

De Missiekring

Tijdens de paasvakantie van 1978 gingen Paul De Schrijver en Robert Welleman op bezoek bij pater Roger Lievens in het toenmalige Zaïre. Getroffen door de schrijnende armoede aldaar, besloten zij zich te engageren ten voordele van de zwarte bevolking. Herman Cooreman en Albert Paridaens waren bereid mee te werken. Er werd

een beroep gedaan op de leden van de parochiale verenigingen van Kerksken.

Op vaderdag 1979 had de eerste taartenverkoop plaats. Dank zij de inzet van vele helpers die huis-aan-huis de taarten verkochten, werd het een enorm succes. Het eerste jaar werden 1234 taarten aan de man gebracht en de winst bedroeg 80.000fr. Gedurende verscheidene jaren werden telkens meer dan 1500 taarten verkocht en de jaarlijkse winst bedroeg meer dan 100.000fr. Dat geld werd rechtstreeks geschonken aan pater Roger Lievens en aan zuster Marie-Christine (Adrienne De Jaeger).

In 1996 werd de achttiende en laatste taartenslag georganiseerd.

De grootste verdienste van die missie-acties was niet zozeer de financiële steun, maar wel dat alle inwoners van de parochie van Kerksken jaarlijks werden herinnerd aan het missioneringswerk van zuster Marie-Christine en pater Lievens.

De meeste medewerkers zijn 18 jaar op de baan geweest, anderen gedurende enkele jaren.

Het waren: Frans Baetens, Malvina Callebaut, Maritsy Callebaut, Herman Cooreman, Greta Coppens, Maria Coppens, Simonne De Leenheer, Alice De Neve, André De Neve, Maria De Neve, Mariette De Neve, Willy De Pelsmaecker, Maria De Rijck, Yvonne De Rijck, Antoinne De Rouck, Jozef De Schepper, Hugo De Schepper, Mariette De Schrijver, Paul De Schrijver, Ria De Schrijver, Ingrid De Schutter, Paula De Smet, Paul De Troyer, Lena De Waele, Nelly Eeman, Hilde Fonck, Bart Gees, Raf Gees, Bernadette Goubert, Adrienne Heyman, Hilde Heyman, Wim Heyse, Helène Janssens, Lena Janssens, Esther Lievens, Herman Lievens, Magda Lievens, Marcel Lievens, Paul Lievens, Simonne Lievens, Elise Mertens, Albert Paridaens, Gilbert Roelandt, Helène Roelandt, Martha Roelandt, Marie-Josée Ruyssinck, Yvonne Schouppe, Marie-Louise Slagmuylder, Gabrielle Van Den Eynde, Anna Van De Keer, Hugo Van Der Biest, Mark Van Der Eecken, Clementine Van Der Haegen, Jacqueline Van Durme, Frans Van Durm, William Van Impe, Julia Van Keymeulen, Annie Verbeecken, Anna Vijverman, Germaine Vijverman en Robert Welleman.

Bovenvermelde jaarlijkse taartenverkoop was steeds een grote steun voor de missiewerking, niet alleen financieel naar tevens moreel.

Pater Lievens

Pater Lievens vertrok op 12 september 1952 vanuit Antwerpen en kwam aan in Matadi op 3 oktober 1952. Hij verbleef in Vicariaat

Opamu (nadien Bisdom Idiofa)en werd er ingeschakeld in de pastoraal van catechese, sacramentalisatie en het beheer van de scholen op verschillende missieposten (Mwilambongo, Instwem, Mutoy, Ngoso en Ifwanzondo). Van 1992 tot 1997 verbleef hij in het bisdom Kikwit.

Zijn verblijf in Kongo viel samen met een periode van kolonisatie: een geordende macht die alles beheerde en een daadwerkelijke welstand bracht in schoolwezen, gezondheidszorg, wegennet, handel en nijverheid.

Na de onafhankelijkheid gleed het land af naar een autoritair bewind waar wanorde de bovenhand kreeg, gepaard aan corruptie en uitbuiting. Daardoor werd de bevolking zich ervan bewust dat ze alles zelf in handen moest nemen.

De inheemse Kerken van vóór het tweede Vaticaans Concilie, werden gesticht en beheerd door de buitenlandse clerus tot ze geleidelijk autonoom werden met eigen bisschoppen en priesters. Vanuit een systeem van sacramentalisatie in Kerken die gecentraliseerd waren rond missieposten, kwam er, na Vaticaan II, een nieuwe wending, met nadruk op "Volk van God aanwezig in alle dorpen" en met de medewerking van vele leken: catechisten, diakens, geëngageerde mensen in allerlei pastorale taken.

Na de rebellie van 1964-1966 werd de noodzakelijkheid ingezien om de evangelisatie te doen samengaan met de integrale ontwikkeling van de mensen.

Vandaar de talrijke projecten van veeteelt, huizenbouw, wegenaanleg, vakopleiding, industrialisatie en handel op lokaal vlak.

Na vijf jaar werk in Kikwit, waar voldoende inlandse paters klaar stonden om het werk over te nemen, keerde pater Lievens, om gezondheidsreden, op 9 mei 1998 terug naar Kerksken om hier nog enkele jaren van dienst te kunnen zijn.

Adrienne De Jaeger(zuster Marie-Christine)

Zij zag het levenslicht in den achtersten Boekent, op 14 augustus 1932, als oudste in het gezin van Valery De Jaeger en Maria Van Der Eecken. Ze liep school in de Beekstraat: bewaarschool en lagere school. Middelbare studies deed ze in de Landelijke Huishoud-

school, van Haaltert. Vervolgens ging ze naar het Instituut Stella Matutina te Michelbeke, waar ze in 1952 het diploma van regentes in Landelijke Huishoudkunde behaalde. Van september 1952 tot februari 1958 was ze werkzaam te Aalst, in de KAV, als gewestelijke verantwoordelijke van de praktische school voor gezins- en huishoudopleiding, voor vrouwen en meisjes uit de arbeidersstand.

In maart 1958 trad ze in bij de Zusters van St. Franciscus te Opbrakel; noviciaat 1958-1959; professie 6 september 1959. Daarna is ze werkzaam als lerares in Stella Matutina te Michelbeke tot 1965.

Ze vertrekt naar Zaïre eind augustus 1965 en tot 1971 is ze lerares in het lyceum voor meisjes in Thumbe Ste-Marie, Oost Kasaï. Haar voorkeur ging echter uit naar het werk bij de melaatsen. Het volgen van een cursus voor technisch-medische missie-assistente in Rijsel was een goede voorbereiding op die taak. Eind 1971 kon ze aan de slag in het melaatsendorp Dikungen(eertijds gesticht door dokter Hemerijckx uit Ninove) dat, na de moeilijkheden rond de onafhankelijkheid van Kongo, helemaal vervallen was. Haar voornaamste werk bestond in het meehelpen bij het opsporen en verzorgen van de melaatsen en het oprichten van een "foyer social" voor melaatse vrouwen en meisjes. In 1988 werd die taak overgenomen door inlandse zusters.

Nu ging het naar Rwanda, waar reeds vele jaren Rwandese zusters van dezelfde congregatie aan het werk waren. In Cyangugu werd een nieuw gezondheidscentrum opgestart. Alles verliep goed tot in april 1994 de volkerenmoord – strijd tussen Hutu's en Tutsi's – uitbarstte. Na een verplichte terugkeer naar België, vertrok ze opnieuw naar Bukavu (Zaïre) om er Rwandese vluchtelingen bij te staan. Ondertussen was ze ook aan het werk bij het grootseminarie van de Witte Paters van Afrika, tot oktober 1996. In 1997 keerde ze terug naar Cyangugu Rwanda. De gevolgen van de oorlog lieten zich nog sterk voelen en er werden ernstige inspanningen gedaan voor de heropbouw van het land en de verzoening tussen de twee stammen.

Van in het begin stonden vele Kerkskenaren achter hun missionarissen. Dank zij hun jarenlange onvermoeibare inzet kon er in Kongo en Rwanda zeer veel geholpen en verwezenlijkt worden.

20 jaar trouwe Driekoningenzingers (1990)
Staande v.l.n.r. : Edmond Muylaert ; Jozef Boeykens ; Georges Piens ; Celina Rottiers ; Dirk Uyttersprot ; Luc Temmerman ; Emiel Uyttersprot.
Zittend v.l.n .r. : Paul De Smet ; Mariette De Neve ; Emilieane Van Den Dooren ; Christiane Coppens ; Paula Lievens ; Denise De Troyer.

Het Feestcomité

In 1972 werd door het Gemeentebestuur een 'Gemeenschapsraad' opgericht ter bevordering van het sport-, jeugd-, en cultureel leven in de gemeente Kerksken. De raad was samengesteld uit vertegenwoordigers van de representatieve verenigingen. De bedoeling was het

Ruimtevaarders 1997: Tim Herman ; Jasper De Craecker ; Klaas De Schepper ; Nele Heyman ; Jan Heyman.

Gemeentebestuur te adviseren en bepaalde manifestaties en activiteiten te organiseren.

Toen de Gemeenschapsraad werd opgedoekt, besloten de leden in 1974 hun goede samenwerking verder te zetten. Laurent Roelandt was voorzitter van de Gemeenschapsraad en het was onder zijn impuls dat het Feestcomité werd opgericht. Robert Baetens was één van de eerste bestuursleden. Het Feestcomité heeft tot doel het sociale leven te stimuleren door het organiseren van socio-culturele activiteiten. De belangrijkste verwezenlijking is wel het jaarlijkse Driekoningenfeest. Zowel de wedstrijden voor de jeugd als voor de volwassenen zijn telkens een groot succes. Voor de Jeneverworp is er een massale belangstelling en tijdens die nacht zijn er in het centrum onvoldoende cafés voor de honderden verklede feestvierders.

Ieder jaar één of meer wielerkoersen op de weg brengen, aanziet het comité als zijn taak. Er zijn nog meer activiteiten waarvoor het comité zich inzet: spel-zonder-grenzen, voordrachten, vieringen.

Het huidige bestuur: Laurent Roelandt (voorzitter), Roger Coppens (ondervoorzitter), Ronny Impens (penningmeester), Dirk Roelandt (secretaris), Paul Van Impe, Georges Piens, Georges Roelandt, Danny De Blander, Gunther Mertens, Eric Van Opdenbosch, Dirk Seminck en Ludwig Van Der Borght.

Het kaatsspel, volkssport bij uitstek

Het kaatsspel is een sport die sinds vele jaren wordt beoefend in Vlaanderen. Omstreeks 1930 kreeg Kerksken ook zijn club: 'De Vliegende Bal' gesticht door Gustaaf Janssens en Albert Troch. Hun lokaal was in de herberg bij Frans Piens en het terrein was gewoon de steenweg. In 1932 werden ze de eerste maal kampioen.

Van dan af was het kaatsen een zeer populaire sport in Kerksken; mede door het feit dat er enkele plaatselijke vedetten waren zoals: Gilbert van Vaerenbergh (Bakkers Gilbert), Albert Van der Haegen (zoon van 'Zoontje'), Albert Troch en Jozef Van Der Eecken, - ze hadden nog in hogere afdeling gespeeld - die kaatsen bekendheid gaven. De gewone sterveling kon toen nog in iedere straat het kaatsen beoefenen zonder hinder van het verkeer. Ook na W.O. II was dat nog mogelijk, zo b.v. bij Piens en Rommen, bij Frans Van Cutsem (de Wentj), bij Sylvain van Impe en bij Zoontje op Terlicht.

Af en toe werd er ook een kaatsing gegeven -lotensgeval zoals dat heette- en gewoonlijk ter gelegenheid van een plaatselijke kermis , in de Boekent bij 'Konijntje", in de Beekstraat bij "Top zijn Clarisse" of in den Berg bij Van Der Haegen (Koy).

Eens het verkeer te druk werd, dreigde het kaatsen teloor te gaan in Kerksken tot iemand op het idee kwam om, met de toestemming van

Vliegende Bal 1932
Staande:Gustaaf Van Der Hoeven. Albert Troch, Frans Eeman
Zittend: Jozef Eeman, Jozef Van Der Eecken.

Jeudige kaatsploeg 1933.
Staande: Albert De Rijck; Maurice Van Vaerenbergh; Albert Coppens.
Zittend: Omer Gees; Georges Welleman.

E.H. Pastoor Michiels en onderpastoor Haers, een plein af te bakenen achter 'Het Soepkot', het huidige Sint-Martinusheem (toen nog bewoond). Daar werd gekaatst voor een pint, en wees gerust, er werd gestreden totterdood. Toen ook dat begon te tanen werd er besloten, door enkele overgebleven kaatsers, om een clubje te stichten en zich aan te sluiten bij het toen bestaande "Liefhebbersverbond Aalst" onder de naam "Sint-Martinus". In het jaar 1966 (volgens de nog bestaande boekhouding van Roger De Pelsmaecker) en nadat er weer spelers bijgekomen waren, onstond ook een tweede ploeg, namelijk "Michiels".

De naam "Sint-Martinus" veranderde later in "Lucas" (sponsoring) Als bestuur waren er verschillende goede zielen die zich ter beschikking stelden met aan het hoofd duivel-doet-al Paul D'Hondt. Ondertussen werd er ook bij 'Fons Stella' een club opgericht, onder de naam "Avalon". Die was eveneens bij de B.K.B. aangesloten.

Het Liefhebbersverbond heeft nog enkele jaren bestaan en toen dat ontbonden werd bleef er nog één ploeg over: 'Michiels Kerksken', die

Kaatsclub Kerksken
Staande: Henri Coppens, Luc Van Den Noortgate, Jozef Kieckens, Paul De Troyer, Jan Fonck.
Zittend: Roger De Pelsmaeker, J.P.Massaer, Odilon Moock.

Kaatsploeg 1960-Liefhebbersverbond van Aalst.
Staande: Sponsor Antoine (Aalst); Marcel Van Den Eynde; Paul Lievens; Paul De Troyer; Alfons De Smet; Luc Van Den Noortgate; Petrus De Block; Hector Van Den Noortgate
Zittend: Henri Roelandt; krantenverdeler Seraflen.

Kaatsploeg Michiels 1979

Staande: Jozef Kiekens; Georges Van Der Haegen; Jozef Van Nuffel. Zittend: Henri Roelandt; Luc Van Den Noortgate.

aansloot bij de Belgische Kaatsbond. In 1977 en in 1983 speelde de kaatsploeg "Michiels" kampioen in het Liefhebbersverbond. Eens aangesloten bij de nationale kaats bond werd meer en meer professioneel gespeeld. In 1991 en in 1996 behaalden ze de kampioenstitel in Lagere I; in 1997 in Bevordering en in 1998 in Hogere III.

Momenteel speelt kaatsclub "Michiels" in Hogere II maar geen enkel Kerkskenaar maakt nog deel uit van de ploeg.

Voetbal in Kerksken

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er een voetbalploeg 'Sporting Kerksken'. Het lokaal was bij 'Champetters Henri' op het Dorp. Het terrein was een weide van Jan Wellekens in 'den Biest', niet zo centraal gelegen en er waren problemen met de kabels van de hoogspanning die er vlak boven liepen. Maar in ons golvend dorpje was het niet eenvoudig een ideaal terrein te vinden. Door oorlogsomstandigheden werd de competitie vroegtijdig afgelast(verscheidene jonge spelers moesten voor de Duitsers onderduiken). Er was schaarste aan brandstof en in 'den Biest' werden niet alleen de bomen gestolen maar ook de doelpalen werden afgezaagd.

Na de oorlog werd er gevoetbald op een terrein in de Boekentstraat. Dr. Van Rampelbergh(ex speler van Club Brugge) was voorzitter, René Taeleman(secretaris), Jan De Bruyn(penningmeester) en Eli Van Cauter, Gaston Vocaet en Laurent Roelandt bestuursleden. Het lokaal was in café 't Zaagsken. De ploeg sloot in 1951 aan bij het

Katholiek Vlaams Sportverbond. Door gebrek aan financiële middelen werd de ploeg na enkele seizoenen opgedoekt.

Op de wijk Berg, in café 'Bij Bonanza', het huidige voetballokaal 'Bij Tasken', was er in 1965 een cafèploeg 'Den Berg'. De spelers waren bijna allen van Kerksken, en de meesten zelfs uit den Berg. In 1966 laat Paul D'Hondt met enkele vrienden die ploeg aansluiten bij de Koninklijke Katholieke Sportfederatie van België, Oost-Vlaanderen(KVS), als 'De Berglanders'. Het bestuur was als volgt samengesteld: voorzitter Gaston Vocaet, ondervoorzitter Edgard Reynaert, secretaris Omer Heyse, leden Herman De Pelsmaeker, Paul Reynaert, Jozef Roelandt en erelid Paul D'Hondt. Onderpastoor Van Der Haegen werd proost. Samen met de toenmalige pastoor De Keukelaere waren ze trouwe supporters en steunden royaal met pintjes voor de spelers. Het terrein was eigendom van de voorzitter, Gaston Vocaet.

Veteranenploeg 1942: vriendenmatch tegen Heldergem.
Staande v.l.n.r. :Jan Van Cauwenberg ; Jaak Kelders ; Robert De Schutter ; Hector Van Den Eynde ; Gustaaf De Pelsmaeker ; Florent De Schrijver ; Florent De Geest ; Edmond Van Herzele.
Midden : Arthur De Pril ; Dokter Van Rampelbergh .
Geknield : Marcel Impens ; Alfons De Boeck ; Arthur Van Vaerenbergh.

De dag vóór de wedstrijd graasden de koeien nog rustig op het voetbalplein en 'Reynaert Sooi' zorgde voor de opruiming. De spelers kleedden zich aan bij ' Bonanza' en tijdens de rust dronken zij een druppel of een frisdrank bij Eugène De Pelsmaeker, beter bekend als 'Gène en Marie'. Naast het plein was een waterpomp, er werd een ketel water op een gasbrander gezet en na de match kreeg iedere

speler zijn kommetje. Ook de scheidsrechter moest het stellen met de primitieve accommodatie. Als sanitaire voorziening was er één buiten-W.C. voor iedereen.

Een eerste kantine werd gebouwd. De lokaalhouder gaf 5.000fr, de brouwerij Haecht 10.000fr en een lening van 10.000fr.

'De Berglanders' hadden alles om te slagen en vooral veel enthousiasme. In 1971 waren er reeds 78 spelers aangesloten, waarvan 85% Kerkskenaren. De ploeg speelde in eerste klasse (KVS) en behaalde opmerkelijke resultaten.

In 1972 sloot de ploeg aan bij de Koninklijke Belgische Voetbalbond. In mei 1974 werd de VZW. 'F.C. Kerksken ' gesticht door volgende leden: Marcel Van Sande(voorzitter), Willy Buyl, Jozef Lodts, Jozef Ottoy, Henri Vandereecken, André De Middeleer en Gilbert De Coster. De ploeg heet nu F.C. Kerksken en speelde in het seizoen 1982-1983 kampioen in Derde provinciaal. Tijdens het seizoen 1983-1984

Voetbalclub ' De Berglanders'
1ste rij zittend o.l.n.r. : Georges Baetens ; Ronny Eeman ; Marcel De Leeneer, Benny De Pelsmaecker ; Edwig De Schrijver en Willy De Schutter.
2de rij staande: Paul Reynaert ; Roger De Neve ; Hugo Van Keymolen ; Hilaire Van Berlamont (speler-trainer) ; Roger De Leeneer ; Eric Goessens ; Emiel De Paepe ; Edmond Van Herzele en Georges Roelandt.

was er een belangrijke wijziging in het bestuur: Marcel Van Sande nam ontslag. Een nieuw bestuur werd gevormd met Frans De Kock(voorzitter), Herman Van Cutsem(secretaris), Willy Impens (ondervoorzitter), Omer Heyse (penningmeester) en leden Willy De

Kampioen 1982-1983 Derde Provinciaal
Staande v.l.n.r. : Stefan Van Sande ; Frans Hendrickx ; Yves Hendrickx ; Pascal De Pelsmaeker ; Marc De Pelsmaeker ; Aimé De Paepe ; Wim De Schutter ;Mark De Valck ; Guy Roelandt ; Willy De Decker ; Ivan Van Keymeulen ; Frans De Schutter ; Frans De Kock ; Luc Vocaet ; Robert Van Durme ; Kamiel Tas ; Willy Impens ; Marcel Van Londersele ; Willy De Gusseme ; Georges Roelandt ; Henri Van Der Eecken ; Roger De Pelsmaeker ; Omer Heyse ; Marcel Stevens ; Robert De Schutter ;Peter De Smet ; Willy Michiels ; Eddy Cauwels ; Marcel Van Sande.
Zittend v.l.n.r. : Arthur De Schrijver ; Paul De Neve ; Hugo Van Der Speeten ; Jozef De Smet ; Peter Lodts ; Ruddy Impens ; Wim Vocaet ; Jean-Pierre Van Impe; Karel De Bruyne ; Frans Goessens ; Raf Van Der Eecken ; Luc De Rijck ; Patrick Massaer ; Johan Janssens ; Luc De Pril ; Nico Baeyens ; Steven De Rijck ; Gino Hendrickx.

Gusseme en Marcel Van Londersele. Vier jaar kon de ploeg zich handhaven in Tweede Provinciaal en in 1988-1989 keerde ze terug naar Derde. Willy Impens werd de nieuwe voorzitter. Sponsor Willy Michiels (erevoorzitter) zorgde voor een moderne kantine.

Ook in Kerksken werd het voetbal meer en meer professioneel: er waren talloze spelers, onderverdeeld in duiveltjes, preminiemen, miniemen, juniores, reserven en eerste ploeg. In de eerste ploeg speelden nog slechts enkele Kerkskenaren. F.C. Kerksken nam deel aan tornooien en richtte zelf tornooien in; er werd een beroep gedaan op sponsors en er werden eetfestijnen gehouden om de kas te spijzen.

In 1991 was er ten voordele van de heropbouw van de kerk een match tegen BV's: Jean-Marie Pfaff, Lucien Van Impe, Roger De Vlaeminck, Rudy D'Haenens; Dirk Dewolf, Eddy Plankaert, Marc Sergeant, Hendrik Redant en Helmut Lotti.

Het seizoen 1996-1997 was voor F.C. Kerksken opnieuw succesvol: zij speelden kampioen en promoveerden terug naar Tweede Provinci-

aal. 1997 was voor F.C. Kerksken een jubileumjaar: 25 jaar aangesloten bij de K.B.V.B..

Biljartclub "B.C. De Leeuwkens"

In 1968 werd de club gesticht in zaal Imra door Marcel Callebaut, Willy Impens, Tony De Pelsmaecker, Willy Vorsterman en Johny Raes. Er waren vlug een twintigtal leden. In 1975 verhuisde de club naar café Roxy. Willy Impens werd voorzitter, Willy Michiels erevoorzitter en Freddy Coppens was duivel-doet-het-al. Het ledenaantal steeg tot zestig. Er werd aan competitie gedaan tussen de spelende leden onderling maar ook in clubverband in het verbond Liedekerke-Pamel. In 1978 wonnen "De Leeuwkens" er het Kampioenschap.

Vanaf 1990 werd gespeeld in verbond Denderstreek (vrijdagreeks) en "nationaal" in eerste afdeling. Op zondag deed de club mee aan bekercompetities, zowel gewestelijk als nationaal in heel Vlaande-

Een kampioenviering biljartclub: B.C. "De Leeuwkens".
Zittend: v.l.n.r.: Freddy Coppens, Freddy Uytersprot, Willem Daghuyt en Willy Impens (voorzitter)
Staande: v.l.n.r.: Luc Coppens, Georges Baetens (secretaris), Danny Van Lul en Yves Stradiot.

ren. Johan De Troyer werd individueel kampioen van het verbond en het duo Freddy en Sandro Coppens behaalden de eerste plaats in het 'Kampioenschap der beide Vlaanderen'. Sinds 1993 is Peter De Backer (kampioen van België in 1998 en gewezen Europees kampioen Carambole) ook spelend lid van "De Leeuwkens".

De club organiseerde vele jaren het individueel kampioenschap van Groot-Haaltert en de individueel en duo's-kampioenschappen van het verbond "Denderstreek"

Turnclub Kerksken

Turnclub Kerksken is ontsproten uit gesprekken tussen Jan Baetens, Chris Meesseman en Jaak Vandenbussche. Op 11 mei 1972 werd een officiële aanvraag gericht aan het toenmalige schepencollege, om gebruik te mogen maken van de Gemeentelijke Jongensschool. Half oktober 1972 werd effektief gestart met de club : 28 vrouwelijke en 15 mannelijke leden en het seizoen werd afgesloten met 43 vrouwelijke en 25 mannelijke leden. Een zware terugval van het leerlingenaantal en de te hoge leraarskosten noopten de club in 1975 te stoppen met de vrouwenafdeling.

Turnfeest, december 1979
Paul Van Der Eecken ; Freddy Fleurinck ; René De Paepe, Staf Van Melkebeke

Heden is er nog steeds een vaste kern van ongeveer 15 leden, met daarbij een aantal wisselende leden. Onder de hoede van de achtereenvolgende voorzitters Jan Fonck, Jef Van Lul en Freddy Fleurinck, wordt ieder jaar een gezellig samenzijn georganiseerd. Als oudste leden dienen speciaal vermeld : Jaak Vandenbussche (27 jaar), René De Paepe en Staf Van Melkebeke (25 jaar) , Mon Muylaert en Paul Van Der Eecken (24 jaar) en Freddy Fleurinck (23 jaar).

De Ware Vogelvrienden – Kerksken

De ornithologische vereniging 'De Ware Vogelvrienden van Kerksken' werd gesticht in september 1965 en was van in den beginne aangesloten bij de ABB (Algemene Ornithologische Bond van België). Het doel was vogelliefhebbers te groeperen die zich toelegden op het houden, kweken en tentoonstellen van zang- en siervogels. Het initiatief ging uit van Henri De Waele, die toendertijd een zaadhandel en tevens ook een café uitbaatte aan Sint-Anna (kruispunt Hollestraat en Beernaardstraat). De bestuurleden van het eerste uur waren, onder meer, -naast Henri De Waele- Paul Van Impe, Paul De

Waele en Frans Sienaert. De eerste vergaderingen hadden plaats in de overdekte bollebaan van het café bij "Rieken van St Anna".

De vereniging nam snel uitbreiding en reeds in 1966 werd een eerste vogelshow georganiseerd. Daarna werd uitgeweken naar zaal Breda in Heldergem en de organisatie kende behoorlijk wat succes. Ondertussen werd ook het bestuur uitgebreid met een aantal enthousiaste medewerkers en kort nadien verhuisde de club naar het Sint-Martinusheem te Kerksken, waar ook de volgende tentoonstellingen plaatsvonden. Zoals het een club met standing paste werd ook een vlag ontworpen (handgeborduurd door Paula Redant) en die

1970 Het bestuur van De Ware Vogelvrienden met de nieuwe vlag.
1ste rij, v.l.n.r. Luc De Graeve, Adolf Schurmann en Paul Temmerman.
2de rij, v.l.n.r. Gaston Van Den Neucker, voorzitter Paul Van Impe, erevoorzitter Dr. Van Rampelbergh, Frans Sienaert, Paul Van Impe en René Coppens.

werd ter gelegenheid van de tentoonstelling van 1970 door E.H. Aimé De Henau gewijd. De vlaggenwijding liep echter niet van een leien dakje. Toen de pastoor aan de toenmalige lokaalhouders van het Sint-Martinusheem naar wijwater vroeg om de vlag te wijden, ontstond er bij Gaston en Leona lichte paniek. Er was nergens wijwater in huis, en van de nood een deugd makend, goot Gaston achteraan in de keuken dan maar een goeie scheut van de klaarstaande schuimwijn in het emmertje van mijnheer pastoor, die niets vermoedend uiteindelijk de vlag met sprankelende schuimwijn heeft gewijd.

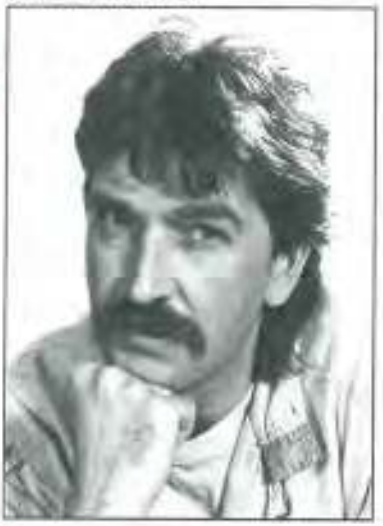
Het succes van de vereniging bleef inmiddels maar toenemen. Er werd een eigen clubblad "De Postvogel" uitgegeven en de leden konden in het Sint-Martinusheem beschikken over een clubbibliotheek met een 70-tal interessante werken over hun hobby.

Ook het aantal vogels op de jaarlijkse tentoonstelling met Allerheiligen ging in stijgende lijn, zodat men omwille van plaatsgebrek halverwege de jaren 70 moest uitwijken naar een grotere zaal. Gelukkig maar ook, want om het 10-jarig bestaan te vieren organiseerde de vereniging in 1975, in zaal Chrisma, het provinciaal kampioenschap met maar liefst 1685 vogels. Niemand minder dan Minister Placide De Paepe kwam de tentoonstelling voor geopend verklaren en dat in aanwezigheid van senator Paula D'Hondt-Van Opdenbosch en 'Ronde van Frankrijk-bolletjestrui" Lucien Van Impe, zelf een verwoed vogelliefhebber.

MERKWAARDIGE FIGUREN

Paul De Rijck

Paul De Rijck werd geboren te Aalst op 11 november 1953 en kreeg van 1969 tot 1973 zijn opleiding als beeldend kunstenaar aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten te Aalst, afdeling sierkunsten.
Nadien volgde hij nog vier jaar graveerkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent. Onze dorpsgenoot is een getalenteerd kunstenaar en vrij vlug kreeg hij vaste voet in kunstmiddens.

In 1976 ontving hij de 'Valerius De Saedeleerprijs' van de stad Aalst en in 1981 de prijs in de Ex-libriswedstrijd Sint-Niklaas. Geselecteerd voor verscheidene nationale en internationale wedstrijden, exposeert hij geregeld in binnen- en buitenlandse galerijen.

Een kunstcriticus schreef: *"Kijken naar het werk van Paul De Rijck, is ook kijken naar vakmanschap. De Rijck heeft de plastische kunst in zich. Het pleit voor hem dat hij zijn diepste beleven een aanvoelen kan uiten in een technische vaardigheid die refereert naar oude meesters. In een tijd waar het conceptuele gedachtengoed reeds tot mode is bestendigd, is dit een verheugende vaststelling... Het werk van De Rijck is niet fatalistisch, noch cynisch, integendeel, het beroert de diepste menselijke paden en vooral: het zet je aan tot denken en tegelijk slaagt het erin je diep te ontroeren."*

Paul D'Hondt

Bij het behandelen van het socio-culturele en politieke leven gedurende de voorbije decennia kunnen wij niet ontkennen dat steeds éénzelfde persoonlijkheid opduikt, Paul D'Hondt, beter gekend als 'Meester Paul', nooit ver weg bij de stichting en/of werking van verscheidene verenigingen en organisaties. Al zijn verwezenlijkingen vernoemen is haast onmogelijk, aan weinig evenementen heeft hij niet meegewerkt. Hij zag het levenslicht in de Berg te Kerksken in een landbouwersgezin op 1 december 1918. Na de lagere school te

Kerksken liep hij 3 jaar college in Ninove. In 1938 behaalde hij het onderwijzersdiploma aan de Normaalschool te Sint-Niklaas. In 1943 behaalde hij het diploma van 'Hoger Opvoedkundige Studiën' aan het Katholiek Hoger Instituut voor Opvoedkunde te Gent. Onmiddellijk kon hij aan de slag in de plaatselijke gemeenteschool. Hij werd er hoofdonderwijzer. In 1970 werd hij bevorderd tot Diocesaan Inspecteur in het Lager Onderwijs. Rusten was voor hem niet weggelegd, hij was de drijvende kracht bij de vele kiescampagnes van zijn echtgenote Paula Van Opdenbosch. Als voorzitter (en duiveltje doet al) werkte hij nog een aantal jaren mee aan de bloeiende Vereniging van de Derde Leeftijd. Het mag gezegd, vele Kerkskenaren bewaren een dankbare herinnering aan deze innemende en onbegrensd dienstvaardige figuur.

Marjet (Mariette Dooremont)

Mariette Dooremont werd geboren te Kerksken op 18 september 1922. Ze liep er lagere school en studeerde verder bij de Dames van Maria in Aalst waar zij de lagere humaniora Grieks-Latijn volgde. In de Normaalschool O.L.V. van Presentatie in St-Niklaas behaalde zij het diploma van onderwijzeres in 1943. Ze gaf een paar jaar les bij de Dames van Maria te Aalst en aan de Sint-Jozefsschool in Mere tot haar benoeming in de Vrije Lagere Meisjesschool in haar geboortedorp, waar ze actief bleef tot in 1979. Gedreven door de kunst ging zij in 1958 les volgen aan de Aalsterse Academie voor Schone Kunsten. Gedurende 8 jaar volgde ze met succes de leervakken tekenen, keramiek en beeldhouwen. In 1982 vervolmaakte zij zich in de etskunst aan de Academie van Wetteren, studeerde grafiek aan het S.T.I. in Gent bij de heer De Wispelaere. Bij de Vlaamse Boekbindersgilde leerde zij het kunstboekbinden. Sinds 1965 nam zij regelmatig deel aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Met enkele creaties bewees Marjet dat haar scheppingen hoog gewaardeerd werden. In 1970 ontving zij de prijs van de BBL met een beeldhouwwerk, in 1983 kreeg zij de bronzen medaille in de USA (Dallas) voor een schilderij. Antwerpen, culturele hoofdstad van Europa in 1993 bekroonde haar 'Oasemanneke' in de wedstrijd 'Een beeld in de stad'. Het manneke met een hart onder zijn jas zegt iets

over de cultuur van het Hart: de basiscultuur van de mens! Het bronzen beeld staat op het Frans Halsplein in Antwerpen. Haar meest geliefde prijs ontving zij in Nederland: 'De Man/Vrouw-prijs' van de KRO voor haar inspanningen geleverd op emancipatiegebied.

Marjet met kunstschilder Felix De Boeck

Mensen waaraan zij veel steun gehad heeft zijn o.m. kunstschilder Felix De Boeck, die haar aanmoedigde en bijstond met zijn goede raad. Haar eerste werken getuigen van zijn invloed.

Phil Bosmans: bezieler van 'Bond zonder Naam'. Marjet deelde zijn filosofie. Zij werkte mee aan de teksten voor kalenders en 'hefboomkaarten'. In 1984 ontwierp zij de postzegel van 'Bond zonder Naam'.

Marjet beoefent niet alleen de beeldende kunst, ze is ook actief op literair vlak. Van haar verschenen een paar dichtbundels: 'Een kruis dat kapseist', een plëteitsvol in memoriam voor haar ouders en 'Als ik eens zweeg' en 'Vlaagjes zonder vlag'.

Oud-VKAJ-leden zullen zich wel de toneelstukjes herinneren die door Marjet geschreven en geregiseerd werden, nl. 'Trouw', 'Sterrenkopje' en 'Hans en Grietje'.

Op de vraag: "tot welk 'isme' haar artistiek werk behoort", antwoordt Marjet met een glimlach: "tot het Marjetisme"

Albert Eeman

Geboren te Kerksken op 8 mei 1920 behaalde het onderwijzersdiploma aan de Normaalshool te Oostakker en oefende het beroep uit in de gemeenteschool van zijn geboortedorp. Als autodidact gedurende zijn studentenjaren vervolmaakte hij zich later aan de Hogere Rijksschool voor Beeldende Kunsten in Anderlecht. Naast een zeer actieve inbreng in het plaatselijke culturele leven (vooral in het Davidsfonds) beoefende hij de teken- en schilderkunst vooral als hobby en uitsluitend uit liefde voor de kunst. Zijn inspiratie putte hij vooral in de natuur. Vooral Zuid-Vlaamse landschappen waren geliefkoosde onderwerpen. Heel wat dorpszichten, stillevens en portretten heeft hij geborsteld. Albert Eeman veroverde zijn plaats tussen de talrijke volkse Vlaamse liefhebbersschilders en kon met zijn oeuvre op heel wat belangstelling en succes bogen. In 1978 behaalde hij de eerste prijs in de VTB-schilderswedstrijd 'Jaar van het dorp'. Het bekroonde werk, een zicht op de parochiekerk, prijkt nu in het administratief centrum. Hij overleed in Brugge op 12 november 1989.

Herman Muys-Monique Muylaert

Monique Muylaert werd geboren in 1946 te Kerksken, huwde met Herman Muys, geboren in Sint-Amands (Puurs) in 1944 en samen beoefenen ze de karamiekkunst te Kerksken, in het landelijke gehucht Boekent. Het kunstenaarspaar is onafscheidelijk. Samen doceren zij aan de Aalsterse Academie voor Schone Kunsten; samen bewerken zij dezelfde materie; samen maken zij bepaalde kunstwerken en samen exposeren zij in binnen- en buitenland. Sprekend is de visie van Monique: *"Ik zou nooit met iemand anders dan mijn man in het atelier kunnen samenwerken. Ik weet niet wat het geheim daarvan is. Verdraagzaamheid is het niet, want soms botst het wel flink. Het is elkaar graag mogen, een respect."*

Talrijke onderscheidingen werden reeds toegekend en hun creaties worden sterk geappreciëerd in kunstenaarskringen. Een heel belangrijke opdracht ontvingen zij in 1980 van het provinciebestuur van

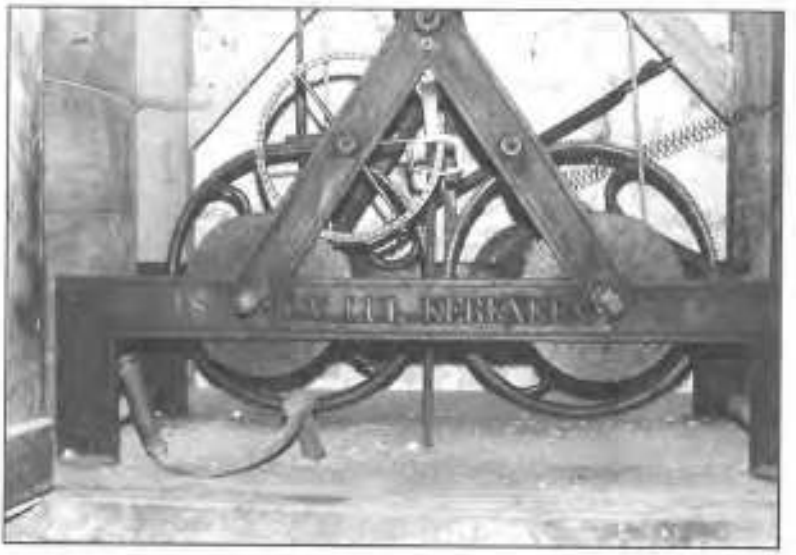
De kunstenaars met Koningin Fabiola.

Antwerpen voor de realisatie van een monumentale keramiek in het provinciegebouw. Kunstcriticus Maarten Beks typeert de kunstenaars als volgt: *"De sfeer die door de reliëfs van Monique Muylaert wordt gesuggereerd, blijkt verdroomd tot een wonder van dichterlijke geïnspireerde oorsprong, van speelse vormen, die naar het oermenselijke peilen, die zich uit micro-organismen uit de zee ontwikkelen."* en *"Hermans fantasie lijkt onuitputtelijk, zijn creatief vermogen veelzijdig en onbeperkt. Hij beweegt zich voortdurend op de grens tussen droom en werkelijkheid. Zijn vroege werkstukken ademen een hallucinante sfeer uit: half-menselijke, half-dierlijke wezens begluren ons, soms met een demonische expressie."* In 1992 verscheen bij Lannoo in Tielt een viertalige monografie 'Herman Muys-Monique Muylaert' onder redactie van Marcel Van Jole.

Constantinus Van Lul (1)

In een uitgave van de drukkerij Pieter Daens uit Aalst staat een merkwaardig verhaal 'Een Vlaamsch Wonderkind' door pastoor Ernest Pauwels dat handelt over onze dorpsgenoot Constant Van Lul.

Constant werd geboren in de Boekent (Pennestraat) op 7 juli 1819 als zoon van Jozef (° 's Gravenkerselaar, Haaltert) en Petronella Van den Eynde (° Kerksken).De knaap *"was eerder klein dan groot, had kleine fijne oogskes, een breed plat aangezicht, een licht gerimpeld voorhoofd, bruin haar dat niet te dicht stond, en was daarbij altijd ziekelijk"*.

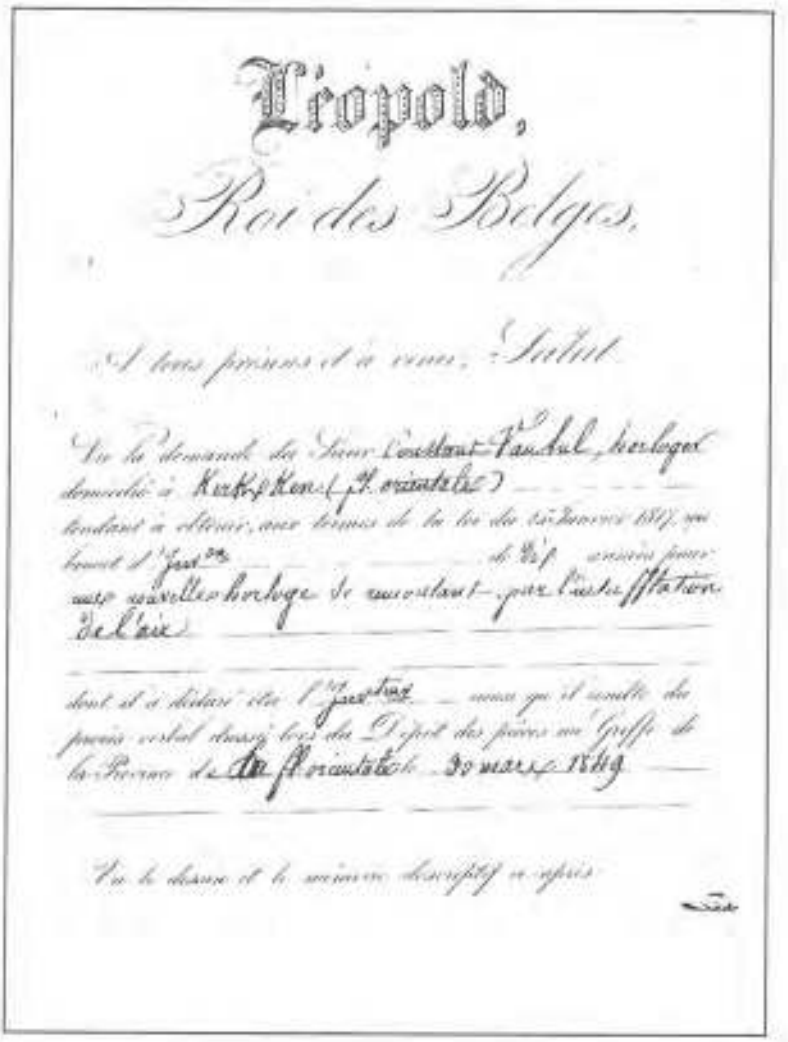

Mechanisme van het torenuurwerk in de kerk van Aalgem.

Hij liep school tot omstreeks zijn 9ᵉ levensjaar bij meester Van Landuyt die hem leerde lezen, schrijven en rekenen. Na zijn eerste communie, hij was toen 12 jaar, ging hij in Ninove inwonen bij uurwerkmaker Premereur waar hij 100 gulden per jaar verdiende. Doch in plaats van zijn opgelegde taak ter harte te nemen *"verspeelde hij veel tijd met liefhebberijen aaneen te tijfelen zoals een koperen snuifdoos, een halven kilo zwaar, met van voren een leeuwenkop, van boven een plat steelken, waarop een eerden lieter vol bier kon staan, drij zichtbare wielkes waarop ze liep, en van binnen wel honderd wielkes."*

Op zondag ging hij gewoonlijk op kroegenbezoek en de bazen zagen hem graag komen omdat een talrijk gezelschap hem steeds vergezelde. *"Als de tafel volzet was met volk, haalde hij de doos uit haar lijnwaden zaksken. 'Wie begeert er eenen snuif?' Hij telde vier, vijf, zes personen. Dan wond hij de doos op, zette ze neer op tafel en ze liep beurtelings bij de snuivers, voor elkeen stilstaand, lang genoeg om eenen snuif te nemen. 'Ga dien voorbij', riep Constant, hij snuift niet en de doos ging voorbij! 'Kom terug, hij heeft hem bepeisd, hij zal toch een snuifken nemen' en de doos kwam terug. 'Vooruit', gebood hij en de doos schoot vooruit. Voor de kapel van de Burgtdam te Ninove maakte hij een horlogie waar de uren geslagen werden door de twaalf apostelen. In 1899 bestond het uurwerk niet meer en bevond zich één der apostelen in den gevel van d'herberg Vandersmissen op den Driehoek te Kerksken. Intussen zocht hij met alle macht naar de eeuwigdurende beweging en vond tenslotte een nieuw uurwerk uit 'zich opwindende door de inblasing des winds', waarvoor hij een octrooi bekwam voor*

tien jaar." Dat werd hem meegedeeld door de Gouverneur in een schrijven van 4 mei 1849. Hij moest echter 317,46fr rechten betalen wat onmogelijk was voor de uitvinder. Op 6 juni 1849 schreef de gemeenteoverheid aan de Arrondissementscommissaris te Aalst *"om deze te willen verzoeken te willen medewerken opdat den gemelden uytvindingsbrief aan Van Lul gratis worden afgeleverd. Het zal niet alleen eene gunst zijn voor hem maer voor gansch onze gemeente, die reeds door haere nyverheid alom gekend, haer daerdoor tot hoogere trappen zal doen treden en tot voorbeeld van anderen verstrekken."*

Léopold,

Roi des Belges,

A tous présents et à venir, Salut

Sur la demande du Sieur Constant Van Lul, horloger domicilié à Kerkhoven (Flandre Orientale)

tendant à obtenir, aux termes de la loi du 25 Janvier 1817, un brevet d'invention de 10 ans pour un nouveau genre d'horloge à marcher sans remontoir par l'action de l'air

dont il a déclaré être l'inventeur — nous y avons accordé le présent brevet dans les bureaux du Département des Affaires de la Province de Flandre Orientale à Gand le 30 mars 1849

Vu la description et le dessin descriptif ci-après

Brevet voor het 'winduurwerk' van Van Lul.

Vermoedelijk sijpelde de zaak door tot aan het Hof want Constant werd uitgenodigd bij de koning en *"liet er zijn snuifdoos al heur toeren doen"*. Hij toonde zijn uitvinding, een wandklok die voor de schouw hing en werkte met de tocht (inblasing des winds). Koning Leopold wilde de klok kopen maar *"omdat ze kon stilvallen als er veertien dagen niet de minste wind in de schouw zat en hij te veel glorie op zijn werk had"* weigerde Constant. Toch kreeg hij 200fr en het brevet. (2) In 1841 keerde hij terug naar Kerksken en begon een eigen zaak, samen met zijn broer Frans. Zij vervaardigden onder meer torenuurwerken. Constant huwde op 28 november 1849 met Frederica Cassier uit Borsbeke. Hij stierf kinderloos aan tyfus op 8 december 1852, amper 34 jaar. Amper enkele weken later, op 20 januari, overleed zijn echtgenote, eveneens slachtoffer van de vreselijke ziekte.

Misschien schuilen er enkele fantasieën in de aangehaalde verhalen van het wonderkind, maar vast staat dat Van Lul enkele niet te weerleggen kwaliteiten had. Naast 'het winduurwerk' vinden wij nog een paar verwezenlijkingen van de uurwerkmaker o.a.: een horloge dat bewaard wordt in het museum van de Heemkundige Kring Jan Broeckaert in Wetteren en het torenuurwerk in de kerken van Haaltert en Aaigem geconstrueerd in 1852, zijn laatste levensjaar.

Patrick De Spiegelaere behaalde met deze foto de 'Leo Tindemansprijs', prijs voor de beste persfoto in 1990.

1. Naar teksten van Albert Van Lul in Land van Aalst, 1962, nr.1, p. 37 en 38 en van Paul Temmerman in Mededelingen HK Haaltert, 1984, nr. 3, p. 55 e.v.

2. Ministerie Economische Zaken-Office de la propriété industrielle-Brussel

Paula Van Opdenbosch

Paula zag het levenslicht op 27 augustus 1926. Na de lagere school en studies bij 'les Dames de Marie' te Aalst volgde zij de Sociale School in de Poststraat te Brussel. Zij kreeg cursus van Mgr Belpaire, Senator Raf Hulpiau, ACV-man August Cool, Senator Juffrouw Baers en Senator Mevr. De Riemaecker, de

latere eerste vrouwelijke minister in België. Ongetwijfeld oefenden deze belangrijke 'bonzen' uit de arbeidersbeweging een grote invloed uit op haar en bepaalden zij wellicht mede haar geëngageerdheid in de Christelijke arbeidersbeweging. In de oorlogsjaren werd zij ingepalmd door de VKAJ en begeesterd door de woorden en doelstellingen van kardinaal Cardijn en meer plaatselijk door een enthousiaste Vlierzeelse onderpastoor en Vlaams-nationalist, Marcel Decubber, die volgens Paula 'de grootste invloed had op de kajottersbeweging in het Aalsterse'.

In juli 1947 behaalde zij haar diploma en begon haar loopbaan bij de NMBS in maart 1948. In 1951 huwde zij met Paul D'Hondt, onderwijzer in de plaatselijke school en KAJ-leider. Zij kregen vijf kinderen.

In 1952 was zij samen met enkele oud-kajotsters de stimulans tot de oprichting van de KAV en werd voorzitster. Zij bleef het tot 1973. Van 1968 tot 1973 was zij eveneens arrondissementeel voorzitster en zetelde in het nationaal bestuur.

Gesteund door haar achterban nam zij deel aan de gemeenteraadsverkiezingen, behaalde het meeste voorkeurstemmen maar bleef met de CVP in de oppositie. In 1958 keerden de kansen en in 1964 werd zij schepen en vervulde de functie tot 1976, bij de fusie van de gemeenten. In 1971 trad zij in de nationale arena en behaalde als plaatsvervanger 4400 stemmen. Na de val van de regering-Leburton in 1974 verdubbelde zij haar score tot 8800 stemmen als eerste plaatsvervanger. Na bikkelharde strijd en dito vergaderingen tussen Middenstand en ACW kreeg het ACW de zetel van Provinciaal Senator en Paula Van Opdenbosch kon op 28 maart 1974 haar intrede doen in de Senaat en 'het immense zwarte gat begon'. Haar maidenspeech - invoering van de vrouwelijke legerdienst - werd door amper 10 collega's beluisterd. Later kwam er echter een diepgaand debat in de Kamer over haar geuitte bedenkingen.

Samen met haar echtgenoot, 'Meester Paul' voor de ingewijden, bouwde zij een belangrijk dienstbetoon uit: *"talloze moeders heb ik op zitdagen ontvangen, hun moed gegeven, hoopvolle brieven geschreven, hoge telefoonrekeningen betaald maar vooral eenvoudige mensen in onze woning zien komen en gaan. Ik heb menselijke miserie gedragen, klein egoïsme gezien, chantage op nederig niveau, afdreigingen en vragen om tussenkomst. Ik marcheerde mee. Het was de wet van opbod en concurrentie, maar ook van ingebakken dienstbaarheid en uitdaging naar populariteit en stemmenwinst."*

Haar nooit aflatende inzet en werklust, zorgden in 1981 voor een herverkiezing met 21.000 voorkeurstemmen, een resultaat dat opliep tot ruim 38.000 in 1985, waarmee zij in de top vijf van België belandde. Op 2 april 1980 kon zij, samen met vier collega's senatoren, niet akkoord gaan met een artikel in de staatshervorming dat betrekking had op de samenstelling van de gewestraden en dat nefast zou zijn voor de vlamingen. Het veroorzaakte de val van de regering Martens I.

In 1981 werd zij aangezocht staatssecretaris voor PTT te worden met als voogdij-minister Herman De Croo, minister van Verkeer en PTT. Dat 'mystieke huwelijk' tussen beide excellenties liep niet altijd over rozen. De staatssecretaris schreef: *"Uit mijn liefde-haat-verhouding met De Croo, van 1981 tot 1985, is toch een groot gevoel van vriendschap voor deze onvervalste rinoceros gegroeid. Hij behoort mijn inziens tot een uitstervend ras."*

Zij werd met één pennetrek werkgever van meer dan tachtigduizend personeelsleden. Na een bespreking van de begroting schreef De Standaard: *"Post en TT, twee oude tantes."* Later werd de staatssecretaris soms sympathiek, soms smalend 'tante Post' genoemd. Zij heeft er alleszins de grondslag gelegd voor een menselijker personeelsbeleid en voor de modernisering van het toentertijd 'logge' postbedrijf.

In 1988 kreeg Paula D'Hondt-Van Opdenbosch nog een benoeming als Minister van Openbare Werken voor de resterende negen maanden van het toenmalige beleid. Zij noemde dat *"een lege-doos-aanstelling en een aanslag op haar intelligentie."*

Op 8 maart 1989 legde zij de eed af als Koninklijk Commissaris voor het Migrantenbeleid. De hardste en de meest begeesterende periode in haar loopbaan, geeft zij grif toe. Meermaals trapte zij tegen het zere been en legde de nadruk op de dramatische problematiek van het migrantenbeleid dat vele jaren verwaarloosd werd. Van velen kreeg zij steun (o.m. van het koningspaar), doch uit bepaalde hoek werd zij bevochten met soms naar terrorisme-neigende praktijken. Haar taak was een fundamentele oplossing uit te dokteren voor het migrantenvraagstuk. In november 1989 verscheen een eerste tussentijds rapport 'Een werk van lange adem', waarbij de inpassing van migranten in het publieke leven werd beoogd op het niveau van de openbare orde, sociale basisbeginselen en cultuuruitingen. Die ideeën leidden tot de bundeling van ruim 260 voorstellen, geformuleerd in verschillende rapporten van zo'n 2.400 bladzijden. Zij bepleitte (en bekwam) de oprichting van een 'Centrum voor Etnische Gelijkheid', een instelling die haar nauw aan het hart ligt en 'een

stuk van haar dromen' meedraagt.' Het Commissariaat werd ontbonden in maart 1993. Haar boek 'Geen dienaar van de macht' eindigt met een meditatie: : *"Vandaag geloof ik opnieuw en meer dan ooit in mijn oude idealen: elke mens evenwaardig en uniek. Ik geloof in de idealen van rechtvaardigheid en broederlijkheid, in het meegaan met mensen op de lange, trotse weg naar zelfontplooiing, naar bevrijding... Mijn geestdrift en mijn strijdlust tanen niet, ook niet nu ik het politieke bedrijf vaarwel zeg."* Is het misschien daarom dat deze Kerkskense hoogstmerkwaardige vrouw op haar bijna zeventigjarige leeftijd nog de werklust toonde om het voorzittersschap van 'Kind en Gezin' te aanvaarden (tot 1999).

Verscheidene eerbetuigingen en prijzen vielen haar te beurt, waarvan de uitroeping tot Doctor Honoris Causa aan de RUG (1992), de benoeming tot Minister van Staat (1992), Doctor Honorus Causa van de Open Universiteit van Heerlen (N) haar uitgereikt in Amsterdam, de Internationale Anna Frank-prijs, de Arkprijs van het vrije woord en de 3-jaarlijkse Marie Popelinprijs, toegekend aan de meest verdienstelijke vrouw i.v.m. vrouwenemancipatie, wel de belangrijkste zijn.

Haar publicaties:

MENS VOOR MENS. Een openhartig gesprek over het migrantenbeleid opgetekend door Manu Adriaens, Kritak, Leuven, 1991.

GEEN DIENAAR VAN DE MACHT. MIJN LEVEN, Dedalus en Paula D'Hondt, 1993.

Aangehaalde anekdotes en citaten uit 'Geen dienaar van de macht'.

Gustaaf Baetens

Koning Albert II samen met onze dorpsgenoot Gustaaf Baetens

Gustaaf Baetens werd geboren te Kerksken op 14 april 1928 in het gezin van Hector en Maria Elskens. Reeds in de lagere school blonk hij uit door zijn speciale intelligentie. Zijn middelbare studies volgde hij bij de Broeders van de Christelijke Scholen te Lembeke. Hij werd broeder en behaalde het diploma van regent. Hij werd aangesteld als lesgever in Gent tot hij zijn militaire dienstplicht volbracht in Duitsland. Hij huwde er

met een Duitse hoofdverpleegster. Hij wilde zich verdienstelijk maken in de sociale dienst van het Belgisch leger. Door zijn huwelijk werd hij geweigerd als aalmoezenier in de katholieke godsdienst. Na vier jaar studie aan de Leuvense universiteit werd hij protestants aalmoezenier. Deze Kerkskenaar is nu Hoofdaalmoezenier bij het Belgisch leger en heeft de graad van majoor.

Ingrid Van Gijseghem

Alhoewel niet geboren te Kerksken (* Wetteren, 18 juni 1957) is zij geruime tijd gehuisvest in ons dorp. Zij kreeg haar opleiding in de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten te Aalst, waar zij het diploma van Hogere Kunsthumaniora, afdeling toegepaste Kunst en keramiek, behaalde.

Bij een eerste oogopslag lijken haar keramieken door hun ruwheid en broosheid af te stevenen op een brutale confrontatie. Door deze vormgeving doorbreekt de kunstenares de conventionele kunstregels en actualiseert zij het banale gegeven van onderhuidse emoties. Zij blijkt in haar creatieproces precies te weten wat ze wil uitdrukken. Soms ligt de klemtoon op isolement en eenzaamheid, soms op lotsberusting, dan weer op stille tevredenheid.

De vertekening van de esthetische vormen, het gemengd gebruik van glazuren en oxides, het toevoegen van vreemde elementen als textiel, hout of metaal en het gebruik van symboolgeladen, natuurverbonden kleuren vormen de essentie van de dramatische betekenisoverdracht.

Paul Van Impe

Geboren op 27 april 1951 in de Kerkweg te Kerksken. Verbleef een periode te Haaltert en na zijn huwelijk vestigde hij zich definitief in Burst. Zijn kunstopleiding volgde hij aan de Stedelijke Academie Zottegem (hoger secundair kunstonderwijs, specialiteit tekenen en schilderen) en aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Aalst (hoger kunstonderwijs, finaliteit schilderkunst). Hij vervolmaakte zich in de Rijkshogere School voor Beeldende Kunsten Anderlecht (finaliteit monumentale schilderkunst). Sinds 1985 expo-

seert de kunstenaar regelmatig in diverse galerijen. en in 1999 waagde hij de stap naar Parijs. In het werk van Paul Van Impe primeert het vrouwelijk naakt. *"Het beeld is vooral dat van de vrouw, dat klinkt met wachtende warmte, de sensualiteit van de eerlijkheid, de sereniteit van de simpele schoonheid... Hij schildert niet alleen het tastbare warme lichaam van de vrouw, maar eveneens haar persoonlijkheid in relatie tot haar eigen zijn én haar omgeving houdende personen die haar bewonderen, liefhebben, maar ook bedreigen... Het nieuwe werk van Van Impe is het gevolg van nieuwe inzichten in het menselijk zijn, vooral dat van de vrouw..."*

Antoine Van den Brouck

Kerkskenaar Antoine Van den Brouck werd geboren op 18 maart 1951. Hij vestigde zich in 1985 in het landelijke Sint-Antelinks. Zijn opleiding genoot hij aan de Aalsterse Academie voor Schone Kunsten en in het atelier Breughel in Brussel. Hij vervolmaakte zich door talrijke seminaries, o.a. restauratie, potlood tekenen en pottenbakken. Een kunstcriticus omschreef zijn oeuvre als volgt: *"Door het samenspel van licht en schaduw, reliëf en diepte, ontstaat er een dubbel dynamiek. De werken trekken naar binnen en stuwen tevens naar een opstijgende bevrijdende beweging... Zijn werk drukt verlangen uit naar overgave, naar een loskomen van de aarde waaruit het is opgebouwd en elke kleur en elk teken verwijst naar de geest en inzicht én verduistering die een strijd leveren om de overwinning te behalen... De opbouw en het visueel maken van het mystiek-symbolisme ligt steeds vooraf vast in de geest van Antoine Van den Brouck... dit resulteert in prachtige kunstwerken die diep en rijp doorleefd worden, voor, tijdens en na het scheppen ervan.*

DORSTIG KERKSKEN

Zoals in de meeste dorpen vinden wij in Kerksken een zeer hoog aantal herbergen en evenveel 'jeneverkotjes'. Op verscheidene vensterbanken prijkte voor het gordijn een jeneverfles. Het is ook niet zonder reden dat het plaatselijk feestcomité de Driekoningenfeesten meer kleur gaf met een 'jeneverworp' en wordt Kerksken niet oneerbiedig 'het jeneverdorp' genoemd? Niet bedoeld als producent, maar als verbruiker! De ongunstige sociale toestand in de eerste helft van deze eeuw zal daaraan wel niet vreemd zijn..

Eén van de vele 'bieruitzetters' in Kerksken : Jozef Van den Eynde ('Jef Krak'). Links Oscar Roelandt, rechts Delfina Bugl.

De oudste herbergnamen vonden wij in de archieven van het 'Land van Rotselaer' (1). Op bevel van hare Majesteit Maria Theresia werd een *"leyste van de herbergen, aubergien ende brandewijnhuyzen"* opgemaakt in 1779. De toenmalige baljuw (lees burgemeester) Ludovicus de Sadeleer stelde de lijst samen.

1- *"Alvooren ten huyse ende herberge van Peter De Pelsmaeker fs Judoci, gestaen ende gelegen binnen de prochie van Kerkxken jegen de kerke, aen de heirbaene leedende van Aelst naer Geeraertberge, zonder uythangbert ofte naem van hergerge."* Waarschijnlijk de latere herberg *'In den bareel'* bij Van den Storme.

2- *"Item ten huyse ende hergerge van Guilliemus Buydens fs Adriaen, gestaen ende gelegen ontrent de kerke in den noorden neffens aen de heerbaene, welker uythangbert verbeelt den Heiligen Martinus."*

Reeds vernoemd in 1509, waarschijnlijk op de hoek Plaatsstraat en Geraardsbergse steenweg.

3- *"Item ten huyse ende herberge van Joannes Bellens fs Livini, gestaen binnen Kerkcken aen de heirbaene ontrent de kerke, zonder uythangbert ofte naeme van herberge."*, de huidige herberg Korlick?

4- *"Item ten huyse ende herberge van Josephus Buydens fs Jans, gelegen den weste van de kerke, jegens de voorseyde heirbaene ter distantie van ontrent de hondert roeden, welker uythangbert verbeeld Den Keyser volgens het opschrift."* Deze herberg situeerde zich op de Driehoek, later uitgebaat door Donaat Van der Smissen.

5- *"Item ten huyse ende herberge van Constantinus De Pelsmaeker fs Judoci gestaen in het ghuchte ten Berge, zonder uythangbert ofte naeme."*

6- *"Item ten huyse ende herberge van Livinus Van den Hole fs Ludovici, gestaen in het ghucht Terlicht, zonder uythangbert, van ouds genaemt in 't Spoulcken...."* Deze herberg, gesitueerd op Terlicht, kwam in 1809 in het nieuws naar aanleiding van een moord op het dienstmeisje uit de herberg 'St. Maarten'. Het stoffelijk overschot werd in 'het Spoelken' binnengebracht en onderzocht door Dr Schouppe van Aaigem en P. Ringot, vroedmeester te Kerksken. (2)

7- Het Gorelken (waarschijnlijk vervorming van gareel, halsjuk) op de wijk Terlicht, zonder uithangbord.

8- De Vier Heemskinderen, reeds vernoemd in 1493 (*"de stede en de erven gheleghen tot Kerkcken die men heyt de vier heymskinderen"*).

Al deze 'historische herbergen' verdwenen in de loop der tijden. Geen enkele van de latere estaminets erfde de naam van een vroegere afspanning. Vóór en na WO II zorgden een honderdtal café's voor de uitoefening van één der werken van barmhartigheid. Hierna een opsomming per straat of gehucht. Waarschijnlijk kan de lezer deze lijst nog aanvullen.

Volksnaam	*Uitbater*
Terlicht	
Boeëntjes	Jozef De Schrijver
Be Loken	Gustaaf Tas
Flandria	Leopold Sterck
Be Trienens	Alfons Rottiers
Be Zontj'en	Gustaaf Van der Haegen
Be Sylvain	Sylvain Van Impe
In 't Spoelken	Fam. Sienaert
Jef Krak	Jozef Van den Eynde

Driehoek

't Vlèms ousj	Frans De Kegel
Be César	Caesar Lievens
Be Romnen	Jozef Meganck
Be Soeëke Piens	Frans Piens
Be Piejeters Jefken	Jozef Gees
Be kroes Tinne	Fam. Rottiers
Be Mol	Albert D'Haeseleer
Be Pitj	Fam. Moock
Be Rottiers	Fam. Rottiers
Be Pigille	Dominique Baetens
't Vlèms ousj	Henri Boonen
Be Roës	Albert Raes
Be den bèrremiejester	Gustaaf Janssens
Be Molle-Marie	Leopold Van Boven
Belgens	Fam. Lauwereys
Be Monges	Emiel Fermon
Be boer	Fam. Van Melckebeke
Be Soeëkes	Gez. De Pelsemaeker
Be de mistangètten	Alfons De Waegeneer
Be Votjen	August Reynaert
In 'n trompèt	Felix Noens
Be Fil de viermouker	Fam. Scheerlinck
Be Baleken	Jozef Van Keymolen

Kerkskendorp

El Picador	Etienne Eeman
Bij Bakkers	Gustaaf Van Vaerenbergh
In den bèjerpit	Fam. Yserbijt
Be Sjampètters Henri	Henri Eeman (vroeger: 't Oud Gemeentehuis)
Be Marieken	Arthur Perreman
Be Korlick	Domien De Goede (ook: De Rappe Duif)
Be mèsjer	Fam. Van den Storme (ook: In den Ouden Bareel)
Be Bouëlj	Gaston Van Keymolen
Be zjeppes Frans	Frans Schouppe
In 't soepkot	Gaston Van den Neucker (ook: Sint-Martinusheem)
Den bamboe	Maria De Waegeneer
De Wentj	Frans Van Cutsem
In 't hèrlouzjeken	Fam. Coppens
't Gizjeken	Dominique Gissemé

Be Pizjillens Staaf	Gustaaf Baetens
Be Mèlkebeke	Cyriel Van Melckebeke
't Alf montjen	Fam. Jacobs
Boekent	
In de pousj	Albert D'Haeseleer
Be Mouëters Jefken	Jozef De Muyter
Be konèntjen	Fam. Gosseye
In 't zougsken	Fam. Baeten
Be Tassens	Fam. De Rijck
Be Tassens klein'n	Fam. Tas
Be Jèttens Fèl	Fam. De Neve
Be Kallens	Fam. Callebaut
Hollestraat	
In de poump	Leon Van Impe
Sintj Anne	Arthur Fonck
Berg	
Be Peekes	Jozef De Rijck
In de pintj	Arthur Scheerlinck
Be Tasken	Eddy Tas (vroeger: Be de Korejoën)
Be Goubèrt	Frans Goubert
Be Van der Iejeken	Fam. Van der Eecken
Boemsadé	Arthur Buyl
Be Fina	Oscar Roelandt
Kallens Zjeppen	Jozef Callebaut
Be Victorken	Victor Matthijs
Tissens	Petrus de Landtsheer (later: Boemsadé-den hoed)
De stop	Nestor De Troyer
Be Koj	Achiel Van der Haegen
Be Lokken Tèl	Roger De Pelsmaeker
Be Noeë	Fam. Van den Eynde
De klein'n	Fam. Van Durme
Be Bientjen	Albien De Pelsmaeker
Be Blok Tinne	Fam. De Block
Beekstraat	
Be Top zen Claris	Fam. De Backer (vroeger: De Klok)
Be doeëv' Irma	Irma Troch
Klesj Mieken	Gustaaf van der Hoeven
Kwakkels Tinne	Emiel D'Haeseleer

Hofstraat

Be Stok Tinne	Fam. Van den Stock
Be vosse Irma	Irma Triest
Be Sjetjen	Jozef Coppens

Watervoor

Be Giejes	Frans Gees

Als wij hierbij de tientallen 'jeneverkotjes' voegen, lijdt het geen twijfel: in het gemoedelijke Kerksken was een gezellige babbel en/of lied tussen pot en pint nooit ver weg.

Over enkele drankhuizen willen wij iets meer kwijt.'t Oud Gemeentehuis (Kerkskendorp): vóór de bouw van het huidige gemeentehuis (1872), vergaderde de gemeenteraad in deze herberg. Eén deel van de woning was confectiezaak en het andere gedeelte drankgelegenheid. Eén van de zonen van tapper Judocus Eeman, Casimier, werd veldwachter en caféuitbater, vandaar 'bij sjampetters'.

Den Ouden Bareel: zeer oude herberg vlak bij de kerk. De woning verdween bij de moderniseringswerken aan de steenweg Aalst-Geraardsbergen. Om het onderhoud van de steenwegen te bekostigen werd vroeger een wegenbelasting opgelegd, berekend per paard dat doortocht had op de baan en die betaald werd aan de 'barrières'. Veelal onstonden er daar herbergen die de naam 'In den Bareel' kregen.

't Horlogeken: 200 jaar oude herberg aan de dorpsgrens, eertijds eigendom van de familie De Schrijver, afkomstig van Welle. De eigenaar was uurwerkmaker, zodat de herbergnaam in nauw verband stond met zijn beroep. Het was een gekende afspanning voor voermannen, waar zijzelf en de paarden konden overnachten. Het gezelschapsspel bij uitstek was het bolspel. Tot 1974 kwamen wekelijks de trouwe bolders opdagen. Na 1939 werd de zaak verder uitgebaat door Wed. Frans De Schrijver en de familie Frans Coppens-Van der Haegen tot 1953. Later werd een grondige renovatie doorgevoerd, de voorgevel bleef gelukkig intact.

Het Gizjeken of de Gizje: gelegen in de Wijngaardstraat (tegenover de hoeve Taeleman). De herberg had ook een bollebaan. Weinigen maakten zich zorgen over de merkwaardige naam. Hij is ongetwijfeld een dialectische vervorming van de naam van de bewoner Dominicus Gissemé, herbergier, die er woonde omstreeks 1830.

Met dergelijk ruim aanbod aan drankgelegenheden waren de misbruiken evenredig. Kwam daarbij de weinig comfortabele leefsituatie

begin dezer eeuw. Velen waagden zich aan het overtollig alcoholgebruik met alle dramatische gevolgen van dien.. De overheid wou de situatie min of meer onder controle houden en vaardigde regelmatig politiereglementen uit i.v.m. de herbergen en drankhuizen.

In 1892 vermeldde het politiereglement ondermeer dat de herbergen dicht moesten, 's winters om 21 uur en in de zomermaanden om 22 uur. Wie zich niet hield aan die beslissing werd gestraft *"met eene boete van 3 franken of eene gevangzitting van 1 dag en bij herhaling eene boete van 3 franken en eene gevangzitting van 3 dagen."* Artikel 5 schreef voor dat *"alle tuisschersspelen, als het topspel, verboden waren, binnen en buiten de herbergen, op pene van eene boete van 20 tot 25 franken en desnoods eene gevangzitting van 1 tot 7 dagen."* (5)

In 1902 werd ook een reglement gestemd met betrekking op de gebouwen. Een 'drankslijterij' was verboden indien de plaats waar de toog stond geen 24m² was. Een kelder was verplicht en de hoogte van vloer tot zoldering werd bepaald op min. 1m80. Was voorheen verbruikzaal en woonkamer één geheel, van nu af moest *"de gelijkvloers ten minste eene andere plaats hebbende tenminste 12 vierkantemeters of twee plaatsen hebbende tesamen 16 vierkantemeters oppervlakte bestemd tot het huiselijk gebruik van het gezin."*

Ook de verkoop van sterke dranken werd streng gecontroleerd. Dat sommige Kerkskenaren de beslissingen niet zo nauw namen bewijst 'Een staat van bewezen misdaden en veroordelingen' waarin wij lazen dat ter gelegenheid van kermis Driehoek (1892) vier 'tappers' veroordeeld werden tot 30fr of 1 dag hechtenis voor de verkoop van sterke dranken zonder 'voorafgaandelijke verklaring' (6)

Het accordeonspel en muzikanten voor danspartijen werden ook verboden, uitgezonderd op de 'grote kermis' in september, gedurende de 'kleine kermis' in november en de zondag van de wijkkermissen: kermis Hoek (1ste zondag vóór 15 augustus); kermis Plaats (1ste zondag na 15 augustus); kermis Driehoek (3de zondag van juli); kermis Berg (op 24 juli en de donderdag na de grote kermis); kermis Boekent (2de zondag vóór 15 augustus); kermis Terlicht (de dinsdag na de grote kermis) en kermis Landlede (4de zondag van juli).

Een anekdote: "Op kermis Driehoek voor de winkel van 'Bèlzjens' stond de zwiermolen van 'Bolle Rie' met zitjes aan kettingen ,vastgemaakt aan de spaken van de molen. Die werd aangedreven door spierkracht. Boven de molen was rond de as een looppad gemaakt. Daar kon men opklimmen en de molen aan de spaken voortduwen op bevel van Bolle Rie, die riep: duwen. Bij zijn bevel 'opzitten' op het

einde van de rit, mochten de duwers op de spaken zich mee laten drijven tot Bolle Rie met behulp van een plank (rem) de molen tot stilstand bracht. Dat lukte niet altijd door het feit dat kwajongens het bevel negeerden en harder begonnen te duwen tot jolijt van de inzittenden. Bij dergelijke situaties waren de 'zware woorden' van Bolle Rie niet weg te denken.

Niet alleen tijdens de kermisdagen werd er lol getapt. Andere speciale gelegenheden zoals een bruiloft, jubilé of verjaardag waren geschikte gelegenheden om uit de bol te gaan. Een mooie foto werd ons bezorgd van de dames van 'den drouk' op de 80ste verjaardag van Leonie De Pelsemaeker (Serrens Leonie) in 1949.

Zittend, v.l.n.r.: Leonie De Mol, Palmira Pardaens, Clementine Rottiers, Rachel De Rouck, Marie Rottiers, Leonie De Pelsmaeker, Marie Gees, Maria Florence Baeyens, Marie De Pauw, Louise Van Keymolen en Adeline Keymolen.
Staand: Malvina D'Hoir, Gabriël De Schrijver, Rosine Van der Haegen, Madeleine Gees, Eveline Vonck, Maria Meganck, Octavia Meganck, Maria Ruyssinck, Maria Gees, Juliette Piens, Irene Van der Elst, Justine Roelandt, Angèle Van der Eecken en Catelijne Van der Eecken

Het bolspel was zeer in trek. In onze streek werd vooral gespeeld met de krulbol. Enkele bolders 'bij Rommen', omstreeks 1935.
v.l.n.r.: Henry Cooman, Ogille Van de Sijpe, Florent De Geest, Richard Van de Velde, Henry Gees en Jozef Meganck (Rommen).

Noten

1-LIEVENS R. in Med. HK nr 2, jg 1988

2-TEMMERMAN P. in Med. HK nr 1 en nr 4, jg. 1981

3-KERCKHAERT N., Oude Oost-Vlaamse herbergnamen, Gent 1976

4-KERCKHAERT N., Oude Oost-Vlaamse huisnamen, Gent 1993

5-RAB, GMA Kerksken, n° 3

6-RAB, GMA Kerksken n° 18

Bibliografie KERKSKEN

ART J. (red.), Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente? 3 delen, Centrum voor Geschiedenis, RUG, 1993

BAERT K., Redactie, Krant uitgegeven n.a.v. ē100-jaar Aalsterse persi, Stadsbestuur 1986

BADISCO D., Seizoenarbeiders in het arrondissement Aalst, RUG 1978

BOON L.P., Pieter Daens, Arbeiderspers 1971

DAENS P., Priester Daens, zijn leven, zijn strijdenÖ

DE CLERCK K., Schets van het Belgisch onderwijsbeleid in de 19de eeuw, Centrum Historische Pedagogiek

DE POTTER F. en BROUCKAERT J., Geschiedenis van de gemeente Haaltert en Kerksken, Gent, 1895.

DE BROUWER J., Archiefstukken, Documentatiecentrum, HK Haultert

Idem, Demografische evolutie van het land van Aalst, 1570-1800, Historische uitgaven Pro Civitate, nr 18, 1968

Idem, Het Kollegiaal Kapittel te Haaltert, Hofstade 1952

Idem, Godsdienstig leven en kerkelijke instellingen in het land van Aalst, 1550-1621, Aalst 1961

Idem, Godsdienstig leven en kerkelijke instellingen in het Land van Aalst, 1621-1796, Dendermonde 1975

Idem, De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie tussen 1570 en 1795, Tielt 1971/72

Idem, Parochiale geschiedenis van Haaltert, Aalst, 1956

Idem, Toponymie van Denderleeuw, L.v.A., nr 3, 1960

Idem, Toponymie van Haaltert, Aalst,1955

Idem, Toponymie van Hofstade, Merchtem, 1950

Idem, Toponymie van Impe, L.v.A., nr 1-2, 1958

Idem, Toponymie van Lede, L.v.A., nr 4, 1958

Idem, Toponymie van Pollare, L.v.A., nr 4, 1973

Idem, Geschiedkundige verhandeling van Groot-Aalst, deel 6, Hofstade, Genootschap Aalsterse geschiedenis, 1977

Idem, deel 3, Erembodegem, 1984

DE LOOSE W. , Kerksken in oude prentkaarten, VTB Haaltert, 1978

Idem, Bijdrage tot het politieke en sociale leven te Haaltert van 1830 tot 1976, HK Haaltert, 1995

Idem, Kapellekens Haaltert, VTB Haaltert, 1978

DE WINTER K. , Politieke strijd en instabiliteit in het arr. Aalst, 1830-1940, Lic. verh., RUG 1982-83.

ENGLISCH, Vlaanderens bedevaartplaatsen Gistel, Ons volk ontwaakt, 6 juli 1924

GYSSELING M., Inleiding tot de toponymie, Med. van het Instituut voor Naamkunde, Leuven, 1978,1-2

Idem, Toponymisch woordenboek van België, 2 d., 1960

KERCKHAERT N. , Oude O-Vl. huisnamen, Kultureel jaarboek O-Vlaanderen, nr 37, Gent, 1993

Idem, Oude O-Vl. herbergnamen, Federatie voor Toerisme O-Vl, 1976

Idem, Oude O-Vl. hoeven, I en II. Kultureel jaarboek O-Vl.

LEVEN en MARTELDOOD H.Godelieve van Gistel, Brasschaat 1932

LIEBAUT H., Repertorium van de pers in het arrondissement Aalst, 1840-1940, Leuven 1967

LIEVENS R. , Status Animarum Kerkxken, 1845

LUYKX T., Politieke geschiedenis van België, Elsevier 1973

MATTHIJS K., Statistisch boek van België

MIN. NAT. OPVOEDING en CULTUUR, Bouwen door de eeuwen heen, deel 5n2, 1978

MINAERT W. e.a., Bijdrage tot de geschiedenis van Heldergem, HK Haaltert

1996

OOSTVLAAMSE ZANTEN, nr 5, 1959

SCHEERLINCK J., Gezinsreconstructie Kerksken, 1696-1896, HK Haaltert, 1997

SCHOCKAERT L. ,Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent, 2 delen, KADOC 1997

STAFKAARTEN, Herzele 30/3; Ninove 30/4

TEMMERMAN P. , Onuitgegeven bijdragen i.v.m. de geschiedenis van Kerksken.

Tijdschrift Geschiedkundige vereniging Land van Aalst, verschillende nummers

Tijdschrift Heemkundige Kring Haaltert, verschillende nummers

Tijdschrift Heemkundige Kring Erpe-Mere, verschillende nummers

VTB Gids voor Vlaanderen, Antwerpen 1995

VAN DEN STEEN J., Haaltert Dorpsbeelden, Nazareth, 1993

VAN DE PERRE M., Redt U zelven!,Bijdrage museum van de Vlaamse Sociale Strijd

VAN OVERSTRAETEN J. , 'Wat vertellen ons de plaatsnamen uit het Aalstersche ?', Antwerpen, 1941

VERDOODT F-J., De zaak Daens, Davidsfonds

Idem, Het loon van de werkman, Perspectief uitgaven

Idem, Het daensisme in het arrondissement Aalst

VERDAM J., Middelnederlands handwoordenboek, 's Gravenhage 1949

Archieven

Gemeentelijk archief Haaltert

Rijksarchief Beveren

Rijksarchief Gent

Rijksarchief Ronse

Stadsarchief Aalst

Daensarchief Aalst

Kerkarchief Kerksken

Bisschoppelijk archief Gent

Archief Abdij Affligem

AMSAB Gent

Liberaal archief Gent

KADOC Leuven

Archief HK Haaltert

POB Haaltert

Koninklijke bibliotheek Brussel
Stadsbibliotheek Aalst
Nationaal Instituut voor de statistiek
Archief Vrije Meisjesschool Kerksken
Archief SMITS Aalst
Materiaal uit privé-verzamelingen
Archief Patenten, Hubert Verheijen